INSTITVTIONVM IVRIS CANONICI

Communis & Neapolitani

A CAROLO GAGLIARDO

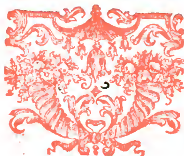
SACRORVM CANONVM INTERPRETE

In Regio Gymnasio Neapolitano elucubratarum

LIBER I.

EDITIO SECVNDA

Auctior & emendatior.

NEAPOLI MDCCLXVI.

TYPIS JOSEPHI RAYMVNDI

SVPERIORVM FACVLTATE.

CLEMENTI . XIII

PONTIFICI . MAXIMO

Q V E M

INNOCENTIA . VITÆ . MORVMQVE . SANCTITVDO

PROFVSA . IN . PAVPERES . LIBERALITAS

PRÆMATVRVM . DIVINÆ . SAPIENTIÆ . STVDIVM

ABSCONDITÆ . PRVDENTIBVS . SECVLI

PARVVLIS . REVELATÆ

QVÆ . CORDE . HVMILES . EXALTAT

DOCTIS . FABVLIS . PROFANISQVE . LITTERIS

QVÆ.PECTORA.INFLANT.MORTALIVM.POSTHABITIS

CVRA . TVM . GREGIS . PATAVINI

FIDELISSIMA . ET . PRVDENTISSIMA

SVPREMVM . TOTIVS . OVILIS . DOMINICI

PASTOREM . POSTVLARVNT

DIVINA . VERO . QVÆ

NVNQVAM.FALLIT. NEC.FALLITVR.PROVIDENTIA

VT.PRÆMIA.VIRTVTVM.SPLENDEANT.IN.TERRIS

CORONA . TRIPLICI . DECORAVIT

MOX.PASTORALIS.VIGILANTIA

COLLECTAS . OVES . ABVNDE . PASCENS

REDVCENSQVE . DEVIAS

LVPOS . ARCENS . MERCENARIOS . COMPRIMENS

CVSTODES . ET . COMMINISTROS . PROTEGENS

ADSCITIS . IN . CONSILIVM

SEDISQ. SVÆ . MINISTERIVM . SPLENDIDISSIMVM

VI-

VIRIS . LECTISSIMIS . ET . PROBATISSIMIS
HOSTILES . IN . ECCLESIAM . IMPETVS
CŒLESTIBVS. MAGIS. QVAM. TERRENIS. AVXILIIS
PRECIBVS . AC . FIDE . IN . DEVM . FIRMISSIMA
APOSTOLICO . MORE . MAIORVM
AVERTENS . AC . RETVNDENS
OPTIMVM . PIVM . SANCTISSIMVM
B. PETRI . SVCCESSOREM
QVAQVAVERSVS . PRÆDICAT
EIDEM
CHRISTIANÆ . REIPVBLICÆ . VNIVERSÆ
PONTIFICI . PARENTI . MAGISTROQ.
IVSTITIÆ . CVLTORI . EXIMIO
PERPETVO . INIQVITATIS . HOSTI
QVI
EXEMPLO . MAGIS . QVAM . IMPERIO
SVBDITOS . IN OFFICIO . CONTINET
SVVMQVE . LEGIBVS . PRINCIPATVM
POMPA. LEGISLATORIS. NEGLECTA
VOLENS . LVBENSQVE . SVBMITTIT
CAROLVS . GAGLIARDVS
INSTITVTIONES . IVRIS . CANONICI
IN . QVATVOR . VOLVMINA . DISTRIBVTAS
APOSTOLICÆ . SEDIS . IVDICIO . CORRIGENDAS
DEVOTVS . NVMINI . MAIESTATIQVE . IPSIVS
D. D. D.

INDEX

TITVLORVM, CAPITVM & §§.

LIBRI I.

§.II.

INSTI-

INSTITVTIONVM
IVRIS CANONICI
LIBER I.

Vanquam vos, optimæ ſpei adoleſcentes, bonis primum artibus perdiu excultos, tum philoſophicis ac theologicis doctrinis bene auctos iam eſſe oportet ob inſignem & eruditorum docentium ſedulitatem, & addiſcentium ſtudioſorum laborem: tamen ſupereſt, vt animos vireſque ad Iuris eccleſiaſtici ſcientiam mox comparandam adiungatis. Si huius vel auctoritatem vel materiem vel ſcopum ſpectaueritis, maxima ipſius vtilitas & præſtantia inter ceteras omnes diſciplinas apparebit extemplo. Sacros enim canones non humanitus adinuentos, ſed diuinis oraculis & apoſtolicis traditionibus initio proditos, paſtores dominici gregis, in vices Apoſtolorum ſuffecti, ſanxerunt & ſenſim pro temporum neceſſitate ampliarunt ea ſpirituali poteſtate, quam a Chriſto Domino traditam eccleſiæ ſuæ nullus catholicorum inficiatur. Doctrinam fidei pertractant, morumque diſciplinam ad formam præceptorum naturalium & diuinorum. Orthodoxam in primis veritatem tuentur in eccleſia

Dei viui, quæ ab Apoſtolo dicitur *columna & firmamentum veritatis* (*a*). Tum hierarchiam, velut caſtrorum aciem, coordinant ex epiſcopis, presbyteris & miniſtris, ſua cuique munia diſtribuendo; rebus diuinis & ſacris & religioſis quo pacto clerus & populus vtantur, vt pie, honeſteque conuerſentur, & lædant neminem, & ſuum cuique tribuant, diſponunt; quæſtiones denique ad forum eccleſiæ pertinentes diiudicandi normam ſtatuunt, & crimina coërcendi & criminoſos plectendi ad emendationem. Eoque collineant, vt chriſticolæ neque a recta fide, neque ab operibus iuſtitiæ declinantes tuto dirigantur ad ſedes cœlitum. Quid ergo hoc ipſo iure præſtantius, quod ab auctoritate diuina & apoſtolica profectum eſt? Quid iucundius, quam ſapere quod circa fidem & hierarchicum regimen, reſque diuinas & ſacras & iudicia eccleſiæ verſatur? Quid vtilius, quam veræ, æternæque felicitatis captandæ regulas tutiſſimas perſcrutari? Affinibus idcirco diſciplinis præſertim ethicæ, theologiæ, iurique ciuili, vt ceteras prætercam, idipſum dominari, nemo in eccleſia vel hoſpes neſcius eſt. Moralia ſane philoſophorum præcepta, quæ chriſtianæ doctrinæ non ſemel aduerſantur, vitiaque multoties pro virtutibus commendant, ad rectam ſacrorum canonum amuſſim corrigenda ſunt & adæquanda. Theologi aſſertiones & argumenta e ſacris conciliorum, Sediſque apoſtolicæ dogmatibus & definitionibus plerunque deſumunt ad profligandas hæreſes, peruerſaſque fanaticorum opiniones. Iuriſprudentes demum niſi diuinarum rerum notitia præter humanas præpolleant, ſcientiam iuſti atque iniuſti nec ſatis dignoſcere, nec tuto poterunt adhibere. Propterea *ſacros canones non minus, quam leges valere; quodque ſacri canones prohibent, id etiam per leges aboleri*, Iuſtinianus aſſeruit apertiſſime (*b*). Idemque ſaniori conſilio pronunciauit, quod vbi humanis & ciuilibus

(a) *Epiſt.* 1 ad Timoth. *cap.* 3 *verſ.* 15.
(b) *L. ſacris* 45 C. *de epiſcopis & clericis*.

libus legibus aduerſentur canones: hos quidem in iis, quæ ad animarum ſalutem pertinent, *ſequi non dedignantur leges* (*a*). Quotus igitur quiſque veſtrum erit, qui iuris pontificii neglexerit ſcientiam? *Nulli ſacerdotum licet canones ignorare*, ſecundum Cœleſtini Papæ ſententiam (*b*). Et Patres concilii Carthaginenſis, inter quos effulſit S. Auguſtinus, conſtituere ſimul duxerunt, vt ordinandis clericis prius ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcarentur (*c*). *Sciant* clerici in ſorte dominica permanſuri, ex decreto concilii Toletani IV (*d*), *ſcripturas & canones, vt ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina*. Laici vero obtemperent Imperatori præcipienti, *plus ſtudii adhibendum eſſe circa ſacrorum canonum & diuinarum legum cuſtodiam, quæ ſuper ſalute animarum definitæ ſunt, quam circa leges ciuiles* (*e*). Agedum alacri aſſiduoque ſtudio hæc ſacrorum canonum prima elementa accipite, quibus præcognitis ad peruia ſacri Iuris penetralia veluti per tritam ſemitam progrediamini. Virtute atque ingenio macti eſtote.

Quatuor in libros diſtribuuntur. In primo ad totius operis apparatum, nomina, definitiones, diuiſiones, origo, progreſſus, volumina, collectiones Iuris canonici explicantur: tum ſermo erit de *perſonis*, de gradibus nimirum hierarchiæ eccleſiaſticæ a ſummo Pontifice ad clericos & miniſtros vſque infimos tam ſeculares quam regulares; eorumque dignitatibus & officiis. In II de *rebus* tam ſpiritualibus, quam temporalibus eccleſiæ & clericorum: videlicet de Sacramentis & ſacramentalibus, de eccleſiis, earumque priuilegiis & bonis, de beneficiis, decimis, aliiſque iuribus clericalibus. In III de *iudiciis*, de foro competenti & forma ciuilium diſceptationum. In IV denique de *iudiciis criminalibus*, eorumque for-

A 2 ma,

(a) Nou. 83 *cap.* 1, quam Lucius III ſpectaſſe videtur in *cap.* 1 *de noui oper. nunc.*
(b) *In ep.* ad epiſcopos per Apuliam & Calabriam conſtitutos in *can. nulli* 4 *diſt.* 38. (c) *Can. placuit* 7 *ead. diſt.*
(d) An. 633 in *can.* 1 *ibidem*. (e) Nou. 137 *in præfat.*

ma, de criminibus, eorumque pœnis & censuris.

In his vtcunque conscribendis præcepta communia tam veteris, quam nouæ disciplinæ ordinatim sub singulis rubricis & capitibus tradere satagam, & rationes vtriusque patefacere: vt inde appareat, cur vetustum rigorem temperare, formamque regiminis & iudiciorum primitiuæ ecclesiæ simpliciorem & paupertati euangelicæ magis consentaneam coacti sint sensim nouare Patres & Pontifices æui recentioris, vt tempori seruirent, ac necessitatibus in dies emergentibus consulerent. Veneranda quidem antiquitas est, eiusque ipsius felicitas nunquam satis prædicabitur. At *constitutiones tempore posteriores, potiores sunt his, quæ ipsas præcesserunt* (*a*). Vetustas porro leges emendari & suppleri nouis placitis debere, vbi necessitas, vel vtilitas reipublicæ postulauerit, æqui rerum æstimatores suadent consultissime.

Communi iuri quum veteri tum nouo adnectam in locis opportunis municipales leges, concordata, mores, resque iudicatas, quæ peculiarem huius regni Neapolitani politiam ecclesiasticam spectant; & vberius quæ vim probato vsu obtinent, quam obsoleta commemorabo: ratus Iurisprudentiam canonicam, non secus ac ciuilem, ad rationem agendi practicam potius pertinere, quam speculatiuam. Nam *scire leges non est verba earum tenere, sed vim ac potestatem* (*b*), vsumque moribus præsertim nostris consentaneum. Hæc vos initio præmonenda putaui. Si tamen quid fortasse aduersum orthodoxæ fidei, Sediue apostolicæ, vel receptis huiusce regni iuribus imprudens protulero: id ego penitus nec dictum nec scriptum volo. TIT.

(a) Inquit Ictus Modestinus in *l. vlt. D. de constit. Princip.* Scite clarissimus Parisiensis archiepiscopus P. de Marca *lib. 3 de concord. sacerd. & imp. cap. 6. Siquis* (ait) *res accurate expendat, non adeo laborabit de discrimine antiqui Iuris, & recentioris: quod rerum & negotiorum varietas ab inuitis Pontificibus pro vtilitate reipublicæ Christianæ extorsit. Itaque eo statu res ecclesiæ nunc positæ sunt, vt siquis de absoluta & integra restitutione iuris antiqui, & noui abolitione contendat; perinde agat, ac si imperiorum inueteratorum administrationem ad eam formam reuocare velit, quæ in ipsis regnorum initiis obtinebat.* (b) Ex Cello Icto in *l. scire leges 17 D. de legibus.*

TIT. I.

De Iure Canonico.

1 *Ius a iusto dictum est* ars boni & æqui.

2 *Vti canon regulam, sic & canonicus regularem sonat. Regulam vero quum mechanici, tum liberalium artium magistri appellant, quæ recte ducit.*

3 *Iureconsulti canonem sæpe nuncupant certam pecuniarum pensionem aut præbendam aut peculiarem sacrificii ritum.*

4 *Hic speciatim accipitur pro præcepto, quod hominum fidem & mores dirigit.*

5 *Ius canonicum esse statuimus*, quod leges & instituta ecclesiæ circa fidem, mores, iudicia, personas, resque sacras complectitur.

6 *Illudque sacrum, ecclesiasticum, diuinum, pontificium quoque vocitant.*

7 *Finis, materies, auctoritas canonum a ciuili iure distinguitur.*

8 *In rebus omnino ecclesiasticis Ius canonicum potiorem ciuili auctoritatem habet.*

9 *Vtrunque vero ius publicam salutem spectat, & alteri alterum plerunque fauet.*

10 *Bipartita sacri Iuris præcepta aut fidem immutabilem docent, aut mores mobiles reformant.*

11 Scriptum *Ius nostrum diuina & ecclesiastica præcepta exhibet*, non scriptum *traditiones & consuetudines*.

IVs ideo dictum, quia iustum est, tradit S. Isidorus (*a*); & Vlpianus a iustitia ius appellatum ante docuerat (*b*), etymologiam e philosophia, non e grammatica repetentes. Definitur autem, quod sit *ars boni & æqui* (*c*): quod scilicet arctis præceptis regulas æquitatis & iustitiæ concludat.

II. *Ca-*

(a) *Can.* 1 *dist.* 3. (b) In *l.* 1 *D. de iust. & iur.*
(c) In eadem *l.* 1. *Sapientia* ars *est: certum petat, non casu tentat*, ait Seneca *ep.* 28.

II. *Canonicum* sonat idem ac regulare: deriuatum a græca voce κανὼν, quam latini regulam dicunt. *Canonis* & *regulæ* notio bene lata est. Nam vsurpatur tam in mechanicis artibus, quam liberalibus & moralibus disciplinis ad significandam normam, ad quam vnumquodque opus exigitur. Regula porro dicta est, eo quod recte ducit, nec aliquando aliorsum trahit. Alii dixerunt *regulam*, quod regat, vel quod normam recte viuendi præbeat, vel quod distortum, prauumque corrigat (*a*).

III. Peculiares autem *canonis* acceptiones plurimæ sunt, quarum nonnullas in voluminibus vtriusque Iuris frequentiores aduertere mox iuuat: aliis prætermissis, quæ nihil ad rem faciunt nostram. Sæpe *canon* dicitur ea pecuniarum vel frugum *pensitatio* modo annua, modo menstrua, quam emphiteutæ, aliique id genus debitores censuales dominis fundorum directis & creditoribus persoluunt: quemadmodum & ea, quam subditi pro tributis Principi, Reique publicæ præstant (*b*). Quo sensu Iustinianus *canonicarios* nuncupauit exactores eiusmodi tributorum (*c*). In antiquis conciliis haud raro sumtus est pro matricula seu syllabo clericorum, qui necessaria vitæ subsidia dietim, vel præbendas regulares a suis accipiebant ecclesiis: ipsasque præbendas *canonias* appellabant (*d*). In sacris ritibus canon missæ vocitatur passim ordinaria & immutabilis sacrificii confectio, quæ a diuo Ambrosio dicta est *regula consecrationis*, a diuo Basilio *secretum*.

IV. Hoc autem titulo, & sæpissime apud auctores vtriusque iuris antonomastice canones significant ecclesiastica præcepta, quibus fides, moresque mortalium ad vitam instituuntur æternam (*e*). V. Pau-

(a) Isid. in *can.* 2 *dist.* 3.

(b) Ad hanc notionem pertinet *tit. C. de canonum largitione lib.* 10, aliusque *de canone frumentario vrbis Romæ lib.* 11.

(c) Nou.128 *cap.16.* (d) Ciron. *ad paratitl. de præbendis.*

(e) Hoc sensu vsus est Apostolus ad Galathas *cap.* 6 *vers.* 16 scribens. *Qui-*

V. Paulus Lancellottus Ius canonicum esse definiuit, *quod ciuium actiones ad finem æternæ beatitudinis dirigit*. Definitionem hanc nemo logicorum probauerit. Ea enim quod ad genus spectat, pluribus conuenit, præsertim eloquentiæ sacræ concionantium, asceticorum, sacrorumque librorum lectioni, cathechismo, ac theologiæ morali, homines perinde dirigentibus ad sempiternam felicitatem, ac sacris canonibus: at vero differentiam, quæ specialem canonici Iuris naturam exprimeret, nullo penitus verbo designauit. Finem potius, quam essentiam inditam & constituentem Lancellottus descripsisse videtur. Aliæ aliis definitiones arrident: hæc mihi. Ius canonicum est, *quod leges & instituta ecclesiæ circa fidem, mores, iudicia, personas, resque sacras patefacit*. *Leges* (quæ scilicet scripto feruntur) & *instituta*, scilicet mores & consuetudines, vt genus, perinde ciuili ac canonico Iuri conueniunt. Reliqua definitionis verba specialem canonici Iuris formam exprimunt, & huius ab illo adstruunt differentiam.

VI. Nuncupari etiam solet ius *sacrum*, *ecclesiasticum*, *diuinum* (*a*), & *pontificium*.

VII. Ab iure ciuili ecclesiasticum discrepat fine, materie, auctoritate. Nam illud in temporaneam ciuium felicitatem, hoc in æternam intendit. Illud caduca & profana mundi, hoc spiritualia & sacra disponit. Illud regia & imperiali, hoc pontificia nititur potestate (*b*). Alterutrum suos ha-

Quicunque hanc regulam sequuti fuerint, pax super illos & misericordia. Atque ad Philipp. *cap.* 3 *vers.* 16. *In eadem permaneamus regula. Non quam memoria teneant* (inquit Aug. *in ps.* 118) *& vita negligant, sed quam sciant intelligendo, faciant diligendo. Memoria lapis est quodammodo scriptus, non quo adornetur, sed quo prematur; pondus oneris, non titulus honoris.*

(a) Innocentius IV in *cap. cum de diuersis* 2 *de priuileg. in 6* vigere statuit in vrbe studium *diuini & humani* iuris.

(b) *Duo quippe sunt* (scripsit Gelasius Papa ad Anastasium Imp. in *ep.* quam integram legere est *to.* 4 Conc. gen. edit. Labbæanæ col. 1181, mutilam in *can. duo sunt dist.* 96.) *Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur: auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotii, quanto etiam pro ipsis Regibus Domino in diuino reddituri sunt* exa-

habet limites a D. O. M. distinctos, quos transgredi haud fas est. *Quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo*, reddenda Christus Dominus iussit (*a*).

VIII. Ex isto inter ecclesiasticam, regiamque potestatem, atque inter canones & leges discrimine hoc fluit consectarium. Dum canones & Pontifices de rebus spiritualibus & mere ecclesiasticis aliud a legibus & mandatis Principum constituerint, obtemperandum est sacris canonibus & pontificiis sententiis. Plures inde leges ciuiles abrogauit, correxitque Ius canonicum: quæ scilicet dirimebant matrimonia filiorum familias & seruorum sine consensu parentum & dominorum inita; quæque moderatas vsuras, concubinatum, viris coniugatis cum solutis mulieribus mæchiam, necem vxoris in adulterio deprehensæ, mutuam in contractibus fallaciam, malam in vsucapionibus & præscriptionibus fidem permittebant; vel con-

examine rationem. Nosti enim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen diuinarum Præsulibus deuotus colla submittis; atque ab eis causas tuæ salutis expectas; inque sumendis cœlestibus sacramentis, eisque (vt competit) disponendis subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obuiare sententiæ: quo (rogo) te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis?

(a) Matth. 22 *vers.* 21. Basilius Imperator in fine VIII Synodi œcumenicæ hanc Christiano Imperatore dignam protulit sententiam. *De nobis quid amplius dicam, non habeo, quam quod nullo modo nobis licet de ecclesiasticis causis sermonem habere: hoc enim inuestigare & quærere Patriarcharum, Pontificum & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt; qui sanctificandi, ligandi atque solvendi potestatem habent, qui ecclesiasticas & cælestes adepti sunt claues: non nostrum, qui pasci debemus.* Hac in re vnanimis est Patrum consensus. D. Athanasius in *ep. ad solitariam vitam agentes*, Osium ita loquutum esse Constantio Imperatori tradit. *Ne te misceas ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe: sed potius ea a nobis disce. Tibi Deus imperium commisit; nobis, quæ sunt ecclesiæ, concredidit. Et quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi diuinæ: ita & tu caue, ne quæ sunt ecclesiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. De te scriptum est*, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. *Neque igitur fas est nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiamatum & sacrorum potestatem habes Imperator.* Hucusque Athanasius. Cui consonat S. Ambrosius *ep.* 33 ad Marcellinam sororem suam in *can. conuenior ipse* 21 C. XXIII *qu.* 8, & Iohannes Papa in *can.* 11 *dist.* 96, ceteri apud Gratianum *dist.* 10.

contra vetabant & viduis secundas nuptias intra annum luctus, & filiis incestuosis alimenta; cæteræ id genus plurimæ, quas in locis opportunis singulas expendam commodius. Has quidem, quas modo delibaui, canonicas legum correctiones, æquo animo tulerunt catholici Principes, vsusque populorum comprobauit.

IX. Maxima nihilo minus inter vtrunque Ius affinitas est. Vtrunque ciuium salutem intendit (*a*): externam nempe Ius ciuile, internam vero canonicum. Quum enim ecclesia Dei in terreno imperio consistat, ad societatem humanam felici omine tuendam & conseruandam opus habet auxilio potestatis imperialis & regiæ; quemadmodum e contrario regnum & imperium pro rebus sacris indiget ministerio & potestate sacerdotali: non aliter quam in homine corpus anima, & anima vicissim corpore sustinetur. *Res humanas aliter tutas esse non posse, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & regia & sacerdotalis defendat auctoritas*, fassus est S. Leo M. (*b*). Ad coërcendos porro contumaces ac refractarios quum clericos tum laicos, vt regulas apostolicas custodiant, & prælatis pareant suis: ecclesia consueuit brachium secularis potestatis implorare (*c*). Eamque ob rem Constantinus M. se quoque episcopum, at extra, non intra ecclesiam dixit (*d*). Inde fit, vt sacrorum statuta canonum

(a) Quo spectat illud Ciceronis effatum *lib.* 1 *de legibus*: *Salus populi suprema lex esto*.

(b) Ad Pulcheriam Augustam scribens in *can. res autem* 21 C. XXII *qu.* 5. Et S. Augustinus verbis Apostoli ad Romanos comprobat regiæ seueritatis vtilitatem in ecclesia, *can. prodest & seueritas vestra* 4 *eadem c. & qu.*

(c) *Principes seculi* (ait S. Isidorus) *nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt, quod non præualet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cæleste regnum proficit, vt qui intra ecclesiam positi contra fidem & disciplinam ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur: ipsamque disciplinam, quam ecclesiæ humilitas exercere non præualet, ceruicibus superborum Potestas principalis imponat, can. Principes* 2 *eadem c. & qu.*

(d) Eusebius *lib.* 4 *cap.* 29 in vita Constantini, ad episcopos ita loqu-tum

Principum constitutionibus adiuuentur; quodque in vno deest iure, suppleatur ex altero (*a*). Concilia, decretales, ceteræ constitutiones ecclesiasticæ legibus & placitis Principum redundant, quarum auctoritate sæpenumero patres vsi sunt non sine magno ecclesiarum bono. Interpretes autem & glossæ rationes passim & auctoritates ab altero iure mutuantur ad alterius vel dilucidandas vel firmandas sententias. Hæc obiter de ciuilium legum vtilitate ad ecclesiam profluente: Quanta vero sit earum auctoritas, infra in titulo *de constitutionibus* edisseretur.

X. Præcepta & instituta Iuris ecclesiastici duas in classes potissimum diuiduntur. Priora doctrinam fidei immutabilem & dogmata æterna tradunt. Posteriora disciplinam morum & politiam reformabilem moderantur. *Regula fidei vna omnino est, sola, immobilis & irreformabilis*, ait Tertullianus (*b*): quæ nullam passa est vnquam, nec patietur mutationem vel dispensationem vel varietatem. Secus disciplinæ canones tot tantisque vicissitudinibus affecti. In omnibus conciliis qua generalibus, qua localibus discrimen istud occurrit inter canones fidei, & canones disciplinæ: etiamsi initium sumatur a synodis Apostolorum vsque ad Tridentinam. Hinc ecclesiæ per orbem dissitæ varios quidem ritus, mores & modos regiminis seruant ab ecclesia catholica Romana diuersissimos sine schismate vnam fidei doctrinam profitentes, & communionem cum ipsa omnium magistra & parente confouentes. Hinc veteris disciplinæ tot conciliis institutæ, totque seculis obseruatæ commutatio in recentiorem; hinc antiquatio & abolitio nouarum constitutionum etiam synodicarum.

XI. Omnem veritatem, & morum disciplinam contineri in

tum Imperatorem tradit. *Vos intra ecclesiam, ego extra ecclesiam a Deo* episcopus *constitutus sum*. Et rursus *lib.* 3 *cap.* 26. *Ipse tanquam vnus e vestrum numero præsto adfui vna: non enim recusabam, sed gaudebam esse vobiscum minister* συνθεράπων ὑμέτερος. Dartis ad *can.* 4 *dist.* 10.

(a) Luc. III in *cap. intelleximus* 1 *de nou. oper. nunc.*

(b) Tertullian. in *lib. de virgin. velan.*

in *libris ſcriptis*, & ſine ſcripto *traditionibus*, monuit Tridentina ſynodus (*a*). Et S. Iſidorus, omne ius ſcriptis *legibus*, & *moribus* non ſcriptis conſtare dixit (*b*). Itaque forma & origine Iuris canonici inſpecta, aliud *ſcriptum*, aliud *non ſcriptum* eſt. *Scriptum* conſtat *diuinis* & *humanis* præceptis. *Non ſcriptum vero traditionibuis*, & *moribus* ſeu *conſuetudinibus*. Ad ius diuinum non ſcriptum traditiones, ad humanum conſuetudines referuntur. De omnibus ſingillatim.

T I T. II.

De Sacris Scripturis.

1 *Sacra biblia ius* diuinum ſcriptum *continent*.

2 *Eorum veritas*, & *numerus olim incertus*.

3 *Alios enim libros* authenticos, *alios* apocryphos, medios *alios priſci habebant*.

4 *In catalogis eorundem contexendis Latini a Græcis diſſentiebant*.

5 *Index tandem Tridentinus* 44 *veteris Teſtamenti*, & 27 *Noui libros authenticos recenſuit*.

6 *Manaſſæ orationem*, & *Eſdræ tertium* & *quartum inter ſacros mediæ fidei libros reliquit*.

7 *Ceteros omnes inter apocryphos nunc accenſent catholici*.

8 *Veterem* & *vulgatam Latinam Tridentinum comprobauit; ſed fidem Hebræi* & *Græci textus antiquiorem nil deminuit*.

9 *Detorquentes S. Scripturam a communi eccleſiæ* & *Patrum ſenſu ad diuerſum vel ad ſcurrilia damnat* & *coërcet*.

10 *Litteralis ſenſus diuina dogmata* & *regulas morum exhibet*, *ſecus myſticus* & *allegoricus*.

11 *Rerum ſacrarum ſcriptores ſine licentia Ordinarii, typographos* & *venditores anathemate ac mulcta pecuniaria Synodi*

(a) Trid. *ſeſſ.* 4 *in decr. de canonicis Scripturis*.
(b) S. Iſidor. in *can.* 2, & *ſeq. diſt.* 1.

di Lateranensis & Tridentina comprimunt.

* *Leges municipales impressionem librorum sine regio permissu vetant.*

12 *Hoc in regno episcopis permittitur laicos impressores, ac bibliopolas censura tantum ecclesiastica punire.*

13 *Ordinariorum reuisio & licentia in profanis etiam libris vulgandis requiritur.*

14 *Ius diuinum vel* naturale *& immutabile, quod in decalogo & moralibus præceptis continetur, vel* positiuum est.

15 *Naturale diuinum ratio ipsa naturalis dictat mentibus hominum.*

16 *Positiuum cetera vtriusque Testamenti præcepta promunt; aliud in veteri, aliud in noua lege a Deo imperatum.*

QVod in sacris Bibliis & canonicis vtriusque Testamenti Scripturis Deo auctore, eo scilicet inspirante conscriptis continetur, illud reuera & proprie *diuinum Ius* scriptum (*a*) dicitur; cuius oraculis & sententiis ma-

(a) Digito Dei scriptum Ius diuinum ne puteris. Nam lapideis decalogi tabulis exceptis, quas Dei viuentis digito sculptas accepit Moyses, reliqua omnia legis veteris præcepta dedit hominibus Deus per linguas & calamos Moysis, Iosue, Samuelis, Dauidis, Salomonis, aliorumque Prophetarum. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*, de semetipso ait regius Psaltes *ps.* 44. *Loquutus sum* (inquit Dominus per Oseam *cap.* 12) *super Prophetas, & ego visionem multiplicaui, & in manu Prophetarum assimilatus sum*. Zacharias apud Lucam *cap.*2, locutum esse Dominum affirmauit *per os Sanctorum, qui a seculo sunt, prophetarum ejus*. Præcusor Christi se Dei vocem in deserto clamantem appellauit, Ioan. *cap.* 1. Apostolorum princeps in sua *ep. cap.* 2, *non voluntate humana* (inquit) *allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines*. Itaque *omnis Scriptura diuinitus inspirata est*, concludam verbis Apostoli 2 ad Timoth. *cap.*3. *Quis hæc scripserit, valde superuacue quæritur*, S.Aug. ait, *cum tamen auctor Spiritus Sanctus fideliter credatur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictauit: ipse scripsit, qui & illius operis inspirator extitit. Si magni cuiusdam viri susceptis epistolis legeremus verba, eaque quo calamo fuissent scripta quæreremus, ridiculum profecto esset, si non epistolarum & auctorem scire, & sensum cognoscere: sed quali calamo earum verba impressa fuerint, indagare studeremus:* ita S. Augustinus *de libro Iob in proœmio Moralium*. Idipsum de noui Testamenti Scripturis sentiendum, quos Euangelistæ atque Apostoli nonnisi diuino

maxime redundant concilia, summorum Pontificum responſe & placita, omniaque Iuris-canonici volumina.

II. Quinam, quotque ſint vtriuſque Teſtamenti codices infallibiles, ſæpe inter catholicos quoque diſputatum eſt acerrime. Eos plura in diuerſas abduxerunt ſententias. I, quia aliquot eccleſiæ primitiuis ſeculis ſine vlla Scriptura ſacra ſubſtiterunt; aliæ non agnouerunt libros omnes canonicos (*a*); aliæ ob apocryphos vel fraude inimicorum fidei corruptos de veritate ac puritate hagiographorum addubitarunt. II, quia in hagiographorum ſyllabo nonnullos non referebant Hebræi. III, quia ipſi non hebraica lingua ad formam Pentateuchi, ſed Chaldaica vel Græca conſcripti circunferebantur.

III. Hinc apud Patres triplex librorum genus. Primum *authenticos* & *canonicos* habebant, ab omnibus eccleſiis aut ſacris canonibus receptos. II, inter *apocryphos* referebant ab omnibus vnanimi ſententia eccleſiis vel ſacris canonibus reiectos. III, *medios* collocabant inter canonicos & apocryphos, quos aliæ admittebant, aliæ reiiciebant eccleſiæ; eorumque auctoritas minus idonea erat, puta probabilis, non item certa (*b*): cuiuſmodi erant duo Machabæorum libri in Africana eccleſia

diuino Spiritu afflati confecerunt, alieno etiam calamo & opera vſi. Profecto diuus *Marcus* euangelicos Domini ſermones conſcripſit, non quia eos a Chriſti ore audiuerit, quem nunquam vidit: ſed a diuo Petro acceptos vel dictatos, vt piis fidelium votis indulgeret, Euſeb. *lib.* 11 *hiſt. cap.* 14. Quam ob rem diuo Petro potius euangelium Marci adſcripſerunt Tertull. *lib.* 4 *contra Marcion. cap.* 5, Clem. Alexandr. apud Euſeb. *lib.* 11 *hiſt. cap.* 15, Auguſt. *lib.* 1 *de conſeru. euang. cap.* 2 *num.* 4. Idemque S. Marcus canonicam S. Petri epiſtolam vel ſcripſit, vel traduxit, Fleury *lib.* 1 *hiſt. pag.* 48. *Titus* diui Pauli diſcipulus, & interpres & amanuenſis perhibetur: tum *Tertius*, de quo ita in *cap. vlt. ep.* ad Romanos *verſ.* 22: *Saluto vos ego* Tertius, *qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.* Chriſtus autem ſeruator os ſuum in terris aperire dignatus eſt, ſcribere nunquam, præter Samaritanæ abſolutoriam ſententiam. Mutuas Abgari Edeſſenorum Principis ad Ieſum, & Ieſu ad Abgarum epiſtolas, quarum integra exempla inſeruit Euſebius *lib.* 1 *hiſt. cap.* 13, vti apocryphas & commentitias reſpuit eccleſia in Synodo Romana an. 494 ſub Gelaſio.

(a) Id tradit S. Irenæus epiſcopus & martyr ſecundi ſeculi ſcriptor *lib.* 3 *cap.* 4, Fleury *lib.* 4 *hiſt. n.* 3.

(b) S. Auguſt. in *can. in canonicis 6 diſt.* 19, & S. Hieronym. *prolog.* in Iudith, Innoc. I in *ep.* ad Exuperium Toloſanum epiſcopum *cap.* 27.

sia accepti velut canonici; in orientalibus autem, ceterisque ecclesiis velut dubii & incertæ fidei.

IV. Diuersitas inde catalogorum promanauit inter Græcos, Latinosque Patres nedum in priuatis Patrum scriptis, verum etiam in synodis (*a*), quæ theologorum, sacrorumque interpretum ingenia bene exercuit. Iidem spartam hanc ipsi ornent, quam nacti sunt. Sine piaculo tamen præterire non posse videor, quæ Tridentinum concilium decreuit de sacrarum Scripturarum indice, versionibus, interpretatione ac sensu, & typographorum libertate.

V. Cum Nouatores impii ac turbulenti plures ex canonicis vtriusque Testamenti libros repudiarent, ab ecclesia probatos & agnitos pluribus sententiis synodorum & Sedis apostolicæ; abutentes discrepantia Patrum in eorum sylla-
bis

(a) Quum Hebræi hagiographorum codicum alios intra Arcam Testamenti seruarent, quibus summa & diuina erat fides; alios extra Arcam, magnæ quidem auctoritatis, sed supparis, non item æqualis prioribus, quod tradit S. Epiphanius *in lib. de ponder. & mensur.* factum est, vt dubia olim fuisset veritas nonnullorum ex istis secundi generis sacris Scripturis veteris Testamenti. Augebatque dubitationem lingua vel chaldaica, vel græca, quam sacri Scriptores in iis primum componendis vsurpauerant: dum Pentatheucum, aliosque primi ordinis diuinas Scripturas hebræo sermone accepissent. Meliton Sardorum episcopus secundo seculo primus omnium inter Christianos texuit catalogum sacrorum librorum illi Hebræorum conformem, omisso *Estheris* libro: in eoque desiderari etiam *Nehemiæ* librum, sub *Ezræ* nomine olim comprehensum, obseruauit Guil. Caue *in Melitone*. S. Athanasius in *Synopsi*, & Synodus Laodicæna *can.* 59, extra canonicorum album adlocarunt velut dubios *Sapientiam*, *Ecclesiasticum*, *Iudith*, *Tobiam*, & *Apocalypsin*. Auctor canonum vulgo apostolicorum *can.* 84, & Synodus Carthaginensis III, canonicis adcensuit *Iudith*, & *Tobiam*: secus *Sapientiam*, & *Ecclesiasticum*. Idem insuper apostolicorum canonum auctor ab authenticis exclusit Apocalypsim, quem ipsis adiunxere Patres Carthaginenses. Innocentius I Pontifex *ep.* 3 hos omnes inter canonicos adnumerauit, prætermissis tamen duobus prioribus Machabæorum. Cui consonat index Gelasii editus in synodo Romana an. 494, tum Eugenii IV in synodo Florentina post discessum Græcorum. *Baruch* item veluti appendicem ad Ieremiæ Prophetiam, cuius amanuensis erat, conscripserunt alii, puta ex græcis Clemens Alexandrinus *lib.* 1 *pædagogi cap.* 10, S. Basilius *lib.* 4 *contra Eunomium*, S. Io. Chrysostomus *or. quod Christus sit Deus*; ex latinis S. Cyprianus *lib. de orat. dominica &* alibi, Synodus Laodicæna *dict. can.* 59, & Synodus Florentina. Alii reticuere, sc. Auctor canonum apostolicorum, Synodus Carthaginensis III, Innocentius I, & Gelasius I.

bis cõnſcribendis : ſynodus Tridentina ad tuendam veritatem contra hæreticorum calumnias, eaſque conſulto refellendas, ne cui dubitatio ſuboriri poſſet, quinam ab ipſa ſynodo ſuſciperentur, indicem ſacrorum librorum edidit, in eoque quadraginta quatuor Veteris Teſtamenti, & viginti ſeptem Noui ſingillatim recenſuit. *Siquis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in eccleſia catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit*, anathema in eum fulminauit (*a*).

VI. Non abs re hic quæritur, an poſt Tridentinum adhuc conſiſtat tertium genus librorum, dubiæ ſcilicet, mediæque fidei inter canonicos & apocryphos. Anaſtaſius bibliothecarius genus iſtud reiicit, libroſque dubiæ auctoritatis perinde habet, atque apocryphos. Sed alii cordatiores aliter ſentiunt, & adhuc supereſſe contendunt nonnullos codices mediæ auctoritatis, puta *orationem Manaſſæ*, tertium & quartum quum *Eſdræ*, tum *Machabæorum*, in fine Bibliorum vulgatos, ne penitus interirent: vtpote quos nonnulli veterum Patrum collaudarunt, atque in vetuſtis ſacræ Scripturæ codicibus quandoque inſeruerunt. Nec e contrario eos Tridentina ſynodus, neque alibi eccleſia mater expreſſe ad ſpurios ablegauit. *Omnes libros tam Veteris, quam Novi Te-*

(a) Trid. *ſeſſ.* 4 in decreto *de canonicis Scripturis*. Qui a Tridentina ſynodo ſuſcipiuntur libri ſacri Teſtamenti veteris ſunt, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Ioſue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Heſter, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, ideſt Oſea, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Macabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti noui quatuor euangelia ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem, Actus Apoſtolorum a Luca Euangeliſta conſcripti: quatuordecim epiſtolæ Pauli Apoſtoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galathas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ, Ioannis Apoſtoli tres, Iacobi Apoſtoli vna, & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli.

Testamenti, *cum vtriusque vnus Deus sit auctor*, Synodus ipsa suscipere ac venerari declarauit: quos tamen recensuit in suo indice, omnes esse non dixit, nec nos dicere debemus. *Omnia* igitur *probate*; *quod bonum est*, *tenete*, ex Apostoli monito (*a*), quod Gelasius ad rem hanc recitauit in synodo Romana (*b*).

VII. Ceteros sacris scriptoribus falso inscriptos libros velut suppostitios ecclesia catholica palam damnauit. Quales sunt (*c*) libri de pœnitentia & filiabus Adæ, Ogiæ gigantis pugna cum dracone post diluuium, testamentum Iacob, testamentum Moysis, eiusque assumtio, libri Enoch, conditio Salomonis, epistola Iesu D. N. ad Agbarum, itinerarium Petri, actus Andreæ, Philippi, Petri, Thomæ, Teclæ, & Pauli; euangelia Thaddæi, Thomæ, Barnabæ, Bartholomæi, Andreæ; de Saluatoris infantia, natiuitate, obstetrice; reuelationes Pauli, Thomæ, Stephani; transitus S. Mariæ, sortes Apostolorum, ceteri eiusdem furfuris a callidis impostoribus conficti.

VIII. Ad versiones quod attinet, synodus Tridentina veterem vulgatam Latinam (quam *Italam* vocant) ex omnibus latinis editionibus probauit nedum verbis paulo ante recitatis ex priori decreto *sessionis* 4, sed posteriori etiam eiusdem sessionis, vbi declarauit, *vt hæc ipsa vetus & vulgata editio*, *quæ longo tot seculorum vsu in ipsa ecclesia probata est*, *in publicis lectionibus*, *disputationibus*, *prædicationibus*, *expositionibus pro authentica habeatur; & vt nemo illam reiicere quouis prætextu audeat vel præsumat* (*d*). At vero textui vel

(a) Ad Thessal. 1 *cap.* 5 *vers.* 21.

(b) Gelas. in *can. sancta Romana* 3 *dist.* 15.

(c) Ex ep. Innoc. I ad Exuperium Tolosanum episcopum, & synodico decreto Gelasii in *cit. can. sancta Romana*.

(d) Permultis Bibliorum latinis editionibus, quas prope innumeras fuisse contestantur SS. Hieronymus *præfat. in Iosue*, & Augustinus *lib.* 2 *de doctr. Christ. cap.* 11, vulgata vetus Itala præcelluit semper: propterea *quod verborum tenacior sit cum perspicuitate sententia*, ait Augustinus *ibidem*. Videsis præ-

vel Hebraico vel Græco vtriusque Testamenti vulgatam hanc latinam nullimode prætulit, nec eius maiori dignitati vel vnguem obrogauit. Hanc enim authenticam, nullisque erroribus aut fidem aut mores lædentibus corruptam pronunciauit: verum non vetuit, quin primæuos textus velut fontes magis illimes ac nitidiores appetant, vt puriorem inde doctrinam hauriant, in versionibus velut riuis quandoque limosam.

IX. Præterea *ad coërcenda petulantia ingenia*, ibidem decreuit S. Synodus, *vt nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum, quem tenuit & tenet S. mater ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum* (a) *ipsam Scri-*

præfationem ad lectorem sacris eisdem Bibliis latinis adiectam. Opinantes aliam a nostra vulgatæ editionis priscam Italam fuisse, id suis non satis probant coniecturis quum ambiguis, tum leuibus & inanibus, perpetuo Romanæ ecclesiæ vsu penitus elisis.

(a) Quod prædocuit S. Augustinus in *can. quis nesciat* 8, *& seqq. dist.* 9. Vt ab ecclesia vniuersa, quam concilium œcumenicum repræsentat, & ab omnium ecclesiarum parente ac magistro summo Pontifice adimeret auctoritatem declarandi sensum Scripturæ sacræ, blasphemabat impiissimus Lutherus, cuilibet laico habenti auctoritatem Scripturæ plus credendum, quam Papæ, quam concilio, quam ecclesiæ vniuersæ. Ob idque in Germanicam linguam bis transtulit Nouum Testamentum quamplurimis erroribus fœdatum (quos vltra mille connumerauit Hieronymus Emser, aliique catholici viri) fallacissimus hæresiarcha, ex eo expunctis epistola Pauli ad Hebræos, alia Iacobi, alia B. Iudæ, & Apocalypsi. Sileat Gentiletus Lutheri assecla, qui contra recitatum decretum Tridentini obiicit *can. relatum* 14 *dist.* 37, vbi hæc habentur. *Multa sunt verba in Scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisque sponte præsumserit, sed non oportet. Non enim sensum extrinsecus alienum & extraneum debetis quærere, quoquo vi modo ipsum ex Scripturarum auctoritate confirmetis*, sed ex ipsis Scripturis *sensum capere veritatis oportet*. Sileat, inquam Gentiletus. Si enim genuina esset, qualis non est, Clementis I *ep.* 5 *ad discipulos suos*, vnde canon iste in Decreto exscriptus est, eum adhuc ipsa refelleret, qui mutilum exinde fragmentum desumsit, prætermissis fraudulenter verbis obiectionem suam palam elidentibus, & sententiam auctoris epistolæ ex diametro oppositam sic exponentibus: *& ideo oportet ab eo intelligentiam discere Scripturarum, qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditam seruauit, vt ipse possit ea, quæ recte suscepit, competenter asserere*. Igitur qualiscunque sit auctoritas epistolæ

pturam sacram interpretari audeat, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint, per Ordinarios declarentur & pænis a iure statutis puniantur. Item arbitrariis pœnis coërcendos sanciuit velut violatores verbi Dei, qui ad profana, scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos famosos verba & sententias sacræ Scripturæ conuertunt ac detorquent.

X. Sensus quidem litteralis sacræ Scripturæ fidem facit diuinam, eamque infallibilem ad dogmata declaranda, moresque instituendos: secus sensus mysticus & allegoricus plerunque varius humano ingenio, non sancto Spiritu intentus. S. Hieronymus (*a*) docuit *fidei dogmata ex mysticis sensibus non posse efficaciter confirmari*. S. Augustinus (*b*) derisit Donatistas, qui ex illis verbis explicatis: *indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie:* colligebant ecclesiam Christi in sola Africa remansisse. *Quis non impudentissime* (ait S. Doctor) *nitatur aliquid in allegoria positum pro se interpretari, nisi habeat & manifesta testimonia, quorum lumine illustrentur obscura?* E recentioribus Card. Bellarminus ad rem inquit (*c*): *Conuenit inter nos & aduersarios ex solo literali sensu peti debere argumenta efficacia. Nam eum sensum, qui ex verbis immediate colligitur, certum est sensum esse Spiritus Sancti: at sensus mystici & spirituales varii sunt; & licet ædificent, cum non sunt contra fidem aut bonos mores, tamen non semper constat, an sint a Spiritu sancto intenti.* Dum littera Scripturæ occiderit, sensus viuificabit (*d*). Plane stupidos occidit miserrime littera de primogenito Deiparæ (*e*), de mysterio fidei in Sacramento Eucharistiæ, de beatitudine eorum, qui seipsos ca-

stra-

stolæ pseudo Clementis, tantum abest vt ea cum Gentileto & Luthero priuatis quibuslibet hominibus attribuat sensum Scripturarum ex semetipsis sumere, vt etiam eos contra moneat a maioribus, scilicet ecclesiæ Patribus sensum veritatis discere debere. (a) In *comm. ad cap.* 13 *S. Matthæi*.

(b) *Ep.* 48 *ad Vincentium*. (c) *Lib.* 3 *de verbo Dei cap.* 3.

(d) Hilarius in *cap. intelligentia* 6 *de verb. sign.* cum conc.

(e) Hieronym. in *cap. Ioseph.* 5 *eodem tit.*

ſtrauerint ob regnum cœlorum, de ſuperlucro boni trapezitæ, de ſacro epithalamio Cantici Canticorum, deque ſecentis id genus. S. Petrus in epiſtolis a diuo Paulo ſcriptis monuit eſſe *quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & ceteras Scripturas ad ſuam ipſorum perditionem* (*a*). Ecquis negauerit hæreſes ex praua ſacræ Scripturæ intelligentia deriuatas? *Ne putemus* ergo *in verbis Scripturarum eſſe euangelium, ſed in ſenſu; non in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum foliis, ſed in radice rationis*, inquam cum diuo Hieronymo (*b*). Ob id ſacra biblia in linguam vernaculam translata interdicta ſunt, quæ ne epiſcopo quidem permittente licent (*c*).

XI. Typographorum ſecundum hæc libertatem effrænam coërcuit Synodus Tridentina, qui ſacros libros, & ſuper iiſdem annotationes & expoſitiones quorumlibet ſæpe tacito, ſæpe etiam ementito prælo, aut ſine auctoris nomine imprimerent; aut alibi impreſſos haberent venales. Vetuit ſane (*d*) *quoſuis libros de rebus ſacris* ſine nomine auctoris & imprimi & vendi & retineri & legi & communicari & euulgari, niſi de licentia epiſcopi ſeu Ordinarii gratis & ſcripto danda poſt eorum examen, quæ in fronte libri

au-

(a) 2. *Petri cap.* 4. *v.* 16.

(b) In *cap.* 1 *ep. ad Galatas* in *can. Marcion* 64 C. 1 *qu.* 1.

(c) Ex *reg.* 4 Indicis, & Prouinc. Conc. Neap. Card. Cantelmi *tit.* 1. *cap.* 5 *n.* 7, in Italicum ſermonem ſacras Scripturas primus omnium traduxit Iacobus de Voragine prope finem ſeculi XIII: huius verſionis lectio proinde Italis vetita. Iſtæc prohibitio eatenus diſplicuit P. Queſnellio, vt aſſeuerare non dubitauerit eam obturare os Chriſti, & interdicere vſum luminis filiis lucis. Hæc tamen vna non eſt Queſnelli proſcripta aſſertio, ſapiens Lutheranam procacitatem, ſtultitiamque. Eumque ſane refellit vniuerſalis & conſtantiſſima conſuetudo eccleſiæ, quæ ſacras Scripturas nonniſi hebraice & græce & latine habuit, etiam vbi & quando græca & latina linguæ deſinerunt eſſe vulgo communes. Spiritu enim S. edocta eccleſia ſatius duxit, vt Sacerdotes verbum Dei populum docerent, quam ſacras paginas vernaculo idiomate conſcriptas dare vniuerſis, ne vel inſipientibus vel improbis vel mulierculis quibuslibet via pateret corrumpendi reconditam diuinæ Sapientiæ doctrinam; aut ſenſum ſuum, in quo abundarent, anteponendi SS. Patrum expoſitionibus, aut vſurpandi ſacerdotale officium prædicationis.

(d) *Cit. ſeſſ.* 4. in decr. *de edit. & vſu libr.* §. *ſed & impreſſoribus.*

authentice appareat: & si regulares fuerint auctores, suorum quoque Superiorum licentiam superaddendam iussit sub poena in canone concilii Lateranensis V (a) apposita *anathematis*, & *pecuniae* puta ducatorum centum fabricae S. Petri de vrbe soluendorum.

XII. Spirituali anathematis censura hoc in regno plecti laicos approbationis & licentiae episcopalis contemtores in libris imprimendis & vendendis vtique finit Potestas laica: secus mulcta pecuniaria vel corporali districtione, aliisue poenis

(a) Typographiae arte a Germanis xv seculo inuenta ac perpolita, impressores continuo aggressi sunt quoslibet libros insciis Potestatibus & sine vllo earum permissu indiscriminatim publicare. Plurima inde volumina circumferebantur ac prostabant vel fidei, bonisque moribus, vel regiae dignitati, reique publicae iniuriosa. Tam contagioso malo in dies recrudescenti, & quaqua versus per orbem lethaliter serpenti, remedium attulit primus omnium Leo X, dum in Concilio Lateranensi V anno 1515 IV nonas Maii edidit sanctionem, nequis librum aliquem, seu quamcunque scripturam imprimeret, nisi post viri periti per episcopum deputandi, & dioecesani haereticae prauitatis inquisitoris examen & approbationem propria eorum manu subscribendam gratis & sine dilatione: alias transgressores libros impressos amitterent palam comburendos, mulctam duc. 100 soluerent fabricae Basilicae diui Petri de vrbe, ad annum ab exercitio impressionis suspenderentur, vltra latam excommunicationis censuram; tum in contumacia perseuerantes omnibus iuris remediis exemplaribus ab episcopo, vel Papae Vicario castigarentur. Si librorum genera & poenae spectentur, latior hac in re fuit sanctio Leonis X, quam Synodi Tridentinae, quae de sacris tantummodo libris imprimendis nonnisi post examen & approbationem Ordinariorum sub poena anathematis & pecuniae cauit. Secus quod ad personas. Nam in solos impressores Leo animaduertit; Synodus autem Tridentina in auctores etiam & bibliopolas & euulgatores & legentes & detinentes. Seculares inde Principes & magistratus abusibus praeli passim inualescentibus, & turbas excitantibus obuiam ire adacti sunt. Neapolim regnante Ferdinando I catholico ars impressoria vt primum appulit, sine lege ad libitum subditorum exercita est. Carolo V imperante Prorex Petrus de Toledo duos annos ante modo dictam Tridentini Concilii *sess.* 24 habitam 8 April. 1546, edixit die 15 Octobris 1544, ne theologicos & sacrae Scripturae libros a vigintiquinque retro annis impressos, vel anonymos secundis typis quis vnquam imprimeret, retineret, venderet, nisi ante a Capellano Maiori visos & recognitos & praelorum luce dignos auctoritate publica renunciatos: item damnatorum auctorum libros quum vendi, tum retineri prohibuit. Plures deinde pragmaticae prodierunt, quas legere est sub tit. *de impressione librorum*, municipale typographorum & bibliopolarum regimen praescribentes, praesertim ne cuiuslibet auctoris liber sine sacra, siue profana pertractans typis vulgaretur sine regiae Potestatis permissu.

pœnis temporalibus. Id quod rerum ante gestarum exempla satis produnt (*a*).

XIII. Reuisio tamen & licentia diœcesani episcopi requiritur nedum in libris sacris prælo edendis & publicandis iuxta litteram Tridentini decreti; verum etiam in profanis; quum ex bulla Leonis X in concilio Lateranensi V edita, tum ex more & consuetudine iam inolita; quam obseruandam fore constituit nouissima lex Concordatorum (*b*). Nam auctores plerunque ab instituto profano ad sacra & ecclesiæ penetralia excurrunt.

XIV. Diuinum ius tam veteris, quam noui Testamenti aut *naturale*, aut *positiuum* est. Diuini iuris *naturalis* compendium est decalogus: explicatio autem ampla sunt moralia præcepta quum veteris, tum nouæ legis. Ius istud adeo est immutabile, vt nullam omnino variationem aut dispensationem ne Dei (*c*) quidem ipsius ferat. Deus enim naturæ auctor & æterna naturalis rationis regula in æternum est immutabilis. Quid profecto est lex æterna, nisi ratio diuina vel voluntas Dei ordinem naturalem conseruari iubens, perturbari vetans (*d*)? Natura igitur ipsa non patitur diuinam dispensationem, nisi destruatur. Positis enim adiunctis ordinis naturalis a Deo voliti, necesse est, vt regulæ ad conseruandum eiusmodi ordinem a Deo semel institutæ reipsa & ratione obiecti sint immutabiles atque indispensabiles. Vix tamen, vbi duo mala ita vrgeant, vt alterutrum necesse sit eligi, di-

(a) Apud B. Chioccarell. in ms. *to.* 17 *archiuii tit.* 7.

(b) In fine *cap.* 7 *dell'introduzione de' libri forestieri*. Vbi cautum de nota librorum exterorum Neapolitano Archiepiscopo, aliisque metropolum Ordinariis danda, antequam e regiis dohanis extrahantur: ne sanctæ fidei, bonisque moribus perniciosa volumina regnicolas vltramontano vel aceto perfundant vel veneno.

(c) Diuus Thomas, quem communiter sequuntur theologi, docet non posse Deum præceptis decalogi dispensare de absoluta quoque potentia: quicquid aliter sentiant cum Caramuele Nominales. Hæc tamen disputatio messis est alienæ.

(d) Ait S. Aug. *lib.* 3 *contra Faustum cap.* 27. Immutabilitatem iuris naturalis agnouit etiam Iustinianus §. *pen. Inst. de iur. nat. gent. & ciu.*

dispensationem diuini iuris tunc permissam eo pacto, vt minus tunc malum eligatur, probat Gratianus (*a*) auctoritatibus concilii Toletani VIII, & diui Gregorii M.

XV. Idipsum naturale ius diuinum inditum est mentibus hominum sanis, recteque iudicantibus; illudque ratio naturalis Deo sic prouidente omnibus dictat hominibus etiam paganis. Hæc lex *est ratio profecta a natura ad recte faciendum impellens & a delicto auocans; quæ nondum demum incipit esse, quum scripta est, sed tum quum orta est: orta est autem simul cum mente diuina*, aiebat Cicero (*b*). Neminem hinc peccantem in ius naturale ignorantia nulla excusauerit, ex Apostoli sententia (*c*). *Cum enim* (ait) *gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus in die, quum iudicabit Deus occulta hominum.*

XVI. *Positiuum* ius diuinum est, quod vltra decalogum & præter naturalem humani generis conseruandi necessitatem Deus O. M. præcepit, puta cærimonias & iudicia veteris legis; Sacramenta, eorumque necessitatem, vsumque in euangelio. Hoc quidem ipsius tantum legislatoris arbitrio variari & tolli potest: quemadmodum reapse mysticæ, cærimoniales & iudiciales Hebræorum leges abolitæ a Christo Domino sunt, & prorsus eliminatæ post euangelii promulgationem; sicut ante prædixerat Hieremias (*d*). Si quæ vero ex Iudæorum legibus exscriptæ, adrogatæque sunt in corpore Iuris

(a) *Dist.* 13 per totam.
(b) *Lib.* 2 *de legibus*. Is etiam 2 Philipp. *lex*, inquit, *nihil aliud est, nisi recta, & a numine deorum tracta ratio.*
(c) *Ep.* ad Rom. 2 *vers.* 14 & 15.
(d) *Cap.* 31 *vers.* 31 & *seq.* ibi: *Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum ... post dies illos, dicit Dominus, dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam ... Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus: tunc & semen Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus.*

ris canonici (*a*); eas iuris non diuini vim habere, ſed humani; ideoque ſubiectas pontificiis diſpenſationibus & abolitionibus patet. Nouæ tamen legis ius diuinum poſitiuum quoadusque militans ecclesia Chriſti conſtiterit, ratum perpetuo permanebit; cuius vim & obligationem nullus hominum potuit nec poterit vnquam relaxare aut infringere, ne summus quidem Pontifex, neque concilium generale, neque vniuerſa eccleſia. Interpretandæ ſolummodo legis diuinæ, eiusque ſenſum exponendi facultatem Chriſti Vicario, tum ſanctis eccleſiæ Patribus traditam docet fides catholica. Nam *ite*, inquit Chriſtus Apoſtolis ſuis (*b*), *docete omnes gentes*, *prædicate euangelium omni creaturæ:* non dixit condite, mutate, abrogate, prout malueritis, euangelium.

T I T. III.

De Traditionibus.

1 *Oralis Chriſti lex ab Apoſtolis ad priſcos Patres ſine ſcripto propagata* traditio *apoſtolica dicitur.*
2 *Plurimos fidei & morum canones traditione antiqua & continua accepimus.*
3 *Diuinam ipſius auctoritatem ſacræ etiam litteræ commendant.*
4 *Hoſtes traditionum hæretici variis S. Scripturæ locis abutuntur ad eas eneruandas.*
5 *Sed aperto earum ſenſu catholico ii refelluntur.*
6 *Vrgent ſpeciatim vetitum a Chriſto quidquam euangelio addere.*
7 *Quod nimirum euangelio aduerſatur; ſecus, quod euangelium explicat vel complet, aiunt catholici.*
8 *Ad fidem & mores traditio ſpectat, non ſecus quam lex diuina.*

Lex

(a) Ex iudicialibus Hebræorum legibus excerpta ſunt in textu Decretalium *cap. 1 de homicidio voluntario vel caſuali*, *cap. 1 de furtis*, *cap. 1 de adulteriis & ſtupro*, *cap. 1 de decimis*, *primitiis & oblationibus*, *cap. 2 de præſumtionibus*, *cap. vn. de purific. poſt part. cap. 1 & ſeqq. vſque ad 5 de iniuriis & damno dato*, *cap. 1 de ſepulturis.* (b) Matthæi *cap. 28 verſ. 19.*

LEx oralis (*a*), quam a Chriſti ore acceptam Apoſtoli ſine ſcripto docuerunt & commendarunt diſcipulis potiſſimum ſuis, quamque ab his propagatam ſuccedentes continue epiſcopi & Patres in eccleſia vt bonum depoſitum cuſtodiuere, & ſuis etiam ſcriptis deinde mandarunt: *traditio* adhuc ſtricta notione dicitur. Scripta enim ſubſecuta Patrum, vnde eas certius accepit eccleſia, ipſarum originem a Chriſto & Apoſtolis oralem, & extra ſacras Scripturas habitam variare nequiuerunt; ſed euidentioribus & facilioribus teſtimoniis comprobarunt: quemadmodum & conſuetudines moribus inductæ & plurima hominum geſta, quæ ſine ſcripto reuera valent, in ſcripta rediguntur, vt exinde poſſint facilius probari (*b*). In myſterio, ideſt occulto tradebantur initio coram catechumenis & gentilibus ſacratiſſima inſtituta Chriſti, ne ludibrio eſſent publico ethnicorum: quum vetuiſſet ſuis ob id Chriſtus diſcipulis mittere margaritas ante porcos.

II. Traditionibus apoſtolicis plurimi canones qua fidei, qua morum innituntur. Veritatem in primis quatuor euangeliorum ex traditione accepiſſe fatetur Origenes (*c*), ex eaque Serapion (*d*) falſum Petro inſcriptum a Marcione euangelium repudiauit. Alia nonnulla commemorat præ ceteris di-

(a) Oralem quoque legem ex ore Dei Moyſes ſine ſcripto ſeptuaginta ſenioribus tradidiſſe, & deinceps ab iis ad Iudices & Reges Iuda deriuaſſe, atque poſtremo in volumen digeſtam fuiſſe a Rabino Iehuda, quod inſcriptum eſt *Miſchna*, ſcilicet *lex ſecunda*; iactant Hebræi, duce Maimonide in præfat. ſummæ Thalmudicæ. Duo ex ſacris bibliis teſtimonia proferunt pro traditionibus ſuis. Alterum Exodi *cap.* 24 *verſ.* 14. *Dabo tibi tabulas lapideas & legem & mandatum*. Vocabulo *mandati* oralem legem interpretantur. Alterum Deuteronomii 12 *verſ.* 32: *Omne* verbum, *quod ego præcipio vobis, illud cuſtodietis vt faciatis.* At rabinicas & phariſaicas traditiones legis oralis euertunt ea Deuteronomii verba *cap.* 4. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo*. Hæc itidem alia Prouerb. *cap.* 30. *Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe: ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inueniariſque mendax*. Eas inter alios carpit S. Hieronymus *ep.* 151 *ad Algaſiam qu.* 10 his verbis: *Quam inanes traditiones Phariſæorum ſunt & quam aniles fabulæ, euoluere nequeo. Pleraque tam turpia ſunt, vt erubeſcam dicere*.

(b) Ex Gaio Icto in *l.* 4 *D. de fid. inſtr.*

(c) Origen. *lib.* 1 *expoſit. in euang. Matth.*

(d) Apud Euſeb. *lib.* 6 *hiſt. cap.* 12.

diuus Basilius (*a*). *Vt signo Crucis eos, qui spem collocarunt in Christum, signemus, quis scripto docuit? vt ad Orientem versi precemur, quae nos docuit Scriptura? Inuocationis verba, cum conficitur panis Eucharistiae, & poculum benedictionis, quis Sanctorum in scripto nobis reliquit? Nec enim his contenti sumus, quae commemorant Apostolus aut euangelium: verum alia quoque & ante & post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quae ex traditione citra scriptum accepimus. Consecramus autem aquam Baptismatis, & oleum vnctionis; praeterea ipsum, qui Baptismum accipit, ex quibus scriptis? Nonne a tacita, secretaque traditione? Ipsam porro olei inunctionem quis sermo scripto proditus docuit? Iam ter immergi hominem, vnde ex scriptura haustum? Reliqua item, quae fiunt in Baptismo, veluti renuntiare Satanae & angelis eius, ex qua Scriptura habemus? Nonne ex doctrina, quam Patres nostri silentio quieto minimeque curioso seruarunt? Pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorum venerationem silentio conseruari.* Hactenus Doctor M. Paruulis baptismum prodesse ad salutem, & baptizatos ab haereticis non rebaptizari, S. Augustinus (*b*) ex traditione apostolica perspicue ostendit contra Donatistas; & peccati originalis maculam in omnes Adae posteros diffusam, contra Pelagianos (*c*). Innocentius III Ioannem archiepiscopum Lugdunensem admiratione commotum, quod plura in canone missae & confectione Eucharistiae verba interposita essent, quae nullus euangelistarum descripsisset; suasit multa tam de verbis quam de factis Domini omissa in euangeliis, *quae Apostoli vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur* [*d*]. Vno verbo Patres quum graeci tum latini a primis ecclesiae seculis confutare consueuerunt haereticos & incredulos traditione apostolica, quotiens non perspicua vel nulla proferre possent oracu-

(a) *Lib. de Spiritu Sancto cap.* 27, in *can. ecclesiasticarum* 5 *dist.* 11.
(b) *Lib.* 2 *de baptismo contra Donatistas cap.* 7, & *lib.* 5 *cap.* 23, & 24.
(c) *Lib.* 6 *contra Iulianum Pelagianum cap.* 5.
(d) Innoc. in *cap. cum Martha* 6 *de celebr. missar.*

la Scripturarum : eumque morem ostendunt acta conciliorum & orientalium & occidentalium, præsertim Chalcedonensis, & succedentium œcumenicorum vsque ad Tridentinum.

III. Diuinam traditionum apostolicarum auctoritatem & necessitatem plura detegunt oracula Scripturarum. *Fratres state & tenete* traditiones, *quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam ... Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum* traditionem, *quam acceperunt a nobis*, scripsit Apostolus ad Thessalonicenses (*a*). II, *O Timothee*, depositum *custodi*, *deuitans profanas vocum nouitates*, idem Apostolus ait ad discipulum suum (*b*). Et rursus (*c*): *Formam habe sanorum* verborum, *quæ a me audisti ... bonum* depositum *custodi per Spiritum S. ... Quæ* audisti *a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere ... Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem... permane in iis, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris*. III, *Laudo vos* (ipsemet Paulus ait ad Corinthios) *fratres, quod per omnia mei memores estis: & sicut* tradidi *vobis, præcepta mea tenetis* (*d*). IV, *Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum & calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur*, ita Gaio B. Ioannes (*e*). Et alibi : *Quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis permanserit, quod audistis ab initio; & vos in Patre manebitis* [*f*].

IV. Quæ ad euertendam diuinam auctoritatem traditionum obtrudunt hæretici testimonia Scripturarum, longe alius eorum est sensus ab eo, quem ipsi perperam opinantur. I, obiiciunt illud Christi Domini effatum (*g*): *Irritum fecistis mandatum Dei propter* traditionem *vestram ... sine causa autem co-*

(a) 2 *ad Thessal. cap.* 2 *ver.* 14, & *cap.* 3 *vers.* 6. Id esse dominicum & verum, quod sit prius traditum: id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immissum, Tertullianus ait.

(b) *Ep.* 1 *ad Timoth. cap.* 6 *vers.* 20.

(c) 2 *ad Timoth. cap.* 1 *vers.* 13, & 14; *cap.* 2 *vers.* 2, & *cap.* 3 *vers.* 14.

(d) 1 *ad Corinth. cap.* 11 *vers.* 2.

(e) *Ep.* 3 *B. Iohannis in fine.*

(f) *Ep.* 1 *B. Io. cap.* 2 *vers.* 24.

(g) *Matthæi* 15 *vers.* 3.

colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. II, *Quod* diuus Petrus (*a*) *vanam* dixit *conuersationem paternæ traditionis*. III, Apostolus velut inanem fallaciam habuit traditionem illis verbis (*b*): *Videte nequis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, secundum* traditionem *hominum*.

V. Quis tamen tam hebetis erit ingenii, vt non intelligat istis obiectis Scripturarum locis traditiones pharisæorum, ethnicorum, aliorumque fallacium hominum solummodo reprobari, quas ipsi commenti sunt vel prorsus inanes & aniles, vel aduersas euangelio: non item apostolicas & ecclesiasticas, fidem in Scripturis tacitam explicantes & complentes? Videre faciem Thessalonicensium cupiebat Apostolus, quid? *vt compleamus* (ipse ait) *ea, quæ desunt fidei vestræ* (*c*).

VI. At enim (instant aduersarii) vetitum est a Christo & Apostolis quidquam addi euangelio & sacris Scripturis: Diuus Paulus (*d*) omnem prædicationem præter euangelium damnauit, inquiens: *Sed licet nos aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit*. II, Et rursus (*e*): *Ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu*. Concludunt exinde scriptis tantum dogmatibus, non traditis standum esse; & superfluas esse traditiones, quum Scripturæ ad salutem sufficiant.

VII. Responde, id nefas est euangelio addere, quod contra euangelium fit: secus quod euangelium explicat & complet. Sane vox latina *præter*, quemadmodum & græca παρα, hic & alibi sæpius sonat idem, quod *contra*, sicuti post SS. Hieronymum & Augustinum interpretatur Estius (*f*). His prænotionibus pronum erit subuertere argumenta

D 2 omnia

(a) *Ep. 1 cap. 1 vers. 18.* (b) *Ep. ad Colossenses cap. 2 vers. 8.*
(c) *Ep. ad Thessalonic. cap. 3 vers. 10.*
(d) *Ep. ad Galathas cap. 1 vers. 8, & 9.*
(e) *2 ad Timotheum cap. 3 vers. 15.*
(f) Παράνομος hinc dictus, qui contra legem agit, ac legem transgreditur. Plura ad rem congessit Natalis Alexander in *hist. 2 sec. dissert. 16 §. 11.*

omnia, quæ Dallæus (*a*) & Riuetus (*b*) præmortuos hæreticos excitantes promunt aduersus apostolicas traditiones. Earum impugnatores anathemate confixerunt concilia œcumenica V, VI, VII, VIII, Florentinum, & Tridentinum (*c*). Quibus edocti catholici sacras Scripturas, æque ac traditiones apostolicas *pari pietate ac reuerentia* suscipiunt & venerantur.

VIII. Tum ad fidem, tum ad mores pertinere apostolicas traditiones, commonent Patres Tridentini, vt innuant alias immobiles, alias mutabiles esse.

T I T. IV.

De Consuetudinibus.

1 *Consuetudo* ius est moribus deficiente lege susceptum.
2 *Legem ea ipsa exponit, supplet, quandoque abrogat.*
3 *Si rationabilis ea nimirum sit, aut naturali vel diuino iuri non aduersetur.*
4 *Simul si præscripta legitime sit longo tempore, consensu populi, actibus frequentibus, patientia legislatoris.*
5 *Legitimæ consuetudini lex posterior nonnisi expresse derogat.*
6 *Posterior legitima consuetudo legem anteriorem vincit & abrogat.*
7 *Ea vel vniuersalis omnes ecclesias, vel generalis aliquam nationem, vel particularis aliquam prouinciam seu diœcesim seu ecclesiam obstringit.*
8 *Contrarias etiam Romanis moribus consuetudines peculiares locorum probarunt prisci Patres.*
9 *Laicis consuetudinibus clericos alii subdunt, alii non.*
10 *Pro clericis Neapolitanis sententia negans fere inualuit.*
11 *Stilus Curiarum vim peculiaris consuetudinis habet in iudiciis.*

A

(a) In *lib. de vero Patrum vsu.* (b) In *tract. de Patrum auctoritate.*
(c) *Sess.* 4 *in decr. de canon. Scrip.* ibi: *si quis .... traditiones prædictas sciens & prudens contemserit; anathema sit.*

A Traditionibus apostolicis *consuetudines* ecclesiasticæ perinde differunt, atque a diuinis iuribus humana (*a*): licet has cum illis aliqui confundant, qui promiscuas voces latius vsurpant. Mores populi consuetudinem pariunt. Nam consuetudo est *ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex* (*b*).

II. Vis triplex est consuetudini. Ea imprimis dubiam legem interpretatur (*c*). II, pro lege seruatur, vbi lex deficiat (*d*). III, scriptam quandoque legem abrogat (*e*): dummodo ipsa fuerit & *rationabilis*, & legitime *præscripta* [*f*].

III. *Rationabilis* ea putatur consuetudo, quæ nec iuri naturali, nec diuino etiam positiuo Noui Testamenti, nec bonis moribus aduersatur, neque animarum periculum fouet: alias dicenda est corruptela, abusus, vetustas erroris, non consuetudo (*g*).

IV. *Præscripta* legitime autem habebitur, quam diuturnis iteratisque moribus cum scientia ac tolerantia Pontificum

(a) Eas scite distinxerant SS. Basilius in can. *ecclesiasticarum* 5 *dist.* 11, & Augustinus in can. *catholica* 8 *eadem dist. Ecclesiasticarum institutionum* (inquit Basilius) *quasdam Scripturis, quasdam vero apostolica traditione accepimus, quasdam consuetudine roboratas approbauit vsus, quibus par ritus & idem vtrisque pietatis debetur affectus.* Et S. Augustinus, *sicut præuaricatores* (inquit) *diuinarum legum, ita contemtores ecclesiasticarum consuetudinum coërcendi sunt.*

(b) Ex definitione Isidori in *can.* 5 *dist.* 1.

(c) Innoc. III in cap. *cum dilectus* 8 *de consuet.* & Paul. Ictus in l. 37 *D. de legibus*, ibi: *Si de interpretatione legis quæratur; in primis inspiciendum est, quo iure ciuitas retro vsa fuisset: optima enim legum interpres* consuetudo.

(d) Ex cit. Isidoro *can.* 5. *In his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina Scriptura, mos populi Dei, &* instituta *maiorum* pro lege *tenenda sunt*, ita S. Aug. *ep.* 86 ad Casulanum *can.* 7 *dist.* 11. Idque significare voluit Iustinianus relatus in *can.* 6 *dist.* 12, dum ait: *diuturni mores consensu vtentium approbati legem imitantur.*

(e) *L. de quibus* 32 *D. de legibus.*

(f) *Cap. cum tanto fin. de consuet.* vbi hæc Gregorius IX: *licet etiam longæuæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est vsque adeo valitura, vt vel iuri positiuo debeat præiudicium generare, nisi fuerit rationabilis & legitime præscripta.*

(g) Ex canonibus a Gratiano congestis *dist.* 8, & 11. Si enim legem scriptam ratio, non scriptura commendat, consuetudinem ratione consistere sine scripto quis dubitabit? *can.* 5 *dist.* 1. *Ratio* igitur, quæ consuetudinem suasit, tenenda est, *can.* 7 *dist.* 12, & *l.* 1 *C. quæ sit longa consuetudo.*

cum tacitus consensus populi, eiusue maioris saltem partis introduxerit. Sane ad præscribendam legitime consuetudinem plura exiguntur. In primis longitudo temporis; puta spatium quadraginta annorum, quotiens *contra* latam legem induci velit (*a*): quotiens autem *præter* legem instituatur consuetudo, decem annorum spatium sat erit, quod est longum tempus in iure (*b*). II, tacitus populi consensus, qui moribus ius nouum & obligatorium instituere intendat (*c*). Si enim populo animus non esset suis sese obligandi moribus voluntariis, ius consuetudinis nullam vim habebit: quemadmodum piæ, diuturnæque obseruantiæ ieiunandi & orandi ob deficientem populi voluntatem minime obstringunt homines ad consueta ieiunia & preces prosequendum. III, frequentia actuum legi abrogandæ aduersantium (*d*); non quidem bis vel ter iuxta Bartoli opinionem: quod enim semel vel bis accidit, frequens non est (*e*). Hic maximum animaduertendum est discrimen inter desuetudinem seu non vsum legis, & consuetudinem legi contrariam per actus positiuos: lex profecto noua nequaquam tollitur per non vsum; maxime vero abrogatur per legis contemtum (*f*). Qui probandi sunt iudicialiter per vnam

(a) Gl. in cit. *cap. vlt. de consuet.* cap. *abbatem* 25 *de verb. sign.* & cap. *vt litigantes de off. ordin. in 6.*

(b) L. 1, & 2 C. *quæ sit longa consuetudo*, & initio *tit. Instit. de vsucapion.* vbi ad introducendam consuetudinem longum tempus sufficere definitum est.

(c) *L. sed & ea* 35 *D. de legibus*; vbi ab Hermogeniano Iurec. consuetudo appellatur *tacita ciuium conuentio*. Et prælaudatus Iulianus in cit. l. *de quibus*, præsupponit in moribus & factis consuetudinem inducentibus iudicium & voluntatem populi, tacitumque omnium consensum.

(d) Ex Cuiacio *lib.* 20 *obseru. cap.* 1.

(e) L. 5, & 6 D. de *legibus*: tametsi dicitur solitus delinquere, qui idem facinus bis patrauerit, *l.* 5 C. *de episcopali audientia*.

(f) Felin. in *cap.* 1 *de tregua & pace n.* 50; ceteri passim. Neque obstabit supradicta Iuliani sententia in *l. de quibus*, *vt leges tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur*: quoniam Iureconsultus abusiue desuetudinis vocabulum adhibuit pro eo vsu legi scriptæ contrario, qui constat rebus ipsis & factis. *Nam quid interest* (paulo ante dixerat) *suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis?* Actus igitur positiui contra legem vna cum tolerantia legislatoris ad præscribendam consuetudinem requiruntur, Reg. de Rosa *in pr. ciu. cap.* 13 *n.* 35, *& seqq.*

vnam vel duas vel tres ad summum turmas, quarum singulæ decem testibus constent (*a*). Quotiens enim in scripturam redacta non sit consuetudo, debet aliunde probari, vt vim suam habeat (*b*). IV, denique legislatoris scientia & tolerantia requiritur, vt latam legem valeant contrarii mores populi abrogare: *cum multa* (inquit Innoc. III) *per patientiam tolerentur* (*c*). Decreta nihilominus Tridentinæ synodi non posse contraria consuetudine abrogari, docet luculenter Benedictus PP. XIV (*d*), tam si Tridentinæ promulgationem præcesserit, quam si eam subsecuta fuerit. Nam præuias consuetudines etiam immemorabiles sæpissime Tridentinus textus aboleuit. Et Pius IV duabus constitutionibus, altera sc. qua confirmauit acta & decreta eiusdem synodi, altera 13 Kalendas Martii 1565 super eius obseruantia & executione, palam decreuit omnia & singula, quæ concilii decretis aduersantur, siue antea inducta siue in posterum inducenda; nullius esse momenti, ac nemini posse in vtroque foro interno & externo suffragari.

V. Ex dictis hæc consequuntur. I, Consuetudini rationabili per legem posteriorem minime derogatur, nisi expresse id

(a) Docente Antonio Fabro in *Cod. lib.* 4 *tit.* 15 *defin.* 14.

(b) Arg. l. 4 *D. de fide instrum.*

(c) Cap. *cum iandudum* 18 *de preb.* Inlianus antem ideo dixit tacito populi consensu per desuetudinem leges abrogari, in sæpedicta *l. de quibus*, quia populus olim suffragio suo leges condebat & recipiebat. Cumque hodie vtrumque fiat vel per Principem, vel per Pontificem potestate diuinitus sibi collata, de qua in sequenti *tit.* 5, propterea tolerantiam Papæ pro legibus ecclesiasticis, & Principis pro laicalibus abrogandis requiri scripsit glossa in *can. in istis* 3 *dist.* 4. Quæ tamen paulo ante affirmauerat legem contraria consuetudine tolli etiam sine scientia Legislatoris: difficile porro videtur, eum omnes, quæ seruantur & inducuntur, consuetudines scire posse. Sed talem opinionem refellit Wesembecius in *paratitl. D. de legibus*, scribens legitimam consuetudinem sine Principis consensu vel expresso, vel tacito induci non posse moribus populi in statu monarchico viuentis: tacitumque consensum non præsumi sine scientia morum, quibus Princeps aduersatus non sit. Wesembecio maxime fauet *Nou.* 22 Leonis Imp. apud Dion. Gothofredum, ibi: *Quando absurdi nihil incideret, neque rebus noxium quicquam inferretur, consuetudini cessimus: quin & legis prærogatiuam illi dedimus, quum iam plebs assuefacta illi esset, nec ab illa se auelli sineret.*

(d) Bened. XIV *lib.* 3 *de Synod. diœc. cap.* 1 *n.* 15.

id caueatur in constitutione (*a*). Quam ob rem Patres Tridentini in decretis reformationis contrarias consuetudines etiam immemorabiles singillatim & aperte abrogare sategerunt: quemadmodum vniuersi fere legislatores & sacri & profani solent in nouis constitutionibus suis exprimere.

VI. Secundo legem antecedentem vincit, abrogat & prorsus tollit posterior consuetudo rationabilis & legitime praescripta, non quia potentior, sed quia posterior (*b*). Hinc vniuersi ecclesiae catholicae fideles sanguinem & suffocatorum carnes sine scrupulo edere consueuerunt, abrogata constitutione concilii Ierosolymitani (*c*), qua praeceperant Apostoli, vt Christi fidem amplectentes nedum ab immolatis simulacrorum & fornicatione, sed etiam a sanguine & suffocato abstinerent. Mos quoque vniuersalis inoleuit baptizandi singulis diebus sine necessitate (*d*), & preces ad Deum fundendi diebus dominicis tam stando, quam flexis genibus, per quem abiit in desuetudinem vniuersalem canon 20 Nicaenae synodi, prohibens preces die solis fundi genibus flexis. Istos profecto canones viri per vniuersam ecclesiam piissimi ex inolita desuetudine minime obseruant: tametsi eos nulla posterior lex in scriptis abrogauerit. Praeterea S. Basilius ibidem agens de poenis

(a) Vt Bonifacius VIII declarauit in *cap. 1 de constit. in 6.*

(b) Emm. Gonzal. in *cit. cap. fin. n. 9.* Nam Innocentius III in *cap. cum dilectus 8 de consuet.* rescripsit talem fuisse probatam consuetudinem, quae iuri communi praeiudicet. Pariterque Iulianus Iureconsultus rectissime receptum esse affirmauit, *vt leges non solum suffragio* legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per *desuetudinem* abrogentur, *l. de quibus 32 D. de legibus*. Profecto *abrogare* est legem perlatam prorsus tollere: *derogare* est aliquid deminuere de vi & effectu legis: *obrogare* est aliam legem ferre prioris legis infirmandae caussa: *antiquare* est legem promulgatam reiicere seu non accipere, vt tradit Ausonius ver. *abrogare*. In istis casibus verificatur, quod Obertus de Orto filium suum docuit in textu *cap. 1 de feudor. cognit. lib. 2 feud. tit. 1. Legum Romanarum non vilis est auctoritas; sed non adeo vim suam ostendunt, vt vsum vincant, aut mores.*

(c) Actor. *cap. 15 vers. 29.*

(d) Basilius M. in ep. ad Amphilochium *cap. 1: consuetudine vtendum est, & iis, qui instituerunt haec nostra, patribus obsequendum: vereor enim, ne forte, dum volumus pigros eos ad baptizandum reddere, impedimento simus saluti propter praecepti seueritatem.*

nis canonicis, tradit consuetudinem, quæ deminuit, temperatque pœnas canonum, præferri aliquando canonibus ipsis debere. *Vtrunque igitur* (verba sunt Basilii) *scire nos oportet, & ius scriptum & consuetudinem; & iis insistere; quæ non amplectantur rigorem traditionum canonicum*. B. Chrysostomus etiam (*a*) disertissime edisserit modum & prudentiam, quam debent episcopi adhibere in temperandis ecclesiasticis pœnis.

VII. Vniuersalem & generalissimam consuetudinem omnes obseruare debent ecclesiæ ad vitandum scandalum (*b*), *generalem* quælibet natio, *particularem* quælibet prouincia, vel diœcesis, vel ecclesia custodit suam.

VIII. Contra disciplinam Romanæ ecclesiæ, quæ mater est omnium ecclesiarum, nemini agere licere; probandum Gratianus assumsit (*c*). At Patres sanctitate conspicui pias aliarum ecclesiarum obseruantias, a Romanis licet dissonantes non improbarunt. *In omnibus cupio*, aiebat diuus Ambrosius (*d*), *sequi ecclesiam Romanam; sed tamen & nos homines sensum habemus: ideo quod alibi rectius seruatur, & nos recte custodimus*. Et diuus Augustinus, *quæ per loca terrarum* (inquit) *regionesque variantur, sicuti est quod alii ieiunant sabbato, alii vero non; alii quotidie communicant corpori & sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbato tantum & Dominico; & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest: totum hoc genus rerum liberas habet obseruationes* (*e*). Ipsa etiam Romana ecclesia rationabilibus aliarum ecclesiarum moribus minime aduersatur, nec resistit. A diuo Gregorio M. Augustinus Anglorum episcopus quæsiuerat interrogat. 3. *Cum vna sit*

 fides,

(a) *Lib. 2 de sacerdotio cap. 2, & seqq.*
(b) *Can.* 8 *dist.* 11, & *can.* 11 *dist.* 12.
(c) In *can.* 1 *dist.* 12 *ex ep.* Calisti Papæ I ad Benedictum episcopum. At eandem epistolam, æque ac alteram ad episcopos per Gallias constitutos Calisto inscriptas a pseudo-Isidoro, atque a Romanis etiam Correctoribus inter commentitias fuisse collocatas, testatur Antonius Augustinus *lib. 2 de emendat. Gratian.*
(d) *Lib. 3 de Sacram. cap. 1.*
(e) *Can.* 11 *dist.* 12 *ex ep.* 118 *ad Ianuarium*.

fides, cur sunt ecclesiarum consuetudines tam diuersæ, & altera consuetudo Missarum est in Romana ecclesia, atque altera in aliorum ecclesiis tenetur? Cui Papa respondit pias & rectas consuetudines nedum in Romana ecclesia, verum etiam in illis Gallorum, Anglorumque inueniri, & delectu dignas haberi: quum non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendet (*a*).

IX. Laicorum tamen consuetudines (quotiens in eisdem introducendis nec mores, neque consensus ecclesiasticorum accesserint) clerici regulariter obseruare non coguntur (*b*). Si tamen velint, in fauorabilibus posse clericos rationabili consuetudine loci quidem vti, opinantur permulti doctores. Alii

(a) *Can.* 10 *ead. dist.* Idemque Pontifex immotam permanere concessit consuetudinem Numidiæ de primatibus constituendis, siue de ceteris capitulis, *can.* 8. Quemadmodnm ea, quæ consuetudinis erant in Salonitana ecclesia, non negauit Maximo Salonitano episcopo in *can.* 9. Stephanus PP. III in *act.* 1 synodi Lateran. an. 769, *aliter* (ait) *se orientalium traditio habet ecclesiarum, aliter huius S. Romanæ ecclesiæ. Nam earum sacerdotes, diaconi, atque subdiaconi matrimonio copulantur; istius autem ecclesiæ, vel occidentalium nullus sacerdotum a subdiacono vsque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi.* Quemadmodum viget etiam apud Græcos ex vetustissima consuetndine consecratio panis fermentati: apud Romanos autem & occidentales omnes azymi. Item ritus in administrandis Sacramentis, atque in usu formæ sacramentalis vel deprecatiuæ vel indicatiuæ, alii fere sunt in ecclesiis orientalibus, aliique in occidentalibus. Eosque Concilium Florentinum in decreto vnionis Armenorum adeo retineri mandauit, vt ne Latinis Græcos, nec vicissim Græcis Latinos ritus liceret vsurpare. Seculo IX Nicolaus I *ep.* 2 ad Photium Patriarcham Constantinop. *De consuetudinibus* (scripsit) *quas nobis opponere visi estis, scribentes per diuersas ecclesias diuersas esse consuetudines, si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua obuiare debemus, nihil iudicamus, vel eis resistimus, can.* 3 *dist.* 12. *Scit nanque S. Romana ecclesia, quia nihil obsint saluti credentium diuersæ pro loco et tempore consuetudines: quando vna fides per dilectionem operans bona, quæ potest, vni Deo commendat omnes*, vt scripsit sec. XI Leo IX ad Michaelem Cerularium Constantinopolitanum etiam Patriarcham, & Leonem Acridanum episcopum *ep.* 1, relatus in eodem *can.* 3. Quem canonem Gratianus conflauit ex recitatis duarum epistolarum fragmentis cum nonnulla verborum mutatione.

(b) Cap. *quod clericis* 9 *de for. compet.* Vbi Cœlestinus III rescripsit clericos Parisiis commorantes tam actores, quam reos in causis cum laicis iure canonico esse iudicandos: quamuis episcopus ibi haberet temporalem quoque iurisdictionem, & gereret vicem Comitis, vt ibi notat glossa; non autem secundum consuetudines, legesque municipales.

Alii vero indistincte sentiunt æque clericos ac laicos consuetudinibus laicalibus ligari (*a*).

X. Verum in Senatu Neapolitano sententia inualuit habendi clericos, eorumque bona a statutis & consuetudinibus laicorum immunes, exemtosque tam actiue, quam passiue, quatenus nec etiam in fauorabilibus ii commodo consuetudinum laicalium fruantur, qui non patiuntur incommodum (*b*).

E 2 XI.

(a) *Cap. cum venissent 3 de eo qui mitt. in poss.* vbi Innocentius III ad Vrbinatem, & Senagolensem episcopos rescribens probauit, quod Legatus apostolicus caussam inter Abbatem S. Angeli, & P. Gallen. commisisset iudicibus terminandam secundum ius, & bonam ac laudabilem terræ consuetudinem.

(b) Quod tradit Pisanell. in *præf. consuet. Neap. §. præfatis*, & Carolus de Rosa *ibidem n.56.* Idemque pro veritate sensit Napodanus in proœmio Regis Caroli ad *d. consuet. n. 312*, post discussas hinc & hinc varias Doctorum opiniones. Cumque in Ritu 22 Curiæ archiepiscopalis Neap. speciatim fuisset cautum, ne clericus teneretur iure congrui vel Friderici constitutione, vel verius moribus regnicolarum inducto, de quo latius dixi in ms. *tract. de iure congrui*; vtque ob id emtor clericus in eadem Curia absolueretur a retractu per laicum petito: S. Consilium apud Præsid. de Franchis *dec.* 285, definiuit ad æqualitatem seruandam, clericum vicinum non posse vicissim a laico emptore in foro laicali retrahere, neque ius congrui postulare. Et Greg. Grimald. *to. 3 hist. leg. & magistr. lib. 13 n. 7*, testatur clericos generatim haud ligari Neapolitanis consuetudinibus tam actiue, quam passiue: tametsi in illis compilandis atque in scripturam redigendis interfuit Archiepiscopus Neapolitanus Philippus Minutolo Regius Consiliarius. Propterea quod ex Caroli II Andegauensis voluntate Archiepiscopus cum XII viris peritissimis operam iis compilandis dedit, nullum vero consensum suum impertitus est nomine Cleri, aut archiepiscopali auctoritate. Et merito reiicit opinionem auctoris *hist. ciu. tom. 2 lib. 1 cap. vlt.* scribentis ecclesiasticos Neapolitanos antiquis temporibus exemtionem a iure consuetudinario minime prætendisse, sed nouissimis duntaxat temporibus. Napodanus etiam *in cit. proœmio consuet. Neap. n. 293*, affirmauerat ecclesias & clericos consuetudinibus potuisse obstringi ob interuentum Archiepiscopi. Et Albericus de Oliua *in comment. Rit. 22 dict. Cur. Archiep.* indistincte scripsit omnes consuetudines eodem Ritu probatas fuisse ac receptas quod ad clericos. At rectius Io: Hieronymus Campanile, alter eorundem Rituum commentator *n.* 20, reprobata Alberici sententia, docet ex litera laudati Ritus XXII tantum in caussis *saisinarum*, hoc est possessionum, fabricarum ædificandarum vel demoliendarum, & similium, iure congrui speciatim excepto quod ad bona etiam ecclesiasticorum, seruari a clericis præfatas consuetudines: secus vero in aliis. *Saisine* verbum Gallicanum idem sonat, quod possessio & occupatio apud Latinos, quo sensu Bonifacius VIII *in cap. clericis 2 de immun. eccles. in 6*, accepit verba *saisire* & *saisita*. Igitur iis, quas Ritus archiepiscopalis probauit, consuetudinibus exceptis, regula in contra-

XI. Particularem consuetudinem sapit stylus curiarum, qui nedum pro modo & forma loquendi & scribendi (*a*), verum etiam pro vsu & ordine procedendi ac iudicandi accipitur. Eumque *propriam informationem* appellauit S. Augustinus (*b*). Bene constitutus tunc dicitur stylus, quum præuia formali discussione articuli duabus saltem sententiis iudicialibus comprobatus sit (*c*). Duplex est: alter *morem decidendi*, alter *ordinem iudiciarium* spectat. Hic facile probatur causidicorum & curialium attestationibus: ille probationibus plenioribus ostendendus est, frequentia scilicet rerum iudicatarum, vel iteratis eiusdem tribunalis decisionibus causarum particularium

trarium firmata est pro clericis ad reliquas consuetudines minime obligatis. Quoniam sacrum quoque Consilium asseruit sine Capituli & Cleri Neapolitani consensu consuetudines ab Archiepiscopo collectas & probatas: Ritus vero archiepiscopales etiam cum Capituli consensu editos, de Franch. *dict.dec.* 285 *n.* 8. Et quamuis in terminis cons. *si qua moriens* sub tit. *de mulier. hab. fil. qual. suam dot. dispon.* deciderit S. Consilium, iunctis duabus aulis, posse clericos in sui fauorem vti istis consuetudinibus, vt refert Consiliarius de Bottis ad *cons. si quis vel si qua fol.* 137 gl. *in causa* : eadem decisio nihilominus reuocata postmodum fuit iunctis tribus aulis in gradu reclamationis, teste Molfesio ad *cons. Neap. tom.* 2 *cons.* 27, & Carolo de Rosa *ibid. n.* 57. Quamobrem ratione æqualitatis seruandæ sicut clericus testando non tenetur relinquere medietatem proximioribus de linea, vnde bona obuenerunt, sed testatur secundum regulas iuris communis, Capic. *dec.* 98: ita & laicus testator poterit de bonis antiquis ad libitum disponere, excluso clerico proximiore, dummodo personæ turpi ea non leganerit, Capic. *ib.* & de Franch. *dec.* 411 *n.* 5. Veruntamen clerico ab intestato morienti succedunt intra Neapolis districtum agnati proximiores quod ad bona ex agnatis obuenta, & cognati in bonis lineæ cognatorum secundum ius consuetudinarium; quia post clerici mortem bona non sunt amplius clericalia, nec iuri ecclesiastico subiecta remanent: sed secundum laicales siue constitutiones siue consuetudines ipso facto perueniunt & pertinent ad laicos iure successionis, quod est profanum, Napodan. *in cons. si quis vel si qua n.* 248. Quin de functi etiam clerici ab intestato præsumuntur voluisse bona relinquere, quibus de iure pertinent secundum regionis morem, Gasp. de Leo *in addit. ad Surd. dec.* 20 *n.* 3, & cit. Car. de Rosa *in gl. cons. Neap. n.* 60.

(a) L. *habeat* 1 C. *de sanctiss. eccles.* ibi: *liber sit stylus*, *& licitum, quod non redit*, *arbitrium*.

(b) In can. *catholica* 8 *dist.* 11, ibi: *Priuatis vero constitutionibus*, *& propriis* informationibus *vnaquæque pro locorum varietate subsistit & regitur*.

(c) De Franchis *dec.* 91, 238, & 722, Rouit. *cons.* 18 *n.* 3 *lib.* 1, & Card. de Luca *de legitima disc.* 10 *n.* 4.

rium, vel decreto aliquo generali (*a*). Omissus vel immutatus stylus Cancellariæ Romanæ in litteris pontificiis earum falsitatem detegit: clausulas idcirco consuetas quamuis superfluas sedulo perpendant exequutores litterarum qua Pontificum (*b*), qua Principum (*c*).

T I T. V.

De constitutionibus & legibus.

1 *Lex & constitutio diuersam olim, nunc eandem notionem fere habent.*
2 *Ea est legislatoris præceptum bono publico latum.*
3 *Legis præceptum perpetuam habet a maiestate legislatoris firmitatem.*
4 *Iustum erit, si diuino ac naturali iuri consentiat.*
5 *Communi bono lex, priuato priuilegium prospicit.*
6 *Nonnisi post promulgationem ea subditos obligat.*
7 *Necessariæ promulgationis formam variam leges, statuta, mores induxerunt.*
8 *Lex supremi Principis vel Pontificis post duos a promulgatione menses, inferiorum Potestatum & episcoporum statim obligat, nisi aliter expressum in ea sit.*
9 *Acceptare legem, eique parere subditi diuino etiam iure coguntur.*
10 *Sunt, qui populo arbitrium acceptandi & respuendi leges reseruatum adhuc putant.*
11 *At istud in aristocratiis & democratiis locum habet, in monarchiis non item.*
12 *Ex vetita Apostolis dominatione vt spontaneum gregem pascant, videntur ecclesiasticæ saltem disciplinæ leges iure di-*

(a) Card. de Luca disc. 35 *de legit. num.* 72.
(b) Cap. *quam graui 6 de crimine falsi*, ibi: *Sic litteras apostolicas studeas intueri tam in bulla, filo, & charta, quam in* stylo, *quod veras pro falsis, vel falsas pro veris non admittas.*
(c) Ex Baldo in epigraphe *l. sacri 6 C. de diuersis rescriptis.*

diuino populi acceptationi submissæ.

13 *Perinde dominantium præsulum abusus & violentias, ac subditorum effrænam contumaciam Christus & Apostoli coërcent.*

14 *Iniustas leges fas est subditis impune respuere.*

15 *Perniciosas Imperantium leges rescindi studuere sæpius Romani Pontifices.*

16 *Pontificiis vicissim legibus nouis antiqua iura & priuilegia conuellentibus regia Potestas obstat, suumque denegat placitum.*

17 *Si mutua Potestatum contradictio cessauerit, subditi coguntur vtriusque legibus parere.*

18 *Iustam subditis libertatem fouet, non deminuit seruilis legum obseruantia.*

19 *Humana lex intra legislatoris territorium subditos saltem deuincit.*

20 *Summi Pontificis & œcumenici Concilii placita cunctos vbique fideles generatim ligat.*

21 *Cardinales nouis legibus fere non obligantur, nisi eos nominatim ipsæ complectuntur.*

22 *Princeps & Pontifex neque suis, nec præcessorum legibus est obnoxius.*

23 *Principum ciuiles leges circa res profanas laicos simul & clericos obstringunt.*

24 *Romanæ leges ciuiles vtrosque ligant.*

25 *Earundem studium, vsumque Romani Pontifices quandoque ob vtriusque Potestatis dissidia clericis vetuere*, mox iuris communis *vim & nomen obtinuere.*

26 *Legum ciuilium vis varia; quas corpus canonum & legum ecclesiasticarum continent*, leges canonizatæ *dicuntur.*

27 *Præter diuinas leges aliæ a sacris* conciliis, *aliæ a* Pontificibus, *aliæ a* Patribus *latæ sunt.*

A Constitutione legem veteres Iureconsulti distinguebant, definientes legem suffragio populi rogante magistratu, con-

constitutionem placito Principis ferri (*a*): recentiores vtrunque vocabulum promiscua notione sæpius acceperunt.

II. Definitur, quo in iure potest modo. *Est præceptum iustum & stabile a persona legitima constitutum, ad bonum commune sufficienter promulgatum.*

III. Ad consilii discrimen constitutio seu lex dicitur esse *præceptum*. Illudque *stabile*, ad perpetuam legis firmitatem designandam: ne confundatur cum simplici præcepto seu mandato, quod morte mandantis expirat (*b*). *Persona* vero nonnisi *legitima*, cui scilicet legis ferendæ potestas (*c*) sit, legem condit, edicit, statuit: qualis est Princeps in monarchia, populus in democratia, optimates in aristocratia, summus Pontifex & concilium generale in ecclesia vniuersa, episcopus in sua quisque diœcesi (*d*).

IV. *Iustum* insuper iussum lex debet omnino præcipere quod nimirum nec iuri diuino, nec naturali rationi aut honestati repugnet; alias vsque adeo irrita & inanis esset (*e*), vt nec nomen etiam legis tunc mereretur (*f*). *Nam neque medicorum præcepta dici vere possent, siquæ inscii, imperitique pro salutaribus mortifera conscripserint; neque in populo lex, cuiusmodi fuerit illa* perniciosa & iniusta. *Lex* porro *est iustorum, iniustorumque distinctio* (*g*). Quænam sane Potestas siue regia siue pontificia placitis suis poterit vim eneruare diuinæ veritatis, aut rationis naturalis? *Non posse aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate*, datamque sibi a Domino potestatem *in ædificationem & non in destructionem*, fatetur Apostolus (*h*).

V. Ad

(a) L. 1, *& seqq. D. de legibus*, *l.* 1, totoque *tit. D. de constitut. can.* 1, *&* 4 *dist.* 2. (b) L. *mandatum* 15 *C. mandati*.

(c) Cap. *cum super* 23 *de offic. deleg.* vbi Innocentius III duo ad substantiam legis necessaria esse dixit, *potestatem*, & *voluntatem*.

(d) Bened. XIV. *de syn. diæc. lib.* 8 *cap.* 4 *num.* 3.

(e) August. in *can.* 1 *dist.* 9; & Gratianus in *fine eiusdem dist.*

(f) Cic. *lib.* 2 *de legibus num.* 26. (g) Idem Cic. *loc. cit. n.* 30.

(h) *Ep.* 2 *ad Corinth. cap. vlt. vers.* 8, *&* 10.

V. Ad *commune bonum* præterea lex constituitur (*a*), vt ea sic differat a priuilegio priuatum bonum spectante (*b*). Verum *in rebus nouis constituendis euidens esse vtilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est* (*c*).

VI. Denique *promulganda* sufficienter est noua constitutio, quippe quæ nullam vim legis obtinet, nisi post perfectam promulgationem (*d*). Quomodo enim subditi poterunt legem ignotam seruare? Eis propterea, qui ob ignorantiam non paruerunt nouæ constitutioni Papæ Siricii vbique non promulgatæ, veniam largitus est Innocentius I (*e*). Et Innocentius III edixit constitutionem in concilio Lateranensi IV latam de medicis non obligare, nisi postquam prælati locorum eam promulgassent (*f*).

VII. Necessitatem promulgationis & ratio naturalis & ius diuinum & mores legislatorum suadent (*g*). Quod tamen

(a) *Can. 2 dist. 4, l. 1, & 2 D. de legibus*, ibi: *Iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur. Constat profecto* (ait Tullins *cit. lib. 2 de legibus n. 26*) *ad salutem ciuium, ciuitatumque incolumitatem, vitamque omnium quietam & beatam conditas esse leges.*

(b) *Can. 3 dist. 3*, vbi sic Isidorus. *Priuilegia sunt leges priuatorum, quasi priuatæ leges: nam priuilegium inde dictum est, quod in priuato feratur.*

(c) Vlp. in *l. in rebus 2 D. de constit. Princ.*

(d) *L. sacratissima 9 C. de legibus*, Nou. 66 *cap. 1*, Innoc. III in *cap. 13 de pœnit. & remiss.* (e) In *can. proposuisti dist. 82.*

(f) In *cap. cum infirmitas 13 de pœnit. & remiss.*

(g) Decalogus, & lex Mosaica cuncto populo Hebræorum ab ore & scripto Moysis innotuit. Euangelium in vniuerso mundo prædicarunt Apostoli. Quæque ipsi constituerant in Concilio Ierosolymitano, scripserunt ad Antiochenos per Paulum & Barnabam, Indam & Silam, Actor. *cap. 15 vers. 23, & seq.* Clerus Romanus post S. Fabiani Papæ martyrium Sede annum & plus vacante Synodum celebrauit de controuersia inter S. Cyprianum Carthaginen. & Lucianum exorta in ecclesiis Africanis super pœnitentia & reconciliatione lapsorum: dein litteras dedit ad episcopos vniuersos, vt totus orbis catholicus obseruaret, qnod a cathedra Petri etiam vacante præceptum fuit, vt tradit S. Cyprianns *ep. 52 ad Antonianum*, & Baronius *ad an. 253 n. 78 ad* 81. Scilicet vt infirmi ex lapsis imminente solum periculo mortis reconcialiarentur: aliorum reconciliatio ad futurum deferretur Pontificem. Prima Synodus Nicæna literas encyclicas dedit ad episcopos, qui synodo non interfuerunt, decreta & gesta synodica significantes. *Quæ* (sunt verba ep.) *litteris ad vos præscribere* necessarium *visum est, vt intelligere possi-*

men ad formam promulgandi leges attinet, certo iure præfinita ea non est. Eas in singulis prouinciis, locisque ita publicandas, vt notitia verosimiliter valeat ad vniuersos populos, quibus feruntur, peruenire, Doctores (a) plurimi contendunt. At vero *non esse necessarium, cum constitutio solemniter editur, aut publice promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum vel litteras inculcare: sed sufficere vt ad eius obseruantiam teneantur, qui nouerint eam solemniter editam aut publice promulgatam*, censuit Innocentius III (b). Mos exinde Romæ inoleuit nouas promulgandi constitutiones pontificias per affixionem transumtorum ad valuas basilicarum vrbis & Cancellariæ apostolicæ, Curiæque generalis in monte citatorio & in acie campi Floræ duntaxat: adiecta in singulis clausula, qua declaratur omnes vbique fideles sola publicatione Romana ad pontificias exequendas constitutiones perinde obstringi, ac si personaliter notificatæ singulis fuissent (c). Leges autem episcoporum, aut

possitis, quæ decreta, sancitaque sint. Per alios vero episcopos synodo præsentes transmisit omnibus in toto orbe terrarum ecclesiis exscripta canonum, & gestorum exempla. Cuiusmodi morem in sequentibus synodis præsertim œcumenicis seruatum fuisse ostendunt acta Conciliorum in collect. Labbæana, & Harduini.

(a) Suarez, Panormitanus, Card. Caietanus, ceteri apud P. de Marca *lib.* 2 *cap.* 15 *n.* 2. Iustinianus *Nou.* 6, & 48, leges pro disciplina ecclesiastica per semetipsum latas a singulis metropolitis, & episcopis in propria cuiusque ecclesia publicandas iussit. Et *Nou.* 66 *cap.* 1, suam de testamentis constitutionem valituram edixit duos menses post earum insinuationem in prouinciis Imperio subiectis faciendam. Hanc regulam Doctores adeo æquam & rationabilem existimarunt, vt communi vsu & interpretatione etiam extra fines Imperii recepta sit. Concilium XVI Toletanum in *can. decernimus* 17 *dist.* 18, constituit intra sex menses vnumquenque episcoporum decreta concilii reseraturum cunctæ suæ diœcesis plebi congregatæ.

(b) In *cap. adhæc* 1 *de postulat. prælator.* Et Nicolaus Papa ad clerum Constantinop. rescripsit non posse ignorantia excusari ab exequendis canonibus Concilii Sardicensis, quod in eorum regionibus fuerat celebratum, & ab omni ecclesia receptum, *can. quod dicitis vlt. dist.* 16.

(c) Clausulam istam in voluminibus iuris Canonici, extrauagantibus etiam fuisse omnino ignotam obseruant Doctores, qui Iustinianæam formam promulgationis in singulis prouinciis & terris subiectorum populorum ad legis valorem requirunt. E contrario alii tenent satis esse promulgationem Romæ factam, quorum sententiam sequitur, & comprobat Azorius *tom.* 1 *inst. moral. lib.* 5 *cap.* 3.

ſtatuta ſynodica diœceſum ſatis bene promulgari, dum aut voce præconis in platea ciuitatis manifeſtentur, aut in eccleſia cathedrali palam legantur, aut exſcriptæ in locis publicis pateant affixæ: & vbi decreta ſynodorum clerum ſolummodo afficiant, recitationem in ipſa ſynodo factam ſufficere docet ſapientiſſimus Papa Benedictus XIV (*a*).

VIII. Poſt promulgationem rite factam, lapſus duorum menſium fere expectandus eſt, vt nouæ legis *generalis* ſiue pontificiæ ſiue regiæ obligatio incipiat, & facultas puniendi tranſgreſſores: niſi aliud temporis interuallum ſiue maius ſiue minus legislator ipſe ſupremus præfixerit ex recepta DD. ſententia vtroque iure (*b*) probata, & moribus etiam noſtris. Cum enim nouiſſima inter Sedem apoſtolicam & Regem noſtrum Concordata Neapoli die 3 Augusti 1741, tum in prouinciis regni eſſent diuerſis temporibus promulgata; dubitatumque exinde fuiſſet, quonam ex die rei criminum nouiter exceptorum ab aſylo eccleſiæ forent excludendi: Tribunal Miſtum cenſuit, & Rex pluries reſcripſit eos de criminibus

(a) *Lib. 8 de Synodo diœceſ. cap. 4 n. 1.*

(b) Nou. 66 *cap.* 1, & *cap. vlt. ne clerici vel monachi*, *cap. nouerit* 49 *de ſent. excom. cap.* 1 *de conceſſ. præb. in 6*, & alibi. Ioannes XXII ſuam de pluralitate beneficiorum conſtitutionem in extrauag. *execrabilem* 1 *de præbendis* intra menſem a tempore notitiæ illius computandum ſeruari mandauit. Pius IV in bulla ſuper declaratione temporis ad obſeruanda decreta Concilii Tridentini, quam edidit 15 cal. Aug. 1564, declarauit decreta reformationis Tridentinæ a calendis Maiis 1563 vniuerſos obligare cœpiſſe ob menſes tres a die publicationis decurſos: *quia in iure etiam communi* (ait) *ſancitum eſt, vt conſtitutiones nouæ vim nonniſi poſt certum tempus obtineant*. Et Iuſtinianus ſuam de teſtamentis Nouellam *66* poſt duos menſes ab inſinuatione, ſeu promulgatione confecta in prouinciis Imperio ſubiectis numerandos valituram edixit. Quin Apoſtolus, qui ceteroquin reſtiterat in faciem Cephæ cogentis Chriſtianos gentium iudaizare, adhuc per aliquod temporis ſpatium Iudæis pro libito ſeruare indulſit cærimonias legis Moſaicæ Paſſione Chriſti Domini iam abrogatas, quoadusque ad tumulum cum decore mater Synagoga duceretur, & lex euangelica bene vigeret vniuerſali promulgatione, vt S. Auguſtinus docet *ep. 19*. Et Paulus ipſe ritus Moſaicos quandoque obſeruauit, dum Timotheum circumcidit, & Cenchris votum perſoluit, & Hieroſolymis a diuo Iacobo admonitus legalia celebranda ſuſcepit: ad quæ reſpexit ſcribens ad Corinthios *ep. 1 cap. 9. Factus ſum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer: iis, qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem* (*cum ipſe non eſſem ſub lege*) *vt eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem.*

nibus nonnisi post bimestre a die promulgationis in qualibet prouincia factæ computandum patratis strictiori Concordatorum lege iudicandos. Lege tamen ab episcopis & inferioribus Potestatibus lata post promulgationem statim procul dubio subditos obstringi, nisi aliter in ea ipsa cautum sit, Doctores consentiunt (*a*).

IX. Acceptare legem iustam a Monarcha aut Pontifice latam subiectus populus debet, eamque si respuere sine causa tentauerit, grauis culpæ reatum fere incurrit. Nam iure diuino vtriusque Testamenti subditi omnes obedire coguntur Potestatibus a Deo ordinatis tam ad mundi, quam ad ecclesiæ regimen. *Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille*, ita Moyses (*b*). *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit*, ita Christus (*c*). *Non est enim* Potestas, *nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit* Potestati, *Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.... Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*, ita Paulus Apostolus (*d*). *Si iudicas legem, non es factor legis, sed iudex*, ita S. Iacobus (*e*). Proscripta hinc merito est ab Alexandro VII ea propositio, quæ contra asserebat: *Populus non peccat, etiamsi absque causa non recipiat legem a Principe promulgatam.*

X. Huic axiomati aduersari videtur Iulianus Ictus (*f*), qui *leges* (ait) *nulla alia ex causa nos tenent, quam quod iudicio* popu-

F 2

(a) Ostiensis, Nauarrus, Suarez, Azorius, quos calculo auxit suo prælaudatus Ben. XIV *loc. cit. n.* 2.

(b) Deuteronomii *cap.* 17 *vers.* 11, & Iosue *cap.* 1 *vers.* 16, *& seq.*

(c) Apud Lucam *cap.* 10 *vers.* 16.

(d) Ep. ad Romanos *cap.* 13 *vers.* 1, *& seqq.* Consonat. *ep.* diui Petri *cap.* 2 *vers.* 13, *& seq.*

(e) In *ep. canonic. cap.* 4 *vers.* 12. Nicolaus I in Synodo Romana an. 863, anathema fulminauit in eos, *qui mandata, sanctiones, vel decreta a Sedis apostolicæ Præsule salubriter promulgata contempserit.*

(f) L. *de quibus* 36 *D. de legibus.*

populi receptæ sunt. Cumque populus in Principem dicatur omne suum imperium & potestatem transtulisse *lege regia*, quam commemorat Vlpianus (*a*): inde præsumitur populus sibi ius reseruasse acceptandi & antiquandi nouas Principis constitutiones. His additur auctoritas Gratiani (*b*) docentis *leges institui, quum promulgantur; firmari, quum moribus vtentium approbantur*.

XI. At eiusmodi obiecta in statibus monarchicis nullius reuera sunt momenti. Nam Iuliani textus statum democraticum aut aristocraticum spectat, in quorum altero populus, in altero optimates iura maiestatis, summamque potestatem decernendi bella, magistratus creandi, legesque ferendi obtinent: quæ omnia in monarchia personæ Principis necessario adhærent. Quare *in præsenti leges condere soli Imperatori concessum est. Quid enim maius, quid sanctius imperiali est maiestate? vel quis tantæ superbiæ fastidio tumidus est, vt regalem sensum contemnat? cum & veteris iuris conditores, quæ ex imperiali decreto processerunt, legis vim obtinere, aperte, dilucideque definiant*, rescripsit Iustinianus ad Demosthenem (*c*). Legem vero regiam, vnde arguunt libertatem acceptandi vel respuendi leges populo reseruatam, merum esse figmentum pro explorato nunc habent doctiores (*d*). Denique mores vtentium firmantes legem promulgatam ex Gratiani sententia non excludunt vigorem legi inditum placito solius legislatoris: sed posteriorem consuetudinem, quæ posset ipso sciente ac tolerante ex interuallo legem anteriorem alias obligantem abrogare (*e*).

XII. Dices. Ecclesiasticas saltem leges disciplinæ a clero & populo acceptandas esse, vt vim habeant, plura indicant loca Scripturarum. I, Christus dominus mandauit Apostolis suis, ne dominarentur sicut Reges gentium; vtque ii, qui præs-

(a) L. 1 *D. de constitut. Principum*.
(b) In *can. in istis 3 dist. 4*. (c) In *l. vlt. C. de legibus*.
(d) Gronouius *in differt. de lege regia*, Vulteius *ad §. 6 Instit. de iur. nat. gent. & ciu.* Scookius *in diatriba de leg. reg.*
(e) Ex traditis in superiori *tit. de consuetudinibus*.

praeessent, fierent sicut ministrantes [a]. II, diuus Petrus episcopos commonuit, vt gregem Dei pascerent prouidentes non coacte, sed spontanee [b].

XIII. Respondeo. Vetito episcopis dominatu non conuulsam fuisse potestatem, quam *coactiuam* appellant, leges iustas ad aedificationem ferendi & iubendi, sed abusum, fastum & turpis lucri cupidinem. Si enim iusta ecclesiae iussa clerus & populus spernere licito iure posset, nonne inanis fieret potestas clauium? Eam potestatem etiam in inuitos exeruit Apostolus, ob resistentiam culpabilem Corinthiorum iussis eius [c]. Quo exemplo ducti Pontifices saepius compellere, quam hortari subditos consueuerunt ad acceptandas, seruandasque nouas ecclesiae constitutiones [d].

XIV. Iniustam, perniciosam, irrationabilem constitutionem fas quidem est subditis abiicere, salua legislatori reuerentia (e). Talis enim constitutio recte lex appellari non potest (f); dum tenebras iniustitiae offundit, non *lucem* (g); dum destruit, non aedificat; dum ad interitum, non ad salutem dirigit. Isaias *leges iniquas* execratus est (h). Sane legum conditores reges & principes per Deum imperantes nonnisi iusta decernendi potestatem a Deo ipso habent (i). Omnis

(a) Matt. 20 *vers.* 25, Marci 10 *vers.* 42, & Lucae 22 *vers.* 25. *Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor; & qui praecessor est, sicut & ministrator.*

(b) Ep. 1 *cap.* 5 *vers.* 1, *& seq. Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi passionum: pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes* non coacte, *sed* spontanee *secundum Deum; neque turpis lucri gratia; sed* voluntarie; *neque vt* dominantes *in cleris, sed* forma facti *gregis ex animo.*

(c) Ep. 2 *ad Corinth. cap. vlt. vers.* 10. *Ideo haec absens scribo, vt non praesens* durius agam *secundum* potestatem, *quam dominus dedit mihi in aedificationem.*

(d) P. de Marca *lib.* 1 *de concordia cap.* 8 *num.* 4.

(e) *Can.* 1 *dist.* 12, *can.* 5 *dist.* 18, *l. rescripta* 7 C. *de precibus Imp. offerend.*

(f) Tullius *lib.* 2 *de legibus num.* 26, & 30.

(g) *Mandatum lucerna est, & lex lux,* Prouerb. *cap.* 6.

(h) Isaiae *cap.* 10.

(i) Prouerb. *cap.* 8 *vers.* 17. *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.*

nis ergo lex erit *honesta*, *iusta*, *possibilis*, *secundum naturam*, *secundum patriæ consuetudinem*, *loco*, *temporique conueniens*, *necessaria*, *vtilis*, *manifesta quoque*, *non obscura*, *nullo priuato commodo*, *sed pro communi ciuium vtilitate conscripta*, ex diui Isidori sententia (*a*). Et Vlpianus *in rebus nouis* (ait) *constituendis euidens esse vtilitas debet*, *vt recedatur ab eo iure*, *quod diu æquum visum est* (*b*). Dum istæ qualitates in noua constitutione defecerint, fas populo est vel contrariis moribus eam antiquare (*c*), vel eius abolitionem reuerenter ab ipso legislatore postulare.

XV. Altera Potestatum sæpius intercedit, vt alterius leges perniciosæ rescindantur. Zenonis Imperatoris *henoticum*, scilicet edictum vnionis, quod eutychianam hæresim fouebat, & hæreticos cum orthodoxis mistos tuebatur, improbandum studuit Felix Papa epistola ad Zenonem data (*d*). Heraclii *ecthesim*, sc. edictum asserens vnicam in Christo voluntatem, & vetans, nequis vnam aut duas in Christo operationes confiteretur, Pontifices Seuerinus & Ioannes IV proscripsere (*e*). Constantis *typum*, edictumque monothelitis etiam fauens Martinus I in Romana synodo damnauit. Edictum Henrici VI Regis Angliæ iniuriosum Sedi apostolicæ, ecclesiasticæque libertati vt in supremo Consilio, quod Parlamentum vocant, abrogandum curaret Henricus episcopus Win-

to-

(a) In *can. erit* 2 *dist.* 4. (b) L. *in rebus* 2 *D. de constit. Princ.*

(c) *Quicunque legibus Imperatorum* (ait S. Augustinus) *quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Quicunque vero legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium... Rex Nabuchodonosor quum seruus esset idolorum, constituit* (Daniel. 3) *sacrilegam legem vt simulacrum adoraretur, sed eius impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem tamen rex diuino correptus miraculo piam & laudabilem legem pro veritate constituit, vt quicunque diceret blasphemiam in Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret*, can. 1 *dist.* 9.

(d) *Ep.*9, Natal. Alexand. *dissert.* 18 *ad secul. V tom.* 10 edit. Neap.

(e) Ex *Secretario* 3 *Conc. Lateran.* sub Martino I, & *ep.* Ioannis IV ad Constantinum Imp.

tonensis, mandauit Martinus V. (*a*). Caroli V cæsareum *interim* in comitiis Augustanis promulgatum de fidei doctrina, deque ritibus ac disciplina ecclesiastica seruandis in Germania, quoadusque omnia synodus oecumenica definiuisset, detestari haud veritus est Paulus III responso ad Legatum reddito (*b*). Quid plura?

XVI. Vicissim nouis Romanæ Sedis, ecclesiæque constitutionibus obuiam ire solet Potestas regia, earumque promulgationem, acceptationemque impedire, vbi vel Regis vel regni & status publica iura nouitate conuelli videantur. Tranquillitatem populi, locorum priuilegia, instituta, consuetudines inueteratas, legitimasque, pacem ac disciplinam ecclesiæ tueri, boni quidem Principis est. *Cognoscunt Principes seculi* (diuo Isidoro commonente) *Deo debere se rationem reddere propter ecclesiam, quam a Christo tuendam susceperunt: nam si augeatur pax ecclesiæ, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati ecclesiam suam credidit* (*c*). Et Iustinianus legum æque ac canonum custodiam sibi a Deo concreditam agnouit (*d*). Reges autem, & Proreges Neapolitanos sæpenumero sanxisse, nequis Sedis apostolicæ & Romanæ Curiæ rescripta, bullas, prouisiones & quaslibet litteras hoc in regno sine regio placito promulgaret nec exequeretur, compertissima res est (*e*). Summi tamen Pontifices idipsum ægerrime ferentes haud neglexerunt pro viribus abo-

(a) Ex *ep.* Martini V ad Henricum apud Raynald. ad *an.* 1426 *n.* 19. *Perlege statutum* (scribebat Martinus) *illud regium, si tamen* statutum, *si tamen & regium dici fas est. Nam quomodo* statutum, *quod statuta Dei & ecclesiæ destruit?* Quomodo *regium, quod iustitiam perimit contra id, quod scriptum est.* Honor Regis iudicium diligit! *In primis per id execrabile* statutum *ita Rex Angliæ de ecclesiarum prouisione & administratione disponit, quasi vicarium suum Christus eum instituisset. Legem condit super ecclesias, beneficia, clericos & ecclesiasticum statum. Ad se, suamque laicalem* Curiam *causas spirituales & ecclesiasticas iubet introduci, quasi ecclesiæ claues in manibus haberet.*

(b) Natal. Alexand. in *hist. sec.* 15, & 16 *art.* 11 §. 4 *n.* 21.

(c) Can. *Principes* 2 C. 23 *qu.* 5. (d) Nouell. 137 *initio.*

(e) Ex B. Chioccarello *to.* 4 *arch.tit.* 1; & rescripto Caroli VI Imp. Barcinone dato, quod extat *in to.* 1 *priuileg. eiusdem Principis*.

abolere, præsertim Pius II, Innocentius VIII, Alexander VI, S. Pius V, Gregorius XIII (*a*). Sed inanem fecit eorum operam maximum fecularis Poteſtatis ſtudium tutandi praxim inueteratam regii *exequatur*, velut pupillam oculi & fundamentum regiæ iurisdictionis (*b*), quæ a ſucceſſoribus, iiſque prudentiſſimis Pontificibus tolerata eſt, & adhuc adeo viget, vt permultæ ex recentioribus Sedis apoſtolicæ conſtitutionibus, quibus regium placitum vel non acceſſerit vel denegatum aperte ſit, nullam in regni tribunalibus vim obtinuerint, nec ſortiantur in dies: aliæque nanciſcantur executionem limitatam clauſulis in regio *exequatur* ipſo adiectis. Vbi res tulerit, eæ ſpeciatim in decurſu operis indicabuntur. Hæc ſatis de regio *exequatur*, quatenus generales Sedis apoſtolicæ conſtitutiones attingit: quod vero ad frequentiorem vſum talis placiti ſuper particularibus eiuſdem Sedis, Curiæque Romanæ mandatis, litteriſque tam gratiæ, quam iuſtitiæ, ſermo redibit infra commodior, ne in diuerticulum hinc deflectatur.

XVII. Alterna Poteſtatum interceſſione ceſſante, obſeruare legem rite promulgatam vtique coguntur omnes & ſinguli legiſlatoris ſubditi. *Scimus* a diuo Paulo (*c*), *quoniam quæcunque lex loquitur, his, qui in lege ſunt, loquitur*. Quinam ſunt in lege? Nonne qui ſubſunt imperio & ditioni legiſlatoris?

XVIII. Hæc tamen obligatio ſeruandi leges nedum non adimit, verum etiam adauget libertatem ſubditorum. *Fundamentum libertatis in legibus poſitum*, aptiſſime aſſeuerauit Tullius (*d*), propterea quod *legum idcirco omnes ſerui ſumus, vt liberi eſſe poſſimus*. Qui ergo ſtudioſe ſeruant mandata Domini, canonicaſque leges eccleſiæ, ipſi tranquilla fruuntur libertate: qui vero iugum Domini & eccleſiæ excuſſerint, ii ſer-

(a) Liquet ex eodem *to.* 4 *arch.* & *to.* 14.
(b) Vtor verbis Comitis Beneuenti Proregis ad Philippum III ſcriptis die 14 Decembris 1605, & Regis reſcripti ad eundem Comitem die 22 Septembris 1606, *d. tom.* 4 *arch.*
(c) *Ad Roman. cap.* 3 *verſ.* 19. (d) *Cic. orat.* 14 *pro A. Cluentio.*

ii seruitutem ferunt reapse miserrimam. *Vbi spiritus Domini, ibi libertas*, proclamat Apostolus (*a*). Cedo quænam libertas cum spiritu cohæret? An ea, per quam Beguardi Dulcinistæ cum cæco ipsorum assecla & Quietistarum duce Michaële Molinos contendebant nullis omnino legibus, nec præceptis ecclesiæ obligari homines ad gradum perfectionis & spiritum libertatis euectos? Absit: eam sane vt execrandam profligarunt concilia Viennense (*b*) & Tridentinum (*c*). Libertatem a seruitute peccati & mortifero dæmonis iugo esse cum spiritu Domini, sensit Apostolus: *nunc* enim *soluti sumus* (ait) *a lege mortis, in qua detinebamur, ita vt seruiamus in nouitate spiritus* (*d*). Quisquis itaque obsequitur legibus, vera fruitur libertate: at refractarius vera premitur seruitute.

XIX. Vis vt aiunt *coactiua* humanæ legis extra ditionem seu territorium legislatoris non protenditur vel in subditos: *quum extra territorium ius dicenti non pareatur impune* (*e*). Verum exteri & aduenæ obstringuntur legibus eius diœcesis & territorii, quod incolunt: dum legibus loci, vnde discesserunt, interea soluti habentur. *Cum Romam venio* (ita ad Augustinum Ambrosius) *ieiuno sabbato: cum Mediolani sum,*

 non

(a) *Ep. 2 ad Corinthios cap. 3 vers. 17.*

(b) In clement. *ad nostrum 3 de hæreticis.*

(c) *Sess. 6 cap. 11*, ibi: *Nemo quantumuis iustificatus liberum se esse ab obseruantia mandatorum putare debet, &c.*

(d) *Ep.* ad Romanos *cap. 7 vers. 6.* A iugo insuper graui Mosaicæ legis liberatos fuisse a spiritu Domini fideles, nequaquam ab obedientia Potestatibus iusta iubentibus debita, Apostolus ipse docuit Galathas *in ep.* ad eos data *cap. 5*, ita scribens. *Nolite iterum iugo seruitutis contineri: quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit... Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis... Spiritu ambulate... quod si spiritu ducemini, non estis sub lege.* Rursus cum scripsisset ad Timotheum *ep. 1 cap. 1 vers. 9, & 10*, quod *lex iusto non est posita, sed iniustis, impiis, peccatoribus, parricidis...* iustos non liberos declarauit a seruandis ecclesiæ legibus, sed eos eatenus spiritu Dei adduci spontaneo ad bona & sæpe perfectiora opera amplectendum virtutis amore, & mala fugiendum, vt nulla coactio legum humanarum eos attingat. Hoc etiam sensu libertatem iustorum accepit Vrbanus II *in can. duæ sunt XIX qu. 2.*

(e) *Cap. vt animarum 2, & fin. de constitut. in 6, & l. pupillus 239 §. territorium D. de V. S.* vbi territorium a *terrendo* dictum Pomponius tradit, quod magistratus eius loci intra eius fines *terrendi*, idest submouendi ius habet.

non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiam veneris, eius morem serua (*a*).

XX. Et quoniam summi Pontificis & concilii oecumenici auctoritas spiritualis nullos habet in orbe catholico fines, omnes vbique fideles sacros summorum Pontificum & conciliorum generalium canones custodire debent (*b*): nisi quem exemerit specialiter ipsamet Sedes apostolica vel priuilegio vel dispensatione. Legatos a latere Cardinales excepit Innocentius IV (*c*) ex vetita Legatis simplicibus beneficiorum collatione. Ioannes XXII (*d*) Cardinales vna & Regum filios communi sanctione de pluribus beneficiis non retinendis non ligari pronunciauit. Aliique item Pontifices reseruationibus apostolicis & regulis Cancellariæ edendis sæpenumero eosdem exemerunt, vel exemtionem ab illis indulto speciali concessere.

XXI. Ceterum an nouis constitutionibus Cardinales ipso iure excepti, nec ne intelligantur, vbi nulla eorundem mentio specialis habita sit, discrepant Doctores, quorum alii affirmantem probabiliorem, alii negantem tuentur sententiam (*e*). Quæstio hæc in causa fuit, cur in recentioribus conciliis præsertim Constantiensi, Basileensi, Florentino, ac Tridentino (*f*), & constitutionibus summorum Pontificum Cardina-

(a) *Can. illa autem* 11 *dist.* 12. Iudæos regiones Christianorum incolentes communi Romanorum iure iudicandos ob id rescripsere Arcadius & Honorius in *l. iudæi* 9 *C. de iudæis & cælicolis*. Et Rex Carolus edicto die 3 Febr. 1740 lato quum indulsisset Hebræis domicilium in hoc regno Neapolitano habere, Iudici Delegato eos subiecit in causis tam ciuilibus quam criminalibus secundum leges regni, & specialia eiusdem regii edicti statuta, *art.* 21, de quo in seqq. lib. IV fusius. Tametsi autem leges Christianorum in rebus temporalibus deuinciunt Iudæos, in spiritualibus tamen, iudicioque animarum ipsi ecclesiasticis legibus & canonibus non tenentur, quum extra ecclesiam & foris sint. *De his autem qui foris sunt, Deus iudicabit*, non ecclesia, Aug. *in can. multi* 1 *C. II qu.* 1, *cap. gaudemus* 8, *& fin. de diuortiis*, *cap. de infidelibus* 4 *de consanguinitate*.

(b) *Cap.* 1 *de constitutionibus*, *& can. praeceptis apostolicis* 2 *dist.* 12.

(c) *In cap.* 1 *de officio legati in* 6.

(d) In Extrauag. *execrabilis* 4 *de præbendis*.

(e) Apud Hieronymum Gonzalez *super reg.* 8 *Cancell. gl.* 24 *n.* 1 *ad* 31.

(f) *Sess.* 22 *de reform. cap.* 1, *&* 2: *sess.* 25 *cap.* 1, *&* 7: *sess.* 24 *cap.* 17, 18, 19, *& alibi*.

dinales nominatim obstringi consueuerint.

XXII. Princeps & Pontifex legibus non modo suis, sed præcessorum etiam solutus procul dubio est (*a*). Par quippe præcessor in parem successorem non habet imperium. *Vi* vt aiunt *directiua* nihilominus boni Principes suis ipsi legibus obtemperant (*b*), eos cogente nemine.

XXIII. Disputanda occurrit nunc salebrosa quæstio, an ciuiles, regiæque leges clericos & ecclesias ligent? Studia partium procul absint, ac sola veritas ratione duce, atque distinctionis ope inquiratur. Leges ciuiles de rebus profanis ac temporalibus a Potestate laica latæ, dum sacris canonibus & ecclesiasticis constitutionibus non refragentur, omnes tam laicos, quam ecclesiasticos obligant, & in vtroque foro profano & sacro seruandæ sunt. Tales leges omni reuerentia dignas dixit Gratianus (*c*): vtpote quas omnibus custodiendas Patres commonuerunt sæpissime, ac Pontifices iusserunt (*d*).

(a) *L. 31 D. de legibus*, vbi sic Vlpianus. *Princeps legibus solutus est: Augusta autem licet legibus soluta non sit, Princeps tamen eadem illi priuilegia tribuit, qua & ipse habet.* Iustinianus, *Principi* (ait) *& ipsas Deus leges subiecit, legem animatam eum mittens hominibus*, Nou. 105 *in fine*.

(b) *Digna vox est maiestate regnantis alligatum legibus se Principem profiteri: adeo de auctoritate iuris nostra pendet auctoritas, & reuera maius imperio est submittere legibus principatum*, falsi sunt Theodosius & Valentinianus in *l. digna vox* 4 *C. de legibus*. Et diuus Isidorus, *iustum est* (ait) *Principem legibus obtemperare suis: tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reuerentiam prabet*, can. *iustum est* 2 *dist.* 9. Plinius in *panegyr.* Traiani laudes prædicans, *non est* (inquit) *Princeps supra leges, sed leges supra Principem: nec tam imperio Traiani nobis opus est, quam exemplo*. Aptissime Claudianus.. Componitur orbis Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus Humanos edicta valent, quam vita regentis. Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

(c) *Post can. 6 dist.* 10.

(d) Diuus Augustinus contra Donatistas vrget subiectionem & obedientiam potestatibus iure diuino debitam ostensurus, quod nequaquam liceat ecclesiasticis personis respuere in rebus humanis & possessione temporalium leges Imperatoris, *can.* 1 *dist.* 8. Et contra Petiliani literas scribens vltro concessit Donatistas vti posse in adiutorium suum legibus imperii, omni tamen remota fraude ac cauillatione: exemplo Apostoli, qui contra iniuriosos se ciuem Romanum esse protestatus est, vt secundum leges Romanas iudicaretur, *can. si in adiutorium 7 dist.* 10. Cum Theodoricus Italiæ rex quinto seculo exeunte edixisset leges

XXIV. Romanas exinde leges Pandectarum, Codicis & No-

ges Romanorum Principum in profanis negotiis fore custodiendas; Gelasius Papa ad eundem Regem scripsit velle se, vt eædem leges eo magis in ecclesiarum negotiis seruarentur, *can. certum est* 12 *ead. dist.* Tum episcopis Rufino & Aprili idemmet Papa rescripsit a nemine contemni debere nec leges Principum, nec regulas Patrum, *can. quis autem* 11 *ibidem*. Pelagius II Childeberto Regi Francorum, sesto declinante seculo scribens, *legibus* (ait) *nos etiam subditos esse sacra Scripturæ præcipiunt*, *can. satagendum* 10 *CXXV qu.* 1. S. Gregorius M. Ioannem in Hispania defensorem instruens quid in causa ei delegata sequi deberet, remisit ad Nouellam 123 Iustiniani, *lib.* 2 *ep.* 57. Ino Carnotensis episcopus *ep.* 280, *instituta* (scribit) *legum Nouellarum commendat & seruat Romana ecclesia*. Nicolaus I ad Michaelem Imperatorem post sec. 9 medietatem fassus est Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vti, *cap. quoniam* 8 *dist.* 10. Cumque paulo ante Lotharius Imperator Ludouici Pii filius conquestus esset Leonem Papam IV nolle Capitularia Regum Francorum, & præsertim Caroli M. Ludouici Pii, ipsiusque Lotharii obseruare; Pontifex respondit sese in æuum modis omnibus & irrefragabiliter obseruaturum ea & imperialia & Pontificum præcessorum capitula, *can. de capitulis* 9 *dist.* 10. Quæ Lotharius idem obseruanda iussit per vniuersam Italiam, vt notant *in cit. can.* Romani Correctores. Sed populo Romano ægreferente vsum sibi suarum legum interdici, alienarum imponi iugum & Imperatoris Galli & Pontificis imperio: Leo IV precibus tandem studuit flectere Lotharium vt pristinum legibus Romanis vigorem restitueret, *can. vestram* 13 *ead. dist.* Inde indultum a Lothario, vt populo Romano liceret alterutra lege viuere, quam sibi concedente Pontifice & Imperatore delegisset, essetque professus, aut Romanam aut Langobardam. Quam libertatem populo Neapolitano speciatim concessit Rex Guilielmus I post sec. 12 medietatem, dum iussit vt causæ hoc in Regno definirentur *secundum constitutiones primum regias, & in defectu earum secundum consuetudines approbatas, ac demum secundum iura communia*, Langobarda *videlicet*, *aut* Romana, *prout qualitas litigantium exegerit.* Seculo ab hinc nono sensim refloruit vsus Romani iuris, quod vna cum litteris, bonisque artibus sexcentos circiter annos exulabat e regnis occidentalibus præsertim Italiæ, ob dominatum exterarum gentium, præcipue Gothorum & Langobardorum. Ino Carnotensis episcopus iussu Lotharii II Imperatoris, Saxoniæ Ducis circa ann. 1100, quum duo volumina *Decretum* & *Panormiam* edidisset, in Panormia ex Pandectis, Codice, & Nouellis plurima excerpta inseruit, primusque omnium canones cum legibus in occidente contexuit; & fausto omine ius ciuile in Italia promulgare cœpit. Tum Lotharius ipse suadentibus Comitissa Mathilde, & Irnerio Icto Bononiensi, qui Constantinopolitanos Iurisperitos audiuerat, Romanam iurisprudentiam omnino reuocauit in Italiæ scholis & tribunalibus. Deinde magister Gratianus exemplo Iuonis leges fere innumeras ex Codice Theodosiano, ex Iustiniani textibus, ex Capitularibus, aliisque iuris ciuilis voluminibus transtulit in suam Decreti concordiam seu collectaneam. Cuiusmodi morem tenuerunt succedentes canonum & decretalium compilatores.

& Nouellarum in Corpore iuris Iustinianaeo contentas vim generatim obtinere in Curiis ecclesiasticis, aeque ac secularibus, quotidiana docet experientia. Profecto quid fere aliud est Romanum ius commune, nisi honestas ipsa naturae e mentibus humanis Iureconsultorum bene ratiocinando exculpta, scriptisque tradita?

XXV. Aliquando ab legibus eiusmodi imperialibus abhorruere Pontifices Romani, earum studio & vsu clericis vetito (*a*): dum Imperatores Germaniae nimirum, praesertim Fridericus I, & II pontificiam Sedem & ecclesiasticam libertates vexarunt suis, & armis & legibus ecclesiastica iura deprimentes. At semotis deinde dissidiis inter vtranque Potestatem ius Romanum in pristinam rediuit dignitatem, & Langobardo praeualuit in huius regni Neapolitani foro etiam ecclesiastico. Inde factum est, vt *ius commune* dicatur, quod continent vulgati textus nedum ciuiles, verum etiam canonici.

XXVI. Omnes tamen leges in textibus ciuilibus comprehensae vnam eandemque vim non habent. Nonnullas enim canones speciatim probarunt, alias correxerunt, ceteras silentio praeteriuere. Ex legibus primi generis, quae in Corpore canonum & costitutionibus ecclesiasticis insertae sunt, eae a Doctoribus recte appellantur *leges canonizatae*, vim perinde in foro ecclesiastico obtinentes, ac canones ipsi auctori-

(a) Alexander III *in cap. non magnopere 3 ne cler. vel monachi*, sanxit, ne regulares iuri ciuili addiscendo vacarent in vniuersitatibus. Innocentius III *in const. ad occidentales episcopos* data nedum improbauit, quod tota clericorum multitudo ad audiendas seculares leges concurreret: sed iussit etiam, vt in regnis Franciae, Angliae, Scotiae, Hispaniae, Valliae, & Hungariae, non imperatoriis legibus causae, sed locorum consuetudinibus deciderentur. Nanque *tam canones* (ait), *quam consuetudines plus confunduntur legibus, quam iuuantur, praecipue propter nequitiam*, Matth. Paris *ad an.* 1254, Thomassin. *par. 3 lib. 1 cap. 91 num.* 15. Honorius III inhibuit, ne Parisiis, in locisque vicinis ius ciuile legeretur: quia in Francia (inquit) & nonnullis Prouinciis laici Romanorum Imperatorum legibus non vtuntur, & occurrunt raro ecclesiasticae causae tales, quae non possint statutis canonicis expediri, *cap. super specula 28 de priuilegiis*. Talem censuram veritus Petrus Blesensis, qui sec. XII floruit, *ep. 92* post enarratas iurisprudentiae Romanae laudes, tandem vt indulgeret tempori, ait: *Res plena discriminis est vsus legum*.

ctoritate pontificia constituti (*a*).

XXVII. Præter ius diuinum tria sunt omnino genera legum ecclesiasticarum. Nam aliæ a sacris *Conciliis*, aliæ a summis *Pontificibus* latæ sunt, aliæ concordibus sanctorum *Patrum* dictis editæ. De singulis dicendum.

T I T. VI.

De Conciliis (*).

1 *Suppar diuinis Scripturis auctoritas conciliorum est.*

2 *Ab Apostolis celebrata quatuor concilia tradunt eorundem acta.*

3 Con-

(a) Quod enim ait Iustinianus *in const. de conceptione Digestorum ad Tribonianum* §. 6, aptissime a Pontificibus dicitur: *nostra fecimus omnia, quibus auctoritatem impertimur*. E re nata nonnullas istiusmodi legum canonizatarum delibare iubet. Nuptias inter adoptantem & adoptatam, illiusque descendentes: tum inter adoptatum & filias naturales adoptantis; præterea inter adoptantem & vxorem adoptati; versaque vice inter adoptatum & vxorem adoptantis irritas voluere leges ciuiles in *l. quin etiam* 55, *l. adoptiuus* 14 *D. de rit. nuptiar. & §. inter eas Instit. de nuptiis*, etiam soluta adoptione. Inter adoptatum vero & filiam naturalem adoptantis coniugium durante adoptione inualidum, ea soluta ratum habuerunt, *l. per adoptionem* 17 *D. de rit. nupt.* Illud cognationis legalis impedimentum dirimens probauit Nicolaus I in responsione ad consulta Bulgarorum *in can. ita diligere XXX qu.* 3, & *cap. vn. de cognat. legali*: adeo vt ad quæstiones de eodem impedimento finiendas iudices ecclesiastici leges ciuiles adhibere opus habeant, Bened. XIV *lib.* 7 *de Syn. diœc. cap.* 36 *n.* 5. Quoties impotentia coniugis dubitetur, num perpetua, an temporalis sit, triennalem virium experientiam indulsit Iustinianus *Nou.* 22 §. *per occasionem*. Eamque Cœlestinus III admisit in *cap. laudabilem* 5 *de frigid. & malef.* Piorum disponentium voluntates adamussim seruandas cum iussissent Iustinianus in *l. sancimus* 46 *C. de episc. & cler.* & Zeno *in l. si quis donauerit* 15 *C. de sacros. eccles.* id quoque rescripsit diuus Gregorius *in can. rationis* 34 *XVI qu.* 7. Iuri publico pactis priuatorum derogari non posse, primum textus ciuilis statuit *in l. ius publicum* 39 *D. de pactis*, *& l.* 28 *D. de reg. iur.* deinde decretalis Innocentii III *in cap. si diligenti* 12 *de for. com.* Fructus rei alienæ possessor bonæ fidei facit suos ex §. 4 *Inst. de interdictis*; eademque ratione præsentationem possessoris valere, & irreuocabilem esse institutionem præsentati ab eo, definitum est iure canonico in *cap.* 19 *de iurep. cap.* 24 *de elect. cap.* 7 *de caus. poss. & propr.* Initio litis, & lite pendente prohibitum fere sequestrum ex *l. vn. C. de prohib. sequestr. pec.* comprobauit in causis ecclesiasticis Felix II in *can. quotiens* 2 *qu.* 6.

(*) *Concilium* a *comitiis* apud Latinos differt. Nam *concilium* pro aliqua populi parte, seu pro cœtu seniorum congregato ad rem aliquam communi sententia

3 *Conciliorum origo & auctoritas ab institutione diuina & apostolica profluxit.*

4 *Diuersam vero vim habent sex eorum genera.*

5 *Œcumenica seu generalia in primis concilia cunctos vbique fideles obligant.*

6 *Hanc tamen vim non habent, nisi Romanus Pontifex ea indixerit, suaque auctoritate probauerit.*

7 *Priora in oriente concilia Imperatores consentientibus Pontificibus Romanis, in occidente Pontifices ipsi per sese congregarunt.*

8 *Vt iudices votum definitiuum habent episcopi, Cardinales etiam non episcopi, abbates Regularium generales: ceteri patres consilium.*

9 *Gradatim sedent ac subscribunt Legati primum apostolici, mox Cardinales, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, iuris Doctores, Theologi: inter impares nimirum dignitas maior, inter pares antiquitas promotionis præcedit.*

10 *Reges etiam, supremique Principes adesse conciliis generalibus per se aut per legatos & oratores consueuerunt.*

11 *Generalium conciliorum auctoritas in fidei dogmatibus infallibilis & immota, in rebus disciplinæ secus.*

12 *Eorum numerus paullulum dubius octo græca priora, latina tredecim posteriora complectitur.*

13 *I, Nicænum hæresim Arii de Christi diuinitate profligauit.*

14 *II, Constantinop. I alteram Macedonii de Sp. S. necnon Eunomii, Sabellii & Apollinaris.*

15 *III, Ephesinum aliam Nestorii de Virgine Deipara.*

16

tentia deliberandam accipitur. *Comitia* vero pro conuentu totius populi ad ferenda suffragia conuocati, Gellius *lib.* 15 *noct. Act. cap.* 27. Hinc cœtus episcoporum catholicorum & cleri ad quæstiones fidei definiendas, moresque fidelium moderandos, & ecclesiastica pertractanda negotia rite habiti; passim nuncupantur latino vocabulo *concilia*, & græco *synodi*. Nomen *concilii* tractum affirmauit Isidorus a *concursu ciliorum* in vnum, *can.* 1 *dist.* 15; alii a *considendo*, vel *conciendo*, vel *concalando*, idest *conuocando*.

16 *IV*, *Chalcedonense illam Eutychetis de duabus in Christo naturis*.

17 *V*, *Constantinop. II tria capitula a Vigilio Papa ante damnata proscripsit*.

18 *VI*, *Constantinop. III monothelitas damnauit vnam in Christo voluntatem effutientes*.

19 *VII*, *Nicænum II iconoclastas sacrarum imaginum hostes*.

20 *VIII*, *Constantinop. IV Photium schismaticum*.

21 *Horum omnium canones dogmaticos palam profitebatur nouus quisque Pontifex*.

22 *IX*, *Lateranense I imperiales ecclesiarum inuestituras prisco canonicarum electionum iure vindicato deleuit*, *sacrumque bellum contra infideles promouit*.

23 X, *Lateranense II Anacleti antipapæ schisma compressit*, *hæreticosque Petrobusianos & Arnaldistas*.

24 *XI*, *Lateranense III acta rescidit pseudo pontificum Victoris IV*, *Paschalis III*, *Calisti III*, *damnauitque Valdenses*, *Albigenses*, *Catharos & Patarenos*.

25 *XII*, *Lateranense IV sancito fœdere Principum contra Saracenos plurimos resecuit errores Albigensium*, *Almarici Carnotensis*, *& Ioachimi abbatis*.

26 *XIII*, *Lugdunense I anathema in Fridericum II iterauit*, *rubroque pileo Cardinalium dignitatem auxit*.

27 *XIV*, *Lugdunense II decimas ecclesiasticas pro bello sacro ad sex annos indixit*, *& Palæologo Imp. Græc. eiurato schismate fidem nostram de Sp. S. Græcis declarauit*.

28 *XV*, *Viennense Templariis deletis damnauit Petrum Io. Oliuium*, *Begardos*, *Beguinas*, *Fraticellos & Dulcinistas*, *memoriamque Bonifacii VIII a calumniis vindicauit*.

29 *Dubiæ auctoritatis concilium Pisanum deiectis Romanæ Sedis competitoribus pseudo Benedicto XIII*, *& Gregorio XII*, *Alexandrum V elegit*.

30 *Ambiguum pariter Constantiense tribus e Romana Sede deiectis Martinum V suffecit*, *mox Boëmos Hussitas*, *& Wiclefistas proscripsit*.

31 *Eiusdem furfuris Basileense Eugenio IV deposito, suffectoque antipapa Felice V, communionem sub vtraque specie laicis vetuit.*

32 *Florentinum rite celebratum vnionem latinorum cum græcis decreuit.*

33 *Lateranense V legitimum actis Pisani concilii rescissis damnauit hæreses de anima omnium vna & mortali.*

34 *Tridentinum denique fidei veritatem a quamplurimis Lutheri & Caluini maculis expurgatam tradidit, & corruptos ecclesiæ mores reformauit.*

* *Multa reformationis Tridentinæ decreta hoc in regno non admissa.*

35 *Arelatense concilium nonnulli generalibus conciliis accensent; alii rectius non.*

36 *Sardicense appendix Nicæni potius, quam diuersum putatur.*

37 *Trullanum etiam seu Quinisextum orientales habent vti appendicem quintæ & sextæ synodi œcumenicæ.*

38 *Localia vero concilia sæpius ab episcopis habita tribus etiam prioribus ecclesiæ seculis.*

39 *Plurima sunt, quæ pro sua quisque natione Patriarchæ coegerunt.*

40 *Prouincialia bis quotannis olim ex Nicæno canone, ex Tridentino singulis trienniis, nunc rarissime celebrantur. Executionem non habent, nisi accesserit Romanæ Sedis confirmatio, præterea regium hoc in regno placitum.*

41 *Cunctos ista totius prouinciæ subditos obligant, non alios.*

42 *Ordinarium appellationis tribunal olim erat synodus prouincialis:*

43 *Post Tridentinum præcellunt synodi prouinciales Mediolanenses, Beneuentanæ & Neapolitanæ.*

44 *Tum Romana Benedicti XIII anno 1725.*

* *Plura synodi huius decreta hoc in regno nullam sortiuntur executionem.*

45 *Diœcesanas episcopi synodos cum clero quisque suo bis an-*

nuas cogebant ex canone Nicæno, nunc ferme exoletas.

46 *Modum & formam celebrandæ synodi tradit fusius Benedictus XIV.*

47 *Quid in ea decernere; quid intactum relinquere episcopus debeat, summatim innuitur.*

48 *Exemptos quoque ad eam conuocandi ius habet diœcesanus.*

49 *Hoc in regno synodi episcopales nullam sine placito regio executionem obtinent.*

50 *Mistæ insuper synodi sunt, quæ promiscuam prouincialis & diœcesanæ vim habent.*

51 *Plures huius generis hoc in regno celebratæ.*

52 *His adduntur synodi regiæ ex prælatis & baronibus collectæ pro communi cleri & populi vtilitate.*

POst sacras Scripturas maximam obtinent auctoritatem decreta conciliorum (*a*), quæ scilicet episcopi insimul congregati constituerunt de caussis ecclesiasticis siue fidei dogmata, siue mores ac regimen spectantibus. Quin prima concilia partem faciunt sacrorum librorum.

II. Ex Actis Apostolorum conuenisse non semel Apostolos ad quæstiones nascentis ecclesiæ definiendas plane constat. I, ipsis adhuc commorantibus in cœnaculo Ierosolymitano quum Petrus in medio fratrum disseruisset de necessitate eligendi deficientem Apostolum in locum Iudæ proditoris; vnanimi sententia deliberarunt propositam electionem esse faciendam, cuius sors siue signo cœlesti, siue Apostolorum eligentium suffragiis super Mathiam cecidit (*b*). II, diaconorum electionem, ordinationemque decreuerunt Ierosolymis pro murmure Græcorum aduersus Hebræos sedando, quod in ministerio quotidiano despicerentur eorum viduæ: cumque duodecim Apostoli multitudinem discipulorum conuocassent, edixerunt æquum non esse semetipsos derelinquere verbum Dei & ministrare men-

(a) S. August. in *can. illa autem* 11 *dist.* 12.
(b) Actor. *cap.* 1 *vers.* 16, *& seqq.*

mensis ; sed placuit coram omni multitudine eligere & constituere super illud opus septem viros (*a*). III, grauissima controuersia inter Antiochenos fideles exorta, an baptizatos oporteret circuncidere, aliasque mosaicæ legis cærimonias seruare, ad concilium Apostolorum Ierosolymis coactum delata est : in eoque prolatis palam suffragiis SS. Petri & Iacobi, placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia *non inquietari eos, qui ex gentibus conuertuntur ad Deum, ad ferendum legis mosaicæ iugum, sed scribere ad eos, vt abstinerent se a contaminationibus simulacrorum & fornicatione & suffocatis & sanguine* (*b*). IV, Ingressi ad Iacobum collectique simul omnes Apostoli cum senioribus dixerunt Paulo, vt vna cum quatuor viris legem purificationis expleret, vt scirent omnes Iudæi, quod ambularet & ipse custodiens legem Moysis : & qui ante restiterat Cephæ simulanti coram circuncisis obseruantiam illius legis, cessit necessitati, purificatusque cum aliis viris intrauit in templum (*c*).

III. Ab institutione diuina & apostolica originem, auctoritatem, vsum conciliorum in ecclesia promanasse ecquis negauerit? Episcopi Apostolorum vestigia persequentes nonnisi

præ-

(a) Ibidem *cap. 6.* Non ad profanarum & vulgarium, sed potissimum ad sacræ eucharisticæ mensæ ministerium institutos diaconos, pluribus ostendit Nat. Alexander in *hist. sec.* 1 *diss.* 7 *to.* 5 edit. Neap.

(b) Actor. *cap.* 15. In hoc Apostolorum concilio obiter animaduertenda *præsidentia* primum & apertura B. Petri : deinde *votum* eiusdem Principis Apostolorum, non minus quam S. Iacobi expressum, probatumque sacris Scripturis : tum *definitio* Concilii ostendens diuinam auctoritatem ex oraculo Spiritus Sanct in communi Patrum sensu : ad extremum *canones* fidei *immobiles* de abrogatis cærimoniis & præceptis legis Mosaicæ, ac damnata fornicatione : necnon canones *mobiles* ecclesiasticæ disciplinæ quod ad abstinentiam a sanguine & carnibus suffocatorum, qui iandiu in desuetudinem abiuere. Chrysostomus *hom.* 32 *in Acta Ap.* eam rem gestam expendens ait : *hinc Petri* voces *excepit Iacobus, ceterique deinceps vnanimi voto* dogma *definiunt, &* legislationem *suscipiunt*.

(c) Ibidem *cap.* 21 *vers.* 18, *& seqq.*

Recensitis Apostolorum Conciliis nonnulli cum Turriano addunt *Antiochenum*, cuius nouem canones Turrianus ex codice ms. Pamphili martyris accepisse tradit. Illud tamen eruditi apocryphum habent, quum nulla de eo mentio fiat a veteribus scriptoribus, pluraque in eo contineantur absurda, quæ repugnant apertissime diuino Apostolorum sensui, ac disciplinæ nascentis ecclesiæ.

præuio consilio gesserunt omnia fere ecclesiastica negotia prioribus seculis, ne ab acceptis canonibus, recta ratione, Deique voluntate deflecterent: nam sapientia Dei habitat in consilio; quique mittat vocem pro veritate, in synodico consessu non deficere, plerosque item aberrantes ad eam complectendam reuocari sæpius docet experientia. Propterea sine concilio ecclesia magis, quam ciuitas sine senatu, quod Tullius dixit (*a*), stare non potuisse videtur.

IV. Non vna tamen eademque est omnium conciliorum auctoritas, sed diuersa ex diuersis eorum generibus. Sunt enim concilia vel *generalia* seu œcumenica, vel *nationalia*, vel *prouincialia*, vel *diœcesana*, vel *mista*, vel *regia*. De quibus singillatim in *seqq. capp.*

C A P. I.

De generalibus Conciliis.

V. GEnerale concilium cunctas generatim ecclesias, populosque fideles obligans dicitur, quod auctoritate summi Pontificis accitis episcopis totius terrarum orbis congregatur, celebraturque ad dogmata fidei definienda, corruptosque christianorum mores vbique gentium reformandos. Idipsum nuncupat *plenarium* S. Augustinus (*b*), Græci *œcumenicum*.

VI. Quod generalium synodorum conuocandarum auctoritas apostolicæ Sedi B. Petri sit diuino iure tradita, nec debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari, luculenter comprobat Gratianus (*c*). Non enim concilium, sed con-

(a) *Orat.* 32 pro P. Sextio.

(b) *Lib.* 2 de baptismo contra Donatistas *cap.* 3.

(c) *Dist.* 17. Quod ipsissimis verbis rescripsit Pelagius II *ep.* 8 ad Patres synodi Constantinop. a Iohanne Patriarcha congregatæ, nemine illorum reclamante. Idem sibi ius vindicauit S. Gregorius VII, siue Auctor dictati seu collectionis articulorum; quæ vulgo tribuitur S. Greg. VII. Socrates *lib.* 2 *hist. eccl. cap.* 8, synodo Antiochenæ hoc inter cetera vitio vertit, quod ei Iulius Romanæ vrbis episcopus non interfuisset.

conuenticulum & conciliabulum est, quod sine apostolicæ Sedis auctoritate celebratur (*a*). Hanc auctoritatem tribus potissimum prærogatiuis constare innuit Petrus de Marca (*b*): *præsidentia* in consessu, *rogatione* sententiæ seu iure relationis, & *præsentia* aut personali aut per Legatos, vel ratihabitione, vt synodus œcumenica possit legitime & canonice congregari. Quibus addenda est *indictio* seu conuocatio.

VII. Ad priora concilia in oriente celebrata conuocatos vniuersi orbis episcopos a christianis Imperatoribus fuisse ostendunt historiæ monimenta, ipsaque acta conciliorum: at nonnisi assentientibus vel auctoribus summis Pontificibus, quod inferius ostendam. Œcumenica tamen omnia in occidente habita Romani Pontifices ipsi proculdubio indixerunt & conuocarunt.

VIII. Ad solos episcopos, quos Spiritus S. posuit regere ecclesiam Dei (*c*), pertinuisse ius suffragandi tanquam iudices, ex vsu priscorum conciliorum constat, sententiaque SS. Patrum (*d*). Post elatam vero Cardinalium S. R. E. dignitatem nouo ecclesiastico iure datam esse Cardinalibus omnibus episcopali etiam charactere carentibus prærogatiuam suffragii

(a) *Can. multis 5 dist.* 17. (b) *De concordia lib. 5 cap. 7 n. 1.*

(c) Actor. *cap.* 2 *vers.* 28.

(d) Cyprian. *ep. ad Iubaianum*, Hilar. *lib. de synodis*, Ambros. *ep.* 31, Hieron. *ep. ad solitariam vitam agentes*, Card. Turrecrem. *sum. eccles. lib.* 3 *cap.* 63, & 64, Bellarm. *lib.* 1 *de concil. cap.* 18. *Nefas est enim* (scribebat Theodosius iunior in ep. ad Ephesinam Synodum) *qui sanctissimorum episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere*. Ex episcopali iure suffragii caue ne inferas (monet summus Papa Bened. XIV *lib.* 8 *de syn. diœc. cap.* 2) Romanum Pontificem teneri maiorem partem iudicum synodicorum sequi: nam Petro soli supremam tribuit Christus Dominus potestatem confirmandi fratres suos, scilicet reuocandi ad veram fidem deflectentes ab ea siue plures siue pauciores, *Lucæ* 22, ibi: *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*. Idque comprobat epistola Damasi Papæ ad episcopos per Illyricum constitutos contra Synodum Ariminensem apud Petrum Coustant *to.* 1 *col.* 486, & Synodo Florentina. Id ipsum collimat ad tuendam summi Pontificis auctoritatem supra concilium œcumenicum, cui aduersantur Galli. Eorum argumenta inferius refellam *tit. de summo Pontifice*.

fragii & subscriptionis, vna & sedis supra episcopos in conciliis Lugdunensibus I, & II, Florentino, ceterisque recentioribus, exploratissima res est ex eorundem conciliorum actis. Tum Abbates & Generales ordinum regularium superiores ob adeptam administrationem, iurisdictionemque quasi episcopalem in subiectos vocem definitiuam post episcopos quoque obtinuerunt (*a*): secus quam vetustis temporibus seruatum fuerat. Nam perinde Abbates, ac Doctores Canonistas & Teologos interfuisse conciliis œcumenicis tanquam meros consiliarios, aut honorabiles spectatores, nequaquam vt iudices, indubium est ex diuersis subscriptionum formulis. Episcopi hanc vsurpare plane consueuerunt. N. *Episcopus iudicans subscripsi*. Verbum *iudicans* quum Abbates omittebant, tum Doctores ceteri. Qui etiam ex his procuratores forent episcoporum absentium, ii ad suffragium vice principalium ferendum admissi sunt; non tamen decisiuum (*b*).

IX. Quod ad ordinem sedendi ac subscribendi, primus Pontifici maximo, si adsit, aut Legatis apostolicis vices Papæ absentis gerentibus debetur: deinde Cardinales, Patriarchæ, Primates, tum Archiepiscopi, Episcopi, tandem Abbates, Doctores legum, ac Theologi gradatim succedunt. Ceteris paribus ille alterum fere præcedit, qui ad eandem dignitatem ante promotus est (*c*). Procuratores in orientalibus conciliis locum ipsum, quem occupassent episcopi & Patres absentes, si adfuissent, habuere: in occidentalibus tamen postremum post episcopos.

X. Imperatores quoque ac Reges, nonnullique Principes supremi aliquando per semetipsos, sæpius per legatos, oratoresque suos adfuere conciliis œcumenicis, permagno ecclesiæ, reique publicæ bono, & plaudentibus Patribus. *Expedit*

(a) Bened. XIV. *in tr. de synod. diœc. lib.* 8 *cap.* 2 *num.* 5.
(b) Ibidem *num.* 3 *in fine*.
(c) *Can. fin. dist.* 17, *cap.* 1, 15, *&* 16 *de maior. & obed.*

pedit enim, *quod Reges & Principes mittantur ad generalia concilia non ad onerandum & confundendum, sed ad honorandam & confortandam ecclesiam, & ad ea, quæ ibi decreta fuerint, quantum in eis est, exequendum*, aiebat Cardinalis Petrus de Alliaco (*a*). Tametsi nec maiorem vim decretis fidei & dogmatibus ecclesiasticis eorum præsentia confert, nec vigorem detrahit absentia.

XI. Auctoritatem concilii generalis a Christo immediate prodiuisse, eamque infallibilem indefiniendis fidei dogmatibus esse, catholici sententia vnanimi profitentur, pluribus sacræ Scripturæ oraculis edocti. Specialem sane adsistentiam suam & Spiritus Sancti præsentiam Christus Seruator promisit Apostolis in vnum congregatis, inquiens (*b*): *vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum* (*c*). *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis*. Cumque Apostoli in concilio Ierosolymitano quæstionem de legalibus cærimoniis definirent, sententiam synodicam a Spiritu Sancto dictatam protulerunt dicentes (*d*): *Visum est Spiritui Sancto & nobis*. Quod vero ad controuersias factorum, moresque fidelium, sæpe concilia priora emendari a posterioribus, scripsit Augustinus (*e*): quum aliquo scilicet experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat. Ideo vbi discors inuenitur sententia in gestis conciliorum, illius concilii magis teneri sententia debet, cuius aut antiquior aut potior sit auctoritas (*f*). Maximam sane auctoritatem ac vim habent decreta conciliorum generalium de iis etiam rebus, quæ ad disciplinam ecclesiæ ac reformationem morum pertinent. Et quamuis salua sit Sedi apostolicæ Romanæ suprema potestas eis derogandi seu dispensandi: ea tamen nunquam

(a) In tract. *de reform. eccl.*
(b) Matthæi *cap.* 18. (c) Ioannis *cap.* 14.
(d) Actor. *cap.* 15. (e) *Lib.* 2 *de baptism. contra Donatistas cap.* 3.
(f) Isidorus in *can. Domino* 28 *in fin. dist.* 50, & Innocentius III *in ep.* 124 *ad Compostellanum, & Bracarensem episcopum lib.* 2.

quam præsumitur sine speciali mentione velle statutis conciliorum generalium derogare, nec quidpiam contra ea indulgere (*a*).

XII. Quot numero sint concilia œcumenica, dubia res adhuc est, nec definitu facilis. Alia enim potius appendices habita sunt, quam diuersa concilia; alia hæreticorum & schismaticorum fraude corrupta & ementita; alia rite inchoata deflexerunt in conciliabula; alia partim probata, partim reiecta supremo Sedis apostolicæ iudicio. In tanta ambiguitate operæ pretium est discernere priora octo græca in orientalibus ecclesiis celebrata, quæ inscriptionem ordinis numeralis habent quum in exemplaribus Vaticanæ bibliothecæ, tum in vulgatis collectionibus. Mox posteriora tredecim latina in occidentalibus partibus post græcorum schisma pertinacissimum coacta vsque ad Tridentinum.

XIII. Primum concilium generale, *Nicænum* I Niceæ Bytiniæ metropoli habitum est anno æræ Christianæ 325, Siluestri Papæ 12, Constantini Imp. 20. Indictum, conuocatumque fuit a Constantino M. ex Papæ sententia (*b*). Præfuerunt tres Legati Sedis apostolicæ, Osius Cordubensis episcopus, Vitus & Vincentius Romani presbyteri (*c*), interuenien-

(a) Honor. III in *cap. ex parte tua 3 de capell. monach.*

(b) Constantinus M. quod *ex sacerdotum sententia* (quorum præcipua fuit sanctissimi Papæ Siluestri) apud vrbem Nicæam episcopale concilium conuocauerit contra Arium, diserte narrat Rufinus *lib. 5 hist. eccl. cap. 1.* Perperam Launoius *epist. par. 6 in ep. ad Ludouicum Habertum Mommorium* opinatur signatis Rufini verbis non indicari *sententia* Romani Pontificis, sed Alexandri episcopi Alexandrini Constantinum hortatum fuisse ad congregandam synodum. Eumque refellit N. Alexander in *hist. sec. 4 diss. 11 art. vn. object. 1.* Sexta Synodus œcumenica Siluestrum vna cum Constantino conuocasse Nicænos Patres, manifestius tradit *act. 18 in sermone prosphonetico* seu acclamatorio, ibi: *Constantinus semper Augustus, & Siluester laudabilis magnam atque insignem in Nicæna synodum congregabant.*

(c) Id tradunt ex Eusebio *lib. 3 de vita Constantini* Iulius I *ep. ad Synod. Antioch.* S. Athanasius *apol. 2*, Gelasius Cyzicenus *lib. 2 hist. conc. Nic. cap. 5* & Photius *cod. 88*, Socrates *lib. 1 cap. 9*, Theodoretus *lib. 1 hist. cap. 6*, ceteri, quorum testimoniis refellitur Launoius *ep. ad Raymundum Formentinum* afferens duos presbyteros Romanos Vitum & Vincentium adfuisse, non præuisse Nicæno concilio.

uenientibus episcopis 318 vna cum Constantino, qui plaudentibus Patribus in deaurata sede consedit. Profligauit hæresim Arii presbyteri Alexandrini diuinam Filii Dei naturam abnegantis, definiens Filium Dei *ὁμοούσιον*, seu consubstantialem Patri, istamque vocem symbolo fidei superaddidit. Arium ipsum præsentem, auditum, conuictum, pertinacem anathemate damnauit vna cum sectariis. Meletium Lycopolitanum in Ægypto episcopum, qui schisma fecerat contra Petrum archiepiscopum Alexandrinum, clementius compressit. Festum Paschatis Dominica proxima post lunam 14 Martii celebrandum ab omnibus ecclesiis sanxit, reprobato Iudæorum more, quos Quartadecimani imitabantur. Tandem viginti canones edixit ad disciplinam ecclesiasticam pertinentes.

XIV. Secundum Concilium, *Constantinopolitanum* I anno 381 acceptis a Damaso Papa litteris conuocauit Theodosius I Imperator (*a*). Nec Romanus Pontifex, neque pro eo aliquis pontificiæ Sedis legatus præfuit, quoniam Damasus aliud concilium Romæ tunc quoque temporis indixit, & cum occidentalibus tantum episcopis celebrauit: quum plura impedimento fuissent, quominus orientales ad Romanum concilium vocati, postquam conuenerant Constantinopolim, longius iter aggrederentur. Ob id orientales duntaxat episcopi 150 in ciuitate Constantinopolitana nouas hæreses anathematizandi studio, in primis ratam habuerunt fidem in Nicæna synodo probatam, deinde execrati sunt *Eunomianos* ab Eunomio hæresiarcha dictos, siue *Anomœos* hoc est dissi-

(a) Patres ipsi Constantinopolitani contestantur se Constantinopolim conuenisse ob litteras Damasi Papæ ad Imp. Theodosium datas, conuocatosque a Papa fuisse *per religiosissimi Imperatoris litteras*, in *ep. synodica* ad Damasum apud Theodoret. *lib.* 5 *hist. cap.* 9, ibi: *Concilio Romæ coacto nos etiam pro fraterna erga nos charitate vestra tanquam membra propria per religiosissimi Imperatoris literas euocastis ..... Constantinopolim conuenimus, propterea quod mandato literarum superiore anno a vestra reuerentia post concilium Aquileiense ad sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum, ad iter duntaxat Constantinopolim vsque faciendum nos præparauimus, atque de hoc vno concilio celebrando consensum episcoporum, qui in prouinciis manserant, vna nobiscum attulimus.*

miles, & *Arianos* siue *Eudoxianos* Arii & Eudoxii sectarios blasphemantes Dei Filium Patri omnino dissimilem. Insuper *Semiarianos* siue *Pneumatomachos* (duce *Macedonio* de Constantinopolitana Sede, quam inuaserat, deiecto) pugnantes contra diuinitatem Spiritus Sancti. *Sabellianos* etiam cum Marcellianis somniantes vnam Dei personam sub tribus nominibus. Atque *Apollinaristas* negantes in Christo animam, & mentientes diuinitatem vice animæ corpus informasse (*a*). Tum symbolo fidei Nicænæ hunc articulum inseruere. *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum & viuificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum*. Tres deinde canones disciplinæ constituerunt. Ad extremum epistola synodica Damasum rogant, *vti cogratuletur de rebus decretis, tanquam legitime & secundum ecclesiæ canones constitutis*. Damasus autem definita contra hæreses tantum approbasse fertur (*b*), disciplinæ canones secus. Ideoque secundum inter œcumenica locum huic concilio parauit Romani Pontificis & ratihabitio & indictio.

XV. Tertium Concilium, *Ephesinum*, postulante (*c*) Cyrillo Alexandrino Sedis apostolicæ Legato in causa Nestorii

(a) Sectarios hos omnes exhibet canon I conc. Constantinop.

(b) S. Gregorius *lib. 6 ep.* 125. *Canones quidem* (ait) *Constantinopolitani Concilii Eudoxianos damnant, sed quis fuerit eorum auctor Eudoxius, minime dicunt. Romana autem ecclesia eosdem canones, vel gesta illius hactenus non habet nec accipit: in hoc autem eandem synodum accepit...... quod est per eam contra Macedonium definitum. Reliquas vero hæreses, quæ illic memoratæ sunt, ab aliis iam Patribus damnatas reprobat*. Theodoretus *lib.* 2 *hist. eccles. cap.* 22 exscribit epistolam Damasi Papæ ad episcopos Illyrici ex synodo Romana, qua *Spiritum Sanctum vnam eandemque cum Patre & Filio substantiam & subsistentiam habere* pronunciatur. Idemque *lib.* 5 *cap.* 11, aliam epistolam Damasi ex altera synodo Romana contra Apollinaristas datam ad Paulinum episcopum Antiochenum, exhibet, qua speciatim anathematizantur *Macedoniani, qui de Arii stirpe venientes, non perfidiam mutauerunt, sed nomen*. Rursus *siquis non dixerit Patris & Filii & Spiritus S. vnam diuinitatem, potestatem, potentiam, vnam gloriam, dominationem, vnum regnum, atque vnam voluntatem ac veritatem, anathema sit . . . siquis non dixerit Spiritum Sanctum adorandum ab omni creatura, sicut & Filium & Patrem; anathema sit*.

(c) Euagrius *lib.* 1 *cap.* 3 testatur S. Cyrillum Alexandrinum Theodosio Imperatori institisse, vt synodum œcumenicam congregaret.

rii indixit Theodosius iunior litteris ad Cœlestinum Papam, Cyrillum, aliosque maiorum Sedium præsules datis. Prioribus duabus actionibus anno 431 præsedit Cyrillus Romani Pontificis Cœlestini vices agens (*a*), tum sequentibus actionibus præsedere tres apostolici Legati, Arcadius & Proiectus episcopi, & Philippus presbyter Romanus (*b*), Ephesum Asiæ proconsularis metropolim a prudentissimo Papa missi e gremio ecclesiæ occidentalis. Adfuere 274 episcopi. Anathemate perculsus est Nestorius ex Antiocheno presbytero Constantinopolitanus episcopus, quia nefaria hæresi blasphemabat beatissimam Virginem non fuisse Deiparam *θεοτοκον*, sed *ἀντροποτοκον*, & Christum in eius vtero formatum esse merum hominem a Filio Dei vnigenito diuersum, nec esse Deum, sed templum Dei, in quo inhabitaret Verbum Deus. Definitum est in Christo seruatore vnam personam seu hypostasim in duabus naturis consistere, eiusque Matrem reapse Deiparam fuisse, iuxta duodecim anathematismos seu fidei articulos a S. Cyrillo editos. Disciplinæ canones octo constituti, quos ad vniuersalem ecclesiæ œconomiam non pertinentes latinus codex canonum non habet.

XVI. Quartum Concilium, *Chalcedonense*, suadente ac consentiente S. Leone M. Nicææ primum indixit Marcianus

(a) Quod ex actis eiusdem concilii Ephesini 1 *act.* 1 liquet. Cœlestinum sane suæ Sedis apostolicæ vices Cyrillo commisisse contra Nestorium ab ipso Cœlestino iam damnatum, ostendunt binæ Cœlestini litteræ, scilicet ad Cyrillum & Clerum Constantinop. datæ, in iisdem actis, & consona scriptorum testimonia.

(b) Hosce legatos præsentiam, præsidentiamque Cœlestini suppleuisse ab *act.* 3 concilii Ephesini vsque ad finem, palam est ex duabus Cœlestini epistolis: quarum altera ad Ephesinam Synodum, ibi: *direximus pro nostra solicitudine sanctos fratres & consacerdotes nostros .... Arcadium & Proiectum episcopos, & Philippum presbyterum nostrum, qui iis, quæ aguntur, intersint, & quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur.* Hæc postrema verba satis indicant vices pontificias in causa Nestorii S. Cyrillo tacite ademtas, translatasque ad memoratos duos episcopos occidentales, & presbyterum Romanum. Ad Theodosium Imp. altera Cœlestiniana epistola hæc habet. *Huic synodo, quam esse iussistis, nostram præsentiam in his, quos misimus, exhibemus.* Idipsum luculentissime comprobant interlocutiones eorundem Legatorum, alibique passim acta ipsius Ephesinæ synodi.

Augustus, deinde transtulit Chalcedonem, Constantinopolitanæ vrbi viciniorem (*a*). Conuenerunt episcopi 630 anno 451, præsidentibus Romanæ Sedis legatis quatuor, scilicet Paschasino Lilybæo & Lucentio Asculano episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, quibus Iulianum Coënsem episcopum adiunxit Leo participem consiliorum (*b*). Actione sexta adfuit Marcianus lætis Patrum acclamationibus acceptus, qui oratione Christiano Principe digna dixit se *ad fidem confirmandam*, *non ad potentiam exercendam exemplo Constantini ad synodum venisse*. Tum tria disciplinæ capitula Patribus statuenda proposuit, *decorum esse* iudicans ea *regulariter potius firmari per synodum*, *quam* sua *lege sanciri*. Damnatus est potissimum *Eutyches* archimandrita seu abbas monasterii Constantinopolitani, qui contra Nestorianam hæresim pro fide quum acerrime pugnasset, in contrarium errorem transiliit miserrime, negando duas in Christo naturas consistere, quum assereret Christum esse quidem ex duabus naturis, sed non in duabus, idest duas fuisse ante Incarnationem naturas, vnicam postea: ideoque Christum hominibus non consubstantialem. Damnati etiam Dioscorus Alexandrinus, aliique episcopi auctores synodi latrocinalis Ephesinæ, & contra in Sedem suam restitutus Ibas Edessenus, rescissis pseudo synodi Ephesinæ actis omnibus. Canones vigintiseptem denique a Patribus Chalcedonensibus editos recepit ecclesia Romana, secus canonem 27 de Sedis Constantinopolitanæ iuribus patriarchicis immediate post Romanam Sedem collatis.

XVII. Quintum (*c*) inter œcumenica numeratur *Constan-*

(a) Mutuæ litteræ S. Leonis Papæ ad Marcianum, & Pulcheriam AA. & vtriusque ad S. Leonem, quas legere est in actis conc. Chalcedonensis, commonstrant imperialem huius concilii conuocationem, ac translationem propria sanctissimi Papæ auctoritate factam.

(b) Hoc etiam ex gestis Concilii patet, & epistolis S. Leonis 71 ad Iulianum Coensem, 47 ad synodum Chalcedonensem, 43 ad Marcianum Aug. quas ex editione Quesnelli laudat N. Alexander in *hist. sec. quinti dissert. II qu.* 2.

(c) De quatuor prioribus conciliis œcumenicis ita S. Gregorius M. *ep.* 24

ſtantinopolitanum II. Iuſtinianus Imperator Vigilio Papa Conſtantinopolim Chalcedone vix regreſſo epiſcopos conuenire iuſſit in regiam vrbem ad quæſtionem ſynodice diſcutiendam *de tribus capitulis* a Vigilio ante iam damnatis: ſcilicet 1, de libris Mopſueſteni epiſcopi, qui Neſtorii fuerat magiſter. 2, de epiſtola Ibæ Edeſſeni ad Marim Perſam, quæ S. Cyrillum iniuriis, Theodorum Mopſueſtenum laudibus afficiebat. 3, de commentario Theodoriti Cyrenſis contra S. Cyrilli anathematiſmos conſcripto. Quum Romanus Pontifex rogatus ad præſidendum adeſſe Concilio renuiſſet, epiſcopi 165 vna congregati præſide Eutychio Patriarcha Conſtantinop. condemnarunt tria modo dicta capitula, ſimul & Theodori Mopſueſteni, eiuſque defenſorum perſonas; Theodoreti & Ibæ non item, ſed ſolummodo ſcripta eorum. Origenem præterea, impioſque illius diſcipulos Didymum & Euagrium fabulantes de anima Chriſti ante Incarnationem Verbo Dei coniuncta, de dœmonum perinde ac hominum redemtione, pœnaque temporaria execrati ſunt. Nullum vero diſciplinæ canonem conſtituerunt. Eodem exeunte anno 553 iſtud concilium ſubſcriptione tandem ſua confirmauit Vigilius.

XVIII. Sextum, *Conſtatinopolitanum III* Conſtantinus Pogonatus datis ad Donnum Papam literis, poſtulantibus legatis Sedis apoſtolicæ, coëgit. Agatho Donni ſucceſſor tres miſit Legatos, Theodorum & Georgium presbyteros, & Ioannem diaconum, qui Synodo præfuerunt (*a*) celebratæ in trul-

24 *in can.* 2 *diſt.* 15. *Sicut S. euangelii quatuor libros*, ait, *ſic quatuor concilia ſuſcipere, & venerari fatemur*. Et Iuſtinianus *Nou.* 131 §. 1. *Sancimus* (ait) *vicem legum obtinere ſanctas eccleſiaſticas regulas, quæ a ſanctis quatuor conciliis expoſitæ ſunt aut firmatæ . . . quorum dogmata ſicut ſanctas Scripturas accipimus, & regulas ſicut leges obſeruamus.*

(a) Præſidentiam Legatorum vices agentium S. Agathonis conſcriptam habent acta Synodi VI *act.* 1, 17, & alibi paſſim. Dictus etiam eſt præſediſſe Imperator Conſtantinus in vndecim prioribus Actionibus, & in ep. Leonis II ad Conſtantinum. At Imperator ipſe profeſſus eſt, ſe vti eccleſiæ defenſorem, non vti iudicem præfuiſſe, illis verbis: *Neque cum illis tanquam Imperator ſedebo, aut imperioſe loquar, ſed tanquam vnus ex illis: & prout ſtatuerint Pon-*

trullo palatii Constantinop. anno 680, & 681, ab episcopis 289 interueniente Constantino Imp. Concilium anathemate contriuit *monothelitas* hæreticos vnam in Christo voluntatem & deiuirilem operationem impie asserentes, qui Heraclio imperante ac fauente (*a*) emerserant. Nullosque condidit canones disciplinæ. Edicto suo rogantibus Patribus decreta concilii corroborauit Imperator piissimus. Patres synodica epistola petierunt ab Agathone, vt suo ea confirmaret honorabili rescripto. Eoque interim defuncto Leo II litteris apostolicis sextam hanc synodum comprobauit.

XIX. Septimum, *Nicænum II*. Cum erupissent ex inferis Leone Isauro Imperatore *iconoclastæ* seu sacrarum imaginum destructores, Hadrianus I Pontifex litteris imperialibus Constantini & Irenis AA. nec non Tarasii Patriarchæ Constantinoplitani rogatus Legatos suos Constantinopolim direxit celebraturos concilium œcumenicum, Petrum archipresbyterum & Petrum Abbatem. Iconomachorum seditio militum causa fuit, vt Nicæam synodus iam congregata Constantinopoli transferretur. Quæ anno 787 Patribus 350, & amplius constans diris deuouit iconomachos, perfida Iudæorum, Marcionistarum, Manichæorum germina, simul rescidit conciliabulum Constantinop. sub Constantino Copronymo habitum, & docuit ex traditione apostolica sacris imaginibus ad prototyporum memoriam tribui cultum debere ad orationem honorarium, non tamen veram latriam soli Deo & naturæ diuinæ debitam. Tandem canones 22 tulit ad reformationem collapsæ disciplinæ.

XX. Octauum, *Constantinopolitanum IV* demandante Hadria-

Pontifices, exequar. Post omnes idcirco episcopos ita subscripsit: *Constantinus in Christo Deo Rex & Imp. Romanorum legimus & consensimus*.

(a) Infamem *ecthesim*, puta edictum Heraclius promulgauit, suadente Sergio Patriarcha Constantinop. monothelitarum duce, quo sanxit perfide, nequis *vnam vel duas diceret operationes in diuina Domini Incarnatione . . .* at *vnam voluntatem Domini nostri I. C.* confiteri is non dubitauit, Martin. *in secretario III* Conc. Lateranen.

driano II habitum est anno 869 vsque ad Febr. anni sequentis ab episcopis 102 per litteras Basilii Macedonis Imperatoris collectis, præsidentibus Donato Ostiensi & Stephano Nepesino episcopis, & Marino diacono Legatis Sedis apostolicæ. Schismaticum Photium Constantinopolitanæ Sedis inuasorem confodit anathemate; & Ignatium Patriarcham iniuria deturbatum in eam ipsam restituit. Viginti septem canones edidit.

XXI. Octo Concilia, quæ modo recensui, secuturos & prædicaturos iurabant olim Pontifices in professione fidei (*a*). Iis deinde accesserunt plura in occidentalibus regionibus coacta concilia item generalia, ex quorum prioribus septem Corpus Iuris Canonici plurimos habet excerptos canones.

XXII. *Lateranense I* Romæ in basilica Lateranensi seu Constantiniana anno 1123 celebratum indixit Callistus II, solus conuocauit, præseditque 300 & amplius episcopis. Pax inter sacerdotium & imperium feliciter in eo confirmata est. Auditis enim Henrici III Imp. Legatis inuestituræ episcopatuum & abbatiarum per annulum & virgam, quas Imperator vsurpauerat, aboletæ fuerunt; & electiones canonicæ in integrum eo pacto restitutæ, vt fieri deberent coram Imperatore, concessuro electis per sceptrum regalia. Promotæ quoque sunt indulgentiis sacræ expeditiones contra infideles in Hierosolymam & Hispaniam. Et canones 22 constituti.

XXIII. *Lateranense II* anno 1139 accitis vndique episcoporum ferme millibus habuit Innocentius II. Conclamatum est schisma Petri Leonis antipapæ sub nomine Anacleti. Petrobusianos a Petro de Bruis, & Arnaldistas ab Arnaldo de Brixia dictos, qui Sacramentum altaris, Baptisma puerorum, Sacerdotium & ceteros ecclesiasticos ordines, & nuptiarum fœdera nefarie deridebant; præterea nec proprietatem a clericis nec prædia a monachis sine peccato haberi posse aiebant; ab ecclesia expulit concilium ac profligauit. Denique 30 canones ad coërcendos præsertim criminosos clericos sanxit. XXIV.

(a) *Can. sancta octo* 8 *dist.* 16, ex libro diurno Roman. Pontif.

XXIV. *Lateranense III* anno 1179 habitum ab Alexandro III cum episcopis 310 vna congregatis, postquam Fridericus I schisma eiurasset, rescidit acta omnia, irritasque pronunciauit ordinationes trium pseudo Pontificum *Octauiani*, a schismaticis nuncupati *Victoris IV*, *Guidonis* Cremensis, quem dixerunt *Paschalem* III, & *Ioannis* Strumensis abbatis sub nomine *Callisti III*. Romanum Pontificem nonnisi duarum ex Cardinalibus partium suffragiis concordibus eligendum decreuit. *Valdenses* de Pontificis Romani decretis, de potestate consecrandi & absoluendi laicis iustis attributa & sacerdotibus iniustis ademta, de cœna eucharistica, de consecrando pane ac vino per orationem dominicam, de indulgentiis, Purgatorio, & inuocatione Sanctorum pessime sentientes gladio spirituali confixit. Itemque *Albigenses*, siue *Catharos* & *Patarenos*, quorum errores multiplices late grassabantur de creatione mundi dæmoniaca, metempsychosi, inutili paruulorum baptismate, vetito lacticiniorum vsu, & contemtu Sacramentorum omnium & Scripturarum. Postremo canones 27 condidit ad reformationem, sparsim relatos in textum Gregorii IX, in quo *concilium Lateranense* simpliciter sine adiectione numeri idipsum laudatur.

XXV. *Lateranense IV* anno 1215 Innocentius III, conuenientibus 412 episcopis præter 80 abbates ac doctores celebrauit. Sancitum fœdus Principum Christianorum contra Saracenos ad Palæstinam recuperandam. Dogmata vnius Dei creatoris, transsubstantiationis eucharisticæ, baptismi infantibus proficui, & salutis coniugatorum confirmata contra Albigensium hæresim iterum damnatam de duobus supremis rerum principiis, ceterisque insaniis. Proscripti errores Almarici Carnotensis diaconi circa Eucharistiæ panem, scripta Patrum, resurrectionem, paradisum, infernum, ecclesiæ cærimonias, opera omnia in charitate licita. Tum libellus Ioachimi abbatis Cisterciensis contra Petrum Lombardum de vnitate siue essentia Trinitatis nec generante nec genita. Canones 69 constituti. XXVI.

XXVI. *Lugdunense* in Gallia celebratum anno 1243 indixit Innocentius IV, datis conuocationis litteris quum ad episcopos vniuersos, tum ad Principes Christianos. Pontifex ipse præfuit, confidentibus Cardinalibus tunc rubro pileo insignitis, tribus Patriarchis Constantinopolitano, Antiocheno & Aquileiensi, & episcopis 140. Adfuere item Balduinus Imperator Constantinopolitanus, Comes Tolosanus, Thadæus de Suessa Friderici II Imperatoris orator, vna cum aliis S. Ludouici IX Regis Galliæ, ceterorumque Principum oratoribus. Synodico anathemate tertium perculsus est Fridericus II Imperator, quem Gregorius IX ob enormia facinora semel & iterum excommunicauerat. Plura deinde constituta decreta de iudiciorum, rerumque fori ecclesiastici reformatione, quæ sparsim leguntur in Sexto Decretalium.

XXVII. *Lugdunense II* indictum a Gregorio X ad græcam cum latina ecclesia potissimum vniendam, Terræque Sanctæ recuperationem, eoque præsidente celebratum anno 1274 cum 700 & vltra episcopis, decimas omnium prouentuum ecclesiasticorum ad sex annos pro bello sacro Hierosolymitano primum imperauit. Deinde oratoribus Michaëlis Palæologi græcorum Imperatoris auditis, schisma eiurantibus & Romanam fidem profitentibus, litterisque græcorum Præsulum consonantibus perlectis (*a*), declarauit, *quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre & Filio non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex vno principio, non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit*. Constitutiones deinde 30, seu capita reformationis condidit, exscripta passim & collaudata in Sexto Decretalium.

(a) Græcis oratoribus Constantinopolim regressis post synodum Lugdunensem II, Michaël Imperator vnionem exequi ac tueri maximopere studuit. Deiecto Iosepho Patriarcha ob perfidam in schismate pertinaciam, synodus Constantinopoli habita est a græcis episcopis præside Ioanne Vecco Patriarcha nuper electo, quæ Primatum Romani Pontificis in ecclesia vniuersa profitendo doctrinam PP. Lugdunensium amplexa est, litterasque synodicas de vnione gratulatorias dedit ad summum Pontificem; N. Alexand. *in hist. sec. XIII dissert. 7 art. 2.*

XXVIII. *Viennense* concilium anno 1311 Viennæ Allobrogum habuit cum Cardinalibus, duobus Patriarchis latini ritus Alexandrino & Antiocheno, & episcopis 300, Clemens V. In quo aboletus ordo Templariorum, eorumque bona equitibus S. Io. Hierosolymitani addicta. Profligati errores Petri Ioannis Oliui de latere Christi adhuc viuentis lancea perfossi, de anima rationali corpus non informante, de habitu fidei ac virtutum paruulis baptizatis non infuso. Tum etiam deliramentis Begardorum & Beguinarum proscriptis, definita fidei dogmata de prohibita fornicatione, deque hominibus in statu perfectionis a legum obseruantia nullatenus exemtis. Execrata insuper libido sacrilega Fraticellorum & Dulcinistarum. Turpissima nota hæresis inusta negantibus vsuram esse peccatum. Vindicata a calumniis memoria Bonifacii VIII. Plurimæ tandem constitutiones ad reformandam exteriorem disciplinam conditæ, quas textus Clementinarum complectitur.

Tria, quæ sequuntur concilia seculi XV, *Pisanum*, *Constantiense*, & *Basileense*, an inter œcumenica sint, necne connumeranda; iuremerito dubitatur.

XXIX. *Pisanum* Concilium anno 1409 indictum est vnanimi consensu a Cardinalibus tam obedientibus legitimo Papæ Gregorio XII, quam aliis obedientibus pseudo Pontifici Benedicto XIII, seu Petro de Luna. Præsidente Decano Cardinale Pictauiensi, & considentibus XXII Cardinalibus, quatuor Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis 92., vltra plurimos absentium procuratores & abbates, & oratores Principum, litteris synodicis primum conuocati ad indictum concilium fuere ambo Papatus competitores pro extinguendo schismate & pace ecclesiæ reddenda: tametsi Gregorius XII Aquileiæ, Petrus de Luna Perpiniani eodem tempore concilia sua & ipsi conuocassent. Tum iis adire Pisas reluctantibus decretum est potestatem conuocandi concilium generale ad Cardinales vtriusque obedientiæ deuolutam. Statisque diebus decursis contuma-

tumaces in caufa fchifmatis declarati ambo funt, mox in eos tanquam notiores fchifmaticos & periuros lata fententia depofitionis: qua in rem iudicatam tranfacta electus eft concordibus 24. Cardinalium fuffragiis in fummum Pontificem Alexander V. Cardinalis Bellarminus (*a*) Pifanum concilium *nec approbatum nec reprobatum* fuiffe fcribit. S. Antoninus (*b*) *conciliabulum* appellat: quum non effet auctoritate Pontificis congregatum, nec abftuliffet fchifma, fed auxiffet, *tribus iam fe* (ait) *pro Papa gerentibus*.

XXX. *Conftantienfe* concilium in Germaniæ, Heluetiæque finibus indixit Ioannes XXIII Alexandri fucceffor, & rite inchoauit ipfe præfidens die 5 Nouembris 1414. Cumque iuraffet *feff.* 22 fe Papatu fponte abdicaturum, fi & Petrus de Luna, & Angelus Corarius feu Gregorius XII etiam ceffiffent vel deceffiffent, aut quouis alio cafu ceffio fua vnionem ecclefiæ dare potuiffet: Schaffufiam Conftantia clam paucos poft dies feceffit, pollicitam elufurus ceffionem. Celeberrimus Io. Gerfonius *de auctoritate concilii generalis fupra Papam & auferibilitate Papatus* duodecim confiderationibus differuit luculenter. Et Concilium *fefs.* 4, & 5 declarauit quem libet *cuiufcunque ftatus vel dignitatis, etiamfi papalis exiftat*, obedire generali concilio debere, quod immediate a Chrifto poteftatem habeat. Poftea in Ioannem XXIII, Balthafarem Coffam, citatum & contumacem depofitionis fententiam promulgauit. Tum ceffione Papatus Gregorii XII a Carolo de Malateftis procuratore facta in manibus Sigifmundi Imperatoris, vnanimi confenfione 20 Cardinalium, & 30 electorum, quos quinque Nationes defignauerant, ad pontificiam Petri Sedem electus eft Martinus V. Laicorum communionem fub vnica fpecie probauit contra Boëmos Huffitas. Damnauit hoc concilium Ioannis Wicklefi memoriam, & articulos 45, eiufque libros omnes comburendos iuffit. Iohannem Hus hæreti-

(a) Card. Bellarm. *lib.* 1 *de concil. ecclef. cap.* 8.
(b) S. Antonin. *par.* 3 *chronic. tit.* 22 *cap.* 5 §. 11.

reticum quoque proclamauit, sacerdotio depofuit, librosque eius proscripsit. Insuper & Ioannis Parui errorem. Hieronymum de Praga in hæresim Wicklefi, & Io. Hus relapsum potestati tradidit seculari. In perfidum antipapam Bened. XIII sententiam exauctorationis innouauit, eumque vti aridum & abscissum ecclesiæ membrum habuit. Permulta reformationis in capite & membris capitula edidit. Dogmatica solum fidei decreta huius concilii rite communiuit auctoritate pontificia Martinus V: secus definitam potestatem concilii supra Papam, & decennalem concilii generalis celebrationem.

XXXI. *Basileense* indictum a Martino V, inchoauit anno 1432 legatus apostolicus Eugenii IV Iulianus Cardinalis, tum Eugenius ipse dissoluit anno 1437, ac transferre aggressus est prius Ferrariam, deinde Florentiam. Patres adhuc Basileæ commorati ad annum vsque 1442 in apertum schisma prolabentes Eugenium a Sede pontificia deiicere sunt ausi, Amedæo Sabaudiæ Duce sub nomine Felicis V antipapa adscito. Concilio œcumenico subiicere Papam censuere cum Patribus Constantiensibus. Laicis communionem sub vtraque specie vetuerunt. Festum Conceptionis B. M. V. edixere. Ad reformationem plura cauerunt canonibus 33. Singulis Nationibus vnum suffragium, quam singulis episcoporum capitibus maluerunt more nouo tribuere.

XXXII. *Florentinum* œcumenicum. Eugenius IV græcos cum latinis conciliaturus concilium generale Ferrariam Basilæa quum transtulisset anno 1437: sessionibus sedecim disputatum est de articulis inter vtramque ecclesiam controuersis, præsente Ioanne Palæologo græcorum Imperatore, cum Iosepho Patriarcha Constantinopolitano, multisque græcis episcopis. Deinde ob pestilentiam Ferrariæ grassantem concilium Florentiam ab eodem Pontifice translatum anno 1438, & sessionibus nouem absolutum *decreto vnionis* condito definiuit processionem Spiritus Sancti a Patre simul & Filio tanquam ab vno principio: & verbum *Filioque* rationabiliter symbolo

fidei

fidei additum. Siue in azymo siue fermentato pane veracem corporis Christi confectionem, & alterutram seruata consuetudine cuiusque ecclesiæ licitam. Triplicem animarum statum in Purgatorii pœnis temporariis, in cœlesti beatitudine, æternisque inferni suppliciis disparibus. Primatum Romani Pontificis in orbe vniuerso. Et gradum Patriarchæ Constantinopolitano post Papam supra ceteros Patriarchas. Absoluto discessu græcorum concilio Eugenius decretum de Armenorum institutione edidit, doctrinam orthodoxam de sacramentis & ritibus diuersis explicans luculentissime.

XXXIII. *Lateranense V* anno 1512 cum 114 episcopis celebrauit Iulius II, absoluit Leo X anno 1517. Prioribus quinque sessionibus ipso præsidente rescissa sunt acta Pisani conciliabuli, quod propter funestum dissidium Papæ cum Ludouico XII Galliæ rege Pisis coactum erat. Post Iulii decessum reliquis sex sessionibus præfuit Leo X. Damnauit hæreses de animæ mortalitate, & vnica in cunctis hominibus anima. Plurima decreuit reformationis capita, montes pietatis probauit, pragmaticam sanctionem Caroli VII Regis Francorum abrogauit.

XXXIV. *Tridentinum* inter œcumenica postremum a Paulo III indictum & inchoatum anno 1545 præsidentibus Sedis apostolicæ Legatis, prosequutum sub Iulio III, completum sub Pio IV anno 1563, contriuit innumeras ferme hæreses a Luthero & Caluino, eorumque sectariis insimul euomitas, quas tot diuisim hæresiarchæ ante protulerant, catholicam fidem omnino euertere, ecclesiamque vniuersam cum tota hierarchia & Papatu potissimum destruere conatis. Sessiones 25 complectitur, fere subdiuisas in *canones fidei* & *decreta reformationis* (*a*). Pius IV litteris suis datis 3 cal. Febr.

(a) Sa. me. Pius V legatos apostolicos ad Philippum II Hispaniarum & Siciliæ vtriusque Regem misit Fr. Vincentium Iustinianum Ord. Prædicatorum Generalem, postea Cardinalem, & Cardinalem. Alexandrinum, Michaëlem Bonellum nepotem suum, conquesturos hoc in regno Neapolitano decreta Tridenti-

Febr. 1563 confirmationem apostolicam ab ipsis Patribus Tridentinæ reformationis minime obseruari. Ea recensuit Regens Villanus in *ms. relatione*, quæ sunt videlicet.

Seff. 7 *cap. 6*, quod incipit *uniones perpetuæ*, de facultate reuidendi vniones præteritas Ordinariis delegata.

Seff. 21 *cap. episcopi etiam* 4 *de reform.* quod ad compulsionem populi ad suppeditanda necessaria nouis ecclesiarum rectoribus.

Et *cap. cum illud quoque* 7, de reficiendis ac transferendis ecclesiis etiam de iurepatronatus, & cogendis ad id parochianis.

Seff. 22 *cap. episcopi etiam* 8, de visitandis ecclesiis, locisque piis laicalibus, & exequendis piis etiam dispositionibus.

Cap. administratores 9, de reddendis episcopo rationibus administrantium loca pia laicalia.

Cap. cum ex notariorum imperitia 10, de examine & suspensione notariorum etiam laicorum.

Et cap. si quem clericorum vel laicorum, de excommunicandis occupantibus bona locorum piorum & cuiusuis ecclesiæ seu beneficii.

Seff. 23 *de Sacram. Ord. cap. quoniam vero* 4, de vetito populi & magistratus consensu in Ordinibus conferendis.

Et *cap. cum adolescentium ætas* 18, de taxa Seminarii super omnibus beneficiis etiam de iurepatronatus laicali, locisque piis, deque vnione beneficiorum.

Seff. 24 *cap. graue peccarum* 8 de corporalibus concubinariorum pœnis.

Cap. episcopi vt aptius regant 10, de sublato appellationis beneficio in causis correctionis morum.

Cap. quoniam priuilegia 11, de exemtis omnibus, & Capellanis etiam regiis delegatæ episcoporum auctoritati subiectis.

Et *cap. quoniam pleraque cathedrales* 13, de decimis & symbolis parochianorum pro congrua parochiali.

Seff. 25, & vlt. *cap. quamuis excommunicationis gladius* 3 de mulctis pecuniariis laicorum, & seculari inhibitione censurarum,

Cap. admonet sancta synodus 8 de compellendis & destituendis auctoritate episcopali laicis hospitalium administratoribus.

Cap. sicuti legitima patronatuum iura 9, de nouata probatione in causis iuris patronatus, & rescindenda vnione beneficiorum.

Cap. magnam ecclesiis perniciem 11, de rescissis locationibus rerum ecclesiæ cum pacto anticipatæ solutionis, quod successoribus damno sit.

Et *cap. non sunt ferendi* 12, de laicis censura compellendis ad solutionem decimarum.

His addunt regii quoque censores *decretum* de editione & vsu sacrorum librorum *seff.*4 *cap. insuper*, quod ad pœnam pecuniariam ac temporalem in typographos licentiam Ordinarii negligentes. Et *seff.* 5 *cap.* 1 *de ref.* de magistris Theologiæ & Grammaticæ non admittendis sine Ordinariorum examine ac licentia. Singulas horum decretorum particulas, quæ magistratui seculari haud placent, explicui in *ms. dissert.* 3 *in dist.* 4 *Gratiani*, atque in harum Institutionum cursu opportunius, vbi res tulerit, exponere pro virili satagam.

dentinis rite postulatam concessit, iussitque vt omnes decreta & statuta ipsius concilii in iudicio & extra obseruent, contumaces pœnis & censuris ecclesiasticis compellantur inuocato etiam, vbi opus fuerit, brachii secularis auxilio. Simul vetuit, nequis sine auctoritate Sedis apostolicæ *audeat vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllumue omnino interpretationis genus super ipsius concilii decretis quoquo modo edere, aut quidquam quocunque nomine etiam sub prætextu maioris decretorum corroborationis aut executionis, alioue quæsito colore statuere*.

XXXV. Nonnullis arridet inter concilia generalia cooptare Arelatense I an. 314, Sardicense an. 347, Trullanum, seu Quinisextum an. 692. Quippe quæ præstant pontificia & imperiali conuocatione, insigni Patrum numero, & vsu canonum. At vero S. Augustinus (*a*) *Arelatense* non plenarium concilium appellauit, sed *episcopale iudicium*, ab occidentalibus tantum episcopis in Gallia celebratum.

XXXVI. *Sardicense* habitum est velut appendix concilii Nicæni pluribus nominibus. I, quod canones Sardicenses in vetustis codicibus exscripti coniunctim essent post Nicænos sine vlla discriminis nota. 2, ob Nicænam fidem confirmatam in eo. 3, quia præfuit Osius Cordubensis perinde Iulii Papæ Legatus Sardicæ, ac Siluestri Nicææ, conuenientibus plerisque Nicænorum Patrum. Œcumenicum vero exitu fuisse negat Petrus de Marca (*b*), secus si conuocatio spectetur.

XXXVII. *Trullanum* in trullo, seu secretario imperialis palatii Constantinopolitani coactum appendix etiam quintæ & sextæ synodi œcumenicæ vsque adeo visum est, vt *Quinisextum* passim vocitetur (*c*): quia exterioris disciplinæ solum canones 102 a Sede tamen Romana non receptos constituit, quos nullos condiderant Patres in quinta & sexta.

CAP.

(a) *Ep. 68 ad Ianuarium, & lib. 2 contra literas Petiliani cap. 92.*
(b) P. de Marca *lib. 1 de concordia cap. 3 num. 5.*
(c) N. Alexand. *in hist. sec. 7 diss. 3.*

CAP. II. *De Nationalibus.*

XXXVIII. Prioribus ecclesiæ seculis sæuientes tyrannorum persequutiones quum concilia œcumenica celebrari non paterentur: episcopi nihilominus ad corrigendas pullulantes in diem hæreses, moresque nascentis religionis bene formandos, frequenter in synodis localibus conueniebant (*a*), quas vel Patriarchæ vel Archiepiscopi conuocare subsecutis etiam pacatæ ecclesiæ seculis consueuerunt.

XXXIX. Patriarchalium seu Nationalium synodorum numerus quidem immanis est. Inter omnes præcellunt quinque a Græcis seculo IV celebratæ, Ancirana, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiochæna, Laodicæna, quarum canones in codicem ecclesiæ vniuersæ relatos comprobarunt concilium Chalcedonense, & Quinisextum (*b*), & Leo IV (*c*). Italicas & Romanas (*d*), Germanicas, Hispanas, Gallicas, Africanas, & Hibernicas ecquis singulatim numerare sufficiet? Antiquiores sæpenumero laudat Gratianus, ex quibus plurima decreta in collectaneam suam traduxit. Integras fere omnes vberrima Labbæana collectio studiosis exhibet.

CAP. III. *De Prouincialibus.*

XL. Quam Metropolitanus arcessitis omnibus prouinciæ episcopis suffraganeis, prælatis & Capitulis synodum

(a) Eusebius *lib. 6 hist. cap.* 37 Origenem interfuisse tradit concilio plurium episcoporum in Arabia prope medietatem seculi III, & circa finem imperii M. Philippi, quod hæreticos confutauit blasphemantes animam vna cum corpore mortalem. Duabus Antiochenis synodis an. 266, & 272 contra Paulum Samosatenum propugnata est diuinitas Christi Domini. In Africa tria concilia Carthaginensia, quibus S. Cyprianus præfuit an. 254, 257, & 258, de lapsis pœnitentibus, & baptismo hæreticorum a scriptoribus celebrantur. Iisdem, aliisque de causis celebriora sunt concilia Romæ habita seculis II, & III, quæ legere est in collectione Labbeana & Cossartiana.

(b) Conc. Chalced. in *can. a sanctis* 14 C. *XXV qu. I.*

(c) Leo IV *ep.* ad episc. Britanniæ in *can. de libellis* 1 *dist.* 20.

(d) Centum & nouem concilia Romana & Lateranensia a collectoribus, nisi falsus calculo sum, collaudantur ac recensentur.

dum cogit, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersiis componendis; ea *prouincialis* nuncupatur. Primum consueuerant vetustissimi Patres celebrare bis quolibet anno synodos prouinciales, veris nimirum & autumni temporibus, a Concilio Nicæno I (*a*) designatis; vt sileam de canone 36 vulgo Apostolorum. Dein concilium Lateranense IV semel quotannis (*b*), & Tridentinum quolibet saltem triennio, decreuerunt vt archiepiscopus, eoque impedito antiquior coëpiscopus omnes episcopos suffraganeos & cathedralium Capitula & alios, qui de iure vel consuetudine interesse debent; conuocarent ad concilium prouinciale (*c*); prælatos etiam nulli archiepiscopo subiectos, qui vicinum metropolitanum aliquem debent semel eligere, cuius concilio intersint. Ad quod tenentur vocati omnes aut accedere personaliter, aut legitime impediti legatos mittere cum excusatoriis litteris: alias communione priuentur (*d*). Mos tamen inualuit longæuus, vt ea rarissime indicantur. In Italia non posse inconsulta Sede apostolica vel sacra Congregatione concilii Tridentini interprete conuocari, monet Cardinalis de Luca (*e*). At nullam is laudat constitutionem id Italis metropolitis vetantem, quod cunctis generatim non permittit modo, sed imperat synodus Tridentina. Hoc tamen in regno regia potestas non patitur sine Principis beneplacito episcopos totius prouinciæ vna congregari (*f*).

(a) *Can. habeatur 3 dist.* 18. (b) *Cap. sicut olim 25 de accusation.*
(c) *Sess.* 24 *de refor. cap.* 2. (d) *Can. placuit* 10 *dist.* 18.
(e) *Disc.* 30 *ad Conc. Trid.* Cardinalis Cantelmus archiepiscopus Neap. in ep. nuncupatoria ad Innoc. XII profitetur proniucialem synodum Neap. an. 1699, eo ipso Papa hortante, celebrasse. In fine constitutionum synodicarum eas iudicio S. Romanæ ecclesiæ subiecit. Tum easdem reapse transmisit ad S. Congr. Concilii, qua rescriptum est nihil correctione dignum iis contineri.
(f) Van-Espen *par.* 1 *iur. eccles. tit.* 20 *cap.* 4, Duumuiri Argentius & Criuellius *in ms. censura Conc. Rom. ad cap.*2 *de constit.* Inter querelas a pontificiis Legatis S.Pii V expositas regi catholico Philippo II ea est, quæ spectat executionem Trid. *cap.* 2 *sess.* 24 *de reform.* Lamentabantur enim quod synodos prouinciales cogi non sinerent regii magistratus, vellentque hoc in regno synodaca decreta ipsi ante reuidere, & nonnisi prænio assensu regio publicationem eo-

rum-

XLI. Vniuersos de prouincia clericos obligant istarum synodorum constituta, quæ tamen publicanda non esse inscio summo Pontifice, decreuit eadem Sacra Congregatio anno 1654 (*a*). Cuiusmodi disciplinæ viam strauit Gratianus (*b*). Propterea prælaudatus Cardinalis Cantelmus archiepiscopus Neapolitanus cum iamdictis coëpiscopis finem imponens prædictæ synodo, *has denique prouinciales constitutiones*, ait, *sancta synodus humiliter subiicit iudicio & auctoritati S. Romanæ ecclesiæ, quam columnam & firmamentum veritatis, atque aliarum ecclesiarum matrem & magistram agnoscit & veneratur*.

XLII. Tribunal ordinarium totius Prouinciæ primitus erat synodus prouincialis, tantaque pollebat auctoritate, vt nedum inferioris ordinis presbyterorum, clericorumque caussas criminales & ecclesiasticas in secundo gradu diiudicaret, verum etiam maiora iudicia de episcoporum depositione definiret, atque illorum, quos damnasset, appellationes ad Romanum Pontificem toleraret rarissime (*c*).

XLIII. Inter prouinciales synodos post Tridentinum habitas eminent quinque Mediolanenses a S. Carolo Borromæo congregatæ, quarum canones ad mentem Concilii Tridentini, cui S. Archiepiscopus adfuit, maximo præsidio sunt præsulibus collapsam restauraturis disciplinam. Suppares sunt duæ Beneuentanæ, quas sa.me. Vincentius Maria Vrsinus archiepiscopus in ea ecclesia rite celebrauit, antequam supremum Romanæ Sedis Pontificatum adipisceretur sub nomine Benedicti XIII. Et haud postremus locus est duabus Neapolitanis,

rum permittere. Prorex autem Cardinalis Granuela inter alia reposuit posse quidem, ac solere episcopos tunc temporis partim regnicolas, partim exteros res agere coniunctim in synodis, quarum notitiam regiis auribus innotescere oporteret.

(a) Petr. de Marca *lib.* 2 *concord. cap.* 14 *n.* 4.

(b) *Dist.* 17, probare studuit Gratianus prouincialia concilia, quibus auctoritas summi Pontificis non accesserit, vim nullam habere.

(c) S. Cyprianus *lib.* 1 *ep.* 3 ad Cornelium Papam scribens remouere conatus est appellationes transmarinas a decretis metropoliticis ad Sedem apostolicam, illis verbis. *Post ista* (scilicet decreta synodi prouincialis Carthaginensis) *nauigare audent, & ad Petri cathedram & ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, a profanis & schismaticis litteras ferre*.

nis ; quarum prior a Mario Carafa anno 1576, posterior a Iacobo Cardinale Cantelmo anno 1699 præclarissimis archiepiscopis Neapolitanis celebratæ sunt cum Auersano episcopo exemto, & quatuor coëpiscopis suffraganeis Nolano, Acerrarum, Isclano & Puteolano. Hanc ipsa formam subscribendi habet. *Nos Iacobus Card. Cantelmus arch. Neap. metropolita de consilio & assensu Reuerendiss. Coëpiscoporum nostrorum* definientes *subscribimus*. *Ego N. episcopus Nolanus* consentiens *subscribo*. Ceteri eodem modo.

XLIV. Romanum prouinciale concilium Benedictus Papa XIII (*a*) celebrauit anno 1725, vt primæ Sedis exemplo cuncti ecclesiæ Pastores hanc episcopalis muneris partem obirent. Decreta quidem ipsius vires non habent extra Romanam prouinciam stricte acceptam, ad quam pertinent solummodo episcopi existentes inter Capuanam Prouinciam & Pisanam, archiepiscopi suffraganeis carentes, episcopi Sedi apostolicæ immediate subiecti, & abbates, prælatique inferiores nullius diœcesis, qui metropolitanum, cuius prouinciali concilio interesse debeant, non elegerint. Istos enim duntaxat conuocatos fuisse patet ex indictione. Multa huius Romani concilii capita in huius regni locis prouinciæ Romanæ subiectis executionem sortita non sunt (*b*).

(a) Num quis alius Romanorum Pontificum tanquam archiepiscopus Synodos prouinciales coegit, edisserit disertissimus Papa Bened. XIV *lib. 2 de Syn. diœc. cap. 2 n. 5, & 6.*

(b) Ea sunt videlicet *tit. 1 de summa Trin. cap. 1*, vbi de fidei professione emittenda a docentibus quascunque disciplinas, & medicinam ac chirurgiam exercentibus.

Tit. 3 de rescriptis cap. vn. ne decreta superiorum tribunalium, litteræ ac citationes episcopis, sed cancellario vel procuratori fiscali præsentarentur.

Tit. 8 *de offic. iud. ordin. cap.* 5, vt, Regulares etiam parocho quartam funerariam persoluerent.

Tit. 9 de maiorit. & obed. cap. 3, vt episcopi contra exemtos procederent iuxta formam Conc. Trid.

Tit. 11 de feriis & festor. dier. obseru. cap. 3, imperatur episcopalis licentia seruilium operum messis & vindemiæ temporibus.

Tit. 12 *de fid. instrum. cap.* 1, & 2, super conficiendis inuentariis bonorum

C A P. IV. *De Diœcesanis Synodis*.

XLV. MOs erat in primitiua ecclesia, vt episcopi singuli congregato sæpe cœtu presbyterorum & cleri totius, quotiescunque opus esset, gregi suo collatis consiliis prospicerent, deque arduis deliberarent negotiis. Talem cœtum sæpe *presbyterium* (*a*) veteres nuncuparunt, & quandoque *concilium ciuile* (*b*), qui nunc *synodus diœcesana*, & absolu-

rum & redituum cuiusuis ecclesiæ, locique pii, & eorum copiis ad archiuia tam episcopale, quam pontificium transmittendis.

Tit. 13 *de iureiur. cap.* 2 de iuramento vetito reis in iudicio rite examinandis in quolibet tribunali seculari & ecclesiastico.

Tit. 15 *de celebrat. missar. cap.* 8 super reductione missarum.

Tit. 16 *de vita, & honest. cleric. cap.* 2, contra episcopos in aulis Principum versantes, suamque dignitatem cum baronibus, regiisque ministris deprimentes.

Tit. 19 *de reb. eccles. non alien. cap. vn.* quo renouatio locationis & emphiteusis bonorum ecclesiarum prohibita est.

Tit. 20 *de testamentis cap.* 1, Parochorum testamenta probantur, ac legata ad aures confessariorum. Et *cap.* 2 episcopalia testamenta animarum pro mortuis ab intestato.

Tit. 22 *de statu monachorum cap.* 1, 2, *&* 3, vbi de eremitarum personis & eleemosynis episcopali iudicio subiectis.

Tit. 23 *de religios. domib. cap.* 1, *&* 2, vbi de confraternitatibus laicorum ab episcopo visitandis, earumque rationibus.

Tit. 24 *de iurepatr. cap. vn.* vbi sanctio Tridentina innouatur de probatione patronatus personarum potentium.

Tit. 27 *de eccles. ædific. cap. vn.* de mediis fructibus primi anni beneficiorum impendendis pro fabrica cathedralium & collegiatarum.

Tit. 28 *de immun. cap.* 1 pro locali ecclesiarum immunitate. *Cap.* 2 pro clericis ad forum laicum non trahendis. *Cap.* 3 pro ordinatione clericorum a laicis non prohibenda. *Cap.* 4 de ingressu ad presbyterium laicis vetito.

Tit. 30 *de magistris cap.* 1, vbi innouata est constitutio Tridentina de seminariis erigendis.

Tit. 32 *de pœnit. cap.* 1 contra medicos, qui tertio visitauerint infirmos sacramentis non munitos. *Cap.* 4 pro erigenda præbenda pœnitentiali ac theologali.

Singula hæc decreta calamo censorio expuncta sunt in ms. relatione Argentiana & Criuelliana.

(a) Matthias Vgonius *in tract. de conciliis in prælud. pag.* 4, ex Siricio Papa *in ep.* 2 *aduersus Iouinianum to.* 1 *collect. Harduin.* & pluribus epistolis S. Cyprani, aliorumque Patrum.

(b) Hadrian. II *ep.* 14 *ad Carolum Caluum to.* 5 *Harduin.* ibi: *Siquod* in ciuili

ſolute *ſynodus* dictitatur. Seculo IV perinde diœceſanæ ſynodi bis quotannis coactæ ſunt, ac prouinciales ex canone Nicæno. Poſtea quum inoleuiſſet vſus quolibet anno ſemel eas congregandi; eum ipſum probauit concilium Lateranenſe ſub Innocentio III (*a*), & reſtituendum iuſſit Tridentinum (*b*). Quotus tamen quiſque præſulum eſt, qui huic obeundo muneri animum adiiciat? Tam diuturnæ deſuetudinis cauſa potior fuiſſe videtur iactura operæ, quam paſſi ſunt tot epiſcopi ſolertiſſimi. Alias porro ſynodicas ipſorum conſtitutiones, quæ præſertim ad exequenda concilii Tridentini decreta regiis magiſtratibus exoſa intenderent, in irritum miſit Poteſtas regia; nonnullas etiam, quæ præter ius commune, & pontificias leges quid noui ſancirent, reſcidit Curia Romana. Omnino inutiles hinc eſſe diœceſanas ſynodos temere dixerunt nonnulli, quos probe refellit Antonius Paulutius (*c*). Nam eas licet non neceſſarias ſimpliciter, ſed vtiles maximopere putauit ſemper eccleſia: dummodo certi fines cuſtodiantur, quos vltra citraque nequit rectum conſiſtere.

XLVI. Quo pacto, quaque forma poſſint rite ac recte ſynodos epiſcopi celebrare, docuit vberrime eccleſiæ vniuerſæ magiſter reapſe optimus maximus Benedictus XIV in tractatu numeris omnibus abſolutiſſimo *de ſynodo diœceſana*. Pauca inde hic vel curſim delibentur.

XLVII. Præcipuus ſynodicarum conſtitutionum ſcopus erit promulgare decreta conciliorum prouincialium & generalium, & vniformem in tota diœceſi executionem procurare (*d*). Neceſſaria tamen, vtilia, loco & tempori conuenientia prudens epiſcopus in ſynodo conſtituat, ad abuſus recenter ſubortos, moreſque deprauatos corrigendum: a ſuperuacaneis & ſalebroſis rebus abſtineat. Quæſtiones iuris dubias, variiſque

ciuili concilio *apud ſuum epiſcopum perperam geſtum eſt, in prouinciali ſynodo tractetur.* (a) Innoc. III *in cap. ſicut olim* 25 *de accuſat.*

(b) *Seſſ.* 24 *de reform. cap.* 2.

(c) *To.* 1 *iuriſpr. ſacr. cap.* 9 *de comitiis eccleſiaſt. n.* 5.

(d) *Dicto cap.* 25 *de accuſat.*

quæ auctorum opinionibus controuersas definire caueat iuxta monitum Fagnani (*a*) ; præsertim de Sacramentis, de maioribus Sedi apostolicæ reseruatis negotiis, de seculari potestate. Priuilegia Regularium non lædat. In transgressores censuras latæ sententiæ nonnisi raro & moderate infligat, quemmadmodum & mulctas pœnasque pecuniarias, quæ turpem quæstus notam solent inurere. Iuri communi & apostolicis constitutionibus nunquam aduersetur. Nimiamque seueritatem in nouis præter ius commune rebus constituendis posthabeat.

XLVIII. Ad synodum diœcesanam debent Capitulum cathedralis ecclesiæ, Canonici collegiatarum (*b*), parochi, omnesque animarum curam exercentes (*c*) accedere. Abbates item nedum seculares, prælatique inferiores intra diœcesim existentes (*d*); verum etiam abbates regulares, qui tamen Capitulis generalibus non subduntur (*e*) : aliique regularium superiores (*f*). Fratres etiam capellani Religionis Hierosolymitanæ curam animarum habentes (*g*). Vtitur enim episcopus & *lege diœcesana*, qua exemti fere non ligantur; & *lege iurisdictionis*, cui regulares, ceterique simul exemti in nonnullis subiiciuntur; mistam vero ex vtraque potestatem in synodo adhibet (*h*).

IL.

(a) Fagnan. *in cap. sicut olim de accusat. n.* 82.

(b) Massobrius in tr. de *synod. diœces. cap.* 3 *dub.* 2 *n.* 26, Canonicos collegiatarum ab onere accedendi ad synodum excipit. At rectius contra sentit Pax Iordanus *lib.* 8 *tit.* 2 *n.* 59, ita tamen vt nonnullos deputatos mittat Capitulum, si alibi synodus habeatur quam in loco collegiatæ, Pignatellus *to.* 9 *consult.* 77 *n.* 62. *Iubilatos* quoque Canonicos, si speciatim ii vocentur, adesse debere synodo, tenet Thomasius *in tract. de concilio & synodo diœcesana fol.* 136, respondit S. Congreg. *in Aquilana* 27 *Septembris* 1659.

(c) Tridentinum *sess.* 24 *cap.* 2 *de reform.*

(d) Quam declarauit Alexander VII *litteris die* 30 *Martii* 1661 apud de Aste archiep. Hydruntinum *in methodo visit. apost. par.* 5 §. 2 *num.* 18, & Fagn. *in cap. quanto de off. ord. num.* 64.

(e) *Cap. super his de maior. & obed.* Excipiendi tamen sunt a regula abbates, qui territorium separatum nullius diœcesis obtineant.

(f) Trid. *loc. cit.* (g) *Ex decreto S. Congr. Conc. die* 17 *Iulii* 1683.

(h) Paulutius de *iurisprud. sacr. de comitiis ecclesiast.* Bottus *de synodo par.* 1, Bened. XIV *lib.* 1 *de syn. diœc. cap.* 4 *in fine*.

IL. Hoc in regno ſynodos epiſcopales abſque placito regio promulgatas Poteſtas regia floccifaciens & eneruans quum iudicia vi ipſarum in ſubditos geſta reſcinderet in diem: illud ſategerunt epiſcopi prudentiores antea impetrare. Mos iccirco inoleuit, vt poſtulante placitum regium ſuper ſynodi alicuius conſtitutionibus epiſcopo, Rex eas ipſas conſtitutiones cenſuræ primum Delegati Regalis Iuriſdictionis remittat in archiuio ipſius ſeruandas, vna cum notis eiuſdem cenſoriis. Dein typographo petente licentiam eas typis vulgandi, Rex ad ſuum Capellanum maiorem remittit ſupplicem eius libellum pro reuiſione ordinaria, ſimul reſcribens vt regius reuiſor ab ipſo deputandus eaſdem cum altero ipſarum volumine, quod in archiuio Regalis Iurisdictionis adſeruatur, ſedulo conferat, proſpecturus nequid prælo detur regia prædicti Delegati cenſura expunctum vel reformatum. Tandem viſa reuiſoris relatione Regalis Camera S. Claræ decernit, *quod imprimatur cum inſerta forma ſupplicis libelli & approbatione dicti reuiſoris: verum in publicatione ſeruetur regia pragmatica.* Ita ſex ſynodis conceſſum placitum regium egomet vidi, reuiſor ab archiepiſcopo Neapolitano ſimul & ab regio Capellano maiori datus; nimirum ſynodo Aquini & Pontiscorui anno 1747, Muranæ anno 1748, Abellinenſi & Frequentinæ anno 1749, Nuſcanæ anno 1752, Rheginæ anno 1754, & Hieracienſi anno 1755 (a).

CAP.

(a) Hæc equidem retuli ad calcem ſupplicis libelli, quo Dominicus Aſcione typographus petiit regiam licentiam prælo vulgandi diœceſanam ſynodum eccleſiæ Aquinatis & Pontiſcurui. *S.R.M. Quum exemplar ſynodi Aquinatenſis anno 1744 celebratæ perlegiſſem de imperio M. V. nihil in eo regiis iuribus aut eccleſiaſticæ huiuſce regni diſciplinæ aduerſum inueni; illudque ad alterius exemplaris, quod apud ſecretarium Delegati regalis veſtræ Iuriſdictionis reformatum extat, amuſſim agnoui exaratum. Typis exinde in publicum edi poſſe cenſeo. Neapoli idibus Iulii 1747. Humillimus ſubditus Carolus Gagliardus.* Ab huiuſmodi relatione minime abludunt quinque aliæ, quas pro reliquis iamdictis ſynodis confeci. Vt autem litemus veritati: quæ in eiſdem ſynodis offendi non pauca regiis iuribus, regnique moribus aduerſantia, ea ante delere ac reformare de conſenſu partium, quam cenſuras reformationis patefacere ſatius duxi.

C A P. V. *De mistis & regiis Synodis.*

L. QVoniam tribus vsquemodo expositis conciliorum generibus haud accenseri possunt plurima, quæ vel Romani Pontifices nedum cum clero Romano aut Cardinalibus, verum etiam cum nonnullis diuersarum prouinciarum episcopis celebrauere, vel etiam Patriarchæ Constantinopolitani cum præsulibus permultis in regia vrbe alia de causa commorantibus (*a*), quum specialis indictio seu conuccatio omnium antistitum totius vel prouinciæ vel diœcesis Romanæ aut Constantinopolitanæ non præcessisset; quæque prostant in vulgatis collectionibus Isidori, Petri Crabbæi, Francisci Iouerii, Laurentii Surii, Seuerini Binii, Harduini, Philippi Labbæi & Gabrielis Cossartii: quartum genus anomalum emergit, complectens concilia *mista*, quippe quæ ex prouincialibus & diœcesanis participant.

LI. Huius generis sunt etiam haud pauca in pluribus huius regni Neapolitani vrbibus coacta ab ipsis summis Pontificibus. Scilicet *Capuanum* anno 389 sub Siricio (*b*), alterum anno 1087 sub Victore III, aliud anno 1118 sub Gelasio II (*c*). *Sipontinum* anno 1050 sub Leone IX (*d*). *Amalphitanum* anno 1059 sub Nicolao II (*e*). *Beneuentanum* eodem anno 1059 sub eodem Pontifice: alterum anno 1061 sub eodem: aliud anno 1062 sub Alexandro II: præterea anno 1075 sub Greg. VII: anno 1087 sub Victore III: anno 1091 sub Vrbano II: anno 1108 sub Paschali II: anno 1112, & 1117 sub eodem: & anno 1119 sub Calisto II (*f*). *Melphiense* anno 1061 sub Alexandro II (*g*). *Melphictanum* anno 1989

(a) De quibus Cabassutius *in differt. de vrbanis, seu popularibus synodis post Synodum Constantinop.* (b) *To. 2 collect. Labbei & Cossartii pag.* 1237.
(c) *To. 12 dictæ collect. pag.* 707, & 1247.
(d) *To. 11 eiusdem collect. pag.* 1443.
(e) *To. 12 pag.* 53. (f) *Ibidem to. 12 pag.* 53, 66, 115, 583, 719, 795, 1139, 1192, 1235, & 2309.
(g) *Dicto to. 12 pag.* 165.

1089 sub Vrbano II (*a*). *Bariense* anno 1094 sub eodem (*b*). *Troianum* anno 1089, alterum anno 1093 sub eodem: tertium sub Paschale II anno 1115 (*c*). *Cyperanum* sub eodem anno 1114 (*d*): & si quæ sunt alia.

LII. De synodis *regiis* dicendum superest, ad quas iussu regio nedum episcopi, abbates, & doctores ecclesiastici, verum laici etiam optimates, regiique ministri vna conueniunt ad res deliberandas communem vtilitatem clericorum & laicorum regni spectantes (*e*). In Gallia sæpenumero concelebratas, Regesque piissimos synodico consilio episcoporum, & procerum creberrime vsos tradit Petrus de Marca (*f*), præsertim tempore schismatis. Hanc synodorum speciem redolet conuentus Prælatorum, Comitum & Baronum huius regni Neapolitani habitus in plano S. Martini anno 1283, in quo Carolus II Andegauensis capitula 46 condidit de iuribus & immunitatibus ecclesiarum & clericorum.

T I T. VII.

De pontificiis Decretis, Decretalibus, Epistolis, Bullis, Breuibus & Regulis cancellariæ.

1 *Romanæ Sedis apostolicæ constitutiones vniuersos vbique fideles obligant.*

2 *Earum aliæ generales ac dogmaticæ, aliæ sunt speciales alicuius prouinciæ disciplinam spectantes.*

3 *Pontificia* decreta *vltro,* decretales *ad alicuius postulationem eduntur.*

4 Bullæ *nomen acceptum a signo vel plumbeo vel aureo. Bul-*

(a) *Dicto to. pag.* 779. (b) *Ibid. pag.* 945.
(c) *D. to.* 12 *pag.* 779, 811, *&* 1121.
(d) *Eodem* to. 12. (e) Thomassinus *par.* 2 *de vet. nov. eccles. discipl. lib.* 3 *cap.* 46 moribus Constantinopolitanis hanc synodorum speciem comprobat.
(f) *Lib. 6 concord. cap.* 32, *& tribus seqq.*

la concistorialis in concistorio, dimidia a Papa ante consecrationem vsurpatur.

5 Breuis *in membrana breuiori datur annulo Piscatoris obsignata.*

6 *Breuis litteræ communibus Italorum characteribus, Bullæ Langobardis exarantur.*

7 *Pontificum epistolæ æuo martyrum rarissimæ, postea frequentissimæ.*

8 *Priscas earum censueuerunt episcopi post sacra biblia recitare. Post seculum VII emerserunt commentitiæ decretales ante Siricium, a nasutis viris iam exufflatæ.*

9 *Genuinus earum vsus ostendit supremam Romanæ Sedis in ecclesia vniuersa sollicitudinem.*

10 *Regulæ Cancellariæ instar edicti prætorii locum hic habent, quoties nulla patronatus iura, nec regni leges moresque lædant.*

11 *Origo ipsarum Ioanne XXII antiquior est.*

12 *Obligandi vis incipit a die crastino post noui cuiusque Pontificis electionem.*

13 *Quo moriente aliæ expirant, aliæ non.*

ALtera iuris ecclesiastici pars maxima sunt summorum Pontificum decreta & placita. Romana ecclesia mater & radix ecclesiarum a S. Cypriano (*a*) dicta, mater & magistra vniuersorum Christifidelium a generali Concilio Lateranensi IV (*b*), supremam habet in ecclesia vniuersa potestatem (*c*), tantamque vt conciliorum generalium decreta confirmandi iure potiatur (*d*). Quicquid ergo statuit, quicquid ordinat, ab omnibus perpetuo & omnimodis obseruan-

(a) *Lib. de vnitate ecclesiæ.*
(b) *Cap. antiqua patriarchalium 23 de priuilegiis.*
(c) Quam sæpe agnouerunt ac veriti sunt Patres Tridentini *sess. 6 de ref. cap. 1 in fin. sess. 14 cap. 7 de casuum reseruat.* alibi passim.
(d) Id probauit Gratianus *can. 1, & seqq. dist. 17*, & liquet manifestissime quum ex epistolis synodicis conciliorum ad Romanos Pontifices, tum ex ipsorum Pontificum litteris ea confirmantibus.

nandum est (*a*). Sic enim omnes Sedis apostolicæ sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius diui Petri voce firmatæ sint (*b*).

II. Pontificiarum constitutionum aliæ *generales*, quæ vniuersum catholicum orbem obligant, quales sunt omnes *dogmaticæ*, quæque vniuersalem christiani orbis disciplinam sanciunt: aliæ vero *speciales*, quæ alicuius regni, aut prouinciæ, aut ecclesiæ mores disponunt. Vtrunque genus earum spectant *Decreta*, *Decretales*, *Epistolæ*, *Bullæ*, *& Breuia*.

III. *Decretorum* nomine accipiunt Canonistæ eas constitutiones, quas nemine petente summus Pontifex edit quum motu proprio, tum consilio Cardinalium adhibito (*c*). *Decretales* autem dicuntur, quum Papa consultus suam per epistolam aliquid rescribendo episcopis vel priuatis consulentibus definit (*d*). Vnde versus. *Decretum statuit, Decretalisque respondet.* Decretales tametsi in priuatis fere causis prolatæ sunt, vim legis communis obtinent: *cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare, nisi forte cum aliquid causa necessitatis vel vtilitatis inspecta, dispensatione duxerit statuendum*, ait Innocentius III (*e*).

IV. Recentior litterarum apostolicarum forma vocabula *Bullarum* & *Breuium*, veteribus ignota inuexit. *Bullæ* seu litteræ bullatæ a sigillo nomen acceperunt vel plumbeo, vel aureo (*f*), quod exhibet hinc figuras SS. Apostolorum

M 2 Petri

(a) *Can. enimuero 4 dist. 19.* (b) *Can. sic omnes 2 ead. dist.*

(c) Glossa *in princ. dist. 15*, & Decius *ad rubr. de constitut.* In iure tamen ciuili *Decretum* proprie dicitur, quod Princeps aut Prætor, aliusue magistratus inter partes cum cognitione caussæ decernit, *l. nequicquam 9 §. vbi decretum 1 D. de off. Proconf. & §. 6 Inst. de iure nat.*

(d) Glossa *ad const. præfixam textui Decretalium* verb. *constitutio*.

(e) In *cap. in causis 19 de sent. & re iud.* Et in *can. licet regulis* C. *XVI qu. 3*, Gelasius scribens Maximo & Eusebio episcopis declarauit, quæ inter coepiscopum Constantinum & nuncios Anconitani episcopi decreuerat, *tunc formam in ceteris cognitionibus, qua sit sequenda, præscripsisse*. Quod enim in vno negotio statuitur, ad omnia similia extenditur, ait *gl. ibidem*.

(f) Bulla Clementis VII ad Henricum VIII Angliæ Regem data, qua titu-

Petri & Pauli, hinc nomen Pontificis, pendetque ex funiculo aut canapis aut serico. Eæ si nedum Pontificis, sed etiam Cardinalium manu subscriptæ in Consistorio ferantur, *Bullæ consistoriales* dici solent, quibus alterum superadditur signum Crucis conceptis verbis seu breui lemmate circundatum. Cuiusmodi species conspiciuntur in magni Bullarii voluminibus. Quæ vero extra Concistorium prodeunt, vnico sigillo communiuntur. In huius autem parte altera si quando impressio nominis Pontificis deficiat, atque in altera solummodo sacri vultus Apostolorum appareant, *Bullam dimidiam* appellant cum Innocentio III (*a*), consuetam alicuius initio Pontificatus, antequam sollemnia consecrationis noui Pontificis implerentur. Nomine *Bullæ* quoque significantur passim litteræ Sedis apostolicæ in membrana exaratæ cum sigillo plumbeo, quibus conferunt Beneficia ecclesiastica tam maiora, quam minora, & dispensationes præsertim matrimoniorum.

V. Altera forma *Breuis* ideo dicitur, quod in breuioribus membranis conscribantur sub annulo Piscatoris, puta sigillo in rubra cera impresso, cœlatam præferente figuram diui Petri in actu piscationis (*b*).

VI. Formam *Breuis* a forma *Bullæ* distinguit varietas nedum sigilli, sed etiam characteris. *Breuia* enim litteris Romanis seu Italis & communibus conscripta prodeunt e Secretaria *Breuium*: *Bullæ* autem Langobardicis seu Theutonicis e Can-

titulo *Defensoris fidei* ornatus Rex fuit propter meritum confutatæ hæresis Luteranæ libro typis edito *de Sacramentis*, aureo sigillo instructa prodiit. Ob idque Bulla aurea dicta est. Quales etiam sunt, quibus Sedes apostolica confirmationem Imperii, inuestituram alicuius Regni, aliamue gratiam Imperatoribus aut Regibus largiuntur, ob sigillum in auro cusum. Per anthonomasiam tamen aureæ Bullæ vocabulo intelligitur constitutio a Carolo IV Cæsare Germanico edita de Imperatorum electione & electoribus.

(a) *Lib.* 1 *regist. ep.* 83, & 233.

(b) Innocentius Citonius *lib.* 2 *obseruat. cap.* 15 ex Godino, Niceta, & Luitprando notat Imperatores quoque multiformibus sigillis vsos, videlicet aureo vel argenteo in litteris ad Reges & toparcas de rebus grauioribus & publicis: cereo ad Augustam, filios, ceterosque regiæ stirpis: plumbeo ad despotas, & magistratus digniores.

e Cancellaria seu Dataria (*a*).

VII. *Epistolas* innumeras summi Pontifices pro variis ecclesiarum necessitatibus ad episcopos, ceterosque dedere: tamen paucissimas æuo martyrum, post pacem ecclesiæ quamplurimas. Quandoquidem genuinæ sunt, vna S. Clementis ad Corinthios, nonnullæque Soteris, Cornelii, Iulii I, Damasi, ceterorum collaudatæ ab antiquis SS. Patribus Irenæo, Athanasio, Hilario, Hieronymo, aliisque supparibus, nuper illustratæ a Petro Coustantio, & Francisco Dominico Bencino (*b*).

VIII. Has Romanorum Pontificum epistolas in ecclesiis palam & sæpe recitari post lectionem sacrorum Bibliorum satagebant episcopi primitiuæ ecclesiæ, hoc modo mandata Sedis apostolicæ cunctis obseruanda fidelibus insinuantes (*c*): quum nemini fas esset apostolica transgredi eiusdem Sedis præcepta (*d*). At vero post seculum VII densissimis ignorantiæ nebu-

(a) Corruptio characteris, quo Romani veteres vtebantur, theutonicum seu langobardicum progenuit in bullis Romanæ Datariæ nunc vigentem seculo abhinc XIII. Quum enim deturpatam vitio temporis formam litterarum reficiendo manum admonuissent primum Germani & Langobardi, tum Principes Andegauenses, & Romani recentiores, apices & lineolas & flexus, quibus hodie constat forma langobardica, addidere. Apud Muratorium *dissert.* 35 *antiq. med. æui to.* 3, inter sigilla, bullasque diuersorum Principum Italiæ, summorumque Pontificum, primum, quod exhibet literarum formas hodiernis langobardicis persimiles, sigillum occurrit Gregorii IX, qui floruit sub initio seculi XIII. Antiquiora signa Pauli I, qui sedit anno 737, & successorum vsque ad Honorium III, affinia sunt, formamque mediam characteris inter nostrum Italum & Langobardicum exhibent. Typos numismatum Caroli I Andegauensis, & sequentium Regum Neapolitanorum vsque ad Ferdinandum I catholicum, iisdem ac Gregorii IX litteris theutonicis circundatos profert cit. Murator. *dissert.* 27 *to.* 2 *edit. Mediolan. an.* 1740. Videndus Mabillon. *de re diplomatica to.*2.

(b) *De literis encyclicis* Romanorum Pontificum dissertationes duas, quæ duo complent iusta volumina, fuso, disertoque calamo elaboratas hic auctor, eximius Romanæ primum, dein Taurinensis academiæ professor typis vulgauit Augustæ Taurinorum anno 1728.

(c) Eusebius *lib.* 4 *hist. cap.* 23, tradit S. Dionysium Corinthi episcopum secundo seculo æræ Christianæ scripsisse ad S. Soterem Papam, ecclesiamque Romanam, quod epistolam S. Soteris (quemadmodum & aliam S. Clementis) in ecclesia sua post sacram Scripturam is perlegisset, atque in posterum relecturus foret ad suam ipsius instructionem. Id factum ex more ecclesiæ obseruat Fleury *lib.* 3 *hist. n.* 58.

(d) *Can. nulli fas est* 5 *dist.* 4.

nebulis longe lateque diffusis per occidentem, emerserunt ex Isidori mercatoris officina putidæ pseudo decretales. vetustis ante Siricium Pontificibus suppositæ, quas pia fraude confictas dixit Cardinalis Bona (*a*). Eas præfocare statim aggressi sunt viri sapientia & pietate eximii, præsertim Hincmarus Rhemensis: sed propugnasse nonnullis videtur Nicolaus I (*b*), & Gratianus (*c*). At vero commentitias omnino esse plerasque epistolarum Pontificibus ante Siricianis affictas, exploratior res est, quam vt probatione indigeat. In primis enim loca sacræ Scripturæ iuxta vulgatam versionem a B. Hieronymo defæcatam, quæ recentior est, plurima in iis epistolis contenta sunt. II, Eas citare & vsurpare ceperunt scriptores seculo abhinc nono, prætereaque nemo Patrum, qui præcedentibus octo seculis res ecclesiasticas litteris tradiderunt. III, Doctrina in iisdem conspersa dissonat ab infantili ætate ecclesiæ, & vndecunque redolet formam regiminis æuo recentiore adoletam: nullo penitus verbo facto de hæresibus contemporaneis, persecutionibus, lapsis, confessorum & martyrum cohortatione ad consummandum martyrii cursum. IV, Posteriorum conciliorum, Pontificum, Patrum sententiis redundant. V, Ratio temporum, si notæ consulares epistolis adiectæ conferantur cum annis

(a) Card. Bona *lib. 1 rerum liturgicarum*.

(b) *Ep. ad episcopos Galliæ in can. si Romanorum 1 dist. 19*, ibi: *Quæ Sedes apostolica pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis ecclesiæ necessitatibus & fidelium moribus diuerso tempore scripsit; omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione vel dispensatione magistra reuerenter assumi ... etiamsi non sint codici canonum compaginatæ... quum omnia omnium decessorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas & custodiendas, eximios Præsules, Leonem scilicet, & Gelasium mandasse probauimus*. Hucusque Nicolaus Papa. Attamen recitatis verbis, totaque epistola illud vnum argumentum Gallicanorum diluitur, quod illi decretales veterum Pontificum ideo respuebant, quod in codice canonum eas insertas non conspicerent. Quod vnum sane nil probat. Itaque Nicolaum eruditissimum Pontificem nonnisi temere quis dixerit reapse propugnasse pseudepigraphas Isidori mercatoris epistolas; sed potius genuinas & canonicas in codice canonum haud contentas. Videsis dicenda inferius *tit. 9 num. 6*.

(c) Gratianus *dist. 19 per totam*.

annis Pontificum, non cohæret. VI, Stylus fere vnus, idemque sermonis character barbarie fœdus abhorret ab elegantia locutionis vel inter plebeios consueta prioribus seculis. Detecta vero earundem falsitas Romanæ ecclesiæ iuribus nunc haudquaquam detrahit, quæ tot veris antiquitatis testimoniis maxime nituntur & consistunt firmissime; vt obseruat Baronius (*a*).

IX. Recentiores Pontificum epistolæ quum ad singulares personas datæ, tum encyclicæ seu circulares propalant manifestissime sollicitudinem vniuersalis ecclesiæ, curamque pastoralem vniuersi dominici gregis per totum orbem diffusi reapse a Romanis Pontificibus diui Petri successoribus habitam.

X. *Regulas Cancellariæ* apostolicæ disponentes de reseruationibus beneficiorum, deque ordine in expeditionibus & negotiis dictæ Cancellariæ seruando, edicunt sub plumbo singuli Pontifices crastino suæ assumtionis die, quoad vixerint, duraturas. Istas *edictis* quidem *prætoriis* (sed non legibus) parem vim habere inde patet, quia perpetuæ ipsæ non sunt, omnesque, demtis aliquibus clausis in Corpore iuris, aut continuas reseruationes complectentibus, morte Pontificis edicentis exspirant. Itaque iuris auctoritatem non modicam obtinent (*b*), quemadmodum & edicta Prætoris (*c*). Hoc tamen in regno quæ libertatem patronorum, & iura patronatus quomodolibet deminuunt *Regulæ* Cancellariæ, nullam fere acceptationem sortitæ sunt: secus aliæ, quæ reseruant Sedi apostolicæ beneficia liberæ collationis, & formam in iisdem conferendis præscribunt (*d*). Vnde intelligitur, cur placitum regium bullis pontificiis super collatione beneficiorum facta vigore *Regularum* primi generis denegetur passim, alterius vero impertiatur.

XI. Primus *Regularum* auctor fuisse Ioannes XXII seculo

(a) *To.* 10 *annal. ad an.* 863.

(b) Io. Fr. de Pauinis in *præludio Extrauag.* Zypæus in *analytica enarr. iur. pontif. lib.* 1 *tit. de constit. n.* 10. (c) §. 7 *Inst. de iust. & iure.*

(d) Id sæpe obseruaui in tract. *de beneficiis, & de iurepatr.* Vbi passim sermo habitus est de pluribus singillatim *Regulis.*

lo XIV communi consensione fertur ab earum interpretibus, Soto, Gomesio, Mandosio, Hieronymo Gonzalez, Kochierio, Molineo da. me., Luetio, Peleo, Quesada, & nouissime a Io. Baptista Rigantio, qui Regulas LXXII eximii Papæ Benedicti XIV vberrimis commentariis illustratas tomis quatuor vulgauit. Sed clarissimus Muratorius (*a*) testatur inspexisse in ms. codice Cencii Camerarii Regulas ab Honorio III præcedenti seculo XIII traditas notariis & scriptoribus Cancellariæ apostolicæ, & monumentum institutionis eiusdem Cancellariæ super pensionibus dandis & recipiendis anno circiter 1220, qui æuo Honorii congruit. Hinc licet coniicere ortas primum fuisse cum ipsamet Cancellaria, deinde adoletas paulatim nouis additamentis & ordinationibus succedentium Pontificum, ex quibus speciales cuiusque Regulæ conditores indicat singillatim laudatus Rigantius. Hodierna tamen forma earum diu sane est, cum nullam vel permodicam subiit mutationem, nouis Pontificibus iisdem fere verbis antiquas innouantibus.

XII. Obligare incipiunt Regulæ a die immediato post noui Pontificis assumtionem, vt exprimitur in ipsarum procemio: tametsi publicatio earum ad multos dies aut hebdomadas quandoque differtur.

XIII. Triplex Regularum genus. Primum reseruationes generales beneficiorum complectitur. II, res iudiciales. III, instructiones officialium Cancellariæ. Quæ ad reseruationes beneficiorum pertinent, longe maioris momenti, quam ceteræ sunt. Earum vna vulgo dicitur *clausa in corpore Iuris*, (puta in *cap. licet* 2, & *cap. præsenti* 34 *de præbendis in* 6) populisque minus odiosa, quæ scilicet Sedi apostolicæ reseruat beneficia vacantia *apud Sedem* ipsam, & *in Curia Romana*, & beneficia Curialium vel intra duas diætas a Curia Romana, vel in quouis loco ab vrbe remoto morientium, dum Curia ad locum alium transfertur. Reliquas omnes, licet in ex-

(a) Murator. *lib.* 1 *antiqu. Ital. medii æui dissert.* 12 *col.* 708.

extrauagantibus Ioannis XXII, aliorumque Pontificum contentas, extra corpus Iuris canonici habent & ægriore ferunt animo. Priores in corpore iuris clausæ reseruationes nunquam expirant vacante Sede apostolica, sed vigent semper: quemadmodum & quædam aliæ Regularum ex perpetuis bullis ac constitutionibus Pontificum vel præcedentibus erutæ, vel nouis subsequentibus firmatæ (*a*): & quæ *fixas continuasque* reseruationes inducunt quum *personales* ratione officii aut familiaritatis, tum *reales* maiorum beneficiorum, puta cathedralium ecclesiarum & monasteriorum; primæ Dignitatis post pontificalem in cathedralibus & principalis in collegiatis, omniumque beneficiorum in tribus basilicis vrbis. Ceteræ autem Regularum reseruationes quum ratione *temporis* (puta beneficiorum vacantium tempore viduatæ episcopalis ecclesiæ, aut absentiæ Cardinalium a titulis suis, ecclesiisue suburbicariis, aut in mensibus apostolicis) tum ratione *loci*, puta per obitum non curialium intra duas diætas ad vrbem accedentium vel ab ea recedentium, existimantur *accidentales* ac *discontinuæ*. Eas ferme omnes iam explicui singillatim seruato rerum ordine in tractatu *de Beneficiis ecclesiasticis 2 edit.*, præsertim *cap. 5 de reseruationibus & affectionibus pontificiis:* indicans præterea quibus earum & quare Potestas regia hoc in regno aduersatur.

T I T. VIII.

De sanctorum Patrum sententiis.

1 *Patrum sententiæ vnanimes in rebus fidei & morum vim* di-

(a) Rocc. *disp. iur. cap.* 80 *n.* 19, Rigant. *in proœm. Regul. n.* 74. Cuiusmodi sunt Regulæ 32, & 33 Benedicti XIV de non impetrandis beneficus per obitum familiarium Cardinalium vacantibus sine consensu eorundem Cardinalium, quam faciunt perpetuam constitutiones Greg. XIV, & Pauli V. Alia de vacantibus per priuationem apostolicam reseruatis S. Sedi vigore constitutionis Pauli III. Alia de parochialibus contra formam Tridentinam collatis, quas reseruat S. Pius V *const.* 33. Videnda quæ scripsi in *tract. de Benefic. ecclesiast. cap. 5 num. 69*, 2. edit.

diuinæ & apostolicæ legis insuper habent.

2 *Apostolicarum traditionum hostes constantem Patrum auctoritatem euertere variis calumniis frustra conantur.*

3 *Quam infallibilem promissio Christi Domini & ratio commonstrant.*

4 *Vbi Patres inter se dissentiant, secus iudicatur.*

5 *Clausa in corpore iuris dicta Patrum parem pontificiis decretis vim sortiuntur.*

6 *Genuina Patrum opera a commmentitiis discernenda sedulo sunt.*

TErtium in definiendis dogmatibus & morum regulis locum obtinet vnanimis consensus SS. Patrum, quippe qui deficiente conciliorum & Pontificum auctoritate certam faciunt fidem catholicæ doctrinæ, tanquam testes probatissimi & custodes apostolicarum traditionum. Patres idcirco dicti, quia scripta sua velut patrimonium ac hæreditatem fidelibus perinde ac filiis reliquerunt. Eorum venerandam auctoritatem commendant maxime illa Deuteronomii verba (a) *: Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi : maiores tuos, & dicent tibi.* Et ea Christi Domini clariora (b): *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.* Ecquis ergo sanæ mentis abnegauerit infallibilem esse veritatem dogmatum nobis traditam vno Patrum ore qua veterum qua recentiorum?

II. Hæretici apostolicas traditiones oppugnaturi auctoritatem Patrum aspernari opus habent. Omnium omnia deliramenta ea in re Riuetus & Dallæus ex Caluini secta recinendo blaterant humanam, ideoque fallibilem, incertam, du-

(a) Deut. *cap.* 32 *vers.* 7. Iuremerito Zosimus Papa in *can. contra* 7 C. 25 *q.* 1. *Contra statuta Patrum* (ait) *condere vel mutare, nec huius quidem Sedis potest auctoritas : apud nos enim inconuulsis radicibus viuit antiquitas, cui decreta Patrum sanxere reuerentiam.* Hunc textum procedere in statutis pertinentibus ad fidem catholicam vel ius naturale, aut diuinum, commonent Glossa, Turrecremata, & Archidiaconus ibidem.

(b) Matthæi *cap. vlt.*

dubiamque esse fidem Patrum perinde omnium ac singulorum, paucissima superesse scripta trium primitiuæ ecclesiæ seculorum, eaque vt plurimum corrupta vel interpolata vel omnino supposititia calumniantur; aut inuoluta sensibus obscuris, idiotismis, variatis vocum significationibus, allegoriis, metaphoris, figuris, artificiosis dicendi ornamentis & mysticis locutionibus, ne arcanum ethnicis tunc ipsi panderent; ratione item polemica, quæ in contrarium aliquando errorem eos abripuit; ac demum retractationibus sententiarum vltroneis, quæ certitudinem adimunt.

III. Verum enim vero dum Patres vnanimi sensu tradunt doctrinam fidei non scriptam, ii Spiritu Dei aguntur & filii Dei sunt. Per os quippe ipsorum *Spiritus veritatis docebit omnem veritatem* (*a*). *Eis, qui in ecclesia sunt, presbyteris obedire oportet; his qui successionem habent ab Apostolis, qui cum episcopatus successione chrisma veritatis certum acceperunt,* ait S. Irenæus (*b*). Ecclesia catholica vna est & connexa & cohærentium sibi inuicem sacerdotum glutino copulata (*c*). Fieri ergo non potest, *vt tot ac tantæ ecclesiæ in vnam fidem errauerint*, inquam cum Tertulliano (*d*). Profecto *ecclesia Dei viui columna & firmamentum veritatis est* (*e*), quam repræsentant Patres & episcopi siue per orbem diffusi, siue in concilio simul congregati: & cui potest nemo præscribere, monente Tertulliano, *non spatia locorum, non interualla temporum, non patrocinia personarum*. Quæ de obscuritate, retractatione, fallibilitate obiectant eterodoxi, referenda sunt ad singulares Patrum opiniones, & sensus humani ingenii proprios, resque non dogmaticas. Quo spectauit S. Augustinus inquiens, *Christum semper veraciter iudicare; ecclesiasticos autem iudices homines plerunque falli* (*f*). Secus vero est de iis Patrum dictis, quæ communem, aper-

N 2 tum

(a) Ioannis *cap.* 16. (b) *Lib.* 4 *cap.* 23.
(c) S. Cyprianus *epist.* 69.
(d) *Lib. de præscript. aduersus hæreticos cap.* 28.
(e) *Ep.* 1 *ad Timoth. cap.* 3. (f) S. Aug. *lib.* 2 *contra Crescon. cap.* 2.

tum, perseuerantem omnium consensum proferunt in rebus fidei dogmaticis.

IV. Si quando tamen inter sese Patres dissentire inueniantur, attendenda est potior ratio cuiuslibet. Quo enim quisque ratione nititur meliore, eo maioris auctoritatis ipsius verba esse putantur (*a*). Hac autem in re standum est supremo iudicio Sedis apostolicæ vel concilii generalis, quotiens discordia Patrum vim legis adimit suis ipsorum dictis dissentaneis.

V. Quæ a iuris pontificii auctoribus selecta sunt, atque in corpore iuris inclusa Patrum dicta, parem cum statutis pontificiis vim habent. Nam sua fecit, quæ probauit, & quibus auctoritatem suam impertita est Romana Sedes (*b*).

VI. Ne circumferamur omni vento doctrinæ, Apostolus prohibet (*c*): negatque omnes esse Doctores (*d*). Itaque secernendi sunt codices commentitii sanctis Patribus falso inscripti (*e*) a genuinis, non secus atque apocryphæ decretales a canonicis. Nonnunquam ethnicorum testimonia reipublicæ christianæ bene suffragantur. Hac in re præstat imitari S. Augustinum, qui nonnulla a paganis philosophis mutuatus ita monet (*f*): *si qua forte vera dixerunt, non solum formidanda non sunt, verum etiam ab his tanquam ab iniustis possessoribus in nostrum vsum vindicanda.*

TIT.

(a) Gratian. initio *dist.* 20.

(b) Bonif. VIII in *cap. si apostolicæ* 22 *de prebend. & dign. in 6*, & Iustinianus in *l.* 1 *§. neque C. de veteri iure enucleando*. Videsis dicta superius *tit.* 5 *num.* 26 *lit. a pag.* 54.

(c) *Ep.* ad Ephesios *cap.* 4. (d) *Ep.* 1 ad Corinthios *cap.* 12.

(e) Tales sunt libri constitutionum apostolicarum, Itinerarium S. Petri S. Clementi tributum, Actus Andreæ, Philippi, Petri, & Thomæ Apostolorum. Euangelium Thaddæi, & Thomæ, quo vtuntur Manichæi, item Barnabæ, Bartholomæi, Andreæ. Actus Teclæ, & Pauli, Pœnitentiæ Adæ, Origenis, S. Cypriani. Phisiologus ab hæreticis S. Ambrosii nomine præsignatus. Opuscula Tertulliani, Posthumiani, & Galli, Montani, alterius Clementis Alexandrini, Cassiani; epistola Christi ad Agbarum Edessæ regem, aliique sexcenti, quos inter apocryphos reiecit Gelasius in synodo Romana in *can. sancta Romana* 3 *dist.* 15.

(f) S. Aug. *lib.* 2 *de doctrina christiana cap.* 40.

T I T. IX.

De collectionibus canonum.

1 *Canones variis in locis ac temporibus editos colligere simul studuerunt orientales & occidentales.*
2 *Canones vulgo apostolicos & constitutionum apostolicarum libros octo non S. Clemens, sed auctor incertus collegit.*
3 *Codex canonum ecclesiæ universæ quarto seculo prodiit quum græce tum latine.*
4 *Eumque subsecutæ gradatim sunt græcæ collectiones Theodoriti, Trullana & Photii tot aliis celebriores.*
5 *Codex vetus canonum ecclesiæ Romanæ a Dionysio exiguo concinnatus seculo sexto.*
6 *Dein accesserunt latinæ collectiones chronologicæ tam S. Isidori Hispalensis, quam alterius Isidori vulgo mercatoris, aliorumque.*
7 *Digestæ aliæ servato rerum ordine breviationes, collectiones, concordiæ canonum & decretorum plurimæ.*
8 *Corpus iuris canonici quatuor nunc voluminibus continetur.*
9 Decretum *Gratiani XII seculo editum præviis collectionibus prævaluit rerum copia & ordine.*
10 *Quod a Romanis Correctoribus emendatum novas adhuc admittit censuras curatiores.*
11 *Decreta in eo contenta non eandem vim legis habent, sed variam pro conditione auctorum, a quibus ea Gratianus accepit.*
12 *Primam huius operis partem* distinctiones, *alteram* causas, *tertiam* de consecratione *Gratianus inscripsit.*
13 *Quinque decretalium compilationes ad Gratiani Decretum accessere gradatim.*
14 *At sexta tantum Gregoriana primarius textus* Decretalium *editus in quinque libros distribuitur.*
15 *Mox alter* Sextus Decretalis *Bonifacii VIII in totidem libros dissectus.*

16

16 *Tertius deinde* Clementinarum *textus ex concilii Viennensis & Clementis V decretis & constitutionibus conflatus*.
17 *Postremus* Extrauagantium *Ioannis XXII*, *& communium.*
18 *Extrauagantes istæ vim legis pontificiæ insitam retinent, si ad tempus editæ excipiantur*.
19 *Septimus Decretalium Lugdunensis priuata prodiit auctoritate, alter Clementis VIII suppressus in ortu suo est*.
20 *Bullarii Romani constitutiones posteriores in compendium redigere, easque adnectere Decretalium rubricis, proficuum videtur*.

QVo semel constituta iura promulgarentur latius, & possent omnibus innotescere, quæ aut immota semper aut nouata aliquando essent, quæque paulatim accessissent noua veteribus: collectiones canonum idcirco prodiuere apud orientales primum, deinde apud occidentales.

II. Vetustissima omnium est collectio *canonum*, qui dicuntur *Apostolorum*, vna cum octo libris *constitutionum* vulgo *apostolicarum;* quam incertus quidem auctor post tertium seculum paulo ante Nicænam synodum peregit (*a*). Explorata enim res est eos nec a sanctis Apostolis in concilio Hierosolymitano sancitos, neque a S. Clemente diui Petri discipulo collectos. Sed meritissimo iure inter apocryphos fuisse ablegatos (*b*): quicquid aliter senserint S. Io. Damascenus,

(a) Patres Nicæni primum hos canones commemorarunt. Eos tamen incognitos fuisse post medietatem seculi tertii, quo tempore ea controuersia, an baptismus hæreticorum validus, nec ne foret, diu exarduit inter Stephanum Papam, & B. Cyprianum Carthaginensem cum Firmiliano Cæsareensi; hoc vel vnum suadet, quod Firmilianus & S. Cyprianus aliis obscuris auctoritatibus maximo partium studio conquisitis nunquam laudauerint canones 46, & 47 vulgo Apostolorum, suæ ipsorum sententiæ manifeste fauentes: quippe qui episcopum & presbyterum baptisma hæreticorum admittentes, aut pollutum baptismo hæreticorum non rebaptizantes, damnari ac deponi iubent. Ecquis eos crediderit vnquam ignoratos a tantis viris, si extitissent?

(b) A Gelasio Papa in synodo Romana in *can. sancta Romana 3 dist. 15*, a S. Isidoro Hispalensi in *can. 1 dist. 16*, ceteris emunctæ naris Pontificibus & Do-

nus, Balſamon, Beueregius, Turrianus (*a*), Binius (*b*), qui omnes generatim eſſe legitimos Apoſtolorum fœtus contendunt. Cardinales autem Bellarminus (*c*), & Baronius (*d*) poſt Humbertum [*e*] priores quinquaginta ſolum genuinos putant, reliquos triginta quinque non item: ad id opinandum ducti, quia nouerant eoſdem 50 priores in collectione Dionyſii exigui ab eccleſia Romana adoptatos, reiectis ceteris, & auctoritate canonica in occidente vniuerſo praeditos. Diſciplinam ſecundi & tertii ſeculi, quae in pleriſque orientalium eccleſiarum ſeruabatur, ex decretis epiſcoporum ſynodicis ante Nicaenam ſynodum veriſimiliter hauſtam, continent: & nonniſi ſexto eccleſiae ſeculo vim legis communis omnino obtinuerunt apud vniuerſos orientales (*f*).

III. Quarto declinante ſeculo apparuit graecus *codex canonum eccleſiae vniuerſae*, complectens 165 canones continuato nexu ſine aliqua interpolatione coordinatos, quos compilator incertus (*g*) deſumſit primum ex concilio Nicaeno, tum

Doctoribus. Nam in primis veterum Patrum nullus inter canonicas noui Teſtamenti ſcripturas accenſuit canones hoſce apoſtolicos, neque inter eccleſiaſtica ſcripta primi ſeculi: tametſi eis diligentiſſime ſingulatim conquirendis vacauerint S. Hieronymus, Euſebius, aliique. Nec a Victore Papa ſecundo ſeculo exeunte, totaque Romana eccleſia contra Aſianos quartadecimanos vnquam obiecta fuit auctoritas *can.* 7, quo vetatur celebratio Paſchatis cum Iudaeis ante vernale aequinoctium. II, nonnulli iſtorum canonum a doctrina Apoſtolorum, & moribus aeui apoſtolici longe diſſonant, praeſertim *can.* 49 de trina merſione baptizandorum, *can.* 15, 35, 39, & 40 de prouinciis & dioeceſibus eccleſiaſticis, de annuis archiepiſcoporum ſynodis, de portione eccleſiae ab ea epiſcopi diſtinguenda: ceteri id genus.

(a) *In defenſione canonum Apoſtolorum contra Magdeburgenſes Centuriatores.*

(b) *To. 1 Concil. in notis ad can. Apoſtol.*

(c) *Lib. de ſcriptorib. eccleſiaſt. in Clemente.*

(d) *To. 1 annalium ad an.* 102.

(e) Leonis IX legatum apoſtolicum *in can. Clementis 3 diſt. 16.*

(f) *Ex Nou. 6* Iuſtiniani *in fin. praefat.* ad Epiphanium Patriarcham Conſtantinop., ex ſexta ſynodo oecumenica in *can. placuit 4 diſt. 16*, ceteris graecorum ſynodis.

(g) Alii cum Chriſtophoro Iuſtello, qui in veteri ms. codice bibliothecae palatinae inſpexiſſe nomen inſcriptum Stephani epiſcopi Epheſini tradit, hunc exiſtimant auctorem, Petr. de Marca *lib. 3 de concord. cap.* 3. Alii Sabinum Hera-

tum ex quinque particularibus ſynodis græcarum diœceſum, Ancyrana, Neocæſarienſi, Gangrenſi, Antiochæna, Laodicæna, demum ex generali concilio Conſtantinopolitano I. Hanc collectionem probauit concilium Chalcedonenſe (*a*): effecitque, vt vſus canonum localium initio non egreſſus diœceſes aut prouincias, in quibus conditi eſſent (*b*), ad eccleſiam poſtea Romanam ſeu verius vniuerſam extenderetur ope huius codicis, in latinum quoque ſermonem tranſlati.

IV. Procedentibus temporibus nedum adnexi mododicto codici fuerunt canones 27 Chalcedonenſes; verum aliæ etiam collectiones a diuerſis viris concinnatæ qua græcis qua latinis. Celebriores græcorum ſunt ea Theodorii epiſcopi Cyrenſis, Trullanæ ſynodi, & Photii: præter nomocanones & ſynopſes Theodori Abbatis, Simonis Logothetæ, Alexii Ariſtini, Arſenii, Harmenopuli, Pſelli, Anonymi, Matthæi Blaſtaris, & ſiquæ ſunt aliæ.

V. Eandem latini prouinciam ſuſcipere non deſtiterunt. Seculo VI Dionyſius exiguus græcis, latiniſque litteris inſtructiſſimus nouo codici latine conflando, qui *codex vetus canonum eccleſiæ Romanæ* inſcribitur, manum admouit confuſione priſcæ verſionis incitatus. In eo vltra canones 165 veteuſti codicis græci recenſuit canones 27 Chalcedonenſes, deinde 50 canones vulgo Apoſtolorum, tum Sardicenſes 21, & Africanos 138, ad extremum decreta pontificia a Siricio vſque ad Hormiſdam. Collectio hæc vſum celeberrimum & vni-

racleæ putant cum Antonio Auguſtino *in præf. 2 epitom. Iuris pontif.* ex Socrate *lib. 1 hiſt. eccl. cap.* 5. Neutri aſſentitur non ſine cauſa Io. Douiatius *lib. 3 prænot. can. cap.* 3, exiſtimans de auctore iſto non liquere ſatis.

(a) *Can.* 1, ibi: *Regulas ſanctorum Patrum per ſingula nunc vſque concilia conſtitutas proprium robur obtinere decreuimus.*

(b) Alios præter Nicœnos canones ab eccleſia Romana probatos non fuiſſe ante concilium Chalcedonenſe, liquet ex Innocentii I *ep.* 31 ad Theophilum Alexandrinum in coll. Labbeana & Coſſ. *Tu quoque* (ait) *iudicio accurre ad ſynodum proxime in Chriſto celebrandam* (puta pro cauſa S. Io. Chryſoſtomi) & *illic iuxta Nicæni concilii canones & decreta contende: alios quippe canones Romana non admittit eccleſia*. Idemque Pontifex eadem fere ſcripſit ad clerum Conſtantinopolitanum, teſte Sozomeno *lib. 8 hiſt. cap.* 16.

vniuersalem sortita est in ecclesia Romana & iudiciis ecclesiasticis occidentalium (*a*).

VI. Post accesserunt passim perplures nouis canonibus & decretis locupletatæ collectiones, duplicis tamen formæ. In alteris enim recensio canonum & conciliorum continua seruato solum ordine temporum sine vlla distinctione materiarum perinde facta est, atque in veteri iam dicto codice Dionysiano. Quales sunt ea S. Isidori Hispalensis, & alia pseudo Isidori vulgo dicti mercatoris seculo octauo. Prætereaque recentiores conciliorum elaboratæ XVI seculo a Iacobo Merlino, Petro Crabbeo, Francisco Iouerio, Laurentio Surio, Seuerino Binio, & superiori seculo postrema a Philippo Labbeo & Gabriele Cossartio, cuius editio nonis additamentis vberrima, & tomis 23 recusa Venetiis est anno 1728. In singulis hisce posterioribus collectionibus prostant commentitiæ priscorum Pontificum epistolæ ante Siricium, quas pseudo Isidorus primum euulgauit. Hunc alii putant fuisse Isidorum episcopum Setubensem, qui adfuit Toletano XVI concilio (*b*) opera cuiusdam monachi Benedictini vsum. Alii cum Blondello malunt Benedictum leuitam Moguntinum in Gallia Belgica, vbi ea primum apparuit, collectionem pseudo Isidorianam constasse, inscriptam Isidoro S. Eulogii Cordubensis fratri Moguntino mercatori (*c*). Vtraque opinione reiecta Ioannem Anglum, qui sub Carolo M. in Galliis, mox Moguntiæ degit, sub Isidori mercatoris nomine latere verosimilius coniicit Carolus Blascus coæuus noster in absolutissimo commentario *de collectione canonum Isidori mercatoris* (*d*). Laruatus iste Isidorus *hac fraude* suppositarum decretalium (inquam cum Petro Coutantio) *quam sit perniciose de eccle-*

(a) Cassiodorius *cap.* 23 *diuinar. lection.* hæc de Dionysio inquit: *Ex græcis exemplaribus canones ecclesiasticos... magna eloquentiæ luce composuit: quos hodie vsu celeberrimo Romana ecclesia complectitur.* Contestis hac in re est Leo IV in *can. de libellis* 1 *dist.* 30.

(b) Ex chronico Luitprandi ad *an.* 1681.

(c) Blondell. *proleg. cap.* 5.

(d) *Cap. vlt.* §. 3.

sia meritus, dici vix potest. Hinc debilitati penitus, fractique disciplinæ nerui, perturbata episcoporum iura, subiectæ iudiciorum leges, aut miserum saltem in modum afflictæ, hinc discordiarum, seditionum aut litium seges immensa, quæ tot seculis ad ecclesiæ dedecus, fideliumque offensionem fruticauit. Neque id solum sed alienæ etiam communionis hominibus aperta ingens ad calumnias fenestra. Cum enim putida tot scripta mendacii insimulare promptum esset, ac re quidem vera insinua darent ipsi, conuincerentque, gradum inde ad genuina insimulanda fecerint. Errorem, vt par erat, refellere parum contenti, in veritatem ipsam inuolarunt. Exprobrata catholicis nimia credulitas, fuco falsi adspersa sapientissima decreta, sanctiores ritus explosi, reiecta sine pudore ac modo fundatissima quæque summorum Pontificum iura, aut certe ad tenuem exilemque vmbram redacta (*a*). Toto cœlo aberrare, qui obmurmurant Romanos Pontifices tantæ fraudis conscios vel suasores fuisse, prælaudatus Blascus luculenter commonstrat, adstruens coniecturis minime spernendis Ioannem Anglum Moguntiæ degentem commentitias decretales conscio Riculfo archiepiscopo Moguntino, qui dignitatem Primatis Galliæ & Moguntiæ perpetuam sibi & sedi suæ Moguntinæ addicere studebat, contexuisse. Quandoquidem tradit Hincmarus Rhemensis, quod *collectarum* cuiusmodi *epistolarum* volumen *de Hispania allatum Riculfus episcopus Moguntinus in huiusmodi* epistolis, *sicut & in Capitulis regiis* (puta Capitularibus) *studiosus obtinuit, & istas Galliæ regiones ex illo repleri fecit* (*b*): tametsi opinione vulgi, & Riculfi testimonio deceptus Hincmarus eas credidit a B. Isidoro Hispalensi collectas, quo ficto nomine ipsas ambabus vlnis Hispani primum, mox Galli, ceteri per occidentem nonnullique orientalium exceperunt. Enim vero studuit potissimum fallax Isidorus (*c*) potestatem Primatis adeo stabilire atque ampliare, vt Romani Pontificis iuribus non semel detrahat, & parem

(a) Hucusque Petrus Coutantius *in præfat.* §. 10.
(b) Hincmarus *opusc.* 33 *cap.* 24. (c) Idem *opusc.* 45 *cap.* 21.

rem priscis Patriarchis faciat; & quod magis est, vniuersalem curæ sollicitudinem episcopis modo tribuat Primatui Romano iniuriosam, modo ordinariam episcoporum potestatem subruat omnino, eamque nonnisi ab apostolica Sede prima delegatam & profluentem fateatur. Si quam monarchicam dominationem primæ Sedis, & sanctitatem perpetuam exaggerat: quid opus apocryphis testimoniis habet lux ipsa ex diuinis bibliorum oraculis in orbe toto effulgens?

VII. Altera forma collectionum recentior distribuit ordine materiarum fragmenta canonum, quæ ad positas ingenio auctoris rubricas collimant. Cuiusmodi sunt *Breuiatio canonum* a Fulgentio Ferrando Carthaginensi diacono concinnata, *collectio canonum orientalium* Martini Bracarensis, *breuiarium canonicum* & *concordia canonum* Cresconii Africani episcopi, *Capitula* 50 ab Hadriano Papa tradita Ingilramno Mediomatricum episcopo, & *codex canonum* ab eodem Pontifice oblata Carolo M., liber *canonum pænitentialium* Anonymi, *Pænitentiale* item Romanum, & Theodori, Bedæ, Egiberti, ac Rabani Mauri, *canonum collectio* Reginonis Abbatis, *Decretum* seu *magnum Decretorum volumen* Burchardi Wormaciensis episcopi, *authentica & compendiosa collectio regularum* Anselmi Lucensis, *Tarraconensis* & *Cæsaraugustana collectio* Hildeberti Cænomanensis, liber *Canonum*, & *contra inuasores* Cardinalis Deusdedit, *Decretum*, & *Pannormia* Iuonis Carnotensis, *Polycarpus* Gregorii Hispani presbyteri, collectio Hibernica, Codex Andegauensis ceteræ.

C A P. I. *De Corpore Iuris Canonici.*

VIII. D*Ecretum*, *Decretales*, *Sextus*, *Extrauagantes* totum conflant Corpus Iuris Canonici æque in scholis atque in iudiciis receptissimum.

IX. *Decretum* vulgo appellatur collectanea decretorum canonicorum, numero 3090, quam Gratianus Tuscus monachus Benedictinus priuata edidit auctoritate sub Eugenio III anno

 1151,

1151, eique hunc ideo titulum inscripsit *concordia discordantium canonum*, quia canones in speciem pugnantes sategit interiectis passim interpretationibus conciliare. Ea tantam apud omnes æstimationem laudemque nacta continuo est, vt cunctis aliis, quæ præiuerant, neglectis collectionibus solam ipsius auctoritatem vltro sectarentur omnes quum in scholis, priuatisque interpretationibus, tum in iudiciis: & auctorem communi consensione insignirent titulo *Magistri Decretorum*. Quippe qui ceteris præstare visus est in primis copia rerum vberiore, magnisque additamentis recentiorum canonum & legum. 2, partium methodo, quæ redolet Iustinianæam coordinationem iuris ciuilis. 3, disputatione causarum seu quæstionum forensi potius, quam scholastico more. 4, conciliatione canonum sibi inuicem aduersantium & solutione difficultatum plerunque idonea & recta. His præclarum addatur iudicium viri & sanctitate & sapientia eximii S. Caroli Borromæi, qui antecessorem canonibus Gratiani declarandis instituit, *vnde sacra* (inquit) *maiorum instituta & ritus, optimumque ecclesiæ administrandæ genus hauriretur*.

X. Menda tamen quamplurima in istiusmodi opus irrepserunt, quæ Gratianum detegunt magis vitio temporis, quam ingenio expertem fuisse scientia morum primitiuæ ecclesiæ, historia, & authographis codicibus: locupletem vero falsis mercibus pseudo Isidori, impurisque ceterorum collectionibus & synopsibus. Permulta porro capitula obtrudit desumta ex commentitiis epistolis Pontificum ante Siricium, alia apud auctores inscriptos nullatenus inuenta, alia corrupta vel detorta in alienum sensum, aliter quam in authographis inueniuntur, alia, quæ diuersi auctores dixerunt, vni solum attributa. Tandem in conciliandis canonum antinomiis haud semel hallucinatus est. Næuos istos deprehendere orsi sunt cum glossatoribus S. Antoninus, Io. Quintinus, Antonius Demochares, Antonius Contius, Antonius Augustinus. Dum hic duos libros *de emendatione Gratiani* conscriberet, Pius IV, & V, tum

tum Gregorius XIII Pontifices prouidentiſſimi id intereſſe rei publicæ rati, ne peſſundaretur omnino Corpus Decretorum, neue eius auctoritas vacillaret, prouinciam emendationis demandarunt viris lectiſſimis (*a*), quos *Correctores Romanos* appellant. Hi textu nil mutato innumeris notis in margine atque in calce ſingulorum fere capitum adiectis indicarunt, ſuppleueruntque germanas epigraphes, lectiones, ſententias, collatis viſiſque codicibus antiquiſſimis ad id vndique conquiſitis. At plura ſupereſſe adhuc corrigenda, & Gregorianam correctionem non obſiſtere nouis emendationibus ac cenſuris curatioribus, commonuit ſcitiſſime Benedictus XIV (*b*).

XI. Publica Sedis apoſtolicæ auctoritate deſtitutum Corpus Decretorum quum ante, tum poſt Gregorianam emendationem, non eſt qui iure abnuat. Vim ideo iuris communis non habent ſingulæ in eo contentæ ſententiæ: ſed quælibet ſuam primigeniam, quæ extra collectaneam potiretur, nunc etiam obtinet. Nam Gratianus ſolam magiſtri & monachi perſonam gerens ea, quæ refert, non potuit efficere vt maiori pollerent auctoritate, quam antea fuerint, inquam cum Antonio Auguſtino (*c*). Itaque ſiqua ſunt ab eodem relata ex pontificiis epiſtolis aut ex conciliis generalibus; ea ſuprema illa poteſtate, qua excellunt, apud omnes vim legis obtinent. Secus quæ ex prouincialibus conciliis, aut ex epiſcoporum, aliorumque ſanctorum Patrum libris, aut epiſtolis accepta ſint. Accidit autem ſæpe, vt falſæ ſint apud Gratianum inſcriptiones ſingulorum capitum: inde fit, vt ne illa quidem capita vim legis obtineant, quæ dicuntur eſſe ſumta ex Romanorum Pontificum aut generalium conciliorum decretis: ſed neceſſe eſt adire fontes, vnde manarunt, vt certa ab

(a) Eos nominatim laudat Douiat *lib. 4 prænot. cap.* 13.

(b) *Lib. 4 par. 2 de Seru. Dei beatif. & beat. canonizat. cap. 17 n. 10*, vbi collaudantur ad id comprobandum Douiat *in prænot.* Schelestrat. *in antiqu. illuſtr. diſſert. 2 cap. 13 n. 338*, Card. Bellarmin. *de ſcriptor. eccleſ.* Petrus & Franc. de Pitheis.

(c) Ant. Auguſtin. *in præfat. ad canones pœnitentiales*.

ab incertis distinguamus. Decem idcirco genera locorum in volumine Gratiani sunt distinguenda. 1, ex sacræ Scripturæ libris decerpta. 2, ex conciliis qua œcumenicis, qua localibus. 3, ex epistolis partim veris, partim apocryphis Romanorum Pontificum. 4, ex libris Patrum græcorum & latinorum. 5, ex canonibus, qui dicuntur Apostolorum. 6, ex tribus libris pœnitentialibus. 7, ex codice Theodosiano. 8, ex Pandectis, Codice & Nouellis Iustiniani. 9, ex Regum Francorum capitularibus. 10, tandem assertiones ipsius Gratiani aut in Distinctionum, Causarum, & Quæstionum initiis propositæ, aut interpolatæ ad concordiam dissentientium canonum. Multa item capita præseferunt inscriptionem *Paleæ*, qua significari appendices in margine primum adscriptas, & postea in corpore insertas coniiciunt probabilius Romani Correctores; posthabitis aliorum opinamentis ex eo, quod istas abesse in pluribus vetustissimis codicibus, in vno autem castigatissimo ad marginem superadditas viderint.

XII. Tres in partes summas opus distribuit Gratianus. Primam *Distinctiones*, secundam *Causas*, tertiam tractatum *de Consecratione* nuncupauit. Pars prima complectitur Distinctiones, puta titulos 101, quarum priores viginti originem, auctoritatem, variasqne species canonum edisserit ad apparatum generalem: reliqnæ de *personis* clericorum, eorumque distinctis dignitatibus, ordinationibus, officiis exhibent tractatum, qui vulgo dicitur *ordinandorum*. Secunda pars subdiuiditur in *Causas* 30, & earum singulæ in plures *Quæstiones*. Siquidem *Causas* Gratiano placuit dicere, quas alii passim *rubricas* seu *titulos* appellant; quemadmodum & *Quæstiones*, quas *capitula* seu *articulos* ceteri aut *paragraphos*: eo quod res forenses & formam iudiciorum ecclesiasticorum pertractet in criminalibus & ciuilibus. Ordinem partis huius perplexum, interruptum, & mistura dissentanearum rerum confusissimum vix vnus erit, qui valeat excusare, probare quidem nemo. In ea post *Causam* 33 *qu.* 3 spectantem Matrimonii Sacramen-

mentum, interiectus est tractatus *de Pœnitentia*, qui constat septem distinctionibus seu titulis. Tertia & vltima septem distinctionibus agit de consecratione ecclesiarum, Sacramento Eucharistiæ, festis diebus, Baptismo, Confirmatione, diuinis officiis, ieiunio, Sanctorum veneratione, ad extremum de fide.

XIII. Post Gratianum quinque *Decretalium* compilationes antiquæ in lucem prodiuerunt intra curriculum annorum 70, quæ tamen a scholis & iudiciis dudum exularunt. *Primam* anno circiter 1190 composuit Bernardus Papiensis Præpositus ex constitutionibus Alexandri III, & successorum Pontificum vsque ad Cœlestinum III. *Secundam* adornauit Iohannes Vallensis ex Cœlestini III potissimum decretalibus. Vtraque priuatim vulgata nullam in iudiciis fidem habuit, nisi scriniarii ecclesiæ Romanæ singulas epistolas ante reuidissent ac comprobassent (*a*). *Tertiam* confecit Petrus Beneuentanus diaconus de mandato Innocentii III, haustam ex ipsius Papæ registris, quæ idcirco vocata est absolute Innocentiana compilatio. *Quartam* idem Innocentius III peragendam iussit incerto auctori ex decretis concilii generalis Lateranensis, & libris regesti sui sequentibus post 12. Quatuor has omnes compilationes vna cum scholiis dudum vulgauit Antonius Augustinus. *Quintam* concinnauit Honorius III ex suis ipsius decretalibus: eamque ab Antonio Augustino, & Contio, ceteris desideratam iuris publici fecit anno 1645 Innocentius Cironius, notisque illustrauit eruditissimis.

XIV. *Sextam* jussu Gregorii IX anno 1230 adornauit S. Raymundus Pennafortius Barcinonensis Ordinis Prædicatorum, in qua præter nonnullas S. Scripturæ, Patrum & synodorum sententias congessit pontificias præcedentium quinque compilationum constitutiones & epistolas, resectis superfluis & paucis aliquando immutatis, nouisque ipsius Gregorii superadditis. Hanc pontificia auctoritate omnino confirmauit Gre-go-

(a) Quod rescripsit Innoc. III ad Heliensem episcopum in *cap. 3 de fid. instr. in 3 compil.* & *cap. pastoralis 8 eod. tit.*

gorius ipse IX, per totum orbem legendam ac seruandam iussit (*a*), & legis communis vim omnibus in ea contentis indidit. In quinque libros distributa est. Quorum in primo agitur de sacris iudicibus & prælatis. In secundo de iudiciis præsertim ciuilibus. In tertio de rebus ecclesiasticis & clericorum & laicorum, quæ solent in ciuilibus sacri fori causis tractari. In quarto de rebus matrimonia & sponsalia spectantibus. In quinto de iudiciis criminalibus, eorumque forma, de criminibus & pœnis. Singulis respondent sequentis hexametri vocabula. *Iudex*, *iudicium*, *clerus*, *connubia*, *crimen*. Hæc compilatio Gregoriana, quæ pars est præcipua *Corporis iuris canonici*, appellantur *textus Decretalium*. Præcedentes quinque Decretalium compilationes e scholis & iudiciis eliminatas per istam compilationem fuisse condoluerunt interpretes, non iniuria indignati S. Raymundum vtilia permulta ex integris decretalibus, præsertim factorum narrationes resecuisse, nonnullas quoque particulas immutasse & quasdam perutiles constitutiones omnino omisisse. Eas ob res textum hunc quoque corrigendum curauit Gregorius XIII ad collectionum antiquarum & regestorum pontificiæ Sedis amussim, cuiusmodi beneficio prodiit inter alias editio Petri & Francisci de Pithæis emendatior. Ad assequendam itaque perfectam cognitionem canonum & decretalium, oportet sæpe fontes adire; antiquas puta collectiones a Francisco Pegna Hispano primum indicatas in notis marginalibus, regesta pontificiarum epistolarum, & conciliorum acta: id quod præ ceteris fecerunt Contius, Antonius Augustinus, Emmanuel Gonzalez. Tum animaduertere quidnam erroris, abusus vel quæstionis dederit occasionem canoni vel epistolæ: historiam inquirendo ex coæuis scriptoribus, & variatas vocum significationes perscrutando ex vsu temporum & vicissitudinibus puræ, mediæ, infimæque latinitatis, in glossario præsertim Caroli Fresnei.

XV.

(a) Patet ex const. *Rex pacificus*, seu præfationis epistola, quæ initio huiusce operis impressa est, ad Bononiensem Academiam data.

XV. Alterum Iuris Canonici volumen *Sextus* ideo nuncupatur, quod quinque libris Decretalium Gregorii IX accesserit, quamuis rubricas non diuersas quidem a Gregorianis, sed easdem, quæ numerantur 79, in quinque item libris dispositas iuxta methodum eiusdem textus Gregoriani exhibeat. Complectitur constitutiones octo Pontificum, qui post Gregorium IX sederunt, scilicet Innocentii IV, Alexandri IV, Vrbani IV, Clementis IV, Gregorii X, Martini II, vulgo IV, & Bonifacii VIII: prætereaque duorum generalium conciliorum Lugdunensium I, & II. Iussu Bonifacii VIII compactum est a Guilielmo de Mandagotto archiepiscopo Ebrodunensi, Berengario Fredono Biterrensi episcopo, & Richardo de Senis S. R. E. Vicecancellario, ad cardinalitiam postea dignitatem euectis, ab eodemque Pontifice sub bulla transmissum ad Vniuersitatem Bononiensem anno 1298, vt eo vterentur in scholis & iudiciis, nullas alias præcessorum pontificum post editionem voluminis Gregoriani promulgatas *pro decretalibus habituri* (*a*). In Gallia ob acerrimas contentiones inter Bonifacium VIII, & Philippum Pulchrum Regem *Sextus* hic non eandem vim obtinuit, quam textus Gregorianus (*b*): at alibi partem alteram facit Corporis Iuris Canonici.

XVI. *Clementinas*, quarum codex *Sexto* subnectitur, quum ex decretis generalis concilii Viennensis, tum ex constitutionibus & epistolis suis Clemens V coordinari curauit ad formam Decretalium. Eoque, antequam publicarentur, morte præuento, successor Ioannes XXII publica donatas auctoritate promulgauit anno 1317, deditque Auenione bulla obsignatas ad supradictam Bononiæ Vniuersitatem in iudiciis & scholis vsuram (*c*).

XVII. Post Clementinas in eodem Sexti volumine prostant

(a) Verba sunt finalia ep. Bonifacianæ initio *Sexti* procusæ.
(b) Fr. Floreus in *dissert. de orig. art. & auctorit. iuris Canonici*.
(c) Epistola Clementis ad Doctores & Scholares Bononiæ præfationis locum occupat in codice Clementinarum.

ſtant duo *Extrauagantium* codices. Prior cum inſcriptione *Ioannis XXII*, poſterior *Extrauagantes communes*. Priorem codicem Ioannes XXII ſuis ipſius tantum conſtitutionibus compoſitum Auenione edidit anno 1325. Cum vero nulli ſtudiorum Vniuerſitati rite miſiſſet, nec bulla munitas pontificia euulgaſſet, *Extrauagantium* nomine donatæ ſunt omnes in eo conieɛtæ conſtitutiones, quod extra Corpus authenticum Iuris vagarentur. *Extrauagantes communes* priuatus auɛtor circa annum 1484 compilauit ex conſtitutionibus Pontificum XXV, quot numerantur ab Vrbano IV (*a*) vſque ad Xyſtum IV (*b*).

XVIII. Corpus Iuris Canonici nedum Decretalibus Gregorii IX, Sexto, & Clementinis, ſed *Extrauagantibus* etiam conſtare dixit Gregorius XIII (*c*). Quoniam vero ſub vetuſto extrauagantium titulo eas attexuit voluminibus Iuris, primæuam naturam non mutaſſe viſæ ſunt: adeout non clauſæ quidem in corpore Iuris putentur (*d*) reſeruationes beneficiorum, quas Ioannes XXII, aliique ſucceſſores edixerunt plerunque ad vitam ſui ipſorum duraturas (*e*). Attamen in ceteris rebus vim legis pontificiæ obtinent, quum ſidem eis indubiam adſtruat auɛtoritas codicis Romani poſt Gregorianam emendationem recuſi (*f*). Secus dicendum de extrauagantibus aliis priuato nomine colleɛtis, quarum veritas ac tenor in dubium quan-

(a) Si vera eſt inſcriptio *cap.* 1 *de ſimonia*.

(b) Poſtrema, ſi tempus ſpeɛtetur, eſt in *Extrauag. com. cap.* 2 *de reliqu. & vener. Sanɛt.* decretalis epiſtola Sixti IV, edita an. 1483.

(c) In conſt. *cum pro munere*, quæ habetur initio Decreti. Reɛtius eas ab Iuris corpore abſcindit ſapientiſſimus Bened. XIV in ep. ad Doɛtores & cholares Bononiæ præfixa *to.* 1 *Bullarii ſui*.

(d) Van Eſpen *par.* 2 *tit.* 23 *cap.* 4 *num.* 3, Garz. *de beneſ. par.* 5 *cap.* 1 *n.* 130, Rigant. *in reg.* 1 *Cancell.* §. 1 *n.* 46.

(e) Quales ſunt *Extrauag.* ex debito *de eleɛt.* regimen *de præben. & dignit.* & vn. *de tregua & pace*.

(f) Sententia quippe ſi proferatur contra Extrauagantem rite promulgatam atque indubitatam, nullius erit momenti, *gl. in proœm. Clementinar. ver. de cetero*, *in Clem. volentes de hæreticis*, Io. Fr. de Pauinis *in præludio ad Extrauagantes*.

quandoque reuocatur, nisi in authentica forma producantur singulæ (*a*).

XIX. Post extrauagantes communes adiunxere Lugdunenses bibliopolæ in editione corporis Iuris Canonici anno 1661 *septimum decretalium*, qui in Romanis editionibus desideratur, a Petro de Mattheis Icto Lugdunensi priuatim editum, dicatumque Cardinali Caietano. *Septimum* quoque librum decretalium cogitauerat Gregorius XIII promere, demandata eius compilandi prouincia Cardinalibus Fuluio Vrsino, Francisco Alciato, & Antonio Caraffæ (*b*); at e viuis sublatus infectam reliquit operam. Eam prosequuturus Xystus V commisit Cardinalibus Pinello Aldobrandino, & Columnæ, absolutam inde sub Clemente VIII, qui fuerat mododictus Cardinalis Aldobrandinus; inscripto titulo *septimi decretalium Clementis VIII*. Cum vero inserta in eo fuissent decreta conciliorum Florentini & Tridentini, cuius interpretationem omnibus sub censura vetuerat Pius IV, ne interpretibus daretur occasio conscribendi glossas & commentarios contra Pianam constitutionem: suppressa penitus fuit publicatio voluminis, quod iccirco vt lucem vidit, e luce sublatum est.

XX. In magno Bullario Romano tot extrauagantes aliæ Pontificum constitutiones exinde excreuerunt & gliscunt in diem, vt necessaria videatur & maxime profutura quum scholis, tum iudiciario foro noua earum collectio compendiaria libris & rubricis decretalium adnectenda. Eam aliquis vtinam aggrediatur idoneus, bono publico prospiciens.

(a) Quod rescripsit Innocentius III ad Heliensem episcopum *in cap. pastoralis 8 de fide instrum.* alias *cap. 3 eod. tit. in 3 collect. & Clem. Romani de iureiur.* Profecto haud semel dubitatum est, an reuera nec ne Pontifex aliquam edixisset constitutionem, aut typographi exscriptoresque vitiassent, & nonnihil præter intentionem legislatoris interpolassent. Idipsum contigisse in bulla 41 Pii V, quæ incipit *etsi mendicantium*, declarat Gregorius XIII in sua *const. 9.* incipiente *in tanta*, cal. Maii 1573, qua tres Pianas constitutiones pro Ordinibus Mendicantium editas reduxit ad terminos iuris communis; additque §. 4, quod S. Pius V interdum conquestus sit multa alio sensu a se prolata fuisse, quam litteris essent expressa.

(b) Struuius *in histor. iur. canon. cap. 7* §. 34.

T I T. X.

De Concordatis.

1 *Capitularia Regum Galliæ a Legatis pontificiis comprobata apud Italos etiam vsuuenerunt.*
2 *In regno Neapolitano Guilielmus Rex cum Hadriano IV primus decem concordiæ articulos constituit de rebus ecclesiasticis.*
* *Huc singuli e regio apud Baronium diplomate proferuntur.*
3 *Secundos Clemens IV explicuit in Bulla inuestituræ, quos obseruaturum iurauit Rex Carolus I Andegauensis.*
* *Hi ex Rainaldo, Chioccarello, & Gr. Grimaldo recitantur.*
4 *Tertios concordata Honorii IV cum Carolo II Andegauensi condiderunt.*
* *Quos referunt Summontius, de Nigris, & Grimaldus.*
5 *Alia Honorii IV capitula nostri dubitant, an vim legis vnquam obtinuerint.*
6 *Pacta cum Regibus nostris Andegauensibus conuenta posterioribus inuestiturarum litteris pontificiis innouata fere sunt.*
7 *Liberam episcopalium ecclesiarum omnium, beneficiorumque collationem pactus est Innocentius VIII cum Rege Ferdinando.*
8 *Tum Clemens VII Carolo V indulsit regiam nominationem ad 24 cathedrales huius regni ecclesias.*
9 *Concordata nouissima Benedicti XIV cum Carolo Rege multas de rebus ecclesiasticis controuersias composuerunt.*

ECclesiasticæ politiæ pars haud modica nititur *Concordatis*; nimirum capitulis inter Pontifices Romanos ac Reges conuentis. Capitularia Regni Francorum, puta edicta Caroli Magni, Ludouici Pii, & Lotharii Imperatorum, quibus accesserunt alia Caroli Calui, a Legatis pontificiis Ansegiso archiepiscopo Senonensi, & Otgario archiepiscopo Moguntino comprobata, nedum in Gallia, verum etiam in Italia vim insignem habuerunt, eaque obseruaturum rescripsit Leo IV ad

Lo-

Lotharium (*a*). De eorundem auctoritate, methodoque confusissima plura congessit eruditissimus Franciscus Pithæus in *glossario Capitularium*, & Stephanus Balutius ea duobus voluminibus vulgauit cum adnotationibus criticis & historicis. Alia quoque in aliis regnis condita sunt, quæ nostra non interest inquirere. Operæ vero pretium est municipalia nostra perscrutari.

II. In primis occurrunt decem articuli pacis, quos anno 1156 iniuerunt Rex Guilielmus & Hadrianus IV Beneuenti obsessus, relatos a Baronio (*b*). Pro ea temporum conditio-

(a) Leo IV in *can. de capitulis 9 dist. 10.*

(b) *To. 12 annal. ad an. 1156.* Vbi diploma Regis Willelmi ad Hadrianum mense Iunio 1156 datum hæc habet. I, *De appellationibus quidem ita. Si aliquis clericus in Apulia & Calabria, & aliis terris, quæ Apuliæ sunt affines, aduersus alium clericum de caussis ecclesiasticis querelam habuerit, & a Capitulo aut episcopo vel archiepiscopo suo seu alia ecclesiastica persona suæ prouinciæ non poterit emendari, libere tunc si voluerit ad ecclesiam Romanam adpellet.* II, *Translationes in ecclesiis fiant, si necessitas aut vtilitas ecclesiæ aliquem de vna ecclesia ad aliam vocauerit, & vos aut vestri successores concedere voluerint.* III, *Consecrationes & visitationes libere Romana ecclesia faciet Apuliæ vel Calabriæ ciuitatum, vt voluerit, aut illarum partium, quæ Apuliæ sunt affines, ciuitatibus illis exceptis, in quibus persona nostra, vel nostrorum heredum in illo tempore fuerit, remoto malo ingenio, nisi cum voluntate nostra, nostrorumque heredum.* IV, *In Apulia & Calabria & partibus illis, quæ Apuliæ sunt affines, Romana ecclesia libere legationes habebit. Illi tamen, qui ad hoc a Romana ecclesia fuerint delegati, possessiones ecclesiæ non deuastent.* V, *In Sicilia quoque Romana ecclesia consecrationes & visitationes habeat, etsi de Sicilia personas aliquas ecclesiastici ordinis vocauerit, magnificentia nostra, nostrorumque heredum pro Christianitate facienda, vel pro suscipienda corona, remoto malo ingenio retinebit, quas prouiderit retinendas.* VI, *Cætera quoque ibidem habebit Romana ecclesia, quæ habet in aliis partibus regni nostri, excepta appellatione & legatione, quæ nisi ad petitionem nostram & heredum nostrorum ibi non fient.* VII, *De ecclesiis & monasteriis Terræ nostræ, de quibus Romanæ ecclesiæ quæstio mota fuit, sic fiat. Vos quidem & vestri successores in eis habebitis eas, quæ in ceteris ecclesiis, quæ sub nostra potestate consistunt, solitæ sunt accipi consecrationes & benedictiones a Romana ecclesia; & debitos insuper & statutos ei census exoluant.* VIII, *De electionibus quidem ita fiat. Clerici conueniant in personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec personam illam excellentiæ nostræ pronuncient, & postquam persona celsitudini nostræ fuerit designata, si ea de proditoribus aut inimicis nostris vel heredum nostrorum non fuerit, aut magnificentiæ nostræ non extiterit odiosa, vel alia in ea caussa non fuerit, pro qua debemus assentire, assensum præstabimus.* IX, *Profecto vos nobis & Rogerio*

ditione cautum est de causis ecclesiasticis in gradu appellationis ab ecclesia Romana iudicandis, de consecrationibus & visitationibus apostolicis ecclesiarum regni, de legationibus pontificiis, electionibus ecclesiasticis, & inuestitura regni.

III. Tum capitula XXIV a Clemente IV præscripta sunt in bulla inuestituræ regni vtriusque Siciliæ ad Carolum Andegauensem data anno 1265, qui ea obseruaturum iurauit (*a*). Attinent potissimum ad inuestituræ leges, priuilegia, fines-

rio Duci filio nostro & heredibus nostris concedetis regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ, Principatum Capuæ, Neapolim, & Salernum, & Malphiam, Marchiam, & alia; quæ tenemus sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ jure detenta, & contra omnes homines adiuuabitis honorifiee manutenere. X, Pro quibus omnibus vobis, vestrisque successoribus fidelitatem iurauimus, & vobis ligium homagium fecimus. Et censum sexcentorum schifatorum de Apulia & Calabria., quincentorum vero de Marchia, vel æquiualens in auro vel argento nos ac nostros heredes Romanæ ecclesiæ statuimus annis singulis soluturos. Capitula ista confirmauit Hadrianus Beneuenti obsessus suo diplomate ad Regem dato eodem mense, vt refert Baronins *to.* 12 *ad an.* 1156.

(a) Commemorantur a Rainaldo in *annal. eccles. ad an.* 1265, Chioccarello *to.* 1 *archiu. regal. iurisd.* Gr. Grimaldo *lib.* 10 *hist. leg. & magistr. regni*, & Io. Crist. Lunig. *tom.* 4 Codicis Italiæ diplomatici *sect.* 2 *dipl.* 11. Eorundem *cap.* 1 continet innestituram Caroli Comitis Prouinciæ in regno Siciliæ vltra & citra Pharum, excepta ciuitate, ac pertinentiis Benenenti pro se ac descendentibus masculis & fœminis, sed masculis extantibus fœminæ non succederent, atque inter masculos primogenitus regnaret: omnibusque deficientibus, vel in aliquo contra facientibus regnum regrederetur ad ecclesiam Romanam. II, Quod Rex non posset regnum diuidere. III, Præstare deberet iuramentum fidelitatis, & ligium homagium ecclesiæ Romanæ. IV. Non posset eligi in Romanorum Regem vel Imperatorem. V, Si Imperator fieret, emancipare deberet Rogerium filium suum, eique regnum refutare. VI, Reges in ætate 18 annorum constituti per sese gubernarent: in minori autem ipsorum ætate baliatum exerceret Pontifex Romanus. VII, Fœminæ ex Rege descendentes cum Imperatore nubentes in regno non succederent. VIII, Nunquam hæc regna vniri possent ad Imperatorem. IX, Rex solueret Pontifici Romano censum annuum octomillium vnciarum auri, & palafrenum album in festiuitate Sancti Petri. X, Nec non quinque mille marcas sterlinas singulis sex mensibus. XI, Ac trecentos equites in auxilium Status ecclesiastici cum onere seruiendi tres menses. XII, Quod Papa definiret fines status Beneuenti. XIII, Confirmarentur Beneuentanorum priuilegia. XIV, Rex nullum adipisci vnquam posset jus in terris ecclesiæ. XV, Ecclesiis regni ablata bona omnia restituerentur. XVI, In eligendis ecclesiarum Prælatis nec ante, nec post, neque in electione Regis assensus vel consilium vllatenus requireretur, saluo iurepatronatus solum

finesque status Beneuenti, libertatem electionum ecclesiasticarum, saluo iurepatronatus, immunitatem realem ecclesiarum, & personalem clericorum.

IV. Celebriora fuere capitula 46 Caroli II Andegauensis in plano S. Martini apud Brutios congregato episcoporum, baronum & procerum cœtu, condita & promulgata anno 1283, dum ipse Caroli I patris sui vicarius esset, quæ Honorius Papa IV cum confirmasset anno 1285 quod ad immunitates ac priuilegia ecclesiasticorum, Concordata Honorii passim dicta sunt (*a*). Hæc deinde Ferdinandus I Aragonensis inno-

solum in ecclesiis regii patronatus. XVII, Caussæ ecclesiasticæ coram Ordinariis etiam vti Delegatis Sedis apostolicæ agerentur. XVIII, Omnes reuocarentur leges Regum decessorum contra ecclesiasticam immunitatem editæ. XIX, Clerici in caussis omnibus ciuilibus & criminalibus, feudalibus tantum exceptis, per iudices laicos iudicari non possent. XX, Super ecclesiis talliæ non imponerentur. XXI, In ecclesiis regii patronatus Regalia, seu fructus vacantes non acciperet. XXII, Siculi exules admitterentur in regno. XXIII, Fœdus contra ecclesiam Romanam cum aliis Rex non iniret. XXIV, Tandem mille equites vltramontanos in auxilium Terræ Sanctæ vel Sanctæ Fidei præsto haberet. Eadem fere pacta seu conditiones Innocentius *IV* eidem Carolo Andegauiæ Comiti indixerat anno 1253, dum ei Siciliam citra pharum in feudum obtulit, quæ habet citatus Codex Italiæ diplomaticus Lunig eodem *to.* 4 *sect.* 2 *diplom.* 1.

(a) Summont. *to.* 2 *hist. Neap.* de Nigris *in comment. ad ista capitula*, Gr. Grimald. *lib.* 12 *hist. leg. & magistr. num.* 5, *& seq.* Penes quem singula recensentur. I *Cap. de priuilegiis & immunit. eccles.* statuit vt persoluantur decimæ, aliique prouentus ecclesiis & ecclesiasticis personis in præfinitis diebus, quæ quidem personæ pro iis exigendis litteras prouisionales a Magistris procuratoribus & balliuis petere quotannis non cogantur; confirmata Friderici constit. *Quanto cæteris de decimis præstandis.* II, *Item statuimus, quod soluantur decimæ ecclesiis*, præscribit Barones & Balios cogendos a Iustitiariis fore ad soluendas ecclesiis decimas. III. De non trahendis clericis ad iudicia secularia, nisi pro bonis secularibus, hoc est feudalibus, vbi confirmatur *cap.* 19 Clem. IV cum Carolo I, IV. Quod rei ad ecclesiam fugientes non extrahantur inuiti, præterquam in casibus iure permissis. V. Domus prælatorum ipsis inuitis hospitandi caussa non capiantur ab officialibus, nec etiam lecti eorum, neque in illis criminalia exerceantur iudicia. VI. Personæ laicales nullatenus se ingerant in electionibus prælatorum, aliisue spiritualibus, nisi cui id competat priuilegio iurispatronatus. VII. Clerici clericaliter viuentes non contribuant cum aliis in collectis, nec pro bonis ecclesiasticis etiam patrimonialibus, aliisque legitimis portionibus. VIII. Possessiones & res aliis non obligatæ possint obligari ecclesiis vel donari vel vendi, dummodo eædem possessiones vel res Curiæ non teneantur in aliquo. IX. Vass

innouauit, inseruitque anno 1649 *in Pragm. 2 de clericis seruaticis.*

V. Alia eodem anno 1285 capitula edixit Honorius ipse IV de forma exigendi collectas & vectigalia, pro Baronibus, aliisque regni vtilitatibus, a Cardinale de Parma Legato pontificio publicata (*a*). Quæ adhuc sub iudice lis est inter Rainaldum, & auctorem historiæ ciuilis, an legis vim habuissent vnquam in regno [*b*].

VI. Eadem fere Andegauensium pacta conuenta sunt in sequentibus inuestiturarum litteris, quas gradatim Reges Neapoli-

Vassallis ecclesiarum obligatis ad seruitia personalia non committantur seruitia per Curiam sine prælatorum licentia. X. Iura concessa ecclesiis, in quorum possessione sunt, seruentur illæsa: de illis vero, in quorum possessione non sunt, non fiat eis iustitia in Curia Regia, sed fiat a Curia competente. XI. excommunicati perdurantes in excommunicatione vltra annum denuncientur per prælatos, qui eos excomunicauerunt, vel successores eorum, vt corporali pœna quoque afficiantur. XII. Possessiones ecclesiæ non auferantur nec turbentur per Curiam. XIII. Quod seculares personæ non intromittant se de aliquo crimine ecclesiastico. XIV. Quilibet ecclesiasticus possit per mare extrahere de vna terra ad aliam libere sine aliquo iure victualia & alia prouenientia de terris & massariis ipsorum: emtitia vero sine iure exituræ, soluto iure Dohanæ de portubus tamen licitis & statutis. XV. Vassalli ecclesiarum non trahantur coram officialibus Curiæ, nisi in criminalibus, spretis defensis in portatione armorum, & aliis, quorum cognitio pertinet ad Curiam. Hic notandum quod Barones tunc iurisdictione criminali non potiebantur. XVI. Personæ ecclesiasticæ possint compellere vassallos ipsorum & debitores suos ad satisfaciendum eis, hoc est non secus ac alii Barones iuxta interpretationem Lucæ de Penna. XVII. Si vassalli ecclesiarum eis ad personalia seruitia obligati aufugerint de terris vel locis, possint ecclesiarum vassallos coercere ad reuertendum ad loca ipsarum. XVIII. Iudæis, qui sunt vassalli ecclesiæ, nulla officia vel grauamina committantur. XIX. De priuilegiis & immunitatibus Comitum, Baronum, & aliorum feuda tenentium. XX. De Matrimoniis vt ea feudatarii contrahere possint sine Regis assensu, nisi feuda in dotem darentur, vel coniuges Regi forent suspecti: his enim casibus tantum regius assensus requiri deberet sub pœna confiscationis feudorum. Vbi correcta fuit constitutio Friderici *honorem nostri diadematis tit. de vxore non ducenda sine mandato Curiæ* .... XXVII. De eadem libertate matrimoniorum ..... XXVIII. Filiæ proditorum, quæ paternam militiam non sunt sequutæ nec sequuntur, possint se dotare de bonis non feudalibus sine assensu Curiæ. Reliqua pertinent ad iura profana Baronum, Vniuersitatum & populorum.

(a) Ea refert Episcopus Liparulus *ad Andræam in cap. 1 de natur. succes. feud.* Regens Marcianus *disp.* 3, Rainaldus *in annal. eccl. ad an.* 1285.

(b) Gr. Grimald. *to. 2 hist. leg. & magistr. lib.* 12 *num.* 96.

politani acceperunt a summis Pontificibus, præsertim Carolus Dyrrachii ab Vrbano VI anno 1380, Alphonsus Aragonensis ab Eugenio IV anno 1445, Ferdinandus catholicus ab Innocentio VIII anno 1486, ceteri (*a*).

VII. Sequenti anno 1487 Innocentius VIII cum Ferdinando Rege pactus est, vt episcopatus omnes, & beneficia huiusce regni Papa conferret ad sui libitum (*b*).

VIII. Tum Clemens VII inito fœdere cum Carolo V Imperatore die 29 Iunii 1532, indulsit Regi Neapolitano nominationem prælatorum ad XXIV cathedrales ecclesias, octo scilicet archiepiscopales, & sexdecim episcopales: reliquæ omnes ad liberam Sedis apostolicæ collationem remissæ sunt (*c*).

IX. Adhæc denique accesserunt anno 1740 Concordata nouissima inter imm. me. Benedictum XIV, & Regem nostrum Carolum Hispaniarum tunc Infantem, nunc Regem augustiorem, quibus quamplurima vtriusque Potestatis dissidia feliciter composita sunt nouem capitulis de immunitate reali, locali, & personali, de requisitis ordinandorum, de administratione extauritarum, aliorumque locorum piorum, de causis fori ecclesiastici, de librorum introductione, de beneficiis & pensionibus, deque Tribunali Misto. Præterea sex articuli m.s. vno eodemque tempore secreto constituti de priuilegiis Beneuentanorum, regio placito, recursu ad Principem, pensionibus, vnione ac supppressione egenarum cathedralium, ecclesiarumque nullius diœcesis (*d*).

(a) Apud B. Chioccarell. *to.* 2 *archiuii*.

(b) Rainald. *in annal. ad an.* 1487 *num.* 11.

(c) Reg. de Ponte *dec.* 12, Reg. de Marinis *resolut. lib.* 1 *cap.* 155 *num.* 15. Quænam sint regiæ nominationis archiepiscopales & episcopales ecclesiæ, videsis infra *tit.* 19 *num.* 19.

(d) Quot quantique Oratores Regum, Legatique Sedis apostolicæ hanc suscepissent inani labore prouinciam concordandi contentiones acerrimas, quæ inter Curias ecclesiasticas & seculares, ac Ministros vtriusque Potestatis in diem exardescebant, iam recensui in epistola nuncupatoria tractatus *de beneficiis ecclesiasticis prima edit.* ad amplissimum virum Cœlestinum Galianum Archie-

PErsona sumitur pro qualitate, officio, dignitate, qua alius ab alio distinguitur. *Personarum* in ecclesia Dei duo sunt summa genera, *clericorum* & *laicorum*. Nomine *clericorum* late sumto omnes ecclesiasticæ personæ veniunt, quæ diuino officio & ministerio mancipatæ, atque in sortem Domini electæ ab omni strepitu temporalium cessare debent: κλῆρος enim græce, latine *sors* dicitur, quum Dominus pars hereditatis eorum sit. *Laici* vero populum vna & plebem denotant: λαός enim græce est populus latine. Populique appellatione stricta & odiosa clerici non continentur.

II. Rursus diuiduntur tam clerici quam laici in *seculares* & *regulares*. Qui religiosam vitam in monasteriis, conuentibus & claustris profitentur sub obedientia Superiorum regularium, ii *regulares* dicuntur ad differentiam *secularium* extra claustra religiosa degentium, nullisque regularibus votis obstrictorum.

III. *Clerici* duplici functionum generi deseruiunt, nempe *sacerdotio* & *ministerio*. Vnde duplex clericorum ordo, *superior* & *inferior*. *Sacerdotium* in ordine superiori atque altiori gradu ad *presbyteros* & *episcopos* pertinet. *Ministerium* in ordine inferiori ad *diaconos* & *hypodiaconos* & reliquos in minoribus constitutos clericos.

IV. In hierarchia insuper ecclesiastica *Ordines* seu gradus ab *Officiis* distinguntur. *Ordines* Apostolorum temporibus semper & vbique fuere *episcopatus*, *presbyteratus*, & *diaconatus* tantum: Adaucto deinde ecclesiarum & fidelium numero, Diaconorum functiones diuidi ceperunt, ideoque instituti *subdiaconi*, *acolyti*, *lectores*, *exorcistæ*, *ostiarii*, qui Ordinibus hodie distinguntur.

V. *Officiorum* quoque varietas progressu temporum inducta paulatim est. Nam sine officio sacro nullus olim ordo erat: postea vero ab officiis ordines separati. Siquidem ordo, non officium facit clericum. Exinde officia diuisa sunt in *sublimiora*; atque *inferiora*. *Sublimiora* officia sunt, quibus iurisdictio, administratio & animarum cura adnexa est,

eaque *Dignitates* nuncupantur, vti sunt *Cardinales*, *Patriarchæ*, *Metropolitani*, *Episcopi*, *Prælatique inferiores:* nec non *Archidiaconi*, *Archipresbyteri*, *Præcentores*, *Decani*, *Præpositi*, aliique in cathedralibus iurisdictionem adnexam obtinentes vna cum officio & administratione. Porro *Dignitas* est honor cum administratione seu iurisdictione aliqua. Quæ primis ecclesiæ seculis ratione ordinis tantummodo æstimabatur, at hodie ratione iurisdictionis, auctoritatis & potestatis. Ad sublimiora ecclesiasticæ hierarchiæ officia accedunt extraordinariæ Dignitates Legatorum, Nuntiorumque Sedis apostolicæ, Capellani maioris Regum, Vicariorum generalium, ceterorumque Officialium, quibus vel ordinaria vel delegata iurisdictio committitur.

VI. *Inferiora officia*, quæ omni carent iurisdictione atque administratione, *Personatus* adpellari solent. Cuiusmodi sunt *thesaurarii*, *pœnitentiarii*, *theologi*, *sacristæ*, *custodes*, qui alios in ecclesia præcedunt sine iurisdictione, nuda tantum honoris prærogatiua fruentes in procedendo vel sedendo. Quamobrem idem officium & munus ecclesiasticum modo *personatus*, nisi iurisdictionem habeat adnexam: modo *dignitas*, si habeat, nuncupatur pro diuersa locorum consuetudine. Proinde firmiter aut certo definiri nequit quænam officia inter dignitates, & quæ inter personatus referantur. Sæpius quidem in Decretalibus *persona* & *personatus* pro rectore paræciali, & plebano alicuius ecclesiæ minoris, idest non cathedralis accipitur.

VII. *Canonici* autem & *beneficiarii* simplices neque Dignitatem, neque Personatum obtinent, quinimo a personis recte distinguntur. Quippe isti non honorem in processionibus & sessionibus, non iurisdictionem, non curam, sed solummodo præbendam, idest ius redditus ecclesiasticos percipiendi ratione ministerii habent. Quinimo præbendæ haud raro a canonicatibus separantur, & clericis non Canonicis conferuntur respectu certi muneris & officii, quod obeant in eccle-

ecclesiis, puta theologis, scholasticis, cantoribus cathedralium, aliisque clericis minoris subsellii, qui de Capituli redditibus participant ob seruitium in choro: & *praebendarii* simpliciter nuncupantur ad discrimen Canonicorum, qui sunt digniores.

VIII. Quoties ad altiorem ecclesiae gradum aliquis promouetur, *maiorari* & *maioritatem* obtinere inuitis latinis dicebatur: quoties vero ad inferiorem descendebat, *minorari* & *minoritatem* habere (*a*). Maioritatis porro nomen nil aliud sonat, quam imperium a quouis exerceri solitum siue inferioris siue altioris gradus: nam optimates, proceres, officialesque ciuitatum haud semel *maiores* dicebantur.

De singulis clericorum gradibus a supremo ad infimum mox sermonem habere commodum est.

T I T. XII.

De summo Pontifice.

1 *Vniuersalis ecclesiae monarchiam iure diuino habet Romanus Pontifex diui Petri successor.*

2 *Romanae Sedis hostes honorificam praesidentiam diuo Petro, non potestatem supremam a Christo traditam contendunt sex inanibus argumentis.*

3 *In primis aedificatam a Christo super fundamentum Apostolorum ecclesiam dictitant ex sacris litteris docentibus angularem ipsius petram primariam in Petri Sede positam.*

4 *Mox sciscitantibus Apostolis Christus dicere si noluit, quis inter eos maior esset, plura tamen dixit alias, quae primatum Petri satis superque indicant.*

5 *Praedicatio cum Sacramentorum ministerio Apostolis generatim commissa non subruit supremam in ecclesia vniuersa potesta-*

(a) Innocentius III *ep.* 50, *&* 117 *lib.* 1 Archiepiscopum Apamiensem translatum ad episcopatum Tripolitanum nouo promotionis genere non promotum, sed *minoratum* dixit. Huc spectat *rubrica* 33 *lib.* 1 Decretalium *de maioritate & obedientia.*

testatem Petro soli mandatam.

6 *Nec prædicatio quum Petro speciatim ad Iudæos, tum Paulo ad gentes credita.*

7 *Nec consortium Pauli claue scientiæ præstantis cum Petro clauem potentiæ super eminentis adepto.*

8 *Priscorum Patrum testimonia ex aduerso prolata necessitatem vnius in vna ecclesia capitis præterea commonstrant.*

9 *Immota semper fides nostra perpetuum Christi vicarium & Petri successorem in Romana Sede coluit.*

10 *Tametsi ex arbitrio Petri humano, factoque voluntario conceditur sine Christi præcepto adnexa Romano episcopatui summa potestas, id nihilominus factum tota etiam ecclesia mutare non potest.*

11 *Quod vrbs orbis caput Romanum episcopum humano iure fecerit summum Pontificem, temere effutiunt græci schismatici.*

12 *Is vero solus consociatas episcoporum, metropolitarum, patriarcharum omnium dignitates reuera habet, vt episcopus æcumenicus.*

13 *Nomen cum statu iandudum consueuerunt summi Pontifices mutare.*

14 *Romanæ Sedis prærogatiuæ potiores quindecim recensentur.*

15 *Infallibilem in doctrina fidei Papam credimus ex cathedra rite definientem, secus vt priuatum doctorem.*

16 *Galli, quoties consensus ecclesiæ non accesserit, fallibilem ipsum opinantur.*

17 *Sunt etiam, qui Petrum, aliosque Pontifices a recta fide aberrasse calumniantur.*

18 *Enim vero Petri non doctrinam, sed mores hominis plus æquo iudaicos Paulus reprehendit.*

19 *S. Victor blasphemantibus Christum esse purum hominem non adhæsit, sed communionem interdixit.*

20 *S. Zephirinus Montani errores non sectatus pariter est, sed profligauit.*

21 *S. Stephanus errorem de rebaptizandis hæreticis execratus*

vltra

vltra fines recti non transiliit.

22 *S. Marcellini fabula de facinore idolatriæ satis conclamata iamdudum est.*

23 *Liberius quod exul miserrimus oblatum ab Arianis fidei symbolum subscripsit in Thracia, in Sedem Romanam vix restitutus id crimen omnimodis diluit.*

24 *Zosimus pro Cœlestio Pelagiano rescribens non falsum illius dogma, sed voluntatem emendationis probauit.*

25 *Anastasius II Photino hæretico communicasse, & Acacium quatuor ante annos præmortuum tentasse in communionem reuocare falso dicitur.*

26 *Honorius monothelismum non contraxit, quamuis nascentem illius hæresim præfocare is non sine graui culpa neglexisset.*

27 *Romanæ Sedis auctoritas infallibilis nullum ab ea reclamandi locum relinquit.*

28 *Ad supremam Sedis apostolicæ spiritalem potestatem accessit sensim temporalis etiam ditio in statu ecclesiastico, multisque regionibus occidentalibus.*

29 *Temporalis ecclesiæ Romanæ potestas varias passa est vicissitudines.*

MOnarchicum principatum in vniuersa totius orbis ecclesia tenet Romanus Pontifex diui Petri in Sede apostolica successor. Nam Christus Dominus Petro soli claues dedit regni cœlorum, super hanc Petram ædificauit ecclesiam suam, eumque supremum Pastorem creauit, inquiens: *Tibi dico, Petre: pasce agnos meos, pasce oues meas* (*a*). *Sunt & alii gregum Pastores*, aiebat diuus Bernardus ad Eugenium III (*b*): *habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos. Tibi vniuersi crediti, vni vnus. Non modo ouium, sed & Pastorum tu vnus omnium Pater.* Pasce oues meas, *inquit. Quas? istius vel illius populos ciuitatis aut regionis aut certi regni? Cui non planum est non designasse aliquas, sed assignasse*

(a) Ioan. *cap. vlt. vers.* 17. (b) S. Bernard. *lib.* 2 *de considerat.*

gnasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cum committens vni vnitatem omnibus commendaret. Inde est, quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Iacobus, qui videbatur columna ecclesiæ, contentus est Ierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Hanc supremam vnius Papæ potestatem prædixerat Isaias (*a*). Plura item alia vtriusque Testamenti loca patefaciunt monarchicum regimen, quod ceteris regiminum formis præcellat, institutum a Christo Domino in ecclesia fuisse: dum non modo vni vnius Pastoris ouili ea comparatur, verum etiam regno æterno (*b*) sub vno Rege, aciei castrorum ordinatæ (*c*) sub vno Imperatore, domui & familiæ (*d*) sub vno præposito, nauiculæ & arcæ (*e*) sub vno gubernatore, vnique corpori multa quidem membra (*f*), at caput vnum habenti. In veteri etiam lege summus Pontifex Aaron, eiusque successorum vnus continenter præfuit synagogæ Hebræorum (*g*). Lubet huc adferre celeberrimam venerabilis Gersonii sententiam (*h*) his verbis expressam. *Status Papalis institutus a Christo supernaturaliter & immediate tanquam Primatum habens monarchicum & regalem in ecclesiastica hierarchia, secundum quem statum vnicum & supremum ecclesia militans dicitur vna sub Christo: quem statum quisquis impugnare vel diminuere vel alicui ecclesiastico statui particulari coæquare præsumit, si hoc pertinaciter faciat, hæreticus est, schismaticus, impius atque sacrilegus. Cadit enim in hære-*

(a) *Cap.* 22 *vers.* 20 *ad* 24 illis verbis: *Et erit in die illa: vocabo seruum meum* Eliacim (*idest resurrectio Domini*) *& induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum: & potestatem tuam dabo in manu ejus. Et erit quasi* Pater *habitantibus Ierusalem, & dabo* clauem *domus Dauid super humerum eius; & aperiet, & non erit qui claudet; & claudet, & non erit qui aperiet.*

(b) Daniel *cap.* 2: *Suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur.* Et Lucæ *cap.* 22. *vers.* 30.

(c) Cantic. *cap.* 5.

(d) Lucæ *cap.* 12.

(e) *Ep.* 1 Petri *cap* 3.

(f) *Ad Romanos cap.* 12.

(g) Deuteron. *cap.* 17.

(h) Gerson. in *tract. de statib. eccles. considerat.* 1.

hæresim toties expresse damnatam a principio nascentis ecclesiæ vsque hodie tam per institutionem Christi de principatu Petri super alios Apostolos, quam per traditionem totius ecclesiæ in sacris eloquiis suis, & generalibus conciliis.

II. Heterodoxorum nonnulli opinati sunt principatum honoris & præsidentiæ solum, non potestatis & iurisdictionis diuo Petro collatum, velut primo inter pares Coapostolos, illiusque atque horum omnino æqualem fuisse auctoritatem. I. Quod Christi fideles perinde dicti sunt (*a*) *superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum*; atque *super Petram* ecclesia. Petra sane, summusque lapis angularis Christus ipse potius (*b*), quam Petrus est. *Ecclesia* (inquit Augustinus) *fundata est* super Petram, *vnde Petrus nomen accepit. Ideo quoque ait Dominus: super hanc* Petram *ædificabo ecclesiam meam*. Petra *enim erat Christus, super quod fundamentum etiam ædificaturus esset Petrus* (*c*). Aliique Patres (*d*) accipiunt *Petram* pro Petri fide & fidei confessione nomine totius ecclesiæ. II. Christus dirimere noluit contentionem inter Apostolos actam, quis eorum videretur esse maior (*e*); nec iussit Apostolos subesse Petro: sed humilitatem cunctis æque suasit dicens, vt qui maior esset, fieret minor, sicut paruulus. III. Prædicationem euangelii omnibus demandauit sine discrimine, inquiens: *sicut misit me Pater, & ego mitto vos* (*f*). *Euntes in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ* (*g*). *Qui vos audit, me audit* (*h*). Vnde Paulus (*i*), *vnicuique nostrum* (ait) *data est gratia secundum mensuram donationis Christi*. IV. Creditum Paulo Apostolatum ad Gentes, Petro ad Iudæos, eique dexteras datas, sa-

(a) A Diuo Paulo *ep. ad Ephes. cap.* 2.
(b) *Ep.* 1 *ad Corinth.* 10. (c) *Serm.* 13 *de verb. Domin.*
(d) S. Cyrillus *lib.* 4. *de Trinit.*, & S. Crysostom. *hom.* 55. *in Matth.*
(e) Lucæ *cap.* 22. (f) Ioan. *cap.* 20.
(g) Matth. *cap.* 28 *vers.* 19, & Marci *cap.* 16 *vers.* 15.
(h) Lucæ *cap.* 10 *vers.* 16. (i) *Ad Ephes. cap.* 4.

cræ item litteræ (*a*) testantur. V. Ambos Romæ episcopos Petrum & Paulum consedisse tradunt SS. Epiphanius (*b*), Irenæus (*c*), Chrysostomus (*d*), Leo M. (*e*), Gregorius M. (*f*), ceteri. Idemque Paulus *sollicitudinem omnium ecclesiarum* sibi incumbere scripsit (*g*). VI. Tandem S. Cyprianus videtur agnouisse Petrum inter coæquales primum, dum scripsit (*h*): *Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis: sed exordium ab vnitate proficiscitur, & primatus Petro datur, vt ecclesia vna monstretur.*

III. Verum enimuero ex vnanimi consensione Patrum ista in speciem pugnantia loca Scripturarum, ac dicta paucorum tanti non sunt, vt primatum Petri euertant, quum omnia probe in concordiam redigantur. Ad I sic respondendum. Officium prædicationis ac doctrinæ euangelicæ omnibus quidem Apostolis ex æquo Christus concredidit, at summam regiminis potestatem Petro soli, prætereaque nemini demandauit, quatenus is vices ipsius Domini obiret, catholicæ ecclesiæ vnitatem seruaturus vt caput vnum visibile. *Super Petrum fundatur ecclesia*, inquit diuus Hieronymus (*i*), *licet idipsum alio in loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claues regni cælorum accipiant, & ex æquo super eos ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt* capite *constituto schismatis tollatur occasio*. Non enim vt minister seu legatus ecclesiæ confessionem fidei emisit, sed docente S. Cyrillo Alexandrino (*l*) *vt Princeps, Caputque ceterorum primus exclamauit: tu es Christus Filius Dei viui.* Christus proinde speciali beneficio eum prosequuturus, mutato Simo-

(a) *Ad Galat. cap.* 2, ibi: *Cum vidissent, quod creditum est mihi euangelium præputii, sicut Petro circuncisionis: qui enim operatus est Petro in Apostolatu circuncisionis, operatus est mihi inter Gentes: dexteras mihi dederunt.*
(b) S. Epiphan. *haresi* 37.
(c) *Lib.* 3 *aduersus hereses cap.* 3.
(d) *Hom.* 32 *in ep. ad Roma.*
(e) *Serm.* 1 *de natal. Apostol.*
(f) *Lib.* 1 *dialogor. cap.* 12.
(g) *Ep.* 2 *ad Corinth. cap.* 11.
(h) *Lib. de vnit. eccles.*
(i) *Lib.* 1 *aduersus Iouinian. cap.* 14.
(l) *Lib.* 12 *in Ioan. cap.* 64.

Simonis nomine, vocauit *Cepham* & *Petrum*, quatenus ei suum Petræ nomen cum vicariæ potestatis plenitudine communicaret. *Nam Christus Dominus*, inquam cum S. Basilio, *vere est immobilis Petra, Petrus vero propter Petram. Dignitates namque suas Iesus largitur aliis: largitur autem eas, nec illis spoliatur. Lux est.* Vos estis lux mundi, *inquit. Sacerdos est, & facit Sacerdotes: ouis est, & dicit:* ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. *Petra est, & Petram facit. Quæ sua sunt, largitur seruis suis* (*a*). Quis non videt vna cum insigni suo Petræ nomine vicariam Capitis dignitatem Petro Christum Dominum contulisse?

IV. Ad II. Res quidem a Christo gesta cum Apostolis, antequam & Spiritu Sancto ipsi repleti essent, & supremi Pastoris potestatem Petrus accepisset, contendentibus de maiori inter se gradu, nedum non officit primatui Petri, sed immo fauet. Christus enim ab regia temporali dominatione spiritalem principatum ibi distinguendo iussit, vt qui maior inter Apostolos futurus esset, & præcessor in ecclesia, non dominationem Regum æmularetur, sed humilitatem imitari studeret ipsius Domini, qui ministrare recumbentibus discipulis suis non dedignatus est. *Nam quis maior est* (inquit) *qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat* (*b*). Verba istiusmodi, aliaque ante dicta retundendi ergo reprehensibilem inter Apostolos æmulationem, si possent ad abolendum primatum Petri detorqueri, ea æque concluderent Christum non maiorem, sed parem Apostolis fuisse. Quo nil absurdius. Illis quippe verbis: *qui maior est in vobis, fiat sicut minor; & qui præcessor est, sicut ministrator*, satis superque Dominus indicauit aliquem inter eos fore maiorem & præcessorem, quum pontificias claues tunc temporis Petro nondum dedisset

(a) S. Basil. *homil. de pœnitentia*. Cum Basilio consonat Hieronymus *in cap. 16 Matth.*
(b) Matth. *cap.* 18, & Lucæ *cap.* 22. *vers.* 26.

set, sed solummodo promisisset. Paulo tamen post Petro speciatim dixit (*a*): *Rogaui pro te vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*. Quid hæc innuunt verba, nisi quod Petrus in pontificali cathedra futurus esset ecclesiæ vniuersæ magister, & fidei doctrinam esset traditurus nedum filiis, verum etiam fratribus, puta coëpiscopis? Post vero Resurrectionem suam quum summum vniuersæ ecclesiæ Pastorem creasset Petrum, omni deposita æmulatione Apostoli & verbo & re eum habuerunt vt suum ipsorum Principem. Nam a Matthæo (*b*), qui recensuit nomina duodecim Apostolorum, *primus* dictus est *Simon Petrus*. Primus scilicet dignitate ac potestate: non ætate aut vocatione ad Apostolatum, quum Andræas ante omnes ad sequelam Christi vocatus esset, non Petrus. Ioannes, cui simul ac Iacobo fratri eius mater primas sedes a Christo postulauerat, litteris demandauit (*c*) summam potestatem reapse Petro soli traditam pascendi & agnos & oues Christi. Primum Apostolorum concilium pro sufficiendo in locum Iudæ proditoris alio Apostolo Petrus indixit, in eoque præsedit, & iura Primatus exercuit (*d*). *Et merito primus omnium* (inquam cum Chrysostomo) *auctoritatem vsurpat in negotio*, *vt qui omnes habeat in manu*. *Ad hunc enim dicit Christus:* Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos ... *An non licebat ipsi Petro eligere? licebat & quidem maxime: verum id non facit*, *necui videretur gratificari* (*e*).

V. Ad III. Si potestas ordinis sacerdotalis & prædicationis munus spectetur, eam omnibus Apostolis ex æquo traditam fuisse Patres consentiunt ex laudatis Scripturæ testimoniis. At potestas iurisdictionis & regiminis plenissima, illimitata & suprema fuit Petro soli collata tanquam Capiti ad vnitatem ecclesiæ seruandam, & tanquam supremo Pastori, cui

(a) Lucæ *cit. cap.* 22 *vers.* 32. (b) *Matth. cap.* 10. *Euang.*
(c) Ioan. *cap. vlt. Euang. vers.* 16, & 17.
(d) Quæ supra memoraui *tit.* 6 *num.* 2 *lit. b.* (e) *Hom.* 3 *in Act. Apostolor.*

cui subessent ceteri etiam Pastores limitatam, communem, subordinatamque. adepti potestatem. S. Eucherius episcopus Lugdunensis (*a*) supremam Petri potestatem, qua ceteris ipse Apostolis præcelluit, ex illis Domini verbis: *Pasce agnos meos, pasce oues meas:* ita explicat. *Prius agnos, deinde oues commisit ei, quia non solum Pastorem, sed Pastorum Pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oues: pascit filios, pascit & matres: regit & subditos & prælatos. Omnium igitur Pastor est, quia præter agnos & oues in ecclesia nihil est.* Vnanimes in hac sententia sunt Patres.

VI. Ad IV. Ex modo dictis consequitur, quod particularis euangelii prædicatio, quam ad Iudæos primum suscepit Apostolorum Princeps, præsertim dispersos in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia (*b*), ante requirens, quemadmodum Dominus fecerat, oues quæ perierant domus Israel; haudquaquam circumscripserit eius amplissimam in toto orbe potestatem, eumque nec Paulo ad gentibus euangelizandum potissimum designato, nec ceteris Apostolis particulares diuisim Nationes sortitis propterea æquauerit. Ex Actis enim Apostolorum (*c*) nouimus & Cornelium Italicæ cohortis centurionem Angelo monente, & gentes quamplurimas a Petro euangelicam fidem accepisse. *Vos scitis*, aiebat Apostolis & senioribus Petrus ipse, *quoniam ab antiquis diebus elegit Deus per os meum gentes audire verbum euangelii & credere.* Et contra Paulus perinde ac Petrus ante Iudæis, quam gentilibus euangelium annunciauit. Sic enim turbis Iudæorum Paulus & Barnabas dixerunt. *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes* (*d*). *Vas* porro *electionis* electus est Paulus, vt portaret nomen Christi tam *coram gentibus, & Regibus, quam filiis Israel* (*e*). Cumque Iero-

(a) *Serm. de natal. SS. Apost. Petri, & Pauli*, quem falso inscribunt Eusebio Emisseno. (b) Id liquet ex B. Petri *ep.* 1 *cap.* 1.
(c) Actor. *cap.* 10 *& cap.* 15 *vers.* 8.
(d) Actor. *cap.* 13 *vers.* 46. (e) Ibidem *cap.* 9 *vers.* 15.

Ierosolymorum episcopus ab ipso Petro ordinatus esset Iacobus Alphæi Apostolus frater Domini, cognomento Iustus & Minor, qui extra Iudæam non euangelizauit; Petrus autem diuina præordinatione ad alias in Gentibus ecclesias fundandas transisset: intra fines Iudæorum limitata eius potestas dici nequaquam potest.

VII. Ad V. Paulum Petro consortem fuisse in locali tantum episcopatu Romanæ vrbis ac diœcesis, concludunt obiecta Patrum testimonia, secus in vniuersali totius orbis. Si vero quis vrgeat *sollicitudinem omnium ecclesiarum* a Paulo habitam, animum aduertere debet ad *clauem scientiæ* duntaxat, quam Apostolo Doctori gentium vniuersarum traditam scite monet S. Augustinus, quum *clauis potentiæ* Petro soli credita esset. Igitur consors Petro Paulus extitit in prædicatione ac doctrina per vniuersum orbem diffundenda, haudquaquam in potestate vniuersalis regiminis.

VIII. Ad VI. Genuinus S. Cypriani, aliorumque Patrum sensus de vero principatu B. Petri, & consortio Apostolorum satis superque perspicuus quum sit ex vsquemodo perpensis sacrarum litterarum locis, & concordibus traditionis apostolicæ testimoniis: a veritate longissime aberrasse noscuntur, qui honorificum sine iurisdictione Primatum effinxerunt; quique vel cum Edmundo Richerio (*a*) somniarunt ecclesiam regimine pure aristocratico institutam, proindeque Petrum fuisse caput symbolicum seu figuratiuum, ministeriale & accidentale; vel cum Ludouico Dupinio (*b*) supremam Potestatem originarie penes ecclesiam esse, ab eaque in Romanum Pontificem, ceterosque Præsules deriuare. Hæresim porro & schisma sapiunt huiusmodi assertiones. Non inficior S. Augustinum (*c*) cum nonnullis aliis Patribus sensui allegorico insistentem docuisse, quod Petrus, quando ei diuinitatem Christi confesso dictum est:

(a) Richer. *lib. de ecclesiastica & politica potest.*

(b) Dupin. *dissert. 6 de eccles. discip.* §. 1, *& dissert. de primatu Romani Pontificis.*

(c) S. Aug. *tract.* 50, *&* 124 *in Ioann, & in psalm.* 108.

est : *tibi dabo claues :* vniuersam repræsentaret ecclesiam, ecclesiæque nomine claues accepisset. Attamen *vt Princeps Caputque ceterorum primus exclamauit : tu es Christus Filius Dei viui* : inquam cum S. Cyrillo Alexandrino (*a*) ; & claues accepit non aliter, quam gladium accipit nomine regni, populique Rex aut Imperator eo vsurus ad populi salutem ac tutelam contra hostes iure monarchico : non tanquam Reipublicæ Orator ac Missus, regiam in ea potestatem non habens. Sane idemmet S. Augustinus (*b*) duplicem personam in Petro agnouit, alteram, quæ referret ecclesiæ figuram allegoricam, alteram Principis & Capitis veram & realem, dum ait : *Petrus ecclesiæ figuram portans, & Apostolatus Principatum tenens*. Nec alteram excludit altera, quia historicæ veritati non derogare sensum allegoricum & mysticum nemo vel leuiter in sacris Scripturis versatus ignorat. Christum quoque gessisse figuram ecclesiæ, quando baptizatus est, sanctus idem Doctor exposuit allegorice (*c*). Nunquid ergo sanæ mentis homo poterit hinc inferre, quod reapse baptizatus ipse non sit, sed ecclesia? Minime gentium. Itaque similiter ex eo, quod in clauibus accipiendis figuram ecclesiæ præsetulisset Petrus, concludi nequit, quod ipse Princeps ecclesiæ pontificias claues reuera non accepisset, sed ecclesia. Consequens hinc est a Capite Petro ad membra Corporis ecclesiæ profluxisse iura potestatis spiritalis, non e contrario a Corpore ad Caput. Tertullianus (*d*) scitissime scribit *claues Dominum Petro, & per eum ecclesiæ reliquisse*. Optatus Mileuitanus (*e*) *bono vnitatis* (ait) *B. Petrus . . . præferri omnibus Apostolis meruit, & claues regni cælorum* communicandas *ceteris solus accepit*. Quibuscum S. Cyprianus (*f*), vt ceteros sileam, idipsum exemplis solis, arboris, fontis

(a) S. Cyrill. *lib.* 12 *in Ioannem*.
(b) S. Aug. *serm.* 13. *de verb. Domini*.
(c) *Lib.* 15. *de Trinit. cap.* 16. (d) Tertull. *lib. Scorpiaci cap.* 10.
(e) Optat. *lib.* 1 *contra Parmenian.*
(f) S. Cyprian. *lib. de vnitate ecclesiæ*.

fontis vberiori vena perillustrat, sic inquiens. *Ecclesia vna est, quæ in multitudinem latius incremento fæcunditatis extenditur; quomodo solis multi radii, sed lumen vnum; & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum; & cum de fonte vno riui plures diffluunt, vnitas tamen seruatur in origine . . . Sic & ecclesia Domini luce perfusa per totum orbem radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur* . . . vnum Caput *est* & origo vna, & vna mater *fæcunditatis*. Propterea Canonistæ, solemnibus iuris verbis rem explanantes, fatentur potestatem ecclesiastici regiminis in Petro fuisse ordinariam, realem, perpetuam, quæ ad successores idcirco ipso iure transit; in ceteris vero Apostolis extraordinariam, personalem, delegatam, quæ morte expirauit (*a*).

IX. In apostolica Sede Romana primatum diui Petri perenniter viguisse ac perseuerare, *Pontificem Romanum successorem esse B. Petri, & verum Christi vicarium, totiusque ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere; & ipsi in B. Petro pascendi, regendi ac gubernandi vniuersalem ecclesiam a D. N. Iesu Christo plenam potestatem traditam esse*, profiteor vt fidei dogma traditum a concilio Florentino, quod ante docuerant œcumenicæ synodi Ephesina, Chalcedonensis, Quinta, Sexta, Septima, Octaua, vnoque simul ore SS. Patres Cyprianus, Optatus, Irenæus, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Basilius, Chrysologus, Nazianzenus, ceterique (*b*). Quum enim Princeps Apo-

(a) Petr. de Marca *in dissert. de singulari Primatu Petri num.* 8.

(b) S. Cyprianus *ep.* 52. Cornelium omnium suffragio factum episcopum Romæ scribens, *cum Fabiani locus*, (ait) *idest cum locus Petri, & gradus Cathedræ sacerdotalis vacaret*. Et *ep.* 45. *ad Cornelium*: *Scimus* (ait) *vos hortatos eos esse, vt ecclesiæ catholicæ* radicem & matricem *agnoscerent ac tenerent*. S. Petrus Chrysologus *ep.* ad Eutychetem, quæ extat *par.* 1 *Conc. Chalcedon. n.* 15, hortatur Eutychetem, vt scriptis beatissimi Papæ vrbis Romæ obediret: *quoniam* (ait) *B. Petrus, qui in propria Sede & viuit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem*. S. Hieronymus *ep.* 57 *ad Damasum Papam* ita scribit: *Cum successore Piscatoris, & discipulo Crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, idest cathedræ Petri*

Apostolorum ecclesiam Romanam Antiochena dimissa episcopali sollicitudine gubernasset vigintiquinque annos, in eaque occubuisset; vtramque suam & supremi Pastoris ecclesiæ vniuersæ, & Episcopi particularis dignitatem ad successores eandem Sedem Romanam adepturos transmisit.

X. Dubitatum aliquando fuit, vtrum iure diuino, an humano sit Romano episcopatui Primatus vniuersalis adnexus? Ignota siquidem res est, num ex Christi præcepto, diuinaue speciali reuelatione, an voluntate sua Sedem Romæ fixerit Petrus. Quippe qui potuisse videtur vel nullius particularis ecclesiæ regimen suscipere, vel Antiochenam vsque ad obitum retinere Sedem, vel alio cathedram suam Roma transferre, quemadmodum Antiochia Romam ante traduxerat. Verum etsi concedamus cum sapientissimo Papa Benedicto XIV (*a*) ex facto B. Petri, non ex præcepto Christi, ideoque iure humano coniunctam episcopatui Romæ supremam vniuersalis Pastoris potestatem: inferri nullatenus inde potest, quod valeant homines, vel vniuersa ecclesia rem a B. Petro gestam destruere, vnionem vtriusque Potestatis pontificiæ & episcopalis dissoluere, alteram ab altera separare, & cuilibet alteri, præterquam Romæ episcopo veram B. Petri successionem addicere. Nam ædificium ecclesiæ corruat necesse est, si Petra *fundamentalis* Romæ ab ipso Petro posita subruatur, & alio ab hominibus transportetur: aduersus quam portas inferi toties reclusas *non præualuisse*

Petri communione consocior. Super illam Petram ædificatam ecclesiam scio... Quicunque tecum non colligit, spargit. Concilium Sardicense, cui Patres 300, & vltra adfuere, ep. synodica ad Iulium Papam hæc habet: *Hoc optimum & valde congruentissimum esse videbatur, si ad Caput, idest ad Petri Apostoli Sedem de singulis quibusque prouinciis referant Domini sacerdotes.* S. Augustinus *ep. 162: In Romana ecclesia semper apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* Optatus Mileuitanus *lib. 2 contra Parmenianum:* Cathedra *vnica est, quæ est prima. Sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit* Clemens, *Clementi Anacletus* . . . S. Irenæus *lib. 3 aduersus hæreses cap. 3. Ad hanc ecclesiam* (inquit) *propter potentiorem primi qualitatem necesse est omnem conuenire ecclesiam.*

(a) Bened. XIV. *lib. 2 de Synod. diœcesana cap. 1 num. 1.*

adhuc docet experientia tot seculorum, nec praeualituras vnquam prædixit certissime Christus Dominus.

XI. Ob vrbis eminentiam & imperium priscos Patres Romano episcopo summum Pontificatum indulsisse, perperam opinati sunt Græci schismatici. Iisque nequit suffragari improbatissimus canon 28 concilii Chalcedonensis, his verbis conceptus. *Antiquæ Romæ throno, quod vrbs illa imperaret, iure Patres priuilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti centum quinquaginta Deo amantissimi episcopi sanctissimo nouæ Romæ throno æqualia priuilegia tribuerunt, recte iudicantes vrbem, quæ & Imperio & Senatu honorata sit, & æqualibus cum antiquissima regina Roma priuilegiis fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis non secus ac illam extolli ac magnifieri*, secundam *post illam existentem*. Quis enim tam hospes in historia conciliorum erit, vt nesciat canonem istum ab ecclesia catholica continuo & continenter, atque a S. Leone M. reiectum, expunctumque ex collectionibus & codicibus sacrorum canonum qua græcis qua latinis, præsertim Theodoreti, & Dionysii Exigui? Sicui tamen aliqua dubitatio adhuc hæreat ex qualicunque istius repudiati canonis auctoritate: is inspiciat oportet dignitatem solummodo patriarchalem fuisse inibi spectatam, qua iure humano tunc fruebantur quum Romanus, tum Alexandrinus, & Antiochenus episcopi ex canone sexto concilii Nicæni; quamque Sedi etiam Constantinopolitanæ intuitu throni imperialis largiri Patres Chalcedonenses tunc incassum conati sunt, habituræ exinde secundum gradum post Romanam vtique, sed ante Alexandrinam & Antiochenam. Et nemo non videt Patres ipsos Chalcedonenses ideo postposuisse Romano, & prætulisse ceteris Patriarchis Præsulem Constantinopolitanum, quia Primatum Cathedræ Romanæ immobilem iure diuino probe nouerant.

XII. Pluribus quidem, quinimmo cunctis episcoporum gradibus, dignitatibusque simul consociatis Pontifex Romanus reapse potitur, quippe qui non modo est vniuersæ ecclesiæ

per

per totum orbem terrarum diffusæ Pastor summus & Papa; verum etiam Occidentis Patriarcha, Primas Italiæ, Archiepiscopus seu Metropolitanus Romanæ prouinciæ, & Episcopus vrbis Romæ. Papalem dignitatem, de qua hoc titulo agitur, ipse duntaxat obtinet: ceteras in sequentibus rubricis inspiciendas cum multis Præsulum habet communes. Solus idcirco diui Petri successor appellatur Episcopus vniuersalis (*a*), Patriarcha œcumenicus (*b*), Pater Patrum (*c*), Episcopus Episcoporum (*d*), Pontifex Maximus (*e*), & vniuersalis Papa, præterea nemo (*f*). Simplex nihilominus

(a) In *ep.* B. Marci ad Anastasium, & Conc. Lateran. sub Nic. II *in can. in nomine* §. *nouit dist.* 23.

(b) Chalcedonense concilium generale *art.* 3, multos libellos ita inscriptos habet: *sanctissimo ac beatissimo* vniuersali Patriarchæ *magnæ Romæ Leoni*. Atque in acclamationibus Patres omnes eiusdem concilii ore vno dixerunt: *Leo sanctissimus apostolicus & œcumenicus Patriarcha per multos annos viuat*. Hasce inscriptiones & acclamationes commemorat S. Thomas *in opusc.* contra errores Græcorum, laudatus a Romanis Correctoribus post *can. ecce* 5 *dist.* 99.

(c) A diuo Athanasio *ep.* ad Liberium.

(d) A Tertulliano *lib. de pudicitia cap.* 1.

(e) Pontificatu maximo ethnicos Imperatores & verbo & re potitos tradit Romana historia, quorum exemplo adducti Constantinus M. & succedentes Christiani Impp. vsque ad Gratianum sese condecoratos voluere titulo etiam Pontificis maximi sine vlla tamen re aut potestate pontificali, vt patet ex veteribus inscriptionibus, & panegyrico Ausonii, qui Gratianum *religione Pontificem* appellat, & S. Isidoro *in can. cleros* 1 *dist.* 21, *ex act.* 3 Concilii Chalcedonensis, vbi Patrum vocibus idemmet Cæsar *Pontifex inclytus* semel iterumque dicitur. Tametsi ab eo religiosissimo Principe titulum hunc fuisse repudiatum, ab eiusque successoribus testatur Zosimus *lib.* 4 *hist.* Processu temporum tanta fuit Imperatorum græcorum arrogantia, vt Pontificis maximi non modo nomen, sed potestatem sibi vsurpare non dubitarent, sacra faciendo & altaris munia obeundo, vt tradit Balsamon in notis *ad can. 69 synodi VI.* Eam ob rem Nicolaus Papa *ep.* ad Michaelem Imperatorem data eum non iniuria redarguit; vetuitque ne laici Imperatores amplius abuterentur, neque seipsos insignirent Pontificis titulo. Huius *ep.* fragmenta extant in *can. quoniam* 8 *dist.* 10, & *can. cum ad verum* 6 *dist.* 69.

(f) S. Gregorius M. *ep.* 32 *lib.* 4 ad Mauritium Imperatorem data, increpauit meritissime Ioannem Patriarcham Constantinopolitanum, quod se *vniuersalem episcopum* superbe diceret, & *blasphemiæ nomen* sibi arrogare non dubitaret. *Absit a cordibus Christianorum* (aiebat Gregorius) *nomen istud blasphemiæ, in quo omnium sacerdotum honor adimitur, dum ab vno sibi dementer arrogatur*

Papæ nomen aliis olim episcopis tributum notat Baronius (*a*) cum adiuncto etiam *beatissimi* (*b*). Quod nomen a græco verbo πάππας ductum, idem ac *Pater* latine sonans, Romano tantum Pontifici, cui speciatim conuenit ex prophetico Isaiæ sermone (*c*), adhærere per antonomasiam sine adiectiuo primum consueuit seculo quinto (*d*): deinde reseruatum est canonica sanctione synodi Romanæ sub S. Gregorio VII anno 1073, vbi cautum, nequis alius præterquam Ro-

gatur. Certe pro B. Petri Apostolorum Principis honore per venerandam Chalcedonensem synodum Romano Pontifici (puta S. Leoni M.) *oblatum est. Sed nullus eorum vnquam hoc singularitatis nomen assumsit, nec vti consensit.* Idemque *ep.* 36. *Nullus vnquam* (ait) *decessorum meorum tam profano vocabulo vti consensit: quia videlicet si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, patriarchicum nomen ceteris denegatur.* Pariter concilium Africanum in *can. primæ Sedis dist* 99, depressit superbiam metropolitarum Africæ, sanxitque nequis primæ Sedis episcopus diceretur princeps sacerdotum, vel summus Sacerdotum. At perperam Gratianus post *cit. can. primæ sedis* probandum assumsit, quod *vniuersalis* nec etiam Romanus Pontifex appelletur; duabus deceptus epistolis, altera Pelagii II, altera S. Gregorii M. Nam Pelagius in *can. nullus* 4 *dist.* 99, rescripsit quidem, vt nullus Patriarcharum *vniuersalis* vocabulo vteretur: verum nil de Romani Pontificis titulo attigit. S. Gregorius vero in *can. ecce* 5, *&* *vlt. eadem dist.* S. Eulogio Patriarchæ Alexandrino rescribens conquestus est sese vniuersalem Papam ab eo dictum. *Superbæ appellationis verbum* (inquit humillimus Pontifex) *vniuersalem me Papam dicentes imprimere curastis. Quod peto, dulcissima mihi Sanctitas vestra vltra non faciat ... Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus*. Hisce verbis egregium apostolicæ humilitatis exemplum S. Pontifex dedit omnibus Patriarchis, præsertim Constantinopolitanis, vt ne titulum summo Pontifici sacrum, eique soli ab ecclesia cum Patribus Chalcedonensibus iure dictum ipsi sibi arrogarent. Tum facto exemplum istud probaturus, posthabito Papæ vniuersalis titulo in litteris pontificiis maluit primus etiam inscribi: *Gregorius seruus seruorum Dei:* vti Io. Diaconus testatur in eius vita *lib.* 4 *cap.* 58, quam inscriptionis formulam successores Papæ adhibuerunt, adhuc vigentem.

(a) Ad *an.* 165 *num.* 10. *Papam* inoffenso verbo dixerunt S. Cyprianum Carthaginensem episcopum Clerus Romanus, Aurelium Hipponensem S. Augustinus, hunc sæpe S. Hieronymus, Auitum Viennensem synodus Turonensis II, ceteros ceteri.

(b) S. Hieronymus ad Augustinum *ep.* 9 *lib.* 1 scribens: *incolumem te* (ait) *&* *mei memorem Christus Dominus custodiat, domine vere sancte &* *beatissime Papa*. (c) *Cit. cap.* 22 *vers.* 20 *ad* 24.

(d) Id probat Thomassinus *par.* 1 *lib.* 1 *cap.* 50 *n.* 14, ex synodis Chalcedonensi, & Toletana I.

Romanus Pontifex Papæ vocabulo appellaretur.

XIII. Mutare sibi nomen solent Romani Pontifices, quia mutant & statum: exemplo diui Petri, qui antea Simon dicebatur. Morem hunc inuexisse primus omnium fertur Octauianus Alberici patricii filius, qui thronum pontificium adeptus ætatis anno XVIII., nomen Ioannis XII assumsit, adhibuitque in rebus ecclesiasticis, in profanis vero illud Octauiani retinuit (*a*).

XIV. Prærogatiuas plurimas Primatui Romanæ Sedis adnexas nouit ecclesia catholica (*b*). I, Papam de vniuersis militantis ecclesiæ hominibus quauis etiam episcopali aut patriarchali dignitate præditis iudicare in caussis qua ciuilibus qua criminalibus: eosque rite ob crimina censuris coërcere, ac degradare; vel iudicandi ac puniendi auctoritatem aliis delegare (*c*). 2, a sententiis Papæ ad alium iudicem appella-

(a) Murator. *in annal. Ital. ad an.* 956, Baron. *ad eundem annum*, Onuphr. Panuinius *in adnot. ad Platinam in vit. Io. XII.* A Martino Polono deceptus Platina falso tradit Sergium II ante omnes mutasse sibi nomen an. 844, turpitudinis vitandæ causa, propterea quod ante appellaretur *Os porci*. At refellitur auctoritate vetustiorum historicorum, & præsertim Anastasii bibliothecarii testantis huic Pontifici paternum Sergii nomen ante Papatum quoque fuisse. Ioannis XII exemplo vsus primum est Petrus Papiensis episcopus, qui Ioannes Papa XIV nuncupari voluit an. 984. Tum Bruno Othonis Saxonum Ducis filius, puta Gregorius V an. 996. Deinde alii gradatim successores, quorum nihilo minus Hadrianus VI, & Marcellus II seculo XVI pristinum nomen in solio pontificio dimittere noluerunt.

(b) Earum præcipuas fassi sunt Græci octo propositionibus Innocentio IV oblatis, imperante Theodoro Lascaro iuniore, ad ineundam cum Romana ecclesia vnionem, quas ab Innocentio, eiusque successore Alexandro IV comprobatas scripsit ipsemet Alexander *ep.* 305 *lib.* 2, N. Alex. *in hist. sec.* 13. *art.* 5 *de Alex. IV.* Tum Clemens VI in professione fidei ad Consolatorem Armeniæ catholicon, Clerumque vniuersum transmissa an. 1351, iura potissima Primatus pontificii quatuordecim articulis explicuit, quos exscriptos habent Raynaldus *ad d. an.* 1351 *n.* 11, & N. Alexander *in hist. sec.* 14 *cap.* 1 *art.* 4 *de Clem. VI.*

(c) Res gestæ primis etiam ecclesiæ seculis ostendunt summos Pontifices hoc iure vsos. S. Irenæus episcopus Lugdunensis & martyr secundi seculi *lib.* 3 *aduersus hæreses cap.* 3, omnes orbis ecclesias ad Romanam propter primatum confugere tradit, sic inquiens: *Ad hanc ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire ecclesiam*. Idemque S. Doctor propter-ea

pellari non posse (*a*). 3, Papam e contrario a nemine in terris iudicari posse, & soli Deo iudicandum seruari: nec seculari cuicunque Potestati subiici quod ad institutionem iudicialem, correctionem, vel destitutionem (*b*). 4, Generales canones & ecclesiasticas leges posse condere (*c*): easque disciplinam spectantes aut abrogare ac mutare, aut quandoque ab iisdem seruandis dispensationem indulgere (*d*). 5, Quæstiones circa fidei doctrinam e cathedra infallibiliter definire (*e*). 6, Circa Sacramentorum administrationem, saluis semper iis, quæ

ea Victori Papæ fuisse potestatem excommunicandi Quartadecimanos Asiæ episcopos, quorum dux fuit Polycrates Ephesinus, quod de tempore Paschatis celebrandi a sententia ecclesiæ Romanæ pertinaciter discordarent, agnouit: dum vt Eusebius *lib.* 5 *hist cap.* 24 testatur, Irenæus ipse Victorem monuit, *ne tam multas ecclesias a corpore vniuersæ ecclesiæ penitus amputaret*. S. Stephanus Papa seculo tertio anathema comminatus est SS. Cypriano, & Firmiliano, ceterisque Africanis & Orientalibus episcopis, quod rebaptizandos ab hæreticis baptizatos contra traditionem contenderent, vt notat Vinc. Lirinensis *in commonitor.* 1 *aduersus hæreses cap.* 5. Et S. Cyprianus ad Cornelium PP. *ep.* 45 de Policarpo scribens ait: *Nos enim singulis nauigantibus, ne cum scandalo vllo nauigarent, rationem reddentes, scimus nos hortatos eos esse, vt ecclesiæ catholicæ radicem & matricem agnoscerent ac tenerent*. Aurelianus Imperator licet ethnicus postulantibus Antiochenis Christicolis rescripsit domum, quam Paulus Samosatenus detinebat, postquam a sede Antiochena deiectus, damnatusque a duabus Synodis fuisset, debere illis restitui, ad quos episcopus Romanus cum Italiæ episcopis pertinere iudicasset, teste Eusebio *lib.*7 *hist. cap.*30, Fleury *lib.* 8 *hist. eccl. n.* 8. S. Dionysius Alexandrinus Patriarcha apud Romanum Pontificem Dionysium accusatus de hæresi suas protulit defensiones, vt refert S. Athanasius *lib. de Synodis Arimini & Seleuciæ*. Sequenti quarto seculo S. Athanasium Patriarcham item Alexandrinum auditis Arianis accusatoribus rite absoluit Iulius I, vt liquet ex ipsius Pontificis epistola apud S. Athanas. *apologia* 2. Quemadmodum & Paulum Constantinopolitanum, Marcellum Ancyranum, Lucium Adrianopolitanum episcopos ab Arianis depositos suis sedibus re cognita restituit. Huc spectant *can.* 3, 4, & 7 conc. Sardicensis.

(a) *Can. nemo iudicabit* 13, *& seqq. C. IX. qu.* 3. Nicolaus V vetuit sub anathemate, ne disputaretur, Concilium ne supra Papam, an e contrario Papa supra Concilium esset. Et Pius II Nicolai successor appellationes a Papa ad Concilium omnino proscripsit. (b) *D. can.* 13, *& seqq.*

(c) *Can. præceptis* 2 *dist.* 12, *can.* 2, & 4 *dist.* 19, *& cap.* 1 *de constit.*

(d) *Cap. cum inferior* 16 *de maior. & obed.* ibi: *Cum inferior superiorem soluere nequeat vel ligare, sed superior inferiorem liget regulariter & absoluat, & satis absonum videatur, vt filius potestatem habeat in parentem*.

(e) Quod mox inferius edisseretur.

quæ sunt de necessitate ac integritate, diuersos ecclesiarum ritus nedum tolerare, sed etiam permittere (*a*). 7, Concilium œcumenicum indicere, conuocare, quæstiones in eo referre, illiusque decreta confirmare (*b*). 8, Indulgentias plenarias largiri (*c*). 9, Breuiarium & Missale Romanum corrigere ac mutare (*d*). 10, Sanctos canonizare (*e*). 11, Ordines

(a) Ex decreto Eugenii IV pro Armenis, & declarationibus supra laudatis Innocentii IV, Alexandri IV, & Clementis VI.

(b) Hisce prærogatiuis vsos fuisse Romanos Pontifices in ante actis conciliis generalibus quum græcis, tum latinis patet ex supradictis *tit. 6 cap. 1.*

(c) Quod ostendit Andræas Duuallius *in præf. lib. de auctor. Papæ & Concilii*, & plurimis testimoniis, constitutionibus & exemplis præcessorum Pontificum tradit sapientissimus Papa Bened. XIV *in ep. encyclica de præparat. ad an. vniuersalis iubilæi num.* 13, & 14, *data die* 26 *Iun.* 1749. Episcopis enim nonnisi limitatas indulgentias ex constitutione concilii Lateranensis III concedere fas est, quum Romanus Pontifex ea etiam in re plenitudinem potestatis habeat, *cap. cum ex eo* 14 *de pœnit. & remiss.*

(d) In primitiua ecclesia episcopus quisque liturgiam suæ diœcesis peculiarem efformandi facultatem habebat, dummodo ab orthodoxa ecclesiæ doctrina nil dissonaret. Exinde diuersitas formularum & precum & hymnorum in cultu diuino prodiit, quas præsertim ecclesiis Cæsareensi, Constantinopolitanæ, Ambrosianæ conscripserunt SS. Basilius, Chrysostomus, Ambrosius, aliter quam Romana vsurpauit, Card. Bona *rer. liturg. lib.* 1, Bingham. *origin. eccles. vol.* 1. *lib.* 2 *cap.* 6 §. 2. Seculis posterioribus ecclesiæ singularum Prouinciarum ordinem & formam liturgiæ metropoliticæ adhibuerunt more primum spontaneo, deinde legibus synodicis, Bingham. *vol.* 5 *lib.* 13 *cap.* 5 §. 2. Tandem hinc abusus episcopalium variationum, hinc vtilitas concordium precum in causa fuere, vt ecclesiæ Romanæ aliarum omnium parentis & magistræ ordinem in diuinis officiis, & sacris peragendis receptum obseruare adamussim obligarentur vniuersæ ecclesiæ ex constitutione fa. me. Pii V edita *de publicat. Breuiar. Roman. correcti*, 7 idus Iulii 1568.

(e) Alex. III in *cap.* 1 *de reliq. & venerat. Sanctor.* rescripsit non licere hominem *pro Sancto absque auctoritate Romanæ ecclesiæ publice venerari*. Tametsi in veteri ecclesiæ disciplina sola episcopi diœcesani, aut metropolitæ, aut Primatis auctoritate, Christifideles vel martyrio coronati, vel morum sanctitate & miraculis celebres colebantur inter sanctos: ius nihilominus *canonizandi*, puta *præcipiendi* cultum Sanctorum ad Pontificem duntaxat maximum pertinuit. Aliud quippe sonat *beatificatio*, quæ *permittit* solummodo, non præcipit cultum. Quis etenim in ecclesia cunctos Christifideles ad nouos Sanctos venerandum obligare iure poterit, nisi summus Pontifex? Præterquam quod scelestos quum non semel instar beatorum coluissent populi vel ignorantia vel fraude decepti: oportuit rem tanti momenti supremo Romanæ Sedis iudicio reseruare. Consulantur ea in re opera omnium longe præstantissima & vbertima Benedicti PP. XIV *de beatificat. & canonizat. Sanctor.*

dines Regularium, eorumque regulas approbare (*a*). 12, Cathedrales ecclesias, siue episcopales, siue archiepiscopales, siue patriarchales erigere, supprimere, vnire, easque vel maiori dignitate ornare, vel destituere [*b*]. 13, Episcopos, Archiepiscopos, Primates, Patriarchas creare, & confirmare (*c*). 14, Inferiores ecclesiarum titulos, & beneficia in nonnullis casibus collationi apostolicæ reseruare (*d*). 15, Maiores item alias causas ecclesiasticas vt episcopi ad ipsum deferrent, iubere (*e*).

XV. Infallibilem diuino priuilegio in controuersiis *fidei ex cathedra* definiendis Romanum Pontificem orthodoxi omnes ore vno confitentur ac norunt ex illis Christi Domini verbis: *Simon Simon: ecce Satanas expetiuit* vos, *vt cribraret sicut triticum: ego autem oraui pro* te, *vt non deficiat* fides tua: *&* tu *aliquando conuersus confirma fratres tuos* (*f*). Nemo

(a) *Cap. fin. de religios. domib. & cap. vlt. eod. tit. in 6.*

(b) His de rebus dicam *in seqq. tit.* Causas vero canonicas erigendi, vel supprimendi, vel vniendi cathedrales ecclesias, easque eximendi a iure metropolitico innuit Ioannes XXII in Extrauag. *Saluator* 5 *de præb. & dignit.* inter comm. tum in Extrauag. *sedes apostolica* 1 *de concess. præb.* Videsis quæ dixi in tract. *de Beneficiis cap.* 4 *num.* 7, 35, *& seq.* 2. *edit.*

(c) Itidem inferius in seqq. rubricis.

(d) Patet ex supradictis *tit.* 7 *pag* 84, *& seq.*

(e) Innoc. III ad Arelatensem archiep. *in cap. maiores* 3 *de baptismo.*

(f) Lucæ *cap.* 22 *vers.* 32 Hoc diuino oraculo edoctus diuus Bernardus *ep.* 190 *ad Innocent. II* ita scribit: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala regni Dei, præsertim quæ de* fide *contingunt. Dignum nanque arbitror ibi resarciri damna* fidei, *vbi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri Sedi dictum est aliquando:* Ego pro *te* rogaui, vt non deficiat *fides tua?* Illam infallibilitatis pontificiæ prærogatiuam constantissima, perpetuaque SS. Patrum traditio commonstrat. S. Cyprianus *ep.* 55 *ad Cornelium Papam* de Romanis episcopis diui Petri successoribus verba faciens ait: *Ad quos perfidia habere non possit accessum*. S.Petrus Chrysologus *ep.* ad Eutychetem *par.* 1 *conc. Chalced.* hortatur Eutychetem, vt *his, quæ a beatissimo Romanæ ciuitatis scripta sunt, obedienter attendat: quoniam B. Petrus, qui in propria sede & viuit, & præsidet, præstat quærentibus* fidei *veritatem*. S. Hieronymus *ep.* 57 *ad Damasum* scribens, *A pastore* (inquit) *præsidium ouis flagito. Cum successore Piscatoris loquor. . . Beatitudini tuæ, idest Cathedræ Petri communione consocior . . . Obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum*

mo tamen inficiatur vt priuatum doctorem poſſe Papam errare, vtque hominem infirmitate circundatum ſuam, ſubditorumque ſalutem negligere (*a*). Quandonam reapſe dicatur ex cathedra Pontifex definire, necne, diſputant Doctores, quorum diſcordia nonnihil faceſſit negotium. Quæ ad nonnullos priuatim viros dantur a Papa epiſtolæ, reſcripta, inſtructiones ſine maturo examine, aut ſine fratrum conſilio, eas tunc a priuato & fallibili doctore prolatas aio. Quas vero aſſumpta vniuerſalis magiſtri perſona, implorato publicis precibus auxilio Spiritus Sancti, perpenſis ſacræ Scripturæ, traditionis apoſtolicæ, probatorum canonum teſtimoniis, adhibitoque Senatus eccleſiæ ſuæ conſilio (citra ſynodum quoque œcumenicam) rite promulgat dogmaticas definitiones, & encyclicas litteras ad vniuerſam eccleſiam, cunctoſque Chriſtianos edocendum, iubens vt omnes vbique fideles talem doctrinam ita expoſitam amplectantur & cuſtodiant; has puto ex infallibili cathedra Petri per os Pontificis Romani pronunciatas.

XVI. Galli; præſertim Sorbonici opinantur ſummum

rum . . . vt mibi litteris tuis ſiue dicendarum hypoſtaſeon detur auctoritas. Et fuſius in *can. hæc eſt fides* 14 C. 24 *qu.* 1. S. Auguſtinus contra Donatiſtas inſurgens, inquit: *Numera Sacerdotes vel ab ipſa Sede Petri . . . Ipſa eſt Petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ*. S. Theodorus Studita *ep.* ad Paſchalem: *Vos igitur* (ait) *vere illimis fons ac ſincerus iam inde a principio veræ fidei. Vos ab omni hæreticorum procella longe poſiti, ſecurus totius eccleſiæ portus. Vos a Deo electa ciuitas ad ſalutis refugium*. Ceteri omnes huic tradendo dogmati ſuffragantur.

(a) *Can. ſi Papa ſuæ 6 diſt.* 40, ex dictis Bonifacii martyris. Clemens VI ſe fallibilem agnoſcens hæc morti proximus, reſcripto dato 7 idus Decembris 1351, pronunciauit. *Nos qui inter peccatores peccator viximus, infirmitatem noſtram pœnitentiæ paſſibus metientes, ſiqua dudum in minoribus conſtituti, & poſtquam ad faſtigium apoſtolicæ dignitatis diuina bonitas dignanter potius quam digne prouexit, nos diſputando, legendo, prædicando, aut alias contra catholicam veritatem &* fidem, *vel bonos mores*, & *lapſu linguæ præcipitanter forte protulimus; reuocamus & volumus pro reuocatis haberi: & ea omnia Sedis apoſtolicæ auctoritati ſubmittimus corrigenda*. N. Alexander *to. 16 edit. Neap. hiſt. ſec. XIV art.* 4. Hadrianus VI, quum ante Pontificatum Louanienſis Profeſſor docuiſset *in commen. ad* 4 *ſentent. qu.* 9 *de confirm.* poſſe Pontificem errores proferre: iſtiuſmodi ſententiam e ſuis commentariis haud expunxit.

Pontificem nonnisi accedente ecclesiæ consensu vel antecedente vel concomitante vel subsequente esse infallibilem. Quo verò pacto stabit sponsio Christi de fide Petri nunquam defectura, deque Petro fratres confirmaturo, si Petri fides subiiciatur omnino fratrum, puta episcoporum censuræ, aut confirmationi? Decretis synodicis nisi accesserit auctoritas summi Pontificis, ea nullius esse momenti, & potius conciliabulo, quam concilio attribui iam constat (*a*): pontificia decreta secus, quæ seiunctim a canonibus conciliorum alteram Iuris Canonici partem constituunt (*b*). Haud parui tamen faciendus est consensus ecclesiæ siue per orbem diffusæ, siue in synodis collectæ: immo potius spectandus maximopere vt signum eximium, euidenter indicans infallibilitatem rerum fidei a cathedra Petri definitarum. Cum etenim doctrinam a summo Pontifice propositam amplectitur ecclesia, quæ *est columna & firmamentum veritatis*, omnis euanescat necesse est erroris suspicio.

XVII. Ex perspecta pollicitatione Christi, qui mentiri nequit, necessario consequitur Sedem apostolicam seu Romanam Petri cathedram nulla vnquam hæresi maculatam fuisse. Quod e re nata eliquandum superest contra heterodoxos, blaterantes a fide aberrasse & S. Petrum, & nonnullos eius successores S. Victorem, S. Zephirinum, S. Marcellinum, Liberium, Zosimum, Anastasium II, Honorium I, ceteros.

XVIII. Obiectant in primis, quod S. Petrus Antiochenos fideles compulisset ad iudaizandum, & S. Paulus in faciem Cephæ ideo restitisset, quia reprehensibilis erat (*c*). Respondetur, quod ad doctrinam ea in re Petrum fuisse irreprehensibilem. Ipse etenim in concilio Hierosolymitano, antequam venisset Antiochiam, iam docuerat non esse imponendum gentilibus iugum legis Mosaicæ: sed quod ad mores so-

(a) Ex supradictis *tit. 6 cap.* 1. (b) Liquet ex traditis supra *tit.* 7.
(c) Ad Galath. *cap.* 2 *vers.* 11. Eusebius Cæsareensis *lib.* 1 *hist. cap.* 14, opinatur Cepham fuisse discipulum Domini, non Principem Apostolorum.

solummodo & praxim doctrinæ indulgentiorem erga Iudæos sese præstitit. Quemadmodum & Paulus quoque vna cum quatuor viris sese purificauit, expleuitque postea cœrimonias Hebræorum pro temporis & personarum conditione, suadentibus S. Iacobo & senioribus, vt videretur & ipse custodiens legem *(a)*. Et ita *factus est Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucraretur (b)*.

XIX. Artemonis, qui purum hominem esse Christum blasphemabat, discipuli per calumniam impudentissimam iactarunt id ab Apostolis, & successoribus ad *Victorem* vsque prædicatum. At quomodo non illos puduit tantam blasphemiam S. Victori nominatim addicere, qui Theodorum Coriarium illius execrandæ hæresis ducem Christiana communione interdixerat *(c)*?

XX. Tertullianus Montani hæresim professus solemni hæreticorum more scribere non dubitauit, quod *Zephirinus* prophetias (verius insomnia) Montani, Priscæ & Maximillæ agnouisset ac probasset *(d)*. Tametsi ex aliis ipsius Tertulliani scriptis, itemque testimonio Gaii coæui auctoris patet Montani errores a S. Zephirino profligatos *(e)*.

XXI. *S. Stephanum*, dum proscripsit errorem S. Cypriani, aliorumque præsulum de rebaptizandis hæreticis, in contrarium errorem prosiluisse, Blondellus suadere conatur ex illis Stephani verbis a S. Cypriano exscriptis *(f)*. *Si quis ergo a quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innouetur, nisi quod traditum est*. Baptizatos a quacunque hæresi venientes rebaptizari vetuit Pontifex. Ergo (ita arguit Blondellus) nec etiam eos, qui baptismum non euangelicis verbis suscepissent vel a Marcionitis baptizantibus in solo nomine Christi, aut a Paulianistis de Trinitate male sentientibus, & formam euangelicam in baptismo non tenentibus. At consequentia hæc negatur pro-

T 2 bis-

(a) Actor. *cap.* 21 *vers.* 22 *& seqq.* (b) *Ep.* 1 *ad Corinth. cap.* 9 *vers.* 21.
(c) Eufeb. *lib.* 5 *hist. eccl. cap.* 27. (d) Tertull. *lib. aduersus Praxeam cap.* 1.
(e) Quod satis ostendit N. Alexander *to.* 7 *in hist. sec.* 3 *dissert.* 1.
(f) S. Cyprian. *ep.* 74 *ad Pompeium*.

bissime, quoniam ex implicito & ambiguo sensu verborum per coniecturam error certus male appingitur S. Pontifici, cuius mentem, quam assecutus non est Blondellus, aliam omnino fuisse testis maior omni exceptione Firmilianus [*a*], vt ceteros breuitatis gratia prætercam, certiores nos facit, sic inquiens: *non putant quærendum esse, quis sit ille qui baptizauerit, eo quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit inuocata Trinitate nominum Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Non igitur errauit S. Pontifex, qui baptismum a quocunque hæretico forma euangelica collatum ratum habuit.

XXII. *S. Marcellini* ad thurificandum idolis prolapsi & facinus confessi in concilio Sinuessano (*b*) fabellam iandiu conclamarunt Daniel Papebrochius, Antonius & Franciscus Pagius, N. Alexander, aliique. In genuinis vetustæ historiæ scriptis, præsertim Eusebii & Theodoreti sanctitas Marcellini vtique prædicatur: de sacrilega vero thurificatione aut pœnitentia ne verbum quidem vnum. Acta concilii Sinuessani tot falsitatum notis deturpata mercibus pseudo Isidori accenseantur, aut fraudi alicuius Donatistarum paullo post diui Augustini tempora (*c*).

XXIII. *Liberium* Ariana hæresi infectum criminantur, propterea quod symbolo Sirmiensi subscripserit, & Arianis communicauerit, semoto S. Athanasio Alexandrino. Quoniam vero duas fidei formulas procul dubio tulit pseudo synodus Sirmiensis a Constantio Ariano Principe coacta, alteram orthodoxam contra Photinum, Arianam alteram: vtri Liberius subscripserit, facti quæstio est longe difficillima. Baronius (*d*), & N. Alexander (*e*) pluribus, iisque firmis argumentis Liberium priori formulæ illimi subscripsisse tutantur, contra Blondellum, ceterosque aliter sentientes. Hoc tamen certo

(a) *Ep.* ad S. Cyprianum.
(b) *Can. nunc autem 7 dist.21, ex ep.* Nicolai I ad Michaelem Græcorum Imp. Bellarmin. *to. 2 de Concil. cap. 19.*
(c) Baron. ad *an.* 302 *to.* 2.
(d) Ad *ann.* 357 *num.* 46.
(e) In *hist. sec.* 4 *dissert.* 32.

certo certius docet historia, quod Liberius Nicænam fidem, innocentiamque S. Athanasii quum diu propugnasset, irati Principis minas primum non veritus maluit exilium ferre, quam fidem prodere. Tum Beræam Thraciæ in exilium pulsus, maioribus in diem malis obrutus, periculo mortis perterritus, post biennium noxam inconstantis animi fecisse, ab officio desciuisse, symbolo fidei ab Arianis oblato Beræa subscripsisse fertur, litterisque suis ab Imperatore facultatem redeundi ad Sedem suam postulasse. In cathedram apostolicam vix restitutus omne crimen diluit, dum Arianorum perfidiæ & Ariminensi conciliabulo restitit, ac decretam a Valente relegationem passus est animo multo constantiore. Quid exinde blaterant hostes ecclesiæ? Pontificem ne ex cathedra definientem errasse in fide? Ecquos characteres Papæ ex cathedra docentis præfefert subscriptio Liberii exulis? Liberius porro e cathedra deiectus in exilium, satellitibus, qui mortem comminabantur, circundatus, Arianis seductoribus corruptus, metu quam maxime graui, qui libertatem ac voluntarium viri vel constantissimi animum prorsus ademit (*a*), compulsus, si Arianæ perfidiæ symbolo reuera subscripsisset: non Pontificis tranquillo animo e cathedra docentis, sed hominis priuati, miserrimique personam tunc agebat.

XXIV. *Zosimum* nugantur Pelagianam hæresim probasse; propterea quod Cœlestii illius sectæ supparis ducis ab Africanis synodis, & Innocentio I iam damnati fidem velut catholicam commendasset, litteris ab ipso Zosimo ad Africanos Basilisco datis. Nugantur sane id asserentes: quia hisce litteris Zosimus nil aliud iussit, nisi vt ad sese merita causæ referrent episcopi Africani, dubitans quin ii aliquid fraude accusatorum, iniuriaue decreuissent contra Pelagium & Cœlestium. Hic enim ad apostolicam Sedem quum appellasset

(a) Bellarmin. *de Rom. Pontif. lib. 4 cap. 9*, ab hæresi immunem dicit Liberium, quod externam, coactamque subscriptionem admiserit sine interno animi consensu.

ſet, proteſtabatur quum libello ſcripto, tum voce *ſe omnia, quæ Sedes Romana damnaret, damnaturum*. Igitur *voluntas emendationis, non falſitas dogmatis approbata eſt* a Zoſimo, inquam cum S. Auguſtino (*a*). Quandoquidem interea Cœleſtius ab humaniſſimo Pontifice nec abſolutus, nec communioni reſtitutus: ſed acceptis, viſiſque ſynodorum Africæ actis, quum iudicio ſiſti detrectaſſet, iterum ab eo damnatus iuremerito fuit (*b*).

XXV. *Anaſtaſium II* ab eccleſia Romana repudiatum, & a Deo percuſſum, quod ſpretis deceſſorum Pontificum ſententiis, & ſine concilio epiſcoporum is communicaſſet Photino hæretico, & Acacium quoque reuocare tentaſſet, iactitant blaterones verbis Gratiani (*c*), & pſeudo Iſidori (*d*). At narratæ rei falſitas oſtenditur inſigni anachroniſmo. Acacium mortem oppetiuiſse ſub Felice II, vulgo III, qui ſedit vſque ad diem 25 Februarii anno 492, ex hiſtoria conſtat (*e*). Felici autem Gelaſius primum ſucceſſit anno 492, deinde Anaſtaſius anno 496. Qui ergo fieri potuit, vt quatuor ſaltem annos ante prædefuncti Acacii ad communionem reuocandi negotium ſuſcepiſset Anaſtaſius (*f*)?

XXVI. *Honorii* fidem monotheliſmi labe contaminatam falſo redarguunt ex litteris ad Pyrrhum & Sergium patriarchas Conſtantinopolitanos monothelitarum duces datis, quæ ſilentium duabus Chriſti voluntatibus, operationibuſque indicebant, & ex anathemate in ipſum dicto a ſexta ſynodo œcumenica. Nam Honorii epiſtolæ ad Pyrrhum & Sergium (non ad eccleſias orientales) procul dubio priuatim reſcriptæ nil omnino definiunt in excitata quæſtione dogmati-

ca

(a) S. Aug. *lib.* 2 *ad Boniſacium cap.* 2.

(b) S. Aug. *loc. cit. & lib. de pecc. orig. cap.* 6, Mar. Mercator *in commonitorio cap.* 1, & Facundus Hermianenſis *lib.* 7 *cap.* 3.

(c) Poſt *can. ſecundum* 8 *diſt.* 19.

(d) *Can. Anaſtaſius* 9 *ead. diſt.* 19, *ex tom.* 2 *Concilior. in vita Anaſtaſii*.

(e) Nicephor. *lib.* 16 *cap.* 12, Euagr. *lib.* 3 *cap.* 18, ceteris.

(f) Gelaſius Anaſtaſii præceſſor Acacium mortuum vna cum Felice ante tribunal Chriſti iam ſtetiſſe conteſtatur in *can. nec quiſquam* 4 C. *xxiv. qu.* 2.

ea vnius vel duplicis voluntatis : sed eam is in medio relinqui , silentioque obrui iussit , quoadusque synodico examine eandem ecclesia terminasset secundum euangelicas vel apostolicas litteras . Ipsas Honorii epistolas catholico sensu explicant Ioannes Papa IV , S. Maximus martyr , & Anastasius bibliothecarius (*a*), labemque fidei Honorianæ probe diluunt . Incolumi ergo fide Pontificis e cathedra docentis , Honorius tantum defecit in officio regiminis : propterea quod hæresim iamiam emergentem non compressisset , & hæresiarchis plus æquo indulsisset conniuentia detestabili . Istam profecto culpam eius letiferam sexta synodus execrata esse iis videtur probabilius , qui Baronio non consentiunt opinanti acta synodi sextæ interpolata , corruptaque esse in ea parte , quæ respicit Honorii damnationem . Rebus ita se habentibus Agatho Papa , qui post S. Martinum Honorii successorem sedit , in epistola ad sextam synodum data sincere , verissimeque asseuerauit decessorum suorum neminem a veritatis tramite discessisse . Quod hactenus demonstrasse sufficiat . Si enim hanc rem in ceteris diui Petri successoribus patefacere vellem , fines Institutionum plus æquo protraherentur .

XXVII. Comperta Romanæ cathedræ infallibilitas effecit , vt Patres vel sapientissimi post synodicas etiam sententias in quæstionibus fidei dirimendis , hæresibusque profligandis rescripta & epistolas encyclicas Romanorum Pontificum expeterent ac susciperent vt suprema oracula & res iudicatas , a quibus non liceret amplius reclamare [*b*].

XXVIII. Primatui spiritali Sedis apostolicæ accessit iure humano Principatus cum temporali iurisdictione . Quonam tempore ac iure , qui & a quibus adepti sint Romani Pontifices temporalem ditionem ac potestatem , quam longissima tot secu-

(a) Apud N. Alexandrum *in hist. sec. 7 dissert. 2 propos. 3.*

(b) S. Augustinus *lib. 2 contra Pelag. cap. 3. Per Papæ rescriptum* (ait) *causa Pelagianorum finita est , totoque Orbe post eius damnationem damnati sunt , ac litteris Innocentii tota hac de re dubitatio sublata est .*

feculorum possessione firmatam in vrbe Roma, totoque Statu ecclesiastico, seu nonnullis Italiæ prouinciis & regionibus occidentalibus, in territorio Beneuentano & Comitatu Auenionensi; nostrum non est differere.

XXIX. Nosse tamen iuuat apocrypham esse donationem regiæ dignitatis in vrbe, Italia & prouinciis occidentalibus, quam S. Syluestro Constantinum M. fecisse promit Gratianus [a]: tametsi primis quidem tribus ecclesiæ seculis ob tyrannidem persecutorum æque Romani Pontificis, ac episcoporum omnium quum delituisset dignitas, cœpit sub Constantino primum inclarescere. At succedentibus Principibus modo fauentibus modo obuersantibus lente progressa est vsque ad seculum XII. Sub Alexandro III paulo post medietatem dicti seculi ad summum peruenit fastigium, deuicto Friderico I, sedatisque inuestiturarum procellis. Declinare tandem cœpit seculo adhinc XIV, postquam Clemens V pontificiam Sedem transtulit in Gallias anno 1205: sibi eam annos septuaginta & amplius, perinde ac in captiuitate Babilonica, obtinuerunt post Clementem Iohannes XXII, Benedictus XII, Clemens VI, Innocentius VI, Vrbanus V, & Gregorius XI. Ab hoc autem Pontifice Romam reducta anno 1376, teterrima & omnium diuturnissima subiuit schismata Antipaparum Avenionensium, quæ maximo fuerunt detrimento rebus ecclesiasticis.

T I T. XIII.

De Cardinalibus.

1 *Vt Cardinalium dignitas nunc super omnes alias post Papam eminens Romano Senatui supremo, ita ceteri hierarchiæ gradus aliis Imperii dignitatibus comparantur.*

2 *Cardinalium S. R. E. collegium prisca Romani Cleri iura semper obtinuit.*

3 *Cardinales appellari dudum consueuerunt quum episcopi, tum pre-*

(a) *In can. Constantinus 14 dist. 96.*

presbyteri, diaconique fixi & perpetui, vt a subsidiariis & commendatariis distinguerentur.

4 *Regionarii vrbis presbyteri & diaconi olim Cardinales regionis primae, secundae &c. mox Cardinales tituli huius, illiusue parochiae ac diaconiae appellati, nec non ab seculo inde XII septem, dein sex episcopi suburbicarii.*

5 *Vt numerus ipsorum varius nec LXX maior, nec minor amplius esset, statuit Xystus V.*

6 *Post schisma Paparum Avenionensium Cardinalibus datum est ius optandi titulos maiores nonnullis conditionibus obnoxium.*

7 *Papae collaterales & coadiutores ii sunt in regimine vniuersalis ecclesiae.*

8 *Eos ad eminentem, qua ipsi nunc potiuntur, dignitatem omnibus superiorem euexit electio Papae actiua & passiua.*

9 *Rubro pileo, ac titulo eminentiae serius decorati. Profana ornamenta eis vetita, non item crux octogona Ordinis Melitensis.*

10 *Quasi episcopale iurisdictione fruuntur in ecclesiis titulorum suorum, & collatione beneficiorum, si resideant in vrbe.*

11 *Nouis constitutionibus & Cancellariae Regulis fere non obligantur generatim, & siquae ad ipsos extenduntur speciatim, solent ab his etiam indulto eximi.*

12 *Ex indulto communi conferunt beneficia etiam Sedi apostolicae reseruata.*

13 *Exceptis prima cathedralium & principali collegiatarum dignitatibus, monasteriis consistorialibus, beneficiis familiarium Papae, & vacantibus apud Sedem & in Curia: haec autem Papa nonnisi de consensu Cardinalis ordinarii collatoris confert.*

14 *Nec non duplici aequali reseruatione affectis.*

15 *Sed nouae prouisionis litteras pontificias intra conditos menses debet adeptus reseruatum a Cardinale beneficium obtinere.*

16 *Excipiuntur quoque ab indulto reseruata per constitutionem perpetuam.*
17 *Ordinario Cardinalium indulto fauorabilis est interpretatio, extraordinario secus.*
18 *Plures quantumlibet incompatibiles ecclesias & beneficia licet Cardinalibus perpetuo ipsorum priuilegio retinere, praeterquam inferiores dignitates & canonicatus residentiales.*
19 *Litteras apostolicas eis Cancellaria gratis dat, excepta componenda.*
20 *Nec sine consensu Cardinalis patroni beneficia familiarium ipsius confert.*
21 *Pensiones, quas Cardinales habent, ex indulto medias transferunt clericis, aliisque personis earundem capacibus.*
22 *Ex eoque simul testantur de bonis intuitu ecclesiae quaesitis sine iuris ciuilis solemnitatibus.*
23 *Sed sacra eorum supellex ad Capellam palatii apostolici pertinet, vel ad ecclesias episcopales eis commendatas.*
24 *Altare viatico vtuntur omnes etiam non episcopi Cardinales.*
25 *Leo X plura statuit de Cardinalium vita, moribus, famulatu, consanguineis, ecclesiis titulorum & commendatis, earumque bonis, de muniis obeundis, & residentia, de libertate sententiarum & arcano seruando, de funeribus.*
26 *Tridentinae reformationis decreta de electione, deque officiis & residentia episcoporum Cardinales etiam obstringunt.*
27 *Cardinalis dignitas olim episcopatu minor, cum eoque incompatibilis: nunc maior episcopatus quum residentiae, tum titulares probe retinet.*
28 *Residentia in episcopatu, quam Romae vrgentior.*
29 *Honor Cardinalibus vbique debetur.*
30 *Offensae coërcentur excommunicatione latae sententiae, aliisque poenis.*

PRoximum summo Pontifici gradum dignitatis obtinent sanctae Romanae ecclesiae Cardinales, quum eos recentior disciplina praetulerit episcopis, archiepiscopis & patriarchis

chis. Dignitatum, politiæque Imperii Romani imaginem in hierarchia, disciplinaque ecclesiastica expressam qui viderint, non dubito eos, si sana mens erit, perinde comparaturos Romano Imperatori Augusto Pontificem Romanum, ac supremo vrbis Senatui Collegium Cardinalium; tum Patriarchas Præfectis Prætorio diœcesum, Exarchos & Primates Proconsulibus & Legatis, Rectoribus prouinciarum Metropolitanos, demum Episcopos Magistratibus cuiusque ciuitatis.

II. Cardinalium S.R.E. Collegium primitiuo Clero Romano suffectum est, qui Papam suis consiliis in vniuersali ecclesia regenda coadiuuare consueuit, vices pontificias viduata ecclesia supplere, & præpositi sollicitudinem ab ecclesiæ incunabulis gerere, adeout S. Cyprianus tertii seculi scriptor Clerum Romanum florentissimum cum S. Cornelio Papa præsidere dixerit veracissime, suamque sententiam de pace lapsorum consilio, iudicioque illius Cleri subiecerit (*a*). Vocabulo igitur

(a) *In ep.* 55 S. Cypriani ad Cornelium Papam de Fortunato & Fœlicissimo, siue contra hæreticos, iuxta ordinem Pamelii & Balutii, hæc leguntur. *Florentissimo illic Clero tecum præsidenti*. Ad Clerum Carthaginensem de secessu diui Cypriani scribens Clerus Romanus *ep.* 2 inter Cyprianicas, sua præpositi sollicitudine vtitur, vicesque Pastoris in Carthaginensi ecclesia deficientis supplet, sic inquiens: *Didicimus secessisse benedictum Papam Cyprianum ... & cum* incumbat nobis, *qui videmur* præpositi *esse &* vice pastoris *custodire gregem &c.* De hisce Cleri Romani ad Clerum Carthaginensem litteris loquens S. Cyprianus *ep.* 22 *ad Clerum Romæ consistentem* scripsit, *in quibus* (ait) *euangelii plenus vigor & disciplina robusta legis Dominicæ continentur. Laborantes hic nos, & contra inuidiæ impetum totis fidei viribus resistentes multum sermo vester adiuuit, vt diuinitus compendium fieret, & priusquam venirent ad vos litteræ, quas vobis proxime misi, vt declararetis nobis, quod secundum euangelii legem nobiscum fortiter atque vnanimiter etiam vestra sententia concurrat.* Rursus in *ep.* 29 *ad presbyteros & diaconos Romæ consistentes* S. Cyprianus sententiam suam de lapsis referre studuit, quia *& dilectio communis* (ait) & *ratio exposcit, fratres carissimi, nihil conscientiæ vestræ subtrahere de his, quæ apud nos geruntur, vt sit nobis circa vtilitatem ecclesiasticæ administrationis commune consilium*. Clerus vero Romanus *ep.* 31 ad Cyprianum ita rescripsit. *Pro tua verecundia & ingenita industria consiliorum tuorum nos non tam iudices voluisti, quam participes inueniri, vt in tuis rebus gestis laudem tecum, dum illas probamus, inueniremus*. Subditque prope finem huiuscemodi epistolæ sese temperamenti Cyprianici moderamen tenere, & cum quibusdam episcopis vicinis, pon-

tur longe vetustior est res ipsa & dignitas [a] Romanæ ecclesiæ Cardinalium, splendorem externum vna cum apostolicæ Sedis maiestate sensim processu temporum adepta.

III. In synodo Romana II sub S.Syluestro [b] primum occurrit vox *Cardinalis*, & septem in vrbe Roma diaconos Cardinales fuisse: at commentitia istius synodi acta in comperto sunt eruditioribus. Seculo V reapse Gelasius Cardinalem episcopum dixit, puta perpetuum & fixum, vt eum distingueret ab episcopo visitatore, seu subsidiario & commendatario [c]. Sequenti autem seculo S. Gregorius M. nomen istud dignitatis sæpe vsurpauit, tribuitque presbyteris etiam & diaconis a propria, ad quam ordinati erant, ecclesia translatis ad aliam in perpetuum [d], in eaque fixis velut cardinibus. Tum latior patuit notio Cardinalis, ad significandum quemlibet siue episcopum, siue presbyterum, siue diaconum principali cuicunque ecclesiæ perpetuo adscriptum: secus qui in commendam, vel vicario iure ad tempus assume-

pontificia sede iam vacante per obitum S. Fabiani, deliberasse nihil innouandum ante noui Pontificis constitutionem quod ad lapsorum viuentium pacem, sed moribundis tantummodo pœnitentibus eam fore indulgentiam. Quot verba, tot patentia monimenta præstantissimæ auctoritatis & dignitatis Cleri Romani in ecclesia vniuersa. Præterea dum Cornelius Papa *contraxisse presbyterium* contra schismaticos nunciauit S. Cypriano *ep.* 46 inter Cyprianicas, quid aliud significauit, nisi presbyteros ecclesiæ Romanæ vt Papæ consiliarios, sine quorum consilio nihil agere solebat, congregasse, atque ad tantam rem deliberandam adsciuisse?

(a) Eugen. IV *in const.* 15 §. 4 *to.* 1 *Bullar. Etsi huius dignitatis nomen* (ait), *quod modo in vsu est, ab initio primitiuæ ecclesiæ non ita expressum fuit, officium tamen ipsum a B. Petro, eiusque successoribus eudens inuenies.*

(b) Quam Binius coactam putat *an.* 324, & in *can. præsul.* 2 *qu.* 4.

(c) In *can. presbyteri* 3 *dist.* 24, ex *ep.* Gelasii Papæ ad Cœlestium episcopum, ibi: *Suprascriptum* Iulianum diaconum *presbyterii honore decorabis, sciturus eum* visitatoris *te nomine, non* Cardinalis *creasse Pontificis*.

(d) *Can. fraternitatem* 5 *dist.* 71, vbi Fortunato episcopo Neapolitano ita Gregorius M. *Fraternitatem tuam a nobis petiisse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum. Et quoniam nec episcopum, cui obsecundare; nec propriam habet ecclesiam, hoste scilicet prohibente licentiam, diaconum illum nostra interueniente auctoritate ecclesiæ tuæ*

meretur (*a*). Deinde quum in ceteris ecclesiis fere exoleuisset nomenclatura Cardinalium, eam sola ecclesia Romana retinuit.

IV. Horum triplex ordo est; diaconorum, presbyterorum, episcoporum. Regionarios presbyteros in vrbis Romae titulis seu parochialibus ecclesiis, diaconos in diaconiis seu hospitalibus domibus & regionibus aeuo martyrum institutos a SS. Pontificibus Evaristo, Higino, Fabiano & Marcello ferunt scriptores (*b*). Eos posterior aetas appellauit Cardinales regionis primae, secundae, tertiae, & sic reliquarum. Tum posthabita denominatione numerica morem hodiernum instituit nuncupandi N. presbyterum Cardinalem tituli S. Mar-

tus, Deo propitio, constituere Cardinalem duximus concedendum. Heic loci Correctores Romani censent, eum, qui de vna ad alteram ecclesiam transferebatur, sine episcopum, sine presbyterum, siue diaconum, in priori ecclesia *ordinatum*, in posteriori *incardinatum* a Gregorio dici consueuisse. Quo sensu idem Pontifex Agnellum Fundorum episcopum, ciuitate ab hoste vastata, cardinalem constituit sacerdotem, puta episcopum Tarracinae, defuncto Petro istius ciuitatis episcopo, *can. relatio XXI qu.* 1. Idem *lib.* 1 *ep.* 73 *ad Januarium* Archiepiscopum Calaritanum scribens, *Liberatus* (ait) *qui diaconi fungi perhibetur officio, si a decessore tuo non est factus Cardinalis, ordinatis a te diaconibus nulla debet ratione praeponi*. A praelaudatis Gratiani Correctoribus dissentire videtur Io: Diaconus *in vita S. Greg. M. lib.* 3 *cap.* 2, dum inquit: *Cardinales violenter in parochiis ordinatos forensibus, in pristinum cardinem Gregorius reuocabat*. Quum cardinis nomen primae etiam ecclesiae tribuat Ioannes, inde arguitur Cardinalem ordinari aeque in secunda, ac in prima ecclesia: & latiorem cardinandi notionem aeuo Gregoriano quoque fuisse, quam acceperint correctores.

(a) Hoc sensu Cassiodorius *lib.* 7 *variar. ep.* 3, Principem *Cardinalem* dixit Praefectum Praetorio eius vita durante creatum. Alii tamen cum Inreto, & Pancirolo ideo Cardinales dixerunt, quia principales & primos, ad discrimen inferiorum ministrorum: quemadmodum dicuntur virtutes cardinales, ara cardinalis & missa. In ecclesiis Mediolanensi, Rauennatensi, Lucensi, Placentina, Florentina, Veronensi viguisse nomenclaturam Cardinalium ostendit Muratorius *to.* 3 *dissert.* 61 *edit. Neap.* Atque inter cathedralis ecclesiae Neapolitanae Canonicos ordinis quum presbyteralis, tum diaconalis nonnullos adhuc nuncupari Cardinales, recte obseruauit cum Vghellio *to.* 6 *Italia Sacra*.

(b) De Enaristo an. 112 ita liber Pontificalis Damasi: *Hic titulos in vrbe Roma diuisit presbyteris, & septem diaconos ordinauit*. De Higino: *Hic Clerum composuit, & distribuit gradus*. De Fabiano. *Hic regiones diuisit diaconibus*. De Marcello. *Hic vigintiquinque titulos in vrbe Roma constituit quasi dioeceses.*

S. Marcelli, tit. S. Praxedis, atque N. diaconum Card. S. Agathæ, seu S. Eustachii, & sic deinceps ab ipso parochiæ titulo, diaconiæque nomine. Ad Cardinales presbyteros & diaconos seculo XII accesserunt septem prius, postea sex episcopi suburbicarii, scilicet Ostiensis (cui Veliternus vnitus est), Portuensis cum adnexo altero S. Rufinæ, Sabinus, Prænestinus, Tusculanus, Albanus, qui ob locorum propinquitatem simul & Pontifici adesse, & suo non deesse gregi possunt, inquit Cardinalis Brancaccius de suburbicariis hisce episcopis Cardinalibus edisserens.

V. Numerus Cardinalium incertus olim & varius ad libitum summorum Pontificum erat. Non plures quam viginti numerabantur sub Iohanne XXII anno 1331: & vacante Sede per obitum Clementis VI anno 1352 placuit sacro ipsorum Collegio constituere, vt vltra viginti ne in posterum crearentur. Vrbanus VI tres supra viginti inuenit, dum Petri Sedem ascendit anno 1378. Grassante schismate Paparum Auenionensium numerus admodum excreuit, quum obedientiæ suæ Cardinales quisque Pontificum siue verus, siue dubius siue illegitimus adlegere studuisset. Synodus Constantiensis anno 1415 præfigere censuit numerum viginti quatuor, ne tantæ dignitati multitudo quid detraheret (*a*). At paulatim excreuit, præsertim sub Pio II (*b*), qui conquerentibus vilescere numero Cardinales respondit haud fas sibi esse preces Principum transalpinorum contemnere, & Nationes longinguas in eiusmodi dignitatibus distribuendis omnino præterire. Tum etiam sub Xysto IV, Alexandro VI & Leone X, quo sedente sexaginta duos Cardinales extitisse recenset Cohellius (*c*). Paulus IV instantibus Cardinalibus in bulla, quam *compactum* vocant, ad quadraginta eos reduci præscripsit: verum alios amplius deligere non abstinuerunt & ipse

(a) Rainaldus *ad an.* 1331 *n.* 33, alibique, & Thomassinus *cap.* 114 *n.* 13 *par.* 1. *lib.* 2. [b] Pius II *lib.* 2 *commentar. pag.* 129.
[c] Cohellius *in notitia Cardinalium cap.* 3 §. *hunc tamen.*

ipse Paulus IV, & eius successores Pius, & Gregorius XIII. Ad extremum Xystus V (*a*) sanciuit, ne Cardinalium numerus septuaginta excederet, perinde congruens cum 70 senioribus in Moysis adiumentum assumtis, ac 70 discipulis Christi Domini: eisque addixit (*b*) sex episcopatus suburbicarios, quinquaginta titulos presbyterales (*c*), & quatuordecim diaconias (*d*). Xystinus hic ordo stat adhuc.

VI. Diaconias, titulosque semel adeptos mutandi libertas in more veterum non fuit vsque ad nefandum Paparum Avenionensium schisma, quod diuersæ obedientiæ Cardinalibus necessitate vrgente aditum reclusit sub Alexandro V dimit-

[a] Xystus V *const.* 50 *edita an.* 1586. [b] Id. *const.* 55 *edita an.* 1587.

[c] Prior Xystina constitutio presbyteros Cardinales non amplius 50 præfixit. Posterior tamen presbyterales titulos 51 maluit eum in finem, vt titulus S. Laurentii in Damaso in perpetuum S. R. E. Vicecancellario adnexus quinquagenarium presbyterorum numerum non posset deminuere, quum Vicecancellarii munus obiret vel episcopus, vel diaconus Cardinalis, Cohell. *notit. Cardin. cap. 6 in fin.* Card. de Luca *lib. del Cardinal Pratico cap. 3 n. 4. Videlicet ex antiquis*, ait Xystus *const.* 55 §. 2, S. Crucis in Hierusalem, SS. Marcellini, & Petri, SS. quatuor coronatorum, SS. Ioannis & Pauli, S. Anastasiæ, S. Sabinæ, S. Stephani in Coelio Monte, S. Clementis, SS. Nerei, & Achillei, S. Susannæ, S. Pudentianæ, S Xysti, S. Petri ad vincula, S. Martini in montibus, S. Eusebii, S. Priscæ, S. Vitalis, S. Marci, S. Marcelli, S. Laurentii in Lucina, basilicæ duodecim Apostolorum, S. Laurentii in Damaso, quæ S. Romanæ ecclesiæ Vicecancellario pro tempore existenti perpetuo concessa & assignata est, S. Balbinæ, S. Cæciliæ & Chrysogoni, S. Praxedis, S. Mariæ Transtiberim. *Ex posterioribus* vero SS. Quirici, & Iulitæ, S. Ioannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone, S. Laurentii in Palisperna, S. Thomæ in Parione, S. Syluestri in Campo Martio, S. Pancratii, S. Bartholomæi in Insula, S. Matthæi in Merulana, S. Mariæ de Aracoeli, S. Mariæ in Via, S. Mariæ supra Mineruam, S. Mariæ Angelorum in Thermis, S. Hieronymi Illyricorum. His nouos alios ab se institutos addidit, videlicet S. Augustini, S. Mariæ de Populo, S. Alexii in Auentino, S. Blasii de Annulo, S. Mariæ de Pace, S. Saluatoris de Lauro, S. Petri in Monte aureo, SS. Trinitatis in Monte Pincio, S. Mariæ Transpontinæ.

(d) Ex Diaconiis antiquis videlicet S. Mariæ in Aquiro, S. Mariæ in Cosmodin, SS. Cosmæ & Damiani, S. Mariæ Nouæ, S. Adriani, S. Mariæ in via lata, S. Mariæ in Porticu, S. Angeli in foro piscium, S. Nicolai in carcere Tulliano, S. Mariæ in Dominica, S. Eustachii, S. Viti in Macello, S. Agathæ, ac S. Gregorii ad Velabrum.

mittendi vnum, & optandi alium titulum (*a*). Tum consuetudine, quam subsequentes Pontifices nedum tolerare, sed etiam probare duxerunt, factum est, vt Cardinalibus in Curia vacationis tempore præsentibus optio detur titulorum vacantium, in Consistorio personaliter facienda, nisi quis detineatur infirmitate in vrbe, aut causa reipublicæ vel Pontificis legatione absit: hic enim sua optandi vice per procuratorem ex ipso collegio deputandum specialiter probe fungitur. Optare gradatim debet antiquior diaconus presbyteralem titulum, & presbyter episcopalem. Quoties tamen deminutus reperiatur XIV diaconorum numerus, nonnisi post exactum in ordine diaconatus decennium quisque Cardinalis diaconus optare presbyteratum ante omnes presbyteros post ipsum ad cardinalitiam dignitatem promotos, dummodo decem saltem cardinales diaconi superessent (*b*). At vsu non viget priuilegium a Xysto V indultum antiquiori diacono optandi episcopatum suburbicarium, quarta dum acciderit vacatio, in concursu presbyterorum (*c*). Cardinalibus autem adeo infirmis & inualidis, vt nequeant episcopales functiones exercere, optionem suburbicarii episcopatus vetuit Vrbanus VIII die 20 Augusti *1629*. Optio itidem Decanatus S. Collegii nonnisi atiquiori in episcopatu suburbicario Cardinali, qui præsens in Curia vel intra duas dietas adsit, vel pontificia mandata ob causam publicam alicubi expleat, datur post habito episcopo in altera ecclesia, cui præsit, residente (*d*).

VII.

[a] On. Panuin. *de septem vrb. eccles. cap.* 3, Pag. *de vit. Alex. V. to.* 2 *n.* 15, Spondan. *ad an.* 1410. Card. Brancat. *in disc. de opiton. sex Episc.*

[b] Ex decreto Concistoriali die 18 Aug. 1597, impresso in *const.* 48 Clem. VIII *to.* 3 *Bull.* Tametsi ante vetuerat Xystus V *cit. const.* 50 §. 7 Diaconis optare presbyteratum, quoadusque suppletus esset numerus XIV in Diaconorum ordine.

[c] Io: B. Spada *cons.* 138 *to.* 1, & Card. de Luca *in addit. ad cap.* 3 *del Cardinal Pratico*.

[d] Ex const. Clem. XII die 10 Ian. 1731, quæ incipit *pastorale officium*: vbi constitutio Pauli IV conformis innouatur, contraria vero Benedicti XIII abrogatur.

VII. Præcipuum Cardinalium munus est Papam in ecclesiæ vniuersalis regimine consilio & opera coadiuuare (*a*). Nam vnicum ipsi cum Romano Pontifice Senatum totius Orbis perinde componunt, ac cuiusque ecclesiæ Senatum Canonici singularum cathedralium vna cum episcopo suo: eosque propterea S. Bernardus *collaterales & coadiutores* Papæ appellauit (*b*). Quandoquidem Sedi apostolicæ iugiter inhærentes officia exequuntur & munia Vicecancellarii S. R. E. Camerarii, Magni Pœnitentiarii, Vicarii vrbis, Secretarii quum Status tum Breuium & a libellis, Auditoris, & Legati a latere extra vrbem. Quamplurima item, eaque maxima negotia, quæ in vrbem ex orbe deferuntur, collatis consiliis definiunt tam in Concistorio coram Papa, quam in quindecim Congregationibus Cardd. a Xysto V institutarum ad faciliorem vniuersæ reipublicæ Christianæ, Status ecclesiastici, Romanæque Curiæ negotiorum expeditionem. Videlicet supremæ Inquisitionis fidei, pro Signatura gratiæ, pro ecclesiarum erectione & prouisionibus concistorialibus, pro annona status ecclesiastici, sacrorum Rituum, pro paranda & seruanda classe ad Status defensionem, indicis librorum prohibitorum, pro executione ac interpretatione concilii Tridentini, pro subleuandis ecclesiastici Status grauationibus, pro vniuersitate studiorum vrbis pro negotiis episcoporum & regularium, pro

[a] Nicol. III in *cap. fundamenta militantis ecclesiæ 17 de elect. in 6.* Inn. III *cap. bonæ memoriæ 3 de post. prael.* Trid. *sess. 25 de ref. cap. 1 in fine*, ibi; *Cardinalium consilio apud SS. Romanum Pontificem vniuersalis ecclesiæ administratio nititur.* Otho Frising. *lib. 1 de gestis Frid. cap. 57*, tradit Cardinales contra Gallos, qui eorum auctoritatem contemserant; ita scripsisse ad Eugenium III. *Per nos tamquam per cardines vniuersalis ecclesiæ voluitur axis.* Absentes a curia Romana Cardinales sine licentia Papæ, vel sine officio ab apostolica Sede iniuncto, priuandos fore fructibus beneficiorum sanxit Leo X *const. 7 §. 28.*

[b] S. Bern. ad Eugen. *lib. 4 de considerat. cap. 4. Veniamus ad collaterales & coadiutores tuos. Hi seduli tibi, hi intimi sunt ... an non eligendi de toto orbe orbem iudicaturi?* Et Innocentius III *in cap. per venerabilem 13 qui filii sint legitimi. Sunt autem Sacerdotes leuitici generis* (ait) *fratres nostri, qui nobis iure leuitico in executione sacerdotalis officii coadiutores existunt.*

viis, pontibus & aquis curandis, pro typographia Vaticana, pro Status ecclesiastici negotiis (*a*). Eisque tres alias addidit Clemens VIII, nimirum pro bono regimine communitatum Status ecclesiastici [*b*], super Baronibus earum (*c*), & aduersus bannitos (*d*). Ad istas insuper accedunt aliæ Congregationes temporariæ & particulares, quas cogere Papa solet extra ordinem (*e*). Pontificias item epistolas & decretales prioribus seculis rescribere de sententia Cleri vrbis florentissimi consueuerunt Pontifices Romani, quemadmodum nouæ constitutiones ac bullæ posteriori æuo nonnisi de consilio Cardinalium prodiuere, ac passim eduntur: & non semel inter solemnia inaugurationis spoponderunt sese in summi pontificatus muneribus obeundis consilium sacri eorum Collegii adhibituros (*f*). Tametsi haud necessarium esse Cardinalium assensum, vt decreta & constitutiones pontificiæ vim habeant, Bellarminus, Azorius, ceteri plurimi tenent (*g*).

VIII. Tot tantisque muneribus fulgentem Cardinalium dignitatem magis magisque amplificauit electio Papæ actiua & passiua, de qua inferius: extulitque super omnes alios non modo episcopos, sed metropolitanos etiam & patriarchas, quos præcedunt diaconi & presbyteri Cardinales licet episcopali charactere carentes, sicuti in conciliis generalibus præcessisse commonent acta Conciliorum Lugdunensium I, & II, Florentini, Tridentini, aliorumque. Enimvero paucis retro seculis olim episcopi honorem vel presbyteri vel diaconi Cardinalis renuebant, ne reuocato gradu viderentur a majore ad minorem descendere dignitatem (*h*), neue cogerentur epi-

(a) Xystus V in *const. immensa* 74, *to.* 2 Bullarii; vbi iurisdictionem & facultates singularum eiusmodi Congregationum simul definit.

(b) Clem. VIII in *const. pro commissa* 10 *to.* 3. Bull.

(c) Idem in *const. iustitia* 41. (d) Idem in *const. in regendis* 15.

(e) Apud Rigant. in *Reg. VIII* § 2 *num.* 12.

(f) Id patet ex formulis *libri diurni* Pontificum Romanorum a Io: Garnerio editi. (g) P. de Marca *lib.* 1 *de concord. cap. 9 in fin.*

(h) Nam præstat potestate ordinis Episcopus Cardinali presbytero ac diacono: secus dignitate, Card. Bellarmin. *to.* 2 *controu. lib.* 1 *de clericis cap.* 16.

episcopatum dimittere (*a*). Nunc inolita iandiu consuetudine quum episcopi inter Cardinales vel presbyteros vel diaconos adleguntur, tum Cardinales ad episcopatus ab vrbe remotos promouentur, ad residendum in dioecesibus obstricti ex sanctionibus Tridentinis, aliisque summorum Pontificum: quia demtis absentibus aut residentiæ episcopalis, aut legationis apostolicæ gratia, complures adhuc in vrbe & apud Sedem apostolicam remanent semper.

IX. Rubrum pileum eis indulsit primum Innocentius IV anno circiter 1244, quem nequis alius ferret, inhibuit Paulus II. Tum Regulares etiam professos in Cardinalium collegium cooptatos eodem purpureo galero Gregorius XIV decorauit. Vrbanus VIII anno 1623 *eminentissimos* nuncupari voluit perinde Cardinales, ac ecclesiasticos Imperii Electores. Demum Innocentius X anno 1645 votum S. Congr. Rituum comprobauit, omnes vt æque Cardinales vno eodemque titulo *Eminentissimi ac Reuerendissimi*, seu *Eminentiæ Reuerendissimæ* contenti essent, suaque sigilla coronis, aliisque profanis ornamentis omnino amotis, solo pileo insignirent sub poena excommunicationis. Verum Benedictus XIV litteris ad Ioachimum Cardinalem Portocarrerum datis die 13 Octobris 1745, *tu itaque dilecte fili noster*, ait, *quum eiusdem Ordinis, Melitensis eques professus existas, habitum professorum proprium, licet inter Cardinales S. R. E. cooptatus deferre debes*, octogonam *scilicet* crucem *supra mozzettam, cuius vsu & in vrbe & extra illam potiris: nec enim dignitas Cardinalatus ab hac obligatione te eximit, quemadmodum nec alios Cardinales ex Ordinibus monasticis aut mendicantibus assumptos a delatione habitus*

(a) Thomassin. *de vet. ac nou. eccl. disc. par.* 2 *lib.* 3 *cap.* 5 *n.* 12, & *cap.* 33 §. *primogenitum*. Sane (vt Cardinales a Paulo III selecti pro ecclesia reformanda an. 1538 affirmarunt in consultatione sua) *officium Cardinalium, & officium episcopi incompatibilia sunt. Nam Cardinalium est assistere Sanctitati tuæ pro gubernanda vniuersali ecclesia, officium autem episcopi est pascere gregem suum, quod præstare bene & vt debet, haud potest, nisi habitet cum ouibus, vt pastor cum grege.*

bitus eorum Ordinis non absoluit (*a*).

X. Presbyteri, diaconique Cardinales in ecclesiis suorum titulorum, ac diaconiis iurisdictione quasi episcopali in spiritualibus ac temporalibus fruuntur (*b*), quam edisserunt Franciscus Cardinalis Albitius speciali tractatu, & Thomasinus (*c*). Proinde beneficia in illis fundata conferunt, dummodo in Romana Curia residеant (*d*). At a Curia absentes ex qualibet causa necessaria, vel de licentia Papæ etiamsi intra duas diætas tempore vacationis commorentur, ea conferre sine specialissimo indulto nequeunt, licet apud suas episcopales diœceses commorentur (*e*). Quum enim facultas conferendi beneficia titulorum & diaconiarum Cardinalibus ea sub conditione largiatur, si & quousque resideant in Romana Curia: consequens est, vt absentia quælibet vel a culpa immunis impediat implementum conditionis, & vsum gratiæ conditionalis. In tribus autem basilicis S. Io. Lateranensis, S. Petri, ac S. M. Maioris de vrbe, quæ inter titulos cardinalitios haud recensentur, Archipresbyteri Cardinales diuerso fruuntur priuilegio conferendi beneficia inferiora, etiamsi absentes a Curia reperiantur (*f*).

XI. Nouis constitutionibus, & Regulis Cancellariæ per Papam

(a) Benedict. XIV in *const. biennium num.* 2 *in supplem.* Bullarii *to.* 4.

(b) Honorius III *in cap. his quæ* 11 *de maior. & obed.* rescripsit presbyteros & clericos ecclesiæ titulari S. Laurentii in Damaso obedientiam præstare debere, & sententiis presbyteri Cardinalis sui parere, Hinc ordinariam iurisdictionem Cardinalis titularis iure communi fundatam arguunt Fagnanus, & Gonzalez hoc in textu, secus potestatem ordinis episcopalis, Cironius *in not. ad hanc decretal. in* 5 *compil.* Benedict. XIV in *const. ad audientiam* 11 *to.* 4 Bull. declarat Cardd. episcopos suburbicarios in propria capella intra vrbem Romam subditis suis non posse præter primam Tonsuram conferre maiores vel minores Ordines, nisi post petitum & obtentum Cardinalis vrbis Vicarii consensu.

(c) Thomasin. *vet. nou. Eccl. discipl. to.* 1 *lib.* 2 *cap.* 26. *n.* 8.

(d) Ex limitatione *Reg.* 8 *Cancell. Apost.* inter editas a Bened. XIV, apud Rigant. *to.* 1, quam satis explicui in *tract. de Benef. eccles. cap.* 5 *num.* 42.

(e) Rigant. *to.* 1 *ad Reg.* 8 *n.* 124, & 135. In suburbicario episcopatu quoque suo residens Cardinalis amittit priuilegium conferendi beneficia in eadem diœcesi vacantia, quæ non ordinario episcopi iure, sed extraordinario indulti pontificii conferri asseuerat laudatus Rigantius.

(f) Card. de Luca *in lib. del Cardinal pratico cap.* 18 *n.* 2, & *seqq.*

Papam *edendis* post primam Regularum editionem non comprehendi Cardinales, nisi vel iisdem faueant, vel de ipsorum consilio editæ fuerint, vel expressam eorundem faciant mentionem; edixerunt primum Leo X, tum successores Pontifices inter Cancellariæ Regulas, quemadmodum & nouissime Papa Benedictus XIV in Reg. 70. Idemque Pontifex a constitutione quum Xysti V., tum sua *de damni* dati pœnis in ecclesiastica ditione exemptos palam Cardinales edixit (*a*). Quod vero ad iam *editas* constitutiones ac Regulas, quæ Cardinales etiam obstringunt (*b*), multiplicia indulta solet ipsis largiri Sedes apostolica, quorum tenor attendendus est, ne communes iidem leges contemnant extra fines dispensationis (*c*).

XII. Præstat inter omnia indultum de facultate conferendi beneficia Sedi apostolicæ reseruata, Regulis Cancellariæ non obstantibus, quod singulis Cardinalibus concedi consueuit. Huius virtute ordinaria episcoporum iurisdictio reseruationibus apostolicis sopita excitatur & in integrum restituitur Cardinalibus in Romana Curia præsentibus, aut de licentia Papæ inde absentibus, vt omnia & quæcunque beneficia nedum sui tituli cardinalitii, verum etiam cathedralium ecclesiarum & diœcesum, abbatiarum & monasteriorum sibi commendatorum (*d*) perinde valeant conferre, *ac si reseruationes, affectiones, regulæ & constitutiones huiusmodi non apparerent* (*e*). Ex his verbis concludunt Doctores hocce indulto non

(a) Bened. XIV. in *const. inueterata* 38 §. 4, *to.* 4 Bullarii.

(b) Felin. *in cap. ad aures* 11 *de rescript.* Fagnan. *in cap. ne pro dilatione de pœnit. & remiss. num.* 55, *& seqq.* Falsa enim est Ancarani, & Romani opinio Cardinales eximens ab *editis* constitutionibus & regulis, perinde ac ab edendis.

[c] Anastasius Germonius in tr. *de indultis apostolicis Cardinalium*, in 25 articulos seu §§. dissectum indulti tenorem a Xysto V concessi, Hier. Cardinali Ruvereo, velut omnium exemplar edisserit, doctisque illustrat commentariis.

(d) Ex §. *tibi quoad vixeris*, §. *tam ratione*, §. *nec non quarumcunque*, & §. *quibuscunque* citati indulti apud Germonium.

(e) Ex §. *commendare* cit. indulti. Consonant verba subsequentis §. *alioquin prouisiones*, ibi: *Decernentes reseruationes, affectiones, regulas, constitutiones & ordinationes* ... quoad impediendum te, *quominus in præmissis* tam ordina-

non augeri ordinariam iurisdictionem nouis facultatibus, sed redintegrari solummodo ad primæuum, quo ea vigebat, statum; nec ius extraordinarium largiri, sed obstacula Regularum Cancellariæ remoueri (*a*). Expressa quidem continetur indulto potestas conferendi beneficia Sedi apostolicæ reseruata ratione familiaritatis vel præmortui Papæ vel Cardinalium vel notariorum & scriptorum, aliorumque officialium Sedis apostolicæ (*b*), vel in titulum perpetuum vel in commendam clericis secularibus conferri solita (*c*): etiam electiua (*d*), sine tamen præiudicio eorum, qui ius habent eligendi.

XIII. Excipiuntur nihilominus indulto primum Dignitates *maiores* cathedralium, & *principales* collegiatarum (*e*); *monasteria consistorialia*, quibus scilicet abbates perinde præficiuntur, ac cathedralibus episcopi per cedulam Consistorii; & *conuentum habentia* puta monachorum sub regulari disciplina conuiuentium; & *quorum fructus in libris Cameræ apostolicæ taxati reperiuntur* (*f*), excedentes videlicet valorem florenorum 63 ⅓, quos etiam ducatos Cameræ hodie appellant. Deinde beneficia vere familiarium regnantis Papæ, vna & continuorum commensalium, etiamsi obiissent, dum adhuc Cardinalis erat (*g*). Ad extremum vacantia *apud Sedem* apostolicam seu *in Curia* (*h*), quod vnum idemque sonat, scilicet per obitum in vrbe vel intra duas ab vrbe diætas; aut per promotionem beneficiarii ad episcopatum; aut dimissionem in Papæ manibus, aut amissionem pœnalem. Tamen hæc apud Sedem seu in Curia vacatura beneficia Papa se non collaturum spondet (*i*), nisi Cardinalis indulto fruens consensum suum in Cancellaria per semetipsum, si præsens in Cu-

dinaria auctoritate, quam concesso *tibi per præsentes indulto huiusmodi vti valeas ad dicta beneficia ad tuam etiam cum alio vel aliis dispositionem pertinentia*, *nullatenus se extendere*.

(a) Puteus *dec.* 220 *n.* 2 *lib.* 1, & *dec.* 93 *lib.* 3.
(b) §. *Etiam ex eo*. (c) §. *Quibusuis personis*.
(d) §. *Ac beneficia*. (e) *Etiamsi secularia*.
(f) §. *Regularia vero*. (g) §. *Præterquam ratione*.
(h) §. *Quæ extra dictam Curiam*. (i) §. *Si vero illa*.

Curia sit, vel per procuratorem, si abfuerit, præstiterit: alias nullius erit momenti collatio pontificia (*a*). Excipe, si resignatio in fauorem certæ personæ facta sit, ad quam perficiendam consensus haudquaquam requiritur Cardinalis vel titularis vel commendatarii vel ordinarii collatoris.

XIV. Quum ista quatuor exceptionum genera firment in ceteris casibus contrariam regulam: censebat Germonius (*b*), quæ duabus, pluribusue reseruationibus licet coæqualibus obnoxia sunt beneficia extra Curiam vacantia, ea posse Cardinalem vi indulti conferre: nam tenor indulti fere idem non limitare videbatur vnicam reseruationem, nec excipere duas reseruationes. At vero iussu Pauli V anno 1615 re perpensa aliter censuerunt celebres Rotæ Auditores Vbaldus, & Verospius (*c*). Tum Vrbanus VIII (*d*), & Alexander VII (*e*) aperte prohibuerunt Cardinalibus indulto fruentibus collationem beneficiorum *duplici æquali personali* reseruationi subiectorum. Secus ergo erit, si reseruationes essent aut disparis generis, puta si personalis reseruatio cum reali vel locali vel temporis reseruatione concurret: aut si essent inæquales, & altera alteram absorberet.

XV. Collatio tamen beneficiorum in octo mensibus apostolicis vacantium, aliorumque reseruatorum, quam faciunt Cardinales vigore indulti, reuocabilis erit, nisi eam Pontifex litteris apostolicis *nouæ prouisionis* vulgo dictis ratam habebit: quas is, cuius interest, assequatur oportet intra quatuor vel plures indulto condictos menses, alias iure cadet suo (*f*). Hisce *nouæ prouisionis* litteris ea semper adiicitur clau-

(a) §. *Alioquin prouisiones* cit. indulti, & Reg. 32, & 33 Cancellariæ *de impetrantibus benef. pro obit. familiar. Cardinal.*

(b) Eodem *tract. de indult. Card.* §. *commendare n.* 33.

(c) Apud Gratian. *discept.* 982 *n.* 13, *& seq.*

(d) *In const. quamuis* 165, *to.* 4 Bullarii, *die* 15 *Iulii* 1642.

(e) *In const. cum nouiter* 171 *to.* 5 Bullarii. Fagnan. *in cap. sicut vnire n.* 49 *de excess. Prael.* Rigant. *to.* 1 *ad Reg.* 1 *Cancell.* §. 2 *n.* 20.

(f) Rigant. *ad Reg. IX. n.* 52, *&* 151 *to.* 2. Videsis quæ dixi in tract. de Beneficiis *cap.* 7 *num.* 17, edit. 2.

clausula : *dummodo beneficia præfata sub indulto comprehendantur*. Cuius virtus est, vt validam Cardinalis collationem firmet, secus inualidam de beneficiis exceptis.

XVI. Ad exceptiones indulti iam dictas adduntur & beneficia perpetuo Sedi apostolicæ reseruata, puta per constitutionem perpetuam (*a*). Huius generis sunt erecta in solo Lateranensi: quæ viduata episcopali Sede vacauerint (*b*), aut per obitum conclauistarum, secus dapiferorum (*c*).

XVII. Quod modo expendimus indultum conferendi beneficia reseruata, *ordinarium* nuncupant Doctores, propterea quod Ordinariis conceditur collatoribus, iisque eo restituitur submotis Cancellariæ Regulis vetusta facultas ordinaria. Quamobrem fauorabile cum putetur, benigniorem suscipit interpretationem, vigetque papali etiam Sede vacante. Haud parum proinde differt ad indulto *extraordinario*, quale est, quod aliquando Cardinali ecclesiam episcopalem, vel abbatialem dimittenti Papa largitur conferendi beneficia ecclesiæ dimissæ in octo mensibus apostolicis vacatura, quatuor aliis mensibus ordinariis successori episcopo vel abbati relictis. Hoc enim odiosum est, strictæque interpretationis, & quoadusque pontificia Sedes vacauerit, vna cum Cancellariæ Regulis expirat: quum Ordinarii collatoris iurisdictio tum reuiuiscat (*d*). Præterea si ad aliam episcopalem vel abbatialem ecclesiam translatus Cardinalis erit, & beneficia in hac posteriori conferat ecclesia vti Ordinarius collator a Regula mensium exemtus: tunc etiam expirat indultum conferendi beneficia prioris ecclesiæ dimissæ, ex const. 60 Vrbani VIII, quæ inhibuit ne Cardinales pluribus eodem tempore indultis vterentur in duabus ecclesiis, altera dimissa, & altera, cui actu præessent (*e*). XVIII.

(a) Rigant. *ad Reg. IX. n.* 12. *to.* 2. (b) Idem *to.* 1. *pag.* 314. *n.* 414.
(c) Idem *to.* 1 *pag.* 608 *n.* 16 *&* *pag.* 383 *n* 130.
[d] Germon. *in* §. *per quæ sublatis n.* 93 *ad* 99, Rigant. *to.* 2 *ad Reg. IX* §. 4 *n.* 9, *& seqq.* contra sententiam Card. de Luca *disc.* 31 *de benefic.*
[e] Card. de Luca *disc.* 3 *de benefic. num.* 16, Rigant. *in Reg. IX.* §. 3. *numer.* 69.

XVIII. Plura item beneficia licet incompatibilia retinendi priuilegium iis, qui ad Cardinalatum promouentur, perpetuo largitus est Xyſtus V (*a*), ſcilicet metropolitanas & cathedrales eccleſias, monaſteria etiam commendata, prioratus, cetera omnia beneficia, *quæ videntur* (ait) *conuenire dignitati Cardinalatus*. Secus alia, quæ tanto gradui repugnant, veluti archipresbyteratus, archidiaconatus, decanatus, canonicatus & ſimilia: quum obtinentes huiuſmodi beneficia & reſidere in choro, & habere debeant locum poſt epiſcopum, dignitati Cardinalis non congruentem. Mos vero inualuit nonniſi Cardinalibus conferendi archipresbyteratum in tribus Romæ baſilicis patriarchalibus S. Io: Lateranenſis, S. Petri, & S. M. Maioris [*b*].

XIX. Immunes ſunt inſuper a taxis Cancellariæ in expeditione litterarum apoſtolicarum, excepta componenda, dummodo ſex ſaltem menſes vrbem aſſidue incoluerint: aliter ſpeciali mandato pontificio expediendi gratis opus habent (*c*).

XX. Conſenſus priuilegio gaudent, quem expetere impetrantes beneficia familiarium ipſorum Cardinalium a Sede apoſtolica debent. Irrita enim habebitur collatio pontificia, niſi Cardinalis patronus defuncti vel renunciantis beneficiarii ſuum præſtiterit in Dataria conſenſum perſonaliter, ſi adſit; aut abſens per procuratorem, ex Reg. 32 Cancellariæ. Quod ſi ea beneficia ad alterius Cardinalis collationem pertinerent, vbi extra Curiam ex. gr. vacaſſent: Cardinalis patroni ex nouis conſtitutionibus, non Cardinalis collatoris ordinarii conſenſus in apoſtolica expeditione requiritur (*d*). Abſens quoque cito reuerſurus Cardinalis patronus vtitur conſenſus prærogatiua,

(a) *In conſt. ſanctiſſimus 79 to.* 2 Bull., quam refert Iacobus Gohellius *in notit. Cardinal. cap.* 9, Hoieda *de incompatibil. par.* 1 *cap.* 2.

(b) De ipſorum iure in conferendis beneficiis earundem baſilicarum inferioribus iam dixi in *tract. de beneficiis cap.* 7 *num.* 20, *& cap.* 5 *num.* 42, edit. 2.

(c) Rigant. *to.*3 *in Reg.* 27 *n.* 101, *& ſeqq.*

(d) Rigant. *ad Reg.* 33 *n.* 29 *t.* 3.

si post obitum familiaris sui ad vrbem infra decem vel quindecim dies reapse regressus sit, ex eadem Regula.

XXI. Pensiones transferunt suas pro medietate coram solo notario & testibus, indultum si obtinuerint eo tenore, quem refert Card. de Luca post *tract. de Pensionibus*. Nam Cardinales plerunque fruuntur indulto pensiones transferendi *clericali caractere saltem insignitis, aut alias pensionum huiusmodi capacibus:* quales ex. gr. sunt milites Lauretani, aliorumque ordinum equestrium quamuis non clerici (*a*).

XXII. Testandi facultatem de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis sine peculiari indulto non potiuntur (*b*). Sed indulto freti bene testantur per schedulam (*c*), neglecto testium in supremis tabulis iure ciuili præscriptorum, perinde ac milites: dummodo rei veritas satis ex ea appareat, nullaque falsitatis suspicione laborare schedula videatur.

XXIII. At Iulius III declarauit *paramenta ac ornament a Capellæ ipsorum Cardinalium iam tanto tempore, quod eius initii hominum memoria non habetur, Capellæ apostolicæ, in qua Missæ papales celebrantur, deuolui consueuerunt* (*d*). Mox Vrbanus VIII inhærens constitutioni Clementis VII, abrogauit omnia indulta Cardd. concessa disponendi de sacra domesticorum Oratoriorum supellectile, decreuitque vt *omnia & singula mitræ, pluuialia, tunicellæ, aliaque ornamenta & vestimenta, ac calices, patenæ, vasa etiam aurea & argentea, aliæque res & vtensilia quomodolibet nuncupata, præsertim benedicta seu consecrata, quibus S. R. E. Cardinales nunc & pro tempore existentes, etiam præfatam seu quamcunque aliam similem vel dissimilem facultatem apostolicam de illis disponendi, ac ad hæredes etiam ab intestato transmittendi, vt præmittitur, habentes, non solum in Capella Pontificis seu processionibus, cærimoniis, & aliis functionibus pontificiis præfatis, sed etiam in eorum Capellis priuatis hactenus vel in*

(a) Ex traditis a Rigantio *to.* 3 *in Reg.* 46 *Canc.* §. 2 *n.* 139, *& seq.*

(b) Barbat. *in tr. de præstant. Cardinal. qu.* 3, *&* 4, Germon. *d.* §. *quod tu Romanam n.* 18, *&* 19.

(c) Card. de Luca *de testam. disc.* 2 *ad* 6.

(d) Iul. III. in *const. cum sicut* 7 *to.* 1 Bull.

in futurum pro tempore quomodolibet usi fuerint, ad Sacristiam præfatam (scilicet ad sacellum Cardd. in palatio apostolico) *ipso iure spectent & pertineant, & ad illam deferri, illique realiter consignari debeant statim post obitum ipsorum Cardinalium, excepta vna tunicella pro quolibet Cardinale diacono, & vna planeta pro quolibet Cardinale presbytero, ac vno pluuiale pro quolibet Cardinale episcopo, ac exceptis candelabris, ac malluuiis & gutturniis*, bacili e bocali *vulgo nuncupatis, etiam aureis vel argenteis* (*a*). Consueuit nihilominus apostolica Sedes peculiari indulto Cardinalibus adhuc tribuere facultatem de iisdem etiam sacris supellectilibus disponendi, atque *ad hæredes suos, siquem intestatum mori contingeret, transmittendi: dummodo tamen de illis in fauorem alicuius ecclesiæ seu Capellæ vel loci pii vel ipse arbitrio suo disponeret, vel per ipsius hæredes & successores, quatenus ipse ab intestato decederet, disponeretur*. Hinc Benedictus XIV eos per modum consilii hortatur, *vt eas potissimum ecclesias præ oculis habeant, quas siue metropolitanas siue cathedrales, siue abbatiales aut ad ecclesiastica ipsorum beneficia spectantes, gubernauerint & obtinuerint; quas quidem ecclesias be. me. decessor noster* (ait) *S. Pius Papa V in hoc rerum genere tam amplo priuilegio donauit, vt in sua* constitutione XXXII, *quæ incipit* Romani Pontificis, *decreuerit & declarauerit, quæcunque ornamenta, paramenta, vasa & alia vtensilia sacra ad vsum & cultum diuinum in priuatis Capellis & oratoriis episcoporum, abbatum, aliorunque ecclesiastica beneficia obtinentium destinata, sub appellatione spoliorum Cameræ apostolicæ debitorum minime venire debere, nec etiam sub quibusuis testandi facultatibus & indultis comprehendi; sed ad singulas ecclesias, monasteria & beneficia, in quibus prædicti resederint, aut quibus præfuerint, seu quæ alias obtinuerint, omnino spectare & pertinere. Tum etiam pari ratione iisdem commendamus ecclesias illas, quarum titulum ac regimen in ipso Cardinalatus ordine obtinuerint, quæ etiam in*

(a) Vrban. VIII in *const. æquum est* 166 *to.*4 Bullarii.

sancta synodo Lateranensi V impense ipsis commendatæ fuerunt a rec. mem. decessore pariter nostro Leone Papa X (*a*).

XXIV. Altare viaticum seu portabile valent Cardinales etiam non episcopi adhibere, quùm dignitate episcopis præcellant: nam Bonifacius VIII (*b*) nedum episcopis, sed eorum Superioribus altare viaticum indulsit.

XXV. Leo X in reformatione generali prælatorum ecclesiasticorum, eorumque officialium die 5 Maii 1514, §.16, *oportere*, ait, *vt S. R. E. Cardinales vitæ munditia ac virtutum splendore cunctis præfulgeant . . . Ita sobrie, caste ac pie quisque viuat vt non solum a malo, sed ab omni etiam specie mali abstinens coram hominibus luceat, Deumque in primis operibus honorificet. Sint omnes vigiles ac diuinis officiis, Missarumque celebrationibus intenti, habeantque* Capellas *suas in loco honesto, prout facere consueuerunt. Sitque eorum domus, familia, mensa, supellex non fastu aut pompa, neque superfluis rebus neque aliquo modo reprehensibilis, ne peccandi excedendique modum licentia inde nascatur; sed vt æquum est, modestiæ & frugalitatis speculum dici mereatur. Prælatos & quoscunque alios insignes viros ad Romanam Curiam venientes benigne honorificeque tam publice quam priuatim tractent, & apud nos & successores nostros gratiose liberaliterque eorum negotia commendata suscipiant.* §. 17. Ministeria indecora *episcoporum, prælatorumque in domibus* non habeant, *ne pastoralis officiis contemptum inducant.* Eosque *honorifice vt fratres, ac iuxta eorum status decentiam tractent.* §. 18. Ne fiant *promotores aut defensores Principum aut communitatum vel quorumcunque aliorum contra quempiam, nisi quantum iustitia & æquitas postulet: . sed priuata omni passione semota sedandis & componendis inter quoscunque litibus omni diligentia vacent, incumbant-*

(a) Bened. XIV in *const. inter arduas* 5 §. 9, data 22 Aprilis 1749, to. 3 Bullarii.

(b) Bonif. VIII *in cap. fin. de priuileg. in 6*, Fagnan. *in cap. quod nonnullis n. 5, & seq. de priuileg.*

beantque. Principum & quorumcunque aliorum ac præsertim pauperum & religiosorum iusta negotia pio promoueant affectu, oppressos & iniuste grauatos pro viribus & officio adiuuent. §. 19. *Tituli sui loca præsentes in Curia personaliter, absentes per vicarium idoneum semel quotannis visitent*, mores subditorum explorent & corrigant, circa diuinum cultum, & bona ecclesiarum inuigilent. Pro diuini cultus augmento inter viuos donent, vel morientes relinquant suo quisque titulo vel congruam vnius presbyteri sustentationem, vel quantum necesse putauerint pro ecclesiæ reparatione, aliaue subuentione (a). §. 20. *Affines & consanguineos præsertim benemeritos & ope indigentes* non negligant: sed ita iis prouideant moderate, vt ceteri damnum inde non patiantur, neque scandalum nascatur. *Ecclesiarum bona temere non effundant, sed ea in piis & sanctis operibus exponant*. §. 21. ecclesiæ ipsis commendatæ debito ne fraudentur seruitio: cathedralibus vicarios idoneos cum mercede competenti præficiant, reliquis ecclesiis & monasteriis *de iusto clericorum vel capellanorum, seu religiosorum aut monachorum numero* prouideant. §. 22. *Ædificia quoque, possessiones, & iura qualibet in statu conuenienti conseruent, & diruta instaurent* pro boni præsulis & commendatarii officio. §. 23. Luxum ac prodigalitatem in familiarium & equorum numero vetat, simul & sordidam auaritiam: *cum domus Card. patens* hospitium, portus ac refugium *proborum, doctorumque maxime virorum & pauperum nobilium, honestarumque personarum esse debeat*. §. 24. Cardd. quisque sacerdotes & leuitas honeste indutos in famulatu habeat, beneficiarios vel in sacris constitutos indui veste versicolori aut indecenti ne patiatur. Presbyteri talarem deferant, dignitates & Canonici capatium insuper in publico gestent; scutiferi prope talarem, parafrenarii breuiorem. Comam neque barbam nutriant; mulas vel equos cum phaleris & ornamentis non ex serico villoso vel plano, sed ex panno vel corio tantum vtantur. Contuma-

(a) Idipsum firmauit Xystus V in *const. religiosa* 55 §. 12, *to.* 2 Bullarii.

tumaces post tres a prima monitione menses excommunicationem incurrant, post totidem a secunda menses a perceptione fructuum beneficiorum suspendantur, denique post sex a tertia monitione menses beneficiis omnibus ipso facto priuati habeantur. §. 25. Id etiam ad Papæ familiares extendit, quibus vestimenta rubri coloris consueta indulget. §. 26. Hæreses, errores, superstitiones vbilibet pullulantes, corruptosque mores, & belli semina inuestigare, ac Papæ referre pro congruis remediis studeant. §. 27. Prouincias ac ciuitates legationis titulo acceptas per sese plerunque gubernent pro maiori parte temporis inibi residendo: quamuis ipsas per vicelegatos, auditores, locumtenentes, ceteros officiales liceat eis administrare cum debitis prouisionibus & salariis. §. 28. Cumque Cardinalis officium in primis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentia & Sedis apostolicæ negotiis: *omnes Cardinales in Romana Curia resideant . . . alioquin fructus beneficiorum & omnium officiorum suorum emolumenta amittant, omnibusque priuilegiis generaliter & specialiter Cardd. concessis, quandiu absuerint, omnino careant: exceptis tamen illis, quos ratione* officii *ab apostolica Sede iniuncti vel de Romani Pontificis* mandato *aut* licentia, *vel* iusto metu, *aut quauis alia* legitima causa *impediente*, *vel* ægrotationis *abesse contingat:* priuilegia tamen & indulta in suo robore nihilominus permansura voluit. §. 29. *Expensæ funebres* cuiusque *Cardinalis computatis omnibus* 150 *florenorum summam* non excedant: nisi *executorum prouidentia iustis de causis ac rationibus plus expendendum esse duxerit* (a). *Exequiæ & castrum doloris prima & nona die fiant, infra octauam vero Missæ de more celebrentur.* §. 30. Libertas votorum in sacro senatu vt maior fiat, fas est *Cardinali cuique secundum Deum & conscientiam suam libere & impune quodcunque sentiat*, dicere. At *vota in concistorio*

(a) Qua forma, quibusue ritibus sint exequiæ Cardinalium in Curia Romana obeuntium, mane celebrandæ, statuit Bened. XIV *in const. præcipuum* 37 to. 1 Bullarii.

rio data, in eoque *gesta* vel *dicta*, quæ possit odium alicuius vel præiudicium vel scandalum parere, non licet eis quomodolibet reuelare *sub pœna periurii & inobedientiæ*. §. 31. *Silentium* quoque ipsis *a Romano Pontifice super aliqua re expresse indictum* seruare omnimodis debent sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ soli, præterquam in mortis articulo, reseruatæ. Hactenus Leonis X constitutio (a).

XXVI. Tridentina synodus post expositas in episcoporum electione qualitates, *omnia & singula*, ait, *quæ de episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina & ceteris qualitatibus alias in eadem synodo constituta sunt, decernit eadem etiam in creatione S. R. E. Cardinalium, etiamsi diaconi sint, exigenda, quos Romanus Pontifex ex omnibus Christianis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos reperit, assumet. Postremo eadem synodus, tot grauissimis ecclesiæ incommodis commota, non potest non commemorare nihil magis ecclesiæ Dei esse necessarium, quam vt beatissimus Romanus Pontifex, quam sollicitudinem vniuersæ ecclesiæ ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat, vt lectissimos tantum sibi Cardinales adsciscat; & bonos maxime atque idoneos pastores singulis ecclesiis præficiat; idque eo magis, quod ouium Christi sanguinem, quæ ex malo negligentium, suique officii immemorum pastorum regimine peribunt, D. N. I. Christus de manibus eius sit requisiturus* (b). Tum quæ de ministerio episcopali, & episcoporum moribus, frugalitate, modestia, continentia, humilitate, & iusta redituum ecclesiasticorum distributione cauit, ea etiam *ad sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales pertinere decernit: quorum consilio apud Romanum Pontificem quum vniuersalis ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus ac viuendi disciplina eos fulgere, qui merito omnium in se oculos conuertunt* (c).

XXVII. Episcopos dignitatem Cardinalis ob onus residendi

(a) Leo X in *const. superna* 7 §. 16, *& seqq. to.* 1 Bullarii.
(b) Trid. in *cap.* 1 *sess.* 24 *de ref.* (c) Idem in *cap.* 1 *sess.* 25 *de ref.*

di in vrbe Roma iandiu renuisse liquet (*a*). *Morem olim fuisse in ecclesia diuturnissime seruatum*, scribit Hieronymus Platus, *vt non alii essent Cardinales episcopi, quam illi septem prius, postea vero sex* nimirum suburbicarii ; *qui ob locorum propinquitatem simul & Pontifici adesse, & suo tamen gregi non deesse poterant : alii vero aliarum ciuitatum episcopi nunquam ad Cardinalatum promouerentur* (*b*). Sed processu temporum Romani Pontifices consueuerunt episcopos vel remotissimos in Cardinalium collegium cooptare cum dispensatione insimul retinendi episcopales ecclesias. Probantibus id aliis alii refellere non destiterunt. Cardinales ad consilium reformationis ecclesiæ a Paulo III selecti anno 1538 esse incompatibilia censuerunt *officium Cardinalis & officium episcopi* (*c*). Patres vero Tridentini posthabito eiusmodi consilio satius duxerunt S. R. E. Cardinales, qui episcopatum extra regiones suburbicarias retineant, adigere ad residendum in eo, quam consuetudinem abolere multis rationibus innixam & comprobatam (*d*). Et Benedictus XIV multa decessorum suorum exempla sectatus rescripsit ad Cardinalem delle Lanze supremum Regis Sardiniæ eleemosynarium, regiique sacelli Capellanum maiorem non indecorum sed congruum esse, vt promotus ad Cardinalis dignitatem episcopatum etiam titularem in partibus infidelium sine residendi onere adsumat, munia episcopalia quandoque obiturus in legationibus apostolicis & apud Reges (*e*).

XXVIII. Ex recitatis constitutionibus, quæ Cardinales ad

(a) Thomassin. *par.* 2 *lib.* 3 *cap.* 5 *num.* 12, & *cap.* 33 §. *primogenia* pluribus id exemplis comprobat.

(b) Hier. Platus *de Cardinalis dignitate & officio cap.* 4 §. 1.

(c) Eorum sententia iam recitata superius est *hoc tit. num.* 8, *lit. a.*

(d) Ex traditis a Bened. XIV in *const. cum a nobis* 36 §. 6, *to.* 2 Bullarii. Idemque Pontifex in *const. ad vniuersa* 18 §. 25 de residentia episcoporum, *eod. to.* 2 Bullar. apertius declarauit *S. R. E. Cardinales, qui patriarcalibus, primatialibus, archiepiscopalibus, & episcopalibus ecclesiis ex dispensatione apostolica nunc præsunt & in futurum præerunt, comprehendi ac comprehensos esse sub eadem ipsius constitutione de residentia episcoporum.*

(e) *Cit. constit. cum a nobis.*

ad episcopalem residentiam obstringunt, consequitur obligationem residendi in episcopatibus primum ab vrbe remotis, tum suburbicariis, quam in vrbe esse potiorem. Tridentina synodus decreuit, *omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis ac cathedralibus ecclesiis quibuscunque, quocunque nomine ac titulo praefectos, etiamsi S. R. E.* Cardinales *sint*, *obligari ad* personalem *in sua ecclesia, vel dioecesi* residentiam, *vbi iniuncto sibi officio defungi teneatur; neque abesse posse nisi ex causis scripto probandis* (*a*), alias post sex absentiae menses quartam partem fructuum, post alios totidem menses quartam alteram ipso iure amittant, & crescente contumacia Romani Pontificis arbitrio ecclesiis etiam priuentur (*b*). Pius IV executionem eiusmodi decretorum vrgens addidit poenas priuationis tam ecclesiarum, quam facultatis testandi, aliasque arbitrarias (*c*). Gregorius XIII in concistorio decreuit Tridentina decreta de personali residentia locum etiam contra S. R. E. Cardinales habere. Clemens VIII id etiam in concistorio firmans addidit poenam inhabilitatis ad dignitates maiores, aliasque ecclesias. Tum Vrbanus VIII cunctas praecessorum suorum sanctiones innouando statuit *omnes & singulos ecclesiis episcopalibus quocunque nomine seu titulo praefectos, etiam S. R. E.* Cardinales, in Romana Curia degentes intra mensem vnum (*d*), extra eam in Italia existentes intra duos, extra Italiam intra quatuor menses a die promotionis suae sese itineri commissuros ad ecclesias & dioeceses sibi concreditas; & inde *non discedere, nisi obtenta a Romano Pontifice licentia*: sub poenis *interdicti ab ingressu ecclesiae, & amissionis tam fructuum earundem ecclesiarum pro tempore, quo absentia durauerit, quam facultatum testandi & disponendi de bonis suis, a Sede apostolica sibi alias*

(a) Trid. in *cap. cum praecepto diuino* 1 *sess.* 23 *de ref.*
(b) Trid. in *cap. eadem* 1 *sess.* 6 *de ref.*
(c) Pius IV *const. in suprema* 91, *to.* 2 Bull., 7 cal. Decembr. 1564.
(d) Benedictus XIII in conc. Romano an. 1725, *tit.* 17 *cap.* 2, concessit Cardinali vrbis Vicario facultatem protrahendi istud mensis spatium causa cognita, prout res postulauerit, ad alios quadraginta dies & non vltra.

concessarum, *eo ipso absque alia declaratione incurrendis*, *necnon priuationis a regimine & administratione suarum ecclesiarum huiusmodi*, *aliisque pœnis Romani Pontificis arbitrio infligendis* (*a*). Edixitque nullam aliam causam ab incursu pœnarum eiusmodi excusare quempiam posse, nisi personalis interuentus in synodis prouinciæ vel comitiis regni consuetis ex munere vel personæ vel ecclesiæ adnexo. *Nec etiam a prædicta residentia*, inquit, *& pœnarum præfatarum incursu volumus excusari* S. R. E. *Cardinales alicui præfatarum ecclesiarum præfectos seu præficiendos*, *etiamsi aliquem ex titulis episcopalibus prope vrbem obtineant*, *& in eisdem titularibus episcopatibus vrbi proximis resederint*, *vel in Romana Curia in suis titulis respectiue*, *etiam nobis & successoribus nostris scientibus*, *videntibus & quomodolibet tolerantibus*, *moram traxerint* (*b*). Ad visitanda vero limina SS. Apostolorum quolibet triennio menses quatuor episcopis citra montes & maria, septem vltramontanis indulsit (*c*). Insuper ad electionem Romani Pontificis in conclaui faciendam Cardinalibus discessum a sua residentia & moram in conclaui toto Sedis vacantis tempore, duosque praeterea menses ad redeundum post noui Pontificis coronationem (*d*). Quæ omnia innouauit, firmauitque Benedictus XIV (*e*). Absentes tamen ab vrbe Cardinales quum ob residentiam in suis episcopatibus, tum quauis alia ex causa, *rotuli fructu* (*f*) *omnino carere*, *licet bis per annum Romam accesserint* (vt olim fiebat) statuit Benedictus idem XIV (*g*). Accedentibus ad vrbem ex legitima causa quotam ex eo capere consuetam, tempori, quo Romæ versentur, respondentem indulsit: iique Papam in primis adeant salutatum, nec Roma discedant sine ipsius licentia,

(a) Vrban. VIII in *const. sancta synodus* 139 *to.* 4 Bullarii.
(b) Ibidem §. 10. (c) §. 12. (d) §. 13.
(e) Bened. XIV in *const. ad vniuersæ* 18, *to.* 2 Bullarii.
(f) Pecuniæ nimirum S. R. E. Cardinalibus Romæ degentibus distribui solitæ velut laborum stipendii, quos ii ferunt in Concistorio, & S. Congregationibus, Sacelloque pontificio, ex Cancellariæ apostolicæ emolumentis. Horum ius exponetur inferius *lib.* 4 *tit.* 16 *num.* 13, & 31.
(g) Bened. XIV in *const. in regimine* 119 *to.* 1 Bullarii.

tia; innouans in eos Ioannis XXII sanctionem de accessu & recessu præsulum ab vrbe (*a*).

XXIX. S. Congregatio cœrimonialis Benedicto XIV iubente decreuit, quod Prælatis quum priuata causa tum publica itinerantes, quoties acciderit per vrbes, vbi aliquis S.R.E. Cardinalis adsit, eos pertransire, ipsum honorificæ visitationis officio non defraudent pro conditione temporis & loci (*b*).

XXX. Quoniam Cardinales membra Pontificis Romani, eiusque corporis pars appellantur: Eugenius IV sacris canonibus sancitum affirmat *eos, qui in Cardinalem manus iniecerint violentas aut fugarint aut insecuti fuerint, seu ad hoc dederint consilium vel fauorem, vt criminis læsæ maiestatis reos maximis & multiplicibus pœnis esse plectendos, perinde ac si ipsi violauerint apostolici throni maiestatem* (*c*). Summi præterea Pontifices in bullis cœnæ Domini censueuerunt anathema fulminare in eos, potissimum, qui percutiunt, capiunt, detinent vel hostiliter insequuntur S. R. E. Cardinales, aut Legatos & Nuntios Sedis apostolicæ, aut eos a suis ditionibus & diœcesibus eiiciunt, vel mandatum, ratihabitionem, auxilium, consilium, fauorem eo in facinore præstant (*d*).

T I T. XIV.

De Patriarchis.

1 *Metropolitis & primatibus præcellunt patriarchæ.*

2 *Tres initio vrbes primariæ patriarchas totidem habuerunt, Romanum œcumenicum, Alexandrinum & Antiochenum: Hierosolymitano concessus honor post eos patriarchicus.*

3 *Post varias & diuturnas contentiones Constantinopolitano ar-*

(a) Io. XXII in *extrauag. etsi deceat 3 de maioritate & obedientia.*

(b) S. Congr. cœrimonial. die 23 Nou. 1742, apud Bened. XIV in *append. ad to.* 2 Bullarii *num.* 5.

(c) Eugen. IV in *const. non mediocri* 15 §. 6 *to.* 1 Bullar.

(d) Bened. XIV in *const. pastoralis* 14 §. 11 *to.* 1 Bullarii.

archiepiscopo concessus est, instantibus Graecis Impp. & episcopis, primus post Romanam Sedem locus patriarchicus.

4 *Romani patriarchae dignitas in suburbicariis ecclesiis semper patuit, quamuis earum limites in quaestione adhuc sint.*

5 *Prouincias suburbicarias inuadere non dubitarunt Constantinopolitani archiepiscopi.*

6 *Iique sibi titulum oecumenici patriarchae arrogantes nefarii schismatis auctores fuerunt, quo factum est, vt titularem Constant. Patriarcham consueuerint Romani Pontifices creare, sibi alterum schismatici.*

7 *Alexandrina Sedes orthodoxos primum patriarchas, mox haereticos interpolate cum catholicis habuit, binos schismaticos, alterum Cophtum Alexandriae, alterum Abyssinum in Aethiopia sedentem.*

8 *Antiochena pariter ecclesia alios primum catholicos, alios mox haereticos plerunque habuit, deinde Maronitas orthodoxos in Monte Libano residentes.*

9 *Simul & Graecos Melchitas nunc etiam catholicos.*

10 *Hierosolymitanus honorarius primum patriarcha sub Theodosio Imp. tribus praefuit Palaestinis.*

11 *Sedem Hierosolymitanam latinis imperantibus catholici reapse tenuerunt, post barbaricam Terrae sanctae seruitutem titulares patriarchae successerunt.*

12 *Collapsae in haeresim, euersaeque patriarcharum Sedes ostendunt Romanae perpetuitatem nunquam Christi verbo defecturam.*

13 *Patriarcharum dignitas humano iure finibus limitata nunquam valuit eos ab oecumenico Romano eximere.*

14 *Priscis iam dictis patriarchis alii postea superadditi.*

15 *Nimirum Aquileiensis & Venetiarum.*

16 *Indianus apud Thessaliam archiepiscopus Pharsalicus.*

17 *Vlyssiponensis demum in Lusitania archiepiscopus.*

18 *Peculiaria eorum iura duodecim recensentur.*

19 *Patriarchae vox, quam dignitas in ecclesia, antiquior.*

PA-

PAtriarcha, ideſt Patrum princeps, vt ex ipſo vocabuli ſono definit S. Iſidorus (*a*), ſummo fungitur honore, præcellens poſt Cardinales compluribus & metropolitanis & primatibus prouinciarum & diœceſum: quum Sedes patriarchicæ in maximis tantum vrbibus erectæ ſint.

II. Poſt ruinam monarchiæ Græcorum quum coaluiſſent in vnum imperia Occidentis & Orientis, tres æuo Apoſtolorum ſupereminebant in orbe Romano vrbes primariæ, *Roma*, *Alexandria & Antiochia*. Totius Orbis domina *Roma* occidentales præcipue regiones adminiſtrabat. *Secundam* ſub ſole vrbem *Alexandriam* appellauit Chryſoſtomus (*b*), vbi Præfectus auguſtalis Ægypto, Africæ & regionibus imperabat meridionalibus. *Antiochia* orbis Romani tertia metropolis dicta a Ioſepho (*c*) eſt, atque a Chryſoſtomo (*d*) mater vrbium orientalium. Eodem ordine ſublimiorem, (quæ *archiepiſcopalis* primum, recentiori deinde nomine *patriarchalis* nuncupata eſt) auctoritatem ſuper occidentalibus eccleſiis peculiarem epiſcopo *Romano*, qui ceteroqui patriarcha œcumenicus reuera eſt, reliquit; alteram ſuper meridionalibus *Alexandrino*, tertiam *Antiocheno* ſuper orientalibus detulit conſuetudo vetuſtiſſima ab Apoſtolorum (*e*) moribus deriuata.

(a) S. Iſidor. in *can. eleros* 1 *diſt.* 21. (b) Chryſoſt. *orat.* 22.
(c) *Lib.* 3 *de bello Iudaico cap.* 3. (d) *Hom.* 5 *ad populum*.
(e) S. Leo M. *ep.* 53 *ad Anatolium* tres primarias Patriarcharum ſedes *inſtituto Apoſtolorum Principis* adſcribit, eaſque ſtabiliter permanſuras iuſſit. Nicolaus I in *reſp. ad conſulta Bulgarorum cap.* 92. *Deſideratis noſſe* (ſcribit) *quot ſint veraciter Patriarchæ? Veraciter illi habendi ſunt* Patriarchæ, *qui Sedes apoſtolicas per ſucceſſiones Pontificum obtinent: ideſt qui illis præſunt eccleſiis, quas Apoſtoli inſtituiſſe probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam, & Antiochenam.* Hincmarus *opuſc.* 55 *cap.* 16. *Cum multi ſint Apoſtoli* (ait): *pro ipſo tamen Principatu ſola Apoſtolorum Principis Sedes in auctoritate conualuit, quæ vnius eſt in tribus locis. Ipſe enim ſublimauit Sedem* (*Romanam*), *in qua etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt. Ipſe decorauit Sedem* (Alexandrinam), *in quam Euangeliſtam diſcipulum* (Marcum) *miſit. Ipſe firmauit Sedem* (Antiochenam), *in qua ſeptem annis quamuis diſceſſurus ſedit*. Hinc dignitatem Patriarcharum fuiſſe ab Apoſtolis inſtitutam putant Baron. *to.* 1 *annal. ad an.* 39 *num.*16, Petr. de Marca *de concord.*

to. 1

uata. Eamque prima synodus Nicœna ratam habuit, dum *can.* 6 (*a*) decreuit *antiquos esse mores seruandos, qui sunt in Ægypto, Libia, & Pentapoli, vt* Alexandrinus *episcopus horum omnium haberet potestatem: quia & vrbis* Romæ *episcopo parilis mos esset. Similiter & in* Antiochia, *ceterisque prouinciis priuilegia sua vnicuique seruanda ecclesiæ*. Adhæc subdit sequenti *can.* 7 (*b*), *Heliæ, idest* Hierosolymæ *episcopo vt honor deferretur*, solius puta præcedentiæ post Antiochenum, *ex more antiquo, manente tamen propria metropolitanæ ciuitatis dignitate* seu potestate.

III. Imperiali autem Sede translata Byzantium, quæ anno 330 *Constantinopolis* & *nouæ Romæ* nomen accepit, Metrophanes eius vrbis episcopus, licet Heracleensis metropolitæ, & Antiocheni patriarchæ ad ea vsque tempora suffraganeus, eiusque successores non modo iura patriarchica sibi vsurpare in tribus diœcesibus Thraciæ, Ponti, & Asiæ sunt aggressi: verum etiam superbo patriarchæ œcumenici titulo vtentes prouincias occidentales intra fines Romani patriarchatus & diœcesum occidentis sitas inuadere, ac patriarchicam Romani Pontificis dignitatem æmulari cœperunt, effrænaque ambitione, propitiis Imperatoribus, & conspirantibus suarum partium episcopis primum ex thronis patriarcha-

to. 1 *lib.* 1 *cap.* 3 *n.* 5, Richer. *hist. conc. to.* 1 *cap.* 1 *num.* 14, Christ. Lupus *can.* 4 *Nic. par.* 1, Emm. Schelstrat. *antiqu. illustr. par.* 1. *diss.* 1. *cap.* 3. *art.* 1, Leo Allacius *de eccl. Occid. & Orient. consens. lib.* 1 *cap.* 2, ceteri. Contra Ludouicus Ellies du Pin *de antiq. eccl. discipl. diss.* 1. §. 6, negat fuisse ab Apostolis instituta iura patriarchica in prædictis ecclesiis primariis, licet eas Apostoli fundauerint: quod plures alias ecclesias & cathedras quidem fundarunt Apostoli, puta Corinthi, Philippi, Thessalonicæ, Ephesi, quæ ideo *apostolicæ* dictæ sunt, patriarchales non item. De quibus loquens Tertullianus *lib. de præscript. percurre*, inquit, *ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur*. At vero a Patribus Nicœnis inclitam antiquis moribus trium Patriarcharum dignitatem probantibus saltem in hoc bene refellitur Dupinius, quod non ante Constantinum agnouerit institutionem diœcesum patriarchalium.

(a) Nicæna synodus in *can. mos antiquus* 6 *dist.* 65.

(b) *Can. quoniam mos* 7 *dist.* 65.

charum vix post Romanum contendere, deiecto exinde Alexandrino archiepiscopo, tum reliquis etiam patriarchis in subsequentes abire gradus compulsis (*a*). Quum tantam, quae tan-

(a) Concilium Constantinopolitanum an. 381 *can. 3*, *Primatum honoris* detulit episcopo Constantinop. post Romanum, *propterea quod ipsa* (ait) *sit iunior Roma*. Nectarius Constantinop. idcirco inter episcopos eidem concilio primus comperitur subscripsisse. Theodosius Imp. in *l. 3 C. Th. de fide cathol.* agens de orthodoxorum episcoporum cum primatibus cuiusque dioecesis communione, Nectarium in primis nominauit, deinde Timotheum Alexandrinum, ceterosque. Patres autem Constantinop. in *ep. synodica* ad Damasum Papam, & concilium Romae congregatum, nunciata quum ordinatione Nectarii in episcopum Constantinop. ecclesiae, tum renouatione canonum Nicoenorum de dioecesibus & prouinciis diuisis, retinuerunt omnino decretum ab ipsis primatum ecclesiae Constantinop. Et supra iam retuli *tit. 6 cap. 1 de conc. gener. pag. 65, & 66*, canones fidei tantum concilii Constantinop. I fuisse a Damaso confirmatos, secus decreta disciplinae. Negat quoque S. Leo M. *ep.* ad Anatolium hosce disciplinae canones conc. Constant. I a Romana vnquam ecclesia receptos. Honorarium ne solummodo primatum, an potestatem quoque in dioeceses aliquot patriarchicam largiti Patres istius concilii sint, dissentiunt acriter interpretes. Quaestio haec satis detegit fraudem Constantinop. episcopi ab honorario primatu ad potestatem dioecesanam irrepentis. Porro Anatolius Constantinop. tribus fauentibus metropolitis, a Theodosio Imp. ad Orientem delegatis, fategit, vt *act.* 15 synodi Chalcedonensis absentibus Sedis apostolicae Romanae Legatis conderetur *canon* 28, quo ius patriarchicum Sedi Constantinop. confirmatum est cum iure ordinandi metropolitanos in dioecesibus Thraciae, Ponti, & Asiae. Cumque Legati adfuissent sequenti *act.* 16, & canonem 28 coram ipsis recitatum circumscribi & reuocari iussissent, vti Nicaenis regulis aduersantem, & ab aliis, praeter quam ipsis Legatis, quorum intererat, relatum, atque a ducentis solum Patribus, quos ii circumuentos ad id afferebant, subscriptum: Patres tamen summa omnium consensione comprobarunt. Deinde in *ep. synodica* ad Leonem Papam declararunt se consuetudinem longi temporis ecclesiae Constantinop. eiusmodi synodico decreto firmasse. At S. Leo M. eodem apertissime repudiato, antiqua prouincialium Primatum iura seruanda rescripsit in *ep. 53, & duabus seqq.* ad Anatolium, Marcianum Imp. & Pulcheriam A. In quinta synodo Vigilius Papa quare non adfuisset, vna causarum fuit praecedentiae dissidium inter Patriarchas. Quinisexta synodus Trullana an. 692, Iustiniano Rhinotmeto imperante coacta, renouato concilii Constantinop. I decreto priuilegia, quae Roma senior haberet, similia tribuere Sedi Constantinop. non dubitauit, *can. renouantes 6 dist.* 22, quem canonem sextae synodo male inscribit Gratianus. Sed synodum hanc erraticam meritissime appellauit ven. Beda, cuius plerosque canones reiectos ab ecclesia Romana fuisse compertum est: quum Sergius I Papa confirmationem eorum a praelaudato Imperatore postulatam recusauerit, vti refert Anastasius bibliothecarius. Nec Hadrianus I *in ep. ad Tharasium Arch. Const.* nec septima synodus *can.* 1, alios ex canonibus Trullanis receperunt, nisi *qui iure ac*

tandem in exitiosum schisma euasit, audaciam cohibere non valuissent S. Damasus, S. Leo M., Gelasius, S. Gregorius M., Nicolaus I, Leo IV, ceterique: tandem synodus VIII ab Hadriano II confirmata, & Innocentius III in concilio Lateranensi IV (*a*), instantibus græcis Imperatoribus, decreuere primum post *Romanam* Sedem locum *Constantinopolitanæ*, secundum *Alexandrinæ*, *Antiochenæ* tertium, & *Hierosolymitanæ* quartum, seruata cuilibet propria dignitate.

IV. Romanum Pontificem ab ecclesiæ primordio in ecclesiis suburbicariis patriarchica potestate vsum semper fuisse, licet inficias iuerit nemo: plurimi tamen in definiendis prouinciarum suburbicariarum limitibus certant acerrime. Quidam post Io. Gothofredum, & Cl. Salmasium ecclesias suburbicarias perinde intra centesimum ab vrbe lapidem claudunt, ac loca Præfecto vrbi subiecta (*b*). Alii cum L. Dupinio

ac diuinitus promulgati sunt.

Longæuas summorum Pontificum contradictiones synodicis orientalium decretis pro Sede Const. fregit summa Imperatorum gratia: præsertim Theodosii (ex Socrate *lib. cap.* 28), Basilisci tyranni (*ex Euagrio lib.* 3 *cap.* 7), Zenonis *in l. decernimus* 16 *C. de sacros. eccles.* & Iustiniani *Nouell.* 131 *cap.* 2, ibi: *Sancimus* (ait) ... *Archiepiscopum Constantinopoleos nouæ Romæ secundum habere locum post sanctum Apostolicum senioris Romæ: aliis autem omnibus Sedibus præponatur*. Posthæc octaua synodus œcumenica, seu Constantinop. IV an. 869. *can.* 21, quum anathematis mucrone debitum Patriarchis honorem vindicandum, tuendumque sanxisset: primum gradum Constantinopolitano post Romanum addixit, *can. diffinimus* 7, *& vlt. dist.* 22. Synodum VIII ab Hadriano II confirmatam esse liquet ex eius *ep. ad Basilium Imp.* ad calcem actorum exscripta. Hadrianus II in VIII synodo Romana 869 decreuisse legitur locum Patriarchæ Constantinop. post Papam antiquæ Romæ, ceteris digniorem, *can. diffinimus* 7 *dist.* 22. Tandem in concilio Lateranensi IV Innoc. III *can.* 5, *antiqua patriarchalium Sedium priuilegia* renouando constituit, *vt post Romanam ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra*, Constantinopolitana *primum*, Alexandrina *secundum*, Antiochena *tertium*, Hierosolymitana *quartum locum obtineant: seruata cuilibet propria dignitate*.

(a) Innoc. III *in cap. antiqua* 23 *de priuilegiis*.

[b] Ex *l.* 1 §. 4 *D. de off. Præf. vrbi*. *Siquid intra centesimum milliarium* (ait Vlpianus) *admissum sit, ad Præfectum vrbi pertinet: si vltra ipsum lapidem, egressum est Præfecti vrbi notionem*.

pinio (*a*) ad decem prouincias, quæ Vicariatui seu Præfecturæ Romanæ parebant, contrahunt: videlicet Picenum suburbicarium, Campania, Tuscia & Vmbria, Apulia & Calabria, Brutii & Lucania, Samnium, Valeria, Sicilia, Sardinia, & Corsica. In istis enim regionibus quum metropolitanos & episcopos omnes ordinare Papa consueuit, tum eius iniussu nulla inibi res expediri momentosa (*b*). At vero qui discernunt consociatas in Romano Pontifice varias dignitates, iis videntur viri sagacissimi Gothofredus & Salmasius metropoliticam Papæ auctoritatem, & Dupinius exarchicam cum patriarchica male commiscere. Hi proinde alii probabilius cum Iac. Sirmondo (*c*), Bened. Bacchinio (*d*), P. de Marca (*e*), Emm. Schelstrate (*f*), & L. Allatio (*g*) Patriarchatum Romanum extendunt per totum Occidentem, quam longe lateque patet, non modo ad *solidam Italiæ diœcesim* (*h*), sed ad diœceses etiam Illyrici (*i*) & Africæ, quas

[a] *De antiq. eccl. discip. diss.* 1 §. 11.

[b] Ad hunc respexit morem S. Leo *ep.* 4, alias 16 *ad episcopos Siciliæ* sic scribens: *Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si vnde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius obseruantiæ sumeretis*. S. Gregorius idipsum indicat *ep.* 13 ad Rectorem Siciliæ *lib.* 6, & alibi.

(c) Sirm. *in censura coniecturæ anonymi Scriptoris de suburbicarii regionibus & ecclesiis*: tum *in censura vindiciarum coniecturæ alterius Anonymi*. Anonymus prior Gothofredus, posterior Salmasius.

(d) *In diss. de ecclesiast. hierarch. orig.* [e] *Lib.* 1 *de concord. cap.* 5.

(f) *De antiqu. illustr. diss.* 2 *cap.* 3.

[g] *De occid. & orient. eccles. consens. lib.* 1 *cap.* 9.

[h] Eam bipartiebant duobus Vicariis. Priores decem prouincias *Vicarius Vrbis* regebat; septem reliquas *Vicarius Italiæ*, scilicet Flaminiam & Picenum alterum, Venetiam & Histriam, Æmiliam, Liguriam, Alpes Cottias, Rhœtiam primam, & secundam, quarum in spiritualibus regimen erat penes Exarchum Mediolani, & Metropolitas Rauennæ, & Aquilejæ. Archiepiscopum Milanensem nonnisi præuio Papæ consensu ordinatum ostendit S. Gregorius M. *lib.* 2 *ep.* 31. Tametsi S. Ambrosium ab Italiæ episcopis ordinatum, nulla pontificiæ auctoritatis facta mentione, scribit Theodoretus *lib.* 4 *hist. cap.* 7, quod inferius eliquabitur.

(i) Præfectus Prætorio per Illyricum duas administrabat diœceses, Macedoniam, & Daciam. Exarcha sacer in Macedonia erat episcopus Thessalonicensis: in Dacia episcopus Sardicensis, siue Iustinianæ I. Holstenius in lucem protulit multas Pontificum epistolas, præsertim Damasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii,

quas Præfecto Prætorio Italiæ omnino subiecerat Constantinus: præterea Gallias, Britannias, Germaniam, & Hispanias (*a*). Tanta porro fuit, eritque in perpetuum stabilitas huiusce Sedis, super immobilem Petram fundatæ, vt missis in irritum tot conatibus inferorum, ipsa procedentibus seculis magis magisque inualuerit, effusaque potiatur amplitudine:

facii, Cœlestini, item acta Synodi Romanæ sub Bonif. II, vnde liquet Thessaliam, ceterasque Illyrici prouincias Romano Patriarchæ paruisse. Antiqua canonica iura Patriarchæ Romani in hac diœcesi, & vsurpationes vicissim Patriarchæ Constantinopolitani sub Leone Isauro inceptas, & post Bulgarorum, qui præcipuas earum prouincias subegerant, conuersionem instauratas sub Hadriano II, & restitutionem Bulgariæ diœcesis factam Romanæ ecclesiæ sub Ioanne VIII; enarrat N. Alexander *in hist. sec. IX dissert.* 4 §. 23. *to.* 13 *edit. Neap.* Anastasius bibliothecarius in præfat. ad Synodum VIII œcumenicam pluribus quoque testimoniis probat Bulgarorum patriam Illyrico constitutam, & omnes iuxta Histrum, seu Danubium fluuium sitas regiones ad Romanam Sedem pertinuisse.

(a) S. Basilius *ep.* 10 Romanum episcopum appellauit *Occidentalium Coryphæum*. S. Augustinus *lib.* 1 *contra Iulianum cap.* 4, Innocentium Papam *Ecclesiæ Occidentalis Præsidentem* dixit. Innocentius ipse in *ep.* ad Decentium Eugubinum scripsit manifestum esse *in omnem* Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, *atque* Siciliam, Insulasque interiacentes *nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos ven. Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt sacerdotes. Aut legant, si in iis prouinciis alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse?* S. Hieronymus *lib. aduersus Vigilantium*, commemoratis Patriarcharum Antiocheni & Alexandrini ditionibus, *quæcunque supersunt* (ait) *ecclesiæ, idest occidentales, sunt Sedis apostolicæ*, Romanumque episcopum vt patriarcham *agnoscunt & venerantur*. Zonaras ad *can.* 6 Nicæn. memoriæ item tradidit, *quod & ecclesiæ Romanæ antistes vt occidentales prouincias regeret, mos obtinuit*. S. Cyrillus, in conc. Ephesino *par.* 1 *cap.* 21, qui sequerentur sententiam Cœlestini Papæ in synodo Romana contra Nestorium probatam, eos disertissime dixit *totius Occidentis* communionem amplecti. Et synodo ipsi Ephesinæ *ep.* ad Principes visa est vniuersa *occidentalium episcoporum multitudo, & per ipsos reliquus totus terrarum Orbis* consentire ad profligandam Nestorii hæresim. Iustinianus *Nou.* 109 Patriarcham *Hesperiæ Romæ* nuncupat, tum reliquos quatuor Patriarchas *totius terrarum Orbis* consentire ad profligandam Nestorii hæresim. Iustinianus *Nou.* 109 patriarcham *Hesperiæ Romæ* nuncupat, tum reliquos quatuor Patriarchas *totius orbis terrarum*, cum quibus non communicantes vti hæreticos damnat. His ex verbis probe conjicit P. de Marca *loc. cit. n.* 4, vniuersas Occidentis prouincias ad Patriarchatum Romæ Hesperiæ, seu occidentalis pertinere. Eamque coniecturam probat, firmatque inibi St. Balutius *in notis* ad fragmentum *ep.* Ioannis VIII ad Paulum episc. Anconitanum in Germania & Pannonia legatum apostolicum. *Non solum* (scribebat Pontifex) *intra* Italiam, *ac ceteras* Hesperiæ *prouincias, verum etiam intra* totius Illyrici *fines consecrationes, ordinationes, & dispositiones apostolica Sedes patrare antiquitus consueuit.*

ne: aliæ contra subiuerint multas fortunæ vicissitudines ex mutata præcipue forma vrbium & prouinciarum ciuilium (*a*), non minus quam ex bellorum euersionibus, & dominatu infidelium, adeout omnino ferme interiuerint.

V. Constantinopolitani Patriarchæ, proximo Sedi Romanæ gradu occupato, Imperatorum græcorum potentia freti, quum non contenti prouinciis orientalibus essent, inuadere ceperunt prouincias suburbicarias, easque a Romano patriarchatu diuellere. Bulgaria primum in Illyrico, Basilio & Leone AA. fauentibus, sibi vsurpata, ordinarunt in ea græcos episcopos, latinis inde expulsis, ex eo quod ibidem ante paganorum dominationem græcos consedisse faterentur. Deinde ad plurimas huiusce regni Neapolitani & Siciliæ ecclesias irruperunt, quo tempore earum vrbes plerunque maritimæ, & illustriores sub græco erant vel redibant imperio, deuictis Langobardis. Scilicet ad *Rhegiensem* metropolim cum tredecim suffraganeis. Ad *S. Seuerinæ* cum quinque suffraganeis. *Hydruntinam* sine suffraganeis primum, deinde cum quatuor suffraganeis. *Syracusanam* cum tredecim (*b*), *Bariensem*, *Tra-*

 nen-

(a) Viam mutandis Sedium episcopalium dignitatibus maxime strauit canon 17 conc. Chalcedonensis, quo cautum, *vt si qua ciuitas ab Imperatore innouata fuerit, ciuiles & publicas formas ecclesiasticarum quoque parochiarum ordo consequatur.*

(b) Hæc apparent ex *notitia* Imperii apud Leunclauium *to.* 1 *Iuris Græc.Rom.* ex catalogis ecclesiarum conscriptis a Codino, & Io: Curapalate apud eundem Leunclau., a Nilo Archimandrita, alias *Doxapatrio* in tractatu *de quinque thronis patriarchalibus* ad Rugerium I Siciliæ Regem dato anno 1143, & Nouella Leonis apud Leunclauium, qui hæc inter alia habet. *Ordo præsidentiæ metropolitanorum, qui subsunt apostolico throno Constantinopolis, & subiectorum eis episcoporum* . . . XXXII. *Rhegiensi, siue Calabriæ*. 1 Bibonensis. 2 Taurianæ. 3 Locridis. 4 Rusiani. 5 Scylacii. 6 Tropæi. 7 Amanteæ. 8 Cotronæ. 9 Constantiensis. 10 Nicoterensis. 11 Bisuniani. 12 Nouocastrensis. 13 Cassani . . . XLIX, *Seuerianæ, Calabriæ*. LV. *Hydruntino qui subsit, nullus est thronus. Sicilia præterea* (scribit Nilus modo laudatus) & *Calabria se Constantinopolitano supposuerunt, & S. Seuerina, quæ & Nicopolis dicitur. Sicilia autem vnum metropolitam habebat, Siracusanum: reliquæ vero* Siciliæ *ecclesiæ Siracusani erant episcopatus, etiam ipse Panormus*, & *Therma*, & *Cephaludium*, & *reliquæ. Calabria quoque vnum metropolitam Rheginum: reliquas vero ecclesias epu-*

nenſem, ceteras Apuliæ & Calabriæ. Iſtas omnes Romanæ Sedi reuindicandi ſtudio Otho II Occidentis Imperator poſt medietatem ſeculi X ad Nicephorum Phocam Orientis Imp. legationem demandauit Liutprando Cremonenſi epiſcopo, qui eam in caſſum habitam enarrauit libro peculiari, in eoque memoriæ tradidit imperiale ipſius Nicephori præceptum, *ne* Conſtantinopolitanus Patriarcha Polyeuctus permitteret *in omni Apulia ſeu Calabria latine amplius*, *ſed græce diuina myſteria celebrari*. Normanni tamen Principes ſeculo XI fuſis qua Saracenis qua Græcis, eorumque deleto penitus dominatu, Apulia & Calabria, & vtroque citra & vltra Pharum regno potiti ſuas Romano Patriarchæ eccleſias omnes cum priſtinis iuribus reſtituerunt in integrum. Iſtarum nonnullæ ritus græcos tenaciſſime ſeruarunt, ad hæc vſque tempora a Romana eccleſia permiſſos. Sed de his alias opportunius (*a*): pauca nunc de inueterato græcorum ſchiſmate, quod maiores induxit res nouas, ſubnectam.

VI.

epiſcopatus Rheginus ſibi vendicabat. Taurianam, in qua S. Fantini monaſterium eſt. Bibonem, cuius locum occupauit Miletum. Conſtantiam, quæ Coſentia nunc dicitur, & reliquos omnes Calabriæ ſubiectos. Erat & S. Seuerinæ metropolis, habens & ipſa ſub ſe varios epiſcopatus: Callipolim, Aſyla, Acherontiam, & reliquas: & ſunt hæ eccleſiæ deſcriptæ in Tacticis Nomocanonis *ſub throno Conſtantinopolitano. Adnexæ itaque* Siciliæ Calabriæ, S. Seuerinæ *Sedes throno Conſtantinopolitano a Romano auulſæ: quemadmodum &* Creta *ſub Romano cum eſſet, ſub Conſtantinop. facta eſt. Nihilominus Pontifex viles quaſdam partes, & epiſcopatus nonnullos in* Sicilia & Calabria *habere deprehenditur. Metropoles enim & vrbes in eadem illuſtriores & digniores Conſtantinopolitanus poſſidebat vſque ad Francorum* (puta Normannorum) *aduentum. Sic etiam in* Longobardia & Apulia, *& in omnibus his regionibus maritimas metropoles antea poſſidebat Conſtantinop. reliquas Romanus, vt regiones illæ per partes poſſiderentur.... Cum autem vniuerſæ* Longobardiæ *Ducatus, quæ vetus* Hellas *erat, ſub Imperatore erat Conſtantinop., Papa vero ſeparatus ſub aliis gentibus viuebat, propterea Patriarcha eccleſias obtinebat: nam* Brunduſium & Tarentum *a Conſtantinop. Sacerdotes accipiebat: idque nullum latet.* Hucuſque Nilus. Præterea Luitprandus Cremonenſis epiſcopus in *legatione ad Nicephorum Phoc. pro Othonib.* refert, epiſcopos *Acherontinum*, *Turcicum*, *Grauinenſem*, *Materanum*, & *Tricaricenſem*, fuiſſe a Nicephoro Phoca ſubjectos metropolitæ *Hydruntino*. Theodorus Balſamon inter occidentales eccleſias Sedi Conſtantinop. ſubditas conſcripſit *Barienſem n. 31*, & *Tranenſem n. 44*, imperante Andronico Palæologo.

(a) Sequenti *lib. 2 tit. 3 num. 25, & ſeqq.*

VI. Superbum oecumenici patriarchae titulum, quem Ioannes IV, cognomine Ieiunator declinante seculo VI sibi primum arrogauerat (*a*), quum resumsisset seculo IX Photius, vnus omnium ambitiosissimus: hic se, suamque ecclesiam ab Romana coepit infeliciter abscindere. Sed schisma eius cum eo interiit, quum succedentes XVII Patriarchae communionem cum Papa maluissent (*b*). Illud tandiu intermissum instaurauit exitiosissime medio circiter seculo XI Michaël Cerularius (*c*), quo nemo turbulentior, cuius successorum alii sensim in vniuersas prouincias orientales, quam longae sunt, propagarunt, nonnulli pacem cum latinis praeoptauere. Initio seculi XIII, Constantinopoli a latinis expugnata, binos deligere patriarchas orsi sunt: alterum latini latinum (*d*), alterum graeci schismatici graecum Nicaeae sedentem. Latinorum vix quatuor patriarchae Sedem Constantinopoli reapse tenuerunt (*e*). Nam expulsis inde latinis anno 1261, titulares seu honorarios patriarchas Constantinop. creare instituit eclesia Romana, qui nudo dignitatis nomine & honore nunc sine re decorantur. Sanxit enim Benedictus XI anno 1340 (*f*), ne Romano Pontifice inconsulto Canonici quatuor Sedium pa-

(a) Eam ob rem increpitus a Pelagio II, rescissis actis synodi Constantinop. in qua tam pestiferum vocabulum vsurpauerat, & seiunctus a communione Apocrisarii apostolici S. Gregorii M. qui Pelagio in Pontificatu successit, Euagrius *lib. 6 hist. cap.* 7, idem S. Greg. M. *lib.* 4 *ep.* 36 *ad Eulogium*, & *ep.* 38 *ad ipsum Ioannem*, *lib.* 7 *ep.* 69 *ad Eusebium Thessalonic.* & alii *ep.* supra relati *tit.* 12 *pag.* 139 *lit. f.* Vt primae Sedis episcopus non appelletur *princeps sacerdotum*, aut *summus sacerdos*, aut aliquid huiusmodi, sed tantum *primae sedis episcopus*, Conc. Africanum sub Anastasio Papa decreuit *can.6.*

(b) N. Alexand. *in hist. sec. IX dissert.* 4 §. 29.

(c) Idem *in hist. sec. XI cap.* 4 *art.* 3.

(d) Concilio Lateranensi IV *an.* 1215 Patriarchas Matthaeum Constantinop. & Rodulphum Hierosolymit. latini vtrumque ritus, adfuisse testatur Abbas Auspergensis *in Chronico*.

(e) Eorum nomina habet index chronologicus Patriarcharum penes Io: Douiat in fine *praenot. Iur. Canon.*

(f) *In extrauag. sancta Romana 3 de elect. inter comm.* Vbi fertur ad id iubendum Benedictus XI impulsus, quia post mortem Petri Patr. Const. vnus vix Canonicus ceteris absentibus & profugis successorem elegerat, electus autem iuri suo sponte renunciauerat in manibus Papae.

patriarchalium, quandiu ciuitates ipsæ ditioni schismaticorum aut infidelium subessent, ad eligendos vel instituendos patriarchas deuenirent: alias irrita foret electio, & quæuis prouisio. E contrario græci suos pseudo patriarchas ordinarunt perseueranter, ex quibus quispiam aliquando latinorum dogmata est amplexus: præsertim Ioannes anno 1331 electus a schismaticis, & Iosephus II, qui vix subscripta cum latinis concordia in concilio Florentino diem clausit extremum: Eugenius IV in fine concilii Florentini græcos adhortans vt nouum patriarcham in defuncti vicem eligerent, *eum qui a me eligitur*, ait, *amouebo*, *efficiamque vt vnus Patriarcha sit*. At ii responderunt electionem Constantinopoli faciendam ab vniuersa prouincia, ibique in templo maiori consecrandum fore electum. Post iugo Turcarum subacta Constantinopoli anno 1452, Gennadius Scholarius patriarcha renouandi schismatis auctor græcis extitit, illudque suos ad successores transmisit (*a*).

VII. Alexandrina secundum locum inter Sedes patriarchicas sortita prouincias Lybiæ, Ægypti, & Pentapolis a Nicæno canone designatas non excessisse videtur Dupinio (*b*): putant alii aliter. Hunc thronum illustrarunt post S. Marcum S. Petrus martyr, S. Athanasius, S. Eulogius, S. Ioannes eleemosynarius, ceteri orthodoxi: commaculauere autem Ariani, Eutychiani, Monothelitæ, aliique hæretici patriarchæ, in eo interpolate sessi cum catholicis vsque ad annum 634, quo Saracenorum tyrannidi cessit Ægyptus. Tamen singulæ fere hæresum sectæ suos habere patriarchas, eosque titulo antiquarum Sedium decorare consueuerunt. Petrum Alexandri-

(a) Nicephor. *in chronographia*, Io: Leunclauius *lib.* 4 *iur. Græco Rom. in græco indice Patr. Const.* & Douiat *in append. ad prænot. Canon. cap.* 4.

(b) *Cit. dissert.* 1 §. 11. Rufinus tamen *lib.* 10 *cap.* 9, narrat Frumentium Tytium a S. Athanasio Alexandrino ordinatum episcopum Indorum, quos ipse Frumentius ad fidem duxerat. Rursus alium Indos episcopum ab eodem, Iustiniano imperante, postulasse tradit Elmacin. *hist. Sarac. lib.* 1 *cap.* 12. Et Binghamus *to.* 1 *origin. lib.* 2 *cap.* 17 §. 12, ex quodam *canone* 36 *Arabicorum*, obseruat, catholicum in Æthiopia episcopum non Patriarchæ potestate frui, sed Patriarchæ Alexandrino parere.

drinum pſeudo patriarcham monothelitam damnauit S. Martinus Papa I in celeberrima ſynodo Romana anno 649 (*a*). Cophtos Patriarcham ſuum Alexandriæ ſedentem adhuc habere: atque Abyſſinos patriarcham totius Æthiopiæ, ſubiectum quodammodo Cophtenſi patriarchæ, monet Dupinius (*b*). Pallium Patriarchæ Alexandrino Clemens XI, poſtulante Proſpero Lambertino tunc aduocato conciſtoriali, Pontifice meritiſſimo, indulſit (*c*).

VIII. Tertia Sedes Antiochena in Orientis diœceſi prouincias quindecim obtinuit (*d*). Ex Antiochenis patriarchis alii orthodoxi numerantur & ſanctitate conſpicui, in his SS. Euodius, Serapio, Babyla, Ignatius martyr, Cyrillus, Meletius, Flauianus, Anaſtaſius Sinaita; alii hæretici aut ſchiſmatici, quales fuere Paullus Samoſatenus, Leontius, Eudoxius, Dorotheus, Porphirius, Io. Grammaticus, Petrus Fullo, Seuerus, Anaſtaſius III Iacobita (*e*), Macedonius, Macarius, ceteri eiuſdem furfuris. Poſt X ſeculi medietatem Nicephorus Phoca quum debellatis Agarenis Antiochiam græco reuindicaſſet imperio, factum eſt vt patriarchæ Conſtantinopolitani velut œcumenici Antiochenos patriarchas ſibi ſubigere, & ordinare ſubinde aggreſſi ſint. At ſeculo XI patriarcha Antiochenus eiurato ſchiſmate ſeſe in ſua Sede confirmari a S. Leone IX petiit & obtinuit (*f*). Tum ab anno

(a) N. Alex. *in hiſt. ſec. 7 cap. 1 art. 4.*

(b) Dupin. in *tr. de antiq. eccl. diſcipl. diſſ.* 1 §.5 *in fine*. Videſis infra *num.* 16.

(c) Ex allocut. eiuſdem Papæ *to. 2 Bullarii in append. pag.* 43.

(d) Innocentius I *in ep. ad Alexandrum Antiochenum* reſcripſit Antiochenam Sedem Romanæ ceſſuram nunquam fuiſſe, *niſi quod illa in tranſitu meruit, iſta ſuſceptum & apud ſe conſummatum gauderet*. Sed ſecundum quoque (nedum Romanæ primum) locum Alexandrinæ, in ſecunda Imperii vrbe erectæ, conceſſit.

(e) Damnatis œcumenica ſynodo Chalcedonenſi erroribus Eutychetis, duas in partes ſciſſa eſt eccleſia Antiochena: alteram *Iacobitarum*, qui dogmaticis concilii definitionibus contradixerunt; *Melchitarum*, hoc eſt *Regiorum* alteram, qui edicto Marciani Imperatoris piiſſimi obtemperantes fidem ſynodice definitam amplexi ſunt. Vtroſque in regionibus Græcorum ſubſiſtere adhuc, Benedictus XIV ſciciſſime commemorauit in oratione conciſtoriali habita die 3 Febr. 1744 pro conceſſione pallii Patriarchæ Antiocheno Græco Melchitarum, *in appendice ad to. 2 Bullarii ſui pag.* 33.

(f) Idem *loc. cit.*

no 1098, quo latini Gothofredo Bullionæo duce Antiochiam adepti sunt, vsque ad annum 1268 octo latini patriarchæ eam occupauere cathedram. Istis, postquam Syria in miserrimam Saracenorum seruitutem recidit, successerunt patriarchæ Maronitarum orthodoxi in Monte Libano sedentes, quo latini Antiochia profugi se receperunt. Quamobrem Alexander IV, creatus Pontifex anno 1254, patriarchas Maronitarum Antiocheni patriarchæ titulo exornatos voluit, quo ipsi abhinc tempore sunt vsi (*a*). Leoni X Petrus Maronitarum Antiochenus patriarcha perfectam spopondit obedientiam: alios eiusdem Nationis catholicos patriarchas sub Pio IV, Clemente VIII, Vrbano VIII collaudat Ios. Sim. Assemanus (*b*). Clemens XI Iacobum patriarcham a Maronitis episcopis de more electum confirmauit, eumque iniuria depositum ad Sedem restituit. Tandem Benedictus XIV, ob eligentium discordiam quum repulisset duos ab iis electos, Simonem Petrum Euodium Damasci archiepiscopum patriarchatu Antiocheno decoratum præfecit Maronitis.

IX. Græci vero Melchitæ (*c*) quum ante, tum post Latinorum ditionem suos etiam Antiochiæ patriarchas ab Constantinopolitano ordinatos habere non destiterunt. In generali tamen synodo Florentina seculo XV Dorotheus I, Antiochenus patriarcha schisma detestatus ad catholicam rediuit fidem. Successoribus in schisma relapsis, Athanasius & Cyrillus fidei professionem labente seculo XVII ad Sedem Romanam transmisere, vt ab eo pallium acciperent: sed spe sua frustrati sunt. Cyrillum alterum a Græcis-Melchitis electum pro asserta erga Sedem Romanam contra Syluestrum schismaticum Antiochenæ Sedis inuasorem obedientia, ob idque in Monte Libano exulantem auctoritate apostolica confirmauit, & pal-

(a) Idem *in altera allocutione die* 13 *Iulii* 1744, *ibidem pag.*36.
(b) In *orat.* pro gratiarum actione nomine Iacobi electi Maronitarum Patriarchæ habitæ coram summo Pontifice penes acta concistorialia, in *cit. app. to.* 2 *Bullar. pag.* 44, & 45.
(c) Qui ante schisma catholici erant, postea non item.

& pallii auxit decore Benedictus XIV anno 1744 (*a*), Ritusque ecclesiæ græcæ obseruandos Melchitis iussit, Maronitis Maroniticos (*b*).

X. Hierosolymitanus demum primariis patriarchis additus est nudo primum honore, tituloque sine diœcesi (*c*), quod *mater Christiani nominis* (*d*) Hierosolyma fuisset, in eaque *Christi Domini thronus* (*e*) licet mobilis extitisset, S. Iacobo primum traditus præ ceteris Apostolis, quam ideo cathedram apostolicam appellauit Eusebius Cæsareensis (*f*). Quamuis enim Ælia (sic dicta est post euersionem Hierosolyma ab Ælio Hadriano Imp. reædificata) ad metropolim Cæsareæ, & diœcesim patriarchicam Antiochiæ pertineret: gradum tamen honorabiliorem episcopo Hierosolymitano, quam Cæsareensi metropolitæ, ceterisque Orientis episcopis & exarchis deferre veteres consueuerant (*g*). Deinde ad honorem Sedis Hieros. accessit vera Patriarchæ dignitas in tribus Palæstinis, rescripto Theodosii Imp. & subsequuto canone syno-

(a) Bened. XIV litteris in forma Breuis die 29 Febr. 1744 datis, *to.* 1 *Bullarii const.* 92, & actis concistorialibus *loc. cit.*

(b) Idem *const.* 87 *data die* 24 *Decem* 1743 *to.* 1 *Bullar.*

(c) S. Hieronymus *ep.* 61 *ad Pammachium to.* 2 retundit errorem Io: Hierosolymitani episcopi, ex eo quod spretis Nicenæ synodi canonibus ad Patriarcham Alexandrinum a synodo Palestinæ appellasset. *Ad Alexandrinum episcopum* (ait) *Palæstina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi* (in conc. Nic.) *decernitur, vt Palæstinæ metropolis Cæsarea sit, & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad* Cæsareensem *episcopum referre debuerat . . . aut si procul expetendum iudicium erat*, Antiochiam *potius litteræ dirigendæ*. Et paucis retro annis Acacius Cæsareensis Cirillum Hierosolymitanum de Primatu Palæstinæ cum eo contendentem damnauit, cuius sententiam a synodo Seleuciensi ratam habitam, narrat Sozomenus *lib.* 4 *cap.* 24.

(d) Hoc nomine appellata est ab Iustino Imp. *in ep.* ad Hormisdam Papam.

(e) Vtar verbis S. Epiphanii *hæresi* 77.

(f) Euseb. *lib.* 7 *hist. eccles.*

(g) Synodo Cæsareensi de celebratione Paschatis habitæ an. 196. sub Victore I Narcissum episcopum Hierosol. cum episcopo Cæsareæ præsedisse tradit Eusebius *lib.* 5 *hist. eccl. cap.* 23. Idemque *lib.* 7 *cap.* 28, enarrans res contra Paullum Samosatenum gestas in synodo Antiochena anno 266, & 272, episcopo Cæsareæ præfert Hierosolymitanum. Macarius Hierosol. proinde synodo Nicænæ ante suscripsit, quam Eusebius ipse Cæsareensis.

synodi Chalcedonensis, quæ Hierosolymitano tres Palæstinas dimisit: duas vero Phænicias & Arabiam, quas Theodosius etiam Hierosolymitano addixerat, pacis studio restituit Antiocheno.

XI. Communibus Occidenti calamitatibus hæresum, schismatum, tyrannidis paganorum hanc maximopere oppressam Sedem Hierosolymis tenuerunt imperantibus latinis latini Patriarchæ, sacra etiam vrbe in barbaricam seruitutem prolapsa in finitimis oppidis, & præsertim Ptolemaide: donec anno 1291 tota Syria Christianorum Reipublicæ erepta est. Exinde S. Cœlestinus V., cuius animo iam sederat recuperandæ Terræ sanctæ consilium, Rodulphum a Magnauilla Ord. Prædic. anno 1294 Patriarcham Hierosolymitanum designauit. Tum Clemens V in sacra belli expeditione iam educta anno 1305 Antonium episcopum Dunelmensem, istoque mortuo Petrum Rutenensem anno 1314, eo Patriarchatu insigniuit. Post Ioannes XXII in Petri defuncti locum suffecit Raymundum Nimosiensem episcopum, deinde Petrum de Paluda Ord. Præd. anno 1329, qui spem conceperat adeundi Hierosolymam, & personaliter ibi sua munia obeundi (*a*). His voto veris, re titularibus Patriarchis (abrupta spe deiiciendi iugum infidelium, non tamen omnino deposita) successerunt reliqui titulares, quos creare solet Sedes apostolica, vt sit perennis insignium ecclesiarum memoria (*b*).

XII. In tantis Sedium patriarchalium casibus videre licet digitum Christi Domini, quo cæteris collapsis sustinetur immobiliter sola Petri Cathedra, omnium parens & magistra & princeps. Hæc sola iure diuino patriarchatum œcumenicum sortita est. Alii Patriarchæ pontificalis officii participes iure humano primum non scripto, deinde scripto, & vtroque mutabili, quantum sunt passi ecclesiæ Patres. Quod amplitudo metropolum fere dignitatem patriarchalem aut metropoliticam

(a) Raynald. *in annal.* Bollandi sectatores *in hist. chronol. initio to.* 3., & egregie sapiens Bened. XIV *ep. ad Card. delle Lanze const.* 36, *Bullar. to.* 2.

(b) Videsis dicenda inferius *tit.* 18 *num.* 10. & Bened. XIV *const. cum a nobis* 36 *to.* 2. Bullarii.

ticam attulerit episcopis, obnituntur commonstrare acerrimi viri Dupinius, Binghamus, cæteri: tamen isti negare nequeunt, quod historia manifestat, iura Patriarcharum singula synodis ecclesiasticis, & ad sensum Romanorum Pontificum modo explicata vel adaucta, modo coercita vel moderata sæpius fuisse.

XIII. Simul constat ex historia, alium ab alio Patriarchas non dependere, quod par pari haud imperet. Verum excipitur suprema Sedes Romana, cui subesse vniuersos, quauis dignitate etiam patriarchica præditos, iam satis ostendi (*a*): aliter monstrosa esset ecclesia catholica, plura si capita haberet suprema & coæqualia. B. Petri Sedem *vnius in tribus locis* sitam dixit iuremerito S. Gregorius M. (*b*), quia duas ab initio Sedes *Alexandrinam* & *Antiochenam* socias quidem habuit Romana, non tamen liberas omnino & immunes, sed sibimet soli subditas: quæ ideo postulatum ab ea ipsa pallium accipere consueuerunt, tesseram accepti ab ea muneris pontificalis & obedientiæ solemniter desponsæ. Non secus quam regia insignia Reges ab Romanis, quibus parebant, Cæsaribus accipiebant. De reliquis Patriarchis licet hinc iudicare facilius.

XIV. Antiquis exinde quatuor Patriarchis posteriori æuo alii sunt additi, præcipue *Aquileiensis* seu *Venetiarum*, *Indianus* & *Lisbonensis*, qui nunc etiam subsistunt.

XV. *Aquileiensi* episcopo Venetiarum & Histriæ prouincias seculo IV attributas prodit Rubeus (*c*). Seculo VI Atalaricus Rex Gothorum non magis metropolitas, quam cæteros episcopos Patriarchæ titulo exornare cum cæpisset (*d*); inde Paullinus I Aquileiensis semetipsum nedum nomi-

Bb 2 ne,

(a) *Tit.* 12 *huiusce libri num.* 1, & 14.

(b) *Lib.* 6 *ep.* 37. Eodem ferme sensu Balsamon *de Patr. priuileg.* quinque Patriarchas ad vnum caput redactos exhibet.

(c) Rubeus *in monum. eccles. Aquileien. cap.* 19.

(d) Constat id ex *ep.* Atalarici ad Ioann. II Papam apud Cassiodor. *ep.* 15 *lib.* 9, de qua Dupin. *sepecit. dissert.* 1 §. 5, & Murator. *in annal. ad ann.* 532, & 570.

ne, sed re Patriarcham ostentare, vt se αὐτοκέφαλον, hoc est liberum subtractumque a Romani Patriarchæ obedientia & subiectione persuaderet (*a*), & ausus est Aquileiensem pseudo-synodum cum schismaticis episcopis Histriæ, Venetiarum, Liguriæ, aliarumque Italiæ vrbium contra V synodum œcumenicam celebrare. Quas ob res in eum, & Honoratum Mediolanensem Pelagius I seueram dedit epistolam ad Narsetem Italiæ Ducem, tanti vt schismatis auctores ambo publica potestate coërcendos ad Iustinianum Imp. vinctos transmitteret (*b*). Paullinus profugus Gradum Venetorum insulam demigrauit (*c*). Ob occupatam deinde ab Imp. Constantinopolitano maritimam Histriæ & Venetiarum regionem anno 605, secto duas in partes episcopatu Aquileiæ, Gradensem ecclesiam ab Aquileiensi detractam accepit episcopus Candianus, dictus inde Gradensis (*d*). Duo hinc episcopi Aquileiensis & Gradensis titulo Patriarchæ, conniuentibus immo indulgentibus Romanis Pontificibus, potiti sunt (*e*). Demum seculo XV ecclesia Gradensi Venetias translata au-
ctori-

(a) Du Chesne *to.* 1 *scriptor. rer. Francic pag.* 874, et Murator. *ad cit. ann.* 570.

(b) Cuius epistolæ fragmenta sunt in cit. *can.* 42, *&* *duobus seqq. Caus.* 23 *quæst.* 5, *can.* 4. *dist.* 17, quem Gregorio Gratianus male inscribit, & *can. istud est* 20 *C.* 40 *quæst.* 1, Florens in *comment. ad hanc caus.* 40 *pag.* 20 *p.* 2.

(c) Paull. Diacon. *lib.* 2 *cap.* 8, scribit metu Langobardorum Paullinum Aquileia Gradum profugisse.

(d) Gonzal. *in cap. ex litteris* 29 *de off. & potest. iud. deleg.* verbo *Gradense*.

(e) Primatis priuilegium Rodoaldo Aquileiensi concessum a Leone VIII anno 980, probat transcripto diplomate Ioannes Candidus *lib.* 4 apud Gonzal. *loc. cit.* Ad Gualbertum Patriarcham Aquileiæ, vt Cumensis ecclesiæ antistitem electum is ordinaret, ni vellet eundem a Papa consecratum accipere, rescripsit Stephanus Papa (nescio quis) in *can. nunc vero* 20 *C. IV q.* 3. Apud Gratianum in huius epistolæ inscriptione legitur *Gualberto Patriarchæ*, sine Aquileiæ tamen adiuncto, quod supplet probabiliter Germon. *lib.* 3 *de Sacror. immunit. cap.* 3 *num.* 3. Vrbanus II *Dominico Patriarchæ Gradensi* certius scripsisse legitur in *can. erubescant* 12 *dist.* 32. Alexander III Patriarchæ item Gradensi decretalem dedit in *cap. constitutis* 23 *de appellat.* aliam Gregorius IX in *cap. dilecti* 13 *de maiorit. & obed.* Et Honorius III quandam eiusdem Patriarchæ causam explicat in *cap. fin. de caus. possess.*

ctoritate Nicolai V creatus eſt Patriarcha Venetiarum (*a*).

XVI. Indianus quoque Patriarcha beneficio Sedis apoſtolicæ inſtitutus eſt ſeculo XVI, poſtquam rogante Ioanne III Luſitaniæ Rege Paullus III S. Franciſcum Xauerium ad Indias orientales Apoſtolum cum ampliſſima poteſtate ablegauit anno 1549. Cuius ſedes quoniam ſita eſt in vrbe Pharſalia apud Theſſaliam, Archiepiſcopus Pharſalicus idem nunc & Patriarcha Indiarum eſt (*b*). Æthiopes item & Abyſſini eodem ferme tempore Chriſtianam fidem amplexi, quæ Romano Pontifici Clementi VII nunciata eſt litteris & muneribus Dauidis eorum Imp. (*c*), ſuum ab Iulio III epiſcopum anno 1551 dignitate patriarchica inſignitum habuere olim. Poſtea catholici Latini & ipſi ad ſchiſmaticos Græcos defecti, Patriarcham totius Æthiopiæ ſibi delegerunt, ſupparem & quodammodo obtemperantem ſchiſmatico Cophtorum Patriarchæ Alexandrino (*d*).

XVII. In Luſitania epiſcopus Vlyſſiponenſis (*e*), qui olim ſuffraganeus erat Primatis primum Emeritenſis, tum Bracharenſis, auctus XVI ſeculo dignitate metropolitica (*f*), tandem memoria noſtra nactus eſt patriarchatum a Clemente XI anno 1716 ad poſtulationem Ioannis V Luſitaniæ Regis (*g*).

XVIII. Ad iſta plane ſumma capita rediguntur priuilegia patriarcharum. I, Metropolitanos ſuarum diœceſium, pro-

(a) Murator. *ad dict. ann.* 570, de Rubeis *loc. cit.*, & Petrus de Monte epiſcopus Brixien. *in repertor.* apud Germon. *loc. cit.*

(b) Ruffin. *lib.* 10 *cap.* 9 narrat quemdam Frumentium Tyrium a B. Athanaſio Alexandrino epiſcopum Indorum, quos fide Chriſti initiauerat, ordinatum fuiſſe, & Elmecin. *lib.* 1 *hiſt. Saracen. cap.* 12, refert Indos imperante Iuſtiniano adhuc conſueuiſſe epiſcopum accipere a Patriarcha Alexandrino.

(c) Paull. Iouius *de Æthiopum moribus*, & Damianus a Goes *to.* 3 *Hiſpaniæ illuſtr.* (d) Dupin. *cit. diſſ.* 1 §. 5 *in fine*.

(e) Ad eum ſcripſit Cœleſtinus III in *cap. inſinuante* 7 *qui clerici vel vouentes*.

(f) Lud. Nonius *in Hiſpan. cap.* 35, apud Gonzal. *in cit. cap. inſinuante*.

(g) Card. Thomas de Almeyda primum Patriarcha Lisbonenſis creatus eſt, collaudatus in litteris apoſtolicis Benedicti XIV *tom.* 2 *Bullar. conſtit.* 8.

prouinciarumque ordinare (*a*), iis pallium tradere post fidei professionem & obedientiæ sponsionem (*b*): suamque ipsorum electionem a synodo diœcesis accipere (*c*). II, Synodos cogere, concelebrare, iis præsidere, & constitutiones totam diœcesim obligantes ferre (*d*). III, Maiores caussas iudicare (*e*). IV, Enormium criminum veniam sibi reseruare (*f*). V, Appellationes a metropolitanis, & synodis prouincialibus audire (*g*). VI, Generales canones & leges ecclesiasticas promulgare, ac promulgandas metropolitis & suffraganeis transmittere (*h*). VII, Ad eos, easue exequendum cogere subditos (*i*). VIII, Polystaurium, seu casulam multis contextam crucibus gestare (*k*). IX, Elatam cum duplici antenna crucem vbique deferre, præterquam Romæ, alioue in loco, vbi adesset Papa, eiusue Legatus a latere (*l*). X, Praetereaque facem (*m*). XI, Rocheto & palliolo, vulgo *mantelletta*, & birro, vulgo *mozzetta* superinduti per vrbem incedere (*n*), & lemniscis nigris (vulgo *fiocchi*) equos proprii currus ornare (*o*). XII, Ius stauropegii habere, h.e. figendæ crucis in monasterii fundatione, sub immediata Patriarchæ iurisdictione futuri (*a*). Ve-

(a) *Cap.* 4 *de caus. poss. & propr.* Alexandrino Patriarchæ specialem fuisse auctoritatem ordinandi cunctos suarum prouinciarum nedum metropolitas, sed etiam episcopos, contendit Binghamus *to.* 1 *orig. lib.* 2 *cap.* 17 §. 11.

(b) Innocent. III in Conc. Later. IV *can.* 5, in *cap. antiqua* 23 *de priuileg.*

(c) Conc. Chalced. *can.* 28, Nouell. 7 *cap.* 1, & Nou. 131 *cap.* 3.

(d) Theodoret. *ep.* 81.

(e) Concil. Chalced. *act.* 4 *can.* 30, & *can.* 14. *C. III qu.* 5.

(f) Synes. *ep.* 67. Innoc. III in *cap. graue nimis* 29 *de præb. & dign.* auctoritatem relaxandæ suspensionis, a concilio comminatæ contra indignis beneficia conferentes, reseruauit vel Romano Pontifici, vel proprio Patriarchæ, *vt in hoc quoque* (ait) *quatuor patriarchales Sedes specialiter honorentur*.

(g) Conc. Chalced. *can.* 9, *&* 15, *cap. constitutis* 23 *de appell. cap.* 23 *de priuileg. & l. sancimus* 29 *C. de episc. aud.*

(h) *Nou.* 6, *&* 42 *in fine*.

(i) *Nou.* 37 *cap.* 1, Socrat. *hist. eccl. lib.* 7 *cap.* 3, & Sozomen. *lib.* 8 *cap.* 6.

(k) Zonar. *ad can.* 17 Synod. Chalced. Marca *in diss. de const. Patriarch. inst.*

(l) *Cap. antiqua* 23 *de priuilegiis*.

(m) Balsam. *in Melete*. & Bened. XIV *lib.* 2 *de Syn. diœc. cap.* 6 *n.* 3.

(n) Ex indulto Benedicti XIII quatuor Patriarchis concesso.

(o) Ex decreto S. Congr. Cœrimonialis *die* 23 *Nou.* 1742, *in appendice ad to.* 2 Bullarii Bened. XIV *num.* 5 *pag.* 30.

(*a*). Verum nec omnia singuli nec vbique nec semper eadem iura obtinuere, neque in præsentia obtinent. Titulares quoque seu honorarii patriarchæ prærogatiua præcedendi post Cardinales omnibus primatibus & metropolitanis vtuntur.

XIX. Vocabulum patriarchæ apud Hebræos (*b*) vetustissimum, & apud Montanistas (*c*), a diuo Gregorio Nazianzeno (*d*) episcopis catholicis promiscue & sine discrimine dignitatis tributum, inuexit in Sedes sublimiores (*e*) diuisio diœcesum & prouinciarum, si Socrati (*f*) fides habenda est. *Patriarchas* (inquit) *constituerunt* (Patres Constant. I synodi) *prouinciarum diuisione facta*. Synodus inde Chalcedonensis *act.* 2 cauit, vt sanctissimi *Patriarchæ cuiusque diœceseos*, adhibitis singulis aut binis suarum prouinciarum episcopis, pla-

(a) Ex *const.* 98 Bened. XIV §. 19 *to.* 1 *Bullar. pag.* 352.

(b) In sacris Bibliis passim occurrit, 1 Paralip. *cap.* 7, *&* 8 *vers.* 28, & *cap.* 9 *v.* 9, Numer. *cap.* 8, *& cap.* 31 *v.* 16, *cap.* 32 *v.* 28, *& cap.* 36, Tobiæ *cap.* 6 *v.* 20, Act. Apost. *cap.* 2 *vers.* 29, *& cap.* 7 *v.* 10, Ad Hebræeos *cap.* 7 *v.* 4. Post euersam Hierosolymam dispersi per orbem Iudæi duos Patriarchas, alterum Tiberiade, alterum Babilone diutius habuere cum iure creandi & destituendi archisynagogos, vti liquet *ex l.* 1, 14, 17, & 22 *C. Th. de Iudæis*. Eos titulo *Reuerendissimi* decorauit Iulianus apostata in *ep. ad Rempubl. Iudæor.* quos postea suppressos, peremtosque obseruat Theodoritus *dialog.* 1.

(c) Eos ideo exagitauit S. Hieronymus *ep.* 54 ad Marcell. aduersus Montanistas *to.* 2, quod Patriarchas primo, *cenones secundo*, tertio gradu episcopos ordinibus distinctos haberent religione ambitiosiori. Id non scripsisset vtique Doctor maximus, tunc si nomen Patriarcharum in hierarchiæ gradibus adhiberet ecclesia catholica. Dupinius *diss.* 1 *de ant. disc.* §. 5, innuit SS. Gregorium Nissenum, & Basilium, sec. IV scriptores, hac voce eodem, quo Hebræi sensu, vsos.

(d) S. Greg. Nazianz. *or.* 20, *&* 42, patriarcham compellasse legitur parentem suum, Nazianzi paruæ vrbis episcopum. Idemque *or.* 72, presbyteros episcopos synodo Constantinopolitanæ sine Sedium discrimine, *vt aptiore* (ait) *verbo vteretur*, *patriarchas* appellauit.

(e) Dices forte cum Salmasio *de Primat. cap.* 4, Hadrianum Imp. secundo seculo dedisse Patriarchæ nomen episcopo Alexandrino, ex eo quod Hadrianus *ep.* apud Vipiscum in vit. Saturn. scripserit: *Nemo illic archisynagogus Iudæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum presbyter, non mathematicus, non aruspex, non aliptes. Ille ipse Patriarcha cum Ægyptum venerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum*. At vero Salmasium meritissime refellit Binghamus *to.* 1 *orig. lib.* 2 *cap.* 17 §. 3, dum edisserit Hadrianum eo verbo respexisse ad Patriarcham Iudæorum, non ad episcopum Alexandrinum.

(f) Socrat. *lib.* 5 *hist. cap.* 8.

placitas ferrent constitutiones. Ampliori, quam recentior ætas accepit, notione Patres Chalcedonenses secundum Socratem vsos explorata res est: quippe qui *Patriarchæ* voce complexi sunt singularum *diœcesum metropolitas*, postmodum appellatos distinctionis gratia *Exarchos*, aut *Primates*, aut *Patriarchas minores*, de quibus mox dicendum.

T I T. XV.

De Primatibus & Exarchis (*a*).

1 *Tredecim imperii diœceses a Constantino M. institutæ exarchas totidem in ecclesia pepererunt, mox aliis aliæ dignitatibus auctæ vrbes.*

2 *Primatis vox a canonibus vulgo Apostolorum, & Africanis profluxit.*

3 *In Africa solus Carthaginensis episcopus Africæ Primas fixus, ceteri episcoporum seniores ordine aliis praecellebant per Numidiam & Mauritaniam.*

4 *Formam diœcesum & prouinciarum ciuilium orientales citius quam occidentales in dignitatibus ecclesiarum sectati sunt.*

5 *Bonifacium Moguntinum archiepiscopum octauo seculo Zacharias Papa creauit Germaniæ & Galliæ Primatem.*

6 *Pseudo Isidorus Primatis iura amplificare potissimum studuit apocryphis decr etalibus.*

7 *Italiæ prouincias decem Vicario vrbis ciuili subiectas Romani Pontifices primum per sese administrarunt.*

8 *Reliquas septem Vicario Italiæ addictas dimiserunt Mediolanensi episcopo tanquam Primati earum & Exarchæ.*

9 *Mox*

(a) *Exarchos* græce apud latinos principem seu primatem sonat. Hoc tamen titulo speciatim accipitur pro antistite ecclesiastico, qui pluribus prouinciis vnam diœcesim attinentibus præest, cuique aliquot metropolitæ parent. Ad eos ideo extensum quandoque vocabulum patriarchæ. Nam Iustinianus Nouell. VI in fine. *Sanctissimi Patriarchæ* (ait) *vniuscuiusque diœcesis hæc manifesta faciant metropolitis. Hæc duo nomina* (inquit Innocentius III *in epist. ad episcopum Tribonìensem* apud Raynald. *ad ann.* 1204 *n.* 37) *apud nos primas & patriarcha pene penitus idem sunt.*

9 *Mox Rauennati Exarchæ Flaminiam & Æmiliam.*

10 *Exinde Primatus Aquileiæ & Venetiarum suborti.*

11 *In Gallia eandem simul dignitatem adepti sunt septem Archiepiscopi.*

12 *In Hispania tres olim Primates, nunc vnus tantum archiepiscopus Toletanus.*

13 *In Sicilia Messanæ ciuitas priuilegium primæ metropolis adepta est ab Arcadio Imp. & Rugerio Rege.*

14 *Hoc in regno Ioannes XV, & Vrbanus II dignitatem primatis archiepiscopo Salernitano concesserunt.*

15 *Capuano episcopo Ioannes XIII dignitatem non Primatis sed metropolitæ concessit.*

16 *Alius nonnemo in huius regni prouinciis maritimis honorem Primatis a patriarcha Constantinop. olim habuit.*

ORbe Romano in tredecim diœceses diuiso a Constantino M., qui cuique earum plures aut pauciores subdidit metropoles & prouincias, orti fere totidem in ecclesia snnt Exarchi diœcesum (*a*), dignitate præstantes Exarchis prouinciarum seu metropolitis (*b*). Videlicet in diœcesi Asiana Exarchus *Ephesinus*, in Pontica *Cæsareensis*, in Thracia *Heracleensis*, in Macedonia *Thessalonicensis*, in Dacia *Sardicensis*, in Vicariatu Italiæ *Mediolanensis*, in Illyrico occidentali *Syrmiensis*, in Africa *Carthaginiensis*. Patriarchis prima-

(a) Concilium Constantinop. I *can.* 2, tres diœceses Asiæ, Ponti ac Thraciæ regendas singulatim *exarchis Ephesi, Cæsareæ & Heracleæ* dimisit expressim. Theodorus *Ephesinorum* metropoleos episcopus & exarchus Asianorum diœcesis diserte dictus est a Sexta Synodo *act. XVIII.* Cæteros reliquarum diœceseon exarchos enumerat Ioseph Bingham. *to.* 3 *orig. lib.*9 *cap.* 1 §. 6, vbi *ex Notitia dignitatum vtriusque Imperii cum comment.* Panciroli, & ex Concil. actis exhibet tabulam diœcesum & prouinciarum.

(b) Petr. de Marc. *in dissert. de Constantinop. Patriarch. instit. pag.* 63, scribit *exarchi* nomen metropolitanis omnibus congruere quidem ex *can.* 6 synodi Sardic., & obseruat Zonar. ad *can.* 17 *Concil. Chalcedon.*; quid nihilominus augustius sonare, præsertim cum dicantur *exarchi diœcesum*, sc. præcipuos, honoratioresque metropolitas, qui post Patriarchas maiores præibant archiepiscopos. Videsis Dupin. *cit. dissert.* 1 §. 4, & Natal. Alex. *in hist. secul. IV cap.* 5 *art.* 2.

riis (de quibus in præcedenti titulo dictum) ea , in qua sedem habebant , diœcesis vti Primatibus seu Exarchis quoque addicta est. Itaque Orientis diœceseos Exarchus permansit episcopus *Antiochenus*, in Ægypto *Alexandrinus*, in Præfectura Romana & Italia *Romanus*. Post mutatæ vel arbitratu Principum vel temporum inconstantia vrbes, metropoles, prouinciæ nouos item episcopos ad Exarchi seu Primatis dignitatem extulerunt non sine antiquorum iniuria & altercatione . Nam synodus Chalcedonensis decreuit , *vt quæcunque ciuitates per litteras imperatorias* metropolis *nomine honoratæ sunt*, solo honore *fruantur*, *& qui eius ecclesiam administrat episcopus: seruato scilicet veræ metropoli suo iure* (*a*) . *Sin autem etiam ciuitas aliqua ab imperatoria auctoritate innouata est , vel deinceps innouata fuerit , ciuiles & publicas formas ecclesiasticarum quoque parochiarum ordo consequatur* (*b*) . Hinc patet discrimen primatus ecclesiarum vel *honoris* vel *potestatis* pro conditione metropolum diuersa .

II. Vox *Primatis* videtur accepta vel a canone 37 vulgo Apostolorum , quo πρωτοι, idest *primi* episcoporum ceteris præponuntur ; vel a concilio Carthaginense III *can.* 26 , quo decretum est, vt nemo appelletur *princeps sacerdotum* aut *summus sacerdos :* sed tantum *primæ Sedis episcopus* . Enimvero Patres Africani , in hisce potissimum S. Augustinus , consueuerunt episcopos primarum Sedium Africæ , Numidiæ & Mauritaniæ *Primates* nominatim dicere (*c*) . Inde ad Latinas occiduas ecclesias propagata vox eiusmodi est (*d*). Quem vero latini

(a) Conc. Chalcedon. *can.* (b) Idem *can.* 17.

(c) Conc. African. in *can. primæ Sedis* 3 *dist.* 99.

(d) S. Aug. ad Victorinum *ep.* 217. *Legi in eadem tractoria* (ait) *etiam ad Mauritanias esse scriptum*, *quas prouincias scimus suos habere* Primates .... *Collega noster* Xantippus *Tagastensis dicit* , *quod eum Primatus ipse contingat*. Possidius in vita S. Aug. *cap.* 3. *Adueniente ad ecclesiam Hipponensem tunc* Primate Numidiæ *Megalio Calamensi episcopo* . Tum *ep.* 261. *Clamet Priscus*, ait, *prouinciæ Cæsareensis episcopus : aut ad* Primatum *locus sicut ceteris & mihi patere debuit , aut episcopatus mihi remanere non debuit* . .

San

latini *primatem* dixerunt, ipſum eomet ſenſu græci *exarchum prouinciæ* dictitabant (*a*).

III. In Africa duplex & vterque antiquiſſimus Primatus: alter Sedis & eccleſiæ perpetuus & fixus, mobilis alter perſonæ ſenioris in ordine epiſcopali (*b*). Solus *Chartaginienſis* epiſcopus totius Africæ ſpeciatim dictæ Primas præcelluit; in ceteris earum regionum diœceſibus ac prouinciis puta Numidiæ & Mauritaniæ quiſque ſenior ordine epiſcopus & primatis & metropolitæ munera obiuit (*c*). Propterea *Senem, epiſcopum* Africani Primatem plerunque appellabant (*d*).

IV. Formam diœceſum, prouinciarumque ciuilium ocius quidem & accuratius quam in Occidente, orientales eccleſiæ imitatæ videntur. In occiduis autem regionibus dignitates eccleſiaſticæ potius Romani Pontificis beneficio obuenire, quam aliunde, ſero conſueuerunt, cui quidquam ex tot in eo bene conſociatis iuribus Metropolitæ, Primatis Italiæ,

Sanctum ſenem, qui tunc primatum Numidiæ *gerebat, de longinguo vt veniret, rogans litteris impetraui.* Idem S. Aug. contra Parmen. *lib. 1 cap. 3. Qui venientes cum* Primate *ſuo tunc Secundo Tigiſitano... Cæcilianum traditorem eſſe cenſuerunt ... Ita contra ſedentem in cathedra epiſcopum alterum ordinauerunt.*

(a) Conc. Bracarenſi I *can.* 24, *placuit vt, conſeruato* metropolitani *epiſcopi* primatu, *ceteri epiſcoporum ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alio ſedendi deferat locum.* Conc. Taurinenſe in Subalpinis anno 345 *can.* 2. decreuit, *quod qui ex iis* (nimirum epiſcopis Arelatenſi & Viennenſi) *comprobauerit ſuam ciuitatem eſſe metropolim, is totius prouinciæ* honorem Primatus *obtineat*. Canon iſte Taurinenſis videtur duplicem Primatus ſpeciem, *honoris* ſcilicet & *poteſtatis*, ſpectaſſe paullo ſuperius expoſitam.

(b) Conc. Sardicenſe *can.* 6. *Oportet illum prius*, ait, *qui non adfuerit, epiſcopum admoneri per litteras Primatis* prouinciæ (τυ ἐξαρχυ τυς επαρχιας textus græcus habet), *nempe epiſcopi metropolitani, quod roget populus ſibi paſtorem dari*. Hinc liquet etiam ſynonima olim fuiſſe vocabula *primatis* & *metropolitani*. Videſis præcedentem notam *lit. a.*

(c) Didac. de Caſteion de *Primat. Tolet.* Fr. de Piſa *in hiſt. Tolet.*, aliique apud Gonzal. *in not. ad cap. coram 7 de in integ. reſtit.* & Ciron. in *cap. 3 de dilat. in 5 compilat.*

(d) S. Aug. ep. 236. *Domino beatiſſimo & venerabiliter ſuſcipiendo Patri & Conſacerdoti* Seni Xantippo *in Domino ſalutem*. Ab eodem *ep.* 149 dicitur *Senex Megalius*. Tum ep. 152 *Siluanus Senex*. Et ep. 253, *fratrem & collegam meum*, ait, *Senem Aurelium*. In codice canonum Africanæ eccleſiæ *can.* 90, feruntur litteræ tractoriæ *ad ſanctum Senem Xantippum*.

Patriarchæ occidentalis & œcumenici detrahere inuito, negotium fuit quam difficillimum.

V. Seculo VIII Zacharias Papa S. Bonifacium archiepiscopum Moguntinum illius ecclesiæ metropolitam constituit cum dignitate Primatis in omnes Germaniæ & Galliæ episcopos: Primatum scilicet Germaniæ adnexuit in perpetuum Sedi Moguntinæ, Galliæ vero temporarium personæ S. Bonifacii solum contulit. Qui Moguntinam synodum cum Germanis vna & Gallis episcopis habuit, metropolitanos inde in Gallia plures ordinauit, eisque pallium a Zacharia impetrauit, solis primatibus concedi tunc solitum (*a*). Eorum propterea nonnulli primatis dignitatem Sedi suæ vindicarunt metropolitica maiorem. Hanc in illis tantum Hincmarus comprobat, *quibus canonum decretis*, ait, *& Sedis* Romanæ *sententiis claret eosdem* metropolitanos Primates *esse singulos singularum prouinciarum*, *qui ex* antiqua consuetudine *&* apostolica traditione *& conuocare synodos & ordinare episcopos & ordinari a prouincialibus sine cuiusquam alterius Primatis interrogatione possunt*, *& disponere regulariter quæque per suas prouincias queunt . . . Illi autem archiepiscopi vel metropolitani*, *qui hæc* sine consultu Primatis non possunt exequi, archiepiscopi tantum vel mettopolitani habentur (*b*). Exin iure meritissimo Carolus M. iussit, *ne alii metropolitani appellentur* Primates, *nisi illi qui primas Sedes tenent*, *& quos SS. Patres synodali & apostolica auctoritate* Primates *esse decreuerunt*. *Reliqui vero*, *qui alias metropolitanas Sedes sunt adepti*, *non Primates*, *sed* metropolitani *vocentur* (*c*).

VI. Subinde Riculfus archiepiscopus Moguntinus quum perpetuam sibi suæque Sedi facere dignitatem Primatis etiam Galliarum, quæ per obitum S. Bonifacii decessoris sui desierat, contra nitentibus Gallis, maximopere studeret: auctor fuisse

(a) Liquet ex mutuis epistolis Zachariæ ad Bonifacium, & huius ad illum in collect. Concil. & Flodoardo *lib.* 2 *histor. Rhem. cap.* 16.

(b) Hincmarus in opusc. LV capitum *cap.* 16.

(c) Carol. M. *lib.* 7 *capitular. cap.* 336.

fuisse haud temere putatur, vt pseudo Isidorus, Ioannes nimirum Anglus Moguntiæ degens ei obsequentissimus apocryphas decretales priscorum Pontificum ante Siricium conflaret (*a*); easque primus ipse Riculphus velut genuina vetustatis rudera in vulgus e simulatis Isidori Hispalensis pluteis proferret appositas ad persuadendum, quod Apostoli dignitatem Primatis patriarchicæ immo & pontificiæ aliquando parem instituissent in primariis vrbibus, eique ceteros metropolitas omnes subiecissent. Prima S. Clementis ad Iacobum fratrem Domini epistola supposita hæc de iure Primatum habet. *In illis ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum atque primi legis doctores erant, episcoporum* primates *poni vel* patriarchas *B. Petrus præcepit, qui reliquorum episcoporum causas, & maiora quoties necesse foret negotia* in fide *agitarent* (*b*). Altera S. Anacleti ad episcopos Italiæ idipsum absurdius recinit. *Prouinciæ multo ante Christi aduentum tempore* (ait) *diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis & B. Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum* primates *legis seculi erant ac prima iudiciaria potestas) ipsis quoque in ciuitatibus vel locis nostros* patriarchas *vel* primates, *qui* vnam formam *tenent, licet diuersa sint nomina, leges* diuinæ *& ecclesiasticæ poni & esse iusserunt: ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent: & ipsi* primatum *nomine fruerentur & non alii. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant, haberent metropolitanos suos, qui prædictis iuste* obedirent primatibus, *sicut & in* legibus seculi *olim ordinatum erat* (*c*). Tertia Lucii I ad omnes Galliæ & Hispaniæ episcopos ad eundem scopum intendit. *Vrbes & loca*, inquit, *quibus* primates *præsidere debent, non a modernis sed etiam multis ante aduentum Christi sunt statutæ temporibus: quarum* primates *etiam gentiles pro*

(a) Ex supradictis *tit. 9 n.* 20. (b) Clemens in *can. in illis* 2 *dist.* 80.
(c) Anaclet. in *can. prouinciæ* 1 *dist.* 99.

pro maioribus etiam negotiis appellabant. In ipsis vero vrbibus post Christi aduentum Apostoli *& successores eorum* patriarchas *vel* primates *posuerunt, ad quos episcoporum negotia (salua in omnibus apostolica auctoritate) & maiores causæ post apostolicam Sedem sunt referendæ (a)*. Proh nefas! quot glomerata paucis lineis mendacia! *Primatis vox* æuo martyrum inaudita penitus, quæ non ante quartum seculum emersit., & *patriarchæ titulus* ad primarios episcopos eodem fere tempore traductus vah quantum abhorrent ab ore & calamo SS. Petri, Clementis, Anacleti, Lucii, aliorumque supparium? Diuisionem diœcesum & prouinciarum sine scripto iure moribus tantum proculdubio inductam, quam scripto canone primi omnium constituerunt Patres Nicæni, placido nunc aure quis audiet ab Apostolorum Principe, eiusque proximis successoribus imperatam scriptis eiusmodi epistolarum legibus? Metropoliticæ parem in orto suo tardiore dignitatem Primatis ecquis crediderit ab Apostolis æquatam sublimiori patriarchicæ, ac metropolitanis ceteris ferme diuinitus præpositam? Negotia fidei, quæ diuino iure ad Petri Sedem & concilium œcumenicum pertinent præterea neminem, quonam pacto valuit Petrus ipse per Pseudo Clementis epistolam remittere futuro cuiusque Primatis iudicio inferiori? Istæc absurda, aliaque plura iandiu patefacta vitia potissimum in causa fuere, vt spurias eiusmodi epistolas Isidori mercatoris concordi animo repudiarent viri doctiores, falsa veterum interpretum de iis opinione vndelibet depulsa. Qui vero totus in eo fuit laruatus Isidorus, vt potestatem Romanæ cathedræ in rebus fidei definiendis, & ordinationibus episcoporum occidentalium & causis appellationum Primati cuiuis addiceret; suum is certe calamum operamque non Romanæ pontificiæ potestati, sed Primati Moguntino verosimilius, aliisue quibuslibet Primatum fautoribus locauit.

VII.

(a) Lucius in *can. vrbes* 1 *dist.* 80. Conspirat eodem pseudo Felix I in *cap. hæc sunt* 2 *de accus.*

VII. Bulgariæ Primatem creauit Archiepiſcopum Trinonitanum Innocentius III, ad eumque decretalem dedit (*a*). Alios alibi conſtitutos Primates inquirere ſingulatim noſtra non intereſt. Italia more antiquo tribus martyrum ſeculis Metropolitanum, Primatemque vnum habuit epiſcopum *Romæ*, præterea neminem. Quarto ab indę ſeculo diuiſa in duos Vicariatus Italia, prouincias decem Vicario vrbis obtemperantes adminiſtrare per ſeſe Pontifex maximus perrexit. Scilicet 1 *Picænum ſuburbicarium*. 2 *Campaniam*. 3 *Tuſciam & Vmbriam*. 4 *Apuliam & Calabriam*. 5 *Aprutios & Lucaniam*. 6 *Samnium*. 7 *Valeriam*. 8 *Siciliam*. 9 *Sardiniam*. 10 *Corſicam*.

VIII. Reliquas vero ſeptem prouincias Vicario Italiæ ſubiectas accepit epiſcopus *Mediolanenſis* (*b*), factus inde Metropolita & Exarchus. Quæ ſunt 1 *Flaminia & Picænum*. 2 *Venetiæ & Hiſtria*. 3 *Æmilia*. 4 *Liguria*. 5 *Alpes Cottiæ*. 6 *Rhe-*

(a) Inn. III in *cap. cum veniſſet* 1 *de ſacr. vnct.* Ibique in *notis* id ſcite obſeruat Emm. Gonzalez ex Spondano poſt Baronium *ad an.* 1204 *num.* 12, & Boſqueto *de geſtis Innoc.* III *fol.* 61.

(b) Benedict. Bacchin. *in diſſert. de eccleſiaſt. hyerarch. origin.* Plura quidem ſunt, quæ Milanenſem epiſcopum metropolitica dignitate diu nudatum indicant. Mirocles epiſcopus Mediolani ad Romanam prouincialem ſynodum a Melchiade indictam ſub initio IV ſeculi adiit, vti tradit Optatus Mileuit. *lib.* 2 *cont. Parmen.* E contrario nulla prouincialis ſynodus vnquam ante Conſtantini tempora a Mediolanenſi Præſule conuocata oſtenditur.

Diui Ambroſii ordinatio conſummata eſt a Simpliciano, apoſtolico Legato S. Damaſi Papæ, quem ideo diuus Auguſtinus *Patrem in accipienda gratia tunc epiſcopi Ambroſiii* ſcite nuncupauit *lib.* 8 *confeſſ. cap.* 2. Hanc quidem rem reticuit, at non excluſit Theodoretus *lib.* 4 *hiſt. cap.* 7, enarrans electionem eius in epiſcopum *vna populi acclamatione, & præcepto Imp.* factam. Nil itaque officit reticentia Theodoreti Romano Primatui ſuper Mediolani prouincia. Gelaſius I, *epiſt.* 13 prope finem ſeculi V, Acacii Conſtantinop. Patriarchæ ſuperbiam irriſit, quod is Primatum in eccleſia ſibi daret ex throno imperiali in ea vrbe ſito: cum id antea nunquam petiuiſſent Rauennates, Mediolanenſes, Syrmienſes, Treuirenſes epiſcopi, quanquam eorum in vrbibus dudum conſediſſent Imperatores. *Numquid non apud Rauennam* (aiebat Gelaſius), *apud Mediolanum, apud Syrmium, apud Treuiros multis temporibus conſedit Imp.?* Et Pelagius I ſeculo V reſcripſit. *Serius ergo indultum, vt ipſi ſe inuicem Mediolanenſis & Aquileienſis ordinari epiſcopi debuiſſent, quia longinquitate vel difficultate itineris onerosum illis fuerat ab Apoſtolico ordinari*, can. *pudenda XXIV q.* 7.

6 Rhetia Prima . 7 Rhetia Secunda .

IX. *Rauennatensis* initio feculi V Flaminiam & Æmiliam prouincias, cum iisque Primatum obtinuisse fertur (*a*).

X. De *Aquileiæ* & *Venetiarum* Primatibus iam dictum superiori titulo.

XI. In Gallia Primatis dignitatem, nomenque assequuti sunt Archiepiscopi *Arelatensis*, *Viennensis*, *Rhemensis*, *Metensis*, *Senonensis*, *Lugdunensis*, *Bituricensis*, quorum singulatim initia, progressus, contentiones, decreta & priuilegia pontificia describit Dupinius (*b*).

XII. In Hispania tres olim fuere Primates. In Bætica a Vandalis capta *Hispalensis* episcopus. In Gallæcia Sueuorum *Bracharensis*. In Carpentaria Alanorum *Toletanus*. Post expulsis Vandalis & Sueuis solus Toletanus Primatum totius Hispaniæ cepit, quem agnouerunt Patres in synodo Toletana anno 610, & in alia Toletana XII anno 681 (*c*). Tum firmarunt Romani Pontifices Vrbanus II, Innocentius III, & Martinus V (*d*).

XIII. In Sicilia Arcadius primus in Oriente Romanorum Imperator priuilegium ciuitati Messanensi concessit anno 407, vt ea ipsa ciuitas in magna Græcia & Sicilia fieret protometropolis (*e*). Tum Rogerius Siciliæ Rex eidem ciuitati antiqua iura, aliasque prerogativas & immunitates confirmauit anno 1129 (*f*).

XIV. Hoc in regno Neapolitano Primatus dignitatem ecclesiæ Salernitanæ seculo X concessam fert chronicon Cauense. *Anno 986 Amatus episcopus Salernitanus factus est in sua Sede* archiepiscopus, *& ipsi subditur* totus Principatus *cum assensu*

(a) Carol. a S. Paullo *in Geographia sacra*.

(b) Dupin. *differt.* 1 *de antiq. eccles. disciplin.* §. 10 *per tot.*

(c) *Can. cum longe* 25 *dist.* 63 Ph. Ferrar. in *topograph. noua*, Casteion *lib.* 1 *Primat. Tolet.* Ortiz *de templis Toleti*.

(d) Dupin. *loc. cit.*

(e) Id liquet ex Io. Christ. Lunig *to.* 4 *codicis Italiæ diplomatici sect.* 2 *diplom.* 1.

(f) Ex eiusdem Rugerii *dipl.* 5 apud Lunig *loc. cit.*

ſenſu Papæ Ioannis XV, *& Principis puta Ioannis de Lamberto* (*a*). Stephanus X Alfano I, Salernitano archiep. IX anno 1057 dies præſcripſit, in quibus pallio archiepiſcopali deberet in miſſarum ſollemniis vti, & facultatem nominandi, eligendi & conſecrandi decem epiſcopos ſuffraganeos, Pæſtanum, Compſanum, Acheruntinum, Nolanum, Conſentinum, Biſinianenſem, Melphictanum, Policaſtrenſem, Marſicanum & Caſſanum (*b*). Alexander II, dum Capuæ fuit, vetera eccleſiæ Salernitanæ priuilegia litteris ſuis confirmauit (*c*). Vrbanus II in vrbe Salerni XIII cal. Aug. indict. VI anno 1099, ad petitionem Alfani archiepiſcopi Salernitani, & Ducis Rogerii, rationibus veterum eccleſiæ Salernitanæ priuilegiorum informatus eidem Alfano, & ſucceſſoribus archiepiſcopis Salernitanis conceſſit *primatum* gerere ſupra *Compſanam* & *Acheruntinam* eccleſias, & earundem ſuffraganeos: quia olim metropoli Salernitanæ ſubiectas nouerat, vrbemque Salerni *requiem ſibi ac portum* nonnunquam fuiſſe ait. Simul aſſeruit eas ipſas ambo eccleſias pallii dignitatem ex priuilegiorum auctoritate, neſciens qua ratione, præteritis temporibus a Sede apoſtolica meruiſſe; eiſdemque archiepiſcopalem honorem ac nomen conſeruatum voluit. At quicquid ſubiectionis primatibus perſoluendum ſacri canones conſtituunt, id archiepiſcopo Salernitano a Comſano & Acheruntino perſoluendum iuſſit: adiiciens, vt præſente etiam Romanæ Sedis Legato in iis ipſis duabus metropolitanis vrbibus cum conſilio ſemper archiepiſcopi Salernitani eligerentur archiepiſcopi; cum eiuſque litteris aut nuntiis conſecrandi ad Sedem apoſtolicam dirigerentur: iique ad electionem archie-

(a) Petrus de Salerno Cancellarius, & Girbertus archiuarius in chronico ſacri Mon. SS. Trinitatis Cauenſis. Præterea ex monimentis in codice mſ. ſeu Platea eccleſiæ Salernitanæ collectis anno 1714, fertur poſt triginta duos epiſcopos Salernitanos Amatus I archiepiſcopus priuilegio Benedicti VII anno 977, quem collaudat bulla Ioannis XV ad Grimaldum archiep. Salern. data anno 985.

(b) Ex eodem mſ. codice eccleſiæ Salernitanæ. Lud. A. Muratorius *to.* 1 *antiqu. Ital. diſſ.* 5 *col.* 219, *& ſeq.* de Salerni archiepiſcopatu loquens *Alphanus primus omnium*, ait, *adeptus eſt dignitatem archiepiſcopalem anno circiter* 1080, *vt liquet ex diplomatibus Rogerii Apuliæ & Calabriæ Ducis*. At vero antiquiorem huius dignitatis acceſſionem oſtendunt jam dicta monimenta. (c) Ibidem.

chiepiscopi Salernitani viciſſim aduocarentur. Poſt conſecrationem vero, vel pallium ab apoſtolica Sede perceptum archiepiſcopo Salernitano tanquam Primati obedientiam promitterent & exhiberent; ſalua tamen in omnibus ſecundum canonicas ſanctiones Romanæ eccleſiæ auctoritate.

XV. Capuanæ item eccleſiæ dignitatem potius Primatis, quam ſolius metropolitani fuiſſe collatam a Ioanne XIII anno circiter 965, qui *Ioannem* Pandulphi Principis Capuæ germanum *conſecrauit in aula archiepiſcopum pro vniuerſo principatu;* ſunt qui adſtruunt ex breue chronico Comitum Capuæ (a). At metropolitæ deſiderantur, qui tunc temporis Capuano Primati ſubeſſent.

XVI. Siquis alius antiſtitum alicubi in maritimis huius regni prouinciis dignitatem, honoremque Primatis obtinuit, videlicet Primas Salentinorum Hydruntinus archiepiſcopus, vel Rhegienſis protocathedra: ipſam ii putantur non ab apoſtolica Sede Romana, ſed a ſchiſmatico throno Conſtantinopolis accepiſſe non metropolitica maiorem, ſed æqualem.

T I T. XVI.

De Metropolitanis & Archiepiſcopis.

1 *Archiepiſcopi vox patriarchas quoque generatim, metropolitanos ſpeciatim ſignificat.*

2 *Prouinciarum in eccleſia diuiſio videtur ab Apoſtolis proceſſiſſe.*

3 *Nam canonibus vulgo Apoſtolorum plane conſtitutum eſt, vt primatum inter ſe colerent epiſcopi, mox apertius explicita iura primatum & metropolitarum.*

4 *Nicæna ſynodus inductas iam parochiarum, diœceſumque diuiſiones, & conſueta metropolitarum iura firmauit.*

5 *Vnus*

(a) Chronicon Comitum Capuæ præfixum necrologio Capuani monaſterii S. Benedicti Caſinenſium a Fr. M. Pratillo typis editum, notiſque illuſtratum *to.* 3 *hiſt. Lang. Cam. Pellegr.* §. 11 hæc habet. *Cum Ioannes* (XII) *apoſtolicus a Romanis nequiter fuiſſet expulſus, & Capuam ſe fugiens aſylaret, Pandulph ſtatim cum eo exercitum recollegit, & Romam indeptus eſt, ſuos æmulos cæſus & fugatus eſt. Propterea eius germanum Ioannem vir apoſtolicus* (ſc. Ioannes XIII anno circiter 965, vt notat Pratillus) *conſecrauit in aula archiepiſcopum pro vniuerſo principatu*. Ex hiſce verbis coniicit Pratillus primatem totius nationis Langobardicæ creatum, non metropolitam ſimplicem.

5 *Vnus totius Italiæ metropolitanus Papa maluit ſeculo ab inde X ſuam aliis epiſcopis metropoliticam dignitatem conferre.*

6 *Romana prouincia olim amplior nunc inter Capuanam & Piſanam conſiſtit, complectens præterea præſules apoſtolicæ Sedi ſubiectos immediate.*

7 *Vltra Capuam ei ſubſunt epiſcopi quinque, citra vero archiepiſcopi tres ſuffraganeis carentes, 18 epiſcopi S. Sedi immediate ſubiecti, multique abbates nullius diæceſis.*

8 *Seculo VII Patriarcha Conſtantinop. nonnullis huius regni epiſcopis dignitatem archiepiſcopalem, ſeculo X Pontifex Romanus cœpit eam pluribus aliis conferre.*

9 *Nunc tredecim metropoles archiepiſcopales liberæ collationis pontificiæ numerantur.*

10 *Aliæ octo ad regiam pertinent nominationem.*

11 *Siciliæ regnum tres habet metropoles.*

12 *Iura metropolitarum alia ſunt honoris, alia poteſtatis.*

13 *Priſcis canonibus poteſtas archiepiſcoporum orientalis eccleſiæ erat amplior.*

VOces *patriarchæ* & *archiepiſcopi* ſynonimas facit etymologia, vſus diſtinguit. Olim ſane patriarchalium Sedium præſules in primis ſoli appellabantur *archiepiſcopi* (*a*). Poſt diſtinctionis gratia nomen hoc metropolitanis datum, ſc. præſulibus in vnaquaque metropoli cuiuſque prouinciæ capite reſidentibus, & ſuffraganeos ſub ſe epiſcopos habentibus: aliis præterea nonnullis ad honorem duntaxat ſine aliqua poteſtate metropolitica. Quid proinde maius archiepiſcopo nunc ſonat metropolitanus.

II. Prouinciarum in eccleſia diſtributionem repetit Petrus

(a) Seculo IV antiquius non eſt vocabulum *archiepiſcopi*, quod veteribus antehac incognitum primus vſurpauit Meletius in *catalogo ad Alexandrum Alexandrinum* dato apud S. Athanaſium aiens. *Ioannes iuſſus ab Imp., vt vna eſſet cum archiepiſcopo*. Tum SS. Damaſo, Cœleſtino, & Leoni, & præcipuarum item metropolum Primatibus inditum, oſtendunt ſcripta Patrum & conciliorum acta, quæ commemorat Dupin. *differt. 1 de antiq. diſciplin.* §. 3.

tris de Marca (*a*) ex gestis Apostolorum, quorum ideo princeps Petrus inscripsisse videtur canonicam ep. 1 *electis aduenis dispersionis Conti*, *Galatiæ*, *Cappadociæ* , *Asiæ & Bithyniæ*, vt Christianos distingueret distinctis prouinciis & vrbibus. Et quoniam Paullus ad Chorintios, simul ad Ephesios, eorumque præsulem Timotheum, ad Colossenses, Thessalonicenses & Titum totius Insulæ Cretensis antistitem dedit epistolas: coniicitur eo intendisse Apostolos, vt ex illis metropolibus ad subiectas cuiusque prouinciæ vrbes propagaretur euangelii fides, traditionesque apostolicæ promulgarentur. Hæc porro iuris metropolitici probabilem faciunt coniecturam, quæ tamen Dupinio, ceteris haud paucis non arridet. Probabilem inquam coniecturam: ecquis hac in re certum proferre nouit? Pseudo-Isidorus finxit epistolam diui Clementis ad Iacobum fratrem Domini (*b*), ex eaque diuum Petrum iussisse, vt in maximis vrbibus, vbi primarii æthnicorum flamines erant, patriarchæ, primatesque præsiderent: in minoribus, vbi archiflamines, ponerentur archiepiscopi; in cæteris singulis episcopi. Ad longum errorem plures hæc abduxit epistola. Sed rei veritas adhuc in antiquitate vltima latet: nec enim definiri potest liquido Apostolos ipsos instituisse prouincias & diœceses: at falsum omnino est eas nonnisi IV seculo introductas.

III. Enimuero ab ecclesiæ moribus vetustissimis, quorum initium nescitur, dignitas metropolitarum prodiuit coæua cum patriarchis & primatibus. In canone vulgo Apostolorum 33 cautum, vt episcopi quique agnoscerent eum, qui *in eis primus est*, & existiment *vt caput*. De metropolitanis canonem hunc loquutum sensit Antiochena synodus *can. 9*: & nemo nescius nunc est consuetudines nascentis ecclesiæ sensim inolitas contineri memoratis vulgo Apostolorum canonibus. Eodem sensu Patribus concilii Carthaginensis II *can.* 12 placuit, vt inconsulto primate cuiuslibet prouinciæ nemo præ-

(a) P. de Marca *lib. 6 de concord. cap.* 1 *n.* 3, *& seqq.*
(b) Apud Gratianum *in can. in illis* 2 *dist.* 60. Videsis dicta superius *tit.* 15 *num...*

præſumeret epiſcopum ordinare. Et S. Leo M. (*a*) non conuelli iuſſit *prouincialium iura primatum*, nec priuilegiis antiquitus inſtitutis *metropolitanos* fraudari antiſtites.

IV. Nicænis canonibus, qui aperte prouinciarum & metropolum in eccleſia conſuetudinem proculdubio antiquiorem comprobarunt, factum eſt, vt ſingulæ metropolum ciuilium in Oriente potiſſimum metropoles eſſent eccleſiaſticæ: adeo vt ſi quos epiſcoporum inceſſiſſet ambitio dignitatis metropoliticæ, ſtuderent prius ab Impp. metropolis honorem vrbi ſuæ ipſi obtinere, vel vnius in duas prouincias diuiſionem (*b*). Hinc turbæ, contentioneſque inter epiſcopos de iure metropolitico manum conſertos, quas tamen concilium Chalcedonenſe *act.* IV, non ſecundum leges, aut pragmaticas; ſed ſecundum canones cenſuit examinandas. Idipſum, ne eccleſiaſtica prouinciarum iura diſſoluerentur legibus Principum, ſcite reſcripſerunt Innocentius, S. Gregorius M. & Nicolaus I (*c*).

V. In Occidente Italiæ vrbes & prouincias omnes multo arctius Papæ, quam cæteras adhærentes ſine propriis metropolitis diutiſſime conſtitiſſe iam indicatum ſuperiori titulo eſt. Quos autem proceſſu temporum interrupte quidem, ſed ſeculo X, & XI frequentiſſime creauit Romana Sedes apoſtolica, ſuam cum illis auctoritatem metropoliticâm oportuit com-

(a) S. Leo M. *epiſt.* 53, *alias* 50 *in edit. Quenel.*

(b) S. Gregorius Nazianz. *orat.* 20, tradit diuiſionem prouinciarum eccleſiaſticarum ideo ſubſequutam, quia Valens Imp. odio Baſilii Cappadociam duas in partes ſecuerat. Theodoſius quoniam precibus Euſtatii Berytenſis epiſcopi adductus Berytum fecerat metropolim, media Tyri prouincia Photio detracta eſt, de qua diſputatum in concil. Chalced. *act.* IV; tum ei ſententia judicum, quos Marcianus dederat, reſtituta. Nicomedienſis epiſcopus ius metropoliticum recuperauit, poſtquam PP. Chalcedonenſes *act.* XIII cognouerunt Nicomediam olim fuiſſe metropolim, quo in iudicio ſuccubuit Nicænus epiſcopus. Quid plura? Eadem ſynodus Chalcedonenſis *can.* 17 cenſuit diffinire. *Si qua ciuitas ab imperatoria auctoritate innouata fuerit, ciuiles & publicas formas, ut eccleſiaſticarum quoque parochiarum ordo conſequatur.* Puta non ipſo quidem facto, ſed re ante perpenſa ab eccleſiæ Patribus, deque ipſorum conſenſu ac voto.

(c) Nicol. I in *can. lege Imperatorum* 1 *diſt.* 10.

communicare; adeo vt quo plures facti metropolitæ in prouinciis ſuburbicariis, eo anguſtiores concluſi Romanæ prouinciæ ſint fines. Salua tamen ei & integra ſemper poteſtas vel patriarchica vel papalis permanſit. Cum nimis longum ſit ſingulos metropolitas perſequi (*a*): ſat erit poſt Romanum regnicolas noſtros inſpicere.

VI. *Romanam* prouinciam ſeculo XI inter Capuanam & Piſanam contineri dixit Innocentius III (*b*), quæ præter ſeptem epiſcopatus Cardinalium, ſexaginta alios tunc recenſebat ſuffraganeos nulli archiepiſcopo ſubiectos (*c*). Ex iis ademti poſtea ſunt viginti, quos metropolitis nouis Florentino, Senenſi, Vrbinatenſi, Firmano ac Bononienſi diuiſim dederunt Martinus V, Pius II, & IV, Xyſtus V, & Gregorius XIII. Attamen Romanam adhuc prouinciam ſpecialem terminant hinc *Capuana*, illinc *Piſana*. Suffraganeos autem introrſus ademtos ſupplent extrinſecus quum *archiepiſcopi ſuffraganeis carentes*, tum *epiſcopi Sedi apoſtolicæ immediate ſubiecti*, & *abbates nullius* diœceſis *iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habentes*, *qui alias ſibi metropolitanum*, *cuius prouinciali concilio intereſſent*, *ad formam Tridentini non elegerunt*: Quos ſingulatim omnes ad prouinciale concilium Romanum Benedicti XIII cl. mem. anno 1725 vocatos probant litteræ indictionis, alias commemoratæ (*d*).

VII. Inter huius prouinciæ principis ſuffraganeos in regno Neapolitano Capuam vltra ſiti ſunt quinque, *Aquilanus*, *Sulmonenſis* (cui *Valuenſis* eccleſia vnita eſt), *Ciuitaducalis*, *Terami* & *Marſorum*. His adduntur tres archiepiſcopi ſuffraganeis

(a) De quibus diffuſe Ioſeph Cantelius in *metropolit. vrb. hiſt. ciuil. & eccleſiaſt.*, Carol. a S. Paullo in *geograph. ſacra*, Leunclau. Bingham. ceteri. Tholoſanus epiſcoparus in metropolim erectus a Io. XXII. in extrauag. *execrabilis 4 de præbendis*.

(b) Innoc. in *cap. tua nobis de off. vicar.*

(c) Ex Cod. Vaticano apud Baron. *ad ann.* 1057, alioque Thianeo apud Carol. a S. Paullo.

(d) *Tit. 6 huius lib. cap. 3 num. 44.*

ganeis orbati, *Rossanensis* (*a*), *Lancianensis* (*b*) & *Nazarenus*. Tum XVIII simul episcopi immediate Sedi apostolicæ subiecti, sc. *Aquini*, *Auersæ*, *Bisiniani*, *Caietæ*, *Cassani*, *Caueæ*, *S. Marci*, *Melphiæ*, *Melphictæ*, *Mileti*, *Monopolis*, *Montispelusii*, *Neriti*, *Pennarum* & *Adriæ*, *Scalæ & Rauelli*, *Soræ*, *Triuenti*, *Troiæ*. Permulti demum abbates nullius dioecesis cum territorio separato & ordinaria iurisdictione: in his *Casinensis*, *SS. Trinitatis* Caueæ, *S. Spiritus* Morroni, *Montisuirginis*, *S. Laurentii* Chartusiæ padularum, id genus alii.

VIII. Quod ad reliquas huius regni prouincias, exploratissima res est, eas ipsas omnes non alium prioribus seculis metropolitanum habuisse, nisi Romanum Pontificem (*c*). Ineunte seculo VII Patriarcha Costantinopolitanus, dum Phoca occidenti imperabat, titulum honoremque archiepiscopi dare cepit præsulibus *Hydruntino*, *Bariensi*, & *Neapolitano* [*d*]. Romani autem Pontifices eam rem nouam animo ferentes ægerrimo præsules illos increpare, eorumque conatibus aduersari non desiuerunt (*e*). Tum ex *notitia dignitatum* vtriusque Imperii erui-

(a) Abbas Fuldensis, & Vghellius *to.9. Ital. Sacr.* Rossanum refert fuisse translatum Thurii, seu Terrænouæ episcopatum. Huic Archiepiscopo suffraganeum olim fuisse episcopum Cariatensem nonnulli putant, alii Bisiniaensem. Neutra sententia satis liquet.

(b) Card. Petr. ad constit. apostol. Honorii *vnicam* incip. *charissimus to. 1 n. 23 pag.* 471, Benedict. XIV de *Synod. diœces. lib.* 2 *cap.* 4 *n.* 3, & 4.

(c) Id fatetur etiam historiæ ciuilis Neapolitanæ auctor Giann. *lib.* 2 *cap.* 8, post Dupinium *de antiq. eccl. discipl. dissert.* 1. Idemque *lib.* 3 *cap.* 6 §. 3 scribit, quoad Gothi, & Græci sub ditione sua has prouincias nostras vsque ad Iustini II imperium obtinuere, Papam solum dignitate metropolitica potitum in hisce ipsis regionibus fuisse. Atque a Cassiodoro *lib.* 9 *cap.* 15 fertur Atalaricus consueuisse episcopos generatim titulo patriarchæ honoris gratia appellare, Papam vero episcopum patriarcharum.

(d) Paull. Warnefrid. Vghell. *de episc. Hydrunt.*, Beatill. *hist. di Bari*.

(e) Bart. Chioccarell. *de episc. Neap. ad an.* 730. Guilielmus Durandus obseruat ciuitatibus, quæ prouinciarum capita in hisce prouinciis fuerint, olim *Duces* præfuisse, ceteris *Comites*; & inde factum vt ciuitates ducales habuissent metropolitanos archiepiscopos. Et quoniam sub B. Gregorio X. Dux Neapoli præerat, & duodecim ciuitatibus Pompeii, Herculani, Acerræ, Nolæ, Puteolis, Cumæ, Miseno, Baiæ, Isclæ, ceteris: inde arguunt nonnulli etiam

eruitur tres metropoles olim hoc in regno Patriarchæ Constantinopolitano paruisse, *Rhegiensem*, *S. Seuerinæ* in Calabria, & *Hydruntinam* (*a*). I, Metropolitæ *Rhegiensi* tunc temporis subdebantur tredecim episcopi, sc. *Bibonensis* seu *Mileti*, *Rusiani*, *Amanteæ*, *Nicoterensis*, *Cassani*, *Taurianæ* seu *Cariati*, *Scylacii*, *Crotonæ*, *Bisuniani*, *Locridis*, *Tropæi*, *Constantiæ*, seu *Cosentiæ*, & *Nouocastrensis*. II, Metropolitæ *S. Seuerinæ* quinque sc. *Euryatensis*, nunc *Oyra*, *Aisylorum* seu *Alexani*, *Acerentinus*, *Castriueteris*, *Callipolitanus*. His adiungitur a Miræo episcopus *S. Leonis* Græcus (*b*). III, *Hydruntinus* nullum primo suffraganeum, deinde sub imperio Nicephori Phocæ anno circiter 968, episcopos *Acherontiæ*, *Turcici*, *Grauinæ*, *Materæ* & *Tricarici* sub se habuit, si fides Liutprando habenda est (*c*), itemque *Lencensem* episcopum ex Miræo. Addit Nilus ecclesias *Brundusii* & *Tarenti* a Constantinopolitano sacerdotes accepisse. *Neapolitanum* archiepiscopum titulo tenus sine suffraganeis primum, deinde *Cumano* episcopatui præsedisse refert Miræus (*d*). Atque archiepiscopo *Beneuentano* subiectos fuisse episcopos *Montiscoruini*, *Turribinensem*, *Draconariensem*, *Florentinum*, *Ciuitatensem* & *Frequentinum*. Ab historicis nostris

etiam illo ex tempore auctam dignitate metropolitica. At alii rectius tenent hanc dignitatem Neapoli concessam a Ioanne XIII post Capuam & Beneuentum. Videsis Camill. Pellegrin. in *hist. Langobard. dissert. de Ducatu Beneuentan.* Eugen. Caracciolus *Napoli sacra pag.* 1, & Chioccarell. *de episc. Neap.* affirmant dignitatem metropoliticam ecclesiæ Neapolitanæ reuera accessisse temporibus multo posterioribus. Vulgatus Decretalium textus Gregorianus in *cap.* 1 *de statu monachorum* inscriptam exhibet epistolam S. Gregorii X. *archiepiscopo Neapolis*; eamque Gonzalez curatius monet a S. Greg. rescriptam *Fortunato episcopo Neapolitano*, ex registro epistolarum ipsius, & prima Decretalium collectione. Pariter in eodem textu *cap.* 1 *de religiosis domibus* quum legatur *Gregorius Victori archiepiscopo Neapolitano* rescripsisse: mendosam eiusmodi inscriptionem ita corrigit cum Antonio Contio, & Ant. Augustino Emmanuel Gonzalez, vt pro *archiepiscopo* reponat verbum genuinum *episcopo*.

(a) Nouell. Leonis Philosophi apud Leunclau. to. 1 *iur. Græc. Rom. lib.* 2. Leo Allac. *de eccles. occiden. & orient. perp. consens.* Nilus *Doxopatrius de quinque thronis patriarchalibus ad Roger. Siciliæ Reg.*

(b) Aubert. Miræus *de episcopat. Patriarch. Constantinop. subiect.*

(c) Luitprand. in *legat. ad Nicephor. Phoc. pro Othon.* (d) *Loc. cit.*

ſtris fertur Petrus Barienſis epiſcopus anno 530, ſub pontificatu Felicis IV, dignitatem archiepiſcopi & metropolitæ ſuper duodecim Apuliæ epiſcopis accepiſſe a Patriarcha Conſtantinopolitano (*a*). Mox ipſam ab eodem alii adepti fuere, Præſules nimirum Barii, Canuſiæ, Brunduſii, Hydrunti, Tarenti, S. Seuerinæ & Rhegii in Apulia & Calabria, Lucania & Brutiis (*b*). Eas eccleſias a ſchiſmatici throni ſeruitute omnino redemtas, ſubacto extinctoque in his regionibus imperio Græcorum, reapſe reſtituit priſtinæ Romani Pontificis obedientiæ Rugerius I Siciliæ Comes, qui legati apoſtolici munus ab Vrbano II promeruit anno 1098. Sub ea fere tempora plures in duodecim profanis huius regni prouinciis erectæ ab apoſtolica Sede metropoles, prouinciæque eccleſiaſticæ, quam præcedenti ſeculo X, ſunt: quo declinante erant iam inſtitutæ metropoles *Neapolis*, *Capuæ*, *Beneuenti*, *Salerni* & *Amalphiæ* [*c*]. De antiquiore ſingularum inſtitutione contendentes facile refelluntur exploratis hiſtoriæ monimentis.

IX. Hodie viginti vna ſunt [*d*] metropoles archiepiſcopales, quarum tredecim ad liberam Papæ collationem attinent, reliquæ octo ad regiam nominationem. Primæ claſſis pontificiæ ſunt. I Metropolis *Neapolitana* cum quatuor ſuffraganeis Acerrano, Nolano, Iſclano, alias Pithecuſano, & Puteolano, vnoque exemto Auerſano. II, *Capuana* cum octo ſuffraganeis, Calatiæ, Caleni (vulgo Carinolæ), Calium (alias Calui), Caſertæ (ſeu Saticulæ), Iſerniæ, Sueſſæ, Theani, & Venafri, exemtiſque tribus Aquinenſe, Caietano, & Sorano. III, *Beneuentana* cum ſedecim ſuffraganeis Abellinenſi &

(a) Ex Vghellio de epiſc. Barienſ. & Beatillo *in hiſt. Barienſ. pag.* 9, id refert auctor *hiſt. ciu. Neap. lib.* 3 *cap.* 6 §. 1, ſua ex ſententia addens idipſum tempore poſteriori factum, propterea quod eo anno 530 nondum græci haſce prouincias inuaſerant, quibus tunc dominabatur Atalaricus Rex Gothorum.

(b) Idem auctor *hiſt. ciu. lib.* 2 *cap.* 8.

(c) Chioccarell. *de epiſc. & archiep. Neap. an.* 962, Chron. Caſſinens. *lib.* 2 *cap.* 9, Io: B. de Tuſo epiſc. Acerr. *in hiſt. Relig. Clericor. Regular. cap.* 107.

(d.) Ex Prouinciale Romano eccleſiar. catholicar. iuſſu Leonis X edito an. 1514, & Pyrrho Corrado *in addit. ad prax. diſpenſat. apoſt.* de epiſcopatuum totius Orbis deſcriptione.

Frequentino, Aliphæ, Ariani, Asculi, Boiani (alias Bouiani), Bouini, Guardiæ Alferiæ, Larini, Luceriæ, Montismarani, S. Agathæ Gothorum, S. Seueri, Telesiæ, Triuici, Termularum, & Vultuariæ, vnoque exemto Triuentino (*a*). IV, *Amalphitana* cum quatuor suffraganeis Capritano, Litterensi, Minorensi & Scalensi cum exemto Rauellensi. V, *Surrentina* cum tribus suffraganeis Castro-Stabiensi, Massa-Lubrensi, Vico-Equensi. VI, *Comsana* cum sex Laquedonensi, Montisuiridis, Murano, Satriani, S. Angeli Lombardorum & Bisaciæ. VII, *Bariensis* cum octo suffraganeis Bitetti, Bitunti, Conuersani (seu Cupersani), Iuuenacii, Lauelli, Mineruini, Poliniani, & Ruborum, exemtoque vno Melphictensi. VIII, *Consentina* in Calabria citeriori vnum habet suffraganeum Martyranensem; exemtosque tres, Cassanensem, Miletensem, & S. Marci. IX, *S. Seueriniana* in Calabria quinque suffraganeos Bellocastrensem alias Chioniensem, Chariatensem cum Gerentiano, Insulanum, Strongylensem, & Vmbriaticum. X, *Sipontina* seu *Manfredoniensis* vnum Vestanensem; exemtumque alterum Melphiensem. XI, *Teatina* suffraganeum vnum Ortonensem cum Camplensi; & sex exemtos, Pennensem cum Adriensi, Aquilanum, Aprutinum (di Teramo), Ciuitatis Ducalis, Marsorum, Sulmonensem cum Valuensi (*b*). XII, Archiepiscopus *Nazarenus* sedem in ecclesia

S. M

(a) Quod Vitalianus Pontifex post annum 656 Barbato episcopo Beneuentano vniuisset & subiecisset Bibinum, Asculum, Larinum, ecclesiam S. Michaëlis arcangeli in Gargano, & Sipontinam, quæ in magna iacebat inopia, refert Vghellius in *Ital. sacr. de episc. Beneuent.* Tum in chronico monasterii Beneuentani apud Muratorium *lib. 1 antiqu. med. aui dissert.* 5 fertur Papa Ioannes XIII primum consecrasse Landulphum archiepiscopum Beneuentanum anno 970. Ibique sic notat Muratorius. *In concilio Romano* metropolitana *dignitas ad* Beneuentanam *primum accessit ecclesiam, postquam iam Capuana ea prærogatiua fuerat insignita: quicquid perperam in retractatione sua dicat nuperus eruditus criticus.* Extat to. 9 Concil. col. 1238 edit. Labbean. *epistola Ioannis XIII Papæ data Romæ 7 cal. Iunii indict.* 12.

(*b*) Clemens VII an. 1526 postulante Carolo V Imp. & ciuibus Theatinis huic ecclesiæ dignitatem archiepiscopalem concessit, primumque in ea metropolitam creauit Felicem Trophimum Bononiensem, ex traditis a Hieronymo Nicolino in *hist. Teatina lib.* 2.

S. M. Nazaret in suburbio Baruli assecutus episcopatum Montis Viridis administrat Comsani suffraganeum, & Cannensem ecclesiam Bariensis olim suffraganeam (*a*). XIII, Tandem Archiepiscopus *Rossanensis* sine suffraganeis (*b*) vicinior est exemto Bisiniani episcopo, nec non Græci ritus episcopo S. Benedicti in ecclesia olim abbatiali eiusdem tituli a Clemente XII instituto (*c*).

X. Alterius classis regiæ metropoles. I, *Acheruntina cum Materana* quinque sub se habet suffraganeos, Anglonensem cum Tursiensi, Grauinensem, Potentinum, Tricaricensem & Venusinum. II, *Brundusina* vnum suffr. Ostunensem; exemtosque duos Monopolitanum & Neritonensem (*di Nardò*). III, *Hydruntina* quinque, Alexanensem, Castrensem, Gallipolitanum, Liciensem alias Aleciensem, Vxentinum. IV, *Rhegiensis* nouem, Bouensem, Catacensem, Crotonensem, Hieraciensem, Neocastrensem, Nicoteranum, Oppidensem, Scyllaciensem, Tropeanum. V, *Tarentina* tres Castellanetæ, Mutilensem (vulgo *Mottola*), & Vritanum, vulgo *Oira*. VI, *Salernitana* octo, Acerni, Campaniæ, Caputaquensem, Marsicinoui, Nuceriæ Paganorum, Nusci, Policastri, & Sarni: exemtumque vnum Cauensem. VII, *Tranensis* tres, Andriensem, Rapollensem & Vigiliensem (*di Bisceglia*). VIII, tandem Archiepiscopo *Lancianensi* nullus est suffraganeus.

XI. Siciliæ regnum tres habet metropoles ecclesiasticas.

 I, *Pa-*

(a) Ex bulla Paulli III die 3 Nou. 1534 apud Vghell. *to.* 7. Archiepiscopus hic Nazarenus ad seruandam memoriam loci, in quo natus est Christus D. N. ex indulto Sedis apostolicæ vbique locorum ius habet deferendi crucem archiepiscopalem, & mozzettam seu birrum episcopalis dignitatis, ex traditis a Card. de Luca *disc. 6 in annot. ad S. Conc. Trid. num.* 5, *& disc.* 20 *de iurisdict.*

(b) Ex indulto Pii IV an. 1562 apud Vghell. *eod. to.* 7.

(c) Videsis dicta inferius *lib.* 2 *tit.* 10 *num.* 59. Gregorius XIV seculo XV iurgia inter Brundusinos & Vritanos in dies exardescentia sedandi studio dissoluit earundem ecclesiarum vnionem, relictoque Brundusinæ Sedi antiquo titulo archiescopatus, Vritanum episcopum Tarentino metropolitæ suffraganeum fore statuit, ex traditis a N. Alexandro in *hist. eccles. sec. XVI* in vita Greg. XIV *art.* 23 *num.* 2.

I, *Panormitanam* cum tribus episcopis suffraganeis *Agrigentino*, *Mazariensi* alias *Augustano*, & *Melitensi*. II, *Montisrealis* cum duobus suffraganeis *Siracusano*, & *Cataniensi*. III, *Messanensem* cum tribus suffraganeis *Cephaludensi*, *Pactensi* & *Liparensi*.

XII. Iura metropolitarum vel *honorem* vel *potestatem* spectant. *Honoris* caussa crucem cum vnica antenna seu transuerso ligno, vt a patriarchica differat, ante se in quouis totius prouinciæ loco etiam exemto efferunt (*a*). Pontificalibus vtuntur vestibus, populoque benedicunt (*b*). Pallio ornantur (*c*): & coram eis ob reuerentiam suffraganei rochetum palliolo tectum gestant (*d*): & præcedunt episcopis quum ordine tum ætate senioribus (*e*). Vi *potestatis*. I, caussas omnes episcoporum suffraganeorum quum ciuiles tum criminales cognoscebant olim, definiebantque secundum antiquos canones (*f*), omnes

(a) Andr. Saussay *de ritu deferendi crucem*, Gonzal. *in cap.* 1 *vt lit. pend. ver. deferre crucem*. Crucis anteferendæ vsum ex publicarum supplicationum ritu antiquissimo profluxisse notat de Marca in *differt. de Primatibus n.* 129: extensumque primum ad Legatos Hormisdæ Papæ in Græcia, quos ad vrbem accedentes crucibus antelatis exceptos sese, ipsi scripto tradiderunt *in commonitorio*. Anastasius in *vita Hadriani* enarrat Carolum M. Romam accedentem, *venerandis crucibus*, sicut mos est ad Exarchum seu Patricium suscipiendum, exceptum. Romualdo II Guarnæ Salernitano Archiepiscopo XIV anno 116, qui tutelam egit pupilli Regis Guilielmi I cognomine *Boni*, & vtriusque Siciliæ regnum administrauit, eiusque successoribus archiepiscopis Alexander III ius deferendæ crucis ante se per ciuitatem & parochiam largitus fertur ex monumentis ecclesiæ Salernitanæ in antedictum Codicem relatis anno 1714.

(b) Ex Conc. Vienn. in *Clement. archiepiscopo* 2 *de priuileg.* & *const.* 48 Benedicti XIV incip. *exemplis*, edita die 19 Martii 1748, *to.* 2 *Bullarii pag.* 403, vbi de ritu impertiendi pontificalem benedictionem.

(c) *Cap.* 1 *de auctor. & vsu pallii*.

(d) Ex Conc. Mediolanen. V *tit. de episcopis*.

(e) Ex *can.* 33 vulgo *Apostolorum*, ibi: *cuiusque gentis episcopus oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite*.

(f) Ex *d. can.* 33, item *can.* 36, & 73 *vulgo Apostol.* quibus cautum, vt in synodo prouinciali caussas episcoporum referret, & synodi sententia componeret, definiretque metropolitanus. Iustiniano Nou. 123 *cap.* 21 placuit episcopos apud metropolitam suum fore conueniendos. Et *cap.* 8 *eiusdem Nou.* cuius fragmentum est in *Auth. nullus episcopus C. de episc. & cler.* sanxit Imperator, quod *nullus episcopus inuitus ad ciuilem vel militarem iudicem in qualibet caussa pro-*

omnes ad ecclesiasticum forum totius prouinciæ pertinentes, nunc ciuiles duntaxat (*a*) in primo gradu. II, caussas item postquam episcopus quisque, ejusque tribunal deciderit, in gradu appellationis diiudicat metropolitanus (*b*). III, Punit exinde iudices suffraganeos in officio delinquentes (*c*): eosque cogit ad transmittenda acta iudicii, a quo prouocatum sit; non originalia tamen, sed transumta integra, nisi probabilis inciderit suspicio falsitatis vel deminutionis (*d*). V, Inhibet iisdem, ne ad vlteriora pedem promoueant post interpo-

producatur, vel exhibeatur, nisi Princeps iubeat. Iudex autem, qui duci, vel exhiberi impetrauerit, post cinguli priuationem viginti libras auri ecclesiæ ilii, cuius episcopus est, persoluat. Hocce fragmentum habet Gratianus in *can. nullus episcopus* 8 C. *XI. qu.* 1: sed deminutum, & falso inscriptum *ep.* Bonifacii Papæ ad episcopos Galliæ. S. Gregorius M. vtrumque *cit. Nou.* 123 *cap.* 8, *&* 21 fragmentum inseruit in *ep.* 54 ad Ioannem defensorem.

(a) Trident. *sess.* 13 *cap.* 8, *& sess.* 24 *cap.* 5 *de reform.* caussas episcoporum criminales coram summo Pontifice referri, ab eoque terminari constituit; earum processus nonnisi a pontificiis delegatis confici, reseruata Papæ sententia: & vix minores, leuesque caussas eiusmodi synodo prouinciæ terminandas permisit. Quod vero ad ciuilia nihil Patres Tridentini videntur innouasse.

(b) Conc. Sardicense *can.* 14, *si quis presbyter, aut diaconus ab episcopo suo fuisset eiectus, ei potestatem concedit prouocandi ad episcopum metropolis eiusdem prouinciæ: si autem metropolitanus abfuerit, ad finitimum confugiendi & rogandi, vt suum negotium accurate examinetur*. Innocentius III in *cap. pastoralis II de offic. iudic. ordin.* metropoliticam in caussis appellationum auctoritatem comprobat. Benedictus XIV autem abusus appellationum reformaturus, & querelas hinc suffraganeorum, hinc metropolitarum mutuas restincturus saluberrimam edidit *const.* 48, quæ incipit *ad militantis*, die 30 Martii 1742, *de inhibitionibus concedendis vel denegandis*, de qua commodius infra *lib.* 3 *tit.* 17 *num.* 15, *& seqq.* et *lib.* 4 *tit.* 12 *num.* 17, *& seqq.*

(c) *Cap. venerabili* 32, *& cap. sacro* 48 *de sent. excom.* Conc. Lugdunense sub Inn. IV in *cap.* 1 *eod. tit. in* 6, *cap.* 1 *de off. ordinarii*, *& cap. quia pontificale* 2 *de offic. & pot. deleg. in* 6, vbi Alexander IV edixit modum puniendi suffraganeos ab officio desciscentes & contumaces, primum interdicto ab ingressu ecclesiæ vel sacerdotalis ministerii, deinde suspensione ab officio, tandem grauiori ecclesiæ censura: nisi aliter suaserit enormis contumaciæ proteruitas.

(d) Ex decreto S. Congreg. episcopor. iussu Clem. VII an. 1600 apud Steph. Quaranta Can. Neapol. in *Sum. Bullar.* ver. *archiepiscopi auctoritas*, & M. A. Genuens. in *prax. Cur. arch. Neap. cap.* 88.

terpositam appellationem (*a*). VI, Negligentiam quoque suffraganeorum supplet, & iustitiam, quam ab suo episcopo ter frustra subditus flagitauerit, denegatam in primo, etiam gradu administrat (*b*). VII, Vicarium capitularem, si neglexerit Capitulum intra octo dies eligere, deputat (*c*). VIII, Synodum prouincialem quolibet triennio celebrare potest, ad eumque vt conueniant, cogere suffraganeos (*d*). IX, Dioeceses suffraganeorum, caussa in synodo prouinciali ante cognita & probata, visitare (*e*). X, Caussas, quare ab residentia suffraganei abesse poterunt, adprobare (*f*). XI, Indulgentias per totam prouinciam largiri (*g*). His exceptis articulis in suffraganeos nullam habet potestatem archiepiscopus, licet ei sint metropolitana lege subiecti, vti rescripsit Innocentius III ad

(a) Praeterquam in casibus a Tridentino permissis, & a constitut. 48 Bened. XIV, paullo ante laudata *pag. 191 lit. b.*

(b) Synodus VII in *can. cum simus IX qu. 3*, permittit Constantinopolitano aliisque metropolitis oeconomos in ecclesiis suffraganeorum negligentium instituere. Concilium Lateranense III sub Alex. III *can. 9*, metropolitano dat facultatem disponendi de beneficiis vacantibus, dum ea intra sex menses conferre neglexerint episcopi, aut Capitula ecclesiarum prouinciae. Consonat Innoc. III in *cap. licet*, & *cap. dilecto de supplen. neglig. prælator.* Innocentius III in *cap. ad restituendum 8 de offic. ordin.* & Innoc. IV in *cap. 1 eod. tit. in 6*, auctoritatem archiepiscopo indulgent corrigendi, absoluendique, quos episcopus corrigere, aut absoluere neglexerit. Synodus Trid. *sess. 24 cap. 20 de ref.* iussit, caussas ab episcopo intra biennium non definitas archiepiscopum ad se auocando quamprimum terminare. Ex Ritu 10 Cur. Arch. Neap. quoties constiterit de triplici iustitiae postulatione, quae Ordinario loci incassum facta sit, eadem Curia Neap. cognitionem causae in primo gradu consueuit inter suffraganeorum subditos assumere.

(c) Bonifacius VIII in *cap. ecclesia de supplen. neglig. prælator. in 6*, Trid. *sess. 24 cap. 16 de reform.* Olim cuiusque Sedis intra prouinciam vacantis curam agebat metropolitanus, vti ostendit Binghamus *to. 1 orig. lib. 2 cap. 10* §. 20.

(d) Ex supradictis *tit. 6 cap. 3 num.* 40.

(e) Innocentius III in *cap. cum ex officii de præscriptionibus*, Innoc. IV in *cap. Romana de censibus*, Trid. *sess. 24 de reform. cap. 3*, cui inhaeret *const. inter plures* 98 §. 18, Papae Bened. XIV *to. 1 Bullar.*

(f) Conc. Carthagin. III *can. 38*, S. Greg. M. *ep. 8 lib. 7*, & Trid. *sess. 23 de reform. cap. 1.* Quod sane decretum constitutio *ad vniuersa 19 de residentia episcoporum* §. *primum*, prælaudati Bened. XIV *to. 2 Bullar.* licet generatim confirmauerit: in eo tamen abrogasse videtur, quod sine Romani Pontificis licentia episcopis abesse ab ecclesiis suis non licere sanxerit.

(g) *Cap. nostro 15 de pænit. & remiss.* ibique Gonzalez, & Cironius.

ad Helienſem epiſcopum (*a*). Nequit ideo inuitum compellere ſuffraganeum ad ſuſcipiendam cognitionem cauſſæ in ſecundo gradu ad metropolitanum ipſum delatæ: quemadmodum nec officiales fixos intra diœceſes ſuffraganeas habere, licet inibi valeat cauſſas obuenientes ſingulatim delegare (*b*).

XIII. Vetus eccleſiæ orientalis politia metropolitanis ampliorem deferebat poteſtatem. Ordinabant enim epiſcopos prouinciæ, eorum electiones ſynodico iudicio confirmabant (*c*), de qua ſuo inferius loco. Componebant cyclum paſchalem quotannis, ſuffraganeos de eo certiores faciendo (*d*). Ordinem celebrandi diuina officia, quem metropolitani tenerent, omnes prouinciæ ſubditi obſeruare debebant (*e*). Prauas conſuetudines corrigebant (*f*). Hæc tamen, aliaque id genus maiora negotia ſupremæ Sedi apoſtolicæ ſanioribus conſiliis reſeruata modo ſunt (*g*).

T I T. XVII.

De Pallio archiepiſcopali.

1 Pontificalis poteſtas & nomen archiepiſcopi pallio confertur.
2 Talaris olim veſtis, nunc humeralis faſcia lanea ſeu crucibus

(a) *Cap. paſtoralis* 11 *de offic. iudic. ordin.* Nam ex *can.* 9 Synodi Antiochenæ *vnumquemque epiſcopum oportet habere ſuæ diœceſis poteſtatem, & adminiſtrare pro vnicuique conueniente regione, & totius regionis curam agere, quæ ſuæ vrbi ſubeſt.*

(b) Conc. Lugdun. ſub Inn. IV in *cap. Romana* 1 *de off. ord. in* 6.

(c) Conc. Nicen. *can.* 4, & 6. Antiochenum *can.* 191, *can. ſi archiepiſcopus diſt.* 63, & *cap. ſi archiepiſcopus de tempor. ordinat.*

(d) Nedum Patriarchæ Alexandrino ſupputationem temporis celebrandi Paſcha demandatam liquet ex S. Leonis M. *ep.* 72, alias 70 ad Marcianum Imp. ſed diuo etiam Ambroſio in Mediolanenſi prouincia patet ex *ep.* 83 ipſius S. Archiepiſcopi ad epiſcopos per Aemiliam. Et Patribus Concilii Tolet. IV *can.* 5 placuit, *vt ante tres menſes Epiphaniorum Metropolitani Sacerdotis litteris inuicem ſe inquirant: vt communi ſcientia edocti, diem Reſurrectionis Chriſti & comprouincialibus ſuis inſinuent, & vno tempore celebrandam annuntient.*

(e) *Cap. ex frequentibus de inſtitution.*

(f) Conc. Toletan. XI *can.* 3, Concil. Epaonenſe *can.* 27, & Conc. Gerundenſe *can.* 1. (g) De quibus dictum eſt ſupra *tit.* 12 *num.* 14.

bus ornata ad pectus & dorsum vergens vix scapulas circumdat.

3 *Ipsius origo vetustissima verosimilius ex ornamentis Aaronicis & coccinea Christi patientis chlamide, quam aliunde accepta in æuo martyrum latet.*

4 *Papa ex sese pallium sumit, ceteri omnes ab eo vel mediate vel immediate accipiunt de corpore B. Petri.*

5 *Quo signo appareant participes pontificalis potestatis ex uno B. Petri corpore ad omnia membra particulatim effusæ.*

6 *Antequam vero illud reapse accipiant, fidelitatem obedientiamque Romano Pontifici spondent solemni iuramento.*

7 *Patriarchæ nonnisi accepta ex B. Petri corpore pallia tradunt metropolitis sibi subiectis.*

8 *Tres intra menses post consecrationem peti pallium oportet in concistorio.*

9 *Antequam acceperint metropolitæ pallium, non licet eis quum episcopalia, tum metropolitica munia obire.*

10 *Vbique ac semper pallio Papa solus, ceteri intra suam quisque prouinciam & statis tantum diebus vtuntur.*

11 *Suum nemo pallium potest alteri commodare, nec moriens relinquere, nec secum ad aliam transiens ecclesiam deferre.*

12 *Vt Ostiensis episcopus Cardinalis dum Papam consecrat, sic nonnulli episcoporum speciali priuilegio pallium aliquando adhibent.*

ARchiepiscoporum insigne ornamentum, quod de corpore B. Petri sumitur, pastoralis officii plenitudinem denotans, id esse pallium definiunt Canonistæ (*a*). *Eo* enim *pon-*

(a) Archiepiscopalis dignitatis & *plenitudinis officii pontificalis insigne*, finitur pallium ab Innocentio III in *cap. antiqua* 23 *de priuilegiis*. Pastoritiam pellem dixerunt illud Patres Synodi VI *in ep. synodica ad Agathonem*. *Id enim amiculum* (inquit Isidorus Pelusiota *ep.* 136) *quod Sacerdos humeris gestat, atque ex lana, non ex lino contextum est, ouis illius, quam Dominus aberrantem quæsiuit, inuentamque humeris suis sustulit, pellem designat*. Isidorus *lib.* 10 *originum cap.* 24, pallium a *pellibus* dictum putat, quod veteres super indumenta pellicea illud induerent. Tertullianus *lib. de pallio*, græcam vocem ori- gine

pontificalis officii plenitudo cum archiepiscopalis nominis appellatione confertur, inquit Innocentius III (*a*).

II. Talaris initio vestis fuit ad formam chlamydis, totum ferme corpus ad talos vsque contegens, quam nunc *cappam* & *pluuiale* vocitant (*b*). Postmodum successit *humerale*, quod Greci ὠμοφόριον appellant, candida lana contextum, quatuor digitos latum, scapulas desuper circundans, cum duabus fasciis deorsum hinc ad pectus, hinc ad dorsum vergentibus, sex habens cruces ex serico insertas nigri coloris, ante & retro, a dextris & sinistris, atque in medio pendentis vtriusque fasciæ, quod in partes concisum tres aciculæ, spinæ ab aliis dictæ, coniungunt (*c*).

III. Originem eius antiquissimam, incertamque alii a diuo Petro (*d*), alii a S. Lino (*e*), alii a suspecta Constan-

gine docet, eiusque vocabulum, simul & vsum a Græcis ad Latinos transiuisse, inquiens: *Pallium etsi Græcum magis, sed lingua iam penes Latium est, cum voce vestis intrauit*. Sophranis *de re vestiaria* vocem *pallii* ab aduerbio *palam* deriuat, quod palam gestetur.

(a) *Cap. nisi de auctoritate & vsu pallii.*

(b) Zonaras *in vita Constantini Copronymi* enarrat Anastasium, dum insisteret vestigiis. Germani Patriarchæ, omophorion eius pedibus calcasse, vt eius festinantis sisteret gradum. Acacii Patriarchæ item Constantinopolitani pallium fuisse amplum & talare, indicare videtur Liberatus *in Breuiario cap.* 18, dum narrat suspensam, adfixamque eius pallio ad sacra celebranda procedentis chartam damnationis in eum a Fœlice II prolatæ.

(c) Quatuor cruces purpureas eadem pallii forma intextas habet apud Innocentium III *lib.* 1 *myster. miss. cap.* 63. Quam itêm delineant Anonymus auctor *rituum S. ecclesiæ Romanæ lib.* 1 *sect.* 10 *c.* 5, Andræas Sausai *de mysticis Galliæ scriptorib. cap.* 3, Morinus de *sacr. ordin. in notis num.* 19, Onufrius Panuinius *in explicatione vocum obscuriorum eccles.*, Butingerus *lib. singulari de veste pontificali*. In palliis huiusmodi construendis adhibetur potissimum lana agnorum sollemni ritu benedictorum in basilica S. Ioannis Lateranensis, quem ritum describit Nicolaus de Bralion in *diss. de pallio cap.* 3.

(d) Rupert. *lib.* 1 *de diuinis offic. cap.* 27.

(e) S. Maximus *in hom. de vest. sacerdot.* Eusebius *in serm. de Epiphania*. Cironius in *parat. de auct. & vsu pallii* refert opinionem de superhumerali *ephod* præsulibus a S. Lino in signum auctoritatis pontificalis concesso, deque duplici *ephod* apud Anastasium Sinaitam, & Arnoldum Abb. Bonæuallis in *tract. de vlt. verbis Domini*.

tini donatione (*a*), & beneficio Imperatorum repetunt. Suum cuique pulcrum. Intuenti mihi tot opiniones ſtudio partium in diuerſa abeuntes veroſimilius videtur ornamenta formoſiora Patriarchis & Archiepiſcopis ea detuliſſe conſuetudo vetuſtiſſima, quæ in latebroſis martyrum ſeculis celatur, & in eccleſiam Chriſti traduxiſſe tam ex ſplendidiſſimis Aaron, & filiorum eius veſtimentis a Deo O. M. decretis, in quibus præcipuum fuiſſe *Rationale & Superhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito; dúas oras iunctas* habens *in vtroque latere ſummitatum, vt in vnum redeant; & in vtroque latere Superhumeralis memoriale filiis Iſrael;* ſacræ litteræ teſtantur (*b*): quam ex chlamyde coccinea, opprobrii veſte, qua ſe circundari æternus Pontifex Chriſtus ſiuit, & rex Iudæorum ſimul ſalutari (*c*), præſcius & veſtis & crucis opprobria ſua in decorem, gloriamque pontificalis dignitatis fore ceſſura. Hoc autem indubium eſt ſeculo IV vſum pallii in Oriente iam viguiſſe, vti commonſtrant acta Metrophanis Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui ex morbo decumbens rogante Conſtantino M. omo-

(a) In ea enim apud Grat. in *can. Conſtantinus 14 diſt. 66*, inter alia, quæ diuo Syluestro largita per Conſtantinum effinxit pſeudo-Iſidorus, numeratur *ſuperhumerale* ſeu *lorum*, quod imperiale circundare collum ſolet: & *chlamydem* purpuream, tunicamque coccineam, & omnia imperialia indumenta. Pallio ſane coccineo, profanoque ſupremam, regiamque dignitatem conferre Imperatores conſueuere. Commodus Imperator *ep. ad Clodium Albinum* apud Capitolin. *in Albino: vt tibi* (ait) *inſigne aliquod imperialis dignitatis accedat, habebit vtendi coccineo pallio facultatem, me præſente, & cum mecum fueris*. Secus de pallio ſacro, quod morum iure non ſcripto aſſumſerunt Pontifices & Patriarchæ. Male igitur Petrus de Marca *lib, 6 de concord. cap. 6 num. 6*, ex ſuppoſititia Conſtantini donatione arguit Imperatorum beneficio tributum patriarchis & archiepiſcopis ſacrum pallii ornamentum, vti quoddam imperatorii indumenti genus. Is enim ea in re nullimode oſtendit alicuius Imperatoris catholici conceſſionem aut legem: forma vero quum vetuſta pallii talaris crucibus vndique ſparſis effulgens, tum noua humeralis faſciæ a chlamyde, ac torque Imperatorum omnino diuerſa diſcernitur.

(b) Exodi *cap. 28 verſ. 4, & ſequ.* Alcuinus *in lib. de diuinis officiis. Pro Rationali nunc ſummi Pontifices, quos archiepiſcopos dicimus, pallio vtuntur, quod a ſumma Sede apoſtolica dante accipiunt.*

(c) Matth. *cap. 27*, Marci *cap. 15*, Ioan. 19.

omophorion depoſuit ſuper ſacram menſam, mandauitque illud ſeruari ſucceſſori ſuo Alexandro (*a*). Seculo V Iſidorus Peluſiota presbyter & monachus Ægyptius ſacrum omophorion inter miſſarum ſollemnia vſque ad euangelii recitationem ab archiepiſcopo geſtatum tradit; tum inde quaſi aduеniente ſummo Paſtore Chriſto depoſitum (*b*). De pallio Baſiani Epheſini metropolitæ loquitur concilium Chalcedonenſe *act. IX.* Antimum Coſtantinopolitanum, Paullum Alexandrinum (*c*) ſeculo VI, Macarium Antiochenum monothelitam ſeculo VII (*d*), ceteros patriarchas & metropolitas ademptione pallii depoſitos conteſtantur probatæ fidei ſcriptores. Occidentalibus autem eccleſiis ant anteriorem aut certe coæuam fuiſſe puto conſuetudinem pallii, quam nonnulli neſcio cur opinati ſunt poſteriorem.

IV. Romanus quidem Pontifex quod primus omnium & ſolus initio pallium geſtauerit, probat Polydorus Virgilius (*e*). Dum conſecratur, ſibi pallium imponit, nec ab epiſcopo conſecratore ſuo accipit vnquam (*f*); tametſi prior diaconus de altari illud ſumit, aptatque ſuper Pontificis humeros famulari certe modo, non auctoritatis miniſterio (*g*). Omnes autem alii Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Archiepiſcopi nonniſi poſt iteratas preces a ſummo Pontifice accipiunt immediate, vel a Patriarchis, Legatiſque apoſtolicis præuio Papæ mandato. Conſtantinopolis Patriarcham conſue-

(a) Metrophanis *acta in bibliotheca* Photii. Seculo V Macedonius inuitus ab Imp. Anaſtaſio conſtitutus Patriarcha Conſtant.... vale dicturus ſibi ab archidiacono iuſſit adimi epiſcopale omophorion, Theodor. Lector *excerpta lib.* 2. Et Nicetas *in vita Ignatii Conſtant.* ſcribit eum iubente Photio nudatum omophorio a quodam Procopio ſubdiacono. Huc etiam ſpectat Acacii Conſtantinop. pallium ſupra memoratum ex *Breuiario* Liberati *cap.* 18.

(b) Iſid. Peluſiota *lib.* 1 *ep.* 135. (c) Id. Liberat. *ibid. cap.* 21, & 23.

(d) Synodus VI ſub Agathone *act.* 8, & *ep. ſynodica* eiuſdem ad Agathonem. (e) *Lib.* 4 *de inuent. rer. cap.* 22, apud Gonzalez in *comm. ad cap.* 1 *de auct. & vſu pallii.*

(f) Anonymus deſcriptor *elect. & conſecrat. Paſchalis II* apud Baronium *ad an.* 1100 *n.* 6 *to.* 12, ſcribit: *translato in ſe pallio, &c.*

(g) Anonymus alter auctor *rit. eccl. Rom. lib.* 1 *ſect.* 10 *de pallio.*

fueuisse adhuc seculo X pallium a Romano Pontifice obtinere, testatur Luitprandus (*a*). Eoque magis alios maiores Patriarchas & metropolitas nedum occidentales, verum orientales quoque idipsum seruasse arguitur, & solide comprobatur a diuo Gregorio M. (*b*). Hanc ob rem *de corpore B. Petri* solummodo *sumi* dicitur pallium: quia solus diui Petri successor pallia concedit, sollemniori benedicta ritu in basilica S. Petri in Vaticano, in qua ad sacram ipsius Apostolorum Principis Confessionem collocari per foramen anterius intra molem altaris super corpora SS. Petri & Paulli consueuerunt, vnam vt ibi noctem in primis, deinde totam festiuitatis octauam requiescerent, quæ postmodum inde amota recondebantur in oratorio secretarii, nunc vero prope cor-

(a) *In legat. 2 Constantinop.* ad Nicephor. Phocam ab Othone I demandata apud Baron: *ad an. 968. Scimus* (ait Liutprandus) *imo videmus Constantinop. episcopum pallio non vti, nisi sancti Patris nostri permissu*. Cum vero Albericus in vrbe Roma tyrannidem exerceret, & Apostolicum Dominum (Ioannem XI ipsius Alberici fratrem *an.* 932) quasi seruum proprium in conclaui teneret, Romanus Lecapenus Imp. filium suum Theophilactum eunuchum Patriarcham constituit, & muneribus apud Albericum effecit, vt ex Papæ nomine Theophilacto Patriarchæ litteræ mitterentur, quarum auctoritate quum ipse, tum successores eius absque Paparum permissu pallio vterentur: ex quo turpi commercio vituperandus mos inoleuit, vt non solum patriarchæ, sed etiam episcopi totius Græciæ vterentur palliis.

(b) *Lib. 1 ep. 54. Apostolicæ Sedis beneuolentiæ* (inquit S. Gregorius) *& antiquæ consuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quam in Rauennati ecclesia gubernationis officium suscepisse constat, pallii vsum prouidimus concedendum*. Reges Galliæ archiepiscopis Gallicanis sæpe olim numero pallium ab Sede Romana expetiuerunt, præsertim Carolus M. ab Hadriano I pro Tilpino Remensi archiepiscopo, & Ermemberto Bituricensi, Carolus Caluus a Nicolao I pro Egilone Senonensi, & pro Vulfado Bituricensi idem Carolus, simulque Patres Synodi Tricassinæ ab Hadriano II. Lotharius Imperator a Leone IV pro Hincmaro Remensi, & pro huius successore Fulcone Carolus Crassus. Carolomannus a Ioanne VIII pro Theomaro, ceteri apud N. Alexandrum *in hist. sec. 9*, & 10 *art. 2 de metropolitanis n. 3*, qui merito refellit P. de Marca gratis asserentem, falsoque opinantem Romanos Pontifices ideo studuisse ad Galliarum episcopos mittere pallia, vt noua eos seruitute & obedientiæ iuramento premeret. Explorata enim res est vel Regum commendatione vel præclaris meritis vel iteratis postulationibus consueuisse apostolicam Sedem pallia indulgere.

corpora SS. Apoſtolorum deſtinato in loco ſemper ſiſtunt (*a*).

V. Signum profecto vicariæ poteſtatis apoſtolicæ, quæ ad alios ab ipſo tantum ſupremo Paſtore profluit, ſicuti cum S. Cypriano commonui ſuperius (*b*), eſt pallium: quippe quod *propter apoſtolicam vicem* (*c*) datur, & Vicariis Romanæ Sedis prius quam Galliæ metropolitanis conceſſum, obſeruat P. de Marca (*d*). Illud ideo ſymbolum vnitatis, perfectæque cum Sede apoſtolica communionis teſſera dicitur meritiſſime (*e*).

VI. Ad vnicam patriarchicæ & metropoliticæ dignitatis originem indicandam ſinguli pallium accepturi antea fidei profeſſionem & iuramentum fidelitatis atque obedientiæ ſummo Pontifici debitæ emittunt (*f*). Cuius formula pro varia temporum & perſonarum conditione pluries nouis declarationibus & articulis immutata eſt (*g*).

VII. Inter maiorum patriarcharum prærogatiuas memini

(a) Ex *conſt.* 60 Papæ Benedicti XIV, incip. *rerum eccleſiaſticarum*, *to.* 2. Bullar. *pag.* 494. Qua mos traditur antiquiſſimus ſollemniter vigilandi, benedicendi, ſiſtendique pallia ſupra Corpus diui Petri, ex Petro Mallio illius Baſilicæ Canonico ſub Alex. III, Maphæo Vegio ſub Mart. V *lib.* 2 *memorabil. Baſilicæ S. Petri*, Chriſtoph. Marcello magiſtro cærimoniarum ſub Leone X *lib.* 1 *ſect.* 10 *cap.* 5, Mich. Lunigo *in deſcript. veteris ſitus & formæ Confeſſionis diui Petri* Vrbano VIII dicata. (b) *Tit.* 12 *huius lib. num.* 8.

(c) Vigilius Papa ſec. VI *ep. ad Auxanium* Arelatenſem epiſcopum, *digna credimus* (ait) *ratione compleri*, vt agenti vices noſtras *pallii non deſit ornatus*. Paullo poſt Pelagius I quum Vicarium apoſtolicum creaſſet Sapaadum item Arelatenſem, *ep.* ad eum data an. 557, pallium etiam ei tranſmittere ſcripſit, *vt in tanti loci faſtigio conſtitutus præclaro quoque habitu* decoraretur. Rabanus *lib.* 1 *de inſt. clericor. cap.* 23. *Super hæc omnia* (inquit) *Pontifici propter apoſtolicam vicem pallii honor decernitur.*

(d) P. de Marca *lib.* 6 *de concord. cap.* 7.

(e) In precibus ad benedicenda pallia adhiberi conſuetis, quarum formula extat in *fine cit. conſt.* 60 *Benedict. XIV.*

(f) Paſchalis II *in cap. ſignificaſti* 4 *de elect.* Panormitano archiepiſcopo id iuſiurandum recuſanti ſcripſit rationem dictare, iuſtitiamque poſtulare, vt qui inſignia dignitatis archiepiſcopalis a B. Petri tantum corpore ſumſerunt, Sedi apoſtolicæ ſigna debitæ ſubiectionis promerent.

(g) Quinque talis iuramenti formulas adnotauit Fr. Florens *ad tit. de vſu & auct. pallii par.* 4. Primam ex *cap.* 4 *de iureiur.* Secundam ex geſtis Innoc. III.

Ter-

mini iam recensuisse traditionem pallii metropolitanis. Synodus enim VIII antiquæ inhærens consuetudini cauit vniuersos metropolitas a patriarchis suis confirmationem accipere *siue per manus impositionem*, *siue per pallii dationem* (*a*). Nil tamen id detrahit supremæ Sedis apostolicæ auctoritati: nam nonnisi accepta ex B. Petri corpore scilicet a Romano Pontifice transmissa pallia dant archiepiscopis sibi subiectis Patriarchæ, vicesque pontificias sibi ea in re demandatas obeunt (*b*).

VIII. Petere pallium debet quisque in archiepiscopum vel patriarcham ordinatus intra menses tres a consecratione computandos, aliter adepta dignitate carebit (*c*): immo & flagitare *instanter*, *instantius* & *instantissime* a summo Pontifice in concistorio Cardinalium personaliter, qui præsens in vrbe adsit; absens per procuratorem, qui iuramento spondet illud se reuerenter delaturum, vel vt deferatur ei nominatim electo, curaturum (*d*). Papa verò in eodem concistorio mandat illud concedi, postquam orthodoxæ fidei professionem emiserit electus (*e*). Quodque ipsum denique a primo diacono Cardinali præsens in vrbe electus, absens ab aliquo archiepiscopo vel episcopo, cui Papa delegauerit, accipit.

IX. Antequam pallio adaucti sint noui vel patriarchæ, vel metropolitæ, ii etiam post consecrationem episcopalem nequeunt munia siue metropolitica siue episcopalia obire: quum hæc non tanquam simplex episcopus, sed tanquam ar..episcopus facere videatur (*f*).

X. Vtitur pallio vbique locorum, cunctisque diebus Papa

Tertiam ex Parkero in *vita Henrici* Cantuarienf. archiep. sub Alex VI *an.* 1508. Quartam ex Pontificale Romano Clem. VIII. Quintam ex Andræa du Saussai *lib. de mystic. Gall. Scriptor. pag.* 226, vbi de iuramento archiepiscopi Parisiensis sub Greg. XV.

(a) Synodus VIII *can.* 17.

(b) Thomasin. *lib.* 1 *par.* 3 *cap.* 24 *num.* 6.

(c) *Can. quoniam* 1 *dist.* 100, & Io. VIII in synodo Rauennensi an. 877 *can.* 1.

(d) Huius iuramenti formulam tradit *cit. const.* 60 Papæ Benedicti XIV.

(e) In appendice *ad to.* 2 *cit. Bullar. num.* 6, & 7.

(f) Innoc. III *in cap. quod sicut* 24 *de elect.*

Papa ſolus. Aliis in partem ſollicitudinis pontificalis, non in poteſtatis plenitudinem vocatis facultas eſt eo vtendi ſollemnioribus duntaxat diebus (*a*) inter miſſarum ſollemnia (*b*) in quauis prouinciæ ſuæ eccleſia, extra illam ſecus (*c*).

XI. Commodari cuiuis alteri alterius pallium nequit, nec tranſire ad ſucceſſorem dignitatis, ſed cum eo quiſque ſepellitur [*d*]: neque ab vna ad alteram Sedem cum translato archiepiſcopo transferri, nouum pallium rite accepturo, dum ad aliam tranſit eccleſiam (*e*).

XII. Singulari priuilegio Oſtienſis epiſcopus Cardinalis, dum Romanum Pontificem conſecrat, pallio ſuperinduitur, quod ei indulſiſſe Marcum S. Syluestri ſucceſſorem tradit Anaſtaſius bibliothecarius. Innocentius III (*f*) Quinqueccleſienſem in Hungaria epiſcopum, ſummique Pontifices alii alios epiſcopos ſpeciali extra ordinem beneficentia pallio decorarunt.

TIT.

(a) Gl. in *cap. ad honorem* 4 *de auct. & vſu pallii*, hos numerat dies ad rem hanc ſollemniores: Natiuitatem Domini, S. Ioannis, S. Stephani, Circumciſionem, Epiphaniam, Dominicam Palmarum, Feriam V cœnæ Domini, Sabatum ſanctum, Pentecoſtes, S. Io: Baptiſtæ, SS. Apoſtolorum, tres feſtiuitates B. Virginis, Omnium Sanctorum, Dedicationis eccleſiæ, Patroni principalis, dies Ordinationum clericorum & epiſcoporum, & anniuerſarium conſecrationis ſuæ. Ioannes VII in ſynodo Rauennenſi *can.* 3 item iuſſit, ne extra præcipuas feſtiuitates & miſſarum ſolemnia pallium adhiberent metropolitani. Verum medio circiter ſeculo X Agapetus II Brunoni archiepiſcopo Colonienſi ſanctitate conſpicuo pallium miſit cum inſolito priuilegio, quoties vellet, vtendi, vti Rotgerus monachus tradit *in vita S. Brunonis cap.* 23, apud Surium die 11 Octobris.

(b) *Can. contra morem* 8 *diſt.* 100. (c) Clem. III *in cap. cum ſuper* 1, & Innoc. III *in cap. ad honorem* 4 *de auct. & vſu pallii*.

(d) *Cap. ad hoc* 2 *eod. tit.*

(e) Innoc. III *in cap. bonæ memoriæ* 4 *de poſtulat. prælator.*

(f) *In cap. cum in iuuentute* 15 *de præſumpt.*

TIT. XVIII.

De episcopis (a).

1 *Apostolorum successores vere sunt episcopi.*

2 *Hos a presbyteris nil differre Aërius haeresiarcha delirauit.*

3 *Prolata ab eo Scripturarum, Patrumque testimonia, quae ad communem sacerdotii cum episcopis potestatem spectant, nil adimunt episcopis peculiarem confirmandi & ordinandi potestatem.*

4 *A Christo Apostoli non ad certas diuisim ecclesias missi sed generatim ad mundum vniuersum episcopos vbique ordinarunt & episcopales ecclesias erexerunt.*

5 *In ecclesiae incunabulis ferme promiscua fuisse & indiuisa videtur episcoporum sollicitudo.*

6 *Mox moribus paulatim & canonibus instituta parochiarum, dioecesumque diuisio.*

7 *Tum Patres Sardicenses in magnis tantum vrbibus episcopos fore, in paruis presbyteros maluerunt.*

8 *Varia inde multitudo vel raritas ciuitatum in aliis regnis frequentiores episcopos, in aliis, rariores produxit.*

9 *Regnum hoc Neapolitanum Sedes episcopales centum & sex vna cum metropolitanis nunc habet, quum aliae antiquiores vel suppressae omnino, vel alio translatae, vel vnitae cum aliis iandudum sint.*

10 *Profugos ab vrbibus captiuis episcopos apostolica Sedes consueuit vacantibus catholicorum ecclesiis praeficere, alios vacantes ac peregrinos tueri cum lege postliminii, mox titu-* lares

(a) *Episcopi* graece, *speculatores* latine dicuntur a S. Isidoro *in can. cleros* 1 *dist.* 21: vel *superintendentes*, nam σκοπῶν intendere significat. *Antistites* quoque & *praelati* vocitantur, quod ante omnes stant primi in ecclesia, *cit. can. cleros.* Romani olim idolatrae *episcopos* appellabant magistratus, qui rebus ad cibum, potumque pertinentibus intendebant, *l. munerum fin. D. de munerib. & honor. Episcopi* (inquit ibi Ictus) *qui praesunt pani & ceteris venalibus rebus, quae ciuitatum populis quotidianum victum suggerunt.*

lares eorundem successores ordinare, ex quibus & missionarii & legati, nuntiique apostolici deliguntur.

11 *Ordinis episcopalis potestas a Christo profluens episcopis tribuit primariam Sacramentorum administrationem, praesertim vero Confirmationis & Ordinis, adnexorumque sacramentalium.*

12 *Altera iurisdictionis potestate episcopi docent, iubent, iudicant, corrigunt, administrant.*

13 *Haec diuiditur in spiritualem, spiritualibus adnexam, & temporalem; & rursus in ordinariam & delegatam.*

14 *Potestatem iurisdictionis episcopos a Christo immediate habere alii tenent ex pluribus S. Scripturae sententiis.*

15 *Alii eos mediate per Papae organum obtinere ipsam contendunt iisdem ferme rationibus, quae monarchiam & primatum in Petri Sede ostendunt.*

16 *Inter episcopos ordine ac dignitate pares antiquior ordine praecedit aliis, non ditior vel illustrior.*

17 *Plurimas in episcopo virtutes postulat onus ipsius grauissimum.*

18 *Ad residentiam episcopi obstringuntur iure diuino & humano.*

19 *Eis tamen indulgetur ex legitimis causis tres fere menses abesse quotannis, & quandoque amplius donec causa publica postulauerit.*

20 *Non residentes etiam Cardinales peccant grauiter, fructus non faciunt suos, eosque debent in ecclesiae vtilitatem vel pauperum erogare.*

21 *Visitare dioecesim quotannis debent, subditosque paterno more corrigere appellatione, quae decreta suspendat, remota.*

22 *Personali visitationi subsunt omnes curam animarum & sacramenta administrantes, regulares etiam & exempti. Locali autem omnes intra dioecesim ecclesiae, iis exceptis, quae sub immediata Regis protectione sunt; & quod ad spiritualia tantum loca etiam pia laicalia.*

23 *Sacrificia pro populo debent episcopi offerre, diebusque festis adesse diuinis in choro.*

24 *Ecclesiæ necessitatibus prospicere.*
25 *Tum pauperes eleemosynis alere.*
26 *Episcopo vicissim debentur cathedraticum, expensæ visitationis, subsidium charitatis, & quartæ obuentionum, decimarum & funerum.*
27 *Ius ciuile episcopos eximit a patria potestate, ab oneribus, & foro laicorum, & multa eis Principes indulserunt.*
28 *Plura eis priuilegia ius canonicum largitur.*
29 *Solio pontificio assistentes aliis quoque priuilegiis fruuntur.*
30 *Peculiaribus vestimentis vtuntur, eorumque vsus indicitur.*

IN Apostolorum locum successisse episcopos (*a*), quos Spiritus Sanctus posuit regere ecclesiam Dei (*b*), constans est orthodoxorum sententia. *Patres missi sunt Apostoli*, ait S. Augustinus (*c*), *pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt episcopi. Hodie enim episcopi, qui sunt per totum mundum, vnde nati sunt? Ipsa ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paullum, quia non vides illos, per quos nata es: de prole tua tibi creuit paternitas, pro patribus tuis nati sunt tibi filii.* Apostolico æuo episcopos quandoque Apostolos (*d*), aliquando presbyteros promiscue appellatos in sacris litteris: tum Apo-

(a) Trid. *sess.* 23 *de Sacr. Ord. cap.* 4 id aperte docet. Sane apostolatum Iudæ proditoris propheta Dauid *episcopatum* appellauit *ps.* 105 *vers.* 7: in hebræo *pecuda*, quod ab *inspiciendo* & *visitando* deductum monet Bellarminus *ibidem*. Quum ergo prædixisset regius psaltes: *episcopatum eius accipiat alter:* S. Petrus nouum subrogaturus Apostolum in locum Iudæ laqueo suspensi, hanc impleri Scripturam oportere ostendit *Actor. cap.* 1.

(b) Actor. *cap.* 20 *vers.* 28. (c) S. Aug. in *psal.* 44.

(d) Apostolus *ep.* 1 *ad Roman. cap. vlt. vers.* 7, Andronicum, & Iuniam cognatos, concaptiuosque suos, & nobiles in Apostolis, qui ante fuerunt in Christo appellat. Vid. Euseb. *lib.* 1 *hist. cap.* 12. B. Hieronymus contra Luciferianos: *Quod autem*, ait, *exceptis duodecim quidam vocentur* Apostoli, *illud in caussa est, omnes, qui Dominum viderunt, & eum postea prædicauerunt, fuisse* Apostolos *appellatos: paulatim vero tempore procedente & alii ab his, quos Dominus elegerat, ordinati sunt* Apostoli, *Epaphroditas, Silas, & Iudas* Apostoli *ab Apostolis nominati sunt.*

Apostolatus nomen veris Apostolis relictum, episcopatus autem successoribus Apostolorum duntaxat attributum, vt a presbyteris simplicibus distinguerentur, obseruant probissime Theodoretus (*a*), & S. Hieronymus (*b*).

II. Aërius presbyter primum Arianæ sectator, post nouæ hæresis auctor nullum omnino discrimen esse delirauit inter episcopum & presbyterum. *Est enim*, aiebat, *amborum vnus ordo, par & idem honor ac dignitas. Manus imponit episcopus, imponit & presbyter; baptizat episcopus, idem facit & presbyter; diuinum omnem cultum administrat episcopus, non minus id facit & presbyter; episcopus in throno sedet, sedet & presbyter* (*c*). Furiosum in tanto errore Aërium sectati sunt Witcleffus, Caluinus, Salmasius, Blondellus, ceteri heterodoxi. Multis abutuntur isti S. Scripturæ locis. 1, quod Apostolus *ep. ad Titum cap.* 1, Titum Cretensem episcopum, & simul presbyteros ab eo ordinandos vocabulo presbyteri nuncupauerit. 2, quod idem Apostolus *ad Philippen. cap.* 1, episcopos tantum & diaconos vnius ecclesiæ Philippensis memorauerit prætermissis presbyteris. 3, quod *ep.* 1 *ad Timoth.* 4, episcopatus gratiam Timotheo impositione manuum presbyteri datam dixerit. 4, quod eiusdem *ep. cap.* 5, qui bene præsunt presbyteri, duplici honore dignos iudicauerit: præesse autem magis episcopi, quam presbyte-

(a) Theodoret. *in comment. ad cap. 3 ep.* 1 *ad Timoth.*

(b) *In Comment. ep. ad Philippenses. Olim idem erat.* (aiebat idem B. Hieronymus *in can. olim 5 dist. 65*) *presbyter, qui & episcopus; postea in toto orbe decretum est, vt vnus superponeretur.* Hisce verbis respexit fortasse Doctor Doctor maximus ad *can. 6 Sardicensem*, de quo inferius *num. 7.* Hac tamen in re fide dignior est S. Cyprianus Chartaginensis episcopus, qui *ep. 9 ad Clerum suum* data redarguit acriter quosdam presbyteros auctoritatem episcopi sibi arrogare ausos in reconciliatione lapsorum, spreta ecclesiæ & maiorum consuetudine. *Quod enim* (ait) *non periculum metuere debemus de* offensa Domini, *quando aliqui de* presbyteris *nec euangelii, nec* loci sui *memores, sed neque futurum Domini iudicium, neque nunc* sibi præpositum episcopum *cogitantes, quod nunquam omnino sub antecessoribus factum est, cum contumelia & contemtu* Præpositi *totum sibi vindicent?*

(c) Aërianam hæresim ita describit S. Epiphanius *hæres. 75.*

byteri est. 5, quod diuus Petrus *ep.* 1 *cap.* 5, seniores obsecrauerit, qui pascerent gregem Dei. 6, quod *Actor. cap.* 20 *vers.* 17, & 28, ecclesiæ Ephesinæ maiores natu plures vno eodemque tempore a Spiritu Sancto positos episcopos regere ecclesiam Dei scriptum sit. Pluribus præterea interpolatis, mutilisque testimoniis sanctorum Patrum Polycarpi, Ignatii, Iustini, Irenæi, Cypriani, Hilarii, Basilii, Hieronymi, Augustini, itidem Clementis Alexandrini, Tertulliani, Origenis, Eusebii impudentissime contendunt nomine ac re compresbyteros, comministros, collegas, fratres episcoporum fuisse presbyteros prioribus ecclesiæ seculis, nouellaque institutione distinctam a presbyterali episcopalem dignitatem.

III. His inquam locis ac testimoniis abutuntur quam deformissime, quum verbis solum & cauillis ludant cæci & cæcorum duces: dum totis viribus inaniter conantur euertere dogma fidei adeo certum, adeo perspicuum, vt nihil supra. Enimvero laudata modo scripta Apostolorum & acta nomen *presbyteri*, *senioris*, *maioris natu* promiscuum & commune *episcopis* perinde dederunt, ac generis nomen passim datur speciei, seu perinde ac logici prædicatum subiecto adiungunt. Omnis profecto episcopus est presbyter: secus contra, eadem si vertatur sententia; non omnis presbyter est episcopus. Ad singula vt respondeam: S. Paulli epistola ad Titum in primis luce clariorem ostendit episcopalem dignitatem supra presbyteros, quin & ordinandi & constituendi per vrbes presbyteros, quam Tito ipsi vti episcopo Cretæ relicto Apostolus contulisse scribit. Ad 2, ex episcopis vnius ecclesiæ Philippensis plurali numero ab Apostolo salutatis vna cum diaconis sine vlla presbyterorum mentione minime concluditur presbyteros ibi episcopali honore ac nomine præditos: quia quum Philippi vrbs esset Macedoniæ metropolis & colonia Romanorum (*a*), ad plures per totam illam prouinciam epi-

(a) Constat ex Actis Apost. *cap.* 15 *vers.* 12. *Nauigantes* (sunt sacri textus

episcopos verosimillime respexit Apostolus, vel ad duos saltem in ipsa metropoli constitutos diuersi idiomatis, alterum græcum pro græcis, latinum alterum pro colonia latinorum. Nec presbyteris ea fortasse vrbs necesse tunc habuit, quum nonnullis in locis episcopum cum diacono eo seculo stetisse tradat S. Epiphanius [*a*]. Ad 3, Titum impositione manuum presbyteri non simplicis, sed episcopi ordinationis gratiam accepisse intelligunt interpretes [*b*]: quemadmodum & Timotheum Paullus ipse suarum impositione manuum ordinasse litteris mandauit (*c*). Ad 4, bene præesse possunt vtrique & episcopi, & presbyteri: hi tamen subordinate, limitateque, illi eminenter. Ad 5, pariter pascere partem gregis episcopalis datur presbyteris sub episcoporum præsidentia. Ad 6, totam prædicationis diui Paulli historiam qui percurrerit in actis, facile intelliget plures per Asiam episcopos ad Ephesinam ecclesiam pertinuisse ab Apostolo commonitos: nec ideo esse cur confundant in actorum textu Aëriani cum presbyteris maiores natu episcopos ecclesiam Dei regentes. Denique Patres omnes vnanimi consensione tradunt distinctos in hierarchia gradus episcopi & presbyteri ex Apostolorum moribus: quorum sententias ab eterodoxis detortas, corruptasque ad lucem integrius reuocatas potius aduersari illis, quam fauere commonstrat vberrime N. Alexander (*d*) post Petauium (*e*). Si vero quis dixerit *episcopos non esse presbyteris superiores*, *vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi*, *vel eam*, *quam habent*, *illis esse cum presbyteris communem*, anathemati obnoxius sit a Patribus Tridentinis (*f*).

IV.

textus verba) *autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim; & inde Philippos, que est prima partis Macedonia ciuitas, colonia*. Tum *vers.* 21, & 22. *Hi homines . . . annunciant morem, quem non licet nobis suscipere, cum simus Romani*.

(a) S. Epiphan. *loc. cit. heresi* 75.

(b) Chrysostom. *hom.* 13 *in ep.* 1 *ad Timoth.* & Theophilact. *ibidem*.

(c) *Ep.* 2 *ad Timoth. cap.*1 *vers.* 6.

(d) N. Alexander *in hist. sec. IV dissert.* 44 *aduersus Aërium.*

(e) Petau. *in apologia S. Hieronymi.* (f) *Sess.* 23 *de Sacram. Ordin. cap.* 4.

IV. Apostolos Christus Dominus non ad certas regendum ecclesias, sed ad mundum misit vniuersum (*a*). Eorum tamen singuli vbique prædicare euangelium quum nequiuissent: varias diuisim regiones ipsi peragrarunt, in quibus episcopos ordinauere cum potestate alios ordinandi (*b*), & Sedes episcopales constituerunt. Diui Petrus & Paullus bis in Italiam vterque seiunctim appulere (*c*), plurimasque huius potissimum regni Neapolitani prouincias peragrare ipsi consueuerunt (*d*), episcopos permultis in vrbibus ordinando. Præsertim Brundusii, Hydrunti, Tarenti (*e*), Barii, Trani, Vriæ, Andriæ, Cupersani (*f*), Siponti, Rhegii, Crotone, Neapoli, Puteolis, Capuæ, Suessæ, Atinæ, Beneuenti; in cæteris interiacentibus vrbibus. Vetusta enim traditio fert a diuo ipso Petro

(a) Marci *cap.* 16 *vers.* 16. *Euntes in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis.*

(b) Paullus Apostolus ad Titum Cretæ episcopum scribens *cap.* 1 *vers.* 5: *Ea quæ desunt* (ait) *corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi*. Chrysostomus *hom. in hanc epist. ad Titum. Episcopos*, inquit *hic intelligi vult, neque enim profecto vult Insulam totam vni viro permitti*.

(c) Petrus ipse sibi testis est Romæ fuisse, dum sua epistola 1 *cap.* 5, *salutat vos* (scripsit) *ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus*. Hanc enim epistolam in vrbe scriptam tradunt vnanimes PP. in qua sub nomine Babylonis Roma significatur. Priori aduentu suo Simonem magum deiecit, secundo autem permansit, quousque martyr occubuit. Diui Paulli priorem huc accessum traditio sola profert: posteriorem euidentissime demonstrat infallibile testimonium Lucæ Actorum *cap.* 28 *vers.* 12. *Quum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde deuenimus Rhegium. Et post vnum diem flante austro, secundo die venimus Puteolos. Vbi inuentis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem, & sic venimus Romam*. Hucusque textus sacer. Cachinnis hinc iure meritissimo excepti sunt Salmasius, & Ioannes Ouenus cum Wicleffo somniantes Apostolorum Principem Romam nunquam aduenisse.

(d) S. Epiphanius *hær.* 27 tradit, *SS. Petrum & Paulum, postquam Romæ sedem fixissent episcopalem, varias inde Orbis regiones peragrare solitos, & ne Romæ deesset episcopus, partes suas Lino & Cleto demandasse*.

(e) Io: Iuuenis *de antiquit. & varia Tarentinorum fort. lib.* 8 *cap.* 1, & Ant. Galateus *lib. de situ Iapigiæ*, apud Dominicum Iordanum in *delectu Scriptorum rerum Neapolitanarum*.

(f) Paullus Ant. de Tarsia *lib.* 3 *histor. Cupersanen.* apud cit. Iordanum tradit a B. Petro per Apuliam transeunte Cupersanum & Christi fidem & episcopum accepisse.

Petro datum Neapolitanis primum episcopum S. Aspremum, Resinensibus prope Neapolim Ampellonem, Puteolanis S. Patrobam, Capuanis S. Priscum, Suessanis S. Simisium, Atinensibus S. Marcum, Beneuentanis S. Photinum, ceteros, quorum nomina temporum iniuria interiuere. A diuo item Paullo in Peucetia, quæ modo Calabria vocitatur, a Brundusio vsque ad Tarentum patens, fidem euangelii annunciatam, & episcopos inibi plures ordinatos ferunt: & præcipue S. Stephanum Nicænum Rhegii, B. Suedam Locride, alios Hieracii, ceteros ignotos Taurianæ, Metauri, Medanæ, Vibonæ, Veliæ. A diuo Marco Euangelista Aulalium in ecclesia S. Marci, alias Argentani, & Amasianum Tarenti (*a*).

V. Prioribus nascentis ecclesiæ seculis communem episcopi sollicitudinem habebant informandi ad fidem non modo suas, sed aliorum etiam episcoporum ecclesias. Sanctus Ignatius martyr Antiochenus episcopus secundo ineunte sæculo multas dedit epistolas dogmaticas ad Ephesios, Magnesios, Trallienses, Romanos, Philadelphios, Smyrnæos (*b*). Sanctus Polycarpus martyr Smyrnæ a S. Ioanne Apostolo episcopus institutus scripsit ad Philippenses (*c*). *Episcopatus vnus est*, ait S. Cyprianus (*d*), *cuius pars a singulis in solidum tenetur*. Et rursus alibi (*e*), *episcopatus vnus est*, idem Sanctus ait, *episcoporum multorum concordi vniuersitate diffusus*. Prælaudatus martyr Ignatius ad Philadelphios inter alia scripsit, eorum episcopum *non a se ipso, neque per homines*

(a) Videndi ad id Vghellius *in Italia Sacra*, P. Io: Fiore Capuccinus *tom. 2 della Calabria illustrata*, Aubertus Miræus in *notit. episcopat. Orbis Christiani*, Philipp. Ferrarius in *catalogo Sanctorum Italiæ*, Petr. de Natalibus in *catalogo*, B. Chioccarell. *de episcop. & archiep. Neap.*

(b) Eas genuinas probat contra Dallæum N. Alex. *hist. sec. 1 dissert. 23.*

(c) De S.Polycarpi epistola meminere S. Irenæus *lib. 3 aduersus hæreses cap. 3*, & S. Hieronymus *in catalogo Scriptor. eccles.* B. Dionysii Areopagitæ Atheniensis episcopi epistolas ad Romanos, Lacedæmones, Athenienses, Nicomedienses, Smyrnæos, Gnossios prætereo, non nescius acerrimæ inter eruditos concertationis, veri ne fœtus B. martyris sint, an spurii, qui ei inscripti sunt libri.

(d) *In can. loquitur Dominus* 18 *C. 24 qu. 1*, ex libro *de vnit. eccles.*

(e) Id. S. Cyprianus *ep. 52*, alias 55 *ad Antonianum*.

mines ad eam dignitatem euectum esse, vt susciperet ministerium communis ecclesiæ. S. Alexander Patriarcha Alexandrinus *in epistola encyclica de ortu Arianæ hæreseos* inquit: *quum in sacris literis sit vnum corpus ecclesiæ catholicæ nobis traditum & præceptum, vt concordiæ ac pacis vinculum firmum teneamus*. Eam ob rem plures catholicos qua diaconos & presbyteros, qua episcopos a B. Athanasio Alexandrino, & Eusebio Samosatensi ordinatos in ecclesiis extra eorum diœceses sitis, ibi vt fidem orthodoxam custodirent contra Arianos earundem episcopos in hæresim prolapsos, tradunt Socrates (*a*), & Theodoretus (*b*). Et S. Epiphanius ad Ioannem Hierosolymitanum scribens de Cypri prouincia, *multi episcopi communionis nostræ*, ait, *presbyteros in nostra ordinauerunt prouincia* (*c*).

VI. Moribus interea introducta sensim quum esset diuisio parochiarum, diœcesum, prouinciarumque episcopalium, factum est, vt intra suos quisque fines, subditosque potestatem contineret episcopalem, & iniuriam facere aliis putaretur, eam si vltra extenderet. Id inde iure scripto primum locali, tum generali cautum est. Concilium Eliberitanum in Hispania anno 305 *can.* 24 sanciuit, ne baptizatus in vna prouincia ad ordines in alia promoueretur, quod eius vita alibi esset incognita. Post œcumenica synodus Nicæna iussit *can.* 15, 16, & 17, vt de ciuitate in ciuitatem ne transiret vnquam vel episcopus vel presbyter vel diaconus, contraria omnino aboleta consuetudine: alias cogerentur ad suam redire ecclesiam, & irrita esset cuiusque ordinatio sine sui episcopi consensu. Hos contra canones agere nequaquam licuit, nisi quando vrgens ecclesiæ necessitas vel vtilitas aliter suaderet (*d*).

VII. In magnis tantum vrbibus stare Sedes episcopales con-

(a) Socrates *lib.* 2 *hist. cap.* 24. (b) Theodoretus *lib.* 4 *cap.* 12.
(c) S. Epiphan. to. 2 *ep.* ad Io. Ierosolymitanum *pag.* 313.
(d) Probatur idipsum *can.* 13 vulgo *Apostolorum*, quo cautum, *episcopo, qui*

constituit concilium Sardicense quasi oecumenicum anno 347 *can. 6*, ne in paruarum vrbium, vicorumque ecclesiis, quarum regimini sat est presbyter, vilesceret episcopi nomen & auctoritas (*a*). Tum S. Leo M., *episcopalia gubernacula*, inquit, *nonnisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus præsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat* (*b*).

VIII. Ciuitates itaque in aliis regnis & prouinciis frequentiores, rariores in aliis caussa fuerunt, vt alicubi redundaret episcoporum numerus, alibi deficeret. Sane in augustioribus Orientis, Ægypti, Asiæ, Græciæ, Italiæque prouinciis immensam seculo ab inde IV fuisse episcoporum multitudinem, patefaciunt subscriptiones conciliorum, sanctorumque Patrum epistolæ. Nam soli Constantinopolitano Patriarchæ parebant octoginta metropolitæ, quorum nonnulli suffraganeos triginta, alii sub se plures quoque habebant. In Africa anno 411 numeratas 570 Sedes episcopales patet ex synodo Carthaginensi. Secus in Gallia, Hispania & Germania, vbi pauciores ob ciuitatum raritatem fuere olim, & nunc etiam sunt episcopi.

IX. Hoc in regno Neapolitano centum & sex episcopi, archiepiscopis etiam connumeratis, nunc sunt, quorum singulas iam recensui Sedes, dum XX metropolitas cum eo-

qui parochiam suam dereliquit, alteri insilire nefas esse, licet a pluribus ad hoc compellatur: nisi rationabilis aliqua caussa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat. Huc spectant exempla diui Athanasii & Eusebii Samosatensis iam relata *num.* 5. Iis additur aliud diui Epiphanii Salaminæ in Cypro episcopi, qui quum Paulinianum B Hieronymi fratrem in monasterio ad Palestinæ dioecesim spectante ordinasset diaconum & presbyterum, conquerenti ea de re Ioanni episcopo Hierosolymitano, hæc inter alia respondit: *etsi singuli ecclesiarum episcopi habent sub se ecclesias, quibus curam videntur impendere, & nemo super alienam mensuram extenditur: tamen præponitur omnibus charitas Christi, in qua nulla simulatio est; nec considerandum quid factum sit, sed quo tempore & quomodo & in quibus & quare factum sit.*

(a) Hunc canonem non vbique seruatum, plurimosque episcopos in paruis etiam vicis, nedum vrbibus sedisse monet Binghamus *lib. 2 orig. cap.* 12 §. 1.

(b) S. Leo in *cap. episcopalia* 1 *de priuilegiis.*

rum suffraganeis retuli [*a*]. Quamplurimas alias in aliis quoque ciuitatibus constitisse episcopales cathedras commonstrant quum acta conciliorum, eorumque subscriptiones (*b*), tum diui Gregorii M. (*c*), aliorumque Pontificum epistolæ (*d*), cetera monimenta, quas seculis sequioribus ob temporum iniurias, populorum flagitia, bellorumque clades Romani Pontifices vel omnino supprimere, vel alio transferre, vel cum aliis adhuc exstantibus vnire sæpius *subiectiue*, quam *æque principaliter* duxerunt. Quandoquidem ex septuaginta & amplius episcopatibus iandiu suppressis [*e*] per vnionem, vti coniicere licet, *subiectiuam*, quorum nomina in antiquitatis ruderibus latent; vix sexdecim supersunt, quibus vnio æque principalis primæua nomina & iura seruauit vsquemodo. Scilicet Acheruntinus cum Materano, Tursianus cum Anglonensi, Adriensis cum Pennensi, Valuensis cum Sulmonensi, Montis Coruini cum Vulturariensi, Rauellensis cum Scalensi, Camplensis cum Ortonensi, Pontiscorui cum Aquinatensi, Frequentinus cum Abellinensi, Bisaciensis cum S. Angeli Lombardorum, Satrianensis & Cancianensis cum Campano, Rapollensis cum Melphiensi, Gerentianus cum Cariatensi, Tabernensis cum Catacensi, Stilensis cum Squillacensi (*f*).

X. Dum

(a) Supra *tit.* 16 *num.* 7 *ad* 9.

(b) Nicænæ I Synodo subscripsit Marcus Calabriæ episcopus.

(c) S. Greg. M. *lib.* 2 *ep.* 13, ad Importunum episcopum *Atellanum* scribit. *Lib.* 3 *ep.* 1, Paullum in Castello Lucullano coëpiscopum laudat. *Lib.* 1 *ep.* 43, scribens Fœlici *Agropolitano* episcopo, visitandas iniungit vacantes tunc ecclesias *Velianam*, *Busentinam*, & *Blandanam* ei finitimas. *Lib.* 5 *ep.* 9, ecclesiam *Carinensem* Rhegiensi adnectit. *Lib.* 1 *ep.* 39, Paullino scribit *Taurianensi* episcopo. *Lib.* 5 *ep.* 49 Russo episcopo *Vibonensi*. *Lib.* 11 *ep.* 18, Venantio item *Vibonensi* episcopo.

(d) Pelagius I Iuliano episcopo *Grumentino* (nunc della Saponara) dedit epistolam, qua probat electionem diaconi *Grumentini* in episcopum *Marcellianensis* ecclesiæ, *can. litteras* 14 *dist.* 53.

(e) Eos numerat Abbas Troyli *to.* 4 *dell' istoria di Napoli par.* 1 *pag.* 416, & *seqq.* De Cumano episcopatu cum Misenatensi, & Trium tabernarum cum Veliterno vniones confecit S. Gregorius M. *can.* & *temporis*, & *can. postquam XVI qu.* 1.

(f) Io. XXII in *extrauag. sedes apostolica* 1 *de concess. preb.* loquens de

diui-

X. Dum Christianorum vrbes iugo infidelium subactas cogebantur episcopi derelinquere, nonnullos eorum aliis inter Christianos vacantibus ecclesiis præficere & incardinare Sedes apostolica consuenit eo tamen pacto, vt ad priorem cessante captiuitate Sedem redirent quasi iure postliminii (*a*). Qui vero aliam non obtinebant permanentem Sedem, dicebantur episcopi *vacantes* (*b*) vel *peregrini* (*c*) vel *scori* (*d*). Istique titulum episcopatus amissæ Sedis, ciuitatisque retinebant sine plebe ac sine pastoralis muneris exercitio. Tum ne periret ecclesiarum eiusmodi in partibus infidelium memoria, nec voluntas eas Deo propitio in libertatem vindicandi: episcopi *titulares* ordinari cæperunt & ordinantur in diem. ab ecclesia Romana, quæ eos voto, non re ecclesiis paganorum tyrannide oppressis præficit; quemadmodum & quatuor Patriarchas titulares iam supra memoratos (*e*). Horum nihi-

Hh 2 lomi-

diuisis & nouiter erectis cathedralibus ecclesiis & diœcesibus episcopalibus statuit, vt integer maneat singulis locis vel vnitis vel diuisis antiquus status beneficiorum & iurium, & ante eam concessæ gratiæ & collationes debitæ executioni mandentur etiam post illas &c. Videsis dicta in *tract. de benefic. tit.* 4. *edit.* 2.

(a) S. Gregorius M. Iohanni episcopo Scillatino, alias Squillacensi scribens, *propterea te*, ait, *Iohannem ab hostibus captiuatæ Lixitanæ ciuitatis* (In Mauritania) *episcopum in Scillatina ecclesia Cardinalem necesse duximus constituere sacerdotem, vt susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas: & licet a tua ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam, quæ pastore vacat, ecclesiam debes gubernare: ita tamen vt si ciuitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem statum contigerit reuocari, ad eam, in qua prius es ordinatus, ecclesiam reuertaris. Sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac, in qua a nobis incardinatus es, debes ecclesia permanere*. Huc conferunt quoque superius dicta *tit.* 13 *de Cardinalibus num.* 3, *& ibidem in notis lit. d.* (b) Vt in Conc. Antiocheno *cap.* 16.

(c) Communio hinc *peregrina* dicta est, quam alienæ diœceseos episcopi & clerici intra altaris cancellos sumebant ex conc. Nicæn. *can.* 8, Sardicen. *can.* 14, & 15, Constantinop. I *can.* 2.

(d) Ex conc. Cabilonen. II *can.* 43. Nam σχῖνος græce incertum, vagum, fugitiuum apud latinos significat ex Cironio *obseru. lib.* 1 *cap.* 13.

(e) Benedict. XIV in litteris ad Cardinalem *delle Lanze* datis die 4 Aug. 1747, *to.* 2 *Bullar. const.* 36 §. *hinc sequitur: Sedes* (ait) *apostolica iurisdictionem suam designandi pastores in illis ecclesiis dimittere noluit, nec vllo modo pati debuit, vt ipsarum memoria ne obliuione deleretur*.

lominus alii reapse in longingua mittuntur ad prædicandum infidelibus & hæreticis euangelium cum facultatibus amplissimis, quos *missionarios* dicimus *apostolicos*; alii Nuntios & Legatos apostolicos apud christianos Reges, resque publicas agunt; alii alia obeunt in vrbe & per orbem munera, quæ obire nec inferiores presbyteros decet, nec episcopos residentiæ obstrictos ablegari ad ea finit publica ecclesiarum vtilitas. A titularibus quidem differunt *honorarii* episcopi; quos honoris causa aliquando creatos sine vllo episcopatus titulo testantur Sozomenus (*a*), Nicephorus Callistus [*b*], & Christianus Lupus [*c*]. B. Anselmus frequentissimas in Hibernia electiones episcoporum sine certo episcopatus loco meritissime improbauit [*d*]. In concilio Viennensi Clemens V vehementer eos improbat episcopos in ecclesiis clero & populo christiano carentibus institutos præsertim religiosos, *qui nec vt expediret prodesse, nec præesse vt deceret valentes, instabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio serenitatem pontificalis obnubilant dignitatis* (*e*). At Gersonius ab æquo & recto declinat, dum vanum & monstrosum in ecclesia putat quemlibet episcopalem sine plebe statum, & inanem esse potestatem sine operatione [*f*]. Quod ecclesia tot tantisque illustribus exemplis & canonibus probauit in vsu episcoporum titularium quam vetustissimo, id nec vanum nec monstrosum, sed vtillimum & probum sit oportet. Synodus autem Tridentina [*g*] eorum neque statum neque numerum esse reformandum censuit: sed

(a) Sozomen. *hist. eccl. lib.6 cap.* 34. *Adde his* (inquit) *Bersen & Eulogium, qui ambo post creabantur episcopi non vrbis alicuius, sed honoris caussa, qui veluti piæ anteactæ vitæ compensatio in propriis monasteriis illis deserebatur: ad quem modum Lazarus quoque, de quo supra diximus, episcopus fuit.*

(b) Niceph. *lib.* 11 *cap.* 4. (c) Christ. Lup. *in can.* 6 *Concil. Chalcedon.*

(d) S. Anselm. *lib.* 3 *ep.* 147. (e) Clementina *in plerisque* 5 *de electione.*

(f) Gerson. *in tr. de statibus eccles. consid.* 8 *de statu Prælat. Status episcopalis* (inquit) *licet esse possit in aliquo sine plebe & sine vsu vel exercitio, hoc fieri non conuenit, quia vanum & monstruosum in ecclesia videretur: quoniam frustra est potestas, cui non subest operatio.*

(g) *Sess.* 14 *cap.* 2 *de ref.* Card. Pallauicinus in *hist. conc. Trid. lib.* 21

ſed ſolum poteſtatis abuſum, dum ſanxit, ne titulares epiſcopi clero & populo chriſtiano carentes officia quæuis pontificalia in alterius diœceſi, niſi de expreſſa diœceſani licentia, exercerent; neque alienum ſubditum prætextu etiam familiaritatis continuæ in quouis loco exemto aut nullius diœceſis ad ordines ſine Ordinarii conſenſu, litteriſque dimiſſoriis promouerent. Benedictus XIV in ea ſententia ſemper fuit, *conſentaneum valde eſſe, ſi* tituli in partibus *aliquando conferantur, nempe ſi iuſta intercesserit cauſa, ſi non ambitioni ſeruiant illius, qui ſolum epiſcopi dignitatem expetit, omni negotio & animarum cura vacuam & immunem; ſi denique epiſcopus* in partibus *aliquam eccleſiæ Dei afferre poſſit vtilitatem, & iis muneribus perfungi debeat, quæ characterem epiſcopalem neceſſario requirunt, & quæ eccleſiaſtico regimini prodeſſe maxime iudicantur* (*a*). A S. Pio V ſancitum in conciſtorio fert Fagnanus, vt titulares epiſcopi ne ordinentur, neque ſuffraganei dentur niſi cathedralibus Cardinalium eccleſiis, quæ ipſos habere conſueuerint, cum perpetuo certo ſtipendio ducentorum ſaltem ducatorum auri de Camera ſuper earundem eccleſiarum fructibus auctoritate propria percipiendis; iique nullibi poſſint ſine expreſſa licentia Sedis apoſtolicæ pontificalia exercere, niſi illis in diœceſibus, quarum ipſi iam

21 *cap. 6 num.* 12, & *cap.* 8 *num.* 2 commonet viſum Patribus Tridentinis ſatius corrigere corruptelas epiſcoporum titularium, quam eos delere, ipſoſque deinceps fore nonniſi ex legitima cauſa vtilitatis vel neceſſitatis eccleſiæ ordinandos. Concors in ea ſententia fuit Petrus Alliacus in *tract. de neceſſitate reformationis in concilio vniuerſali cap.* 12.

(a) Bened. XIV in *conſt. cum a nobis* 36 §. 1 *to.* 2. Bullarii ſui, nimirum epiſtola decretali ad Carolum Victorium Amedeum diaconum Cardinalem *delle Lanze*, Regis Sardiniæ Capellanum maiorem datas, qua declarauit non incongruum neque abſurdum in eccleſiaſtica hierarchia eſſe, vt S. R. E. Cardinalis diaconus vel presbyter ad epiſcopatum titularem in partibus infidelium promoueatur, munia epiſcopalia in ſuſceptis legationibus & officiis obiturus: quemadmodum Cardinalibus Iſidoro, Beſſarioni ac Riario Patriarchatum Conſtantinopolitanum contulerant Pius II, & Xyſtus IV; dein Cardinalem de Guenara Clemens VIII titularem epiſcopum Philippenſem creauerat generalem in Hiſpania Inquiſitorem.

iam suffraganei sint. Addit eos ipsos postea datos suffraganeos episcopis etiam non Cardinalibus, auctamque ipsorum dotem ad tercentos ducatos auri de Camera ex decreto S. Congr. rerum consistorialium (*a*).

XI. Duplicem habet episcopus potestatem *ordinis* & *iurisdictionis*. Potestate *ordinis*, omnium Sacramentorum ordinarius, primariusque minister est episcopus. Presbyteris etiam tradita quidem facultas est administrandi Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, Extremam Vnctionem & Matrimonium, vti vel subordinatis & inferioribus, vel extraordinariis ministris, de qua fusius in sequenti libro. Sacros tamen Ordines soli conferunt episcopi, prætererea nemo [*b*]. Episcopus iccirco solus fœcunditatem habet, quia vt Patres ecclesiæ ipsimet alios episcopos & presbyteros generant: presbyteri autem sunt omnino infœcundi, inquam cum S. Epiphanio (*c*). Patet id ex antedictis *num.* 2, & 3. Sacramentum Confirmationis iure proprio & vi characteris episcopalis administrat episcopus: sacerdos autem nonnisi ex speciali pontificia delegatione (*d*). Ad eandem ordinis episcopalis potestatem spectant confectio Chrismatis, Oleique sancti, consecratio eccle-

(a) Fagnanus in *cap. episcopalia 1 de priuilegiis num.* 48. Idemque *ibidem num.* 44 scribit Concilium Lateranense V sub Leone X *sess. 9 de Cardin. reform.* permisisse Cardinalibus, vt episcopos titulares pro suffraganeis haberent suis in ecclesiis: addens in pontificiis litteris, quibus titulares nunc episcopi creantur, hanc adiici clausulam, *& suffragentur talibus, donec &c.* At nullum de titularibus episcopis Cardinalium episcoporum suffraganeis verbum apparet in eo decreto Lateranensi, quod ita conceptum habet Leo X in *const. superna 7, to.* 1. Bullarii §. 21. *Volumus etiam vt ecclesiis eisdem*, quæ nimirum Cardinalibus commendantur, *cathedralibus dignos & idoneos* Vicarios *seu* suffraganeos, *prout consuetudo fuerit, cum digna & competenti mercede* apponant. Nunquid quæ Cardinalibus commendantur maiores ecclesiæ cathedrales, episcopos ejusdem prouinciæ suffraganeos, vicinosque non habent, quorum opera & ministerio probe vtantur ad tempus, vt omnino titulares suffraganeos adscire sibi Cardinales cogantur?

(b) Trid. *sess.* 23 *can.* 7, *& cap.* 4, gl. *in cap. quia periculosum de sent. excom. in 6.* (c) S. Epiphan. *aduersus Aerium hæresi* 75 *n.* 4.

(d) Videsis dicenda inferius *lib.* 2 *tit.* 5 *num.* 29, *& seq.*

clesiarum, altarium, sacrorumque lapidum [*a*]; benedictiones calicum & patenarum, sacrarumque vestium sacerdotalium [*b*]; præterea benedictio abbatum & abbatissarum, Regum, Reginarumque (*c*), & sacræ virginum sanctimonialium velationes [*d*]; tum sollemnis benedictio populi in ecclesia [*e*]. Reliquæ item benedictiones sacerdotalium ornamentorum, sacræ supellectilis, crucum, imaginum, campanarum, oratoriorum, cœmeteriorum, ecclesiarumque pollutarum reconciliationes, quæ solent etiam presbyteris delegari. Istam ordinis potestatem in episcopos a Christo Domino immediate profluere, concordi animo propugnant catholici contra hæreticos [*f*].

XII. *Iurisdictionis* episcopalis munia summatim sunt quinque, scilicet docere, iubere, iudicare, corrigere, administrare. Ad I docendi munus attinet nedum explicatio verbi Dei tam scripti quam traditi, præsertim synodica: verum etiam prædicatio, quam nemo nisi ab episcopo missus, probatusve antea sit, obire potest [*g*]; exceptis Parochis, quibus ad animarum curam semel probatis perpetuum ius est concionandi. Per seipsos quidem episcopi euangelium prædicare tenentur: quum vero sunt legitime impediti, viros idoneos debent ad sanctæ prædicationis officium adsumere [*h*], ac

(a) Synod. Chalced. *can.* 4, *in can. quidam* 18 *qu.* 1, *can. ministrare* 26 *qu.* 5.

(b) *Cap. vn. §. vngitur de sacra vnctione, can. altaris, & can. nemo de consecr. dist.* 1.

(c) Ex *lib. Pontificale episcoporum*.

(d) *Can. perlectis dist.* 24, *can. quamuis dist.* 68, *can.* 1, *&* 2 *C.* 26 *qu.* 6.

(e) Ex Synodo Agathensi in cit. *can. ministrare* C. 26 *qu.* 6.

(f) Petauius *to.* 4 *de ecclesiast. hierarchia*, contra Salmasium, ceterosque.

(g) Trid. *sess.* 5 *cap.* 2, & *sess.* 24 *cap.* 4 *de ref.*

(h) Trident. *loc. cit.* In hoc regno ex nupero Regis rescripto an. 1744, cautum est, licere vniuersitatibus locorum, quæ eleemosynam concionatoribus præstare soleant, tres episcopo diœcesano examinandos nominare ad vltimum vsque Nouembris diem, ex quibus vnus episcopo eligendus concionabitur in futura Quadragesima. Si quando autem negligat vniuersitas intra præfinitum tempus nominationem, solius episcopi arbitrium erit tunc eligere concionatorem ab eadem vniuersitate consuetam laboris mercedem accepturum. Si tamen ære suo maluerit episcopus honorarium soluere, concionatorem arbitratu suo deputabit sine vlla nominatione. Tum regio rescripto die 3 Oct. 1745 ad Curiam Capell. Major. dato publicata fuit Benedicti XIV const. *grauissimum* die 8 Sept. eiusdem anni edita pro sacris missionibus hoc in regno peragendis.

ac mittere ad singula diœcesis loca diebus præsertim Quadragesimæ, nisi maluerint gratis parochi conciones habere. Eam ob rem episcoporum Sedem in ecclesia *cathedram* vetustissimo vocabulo appellant, quia ex illa docent: quemadmodum & *thronum*, quia ex ea ipsa imperant [a]. II, imperant quidem & iubent, quoniam leges edictis temporaneas, synodis perpetuas ferunt de iis, quæ populi mores & sacrorum ministrorum officia, sacrosque ritus dirigunt [b]. Idcirco dicti sunt *principes sacerdotum*, *ecclesiæ præpositi*, & *pontifices*, quibus obedire subiectos oportet [c]. III, ad iudicandi quod attinet potestatem; ordinarii sunt ipsi iudices caussarum omnium ad forum ecclesiæ quomodolibet pertinentium [d] cum iure definiendi vel per semetipsos vel per alios quum ordinarios tum delegatos cognitores arbitratu suo deligendos [e]; pro tribunali sedent in quouis diœcesis loco non exempto [f]; & synodos concelebrant (g). IV, corrigendi potesta-

(a) S. Epiphanius *hær. 7 num. 7*, loquens de B. Iacobo Ierosolymorum episcopo, *Primus ille* (ait) *episcopalem* cathedram *cæpit*, *cui primo suum in terris thronum Dominus tradidit*.

(b) S. Cyprian. *ep. 76*, *alias 69* ad Magnum. *Statuit*, inquit, *quod putat vnusquisque* Præpositus, *actus sui rationem Domino redditurus*.

(c) Ordo enim hierarchicus sine superiorum imperio, & obsequio subiectorum nequit consistere, S. Greg. M. *in can. ad hoc C. xvi qu. 1*.

(d) De quibus vberrime *lib. 3 tit. de foro competenti & seqq. tit.*

(e) De quibus dicam inferius *tit. de officio ordinarii*, *& de officio delegati*.

(f) Bonif. VIII *in cap. cum episcopus 7 de offic. ordin. in 6*.

(g) Quonam ritu synodi hoc in regno promulgentur, regiumque placitum super iis nunc expediatur, iam superius dixi *tit. 6 cap. 4. num 49*. Antiquam eiusmodi placiti concedendi formam inibi omissam liceat heic exhibere. Ioannes de Torres archiep. Salernitanus die 8, & 9 Maii 1661, Alexandro VII Pontifice, quum diœcesanam Synodum celebrasset: Paulus Sebastianus archiepiscopi negotiorum gestor libello supplici petiit a Prorege licentiam typis eam vulgandi. Collaterale Consilium in primis rescripsit: *Spectabilis Regens Iacobus Capicius Galeota Regens de supplicatis relationem faciat in Regio Coll. Consilio*. Tum die 10 Febr. 1662, *facta relatione S. E. in Regio Coll. Cons. de contentis in retroscripto memoriale per Spectab. Reg. Iacobum Capicium Galeota Commissarium Regalis Iurisdictionis*, *Illustrifs. & Excellentifs. D. Vicerex*, *Locumtenens & Capitaneus generalis prouidet*, *decernit atque mandat*, *quod Synodus facta per Reu. in Christo Patrem Archiepiscopum ciuitatis Salerni*

testate criminosos & contumaces coërcent censuris, pœnisque canonicis & pœnitentiis salutaribus (a); ac pœnitentibus vicissim reconciliationem, indulgentiamque largiuntur. V, ius denique administrandi versatur in ecclesiasticis prouentibus, præbendis, dignitatibus, beneficiis, officiisque dispensandis & conferendis [b], in ecclesiarum, titulorumque erectione, vnione, suppressione ac dispositione [c]. Vt autem arbitraria episcopi iurisdictione, eis in ædificationem data ne abuterentur in destructionem; eam canones qua vetusti qua recentiores multis limitarunt modis, & censuræ superiorum subegerunt.

XIII. Episcopalis iurisdictio triplex est, *spiritualis*, *spirituali adnexa*, & *temporalis*. A potestate clauium ortum ducit spiritualis, secus temporalis. Rursus vel *voluntaria* vel *contentiosa* est. Prior extra diœcesim quocunque fere in loco potest exerceri [d] cum subditis suis, puta collatio beneficiorum, absolutio criminum, remissio censurarum, datio iudicum [e]: Ordines tamen conferre extra diœcesim, nisi accesserit permissio diœcesani, haud licet [f]. Secus est in contentiosa, cuius extra tribunal proprium nullus est vsus, & extra territorium suum cuique ius dicenti non paretur impune [g]. Diuiditur item iurisdictio in *ordinariam* & *delegatam*.

ni imprimatur, & in publicatione seruetur Regia Pragmatica. Hoc suum &c. Fuit inde typis Io. Franc. Pacii vulgata Neapoli anno 1662, vna cum eiusmodi rescriptis Regii Coll. Conf. ad calcem impressis.

(a) S. Pius V in *const. muneris nostri* 121. *to.* 2 Bull. statuit, vt episcopi vtriusque Siciliæ citra & vltra pharum quotannis inuentarium actorum criminalium conficiant & custodiant, quod suo obsignatum sigillo debent ipsi morientes confessario suo concredere, caute seruandum, donec nouus aduenerit præsul.

(b) Conc. Aurelian. I *in can. omnes basilicæ* 10 C. *XVI qu.* 7.

(c) *Can. vnaquæque IX qu.* 3, *can. regenda X qu.* 1, *can. sanctorum dist.* 70, & *cap. sicut vnire de excess. prælator.*

(d) Quemadmodum ciuilis voluntaria iurisdictio extra tribunal de plano, extra territorium vbicunque etiam in transitu exercetur; vti manumissio, adoptio, emancipatio, *l.* 2 *D. de offic. Proconf. l. apud Proconsulem D. de manumiss. vindicta*, *l. vlt. C. de emancipat.*

(e) *Cap. post electionem de concess. præb.*, *cap. qua fronte de appellat.* Gl. *in cap. nouit de offic. legat.*, Germon. *de indult. Cardinal.* §. *tibi quoad vixeris n.*78.

(f) *Can. nullum IX qu.* 2, *cap. si episcopus* 37 *de præb. in* 6.

(g) *L.* 2 *D. de iurisd. omn. iudicum.*

Hanc auctoritate Sedis apostolicæ, illam proprio iure episcopi exercent.

XIV. Vtrum iurisdictionis potestatem immediate a Christo Domino, an mediate per Papam habeant episcopi, lis adhuc sub iudice est, diu multumque inter Patres Tridentinos agitata, minimeque diremta [*a*]. Priori sententiæ fauet Apostolus, dum ait [*b*]: *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei.* Huc conferunt alia sacræ Scripturæ testimonia de auctoritate Apostolorum, episcoporumque successione [*c*]. S. Cyprianus [*d*] in eos scripsit, *qui non credebant Deo episcopum constituenti*. S. Bernardus [*e*] ad Eugenium III, *erras*, inquit, *si vt summam, ita & solam institutam* a Deo *vestram apostolicam potestatem existimas. Si hoc sentis, dissentis ab eo, qui ait:* Non est potestas nisi a Deo ... *Idem ait:* Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. *Non ait sublimiori tanquam in vno, sed sublimioribus tanquam in multis. Non ergo tua sola potestas a Domino; sunt & mediocres, sunt & inferiores.*

XV. Posteriorem sententiam eæ comprobant rationes, quibus Papæ in ecclesia primatus & monarchicum regimen ostenditur [*f*]. Cur enim Christus Dominus Petro soli claues tradidit, curamque pascendi agnos & oues cunctas demandauit, nisi vt ceteri ecclesiæ præsules & pastores ab ipso acciperent clauium potestatem & ouilium regimen? *Soli Petro*, inquam cum diuo Thoma [*g*], *promisit: tibi dabo claues regni cælorum: vt ostenderetur potestas clauium per eum ad alios deri-*

(a) Eam refert Card. Pallauicin. *in hist. Conc. Trid. lib.* 17 *cap.* 14, & *lib.* 21 *cap.* 11, & 13. (b) Act. Apostol. *cap.* 20 *num.* 28.

(c) Superius expensa *tit.* 12 *num.* 2, & *hoc tit. num.* 3.

(d) S. Cyprian. *ep.* 69. (e) S. Bern. *lib.* 3 *de considerat. cap.* 4.

(f) Supra *cit. tit.* 12 *num.* 1, & *seqq.*

(g) *Lib.* 4 *contra Gentes cap.* 76. Cum S. Thoma consentiunt S. Bonauentura in opusc. *Quare Fratres Minores prædicent, to.* 7 *oper. pag.* 366, Card. Bellarm. *to.* 1 *controuers. lib.* 4 *de Roman. Pontific. cap.* 24, & 25, Fagnanus *in cap. perniciosum de offic. ordin. num.* 30, & *seq.* Vargas in *tract. de iurisd. episc.*

deriuanda, *ad conseruandam ecclesiæ vnitatem*. Hinc episcopi Africani [*a*] ad Theodorum Papam scribentes aperte pronunciarunt *apud apostolicam Sedem consistere fontem*, *de quo riuuli prodeunt affluenter*, *vniuersum longissime irrigantes orbem*. Vtra partium plus arriserit, ei quisque adhæreat.

XVI. *Vbicunque fuerit episcopus*, *siue Romæ*, *siue Eugubii*, *siue Constantinopoli*, *siue Rhegii*, *siue Alexandriæ*, *siue Thanis: eiusdem meriti*, *eiusdem est & sacerdotii*. *Potentia diuitiarum & paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem episcopum non facit*, inquam cum B. Hieronymo [*b*]. Nullam propterea prærogatiuam dat cuilibet vel antiquior vel ditior vel illustrior Sedes, quum prior in tempore ad episcopalem promotus ordinem posteriori gradatim præcedat [*c*]. Quæ itaque sunt communia episcopis *onera*, *iura* & *priuilegia*, mox delibare par est.

XVII. Onus episcoporum angelicis humeris formidandum, Patribus visum est Tridentinis [*d*]. *Oportet* enim, monente Apostolo [*e*], *episcopum irreprehensibilem esse*, *vnius vxoris virum* [*f*], *sobrium*, *prudentem*, *ornatum*, *pudicum*, *hospitalem*, *doctorem*, *non vinolentum*, *non percussorem*, *sed modestum*, *non litigiosum*, *non turpis lucri cupidum*. Hasce qualita-

(a) *To. 3 Concil. collect. Harduini col.* 734. Non desunt ipsorum aliquot responsa Pontificum. Innocentius I ad episc. Carthagine congregatos rescribens, *scientes*, ait, *quid apostolicæ Sedi*, *quum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum Petrum*, *debeatur*, *a quo ipse episcopatus*, *& tota auctoritas nominis huius emersit*, *ep.* 24 Inn. I *to.* 1 *Conc. Harduin. col.* 1025. S. Leo M. ad episc. Vienn. *ep.* 89. *Huius muneris sacramentum*, inquit, *ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit*, *vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret*, *vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet*, *can. ita Dominus 7 dist.* 19.

(b) *In can. legimus* 24 *dist.* 92.

(c) Pius IV *const.* 24 *to.* 2 Bullarii. Iac. Ant. Crusius *in tract. de præcedentia.*

(d) *Sess. 6 cap.* 1 *de reform.*

(e) *Ep.* ad Timoth. *cap.* 3, & ad Titum *cap.* 1.

(f) *Quidam coacte interpretantur vxores pro ecclesiis*, *viros pro episcopis debere accipi*, ait S. Hieron. *ep.* 53 ad Oceanum *to.* 2. Apostolus enim sensu communi & proprie locutus heic est, non mystico. At cœlibatus episcoporum & sacerdotum vnde & quando emerserit: inferius edisseram *tit.* 31 *num.* 16.

litates explicat Gratianus [a]. Benedictus XIV die 3 Dec. 1740 epistola encyclica omnes hortatur episcopos ad munia sua curatius obeunda (b).

XVIII. Residentia in primis, quam tot canones, tantæque leges ecclesiasticæ sanxerunt ab initio incumbit potissimum episcopo cuilibet. Quo etenim pacto ministerium suum implere, oues agnoscere & pascere poterit, qui suum derelinquit gregem & mercenariis pascendum dimittit? *Qui per vicarium inseruit, per vicarium remunerabitur*, inquit S. Bernardus [c]. Diuino ne, an humano iure ad residendum ecclesiæ Pastores teneantur, disceptatum diu est, non definitum a Tridentina synodo [d]. Primaria generatim obligatio residendi videtur ex iure diuino profecta. Si vero caussæ ab assidua residentia excusantes, pœnæque contra non residentes sancitæ spectentur, eam ad disciplinæ mobilis capita referre oportebit.

XIX. Quatuor absentiæ causæ, quas legitimas comprobat Tridentinum, sunt *christiana charitas*, *vrgens necessitas*, *debita obedientia*, *& euidens ecclesiæ*, *vel publicæ vtilitas*. Præter has nullo debent pacto duos aut ad summum tres absentiæ menses quotannis excedere, sine vllo gregis detrimento & æqua ex causa & extra festos dies Aduentus, Quadragesimæ, Natiuitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & Corporis Christi [e]. Nonnullas alias his generalibus caussis contentas speciatim quoque probauit Sedes apostolica. I, Vrbanus VIII [f] episcopis recens in vrbe promotis spatium vnius mensis vt proprias adirent ecclesias, indulsit; idque ad alios quadraginta dies causa cognita potest Cardinalis Vicarius prorogare ex decreto Romanæ synodi sub Benedicto XIII.

II,

(a) Gratian. *dist.* 25 vsque ad *dist.* 49.
(b) Bened. XIV *const. vbi primum* 2, *to.* 1 Bull. regio placito munita die 2 Martii 1741.
(c) Ab Hostiense laudatus in *cap. extirpanda de præbendis*.
(d) *Trid. sess.* 6 *cap.* 1, *& sess.* 23 *cap.* 1 *de reform.*
(e) *Cit. sess.* 23 *cap.* 1.
(f) *In const. sancta synodus*, edita die 12 Decem. 1634.

II, Apostolorum limina personaliter visitantibus, qui extra montes & maria resideant, quatuor menses; vltramontanis & vltramarinis menses septem idemmet Vrbanus concessit. III, pro celebrandis synodis & congregationibus, aliisque reipublicæ iniunctis muneribus obeundis tantum temporis spatium, quantum ea reapse durauerint. Exceptis hisce potioribus legitimæ absentiæ caussis vna cum annuo trimestri, non licet vnquam episcopo, nisi expressam prius licentiam a Romano Pontifice obtinuerit, eamque Nuntio apostolico Neapoli commoranti exhibuerit, diœcesim derelinquere suam iusta etiam ex causa siue *litis* ecclesiæ aut cleri aut familiæ, siue *infirmitatis* vel *aëris non salubris*, siue *pro construendis processibus canonizationum Sanctorum*. Quoduis vero spatium vel constitutione Vrbani VIII concessum vel peculiaribus Papæ indultis concedendum tres conciliares menses fere complectitur. Vtque fraus ne fiat concilio, qui trimestris beneficio non vsus hoc anno sit, nequibit altero anno diutius quam tres menses abesse a residentia, ex Bened. XIV constitutione [a].

XX. Non residentes præter mortalis peccati reatum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec posse tuta conscientia sibi eos detinere, omnimodis vel fabricæ ecclesiarum vel pauperibus loci erogandos, Tridentina synodus decreuit [b], prohibens quamcunque de fructibus male perceptis conuentionem. Eosque vt Papæ denuncient primates, metropolitani, viciniores episcopi, & Nuntius pontificius plus omnibus, cui debent licentiæ ostendi pontificiæ, inspecturo, siquid obreptum vel subreptum in illis fuerit; cautum est prælaudata Benedicti XIV *constitutione* 18. His residentiæ legibus obstringuntur etiam Cardinales S.R.E. qui vbi cum episco-

(a) Ex Bened. XIV *const. ad vniuersa* 18 *tom.* 1 Bullarii. Cuius promulgationem hoc in regno permisit regium rescriptum die 21 Nouembris 1746 datum ad Curiam Capellani maioris.

(b) *Trid. cap.* 1 *sess.* 23 *de ref.* Iustiniano etiam placuit reditus ecclesiæ non residentibus episcopis esse in vsus pios, ecclesiæque vtilitatem conuertendos, *Nou.*6 *cap.*2, & *Nou.*67 *cap.*3.

ſcopatu ſuburbicario regendam acceperint aliam epiſcopalem eccleſiam; in hac, non in illo eos ad reſidendum teneri Vrbanus VIII declarauit (*a*).

XXI. Quum epiſcoporum reſidentia non materialis, ſed formalis eſſe debeat, alia eorum oneroſa munia perſequamur. Præcepto quoque diuino debent oues ſuas ipſi agnoſcere [*b*], ob idque viſitare diœceſim quotannis [*c*] per ſemetipſos, iiſque impeditis per Vicarium, alioſque viſitatores [*d*], vt ſanam doctrinam expulſis erroribus diffundant, bonos mores tueantur, prauos corrigant. Verum non publico & ſolemni iudicio, ſed paterno ſunt mores in viſitatione reformandi appellatione remota [*e*] quod ad effectum *ſuſpenſiuum*. Scilicet executionem decretorum viſitationis epiſcopalis appellatio non ſuſpendit, quoties proceſſus non legitime inſtruantur, nec ſeruatis iudicii communis ritibus nec defenſionibus diſcuſſis ſententia feratur [*f*]: alias conſuetam corrigendi formam ſi exceſſerint viſitatores, locus erit appellationi quod ad vtrunque effectum vt aiunt *deuolutiuum* & *ſuſpenſiuum* [*g*].

XXII. Alia *perſonalis*, alia *localis* eſt viſitatio. Omnes eccleſiaſtici quum ſeculares tum regulares curam animarum exercentes in iis, quæ ad eam ipſam & Sacramentorum adminiſtrationem reſpiciunt, quantumuis exempti, effugere non valent *perſonalem* epiſcopi viſitationem [*b*]. In Canonicos etiam cathedra-

(a) Videſis dicta ſuperius *tit.* 13 *num.* 26, *& ſeq.*

(b) Trid. *cap.* 1 *ſeſſ.* 23 *de ref.* (c) Trid. *ſeſſ.* 24 *cap.* 3 *de ref.*

(d) Eos Laodicæna ſynodus *can.* 57, appellauit *periodeutas*, ſeu circuitores, *to.* 1 *collect. Concil. Circuitiones* ideo dictæ ſunt viſitationes epiſcopales.

(e) Innoc. IV *in cap.* 1 §. *ſane de cenſibus*, Trid. *ſeſſ.* 24 *de reform. cap.* 10.

(f) Fagnan. *ad cap. dilectus de reſcriptis num.* 36, refert S. Congregationem Concilii reſcripſiſſe die 1 Febr. 1607, vt epiſcopus Tornacenſis in viſitatione Collegiatæ eccleſiæ contineret ſe intra limites notiſſimos viſitationis, itaut nec ad ſpecialem inquiſitionem deſcenderet, nec proceſſum conficeret, nec ſententias ferret: ſed in his, quæ morum correctionem & emendationem reſpiciunt, ſine ſtrepitu iudicii decerneret.

(g) Innoc. III in Lateran. Concil. *in cap. irrefragabili* 13 *de offic. Ordinarii*. Videſis dicenda inferius *lib.* 4 *tit.* 12 *num.* 12, *& ſeq.*

(h) Videſis dicenda inferius *lib.* 3 *tit.* 13 *de exempt. Regular. & tit.* 13 *de foro exemptor. ſecular. & nullius diœceſis.*

dralium ecclesiarum episcopi visitatores animaduertunt, nullo etiam ex Canonicis ad iudicium adscito, quos sibi adiungere extra visitationem in causis Capitularium exemtorum fere debent (*a*). Ad *localem* quod spectat, cunctas ecclesias intra dioecesim etiam exemtas, monasteria quoque commendata, abbatias, prioratus, praepositiras, eas itidem, quae in nullius dioecesi esse dicuntur (*b*): quaecunque simul hospitalia, collegia & confraternitates etiam laicorum (*c*) visitant episcopi tanquam delegati Sedis apostolicae; exceptis tantum iis, quae sub immediata Regum protectione sunt, ex decretis Tridentinis. At hoc in Regno ex nouissimis Concordatis (*d*) quod ad spiritualia tantum permittitur episcopis *extauritas*, *capellas.*, cetera *loca pia* ab *laicis* gubernata visitare. Quaenam vero spiritualia hac in re sint, nec ne, quaeque subsint loca immediatae Regum pretectioni, dicam infra opportunius (*e*). Maiorem interea episcopi auctoritatem in visitatione, quam extra illam hinc videre pronum est (*f*).

XXIII. Sacrificia missarum offerre pro populo suo debent singuli episcopi, scilicet fructum medium applicare, quoties celebrant, vti pluries declarauit S. Congregatio Concilii. Dominicis autem diebus, festisque solemnibus interesse diuinis in choro, nisi eos infirmitas domi detinuerit (*g*). *Omnis* enim *Pontifex*, inquit Apostolus (*h*), *ex hominibus assumtus pro hominibus constituitur in iis, quae sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis . . . & propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis*. Et rursus: *Omnis Pontifex ad offerendum munera*

(a) Trid. *sess. 6 cap.* 4, *& sess.* 25 *cap.* 6 *de ref.* & decreuit S. Congr. Concil. apud Fagnan. *in cap. vt iusta n.* 38 *de offic. ordin.*

(b) Idem *sess.* 7 *cap.* 8, *sess.* 21 *cap.* 8, *&* 9 *de ref.*

(c) Idem *sess.* 22 *cap.* 8 *de reform.*

(d) *Cap.* 5 *art.* 1. (e) *Lib.* 3 *tit.* 8 *num.* 22.

(f) Consulendi ad id Crispinus episcopus *de visitat. pastorali*, de Aste Arch. Hydrunt. *de methodo visitat. apostol.* P. Gaudentius de Ianua *de visitat. cuiuscunque Praelati to.* 1 *cap.* 3.

(g) Trid. *sess.* 23 *cap.* 1 *de reform.* (h) *Ep.* ad Hebraeos *cap.* 5 *vers.* 1.

ra & hostias constituitur (*a*). Idemque ad Timotheum episcopum scripsit *fieri* ab eo debere *obsecrationes*, *orationes*, *postulationes*, *gratiarum actiones pro omnibus hominibus : pro Regibus*, *& omnibus qui in sublimitate sunt*, *vt quietam & tranquillam vitam agamus* (*b*).

XXIV. Fabricam ecclesiæ cathedralis sartam tectam habere, & omnia ad ornatum sponsæ suæ necessaria suppeditare, nisi peculiares sint redditus ad ea conficienda pares (*c*). Sacri porro canones cum ecclesiasticas omnes obuentiones distribui tres in partes constituissent; duas tamen portiones ecclesiis & pauperibus debitas non separarunt, sed eas episcopis ipsis & beneficiariis administrandas reliquerunt (*d*).

XXV. Pauperes eleemosynis alere. *Si enim priuatim*, *quæ nobis sufficiunt*, *possidemus : non sunt illa nostra*, *sed pauperum*, *quorum procurationem quodammodo gerimus*, *non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vendicamus*, ait S. Augustinus (*e*).

XXVI. Ad iura episcopalia pertinent in primis *cathedraticum* seu *synodaticum*, in honorem cathedræ episcopalis ab omnibus ecclesiis & beneficiariis præstari consuetum non vltra duos aureos; *procuratio* visitanti episcopo pro expensis cibariis ejus & famulatus & equitatus extra vrbem; *subsidium charitatiuum* in paupertatis episcopi recens ordinati leuamen; *canonica portio* seu *quarta episcopalis* ex oblationibus & rebus, quæ ecclesiis relinquuntur; simul *quarta decimarum* & *funerum*. De quibus omnibus in sequenti *libro* II *parte secunda* commodius.

XXVII. Priuilegia episcopis multa indulsit ius commune

(a) Ibidem *cap.* 8 *vers.* 3.

(b) *Ep.* 1 *ad Timoth. cap.* 2 *vers.* 1, *& seq.*

(c) Conc. Aurelian. I in *can. episcopus* 5 *de cons. dist.* 3.

(d) Id quod fusius explicui in *tract. de Benefic. ecclesiast. cap.* 1 *num.* 17 *& seq.* 2 *edit.*

(e) *In can. quod autem nobis* 3 *C. XXIII qu.* 7. Consonant Vrbanus *in can videntes* 16 *C. XII qu.* 1, & synodus Martini Papæ *in can. episcopus habeat X qu.* 2.

ne quum ciuile, tum canonicum. Illud eos habet exemptos a patria potestate, simul a seruili atque adscriptitia fortuna (*a*). *Qui enim omnium sunt spirituales patres, quomodo sub aliorum potestate consistant?* ait Imperator. Ampliorem quoque, antiquioremque iis ipsis, quam inferioribus ecclesiasticis personis exemtionem a foro laico & immunitatem concessit (*b*). Plura insuper temporalia eis Principes pro conditione temporum indulserunt, videlicet iurisdictionem in causis profanis (*c*), feuda etiam cum vassallis, & dignitates seculares praesertim *Comitis* palatini (*d*), aliosque Baronum titulos. Vt Cassinensis ignotus chronographus scribit, Landulphus in vniuerso Campaniae gastaldatu *extitit suis ciuibus non solum* episcopus, *sed & Comes & iudex; non solum* praesul, *verum etiam* gastaldus; *neque tantum* pontifex, *quin & velut* miles *super cunctos praeerat* (*e*). Plures ab Regibus Galliarum & Imperatoribus Germanis episcopos in Italia creatos palatii Comites, narrat Muratorius (*f*). Nimium huius dignitatis abusum seculo XI in episcopis carpit Gerous coaeuus scriptor (*g*). Ar-

(a) *Nov.* 81 *cap.* 3, *&* *Nou.* 123 *cap.* 4, vnde sumta est *Auth. episcopalis C. de episc. & clericis.*

(b) *Nou.* 123 *cap.* 8, cuius fragmentum *in Auth. nullus episcopus C. de episc. & cler.* Videsis dicenda inferius *lib.* 3 *tit.* 3.

(c) De qua opportunius infra *lib.* 3 *tit.* 3, *& seq.*

(d) Hincmarus in *tract. de ordin. & offic. palatii cap.* 21 haec habet. *Comitis palatii inter cetera pene innumerabilia in hoc maxime sollicitudo erat, vt omnes legales causae, quae alibi ortae propter aequitatis iudicium palatium aggrediebantur, iuste ac rationabiliter determinaret, seu peruerse iudicata ad aequitatis tramitem traduceret.* Carolus M. *in legib. Langobard.* 43 statuit, vt *nullus Comes palatii nostri potentiorum causas sine nostra iussione finire praesumat: sed tantum* pauperum *& minus potentium ad iustitias faciendas sciant sibi esse vacandum.*

(e) Ignotus Cassinensis *num.* 32 apud Camill. Pellegrin. *diss.* 8 de Ducatu Beneuentano an in antiquas prouincias tributus *pag.* 310 edit. Pratilli *to.* 5.

(f) Murator. *antiqu. Italar. diss.* 7, *&* 71.

(g) Gerous Praepositus Reicherspergensis *de corrupto ecclesiae statu*, apud Murator. *cit. dissert.* 71 prope fin. Audiant haec *episcopi*, ait, *qui vltra & contra iustitiam plerunque bella mouent, officiumque* militis & sacerdotis *in vna persona confundunt.* Comitis *&* pontificis *dignitatem simul administrant.* *Esuri-*

chiepiscopus Teatinus hoc in regno nudum sine re titulum Comitis Teatini adhuc retinet ex ea nimirum dignitate, quam episcopi decessores propitiis temporibus administrasse olim videntur (*a*).

XXVIII. Ius vero pontificium cauit episcopos nullam ecclesiæ censuram ipso facto incurrere, nisi eos constitutio vel sententia expresse memorauerit (*b*). 2, in loco interdicto posse excommunicatis, interdictisque exclusis, clausis ianuis, suppressa voce, non pulsatis campanis diuina celebrare (*c*). 3, altare viaticum habere, in eoque per se, vel per alios vbicunque sacrum facere vel audire diuina, seruatis in loco interdicto iamdictis conditionibus (*d*). 4, prouidum & discretum sibi extra suas diœceses eligere Confessarium præter Superioris eius licentiam: hoc est quemlibet sacerdotem sibi non subditum, neque ab Ordinario loci approbatum (*e*). 5, dum resident in diœcesi, eos citari non posse ad comparendum in Curia Romana, nisi de Papæ mandato, statuit Pius IV (*f*). 6, vt puniendos rite episcopos delegati apostolici, iudicesque superiores dignitatis pontificalis gratia primum ab ecclesiæ ingressu, vel sacerdotali interdicerent ministerio; tum ab officio suspenderent; deinde gra-

Esurimus & sitimus hanc iustitiam, vt iudicia & negotia spiritualia per spiritales, & secularia per seculares ita peragant, ne termini a Patribus constituti negligantur.

(a) Teate vrbs Marucinorum caput, dein Romanorum colonia Aprutina a Gothis incensa sub Alarico, a Narsete Iustiniani duce recuperata ad Langobardos deuenit sub Alboino, & Beneuenti Duces. Hi marcham, castaldatum, comitatum Teate crearunt. A Pipino destructa, & Normannis refecta, qui suam ibi regiam sedem plerunque habuisse feruntur. Aragonenses caput prouinciarum vtriusque Aprutii citra & vltra piscariæ flumen cum regio auditorio eam posuere vrbem. Tum anno 1642 alterum Aquila auditorium Aprutii vlterioris quum erexisset Dux Medinæ cœli prorex, Teate Aprutii citerioris caput permansit. Videsis Hieronymum Nicolin. *in hist. Teatina.*

(b) Innoc. IV in conc. Lugdun. *cap. quia periculosum 4 de sent. excom. in 6.*

(c) Innoc. III in conc. Lateran. *in cap. quod nonnullis 15 de priuilegiis.*

(d) Bonif. VIII in *cap. quoniam vlt. de priuileg. in 6.*

(e) Greg. IX *in cap. ne pro dilatione fin. de pœnit. & remiss.*

(f) Pius IV *const. de salute 10. §. 3, & const. inter 56 §. 8 to. 2.* Bull.

grauioribus censuris afficerent (*a*). 7, a Romano duntaxat Pontifice ob enormia facinora ii deponuntur (*b*). 8, inuasores domorum episcopalium, bonorumque raptores anathemate coërcendos ipso facto sanxit Leo IX (*c*). 9, deprecari veniam pro reis capitalibus apud secularem magistratum episcopos debere, decreuit synodus Sardicensis (*d*): eoque priuilegio sæpius vsos SS. Ambrosium, & Augustinum, ceteros antiquos Patres compertissima res est (*e*). 10, Benedictus XIV episcopis, prælatisque inferioribus cum territorio separato nullius actiuam in clerum & populum iurisdictionem habentibus ampliauit facultatem impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis quum per se, tum per alios intra fines dioecesis (*f*). Cetera episcoporum priuilegia, iura & munia ex singulis sparsim rubricis harum Institutionum colligenda.

XXIX. Domestici Papæ prælati, solioque pontificio assistentes episcopi, archiepiscopi, patriarchæ multis etiam priuilegiis fruuntur, iisque amplioribus ex antiqua Iulii III constitutione (*g*), quam nunc sunt ex Gregorii XV litteris die 17 Augusti 1622 datis & rite publicatis in Camara apostolica (*h*). Nam Gregorius eos primum consortio nobilium aggregauit, vt perinde ac alii nobiles ex illustri etiam genere Comitum orti potiantur & ipsi omnibus eorum titulis, in-

 signi-

(a) Bonif. VIII *in cap. quia pontificali* 2 *de offic. & pot. iud. deleg. in* 6.
(b) Leo IX in *const. cum ex venerabilium* 2 *to.* 1 Bullarii.
(c) Idem in *const. quia auctore* 1 *eod. to.* 1 Bull.
(d) Can. 7. *Quia sæpe contingit* (sunt verba canonis Sardicensis) *aliquos, qui egent misericordia, ad ecclesiam confugere, qui propter sua peccata vel relegatione, vel in insulam deportatione damnati, vel quauis alia sententia addicti sunt; iis non esse negandum auxilium, sed sine cunctatione & dubitatione iis veniam esse petendam.*
(e) Ex vita diui Ambrosii, & epistola diui August. 159, aliisque testimoniis apud Bingham. *to.* 1 *origin. lib.* 2 *cap.* 8 §. 1.
(f) Bened. XIV in *const. pia mater* 34 *to.* 2 Bull. sui.
(g) Iul. III in *const. Romanus Pontifex* 12, data 6 Aprilis 1551, *to.* 1 Bullarii.
(h) Greg. XV in *const. circumspecta* 32, *to.* 3 Bullarii.

fignibus, immunitatibus, exemptionibus, prærogatiuis. 2, eosdem in Curia præsentes a solutione vectigalis vini pro sex vegetibus exemit. 3, portionem panis ex palatio apostolico accipiendam quotidie singulis concessit. 4, & 5 facultatem creandi tres apostolicæ Sedis notarios, priuilegiis notariorum potituros, etiamsi habitum & rochetum non deferant, sine præiudicio protonotariorum de numero participantium, & citra exemptiones ac priuilegia eis a Tridentino concilio ademptas. 6, nec non equites octo auratæ militiæ, torquem aureum, ensem, & aurata calcaria gestaturos. 7, statuendi insuper, quæ ad suum ipsorum collegium spectant. 8, Missam quotidie vnam in oratorio priuato etiam in vrbe, postquam Papæ Vicarius illud visitauerit, celebrandi per se vel alium, exceptis Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, Natiuitatis Domini, aliisque diebus anni solemnioribus, ita tamen vt familiares eorum seruitiis non necessarii debeant præceptum audiendi Missam in ecclesia publica festis diebus implere. 9, pensiones ecclesiasticas transferendi vsque ad summam quingentorum ducatorum auri de Camara. 10, de bonis quibuslibet intuitu etiam ecclesiæ quæsitis (præterquam diuino cultui vel ecclesiæ ministerio dicatis) disponendi ad summam vsque mille ducatorum auri de Camara, *scriptura etiam minus solemni* coram *duobus vel tribus testibus*, *aut etiam cedula sola ipsorum manu scripta vel subscripta*, in fauorem etiam consanguineorum, & affinium, & seruientium, piorumque locorum. Hanc formam Gregorianam consueuerunt posteriora & hodierna indulta referre, quoties pontificiis litteris quispiam inter prælatos Papæ domesticos & solio pontificio assistentes cooptatur. Indultis eiusmodi regium placitum hoc in regno hac lege conceditur, vt facultas creandi protonotarios ad honores tantum suffragetur; altera vero facultas disponendi subiaceat quod ad profana bona solemnitatibus iuris ciuilis & municipalis.

XXX. Peculiaria episcopi non monachi vestimenta in publi-

publicis functionibus sunt *penula* (*a*) oblonga violacei coloris (*b*), *linea* seu *rochetum* candidum, *birrus* (*c*) vulgo *mozzetta*, & *palliolum* vulgo *mantelletta* ianthini etiam coloris. *Vt pontifices* nimirum episcopi *in publico & ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem*, statuit insuper in Lateranensi concilio Pontifex Innocentius III (*d*), & Clemens VIII in cœrimoniale episcoporum. Canonicos autem regulares S. Augustini vtriusque Congregationis Lateranensis & SS. Saluatoris ad episcopatum promotos ex antiqua consuetudine gestare habitus eosdem & colores quum in Capella pontificia tum extra, quibus vtuntur episcopi ex clericorum secularium cœtu assumti, declarauit & indulsit Leo X (*e*). Sicut Romanus Pontifex in vrbe solus gestat birrum super lineam sine palliolo in signum iurisdictionis, quum domi suæ degens opus non habeat pallio: ita episcopus quisque suam intra diœcesim rocheto & birro detecto vtitur, in alienis vero diœcesibus prohibentur birrum gestare, quod signum iurisdictionis episcopalis est. S. Congregatio Rituum die 1 Octobris 1601 decreuit birrum cum rocheto detecto episcopum non posse coram Legato apostolico deferre. S. Congregatio episc. & regul. die 3 Decembris 1579 ex oraculo Papæ rescripsit ad episcopum Ma-

(a) Communis & vulgaris Romanorum vestis *penula* erat, toga vero senatorum propria & patrum familias ex Vlp. in *l. vestis 23 D. de auro & argento*, & Martial. *lib.* 13 *epigr.* 1. *Et* toga *cordylis &* penula *desit oliuis*. Apostolus Paulus vt ciuis Romanus *penulam* gestare solitus; *ep. 2 ad Timoth. cap.* 4 scripsit: *penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maxime autem membranas.*

(b) Violaceus seu vinaceus color in vestibus clericorum, episcoporumque antiquissimus ex pullatis fortasse vel togis vel penulis Romanorum profluxit.

(c) S. Cyprianus episcopus & martyr, vt eius acta ferunt, *exuit birrum, inde tunicam, & sic in linea expectauit spiculatorem*. Palladius S. Athanasium episcopum cum *tunica* & *birro* discessisse tradit. Ex Cœrimoniale episcop. *lib.* 1 *cap.* 4, *vtuntur croceis obscuris, & subtus paruo caputio supra rochetum. Crocea* heic dicitur cappa circa collum crispata, oblonga vsque ad humum, aperta anterius, ad formam chlamydis, ex Ord. Rom. *lib.* 1 *cap.* 4.

(d) Innoc. III in *cap. clerici* 15 *de vit. & hon. cler.*, quod multis ibi Gonzalez comprobat. (e) Leo X in *const. dudum* 34 *to.* 1 Bullarii.

Maceratensem, quod Ascolitano episcopo illius prouinciæ gubernatori liceret vtique birrum cum rocheto contectum palliolo gestare, ipsi autem diœcesano episcopo nudum vtrunque sine palliolo.

XXXI. S. Congregatio cœrimonialis die 26 Aprilis 1701, Clemente XI probante decreuit, vt prælati rocheto vtentes eo ipso induti visitare semel debeant Cardinales nuper creatos, iterumque post accepta cardinalatus insignia, & quoties ipsi nouam obtinuerint dignitatem munusue publicum, aut ab vrbe discesserint vel ad ipsam rediuerint occasione legationis aliusue officii ab apostolica Sede mandati. Denique die 23 Nouembris 1742 eadem S. Congregatio, nedum annuente sed etiam iubente Benedicto XIV, decreuit vt prælati quum publica tum priuata causa itinerantes officium visitationis eiusmodi implere pro conditione temporis debeant, quoties per eas vrbes, vbi aliquis Cardinalium adsit, eos transire contigerit. At nemini prælatorum rocheto vtentium liceat deinceps cum eo indumento per vrbem Romam incedere, quod vna cum lemniscis nigris ad sui currus equos appensis indulsit apostolica Sedes almæ vrbis duntaxat Gubernatori, Vicecamerario, Cameræ apostolicæ Auditori ac Thesaurario; vtriusque palatii apostolici Præfecto; nec non quatuor Patriarchis Constantinop. Alexandr. Antioch. & Hierosol. birrum simul & palliolum gestantibus. Vtque alii prælati rocheto vtentes pontificiam aulam, vel aliquam ex S. Congregationibus adituri, seu Cardinales visitaturi, aut cum eis vel Principum oratoribus aula regia gaudentibus ad pompam solemnem processuri, rochetum per apostolici palatii scalas, vel in proximo anteriori cubiculo induant. Iisque publicas ecclesias, in quibus SS. Eucharistiæ Sacramentum sit fidelium cultui expositum, vel solemnia quæuis celebrentur, nonnisi prælatorum habitu indutis liceat diurnis horis ingredi (a).

TIT.

(a) Benedict. XIV in *appendice* ad Bullarii *to.* 1, & 2 *num.* 5, & in *const. præclara to.* 1 Bullarii.

TIT. XIX.

De Episcoporum electione & nominatione.

1 *Ordinaria communibus suffragiis electio idoneæ personæ ad ecclesiasticam dignitatem ab extraordinaria differt.*

2 *Suos per sese Christus Apostolos elegit, iique S. Mathiam in Iudæ locum suffecerunt suffragiis communibus & sortitione.*

3 *Plebis præsentiam & testimonium in ordinandis episcopis videtur diuinum ius instituisse.*

4 *Apostoli primos in vrbibus euangelium amplexos plerunque ordinarunt.*

5 *Plebis & cleri testimonium, suffragiumque sensim inualuere.*

6 *Laodicœna synodus turbis electionem inbibuit.*

7 *Nicœna metropolitis & prouinciarum episcopis attribuit ius eligendi & ordinandi, clero & populo vel testimonium vel consensum.*

8 *Inde ad nonum vsque seculum a clero, populoque postulatos vel electos, aut digniores ex illis ordinarunt metropolitæ ac synodi prouinciarum.*

9 *Dissidia in electionibus frequentiora eas ad optimates & senatores, tandem ad principes deuoluerunt, regiasque inuestituras sacris canonibus exosas inuexerunt.*

10 *Has XII seculo pacta conuenta quum aboleuissent in regnis Germaniæ & Neapolis, electiones episcoporum liberas cleris dimiserunt, hoc in regno nonnisi post Regis assensum publicandas antiquo more.*

11 *Sed ius cleri solis inde Capitulis cathedralium addictum est.*

12 *Innocentius III ad canonicas hoc in regno electiones assensum Regis accessurum confirmauit.*

13 *Gregorius IX episcopos huius regni creare primum per sese, mox Capitulis eligendi ius restituit.*

14 *Clemens IV, & Honorius IV pactis inuestituræ assensum regium, saluo duntaxat iurepatronatus, ab electionibus canonicis profligarunt.*

15 *At*

15 *At episcopi electi & consecrati adipisci possessionem ecclesiarum nonnisi cum placito regio inde consueuerunt.*

16 *In ecclesiis tamen regii patronatus Andegauenses quoque Reges ius assentiendi canonicis electionibus retinuere.*

17 *Seculo XIV episcoporum electio & ordinario exclusis cathedralium Capitulis & metropolitis reseruata summis Pontificibus est.*

18 *Concilium Constantiense magis, quam Basileense apostolicas episcopatuum reseruationes amouere studuit frustra.*

19 *Clemens VII Carolo V, eiusque in regno Neapolitano successoribus indulsit iure concordiæ nominationem ad 24 cathedrales ecclesias limitrophas.*

20 *In electionibus quibuslibet collegialibus votum non habent minorum ordinum clerici, neque obnoxii censuris canonicis.*

21 *In eligendo episcopo ætas 30 annorum, natiuitas legitima, mores probi, ordo sacer, scientia & gradus doctoris potissimum requiruntur.*

21 *Eique plura simul obstant canonica impedimenta, quæ potest Pontificis dispensatio submouere.*

23 *Ad huius regni episcopatus & beneficia quælibet nonnisi ciues regnicolæ nunc promouentur.*

24 *Canonica electio nisi per scrutinium vel compromissum vel inspirationem fiat, irrita est.*

25 *Scrutinium si rite fiat, vocum numerus maior concludit electionem.*

26 *Cui vel soli vel cum aliis vnanime compromisso mandata electio sit, re integra reuocabile, poterit seipsum is eligere.*

27 *Inspiratio ex publico omnium consensu in vnum repentino emergit.*

28 *Neglecta intra menses tres electio episcopi ad superiorem deuoluebatur.*

29 *Nunc reseruatis Romanæ Sedi electionibus episcoporum earum forma vix in dignitatibus & officiis electiuis ex priuilegio vel statuto seruatur.*

30 *Ad*

30 ***Ad regias vero cathedrales vnum ex tribus a Capellano Maiori propositis Rex fere deligit ac nominat Romano Pontifici instituendum & ordinandum.***

NOn aliud, nisi *ordinaria communibus suffragiis nuncupatio idoneæ personæ ad dignitatem ecclesiasticam*, est electio canonica (*a*). *Ordinaria* inquam, vt electio strictim accepta distinguatur ab extraordinariis prælatorum delectibus per specialem Dei *inspirationem* (*b*), diuinasque *sortes* (*c*), de

(a) Apud latinos generatim *electio* idem sonat, quod e quauis personarum, rerumue multitudine vnam secernere vel ad eligentis emolumentum, vel ad eius, qui eligitur, dignitatem. Hoc sensu amplissimo Bonifacius VIII, *in alternatiuis*, ait, *debitoris est electio*, in *cap. 70 de reg. iur. in 6.* Quo spectat Digestorum rubrica *de electione vel optione legata*.

(b) In Act. Apostol. *cap. 13 ver. 2*, dixisse legitur *Spiritus Sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumsi eos*. Timotheum electum Ephesi episcopum per prophetiam, indicat Chrysostomus ex illis verbis *ep. 1 ad Tim. cap. 1 vers. 18*. *Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum praecedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam*. Eusebius *lib. 6 cap. 11*, tradit Alexandrum in Cappadocia episcopum diuino translatum oraculo fuisse ad sedem Hierosolymitanam. B. Gregorius Nyssenus *in vita S. Greg. Thaumaturgi*, Alexandrum Carbonarium diuinitus electum Comanum episcopum enarrat. B. Cyprianus *ep. 38, 39, & 40 ad Cler. Carthagin.* adfirmat non humanis, sed diuinis suffragiis ad episcopatum electos Celerinum, Aurelium, & Numidicum. Sozomenus *lib. 2 cap. 17*, refert ab Alexandro Alexandriæ episcopo sibi successorem diuina inspiratione designatum S. Athanasium. S. Fabianum quamuis peregrinum cœlesti columbæ indicio ad pontificalem Romæ cathedram elatum, testatur Eusebius *lib. 6 cap. 29*. Beatos quoque Marinum Turonensem, Seuerum Rauennæ, Euortium Aureliæ, Ambrosium Mediolani, alios alibi diuinitus præmonstratos episcopos tradit historia.

(c) Sortes in electione S. Mathiæ ad Apostolatum datas inter eum & Barsabam iustum, littera sacri textus docet *Actor. I.* Verum non debere nos hoc Apostolorum exemplo ductos sortibus credere, quum priuilegia singulorum non possint legem facere communem, probe monet diuus Hieronymus in *can. non statim 2 C. XXVI qu. 2.* Alia in episcoporum electione exempla sortium æuo apostolico & suppari esse vel nulla omnino vel quampaucissima, monet Doduellus *dissert. 1 in Cyprian. §. 17.* *Quid enim sors est?* inquit *lib. 2* de diuinat. *Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras: quibus in rebus temeritas & casus, non ratio nec consilium valet. Tota res est inuenta fallaciis ad quaestum aut ad superstitionem*. Tamen seculo VI synodus Barcinonensis in Hispania an. 599 *can. 3*, vsum sortium vel instaurare vel probare ad normam Apostolorum censuit, dum cauit, *vt duobus aut tribus, quos ante consensus cleri & ple-*

de quibus nonnulla in ſacris litteris, geſtiſque priſcorum Patrum exempla patent: aut per *nominationem*, *præſentationem*, *poſtulationem*, & *translationem*, quas inuexit diſciplina recentior. Enimuero ex communi loquendi vſu *nominationem* nunc faciunt Reges, *præſentationem* fundatores eccleſiarum & patroni, *poſtulationem* (*a*) electores pro iis, quibus canonicum aliquod impedimentum, quominus eligantur, obſtat: *electionem* vero canonicam, legitimamque facit eccleſiaſticum ſiue cleri ſiue Capituli cathedralis ſiue Cardinalium collegium de perſonis *idoneis*, nullo ſcilicet nexu canonum impeditis. *Nuncupatio* autem ideo dicitur, vt electio ne confundatur cum *collatione* & *inſtitutione*, quam ab hierarchico ſuperiore debet electus impetrare, ſibi vt deſtinatam dignitatem reapſe adquirat.

II. Varias humani iuris viciſſitudines pertulit electio epiſcoporum, ſi aut perſonæ qua eligentes qua electæ, aut eligendi formæ a primordiis eccleſiæ ad hæc vſque tempora ſpectentur. Apoſtolos duodecim Chriſtus ipſe Dominus ore ſuo ad ſe, quos voluit, vocauit (*b*), miſitque in vniuerſum mundum, ſicuti Pater ſuus eum miſerat (*c*). Apoſtoli vero pri-

& plebis elegerit, metropolitani iudicio, eiuſque coepiſcopis præſentatis, *quem* ſors, *præeunte epiſcoporum ieiunio*, *Chriſto Domino terminante*, *monſtrauerit*, *benedictio conſecrationis adcumulet*. Inde ven. Beda a Gratiano in *can. non exemplo* 4 *eadem* C. & *qu.* laudatus ait: *Siqui tamen neceſſitate aliqua compulſi Deum putant* ſortibus *exemplo Apoſtolorum eſſe conſulendum*, *videant hoc ipſos Apoſtolos nonniſi collecto fratrum cœtu*, & *precibus ad Deum fuſis egiſſe*. At Honorius III ſortes in electionibus perpetua prohibitione damnauit, *cap. eccleſia veſtra* 3 *de ſortileg.*

(a) Apud ICtos *poſtulare eſt deſiderium ſuum*, *vel amici ſui in iure apud eum*, *qui iuriſdictioni præeſt*, *exponere*, *vel alterius deſiderio contradicere*, ex Vlpiani definitione in *l.* 1 §. *poſtulare D. de poſtulando*. In ſacris canonibus quandoque pro electione ipſa promiſcue ſumitur *poſtulatio*, vt in *can. ſtatuimus* §. *his omnibus*, *can. Oſius*, & *ſeq. diſt.* 61, *can. Valentinianus diſt.* 63, *cap.* 13, 20, 23, 28, 30, & 40 *de elect.* Sed in rubrica decretalium *de poſtulatione prælatorum* hæc ſpeciatim vox ſignificat ſupplicem petitionem, qua Superiorem rogant eligentes, vt aliquem canonico impedimento obnoxium præuia diſpenſatione ad dignitatem promoueat, puta neophitum, illegitimum, monachum, alterius eccleſiæ epiſcopum, in ſacris non conſtitutum, bigamum, irregularem.

(b) Marci *cap.* 3 *verſ.* 13, & Lucæ *cap.* 6.

(c) Marci *cap.* 16 *verſ.* 16, & Ioannis *cap.* 20 *verſ.* 21.

primum omnium S. Mathiam ad episcopatum Iudæ proditoris suspendio vacantem elegerunt vnanimes in prima synodo Ierosolymitana. *Duos* enim ii, vt legimus in Actis Apostolorum (*a*), *statuerunt*, hoc est elegerunt Apostoli, Barsabam iustum & Mathiam: datisque inter eos sortibus, *cecidit sors super Mathiam; & adnumeratus est cum vndecim Apostolis*. Textus græcus pro verbo *& adnumeratus est*, habet καὶ συγκατεψηφίσθη, idest calculis & suffragiis factus est (*b*). Vnde Innocentius Cironius (*c*) scite arguit duas insimul formas in B. Mathiæ electione adhibitas, alteram sortium, alteram suffragiorum. Immo bis videntur, ni fallor, suffragia dedisse Apostoli: primo, dum ante sortes statuerunt duos; secundo post sortitionem, vbi collegio apostolico alterum ex duobus adnumerauere.

III. In ea electione præsentem turbam hominum fere 120 adfuisse, patefacit ipsa sacri textus littera; dum *fratres, virosque fratres*, ad quos de Apostolo eligendo solos sermonem conuertit Petrus, nuncupat Apostolos, vt ita eos distinguat a ceteris vna congregatis de turba viris. Ideo nonnisi fratres ipsi, scilicet vndecim Apostoli fuisse videntur, qui *statuerunt duos* & *dederunt sortes* suffragiis suis. In veteri quoque testamento (*d*) subrogatus legitur Eleazarus per

(a) Actor. *cap.* 1 *in fine*.

(b) Sic interpretatur diuus Chrysostomus *hom.* 3 *in Acta*. *Ψῆφος* enim est calculus, quo in comitiis & conuentibus fertur suffragium, vti obseruat Innoc. Cironius *in Decretalium paratitlo de sortilegis*. Auctor *libri* diuo Dionysio Areopagitæ inscripti *de ecclesiastica hierarchia par.* 3 *cap.* 5, non abs re putat sortis nomen in electione diui Mathiæ non accipiendum pro tessera diuinationis, seu casu fortuito ex vrna producto; sed pro diuino & præcipuo Sp. S. munere, qui omnium corda Apostolorum insimul flexit ad Mathiam potius, quam Barsabam eligendum, diuinumque ore apostolorum oraculum & iudicium inter duos Apostolatus candidatos protulit. Sors enim (definit S. August. *in psalm.* 30) *res est in dubitatione humana diuinam indicans voluntatem*. Sortes immo dictæ sæpenumero sunt nedum oracula & responsa deorum, sacerdotumque, sed iudicia etiam rite prolata. Hoc sensu cecinit Virgilius *Æneid.* 6. *Nec vero hæ sine sorte datæ, sine iudice sedes*. Videsis dicenda inferius *lib.* 4 *tit.* 15 *num.* 1, *& seq.*

(c) Ciron. in decretal. *paratitlo de electione*.

(d) Numer. *cap.* 20 *vers.* 23, *& seq.* ibi: *Tolle Aaron & filium eius Eleazarum*

Moyſen iubente Domino coram omni Ebræorum multitudine. Quod vero quoslibet ordinandos epiſcopos bonum præſentis populi teſtimonium habere oporteret, ſcripſit diuus Paullus ad Timotheum (*a*). Id itaque *videmus*, inquam cum B. Cypriano *de diuina auctoritate deſcendere*, *vt Sacerdos* plebe preſente *ſub omnium oculis deligatur*, *& dignus atque idoneus publico iudicio ac teſtimonio comprobetur* (*b*).

IV. In diuerſas profecti regiones Apoſtoli ad epiſcopale miniſterium conſueuerunt inſpirante Deo attollere primitias fidelium, primos ſcilicet viros cuiuſque vrbis euangelicam fidem amplexos (*c*). B. Aſprenus, vt ceteros ſileam, ab ipſo Apoſtolorum Principe ad Romanam de Antiochena Sede tranſeunte ſortitus eſſe fertur quum fidei primitias, tum præſulatum eccleſiæ Neapolitanæ. Ab Apoſtolis vero creati, eorumque ſucceſſores epiſcopi alios ſimiliter conſtituerunt, vt Titum monuit Paullus (*d*), per ciuitates presbyteros & epiſcopos nonniſi publico præſentis populi teſtimonio dignos & probatos.

V. Præſentiam, teſtimoniumque ſuum plebs paullatim moribus adeo extendit ad ſuffragium & ius conſentiendi, diſſen-

zarum cum eo, & duces eos in montem Hor. Cumque nudaueris patrem veſte ſua, induas ea Eleazarum filium eius, Aaron colligetur, & morietur ibi. Fecit Moyſes, vt præceperat Dominus, & aſcenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

(a) *Ep. 1 ad Timoth. cap. 3 verſ. 7.*

(b) *Lib. 1 ep. 4* ad clerum & plebes Hiſpaniæ, in *cap. 12 de elect.* in prima Decretalium collectione. Cum B. Cypriano conſonat B. Hieronymus in *can. licet ergo 15 C. VIII qu. 1*, inquiens. *Requiritur in ordinando ſacerdote &* præſentia populi, *vt ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium, & hoc* adſtante populo, *nequa poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem quod & Apoſtolus præcepit in ordinatione ſacerdotis, dicens:* Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.

(c) S. Clemens I in egregia *ep. 1 ad Corinthios num. 42*, memoriæ prodidit; quod Apoſtoli *per regiones & vrbes verbum prædicantes* primitias *eorum ſpiritu probantes*, epiſcopos & *diaconos eorum, qui credituri erant, conſtituiſſent.*

(d) *Ep. ad Titum cap. 5 verſ. 5*, de qua ſuperius *pag. 190 lit. b*. Tertullianus in *apologetico cap. 39*, hanc ſecundo ſeculo diſciplinam viguiſſe tradit, dum ſcribit: *Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti.*

sentiendiue (*a*), vt promiscua & mutua esset alicubi olim significatio testimonii atque suffragii, & æquale inter clerum & plebem ius ferendi vel testimonium vel suffragium (*b*). Alibi tamen, alioue tempore alii aliter, vt sunt humana, senserunt, tribuentes clero soli suffragium, plebi solum testimonium (*c*).

VI. Quarto seculo, quo primum ecclesia extinctis persecutoribus christianos habuit Principes, de iure populari in electionibus cauere orsi sunt canones & leges. Laodicæna synodus (*d*) *turbis non esse permittendum eligere eos, qui debent in sacerdotio constitui*, censuit. Non suffragia honoratorum & nobilium, saniorisque partis populi; sed seditiosæ plebis tantum ab electionibus ecclesiasticis eliminata Patres Laodicænos voluisse putant nonnulli (*e*), secus alii (*f*).

VII.

(a) *Ipsa plebs*, aiebat S. Cyprianus *in supra cit. ep. 68* ad clerum & plebes Hispaniæ, *maxime habet potestatem vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi*. Hoc ep. fragmentum extat *in cap. 12 de elect.* in 1 comp. omissum a diuo Raymundo Pennafortio.

(b) *Factus est Cornelius*, scribit idemmet S. Cyprianus *ep. 75*, alias 52 ad Antonianum de Cornelio & Nouatiano *edit. Balutii*, *episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de clericorum pene omnium* testimonio, *de plebis, quæ tunc affuit*, suffragio, *& de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio*.

(c) Bellarmin. *de clericis lib. 1 cap. 7*, Xyst. Senens. *lib. 5 biblioth. adnot.* 118, Petr. de Marca *de concordia lib. 8 cap. 2 num. 2*.

(d) In Asia circa an. 320 celebrata (vti Baronius & Binius probant contra alios eam opinantes habitam esse circa an. 364 sub Liberio Pontifice ex eo, quod in Canonum codicibus Antiochænæ postponatur) *can. 3*, quem Gratianus exscribit in c. 6 *dist. 53*. In ea *dist.* totus est Gratianus in studio probandi nullum laicis ius esse secundum canones in episcoporum electionibus.

(e) Franc. Florens *ad lib. 1 Decretal. tit. 6 de elect. tract. 6 to. 1 pag. 113* edit. Paris. ex Dionysii exigui, & Cresconii versione illud græcum canonis Laodicæni verbum ὄχλω, latine exponit *turbam, multitudinem, plebem, vulgum*. Tum obseruat *in l. 6. C. Th. de episcopis* cautum itidem, ne fierent electiones *neque vulgari consensu, neque quibuslibet petentibus*. Simul *nec tumultu nec factione & iniuria*, ex *cap. 10 de elect. in comp. 1 Decretal.* & Nouella Leonis, & Maiorani *in fin. C. Th.* Quandoquidem illius æui Patres execrabantur eiusmodi corruptelas, factionesque turbulentas in episcoporum ordinationibus, præsertim Chrysostomus *lib. 2 de sacerdot. cap. 4, & lib. 3 cap. 15*, Hieronymus in *cap. 1 ep. ad Galatas*, ita scribens. *Nunc videmus plurimos non Dei iudicio, sed redemto fauore vulgi in sacerdotium subrogari*.

(f) Emm. Schelstrat. *in not. ad can. 19 Concil. Antioch.* Zonaras, & Bal-

VII. Prima synodus Nicæna (*a*) iure scripto vindicauit episcopis prouinciæ vel omnibus vel saltem tribus in vnum congregatis ordinationem non minus quam electionem episcoporum, confirmatione metropolitis reseruata: solumque testimonium & consensum clero & populo reliquisse videtur (*b*). In ordinationibus eorum inde solebant vterque proclamare: *dignus & iustus est* (*c*), vbi electio & ordinatio a synodo prouinciæ facta placeret. Alias obstabant acerrime, vt Sedis possessionem non acciperent episcopi inscio, inuitoque populo creati (*d*). Synodus hinc Sardicensis anno 447, cui plerique Patrum Nicænorum adfuere, *can.* 5, alias 6, censuit indulgere populis nouum præsulem postulantibus & eligentibus; vt ex vicina prouincia conuenirent episcopi ad ordinationem deficientibus prouinciæ episcopis celebrandam.

VIII. A quarto vsque ad IX seculum cuiusque prouinciæ synodus consueuit episcopos ordinare nonnisi a clero & populo vel postulatos vel electos vnanimi consensu (*e*); magnam

Balsamon *ad can.* 4 *Nicæn. &* 13 *Laodic. & can.* 1 *vulgo Apost.* memoriæ prodiderunt, in Oriente populi consensum prorsus desiuisse in electionibus æuo concilii Nicæni & Laodicæni.

(a) Nicæn. *can.* 4, & *6.* (b) Petr. de Marca *loc. cit.*

(c) Quam formulam scriptis retulere suis Eusebius *lib. 6 cap.* 29, S. Ambrosius *de dignit. sacerdot. cap.* 5, S. August. *ep.* 110, & Auctor *const. vulgo Apost. lib.* 8 *cap. 9.*

(d) Antiochena synodus (an. 341) *can.* 16, memorat episcopos, qui ob populi recusationem inire possessionem nequibant ecclesiarum: & simul expulsos de sedibus suis ob bellum vel persecutionem ad alias fore transferendos, eos si quis alius populorum habere delegisset.

(e) Id liquet ex Pontificum epistolis & Conciliorum actis. Siricius I seculo IV exeunte *ep.* 1 ad Himerium episc. Tarraconensem, relata in codicem canonum ecclesiæ Romanæ *cap.* 10, aperte scripsit probatum clericum presbyterio vel episcopatui non immerito sociari, *si eum cleri ac plebis euocauerit electio.* Cœlestinus I seculo V *ep.* 2 *ad episcopos Galliæ cap.* 5, *nullus*, ait, *inuitis detur episcopus*, cleri, plebis & ordinis *consensus & desiderium requiratur*, *can. nullus* 13 *dist.* 61, *& can.* 26 *dist.* 63. Tametsi eadem de re idem Pontifex ad episcopos Apuliæ & Calabriæ scribens *ep.* 3, vota populi indignos non semel eligentis & postulantis iudicio & repulsæ episcoporum subiecit. *Docendus* (inquit) *populus est, non sequendus: nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidque non liceat, commonere, non his consensum præbere debemus*, can. *docendus* 2 *dist.*62. In genera-

gnam honoratorum ciuium, maiorem ordinis nobilium & magistratuum, maximam Principis consensus rationem habens. Dum vero in duas, pluresue personas vota eligentium scinderentur: metropolitanus digniorem & maioribus ornatum suffragiis, meritisque præferebat (*a*).

IX.

nerali conc. Chalcedonensi *act.* 11, Stephanus episcopus Ephesinus sibi vt rite collatam dignitatem ostenderet, dixit: *Me quadraginta episcopi Asiani suffragio & nobilium & primatum populi & totius cleri & omnis ciuitatis ordinauerunt*. S. Leo M. *ep.* 10 ad episcopos prouinciæ Vienn. *Vota ciuium* (ait), *testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum in ordinationibus sacerdotum expectentur*, *can. vota ciuium* 27 *dist.* 63. Consonat Nouella Theodosii in Codice Theodosiano, de episcoporum ordinatione. Hilarius episcopus Arelatensis ideo inter cetera damnatus fertur, quod in transalpinis ecclesiis episcopos non minus ordinaret, quam deponeret inuitis ciuibus & inconsulto S. Leone M. ad quem inter eum & Viennensem antistitem lis de iure Primatus delata erat, cuius meminit Lud. du Pin. *de antiq. eccl. disc. diss.* 1 §. 10. S. Gregorius M. seculo VI clero & nobilibus, ordini & plebi Neapolitanæ dedit *ep.* 3, & 8 *lib.* 1, eos hortando vt episcopum eligerent, qui eam non dedecoraret sacratissimam dignitatem. Tum *ep.* 19, 27, 35, & 38 *eiusdem lib.* 2 ad Ducem Campaniæ, & pontificium in Campania Nuntium scripsit, vt conuocarent primates, populumque Neap. ad noui electionem episcopi, & nullus si forte dignus Neapoli occurreret, Romam tres compromissarios mitterent, cum speciali totius populi mandato ad electionem conficiendam, *cap.* 10 *de elect. in* 1 *compil.* Consimiles idem dedit epistolas ad clerum & populum Panormitanum, Ariminensem, Mediolanensem, Nepiensem, ceteros, quas laudat Thomassinus *par.* 2 *lib.* 2 *cap.* 10. Nono ineunte seculo Carolus M. *in capitularibus lib.* 1 *cap.* 84, assensum ordini ecclesiastico præbuit, *vt episcopi per electionem* cleri & populi *secundum statuta canonum de propria diœcesi eligantur*. Hadrianus I Pontifex eidem Carolo M. fassus est, sese in canonicis electionibus non immiscere, sed consecrare quidem quos clerus, populusque rite delegisset, vti narrat Thomassinus *loc. cit. cap.* 24 *n.* 3. Plures alias profert Gratianus decretales in *cit. dist.* 63, quibus ostenditur episcopos in ecclesiis Reatina, Asculana, Rauennatensi, Vercellensi, aliisque suburbicariis a clero, & populo cum assensu Imperatoris electos seculo IX, a summis Pontificibus Stephano IV, Leone IV, Nicolao I, Iohanne VIII confirmatos, consecratos sub Lothario Augusto, eiusque filio Ludouico, & Carolomanno Italiæ Rege. Nam iure metropolitano in suburbicariis ecclesiis vtebantur tunc temporis Romani Pontifices.

(a) S. Leo M. *ep.* 84, apud Gratianum in *can.* 36, *seu fin. dist.* 63, *ille*, ait, *omnibus præponatur, quem cleri, plebisque consensus concorditer postulauerit, ita vt si in aliam forte personam partium se vota diuiserint, metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus & studiis iuuatur & meritis: tantum vt nullus inuitis & non petentibus ordinetur*. S. Greg. M. *ep.* 40 *lib.* 8 ad clerum & ciues Neapolitanos, cuius fragmentum *in can.* 17 *C. VIII qu.* 1, *nec nouum*, scribit, *nec repre-*

ben-

IX. Frequentibus electionum dissidiis factum interea est, vt plebis, populique iura ad honoratos primum & optimatum ordinem, ab his deinde ad senatores & magistratum, postremo ad summos Principes omnino deuoluerentur (*a*). Hi autem seculo IX (*b*) vsque ad XII adorti sunt vetustum eligendi aut electionibus assentiendi ius in nouam vertere formam inuestiendi per annulum & virgam, seu instituendi episcopos sola Principis auctoritate sine vllo decreto, iudicioque synodorum prouincialium & sine confirmatione metropolitarum. Eodem seculo IX octaua synodus œcumenica recentem inuasionem reprimere studuit, sanxitue, ne quis laicorum Principum

hensibile est in eligendo episcopo, populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est, quando in huiusmodi causis non ex iudicio, sed ex solo fauore venit electio. Idemque ad Defensorem in Insula Corsica pontificium *ep.* 74 *lib.* 9 ait: *Si in duorum electione se diuiserint, decretis ad nos de more factis aduertant, vt requirentes de vita, actu & moribus eorum is, qui vtilior visus fuerit, ordinetur.* Si quando plures, quam duos elegisset clerus & populus, metropolitano quoque, vel seniori episcopo prouinciæ ius erat digniorem præeligendi, Thomassin. *par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 9. Iustinianus Imp. *Nou.* 123 *cap.* 1, iussit vt clerici & primares ciuitatis tres in electionibus episcoporum proponerent idoneas personas, vt ex tribus melior ordinaretur electione & periculo ordinantis. Si vero tres non inuenirentur idoneæ, liceret duas tunc, vel vnam intra sex menses eligere. Consonat *Nov.* 137 *cap.* 2, & *l.* 41 *C. de episc. & cler.* Ea de tribus constituta propositio fuisse potius nominario, nil iuris quæsiti nominatis tribuens, quam electio vera, videtur Innocentio III *in cap. quod sicut* 28 *de elect.*

(a) Basilius patricius, declinante V seculo vices in Italia gerens Regis Odoacris, rogatus a Simplicio Papa in extremis laborante, vt in successoris sui electione ad compescendas turbas adesset, edicere non dubitauit, ne Rege inconsulto Papa eligeretur. Istud fuisse præludium potestatis, quam sibi vindicarunt Italiæ Reges in episcoporum electionibus, notat Thomassinus *cit. par.* 2 *lib.* 2 *cap.* 16 *n.* 2. Pelagius I sequenti seculo VI *ep.* ad Narsetem Italiæ Ducem (quam Holstenius in *collect. Roman. pag.* 127 integram profert, Gratianus in perplura dissectam fragmenta) enarrat Paulinum Aquileiensem & Honoratum Mediolanensem inconsulto Imperatore contra receptam Italiæ consuetudinem constitutos fuisse episcopos, petitque brachium Principis ad eos coërcendos ob schismatis crimen. Diui Ambrosii electio in episcopum Mediolanensem ad exitum perducta quidem est Valentiniani Imperatoris auctoritate.

(b) Inter Neapolitanos episcopos S. Athanasium I anno 649 ab vniuerso clero & populo electum postremo fuisse: tum in successoribus eligendis, ordinandis omnino siluisse quum populi tum cleri suffragia, indicant monimenta *de episc. & archiep. Neap.* apud Bart. Chioccarell.

pum vel potentium electioni episcoporum se ingereret (*a*). Gliscentibus autem in dies in Oriente inuestituris laicalibus Romani Pontifices Leo IX, Victor II, Stephanus X, Nicolaus II, Alexander II, B. Gregorius VII, aliique successores ecclesiasticam ea in re libertatem tuendi studio iteratis conciliorum sanctionibus decreuerunt, vt clericorum aut monachorum nullus auderet de manu laici accipere inuestituram ecclesiæ vel beneficii (*b*).

X. Seculo XII abolendis reapse inuestituris consentire Principes orsi sunt pactis cum Sede apostolica conuentis. Henricus Imperator pro regnis Germaniæ rebus cum Calisto II compositis in IX generali Concilio, Lateranensi I anno 1123, primus omnium ecclesiasticis personis liberam dimisit electionem episcoporum & abbatum eo pacto, vt electi regalia per sceptrum iura ab Imperatore acciperent, qui assensum deberet suum præbere iudicio episcoporum prouinciæ. (*c*). Paullo post concordia inter Guilielmum I Regem Neapolitanum, & Hadrianum IV anno 1156 conuentum est, vt electiones prælatorum facerent quidem clerici, sed nonnisi post assensum a Rege præstitum publicarent (*d*)

XI. Itaque tunc desiuerunt omnino populorum suffragia, solisque relictæ clericis canonicæ electiones (*e*). Clericorum tamen & cleri nomine Canonicos & Capitula cathedralium designabant canones nouæ tunc exorientis disciplinæ.

(a) Synod. VIII in *can.* 1 *dist.* 63. (b) Gratian. *causa* XVI per totam.

(c) Iuretus ad Iuonis *ep.* 233 de historia inuestiturarum disserit vberrime.

(d) Verba huius concordiæ videsis supra *tit.* 10 *num.* 2 *in not. art.* 8. Petrus Blesensis *ep.* 10, memoriæ prodidit fratrem Comitis Loritelli prælatum ecclesiæ Agrigentinæ ab rege Guilielmo II (quem scriptores *bonum* appellant, respectu patris cognomine *mali*) reluctante Capitulo fuisse, ideoque officio Capellani Maioris admonendum, ne indigno eam præsuli committeret.

(e) Concilium Lateranense III an. 1179 sub Alex. III in *cap. cum in cunctis* 7 *de elect.* quoniam de clericis tantum eligentibus plura disponit, nullo de laicis populis prolato verbo, probabilem exhibet coniecturam populi tunc ab electionibus iam exclusi.

Quæ quoniam quamplurimos sine titulo ecclesiæ & sine præbenda sacris ordinibus nimis indulgenter initiatos tulit, aliter quam antiquior ferebat ætas: factum est, vt distinctionis gratia *Capitulum* & *Canonici* dicerentur presbyteri & clerici præbendarii, titulares, cardinales: *clerus* autem vagi & sine titulo extra numerum, ordinemque promoti. Vnum ideo corpus cum episcopo, vnumque senatum ecclesiæ Canonici solum conflare visi Alexandro III sunt, eorumque consilio negotia ecclesiæ tractanda (*a*), inter quæ principem obtinuit locum electio episcoporum: adeout sub Innocentio III episcopos Capitula cathedralium duntaxat (*b*) eligerent, exclusis quidem episcopis prouinciæ, sed reseruata summo Pontifici confirmatione & ordinatione, saluoque supremi Principis assensu.

XII. Huius regni reginæ Constantiæ ac Friderico eius filio idem Innocentius III regium electionibus canonicis assensum confirmauit (*c*). Quumque ea defuncta ipsemet Papa Frideri

(a) Alex. III. in *cap. nouit* 4, *&* *cap. quanto* 5 *de his quæ fiunt a prælatis sine consensu Capituli*.

(b) Liquet ex Inn. decretalibus *in cap.* 17, *& seqq. de elect. & cap.*4. *de postulat. prælator*.

(c) In pontificis inuestituræ litteris apud Rainald ad *an.* 1198 *n.* 67. *Electiones autem* (ait Inn.) *secundum Deum per totum regnum canonice fiant de talibus quidem personis, quibus vos ac hæredes vestri requisitum a vobis præbere debeatis* assensum. Aliisque litteris, quas idem Pontifex die 19 Nouem. 1193 rescripsit Constantiæ Imperatrici Reginæ Siciliæ, & charissimo filio illustri Regi Siciliæ. *Nevlla*, inquit, *super electionibus dissensio suscitaretur, modum faciendi eam curauimus explicare sic, vt in multis regiæ Serenitati deferentes libertatem ecclesiasticam non læderemus. Sede vacante Capitulum significabit vobis & vestris hæredibus obitum decessoris: deinde conuenientes in vnum inuocata Sp. S. gratia secundum Deum eligent canonice personam indoneam, cui requisitum a vobis præbere debeatis assensum, & electionem factam non different publicare. Electionem vero factam & publicatam denunciabunt vobis & vestrum requirent assensum. Sed antequam assensus regius requiratur, non intronizetur electus; nec decantetur laudis solemnitas, quæ intronizationi videtur adnexa; nec antequam auctoritate pontificali fuerit confirmatus, administrationi se vllatenus immiscebit*. Alias litteras in forma Breuis dedit Innocentius III ad Romualdum II Guarna patritium Salernitanum, & archiepiscopum XIV item Salernitanum, qui tutor fuerat vtr. Sic. Regis Guilielmi co-

derici regis natu minoris baliatum seu tutelam suscepisset; Capitulis Pennensi & Capuano rescripsit sese & vice regia, & auctoritate pontificia episcoporum electiones confirmare (*a*). Reges Corradus & Manfredus eodem assensus iure potiti sunt.

XIII. Gregorius IX, si fides Christiano Lupo (*b*) habeatur, excludendi gratia Fridericum II Imp. ab electionibus ecclesiasticis, primus incæpit canonicas in Imperio & Sicilia electiones suspendere, cathedrales ecclesias sibi reseruare, Sedibusque tunc vacantibus episcopos ecclesiæ Romanæ fidos, at Friderico aduersos sine cuiusque electione creare. Tum re fœliciter gesta electiones Capitulis restituit.

XIV. Sequenti seculo Clemens IV inuestituræ litteris ad Carolum I Andegauensem datis pro vtriusque Siciliæ regno cauit, Rexque facturum spopondit, ne in creandis ecclesiarum prælatis regius vnquam assensus aut consilium requireretur nec ante nec postea, neque in ipso electionis actu, saluo tantum iurepatronatus (*c*). Tum capitulis Caroli II Andegauensis ab Honorio IV probatis vetitum est personis generatim laicis sese electionibus prælatorum ingerere (*d*).

XV. Regio assensu vix abdicato emersit *regium placitum* & *exequatur*, sine quo nostri non passi sunt Reges, episcopos iam electos, consecratosque ecclesiarum administrationem, possessionemque inire. Nam Nicolaus IV modo dicto Carolo II anno 1288 indulsisse fertur, vt huius regni ecclesiis non præficerentur, qui Regi essent suspecti (*e*). Idemque Rex ideo regium placitum quum denegasset Manfredo

cognomine *Boni* vndecimum ætatis annum agentis, eisque præscripsit formam compositionis inter Sedem apostolicam, regiamque Curiam super electionibus canonicis in regno vtr. Siciliæ celebrandis. Liquet ex ms. Codice monimentorum Ecclesiæ Salernitanæ,

(a) Innoc. III in *cap.* 17 & 18 *de elect.*

(b) P. Lupus *in canon. Concil. to.* 3 *dissert.* 3 *cap.* 8.

(c) *Art.* 16 capitulorum inuestituræ, de quibus supra *tit.* 10 *num.* 3 *lit. a*.

(d) *Art.* 6 supra quoque relato *num.* 4 *lit. a*.

(e) Bart. Chioccarell. *tom.* 4 *archiuii*.

Gisonio sibi suspecto, episcopatus Melitensis possessionem ei frustratus est (*a*). Successorum placita Principum permultis huius regni præsulibus concessa promit Chioccarellus (*b*).

XVI. In ecclesiis tamen iurispatronatus regii integrum tunc Regibus Andegauensibus ius erat assensus in electionibus. Nam Benedictus XI ad Carolum II die 28 Nouembris 1303 rescripsit in electione episcopi Lucerini, cuius ecclesia de iurepatronatus Regis est, regium a Capitulo assensum fore expetendum, adeo vt sine eo electus confirmari non posset (*c*).

XVII. Eodem XIV seculo ineunte abrogatum ius Capitulorum cathedralium est pontificiis collationibus & reseruationibus. Viam strauerunt frequentissimæ inter eligentes, electosque discordiæ ad supremum Sedis apostolicæ iudicium deferri solitæ (*d*), quibus redundat Corpus Iuris Canonici; crebræ simul simoniæ; laicorumque turbæ libertatem eligentium plerunque opprimentes (*e*). Innocentius III ob iterata Capituli Rhemensis in postulando primum episcopo Belluacensi, tum in alio eligendo dissidia elegit abbatem Cisterciensem in episcopum Rhemensem (*f*). Vrbanus IV anno 1263 diuisis pariter Capituli suffragiis ad Sedem Meclinienſem promouit Abbatem

(a) Vghell. *to. 1 Italiæ sacræ in episc. Melitens. n. 16.*
(b) B. Chiocc. *loc. cit.* (c) Idem B. Chiocc. *to. 7 archiuii tit. 3.*
(d) In Salernitana ecclesia diuisis Capituli suffragiis ad vacantem Archiepiscopi sedem inter Franciscum Caratium Parisiensem, & Joannem de Rogeriis ambo Salernitanos Canonicos, & deuoluta inde ad Sedem apostolicam causa electionis discordis: Clemens V anno 1310 elegit primum creauitque Archiepiscopum illius ecclesiæ Robertum Cœnomanensem olim archidiaconum suum ipsius capellanum & thesaurarium. Eoque ex tempore omnino desiit capitularis electio archiepiscopi. Id quod ferunt monimenta in ms. Codice Ecclesiæ Salernitanæ collecta anno 1714. Eidem propterea fato aliæ simul huius regni ecclesiæ cathedrales tunc discordiis Canonicorum turbatæ succubuerunt.
(e) Leo X *in const.* 20 §. *& cum electionibus 6 to. 1 Bullarii* (in qua inserta leguntur Galliæ Concordata) ex hisce tribus caussis potissimum ortas episcopatuum reseruationes tradit.
(f) *Ne si denuo restitueremus vobis licentiam eligendi, denuo apostolica licentia abutentes Rhemensem scinderetis ecclesiam*, rescripsit Innocentius apud Thomassin. *to. 2 lib. 2 cap. 33 num. 5 in fine.*

batem Claraeuallensem (*a*). Bonifacius VIII anno 1294 dignitates generatim & ecclesias apud Sedem apostolicam vacaturas quum eidem Sedi apostolicae aperte reseruasset: Cathedrales simili quoque modo vacaturas tacite reseruauit (*b*). Benedictus XI anno 1303 quatuor Patriarcharum electiones tempore schismatis vel infidelitatis nonnisi consulto Pontifice Romano celebrandas iussit (*c*). Tum anno 1305 omnes generaliter patriarchales, archiepiscopales & episcopales ecclesias Clemens V primus omnium Pontificatus sui tempore apud Sedem vacaturas sibi, suaeque dispositioni reseruatas (*d*) expresse voluit. Eumque imitati sunt Ioannes XXII, ceteri successores Pontifices, qui suis Cancellariae Regulis reseruationem cathedralium singulatim innouarunt, adiecta clausula; *quotiescunque summi Pontifices illa vti voluerint* (*e*). Hanc nouissimus adhibuit Clemens VII, primusque deleuit Paullus III Clementis successor anno 1534 (*f*). Ita abdicatis omnino Capitulorum electionibus, episcopos vbique Papa & eligere & ordinare consueuit, praeterquam in regnis Germaniae. Id quod nonnullae nationes aliquando aequo, mox iniquo tulere animo.

XVIII. Concilium Constantiense anno 1427 irrito conatu studuit reseruationes submouere, vt restitueret Capitulis cathedralium electiones (*g*). At pseudo synodus Basileensis, quae generalibus beneficiorum reseruationibus, praeterquam clausis in corpore iuris, aduersata magis est, probauit vtique reseruationem episcopatuum Romanae Sedi pontificiae, dummodo causa probabilis & euidens adesset (*h*). Sublatis vero

(a) Idem Thomassinus *cit. lib. cap.* 35 *num.* 5.
(b) *Cap.* 1 *de preb.* in extr. com. & *cap.* 2, 3, & 33 *eod. tit. in* 6.
(c) De quo iam dictum superius *tit.* 14 *num.* 6.
(d) Extrauag. com. *in cap. etsi in temporalium* 3 *de praebendis*.
(e) Haec clausula legitur in Regula Innoc. VIII, Leonis X, Clem. VII
(f) Rigant. *to.* 1 *comment. in Reg.* 2 *Cancell.* §. 1 *num.* 9.
(g) Emm. Gonzalez *in cap.* 2 *de elect. num.* 9.
(h) Thomassin. *to.* 2 *lib.* 1 *cap.* 45. Monachis vero ius electionum restituere.

vero electionibus ius regium emersit nominandi vel præsentandi episcopos, & abbates, quod paulatim ex Concordatis inualuit.

XIX. Huius regni Neapolitani episcopatus omnes Ferdinandus catholicus capitulis anno 1486 cum Innocentio VIII conuentis remisit primum liberæ Papæ collationi (*a*). Mutato deinde consilio pontificiis obstitit collationibus, & Legato pontificio ea de re conquerenti respondit, sibi magis regnicolas, quam Papæ absenti esse notos; eorumque personas, quas Rex ipse dignas eligeret, posse a Romano Pontifice tum confirmari (*b*). Pacis studio tandem Clemens VII anno 1529 Carolo V Imperatori tanquam Regi Neapolitano, eiusque successoribus indulsit nominationem præsulum ad XXIV cathedrales ecclesias limitrophas, scilicet octo archiepiscopales superius iam enumeratas (*c*), & sexdecim episcopales. Hæ sunt Acerræ, Aquilæ, Ariani, Caietæ, Casertæ (*d*), Cassani, Castri Stabiensis, Crotonis, Gallipolis, Iuuenacii, Monopolis, Oyræ, Potentiæ, Puteolorum, & Vgenti. Ceteræ omnes ad liberam Romani Pontificis electionem, collationemque relictæ sunt (*e*).

XX.

tuere Patres Basileenses acrius contenderunt, id quod obseruauit Rota Romana *dec.* 297 *num.* 9 coram Verallo *par.* 1.

(a) Qua de re supra *tit.* 10 *num.* 7.

(b) Rainald. *ad an.* 1487 *num.* 11.

(c) *Tit.* 16 *de metropolitanis n.* 9.

(d) Hanc ecclesiam episcopalem regiæ nominationis fecit anno 1764 Benedictus XIV pro episcopatu Triuentino, quem liberæ Pontificis collationi dimisit vicissim Rex Carolus D. N. vt patet ex litteris in forma Breuis ad eundem Regem datis.

(e) Tabulæ fœderis inter Car. V Rom. Imp. & Clem. VII conclusi die 29 Iunii 1629 apud Io. Christian. Lunig *to.* 5 Codicis Italiæ diplomatici *sect.* 1 de summo Pontifice ac Sede Romana *dipl.* 110 hæc habent §. 6. *pag.* 238. *Actum fuit & conuentum, quod ad tollendum omne dubietatis obstaculum & ne deinceps in exequendis apostolicis prouisionibus emergat impedimentum: sua Sanctitas ex eius benignitate & gratia ac exuberanti liberalitate & pro maiori ipsius regni tutela, vt in locis limitrophis nonnisi personæ acceptæ & fidæ præponantur, vtque de cetero tam apostolicæ Sedis auctoritas quam regalis dignitas suis (vt decet) præeminentiis sine vllo scrupulo seu obstaculo libere vti valeat*

XX. In iis autem electionibus ecclesiasticis quibuslibet, quæ ex priuilegio vel consuetudine ad Capitulum vel quoduis Collegium pertinent, suffragium habent Canonici in sacris constituti ordinibus vel subdiaconi saltem (*a*): inferiores nequaquam, neque impuberes (*b*), excommunicati, aliisque censuris irretiti (*c*).

Ab eligentibus & nominantibus ad eligendos & nominandos, eorumque qualitates nunc par est conuertere sermonem.

XXI. Quod nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimum ætatis annum exegerit, & legitimo sit matrimonio natus, quique vita etiam & scientia commendabilis demonstretur; decreuit Concilium Lateranense sub Alexandro III (*d*). Addit Tridentinum (*e*), vt eligendus etiam in sacro Ordine saltem sex mensium spatio constitutus antea sit:

præ

leat, teneatur & debeat in ipsius nouæ inuestituræ concessione tam pro se, quam pro successoribus suis eidem Cæsari & suis in dicto regno successoribus *perpetuo concedere & reseruare* nominationem & præsentationem *viginti quatuor ecclesiarum dicti regni, inferius particulariter nominatarum, & fiant super his prouisiones in debita & ampla forma cum omnibus clausulis & erogationibus necessariis, quæ sumant effectum infra mensem a die ratificationis fiendæ per S. Sanctitatem; sine tamen præiudicio prouisionum hactenus legitime factarum, regressuumque siue accessuum iam concessorum, si aliqui legitime expediti reperiantur: reliquis omnibus ecclesiis ac beneficiis dicti regni (exceptis duntaxat his, quæ* iuris patronatus *existant) ad liberam dispositionem apostolicæ Sedis remanentibus iuxta ipsarum inuestiturarum formam. Et vt hæc reciproce deinceps obseruari valeant, prouidebit Cæsar, ne sui ministri, qui ipsius regni administrationi commissi fuerint, deinceps in non reseruatis ecclesiis, & quæ iurispatronatus non extiterint, nequaquam manum apponant, neque exequutionem bullarum aut prouisionum apostolicarum impediant. Nomina autem ecclesiarum reseruatarum sunt hæc.* Archiepiscopatus *Salernitanus, Regiensis, Tarentinus, Brundusinus, Ydruntinus, Tranensis:* Episcopatus *Aquilanus, Caietanus, Lancianensis, Cotronensis, Tropeensis, Monopolitanus, Castellimaris, Puteolanus, Cassanensis, Acerranus, Otrensis, Ariancnsis, Materanus, Potentinus, Triuentinus, Iuuenaciensis.* Hanc ipsam concordiam memorant Regens de Ponte *dec.* 12, & Reg. de Marinis *lib.* 1 *resolut. cap.* 152.

(a) Clement. *vt ii 2 de æt. & qualit. ordin. Trid. sess.* 22 *de ref. cap.* 4.

(b) *Cap. ex eo 32 de electione in 6, cap. postulasti de cler. exc. ministr.*

(c) Innoc. III in *cap. cum inter 6,* & *cap. illa quotidiana 39 de elect. cap. cum dilectus 8 de consuetud.*

(d) *Cap. cum in cunctis 7 de elect.* (e) *Sess. 22 cap. 2 de reform.*

prætereaque antea in vniuersitate studiorum magister siue doctor, aut licentiatus in sacra theologia vel iure canonico fuerit, aut publico alicuius academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

XXII. Qui vero non ex legitimis nuptiis orti sunt, ad dignitates & ordines ecclesiæ promoueri eos abhorrent sacri canones (*a*). Infamia quoque notatos & criminibus obnoxios (*b*). Neophitos, scilicet ad fidem recenter conuersos, ne superbiant (*c*). Filios hæreticorum (*d*). Schismaticos (*e*). Excommunicatos (*f*), suspensos, interdictos & irregulares ex defectu quum animæ (*g*) tum corporis, nimirum insigniter deformes & aliqua corporis parte defectos (*h*), præsertim eunuchos (*i*). Bigamos (*k*). Aliarum ecclesiarum episcopos (*l*). Monachos sine superioris sui permissu (*m*). Exteros idioma populi, cui præficiendi sint, nescientes (*n*). Horum quidem omnium electio sine speciali summi Pontificis

(a) *Cap. 1, & fin. de fil. presbyter. cap. innotuit 20 de elect.*

(b) *Cap. omnipotens 4 de accusat.* Infamibus portæ non pateant dignitatum, *cap. 87 de reg. iur. in 6.*

(c) Ex Apostoli præcepto *ep.* 1 ad Timoth. *cap.* 3. At S. Ambrosius ordinatione diuina electus est episcopus Mediolanensis, non baptizatus adhuc, *can. Valentinianus 3 dist. 63.*

(d) *Cap. vergentis 10, & cap. excommunicamus 13 de hæret. cap. quicumque 2 §. hæretici, & cap. statutum 15 de hæreticis in 6.*

(e) *Cap. quia diligentia 5 de elect.*

(f) *Cap. vlt. de clerico excom. ministr.*

(g) *Cap. cum dilectus 8 de consuet. & cap. cum adhæc 1 de postul. prælat.*

(h) Ex *ep.* Gelasii ad episcopos Lucaniæ in *can. non confidat 59 dist. 50.*

(i) Leo IX *ep.* ad Michaelem Imp. Constantinop. *Absit vt velimus,* ait, *credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ ecclesiæ contigisse, vt eunuchos contra primum S. Nicæni Cincilii capitulum passim promouendo fœminam in Sede pontificum suorum sublimasset aliquando.*

(k) *Cit. can. non confidat.* Quo spectat illud Apostoli sensu litterali acceptum: *Oportet episcopum vnius vxoris esse virum.*

(l) In *cap. etsi vnanimiter 6 de postul. præl.*

(m) D. Greg. M. *in can. quam sit XVIII qu. 2*, & *can. siquis monachus* C. *XVI. quæst.* 1. Limitatur id in abbate exempto ex *cap. si abbatem 32 de elect. in 6.*

(n) *Ex Reg.* 20 Cancellariæ apostolicæ *de idiomate*, quæ loquitur de parochiis & beneficiis curatis.

cis gratia & dispensatione, quæ postulanda humiliter est, habebitur irrita (*a*).

XXIII. Hoc in regno Neapolitano inhabiles omnino facti sunt ad episcopatus & quæuis beneficia obtinendum exteri, aduenæque: id nisi alicui speciatim Rex indulserit ex gratia in ciuitatem recepto. Carolus V, & Philippus II primum rescripsere, vt regnicolæ alternatim & exteri ad cathedrales regni ecclesias regias nominarentur (*b*). Tum Carolus VI rescripsit generatim vniuersis ecclesiis præfici solos regnicolas debere (*c*). Exinde factum, vt singuli nouiter promoti regium placitum super litteris pontificiis pro adipiscenda possessione sibi collatarum ecclesiarum non obtineant vnquam, nisi antea docuerint se in aliquo regni loco ortos baptizatosque fuisse, exhibeantque idcirco penes acta Curiæ Capellani Maioris authenticam baptismatis fidem. Idipsum denique firmatum est nouissimo Concordatorum iure (*d*), quo

(a) *Cap. innotuit* 20 *de elect.* totoque *tit. de postulat. prælator.*

(b) Ioannis Christiani Lunig codex Italiæ diplomaticus *tom.* 4 *sect.* 2 *de vtriusque Siciliæ regno diplom.* 179 habet *capitula gratiarum* a Carolo V Rom. Imp. & Siciliæ Rege concessarum vniuersitati & hominibus regni Neapolitani expedita Bruxellis die 12 Martii 1550, in his *cap.* 4 ita conceptum. *Placet Cæsareæ & Catholicæ Maiestati concedere, quod officia, quæ inde vacauerint in dicto regno, conferantur* regnicolis oriundis . . . , *intelligendo* oriundos *omnes etiam natos extra regnum; dummodo fuerint iuxta priuilegium fidelissimæ ciuitatis* facti ciues *Neapolitani per magnificos Electos, & pariformiter alios* ciues factos *per alias ciuitates demaniales dicti regni, quæ ex priuilegiis regiis eis concessis habent facultatem creandi ciues: dum tamen duxerint* vxores regnicolas *& habuerint* domos proprias *in dictis ciuitatibus, in quibus facti fuerint ciues*, & habitauerint *in regno saltem* per quinquennium; *& etiam omnes tenentes* baroniam *vel alia* feuda, *& omnes qui* habitauerint per annos decem *cum vxoribus, possidentes bona stabilia* . . . *Quo vero ad* beneficia ecclesiastica, *videlicet archiepiscopatus, abbatiæ, prioratus, canonicatus, præbendæ & cetera beneficia quæcunque spectantes & spectantia ad collationem seu nominationem & præsentationem Cæs. Maiest. conferantur pro* medietate regnicolis, *pro alia ad beneplacitum, & cum vacauerint*, alternatim *prouideantur, prout seruatur in regno Siciliæ vltra pharum; hoc videlicet modo & forma, quod beneficia per exteros quomodolibet vacantia regnicolis conferantur, cum vero per regnicolas vacare contigerit, prouideantur ad Cæs. & Cath. Maiest. beneplacitum.*

(c) Ex *to.* 2 *priuileg. Neap. Caroli VI pag.* 229.

(d) *Cap.* 8 Concordator. *art.* 1.

plane cautum vt episcopatus omnes & quæcunque alia huius regni beneficia regnicolis tantum conferantur: exceptis ducatis viginti millibus pensionum super ecclesiis, quæ ad regiam non pertinent nominationem, quos Papa suis ecclesiastici Status subditis poterit reseruare.

Hactenus de personis quum eligentibus & nominantibus, tum eligendis & nominandis. Mox de forma electionis & nominationis dicendum.

XXIV. Triplicem eligendi formam canonicam esse tradit concilium Lateranense IV, scilicet per *scrutinium*, *compromissum* & *inspirationem*. Statuit in primis de *scrutinio*, *vt quum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent & volunt & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secrete & singillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major & sanior pars Capituli consentit*. Deinde ad *compromissum* & *inspirationem* transiens ita cauit. *Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant de pastore. Aliter electio facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem absque vitio celebrata*. Qui vero contra præscriptas formas *eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur* (*a*).

XXV. Ex hoc Lateranensi canone desumuntur qualitates ad valorem electionis necessariæ; plures quidem in *scrutinio*, quam in reliquis duabus formis. Nimirum conuocatio omnium (*b*) & præ-

(a) Conc. Later. IV sub Innoc. III *in cap. quia propter 42 de electione*.

(b) Bonif. III *in can. nullas 7 dist. 79*, & Innoc. III *in cap. bona memoriæ 36 de elect.* Vocandi ad electionem episcopi consueto loco & tempore condicto faciendam sunt omnes nedum Canonici de iure, sed alii etiam extra Capitulum, quibus consuetudo ius eligendi detulerit, *cap. cum ecclesia Sutrina de caus. poss. & propr.* vbi Inn. III irritam declarauit electionem Sutrini episcopi a solo Capitulo factam, ex eo quod ad eam non vocati essent clerici conuentualium ecclesiarum, qui interesse consueuerant. Vel quibus aliquando

& præsentia in cœtu congregato (*a*) ius eligendi habentium (*b*); trium scrutatorum numerus, munusque (*c*); suffragia scripto danda sine vlla conditione (*d*); publicatio suf-

 fra-

do Pontifex conueniendi vel præsidendi negotium demandauerit, *cap. cum in veteri* 52, & *cap. his quibus vlt. de elect.* Singuli quidem vocalium præsentes sunt solitis campanæ signis vel præconis vocibus vocandi; absentes vero intra prouinciam per litteras vel nuntium, seruata locorum consuetudine: extra prouinciam degentes nequaquam, Barbosa *lib.* 1 *iur. eccles. cap.* 12 *n.* 88. Nam Inn. III in *cap. coram* 35 *de elect. -- fratribus*, inquit, *omnibus, qui fuerint* in prouincia *conuocatis*. Contrario itaque sensu absentes extra prouinciam non vocandos censuit. Absentes tamen intra prouinciam, vbi velint; poterunt per procuratorem dare suffragium, si iusto detineantur impedimento, quominus intersint per sese, *cap. quia propter* 42 §. 1 *de elect. & cap. si quis* 46 *eod. tit. in* 6.

(a) *Can. in Genesi* 55 *de elect.* Ne clandestina fit electio, eam non priuatis conuenticulis & semotis, difflitisue locis, aut importuno tempore, vel celandi animo facere; sed publice simul collecti electores concelebrare debent, *can. siquis* 2 *dist.* 79 ex decreto Romanæ synodi sub Symmacho. Clandestinam fuisse electionem S. Athanasii Alexandrini, vt eam irritarent, calumniabantur Ariani, Sozomen. *lib.* 2 *cap.* 16, & Nicephorus *lib.* 8 *cap.* 44. Sed eam rite, publiceque actam ostendit epistola synodica concilii Alexandrini ad omnes vbique catholicæ ecclesiæ episcopos. Absentia vero vocatorum elapso termino electioni haud officit a præsentibus gestæ, *cap. cum inter* 18, & *cap. cum nobis* 19 *de elect.*

(b) Vnius ex vocalibus contemtus nullitatem electionis parit. Quum in eiusmodi negotiis *consueuerit contemtus vnius plus obesse, quam multorum contradictio in præsenti*, ait Inn. III in *cap. bonæ memoriæ* 36 *de elect.* Fagnanus in *cap. quia propter* 42 *de elect. num.* 40 *de substantia* electionis esse docet, vt electores congregentur in vnum, non autem vt omnes sint præsentes; dummodo præsentes adsint duæ saltem partes eorum, qui ad electionem vocari debent; alias non esset ibi Capitulum seu vniuersitas: sed si duæ partes sint præsentes; tunc valebit, quod maior pars disposuerit.

(c) Dupliciter scrutatores singula eligentium vota secreto inquirunt vel viua voce a singulis nomen eius, qui eligitur, secreto excipiunt, quod continuo scribat aliquis scrutatorum; vel tabellas, schedulasue, quæ coniici solent in vrnam, colligunt. Quandoquidem vsus tesserarum sine scripto nomine, plerumque diuersi coloris; quæ in ceteris electionibus adhibentur frequentissime, est in eligendis episcopis omnino abolitus.

(d) Ex *cap. in electionibus* 2 *de elect. in* 6, vbi Concilium Lugdunense vsque adeo reprobauit *in electionibus & postulationibus ac scrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi, vota conditionalia, alternatiua vel incerta; vt huiusmodi votis pro non adiectis habitis, ex puris solum consensibus celebretur electio; voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice in aliis residente.* Idemque

fragiorum incontinenti (*a*); collatio votorum (*b*); & vis eam concludens maioris & sanioris partis (*c*). Maior autem pars Capituli fere dicitur, quæ vno saltem voto excedit medietatem Canonicorum eligentium (*d*): nisi consuetudo alicubi specialis vel statutum vel priuilegium maiori vocum numero etiam infra medietatem totius collegii tribuat vim concludendi electionem (*e*).

XXVI.

que seruandum, vbi reperiatur aliqua ex schedulis alba, monet Barbosa *lib 1 iur. eccl. cap.* 19 *n.* 200, S. Congr. Episc. apud Nicolium in *flosculis* verb. *vox num. 6*, Van-Espen *par.* 2 *tit.* 21 *cap.* 4 *num.* 19.

(a) Ne rite facta electio in occulto iaceat, statim post collecta suffragia publicandum solemniter est scrutinium, & quot quisque sit vota sortitus, *cap. ecclesia vestra* 48 *de elect.*

(b) Non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, ex *cap. in Genesi* 55 *de electione*, sed solum *numeri ad numerum* fieri collationem in acceptis suffragiis decreuit Bonifacius VIII in *cap. indemnitatibus* 43 §. *verum de elect.* Id quod vsu hodie viget. Quum non dignior nec sanior pars minor; sed maior duntaxat numerus vocum præpolleat ob æquale ius eligentium singulorum: abrogata iuris antiqui sententia, quæ non semper maiori acquiescebat numero, raro tutiori & saniori, ex *cap. gratum* 2 *de postul. prælat.* & *cit. cap. in Genesi*. Itaque, vti cecinit Prudentius *lib.* 1 *contra Symmachum*, *seruemus patrias leges*, *infirma minoris vox cedat numeri*.

(c) *Cap.* 1, totoque *tit. de his*, *quæ fiunt a maiori parte Capituli*, & *l. quod maior D. quod cuiusque vniuersitatis nomine*. Innocentius III in *cap. quod sicut* 28 *de elect.* nullum sibi ius quæsiuisse tres votis inter se paribus electos: *cum ex prima electione*, *quæ facta de tribus*, ait, *dicenda videtur potius* nominatio, *nihil iuris acquisitum fuerit nominatis*. Quod paritas votorum electionem tum concludat, pluribus firmat Piton. *discept.* 140 *num.* 9. *Si electio Abbatissæ fiat per schedulas*, & *in apertione scrutinii reperiantur plures schedulæ quam sint vocales*, *licet actio sit punibilis: adhuc electio valida erit*, *si demptis superfluis remanet maior pars*, ex cit. decreto S. Congr. Episc. & Regul. apud Nicolium & Barbos. *loc. cit.* Passerinus in tract. *de elect. canonica cap.* 16 *num.* 65, *in scrutinio per schedulas*, ait, *prius numerandæ sunt schedulæ*, & *conferendus est numerus schedularum ad numerum vocalium*: & *si non sit æqualis*, *schedulæ sunt comburendæ*, & *habendum nouum scrutinium* . . . *quia tunc vel vota omnium non fuere exquisita*, *vel vnus plures nominauit*, *quorum vtrunque est contra formam*.

(d) Honor. III in *cap. ecclesia vestra* 18 *de elect. qui sua in Thomam*, ait, *desideria dirigebant*, *licet maiorem partem facerent partium comparatione minorum: non tamen ad maiorem Capituli partem peruenerunt* . . . *quod factum est de Thoma prædicto cassauimus*.

(e) Rota in Adriensi Canonicatus 3 Aprilis 1699, coram Lancetta, apud Pitonium *part.* 4 *discept.* 140 *num.* 57 *ad* 65.

XXVI. In *compromisso*, cui dare locum consueuit discordia eligentium (*a*), requiritur in primis consensus omnium vnanimis & nemine discrepante, quibus ius est suffragii: quum suum nemo ius in alium transferre inuitus cogatur (*b*). 2, quum mandato compromissum æquetur, potest re integra reuocari; non integra secus (*c*): quemadmodum & mandati compromissi fines excedere nequeunt compromissarii (*d*). 3, compromissariorum numerus iure nòn definitus quum sit; æque vnus ac plures constitui possunt (*e*) tam de gremio collegii, quam extrarii (*f*): quorum pars maior validam facit electionem (*g*), etiamsi ex compromissariis ipsis vnum eligi contigerit. Quod vtique fas est: quinimo potest consensu suo electus ex compromissariis maiorem suffragiorum numerum sibi vel augere vel perficere (*h*).

XXVII. *Inspiratio* tandem nulla requirit sollemnia, nec suffragiorum numerationem, scriptionemque, sed publicum duntaxat collegii & vniuersitatis consensum repentinum & vnanimem acclamationem. Hac forma electos SS. Ambrosium Mediolanensem, Seuerum Coloniensem, ceteros tradit historia.

XXVIII. Tres intra menses electio episcopi facienda est

(a) S. Greg. M. *ep.* 15 ad Scholasticum Campaniæ Ducem *lib.* 2, rescripsit, vt congregatis primatibus & populo Neapolitano alium episcopum eligerent, quum Florentius ecclesiæ Romanæ subdiaconus electioni renunciasset: si vero eligentes in vnum consentire non possent, vt tres viros probatos nomine vniuersitatis Romam mitterent, aliquem idoneum electuros. Ex ista *ep.* exemplum *compromissi* notat Fleury *to.* 8 *hist. ad an.* 592. Aliud insigne tradit Sidonius *lib.* 7 *ep.* 9.

(b) *Gl. in cit. cap. quia propter* verbo *vice omnium*, arg. *l. inuitum & l. in vendendis C. de contrahenda emt.* (d) *Cap. in causis* 30 *de electione.*

(c) *Cap. cum dilectus* 32 *eodem tit.* Indignum si elegerint compromissarii, fines mandati putantur ipsi transilire, ob idque ad compromittentes tunc reuerti electionem rescripsit Bonifacius VIII in *cap. si compromissum* 37 *de elect. in* 6.

(e) Alexand. III in *cap. causam* 8, & Inn. III in *cap. cum inter* 21 *de elect.*

(f) *Cit. cap. cum inter*. In laicum tamen compromitti nequit electio ecclesiastica, ex Greg. IX in *cap. sacrosancta* 51 *eod. tit.*

(g) *Cap. ecclesia vestra* 3 *de sortilegis*.

(h) Innoc. III in *cap. cum in iure peritus* 33 *de electione*.

est iure Decretalium (*a*) : alioquin ad proximum ea superiorem deuoluitur, ne diutius protrahatur ecclesiæ viduitas.

XXIX. His communi iure constitutis formis procedebant olim electiones episcoporum Italiæ, & vbique locorum, quoadusque integrum fuit Capitulis cathedralium ius eligendi prælatos suos: quod vix hodie integrum habent Capitula Germaniæ generatim suo Concordatorum iure [*b*], & si qua sunt alicubi alia ex speciali priuilegio vel consuetudine. Quo enim ex tempore sibi Sedes Romana reseruauit cathedrales ecclesias, vindicauitque episcoporum creationes, nullius ferme vsus in eligendis episcopis factæ sunt eiusmodi formæ: vtpote quibus vix vtitur Collegium S. R. E. Cardinalium in electione summi Pontificis (*c*). Eas tamen adhibent quum regularium tum secularium clericorum collegia ecclesiastica, quæ ius eligendi habeant ex statuto, priuilegio vel consuetudine in dignitatibus, parochialibus ecclesiis, omnibusque officiis & beneficiis episcopatu inferioribus (*d*).

XXX. Ad regias huius regni cathedrales Rex aliquem solet ex ternis, quos Capellanus Maior præuio ipsius Regis rescripto proponit, prælectum regiis litteris regio Ministro in vrbe residenti ad Romanum Pontificem datis nominare (*e*): nisi

(a) Conc. Lateran. in *cap. ne pro defectu* 41 *eod. tit.* At Iustinianus *Nou.* 123 semestre spatium electoribus tribuit. Idemque spatium patronis ecclesiasticis ad præsentandum firmauit Bonif. VIII in *cap. vn. de iurepatr. in 6.* Videsis quæ dixi in *tract. de iurep. cap.* 17.

(b) De quo paullo superius dictum *num.* 19. Eodem Germanico iure vtuntur Heluetii & Valesii, vti monet Rigantius *to.* 1 *comment. in Reg.* 2 *Cancell.* §. 1 *num.* 58, *&* 59.

(c) De qua in subsequenti *tit.XXI. num.*54 *vsque ad* 72.

(d) Ex Alex. III in Conc. Lateran. *cap. cum in cunctis* 7 §. *inferiora*, *& vlt. de elect.* Speciatim de canonica electione Canonicorum loquitur Innoc. III in *cap. cum ecclesia* 71 *eod. tit.* Priorum & abbatum in *cap. cum causam* 27, & Greg. IX in *cap. sacrosancta* 51. Præpositi & Decani Inn. idem in *cap. cum in iure* 33, & Greg. IX in *cap. dudum* 54. Ecclesiæ parochialis in *cap. querelam* 24. Imperatoris præterea Romani Inn. III in *cap. venerabilem* 24 *hoc eod. tit.* Tum Senatorum Innoc. IV in *cap. fundamenta* 6 *eod. tit. in* 6.

(e) Regem Hungariæ, cui ius nominandi ad illius regni cathedrales

, est

nisi quem aliunde sibi notum, quod rarissime contingit, maluerit ipsemet Rex deligere. Ad ceteras pontificiæ collationis ecclesias episcopos ex illis Papa eligit, quos suo referente Auditore putauerit ad libitum.

Satis de episcoporum electione & nominatione. Dicendum modo superest de eorundem confirmatione & consecratione.

T I T. XX.

De confirmatione & consecratione episcoporum.

1 *Prisco iure electos a clero vel capitulo metropolitanus cum episcopis prouinciæ quisque suæ consecrabat.*

2 *Metropolitanos autem vel senior prouinciæ episcopus aut uicinior, vel patriarcha aut primas.*

3 *Ius confirmandi ad electionis iudicium peragendum spectat, illud consecrandi ad ritus episcopalis ordinationis.*

4 *Confirmatio dignitatem & humana priuilegia, consecratio potestatem ordinis tribuit.*

5 *Confirmatis consecratisque statim licebat munia sua olim exercere: nunc secus, & nonnisi post acceptas ab apostolica sede litteras, regiumque placitum permittitur ipsis episcopatus possessionem capere.*

6 *Intra mensem electus electioni consentire, inde tres intra menses debet confirmationem petere.*

7 *Tum confirmatus intra alios tres menses consecrationem suscipere, postea intra mensem iter facere ad residentiam.*

8 *Antequam electio confirmetur, ætatem, mores, doctrinam electi Pontifex rite inquirit.*

9 *Italiæ, Insularumque adiacentium episcopi coram Papa in concistorio examinantur ab vrbis examinatoribus.*

10 *In duobus concistoriis præconizatio primum, dein propositio electi, simul & prouisio fit habens vim confirmationis.*

11 *Con-*

est, non vti posse verbo *eligimus*, definitum sub Alexandro VII tradit Rigantius *in Reg. 2 Cancell.* §. 1 *num.* 73 *to.* 1.

11 *Consecrationem electi in vrbe præsentis Papa alicui Cardinalium oretenus, absentis per litteras alicui archiepiscopo vel episcopo mandat.*

12 *Consecrationis ritus præcipui sunt recitatio bullæ pontificiæ, iuramentum nouem articulorum, vnctio capitis & manuum, traditio baculi & annuli & libri euangeliorum, mitræ, crucis pectoralis, aliorumque pontificalium ornamentorum.*

13 *Annuam consecrationis episcopalis commemorationem canones imperant.*

ORdinatos olim episcopos ab episcopis cuiusque prouinciæ fuisse primum iure non scripto, deinde a synodis prouincialibus scripto Nicænorum canonum iure, iam liquet ex traditis titulo superiori (*a*). Metropolitanus litteris encyclicis vniuersos prouinciæ suæ episcopos suffraganeos conuocabat, qui nouum episcopum in ea ipsa, quæ viduata erat, ecclesia rite ordinarent (*b*): quum vel vna omnes vel pars maior vel tres saltem conuenirent, quorum gestis per scripta suum adderent consensum absentes (*c*). Ab episcoporum aliquando duobus vel vno actam ordinationem non irritam, sed illegitimam habere quidem consueuit ecclesia: id quod pluribus ostendit Binghamus (*d*). Inde suspicio adaugetur contra

(a) *Num.* 7, & *seqq.* & a Gratiano *dist.* 64, 65, & 66.

(b) *Ad ordinationes rite celebrandas* (scribit S. Cyprianus *ep.* 68, alias 67 *ad fratres Hispaniæ*) *ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, episcopi eiusdem prouinciæ, proximi quique conueniant, & episcopus deligatur*, &c. Consonat epistola Iulii Papæ ad Orientales apud S. Athanasium *apolog.* 2 *tom.* 1, & diui Augustini *ep.* 261.

(c) Ex Concilii Nicæni *can.* 4, *Episcopi* ab omnibus, *qui sunt in* prouincia sua, *episcopis debent ordinari. Si autem hoc difficile fuerit aut propter instantem necessitatem aut itineris longitudinem:* tribus *tamen omnimodis in idipsum conuenientibus*, & absentibus *quoque pari modo decernentibus & per scripta consentientibus, tunc ordinationem celebrari*, *can.* 1 *dist.* 64. Concilium Chalcedonense *act.* 16, *ab omnibus* aut *pluribus* prouinciæ episcopis *legitimam* fieri ordinationem episcopi, vna cum *metropolitano potestatem habente secundum Patrum regulas*, pronunciauit. Præterea sanxit *can.* 25, intra tres menses eam fore celebrandam, nisi necessitas aliter coëgerit.

(d) Origin. eccles. *lib.* 2 *cap.* 11 §. 4, 5, & 6 *to.* 1.

contra apocryphos canones vulgo Apoftolorum; perinde probantes ordinationem a duobus, atque a tribus peractam (*a*).

II. Archiepifcopos & metropolitas non alius metropolitanus, fed fenior vel proximior eiufdem prouinciæ epifcopus vt confirmaret ordinaretque, prifci mores & canones conftituerunt. S. Auguftinus (*b*) Donatiftas refellit contendentes, quod Cæcilianum Carthaginenfem epifcopum primatem non alius primas Numidiæ vel Mauritaniæ, fed epifcopi prouinciæ Carthaginenfis male ordinaffent. Eos per iniuriam obmurmurantes refert, *quod non expectauerit Cæcilianus, vt* princeps *a* principe *ordinaretur: quum aliud habeat ecclefiæ catholicæ confuetudo, vt non Numidiæ, fed* propinquiores epifcopi *epifcopum ecclefiæ Carthaginis ordinent: ficut nec Romanæ ecclefiæ epifcopum ordinat aliquis epifcopus metropolitanus, fed de proximo Oftienfis epifcopus*. Alibi vero metropolitanos a patriarcha vel primate confirmatos, ordinatofque liquet ex fuperioribus rubricis.

III. Ordinantium epifcoporum & metropolitæ munia in duobus potiffimum verfabantur. Primum in electione *confirmanda*, quam communibus fuffragiis canonice factam cognouiffent: alterum in electo rite *confecrando*. Eodem ferme tempore confirmari electos & confecrari in veteri difciplina, & vix a confecratione feiunctam tunc effe confirmationem, putat Thomafinus (*c*): fecus quam in recentiori Decretalium æuo.

IV. Spiritale fœdus coniugii, quod eft inter epifcopum & ecclefiam, in electione initiatum fieri confirmatione ratum, & confecratione confummatum, dixit Innocentius III (*d*). Varios porro effectus vtraque producit, eofque magni momenti. *Confirmatio* fcilicet poteftatem *iurifdictionis* ordina-

(a) *Can.* 1 vulgo Apoft. *Epifcopus ordinetur ab epifcopis duobus vel tribus.*
(b) S. Auguftinus in *breuiculo collat.* 3 *cap.* 16.
(c) Thomafin. *par.* 4 *lib.* 2 *cap.* 50 *de difcipl. eccl.*
(d) Innoc. III in *cap. licet in tantum* 4 *de translat. epifc.* poft *can. ficut vir* 11, & *can. ficut alterius* 39 C. *VII qu.* 1.

riæ (*a*) , dignitatem & priuilegia humana : *consecratio* potestatem *ordinis* & characterem confert episcopalem . *Episcopus electus* post confirmationem nuncupatur , post consecrationem simpliciter *episcopus* (*b*) : & hunc *venerabilem fratrem* appellat Papa (*c*), illum vero *dilectum filium* .

V. Hinc communi iure antiquo electus post acceptam confirmationem non modo insignibus episcopalibus & byrro vtebatur & priuilegiis episcoporum frui incipiebat (*d*) : sed etiam bona ecclesiæ suæ statim administrare , ius dicere subditis , censuras infligere non impediebatur licet non consecratus ; adeout putaretur auctoritate sua possessionem episcopatus apprehendere , statim atque se in eius administratione ac iurisdictione immisceret (*e*) . Post vero consecrationem Ordines continuo conferre, aliaque ab Ordinis potestate promanantia iura exercere poterat . Hodie secus . Nam Bonifacius VIII (*f*) sanciuit , ne post confirmationis decretum electi ad suam accedere ecclesiam sine litteris apostolicis promotionis suæ , vel eam administrare vllimode auderent , nec eos ecclesiæ vicissim vti episcopos recipere sub pœna suspensionis a beneficio & nullitatis actorum . Hac tamen sanctione Cardinales episcopi suburbicarii eximuntur , quorum administratio post decretam in Consistorio confirmationem haud differtur protelata bullarum expeditione (*g*) . Leges itidem Principum & huius regni consuetudines nullum omnino permittunt nouis electis vel consecratis episcopis potestatis exercitium , siue ab iurisdictione siue ab ordine profluentis , nisi regium placitum super pontificiis litteris in forma Cancellariæ solemniori ante obtinuerint & corporalem adepti sint possessionem . VI.

(a) *Cap. cum in cunctis 7 §. cum vero , & cap. transmissam 15 de elect.*
(b) Fagnanus *in cap. eam te 7 de rescriptis num. 6 , & 7.*
(c) Vti animaduertit Iuo Carnotensis *ep.* 8 ex *cap. quam graui 6 de crim. falsi , cap. coram 34 de off. & pot. deleg. & cap. sane dilecto 7 de renunc.*
(d) *Cap. super his 16 de accusat.* & *cap. qualiter 17 de elect.*
(e) Gl. in *cit. cap. cum in cunctis* verbo *administrationem .*
(f) *In cap. iniunctæ 1 de elect. in extrauag. comm.*
(g) Rigant. *in Reg. 2 Cancellariæ §. 3 num. 342 to. 1.*

VI. Quo tempore Capitulis cathedralium ius adhuc erat eligendi episcopos, concilium Lugdunense sub Innocentio IV (*a*) decreuit, vt celebrata electione electores, quam citius commode possint, ab electo petant consensum; & infra tres alios inde menses electus confirmationem electionis suæ postulare non omittat: alias quæsito sibi iure cadat, vbi sine legitimo impedimento vel consensum intra mensem dare, vel petere confirmationem intra trimestre neglexerit. Duo hæc temporum interualla quum nouo iure non mutata sint: ea transilire non debent ii etiam, qui a Romano Pontifice ad episcopatus eligentur (*b*).

VII. Præterea tres alios intra menses a die confirmatæ electionis computandos electi si munus consecrationis non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem eos teneri: si intra totidem menses postea facere id neglexerint, ecclesiis ipso iure priuatos fore sanxit Tridentina synodus (*c*); etiamsi Cardinales iidem sint. Si quis autem nondum sacris diaconatus & presbyteratus ordinibus initiatus in episcopum eligatur: eum tunc probe Ordinationum generalium tempora iure statuta expectare, eique interea lapsum quadrimestris ad episcopalem suscipiendam consecrationem non officere, pluribus exemplis quum vetustæ tum recentioris disciplinæ probat Hallierius (*d*). Tandem consecratus debet intra mensem proficisci ad residentiam, quod spatium ad alios 40 dies prorogari ab vrbis Vicario posse iam præmonui.

VIII. Confirmaturus electionem summus Pontifex tria præcipue in electi persona inquirit, ætatem legitimam, mo-

(a) *In cap. quam sit 6 de elect. in 6.*

(b) Quoniam *prouisio consistorialis habet vim electionis & confirmationis*, vti scribit Fagnanus *in cap. nihil num.* 27 *de elect.* exinde infert Benedictus XIV in *ep.* 35 ad Nicolaum episc. Anconitanum & Humanatensem *to.* 2 *Bullarii sui*, intra tres menses consecrari omnino debere electos ab Romana Sede præsules cathedralium secundum canones.

(c) Trid. *sess.* 23 *de reform. cap.* 2.

(d) *De sacris elect. tit. de consecr. episc. art.* 3 §. 4, *& tit. de tempor. sacr. ordinat. cap.* 5 *num.* 4, Rigant. *in Reg.* 24 *Cancell.* §. 1 *num.* 16 *to.* 2.

rum honestatem, & sufficientem doctrinam (*a*): quemadmodum & olim metropolitæ cum episcopis prouinciarum inquirere consueuerant (*b*). Quibus de rebus antea inquisitionem sumit, nulla si eius notitia aut recens in Curia Romana fuerit, a Sedis apostolicæ Legatis aut Nunciis prouinciarum, aut eius Ordinario, istoque deficiente a vicinioribus Ordinariis (*c*). Quoniam vero ea in re non vniformis ratio vbique ex nationum, populorum morumque varietate potest adhiberi; mandauit Tridentina synodus (*d*), vt in prouinciali synodo per metropolitanum habenda præscribatur quibusque locis & prouinciis propria examinis seu inquisitionis faciendæ forma, sanctissimi Romani Pontificis arbitrio approbanda, quæ magis eisdem locis vtilis atque opportuna esse videbitur: ita tamen vt cum deinde hoc examen seu inquisitio de persona promouenda perfecta fuerit, ea in publicum instrumentum redacta cum integris testimoniis ac professione fidei ab eo facta quamprimum ad Romanum Pontificem omnino transmittatur, qui plena totius negotii ac personarum notitia habita, ecclesiis possit vtilius prouidere. Id regiones vltra maria & montes potissimum spectat, quarum episcopi ad vrbem, vt examen subeant, non accedunt.

IX. Quod vero ad episcopos Italiæ, Insularumque adiacentium, Clemens VIII Congregationem instituit ex Cardinalibus, Canonistis & Theologis ad eos personaliter coram Romano Pontifice examinandos: adeout eo ex tempore intra Italiam nemo ab aliis, nisi ab vrbis examinatoribus adprobatus

(a) Honorius III ab episcopali amouit dignitate Callinensem in Germania episcopum, qui nec scire grammaticam, neque Donatum legisse vnquam, confiteri non erubuit, *cap. quamuis 15. de æt. & qual. præfic.*

(b) Ex *ep.* S. Leonis in *can. quid est 3 dist. 78*, & Innoc. III ad archiep. & Capitulum Capuanum in *cap. cum nobis 19*, & *cap. nihil est 44 de elect.*

(c) Trid. *sess. 22 de reform. cap. 2*, Leo X in *const. supernæ 7 §. 3, 4, & 5 de reform. pen. prælat. eccles.* Greg. XIV in bulla *onus apostolicæ* edita 1 Maii 1591, & Vrbanus VIII in instructione an. 1627 circa processus super qualitatibus promouendorum ad regimen Cardinalium conficiendos.

(d) Trid. *sess. 24 de reform. cap. 1.*

batus ad cathedram promoueatur episcopalem, quamuis aliunde sit scientia commendatissimus. Excipiuntur duntaxat Cardinales diaconi, presbyterique, quos eminentiori iam auctos dignitate ratio non patitur nouo probari examine, dum inferiorem accipiunt dignitatem (*a*).

X. Decretum confirmationis in Concistorio Papa promulgat ad formam a Patribus Tridentinis definitam (*b*). Omnes scilicet informationes, testimonia & probationes quæcunque de promouendi qualitatibus per Cardinalem, qui relationem facturus erit in Concistorio, & alios tres Cardinales diligenter examinantur, ac relatio ipsa Cardinalis relatoris, & trium Cardinalium subscriptione roboratur, in qua singuli quatuor ipsi Cardinales affirmant se adhibita accurata diligentia inuenisse promouendos qualitatibus a iure, & S. Synodo Tridentina requisitis præditos, ac certo existimare sub periculo salutis æternæ idoneos esse, qui ecclesiis præficiantur, itaut relatione in vno Consistorio facta, quo maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud Consistorium iudicium differatur, nisi aliud summo Pontifici videbitur. In priori Consistorio *præconizationem* electi, in posteriori *propositionem* fieri aiunt. In hocce collectis Cardinalium suffragiis Pontifex tandem confirmat electum consueta verborum forma (*c*). Quod eiusmodi *prouisio concistorialis habeat vim electionis, & confirmationis* canonicæ, monet Fagnanus (*d*). Post eam ipsam prouisus consueuit *episcopus electus* inscribi & appellari.

XI. Deinde consecrationem electi, qui præsens in vrbe sit,

(a) Fagnan. *in cap. nisi cum pridem num.* 63 *de renunciat. lib.* 1.

(b) Trid. *cit. sess.* 24 *de reform. cap.* 1.

(c) His videlicet conceptis verbis. *Auctoritate Dei omnipotentis, Patris, Filii, & Sp. S. & BB. Apostolorum Petri & Paulli ac nostra ecclesiam N. de persona N. prouidemus, ipsumque illi in episcopum & pastorem præficimus, curam & administrationem ipsius eidem in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo.*

(d) Fagnan. in *cap. nihil de elect. num.* 27, quem collaudat Benedictus XIV in *cit. const. cum a nobis* 36, §. *ac primo, to.* 2. Bullarii.

ſit, ibi peragendam (*a*) alicui Cardinalium Papa mandat oretenus: abſentis autem per litteras alicui archiepiſcopo vel epiſcopo, qui duobus (*b*) aliis adſiſtentibus epiſcopis eam rite conficit feſto vel Dominico vel Apoſtolorum die, præmiſſoque antecedentis ſabathi ieiunio cum precibus (*c*) concelebrat in publica eccleſia, quæ intra prouinciam plerunque ſita ſit, niſi commode ad cathedralem ipſius conſecrandi valeat ſe conferre.

XII. Sollemnes conſecrandi epiſcopi ritus videſis in Pontificale Romano (*d*). Hinc perpaucos, potioreſque ſolum innuere hic ſufficiat. Recitatis initio litteris Cancellariæ apoſtolicæ de collato epiſcopatu, obedientiam Romano Pontifici debitam cum iuramento conſecrandus ſpondet genuflexus coram conſecratore ſuo, eamque multis diſtinctam articulis profitetur iuxta formulam aliis eiuſdem Cancellariæ clauſis litteris traditam (*e*). Deinde ſacra inchoatur ordinatio. In ea totum ſacro oleo caput, & manus vndique vnguntur ad plenitudinem ſacer-

(a) Hoc in regno conſecrationes epiſcoporum libere facit Romana eccleſia ex capitulis Regis Guilielmi cum Hadriano IV, ſuperius exſcriptis *tit.* 10 *num.* 2 *lit. b art.* 3.

(b) Ex *ep.* Innoc. I in *can. extra* 5 *diſt.* 64. Pluralitas enim adſiſtentium non ad valorem conſecrationis exigitur, ſed ne furtiue & clam collata epiſcopalis dignitas videatur. Idcireo, vti Fagnanus tradit ad *cap.* 7 *de temp. ordin. n.* 20, Romana Sedes epiſcoporum in Indiis conſecrationem vni cuicunque catholico epiſcopo, adſiſtentibus duabus, vel tribus Dignitatibus, ob epiſcoporum deficientiam ſolet adhuc demandare.

(c) *Can. ordinationes* 1 *diſt.* 75.

(d) *Tit. de conſecratione electi in epiſcopum.*

(e) Antiquam iuriſiurandi epiſcopalis formam ſeptem articulis complexus eſt diuus Gregorius VII relatam *in cap. ego N.* 4 *de iureiur.* his verbis: *Ego N. epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero S. Petro, ſanctaque Romanæ eccleſiæ, dominoque meo Papæ N. eiuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus.* 2 *Non ero neque in conſilio, neque in facto, vt vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione.* 3, *Conſilium, quod mihi aut per ſe aut per litteras aut per Nuncium manifeſtabit, ad eius damnum nemini pandam.* 4, *Papatum S. Romanæ eccleſiæ & regulas SS. Patrum adiutor ero ad defendendum & retinendum (ſaluo ordine meo) contra omnes homines.* 5, *Vocatus ad ſynodum veniam, niſi præpeditus fuero canonica præpeditione.* 6, *Legatum apoſtolica*

cerdotii designandam. *Baculus* pastoralis benedicitur a parte superiori curuus (*a*), vt indicet episcopum se curuare ad inspiciendos, extirpandosque prauos populi mores; acutus ab inferiori, quo subditos pungere desides possit, atque impellere ad semitam mandatorum Domini percurrendam. *Annulus* quoque benedictus traditur in fidei signaculum, quam debet sponsae illibatam custodire. Liber *euangeliorum* scapulis consecrati primo superimponitur, deinde in manus traditur ad onus & potestatem praedicationis indicandum. Post Missae sacrificium a consecrato vna cum consecratore peractum, in quo vterque de vna eademque hostia & calice communicant; benedicitur *mitra* (*b*), capitique imponitur consecrati in galeam salutis, cuius pars anterior nouum, posterior vetus designat Testamentum, vt cornibus vtriusque Testamenti lucidis fulgens deterreat aduersarios veritatis. *Chirotecis* item benedictis manus induuntur, vt noui hominis munditia circundatus appareat, Deique Patris benedictione auctus ad similitudinem Iacob (*c*). Praeterea σταυρον εγκολπιον, idest crucem pectoralem paruam e col-

licae Sedis, quem certum esse cognouero, in eundo & redeundo honorifice tractaba, & in suis necessitatibus adiuuaba. 7, Limina Apostolorum singulis annis (nunc trienniis) aut per me, aut per certum nuncium visitabo, nisi eorum absoluar licentia. Sic me Deus adiuuet, & hac sancta euangelia. Hisce posterior aetas duos alios addidit articulos. Scilicet 8 *de obseruandis decretis, reseruationibus & mandatis Sedis apostolicae*. Et 9 *de bonis suae episcopalis mensae non alienandis*. Suam his legibus Romanae Sedi obstringunt episcopi fidem ad vnitatem catholicae ecclesiae seruandam, pacemque fouendam.

(a) Curuato episcoporum baculo limitatam designari iurisdictionem, quem ideo erectum Papa defert, putat Germonius *de indult. Cardinal. §. episc. num.* 25.

(b) Eandem olim fuisse breuiorem, commonstrant pictae vel sculptae priscorum episcoporum imagines, & *sensim sine sensu* ad hodiernam formam aequo longiorem excreuisse, commonet scitissime Alex. Symm. Mazochius noster in *lib. de sanctor. Neap. eccl. episcop. cultu part.* 3 *cap.* 15 *sect.* 3 *num.* 2.

(c) Videsis decretalem Innocentii III in *cap. cum venisset de sacra vnctione*, ibique Gonzalez. *Nouem sunt ornamenta sacra pontificum* (ait Innocentius idem III *lib.* 1 *myster. Missae cap.* 10) idest episcoporum, *videlicet caligae, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chiroteca, annulus & baculus*. Idemque *annulus est fidei sacramentum*, ait ibidem *cap.* 61, *in quo Christus sponsam suam sanctam ecclesiam subbarrauit, vt ipse de se dicere valeat:*

e collo pendentem accipiunt, quam omnes episcopi consueuerunt a priscis seculis gestare quum intra ecclesiam vna cum sacris pontificalibus ornamentis, tum extra eam vbique (*a*). Eos ideo σταυροπατας fuisse in concilio Constantinop. VIII appellatos notat Cironius (*b*).

XIII. Tantus autem honor consecrationi debetur, vt quotannis commemoratio diei anniuersariæ consecrationis proprii epispopi fiat in singulis diœcesibus (*c*): quemadmodum & Papæ in vniuersis per orbem ecclesiis.

TIT.

valeat: annulo suo subharrauit me Dominus meus. *Datur annulus*, prædocuit S. Isidorus *lib.* 1 *de ecclesf. offic. cap.* 5, *propter signum pontificalis honoris*, *vt signaculum secretorum*. Propterea Innocentius III in conc. Later. IV vetuit clericis generatim ferre annulos, *nisi quibus competat ex officio dignitatis*, ni mirum episcopis.

(a) S. Gregorius Nazianzenus in *carmine ad auertendos a se dæmones* hæc habet. *Cede*, *ne te* cruce, *ad quam omnia contremiscunt*, *feriam*. Crucem *in membris meis fero*, *crucem in* incessu, *crucem in* pectore, *in cruce demum omnis gloria mea sita est*. S. Jo: Chrysostomus in *cap.* 3 *ep. ad Philipp. Cum sis*, ait, *crucis inimicus, gestas crucem?* Nicephorus Patriarcha item Constantinop. anno 806 crucem eiusmodi pectoralem Leoni III summo Pontifici dono mittens, *symbolum mediatricis inter nos dilectionis*, ait, *misimus fraternæ vestræ beatitudini* encolpium *aureum*, *cuius vna facie crystallum inclusam*, *altera picto nigello*, & *intus habet alterum encolpium*, *in quo sunt partes honorandi ligni in figura crucis positæ*. Extat Nicephori epistola ad Leonem in actis Conc. Ephesini. Rothaldus episcopus Suessionensis (in *appellat* ad Nicolaum I, electum anno 858 Pontificem, *in bibliotheca Patrum to.* 3, & apud August. Fiuizanium *lib.* 2 *de ritu præfer. crucis Rom. Pontif. cap.* 7) *annui ego*, inquit, & *ad locum quo me ducebant*, *transiui* sacerdotalibus *vestitus indumentis*, & *lignum* S. Crucis *circa mea* pectora *gerens*. Octaua synodus an. 869, encolpium *accipiebant*, ait, *vt dignitate episcopale potirentur*. Innoc. III *lib.* 2 *de mysteriis missæ cap.* 53 putat crucem hanc pontificalem successisse in locum aureæ laminæ, qua summi Pontificis frons in veteri testamento exornabatur. *Pro lamina*, inquit, *quam Pontifex ille gerebat in fronte*, *Pontifex iste gerit* crucem in pectore. *Nam mysterium*, *quod in quatuor litteris auri lamina continebat in quatuor partibus*, *forma* crucis *explicauit*. Ex Jacobo Gretsero *de cruce Christi to.* 1 *lib.* 2 *cap.* 34.

(b) Ciron. in *paratit.* Decretal. *de auct.* & *vsu pallii* circa fin. De ea loquitur Dominicus Macri in *hierolexico* verbo *encolpium*.

(c) *Can. solemnitates* 16 *de consecr. dist.* 1. Reum saltem vnum e carceribus liberari olim eo consecrationis die, testatur Iuo Carnotensis *ep.* 53, & Surius *in vita S. Aniani die* 17 *Novem. to.* 6, qui dies dicebatur *natalis episcopatus*, quemadmodum & *natalis imperii*, apud Tacitum *anal.* 6, & Spartianum *in Hadriano*.

T I T. XXI.

De Papæ electione & electoribus.

1 *Post SS. Linum, Cletum & Clementem a B. Petro sibi successores designatos clerus, populusque Romanus olim consueverunt Papam eligere.*

2 *Gothi principes electionibus summorum Pontificum se immiscuerunt.*

3 *Necessitas inde irrepsit sensim postulandi assensum Regis vel Imperatoris, vt electus Pontifex posset consecrationem, possessionemque apostolicæ Sedis accipere.*

4 *Pro eoque assensu persoluere tam Regibus Gothis, quam Græcis Imperatoribus tria aureorum millia cogebantur electi.*

5 *Nono & decimo seculo electiones Pontificum vel Imperatorum voluntati, vel tyrannorum potentiæ succubuere sæpius, in libertatem cleri & populi raro vindicatæ.*

6 *Subsecutis deinde seculis Cardinalium dignitas ita præualuit in eligendo Pontifice, vt imperialis regiusque assensus omnino exoleuerit.*

7 *Singuli tum Reges vindicarunt sibi ius excludendi seu prænunciandi Cardinalium collegio aliquem sibimetipsis infensum & suspectum Cardinalem, cuius futuram electionem ita prorsus impediunt, gestam secus.*

8 *Seculo XI Nicolaus II Cardinalibus quum episcopis tum clericis electionem Papæ addixit, reliquo clero & populo consensum posteriorem; eamque nonnisi duabus partibus Cardinalium concordibus perfici statuit Alexander III.*

9 *Singuli Cardinalium quauis censura etiam irretiti ius habent suffragii, præterquam non promoti ad sacrum diaconatus ordinem, & absentes a conclaue.*

10 *Non alium nisi vnum ex semetipsis Cardinales Pontificem nunc eligunt.*

11 *Quæ in ceteris episcopis qualitates exiguntur, eas in sum-*

mo Pontifice oportet magis fulgere.

12 *Electionem rite conclusam concordibus suffragiis duarum ex tribus partium infirmare aut eludere nulla ex causa licet nemini.*

13 *Præterquam ob simoniæ crimen in ea, quod absit, admissum.*

14 *Ambientes Papatum, seu Papa viuente, eoque inconsulto, de eligendo successore tractantes ipso iure excommunicationem incurrunt, & priuantur quum beneficiis & officiis, tum voce actiua & passiua.*

15 *Vbi mors Papæ contigerit, eiusque audientia resideat, in eâ vrbe vel territorio debent Cardinales post decem dies conclaue ingredi ad electionem successoris peragendam.*

16 *Primam legem de Pontifice in clausura conclauis eligendo tulit Gregorius X in quindecim articulos distributam.*

17 *Ipsamque firmauit Clemens V, aliis ei superadditis articulis.*

18 *Plures exinde constitutiones Pontificum eam ipsam innouando alicubi variarunt, & exposuerunt vberius.*

19 *Quoad nouendiales Pontificis exequiæ celebrantur, tres Cardinales cuiusque ordinis antiquiores cum Camerario reliquos Cardinales ad expedienda negotia congregant.*

20 *Grauiora quidem Congregatio generalis Cardinalium, leuiora triumuiri eorum definiunt.*

21 *Quæ ad Papæ iurisdictionem spectant, ac status regimen, in iis Collegium Cardinalium Sede vacante innouare nil potest.*

22 *Datariæ, & Signaturæ & Papæ Auditoris officia conquiescunt. Pendentes duntaxat coram Papæ Auditore citationes & recursus Auditor Signaturæ vix expedit.*

23 *Vicarii officium persistit, quod vicesgerens, vbi vacauerit, administrat.*

24 *Ecclesiarum inferiorum necessitatibus grauissimis moram non patientibus prouidet interim S. Collegium.*

25 *Camerarius, & Pœnitentiarius, eorumque officiales munera sua non intermittunt: alterutrius vel vtriusque deficientis vices aliis obeundas interim S. Collegium demandat.*

26 *In*

26 *In prouinciis prolegati absentium legatorum Cardinalium titulo ac stemmate in publicis actis vtuntur.*

27 *De pecuniis Cameræ ac Datariæ S. Collegium disponendi ius nullum habet generatim, nec de frumentorum extractione.*

28 *Vix necessarias imperat expensas pro funere Pontificis decem millia ducatorum non excessuras.*

29 *Pro victu insuper familiæ pontificiæ & pauperum officialium, & consuetis eleemosynis.*

30 *Pro defensione terrarum, congiario & stipendio magistratuum & custodum.*

31 *De his Thesaurarius expensis rationem nouo Pontifici reddit.*

32 *Stipendia conclauistarum, aliorumque intra & extra inseruientium limitauit singulatim Clemens XII.*

33 *Quicquid etiam opus in graui periculo vrbis vel status erit, ex sententia duarum S. Collegii partium fas est insuper impendere.*

34 *Primo die post Pontificis obitum in generali Congregatione Cardinales audiunt & iurant pontificias constitutiones in eligendo successore obseruaturos, sigilla eius frangunt, gubernatorem vrbis eligunt, aliquot ipsorum operi conclauis præficiunt, & funus deducunt.*

35 *Secundo ministros & officiales confirmant, qui alias confirmati ipso iure præsumuntur, vrbis conseruatores audiunt, & præfectos conclauis.*

36 *Tertio confessarium conclauis eligunt, & sepulturæ tradunt cadauer pontificium.*

37 *Quarto & quinto medicos, chirurgum, aromatarium, barbitonsores conclauis destinant.*

38 *Sexto cellas conclauis sorte distribuunt, & indulta magistrorum cœrimoniarum inspiciunt.*

39 *Septimo de tertiis conclauistis iudicant, & scoparios deputant.*

40 *Octauo Cardinales duos eligunt ad inquirendum & probandum qualitates conclauistarum.*

41 *Nono tres alios Cardinales præficiunt custodiæ & curæ conclauis.*

 42 *De-*

42 *Decimo indulta Cardinalium, qui sacros Ordines non susceperint, disquirunt; destinantque cæmentarium & lignarium.*

43 *Vndecimo ad clausuram conclauis ritu solemni procedunt, relectasque inibi constitutiones apostolicas iurant iterum obseruaturos, & concionem Decani audiunt.*

44 *Binos ex annotinis familiaribus conclauistas ducunt secum singuli Cardinales, tertius vix infirmis vrgente necessitate indulgetur.*

45 *Præter alios plures communibus eorum commodis spiritualibus & corporeis inseruituros. Extrarius quilibet nonnisi causa vrgente ac nutu maioris partis S. Collegii admittitur.*

46 *Cuilibet conclauistarum & seruientium infirmitatis causa semel egresso redire in conclaue non licet amplius.*

47 *Quiuis alius aliter introductus cum infamia expellitur, pœnasque multas luit.*

48 *Nequis in conclaue clausus colloquium & commercium litterarum, nunciorum, signorum habeat cum extrariis, Præfecti clausuræ debent cum aliis executoribus curare.*

49 *Neque scrutinia quotidie bina exterius nunciari patiantur.*

50 *Nec moram cuiusque contiguam parietibus conclauis, nec foramina muris, parietibus, laquearibus.*

51 *Nec arma vel stemmata cuiuslibet Cardinalis alibi, quam in propria cuiusque cella, neque occupationem vacuarum cellarum.*

52 *In prandio & cœna Cardinalibus ferculum vnum vel carnium vel piscium cum vno potagio & salsamentis, præter carnes salitas, herbas crudas, caseum, fructus seu dulciaria quotidie nunc ita indulgetur, vt nemo in aliena cella, vel alterius ferculo vescatur.*

53 *In lectis dum quiescunt, simplices cortinas adhibent.*

54 *Electio Papæ rata erit, si primo etiam die in conclaue clauso rite fiat secreto schedularum scrutinio, vel per vnanime compromissum, vel per inspirationem.*

55 *Vox electi per scrutinium vel accessum in duabus tertiis partibus*

tibus suffragiorum non numeratur.

56 *Publicari omnia suffragia semper oportet, & ea si duas tantum partes attigerint, schedulas tunc etiam aperiri.*

57 *Si duos paria suffragia duarum partium nominauerint, neutrius electionem concludunt: imparibus at suffragiis electus censetur, cui numerus maior suffragatur.*

58 *In quolibet scrutinio singuli Cardinales iurant idoneum electuros.*

59 *Schedulæ suffragiorum vel typis impressæ, vel vnius manu scriptæ continent in parte interiori nomen eligentis sigillo cœlandum, in altera nomen electi duobus claudendum signis peculiaribus & diuersis.*

60 *Hæc duo signa post perfectam scrutinio & accessu electionem reserantur.*

61 *Si nulla scrutinii schedula præseferat signa duobus signis schedulæ accessus æqualia, aut siquis ei, quem nominasset in scrutinio, accesserit: suffragium accessus nullum erit. Nomen eligentis nunquam, nisi vbi necessitas vrgeat, resignatur.*

62 *Schedulæ scrutinii secreto conficiuntur in capella conclauis.*

63 *Quemadmodum & schedulæ accessus, quoties publicato scrutinio appareat electio duarum partium suffragiis non celebrata.*

64 *Suffragium, quo plures nominantur, nullum est.*

65 *Post singula scrutinia singuli fiunt accessus; at nemini licet recedere a nominatione alterius in scrutinio facta.*

66 *Siquando plures Cardinalibus præsentibus schedulæ vel scrutinii vel accessus fuerint, antequam aperiantur, numerandæ: comburi cunctas oportet, iterumque suffragia inire.*

67 *Aliter his in rebus agentes excommunicationem ipso facto incurrunt.*

68 *Schedulam seu suffragium infirmi Cardinalis in cella ipsius rite confectam & obsignatam accipiunt tres Cardinales sorte delecti, atque ad scrutatores in capella deferunt.*

69 *Tres scrutatores, totidemque ad infirmorum schedulas defe-*

ferendas deputati ante quodlibet scrutinium sorte extrahuntur, finitoque scrutinio & accessu palam schedulæ omnes comburuntur.

70 *Bina singulis diebus scrutinia fiunt, alterum mane post solitam Missam, pomeridianis horis alterum, ter ante campanula de more pulsata.*

71 *Pactiones & promissiones quælibet Cardinalibus interdictæ sub pœna excommunicationis nullius momenti sunt.*

72 *Electio aliter facta quam in conclaui a duabus præsentium Cardinalium partibus per scrutinium vel accessum, aut per vnanime omnium compromissum, aut per inspirationem vna omnium voce, nullum omnino ius nominato quærit.*

83 *Contra eiusmodi statuta nil agere S. Collegio quauis causa licet: eaque vt obseruentur adamussim, cura triumuiris cum Camerario demandata est.*

74 *Partium studia, priuata commoda, mundanos respectus procul esse ab electoribus oportet, Deum solum, & publicam ecclesiæ vtilitatem spectaturis.*

75 *Conclauistas pluribus gratiis & priuilegiis remunerare Clemens VIII incæpit.*

76 *Quæ ad articulos decem rediguntur.*

77 *A Paulo V ampliata.*

78 *Plus etiam ab Vrbano VIII.*

79 *Tum a Clemente XII.*

80 *Eaque ad dapiferos quoque extenderunt iidem Vrbanus, & Clemens.*

INconstantia & mutabilitas temporis perinde Romanorum Pontificum, atque aliorum orbis antistitum inuasit electiones. Sanctos *Linum*, & *Cletum* seu *Anacletum*, ipse sibi diuus Petrus coadiutores adsciuisse fertur, illum intra vrbem, hunc extra: præterea diuum *Clementem* sibi successorem designasse. Clemens vero primum Lino post Petri martyrium, deinde Cleto (ambobus ab ecclesia proclamatis) inspirante Deo

Deo pontificatum vltro dimisisse, is ne futuris Pontificibus auctor designandi successoris esset exemplo, si vnius arbitrio decessoris tantam assumeret dignitatem: quam denique post vtriusque obitum votis ecclesiæ adeptus est (*a*). *B. Cornelii* Papæ electionem quemadmodum a clero, populoque Romano rite gestam tradit B. Cyprianus (*b*), schismaticam Nouatiani ordinationem refellens: ita & aliorum quoque Pontificum fuisse martyrum æuo celebratam ipse indicat. Posterioribus autem seculis populum & senatores, militesque vna cum clero eligendis Pontificibus adfuisse patefaciunt monimenta frequentiora.

II. Gothi Italiæ Reges adorti sunt electionibus eiusmodi se immiscere (*c*). Vices agens Regis Odoacris Basilius ad seditiones vitandas edixit postremo Simplicii Papæ anno, ne sine regia consultatione Papa eligeretur (*d*). Mortuoque Simplicio iam adfuit electioni Felicis III anno 483 vna cum Clero Basilius ipse, Præfectus Prætorio (*e*). Felicem IV, alias III Castorii filium, Rex Theodoricus anno 526 eligendum Romano senatui iussit (*f*) vel præuisas eliminandi gratia turbas, vel Odoacris exemplum sectandi ex coniectura Baronii. Atalaricus ad Ioannem II edictum dedit anno circiter 532, de electionibus episcoporum simoniacis & ambitiosis proscribendis, quod pertinuit nedum ad Romani Pontificis

(a) N. Alexand. in *hist. sec. I diss.* 14 *prop.* 2.

(b) *Can. factus est* 5 C. *VII qu.* 1, ex *ep.* ad Antonianum in superiori *tit.* XIX laudata *num.* 5 *lit. a.*

(c) Grotius in *prolegom. ad hist. Gothor.* fert, quod Reges Gothorum quum catholici tum Ariani *semper episcoporum electiones in sua potestate habuere*: Id autem in huius regni Neapolitani prouinciis non vsurparum obseruat Petr. Giannone *lib.* 3 *hist. ciu. cap.* 6 §. 3, præterquam ius ab Impp. Orientis & Occidentis ea in re exercitum.

(d) Id Basilium edixisse *admonitione beatissimi Papæ Simplicii*, Gratianus habet in *can. bene quidem* 1 *dist.* 96. At vero talem admonitionem a schismaticis, qui Symmachi electionem turbarunt, confictam putat Baronius *in annal.*

(e) Conc. Roman. sub Symmacho *can.* 12.

(f) Apud Cassiodorum *lib.* 8 *ep.* 15, Atalaricus Rex Senatui Romano scribens gratulatur eum auo suo Theodorico obsequutum in electione summi Sacerdotis fuisse.

ficis electionem, sed etiam ad vniuersos patriarchas ac metropolitanas ecclesias (*a*). Idemque Ioannes II studium Iustiniani Imp. in rebus ecclesiasticæ disciplinæ collaudasse fertur (*b*). Iussione Belisarii seu verius Theodoræ Augustæ intrusus viuente adhuc Papa Siluerio Vigilius denuo electus eo defuncto est (*c*).

III. Istiusmodi præludia necessitatem regii vel imperialis assensus inuexerunt, sine quo nec munus consecrationis, neque Sedis possessionem obtinebant electi. Pelagius II propter obsessam a Langobardis vrbem anno 578 vix consecratus non expectata Imperatoris Tib. Constantini iussione (*d*). At diuus Gregorius M. Pelagii successor pontificiam cathedram nonnisi post Imp. Mauritii adsensum ascendit anno 590, quem Præfectus vrbis more antiquissimo postulauit, interceptis ipsius Gregorii litteris Cæsarem enixe exorantis, ipsum vt tanto eximeret onere, electionemque dissensu suo faceret irritam (*e*).

IV. Ad Principis assensum accessit grauis indictio termillium auri solidorum, quos nedum Gothis Regibus, sed Græcis etiam Imperatoribus persoluere ante consecrationem suam adigebantur electi Pontifices (*f*), quoadusque Imp. Constantinus Pogonatus exactionem adeo turpem omnino aboleuit anno 681 (*g*): saluo tamen Curiæ imperialis adsensu, quem electi debuerunt ante consecrationis munus postulare. Idemque postremo imperii sui anno 684 indulsit clero, populo & exercitui Romano, vt Pontifex ab eis electus illico sine impe-

(a). Ex Cassiodoro *lib. 9 cap.* 15.

(b) Io. II *ep.* ad Imp. Iustinianum in *l. inter claras* 8 *C. de sum. Trinit. & fid. cathol.* At dubitant de huius epistolæ veritate Hotmann. *lib.* 1 *obs.* 7 *cap.* 2, Alciat. *lib.* 5 *cap.* 23, & Cuiac. *obs.* 32. *cap.* 26. Fachineus eam putat genuinam *lib.* 8 *contr. cap.* 1.

(c) Liberatus *in breuiar. cap.* 22, Murat. *annal. to.* 6 *ad an.* 537, *&* 538.

(d) Anastasius *in vita Pelagii II.*

(e) Io. Diaconus *in vita S. Greg. lib.* 1. *cap.* 40.

(f) *Can. Agatho* 21, *& can. quia* 28 *dist.* 63.

(g) Anastas. bibliothec. *in Agathone.*

periali assensu consecraretur, ne vacatio ecclesiæ fieret diuturnior. Verum paullo post anno 686 Exarchis Italiæ facultatem pro imperiali Curia electionibus summorum Pontificum assentiendi demandauit Iustinianus II Imperator, reuocato patris sui indulto; eaque illos exinde vsos, obseruat cum Baronio Muratorius (*a*), ostenditque liber diurnus Romanorum Pontificum (*b*).

V. Frequentes hinc eligentium turbæ, hinc explorata Principum religio in caussa fuere, vt Pontifices ipsi aliquando piissimis Imperatoribus vel electionem vel electionis confirmationem vltro concederent. Hadrianus I ex communi sententia synodi Lateranensis ineunte IX seculo potestatem eligendi Pontificem & apostolicam ordinandi Sedem Carolo M. contradidit (*c*). Sed Ludouicus I Caroli M. filius se omni iure in electione Pontificis Romani exuens indulsit, vt omnes Romani concorditer eam celebrarent, electusque more canonico consecraretur extemplo (*d*). Idipsum pactis conuentis firmarunt cum Leone IV Lotharius & Ludouicus Augusti (*e*). Inde Hadrianus II electus est, Missis Ludouici II Imperatoris, qui præsentes in vrbe aderant, nequaquam inuitatis (*f*). Stephanus VI, vel Ioannes IX exeunte seculo IX antiquum morem, qui desiuerat, in vsum reuocauit quum assensus imperialis, tum pecuniæ soluendæ ante consecrationem (*g*), vt

(a) *To. 4. annal. Ital. ad an. 686.*

(b) Ab Io. Garnerio Soc. Iesu editus, in cuius libri *cap. 2 tit. 4* extant formulæ epistolarum *de electione Pontificis ad Exarchum.*

(c) *Can. Hadrianus 22 dist. 63.* (d) *Can. ego Ludouicus 30 dist. 63.*

(e) *Can. inter nos 31 ead. dist.* (f) *Can. cum Hadrianus 29 ead. dist.*

(g) *Can. quia sancta 28 dist. 63.* Canonem hunc Stephano Papæ inscribit Gratianus. Baronius ad annum 816 eundem referens tribuit Stephano IV Pagius Stephano VI, qui sedere cœpit anno 897. *Quia sancta Romana ecclesia* (sunt canonis verba) *a pluribus patitur violentias Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absque imperiali notitia Pontificis fit consecratio; nec canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi intersunt nuntii, qui scandala fieri vetent: volumus vt cum instituendus est Pontifex, conuenientibus episcopis & vniuerso clero eligatur, præsente Senatu & populo, qui ordinandus est: & sic ab omnibus electus præsentibus legatis imperialibus consecretur;* nul-

Azonem protoarchiuistam & Marinum episcopum Sutrinum pro eo, quem vellet Imperator, instituendo Romano Pontifice: iisque regressis *tunc ab omni plebe Romana* Ioannes XIII *Narniensis episcopus eligitur, Sedique apostolicæ Pontifex inthronizatur, anno* 967, ait continuator Reginonis *in chronico* (*a*). Tum anno 984 archicancellarius Othonis Imp. episcopus Parisiensis electus est Ioannes XIV. Dein placuit eidem Othoni consanguineum suum Brunonem, qui fuit Gregorius V, ad summum pontificatum promouere anno 996, eiusque pariter successorem anno 999 Siluestrum II, præceptorem suum, qui dicebatur antea Girbertus archiep. Remensis (*b*).

VI. Seculo XI vt Cardinalium electio præualuit, ita decrescere assensus imperialis auctoritas visa est. Nicolaus II anno 1059 in concilio Lateranensi (*c*) eligendum decreuit Pontificem in vrbe Roma a Cardinalibus principaliter, tum a reliquo clero & populo, *saluo* (ait) *debito honore & reuerentia dilecti filii nostri Henrici* (Regis tunc IV, postea Imp. III) *sicut iam sibi concessimus & successoribus illius, qui ab apostolica Sede eius personaliter hoc ius impetrauerint*. Verum post Nicolai obitum Alexander II inscio Henrico Romanorum Rege electus & consecratus est, quum ægre tulissent Cardinales, inter quos celeberrimus Ildebrandus, suum ipsorum nuntium ab Rege spretum. Exinde ad hæc vsque tempora prætermissus omnino est regius, imperialisque assensus quum in eligendis, tum consecrandis Pontificibus (*d*).

VII. Supremi tamen Principes, quos sibi infensos ex Cardinalibus habeant, sacro denunciare nunc solent Collegio ipsorum, suntque ita impedimento, quominus ii eligantur in Pontificem. De *regiarum exclusionum*, quas vocant, vi & iure disceptatum acerrime inter Cardinales de Lugo, & Albitium. Eas hic refellere ideo studuit, quod libertati eligentium ad-

 uer-

(a) Id etiam enarrat N. Alexander *loc. cit. art.* 22.
(b) Idem *loc. cit. art.* 26.
(c) *Can. in nomine* 1 *dist.* 23, Labbè eodem *to.* 9 *concil. pag.* 1099, Murat. *to.* 6 *annal. ad. an.* 1059. (d) Murat. *ibidem ad an.* 1061.

uersari putaret, iniuriam facere dignioribus eligendis, exclusorum famam lædere, laicaque Potestatis arbitrio rem ecclesiasticam subiicere. Contra earum ille propugnator existimauit e vetusto populi iure eas ipsas profluere, sacrisque non repugnare canonibus: quum nec electoribus libertatem adimant, neque irritam faciant electionem exclusi; sed solummodo electores præmoneant procellas ex discordia Pontificis infensi cum Regibus futuras. Addit ius priuatorum, qui excluduntur, non modo incertum, futurumque, sed certum etiam & quæsitum debere publico pacis bono cedere; sola Principis suspicione, odioque famam non maculari eorum, qui virtutibus reapse præfulgeant; tandem brachiis Principum secularium propitiis communiri aduersus schismata Romanam ecclesiam. Quicquid sit de hoc iure, quod doctiores definiant, sacrum Collegium re quidem ipsa consueuit hactenus regiis exclusionibus deferre.

VIII. S. R. E. Cardinalibus prærogatiuam eligendi Pontificem quum concessisset anno 1049 Nicolaus II in prælaudata synodo Lateranensi, & vix consensum nouæ electioni accessurum reliquis de clero & populo reseruasset (*a*): mox Alexander III in synodo Lateranensi III anno 1179 speciatim statuit duabus partibus Cardinalium concordibus electionem perfici, electumque sine vlla exceptione ab vniuersa ecclesia Romanum Pontificem, spreto tertiæ partis dissensu, habendum esse (*b*): eorum scilicet, qui vna præsentes in conclaui adsint.

IX. Absentes a conclaue nullum suffragii ius habere in ele-

(a) *Can. in nomine Domini 1 dist. 23. Obeunte Romanæ vniuersalis ecclesiæ Pontifice in primis* (Nicolaus decreuit) *Cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus clerus & populus ad consensum nouæ electionis accedat. Et ideo religiosissimi viri præduces sint in promouenda Pontificis electione; reliqui autem sequaces*. Idem habetur ex epistola synodica eiusdem Nic. II in *can. si quis 1. dist. 79.*

(b) *Cap. licet 6 de electione*. Antea Symmachus Papa in synodo Romano anno 499 decreuerat, vt vinceret sententia plurimorum, vbi dissidia essent in votis eligentium, *can. si transitus 10 dist. 79.*

electione Pontificis, patet ex Gregorii V (*a*), aliorumque Pontificum constitutionibus. Nequis vero Cardinalium prætextu cuiuslibet excommunicationis, suspensionis interdicti a noui Pontificis electione vnquam excluderetur, Clemens V decreuit in concilio Viennensi (*b*). Pius IV, *ne dissensionis occasio*, ait, *aut schismatis oriatur: volumus excommunicationum & aliarum quaruncunque censurarum prætextu, Cardinales a Pontificis electione actiua vel passiua excludi nullo modo posse; quas quidem excommunicationes & censuras ad electionis effectum tantum (illis alias in suo robore permansuris) suspensas esse volumus & declaramus. Decernentes quoque excommunicationes & censuras ipsas eum solum afficere, qui deliquerit; non autem alios conclaui durante cum eo conuersantes* (*c*). Idipsum iisdem verbis firmauit & constituit Gregorius XV (*d*). Siquis vero Cardinalium in *diaconatus ordine* saltem constitutus non sit, eum nullatenus ad eligendum admitti, Pius IV decreuit (*e*). Creatis in secreto concistorio Cardinalibus, quoadusque insignia consueta, præsentes nimirum in Curia rubrum galerum, tituli assignationem, annulumque digito immissum, absentes vero missum a Pontifice galerum, rite acciperent, aut saltem in generali concistorio pronunciarentur, nullum ius nec titulum nec nomen huiusce dignitatis quæsitum esse; nec vocem actiuam vel passiuam in electione Romani Pontificis, nisi ei os apertum antea fuerit in generali concistorio, statuit Eugenius IV (*f*). At S. Pius V fertur die 26 Ianuarii 1571 decreuisse, Cardinales, etiamsi galerus ipsis non traditus, neque clausum os eis apertum rite sit, vocem in eligendo Pontifice habere.

X. Non alio ex ordine, nisi ex sanctæ Romanæ eccle-

(a) Greg. X in *cap. vbi periculum 3 de elect. in 6.*
(b) Clementina *ne Romani 2 de electione.*
(c) Pius IV in *const. in eligendis 63 §. 29*, *to.* 1 Bullarii.
(d) Greg. XV in *const. æterni Patris* 13 §. 22, *to.* 3 Bullarii.
(e) Pius IV *loc. cit.* §. 25.
(f) Eug. IV in *const. in eminenti* 1 *to.* 1 Bull.

clesiæ Cardinalibus etiam presbyteris aut diaconis ad supremum Pontificatus culmen esse promouendos, decreuit Stephanus III (*a*). Nicolaus II itidem de ipsius ecclesiæ gremio, vel ex alia, nisi in ea reperiantur idonei, assumendos constituit (*b*). Permultos vero extra ordinem Cardinalium, Clerique Romani aliunde ad diui Petri solium nedum anteactis, sed subsecutis etiam seculis adscitos monent res gestæ (*c*) vsque ad Vrbanum VI anno 1378, quo ex tempore Papalis dignitas sacrum S. R. E. Card. Collegium non est amplius egressa. Xystus V hoc de iure longæuis moribus firmato, ait. *Quum ex eorum corpore, numero & Collegio ille ipse, qui cunctis pastoribus est præficiendus, ac totius dominici gregis curam habiturus, summus Pontifex deligatur, iidemque illum suis suffragiis creent, qui tunc demum publico bono christiani populi optimus sine vlla dubitatione existet, si e numero & suffragiis bonorum deligetur: in hac sacra electione censendi sunt veri interpretes atque internuntii voluntatis Dei, cujus spiritu sicut vniuersum ecclesiæ corpus sanctificatur & regitur, ita maxime hoc totum huiusmodi electionis opus ejusdem afflatu & instinctu absolui certissimum est atque omnibus exploratum, vt vel*

ex

(a) In Romana synodo anno *769 act.* 3, in *can.* 3, 4, *&* 5 *dist. 79.*

(b) *In cit. can.* 1 *dist.* 23.

(c) Vt vetustiores ante Constantini M. imperium sileam, ex *Græcis* electi sunt Zosimus anno 417, Theodorus I anno *642*, Ioannes VI anno *691*, Ioannes VII anno 705, Zacharias anno 741. Ex *Dalmatiis* Ioannes IV anno 640. Ex *Syris* Ioannes V anno 685, Sergius I anno 587, Sisinnius, & Constantinus anno 708, Gregorius III anno 731. Ex *Afris* Melchiades anno 311. Gelasius I anno 592. Ex *Thracibus* Conon anno *686*. Ex *Sardis* Hilarius anno 461, & Symmachus anno 498. Ex Hispanis, Gallis, Germanis, & Italis multo plures: qui decretum Stephani III de Romano præferendo clero præcesserunt. Eo deinde, spreto creati sunt Gregorius V, Othonis III Imp. capellanus anno *996*. Siluester II archiep. Rhemensis anno *999*. Clemens II episc. Bambergensis anno 1046. Damasus II ep. Brixiensis anno 1048. Leo IX Tulli Leucorum ep. anno 1049. Victor II ep. Eistatensis anno 1054. Nicolaus II ep. Florentinus anno 1058. Alexander II ep. Lucensis anno 1061. Calistus II arch. Viennensis anno 1119. Vrbanus IV Patriarcha Hierosol. anno 1261. Gregorius X archidiaconus Leodiensis anno 1271. Cœlestinus V eremita anno 1294. Clemens V archiep. Burdigalensis anno 1305. Vrbanus V abbas S. Victoris Massiliæ anno 1362. Postremo Vrbanus VI archiep. Bariensis anno 1378.

ex hoc ipso perspici possit, quanta in eis requiratur puritas & sinceritas ab omni carnis affectu, priuatorum commodorum cura & factionum studiis aliena, quorum pectora & voces templa & organa futura sint Spiritus S. & ex quibus quasi seminibus is sit proditurus, in quem totius apostolicæ potestatis plenitudo Deo annuente merito conferatur (*a*).

XI. Quæ de ætate, ac ceteris episcoporum qualitatibus cauerunt canones (*b*), ea vel maxime oportet in eligendis diui Petri successoribus requirere. Tristis attamen erit cuiuis cordato viro recordatio Benedicti IX, Ioannis XI, & XII, quorum primus ferme decennis adolescens, alter annos vigintiquatuor, tertius vix octodecim natus, turbulentis sunt electionibus ad supremam elati Sedem. Alios a moribus apostolicis degeneres seculo præsertim decimo, quem merito plumbeum appellant, satius erit silentio præterire. Dubitatum e rebus gestis aliquando est, an laicus in Pontificem eligatur valide? Ob pseudo Constantinum II, & pseudo Leonem VIII, ecclesiæ Romanæ protoscriniarum, quos adhuc laicos schismatici antipapas creauere. II, an vxoratus? ob Petrum de Corbario, pseudo Nicolaum V, qui vxore inuita ad Ordinem Minorum Conuentualium quum transiuisset, ab ea repetitus tempore dignitatis antipapalis vt ad coniugium rediret, rite damnatus est sententia Reatini episcopi. Vxoribus tamen vita functis fuisse ad Papatum promotos S. Fabianum, Hormisdam, Felicem III, Clementem IV ferunt scriptores. III, an natu minor? ob electiones Benedicti IV, Ioannis XI, & XII paulo ante memoratas. IV, an possit compromissarius elector semetipsum eligere? adhuc quærunt ii, qui id putant contigisse in creatione Ioannis XXII (*c*): quod inficiantur alii (*d*). Hasce, aliasque id genus quæstiones, quas vsus facit

(a) Xystus V in *in const. postquam verus* 50 §. 2 *to.* 2 Bullarii.

(b) Apud Gratianum *dist.* 23, 25, 26, 34, 35, 36, 39 ad 49, & 81, *cap. cum in cunctis* 7 *de elect.* & alibi sparsim.

(c) S. Antonin. *par.* 3 *chronici tit.* 21 *cap.* 3, Io. Villani *lib.* 9 *cap.* 79.

(d) N. Alexander in *hist. sec. XIII, & XIV art.* 3 *de Io. XXII.*

cit inanes, missas facio libenter.

XII. Id tamen obseruare par est, electionem semel rite factam concordibus suffragiis partis olim maioris, nunc duarum ex tribus partium adeo validam esse immotamque, vt nullo vnquam pacto nec irritari possit, neque infirmari. Electus sane quum nullius indigeat confirmatione superioris, nullumque metropolitanum super se habeat (*a*); statim a Deo pontificiam ipso iure adipiscitur potestatem regendi ecclesiam vniuersam, antequam in throno iuxta consuetudinem tiara coronetur (*b*): & *absque vlla exceptione* Romanus Pontifex habendus est (*c*). Quique in eum insurgere sunt ausi, vt vel electionem vitio infringerent, vel electum personalibus exceptionibus per manifestam fere calumniam obiectis deturbarent, execrabilem schismatis vel hæresis notam subiuere. Hinc deplorat adhuc ecclesia catholica triginta quinque & amplius antipapas, pseudoque Pontifices, qui eam a primo Nouatiani schismate vsque ad postremum Amadæi Sabaudiæ Ducis, pseudo Felicis V, turbarunt miserrime (*d*).

XIII.

(a) Nic. I in *can.* 1 *dist.* 23, monet Cardinales episcopos metropolitani vice proculdubio in consecrando solum summo Pontifice fungi, qui nullum supra se metropolitanum habet.

(b) Idem Nic. I ibidem. *Postquam electio*, ait, *fuerit facta*, *si . . . is*, *qui electus est*, *in apostolica Sede iuxta consuetudinem intronizari non valeat*, *electus tamen*, *sicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam ecclesiam*, *& disponendi omnes facultates illius: quod B.Gregorium ante suam consecrationem fecisse cognouimus*.

(c) Ex Conc. Lateran. III sub Alex. III in *cap. licet* 6 *de electione*.

(d) Vna ex causis hinc emergit, quæ nos, quot numerentur legitimi Pontifices, faciunt incertos; Antipaparum scilicet inter eos insertio ob manifestum aliquando errorem, quandoque ob rei gestæ obscuritatem. Puta Anacleti II, Benedicti X, & XIII, Bonifacii VI, & VII; Calixti III, Clementis III, VII, & VIII, Constantini II, Felicis II, & V, Greg. VI, Honorii II, Ioannis VIII, XVI, & XX, Leonis VIII, Paschalis I, & III, Sergii III, Siluestri III, Theodori II, Victoris IV, & V; ceterorum eiusdem notæ. Altera causa incertum faciens numerum est controuersa priorum Pontificum successio & chronologia. Nonnulli porro cum Pagiis, auctorem libri *de viris Pontificum* S. Damaso inscripti sequentes, duos, non vnum fuisse Cletum & Anacletum, illumque Lino, hunc Clementi subrogatum opinantur.

Alii

XIII. Si electores aut electus crimen simoniæ admiserint: electionem ipso facto nullam, in electumque vti hæreticum agi posse declarauit Iulius II (*a*). Defectus alii nullitatem liberæ electionis inferre non videntur.

Alii vnum duplici nuncupatum nomine tenent, scilicet Cletum a S. Irenæo, Tertulliano, Eusebio, & sanctis Epiphanio & Hieronymo: Anacletum a sanctis Cypriano, Optato Mileuitano, & Augustino. Accedit tertio præmatura mors nonnullorum, qui aliquibus visi sunt Sedem non obtinuisse pontificiam, quod eam vel eodem electionis die vacuam, vti Gregorius XI; vel paucos post dies reliquerunt, vti Stephanus II post triduum defunctus. Quarto, affinitas nominum inter Marinos duos, pluresque Martinos, ab aliis distinctos, ab aliis autem confusos.

(a) In const. *cum tam diuino* 3, edita 19 cal. Febr. 1505, quam confirmauit synodus Lateranensis ab eodem Iulio II celebrata die 16 Febr. 1512., to. 1 Bullarii. *Si quod Deus auertat*, Iulius ait, *contigerit electionem Romani Pontificis . . . per simoniacam hæresim in dando, promittendo vel recipiendo pecunias, bona cuiusque generis, castra, officia vel beneficia, seu promissiones & obligationes commissam, per se vel alium seu alios quomodocunque & qualitercunque etiam in duarum partium vel omnium Cardinalium vnanimi concordia quomodolibet, etiam per viam assumptionis vnanimiter, nemine etiam discrepante: siue electio vel assumptio eo ipso nulla existat, & nullam eidem sic electo vel assumpto administrandi in spiritualibus & temporalibus facultatem tribuat; sed etiam contra dictum sic electum vel assumtum de simoniaca labe a quocunque Cardinale, qui eidem electioni interfuerit, opponi & excipi possit, sicut de vera & indubitata hæresi, ita quod a nullo pro Romano Pontifice habeatur. Quinimo ipse sic electus a priori suo Cardinalatus & alio quocunque honore, ecclesiis cathedralibus etiam metropolitanis & patriarchalibus, monasteriis, dignitatibus & aliis quibuscunque beneficiis & pensionibus, quæ tum obtinebat in titulum vel in commendam aut alias quomodocunque, eo ipso absque alia declaratione priuatus exsistat; & idem electus non* apostolicus, *sed* apostaticus, *& tanquam* simoniacus *&* hæresiarca, *& ad prædicta omnia & singula perpetuo inhabilis habeatur & sit. 2, nec huiusmodi simoniaca electio per subsequentem ipsius intronizationem seu temporis cursum, aut etiam omnium Cardinalium adorationem seu obedientiam vllo vnquam tempore conualescat. 3, liceatque omnibus & singulis Cardinalibus etiam illis, qui huic simoniacae electioni seu assumptioni consenserint, etiam post intronizationem & adorationem seu obedientiam, ac etiam vniuerso clero & populo Romano, nec non subditis & S. Angeli de vrbe ac quarumuis aliarum Romanæ ecclesiæ arcium præfectis, castellanis, capitaniis & aliis officialibus quocunque homagio seu iuramento vel cautione præstitis non obstantibus a talis electi etiam intronizati obedientia & deuotione impune & quandocunque discedere (ipsis fidei Romanæ ecclesiæ & obedientiæ futuri R. Pontificis canonice intrantis nihilominus adstrictis permanentibus) & eum vt magum,* ethnicum, publi-

XIV. Contra ambientes Papatum, aut Papa viuente, eoque inconsulto tractantes de eligendo futuro Pontifice, eorumque complices & fautores Paulus IV primum innouat omnes & singulas censuras & pœnas a Romanis Pontificibus, sacris conciliis, & sanctorum Patrum decretis sancitas, atque in vsum reuocat. Mox omnes & singulos quauis dignitate etiam cardinalitia præditos, qui per se vel alios Romano Pontifice viuente & inconsulto tractauerint de futuro Pontifice eligendo, ipso iure ipsoque facto excommunicationem Romano tantum Pontifici reseruatam incurrere sanxit, priuationem beneficiorum, officiorumque, simul & iacturam vocis actiuæ ac passiuæ, perpetuamque infamiam. Complices iisdem pœnis obnoxios declarat, reuelantibus autem quamuis complicibus veniam & præmia pollicetur (*a*).

XV.

blicanum, hæresiarcam *euitare*. 4, *ad cuius quoque confusionem possint Cardinales, qui præfatæ electioni se opponere voluerint, si præsumpserit se de regimine vniuersalis ecclesiæ prætextu talis electionis ingerere, auxilium brachii secularis contra eum implorare. Nec tales ab eius obedientia discedentes tanquam tunicæ Domini scissores aliqnarum propter dictum discessum pœnarum, seu censurarum pulsioni subiaceant*. 5, & 6 pœnas eligentium simoniace et complicium innouat et ampliat. 7, promissiones *quoque* & obligationes *siue* sponsiones *propterea quandocunque etiam ante tempus dictæ electionis & extra personas Cardinalium per quoscunque alios quomodocunque factæ cum quauis solemnitate & forma etiam iuratæ*, conditionales, *siue* euentuales & *in forma* excommissarum *ex quacunque causa etiam depositi, mutui, cambii, confessionis de receptis, donationis, arrendamenti, vel venditionis, permutationis, vel alterius cujuscunque contractus etiam in ampliori forma Camerae apostolicæ factæ, sint* nullæ & inualidæ & *ad agendum inefficaces, nullus illarum vigore cogi vel constringi possit in iudicio vel extra, liceatque omnibus ab illis impune absque aliquo metu siue periurii nota recedere*. (Idipsum firmat Pius IV in *const.* in eligendis 63 §. 35). 8, & *insuper liceat Cardinalibus, qui electioni prædictæ simoniacæ interfuerint, & a præfato sic electo discesserint, adhibitis secum aliis Cardinalibus, qui huiusmodi simoniacæ electioni consenserunt, & postea eisdem Cardinalibus in dicta simonia non complicibus se vniuerint, si secum eisdem vnire voluerint, alioquin sine eis ad alterius Pontificis electionem non expectata alia sententia declaratoria simoniacæ electionis huiusmodi, eadem tamen præsente nostra constitutione semper in suo robore permanente, libere alias tamen canonice deuenire; & concilium etiam generale indicere & conuocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire*. Hactenus Julii II constitutio.

(a) Paulus IV in *const. cum secundum* 16, die 16 Dec. 1558, *to.* 1 Bull.

XV. In vrbe faciendam electionem præmonuit idem Nicolaus II; alio autem in loco congruo vix permisit, dum praui & iniqui homines, quominus rite, canoniceque in vrbe fieret, essent impedimento (*a*). Hinc defuncto Salerni B. Gregorio VII, anno 1085, Desiderius Abbas Casinensis iam Cardinalis in vrbe Roma electus Pontifex a sacro Cardinalium collegio, & Victor III appellatus, mox dignitatem diu recusatam quum in synodo Capuana anno 1087 suo ipsius consensu firmasset, consecratus Romæ inde fuit subsecuta post Ascensionem Dominica (*b*). Sed Gregorius X in concilio Lugdunensi II anno 1274 sanxit (*c*), vt in ipsa ciuitate, intra cuius territorium, puta diœcesim, mors Pontificis acciderit; aut si ea vel interdicta vel Romanæ ecclesiæ sit aperte rebellis, in alia viciniori Cardinales præsentes, postquam absentes decem dies expectauerint, in vnum conclaue vndique clausum conueniant, singuli singulis tantummodo seruientibus clericis vel laicis contenti, nisi cui patens necessitas duos indulgeri suaserit; ibique simul inhabitent, donec nouum elegerint Pontificem: saluo tam absentibus iure ingrediendi conclaue post decem dies re integra, quam egressis redeundi, iique omnes extra conclaue nullum ius habeant suffragii. Profecto mortem Neapoli quum obiuisset mense Decembris 1253 Innocentius IV Corradini Regis pupilli tutor, Cardinales in hac ipsa vrbe clausuram conclauis ingressi Alexandrum IV die 21 eiusdem mensis rite iam elegerant (*d*). Cumque S. Cœlestinus V summo pontificatu se abdicasset heic Neapoli die 13 Decembris 1294, præsentes iterum in hac metropoli Cardinales Bonifacium VIII canonica electione subroga-

(a) Nicol. II *can. 2 dist. 23. Si fieri in vrbe non possit electio*, ait, *Cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis licet paucis ius potestatis obtineant eligere apostolicæ Sedis Pontificem, vbi congruere viderint.*

(b) Ex Leone Ostiensi *lib. 3 chronici Casinensis.*

(c) *Cap. vbi periculum 3 de elect. in 6.*

(d) Raynald. in *annal. eccles. ad an.* 1254, Murator. in *annal. Ital. ad eumdem annum.*

garunt die 24 eiusdem mensis, dehinc Romam, inuito licet Carolo Andegauensi celeriter profectum, inibi coronarunt (*a*). Quoad Romana Sedes apostolica in Gallias a Clemente V translata inibi stetit (*b*): eo ibidem defuncto Ioannes XXII Lugduni, eiusque successores Benedictus XII, Clemens VI, Innocentius VI, Vrbanus V, & Gregorius XI Avenione electi a Cardinalibus fuere. Tum Alexandro V e viuis sublato Bononiæ anno 1410, ibidem Ioannes XXIII, antea Baltassar Cossa, electus est (*c*).

XVI. Itaque primam de conclaue intra defuncti Pontificis palatium erigendo legem tulit Gregorius X in Lugdunensi concilio in quindecim articulos distributam. Nam statuit primo, "*vt si Pontificem in ciuitate, in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales, qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint siue non, ex tunc omnes conueniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti singuli singulis tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus* patens necessitas *id suggerit indulgeri*, duos habere *permittimus, eisdem electionis arbitrio reseruato*. 2. *In eodem autem palatio* vnum conclaue *nullo intermedio pariete, seu alio velamine omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur vndique, vt nullus illud intrare valeat vel exire*. 3. *Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat vel facultas* secrete loquendi *cum eis; nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro his tantum,*

(a) N. Alexander in *hist sec. XIII cap.* 1 *art.* 14.

(b) *Vbicunque occurrit habitatio vestra*, ad Innocentium II scripsit Petrus Cluniacensis, *manebit vbique vobiscum obedientia & deuotio vestra. Quoniam & secundum poëtam:* Veios habitante Camillo, illic Roma fuit. *Et Petrus in carcere, Clemens in exilio, Marcellus in catabulo ecclesiæ præfuerunt, & oues Christi eis vt veris pastoribus obedierunt.*

(c) Murator. *loc. cit. ad an.* 1410.

tum, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium *mittere vel* ſcripturam. *Qui vero contra fecerit, ſcripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecrete loquendo: ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.* 4. *In conclaui tamen prædicto aliqua* feneſtra *competens dimittatur, per quam eiſdem Cardinalibus* ad victum *commode* neceſſaria *miniſtrentur; ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus.* 5. *Verum ſi infra tres dies, poſtquam conclaue præfatum iidem Cardinales intrauerint, non fuerit ipſi eccleſiæ de paſtore prouiſum: per ſpatium quinque dierum immediate ſequentium, ſingulis diebus tam in prandio quam in cœna,* vno ſolo ferculo *ſint contenti; quibus (prouiſione non facta) decurſis, ex tunc tantummodo* panis, vinum & aqua *miniſtrentur eiſdem, donec eadem prouiſio ſubſequatur.* 6. *Prouiſionis quoque huiuſmodi pendente negotio, dicti Cardinales* nihil *de Camera Papæ* recipiant, *nec de aliis eidem eccleſiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: ſed ea omnia ipſa vacatione durante ſub eius, cuius fidei & diligentiæ Camera eadem eſt commiſſa, cuſtodia maneant; per eum diſpoſitioni futuri Pontificis reſeruanda. Qui autem aliquid acceperint, teneantur ex tunc a receptione quorumlibet redditunm ad eos ſpectantium abſtinere, donec receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant.* 7. *Iidem quoque Cardinales accelerandæ prouiſioni ſic vacent attentius, quod ſe nequaquam de* alio negotio *intromittant, niſi forſan neceſſitas adeo vrgens incideret, quod eas oporteret de terra ipſius eccleſiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel niſi aliquod tam grande & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & ſingulis Cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum.* 8. *Sane ſi aliquis ex prædictis Cardinalibus conclaue prædictum non intrauerit, aut intrans abſque manifeſta cauſſa infirmitatis exierit; ipſo minime requiſito, nec in eiuſdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad eligendum ſummum Pontificem libere procedatur.*

Si

Si vero infirmitate superueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire contingat: ipsa etiam infirmitate durante, poterit eius suffragio non requisito ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi redditam seu ante redire voluerit; vel etiam si alii absentes, quos per decem dies diximus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet antequam eidem ecclesiæ sit de pastore prouisum, in eodem negotio in illo statu, in quo ipsum inuenerint, admittantur; præmissa tam de clausura, quam de seruientibus, cibo ac potu & reliquis, cum aliis seruaturi. 9. Extra ciuitatem, in qua cum sua Curia residebat, obeunte Pontifice: Cardinales tunc in ea vrbe, in cuius territorio vel districtu mors eius contingeret, conuenturos esse in vnum pariter conclaue ad eligendum successorem; vel in alia viciniori, ea si forsan interdicta vel rebellis foret. 10. *Vt domini, aliique rectores & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter sine fraude ac dolo aliquo faciant obseruari.* 11. *Super his autem taliter obseruandis statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter iuramentum.* 12. *Qui præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint; cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis aut status, omni cessante priuilegio, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo sint infames,* feuda insuper ac bona ecclesiastica ipso facto amittant, ciuitas autem remaneat interdicta; & pontificali dignitate priuata. 13. Hortatur Cardinales ad priuatos affectus in ea electione deponendum, publicæ duntaxat vtilitati prospecturos in eligendo celeriter idoneo Pontifice. 14. *Pactiones, conuentiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia* iuramento etiam firmata viribus omnino carere decreuit, laudemque potius, quam violatæ fidei maculam promerituros, qui ea non seruauerint. 15. Tandem edixit *vt in omnibus ciuitatibus, ceterisque locis insignibus* exequiæ solemnes audita Pontificis morte pera-

peragantur *a clero & populo*; & quotidie preces ad Deum fundantur pro celere, concorde & proficua noui Pontificis electione: quas prælati ecclesiarum studeant concionibus etiam suis excitare cum indictione ieiuniorum (*a*).

XVII. Clemens V in concilio Viennensi (*b*) primum damnauit opinionem eorum, qui putabant constitutionem Gregorii X posse *per cœtum Cardinalium S. R. E. modificari, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi siue addi vel dispensari quomodolibet circa ipsam, aut eidem renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam:* irritumque fore decreuit, quicquid cœtus ipse Cardinalium exerceret *potestatis aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificem pertinentis; nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur*. 2. Noluit per obitum Pontificis expirare officium Camerarii S. R. E. nec Pœnitentiarii maioris, aliorumque Pœnitentrariorum: mandans præterea cœtui Cardinalium facultatem subrogandi alios in locum deficientis vel obeuntis Camerarii & Pœnitentiarii maioris, & plures etiam substituendi Pœnitentiarios, *si hoc eidem cœtui concorditer expedire videbitur*. 3. *Diœcesim* censuit accipiendam *pro districtu & territorio* ciuitatis; in qua Gregorius X edixerat erigendum conclaue pro electione noui Pontificis: nimirum vbi mortui Pontificis audientia remanserit, non vbi mors ipsius procul ab ea contigerit (*c*). 4. Siquan-

(a) Greg. X in *capt vbi periculum 3 de elect. in 6.*

(b) Clementina *ne Romani 2 de electione*.

(c) Propterea Clemens VII anno 1329 Roma Bononiam profectus, vt pacem vniuersalem cum Carolo V Imp. conciliaret facilius, & communia belli subsidia compararet aduersus tyrannum turcarum; de consilio Card. decreuit *litterarum apostolicarum audientiam in ipsa vrbe post suum ab ea discessum remanere: vt si ante reditum nostrum*, ait, *ad ipsam vrbem nos ab hac luce migrare contingeret, ibi & non alibi, vbi nos mori contingat, electionem Romani Pontificis celebrari debere: nisi vrbs ipsa tunc interdicto subiaceret, vel esset aperte rebellis, aut inibi de impressione dubitaretur. Super quo* maioris partis Cardinalium *tunc ibidem existentium decisioni stari; & tunc in ciuitate Castellana seu Vrbeuetana seu Perusina, seruato scripturæ huiusmodi ordine, fieri debere, dummodo illa ecclesiastico interdicto subiectæ seu rebelles non fuerint*. Liquet id ex Clem. VII *const. cum charissimus 26*, die 6 Oct. 1529,

to.I

quando Cardinales omnes e conclaue discesserint, statuit vt eos ad redeundum compellant deputati executores, præterquam infirmos, ad canonicam electionem rite inibi processuros. 5. Decreuit, *vt nullus Cardinalium cuiuslibet excommunicationis, suspensionis aut interdicti prætextu ab ea valeat electione repelli*. 6. Alia circa eandem electionem edita iura vt suo in robore permaneant, postremo edixit Clemens V ibidem.

XVIII. Tum expertæ in variis conclauibus difficultates & abusus & transgressiones postularunt, vt alii quoque Pontifices Clemens VI, Pius IV, Gregorius XV, Vrbanus VIII, Clemens XII, easdem de Papa eligendo leges explicatius innouare, supplere, corrigere, variare, pœnisque grauioribus sancire simul duxerint. Eas exponere nunc operæ pretium est non continua singularum recitatione, sed interpolatis earundem sententiis vel concordibus vel dissentaneis in quatuor articulos, seu §§. distincte congerendis.

§. I. *De officio & potestate Cardinalium Sede vacante.*

XIX. Qui in vrbe, alioue loco, vbi Papa decesserit, adsunt Cardinales, tres eorum antiquiores, vnus nimirum ex singulis ipsorum ordinibus vna cum Cardinale Camerario post obitum Pontificis ius habent reliquos Cardinales congregandi, & instantes necessitates exequiarum nouendialium, & clausuræ conclauis, aliasque officialium vrbis & status proponendi in congregationibus generalibus, curandique, vt conclaue construatur vndique bene clausum (*a*).

XX. Pro negotiis porro expediendis toto Sedis vacantis tempore *Congregationes* quum *generales* totius collegii Cardinalium habentur ad ea, quæ sunt grauioris momenti & indaginis deliberanda; vel *particulares* trium Cardinalium cujusque ordinis antiquiorum vna cum Cardinale Camerario. Sed

to. 1 Bullarii: quam ipsemet innouauit demigraturus Viennam, vel ad alium locum pro caussis christianæ reipublicæ vrgentissimis, die 3 Sept. 1533, in sequ. *const. Licet variæ*, eodem *to.* 1. Bull.

(a) Pii IV *const.* 63 §. 7 *to.* 2 Bull.

Sed horum officium tertia die post conclauis ingresſum expirat, in eorumque locum tres alii gradatim sequentes ex vnoquoque ipsorum ordine quolibet triduo subrogantur, leuioris momenti negotia in diem emergentia vna cum Camerario expedituri (*a*). Quidquid autem Congregatio particularis decreuerit semel, id ea ipsa mutare aut reuocate amplius nequit, ad Congregationem generalem propterea deferendum, & suffragiorum numero maiore deliberandum (*b*).

XXI. Collegium Cardinalium Sede vacante *nullam* in iis, quæ ad Pontificem pertinent, *potestatem* aut *iurisdictionem* habet, siue gratiam, siue iustitiam, siue executionem gratiarum, decretorumque Pontificis mortui spectant; seu temporalem Romanæ ecclesiæ statum. Sed ea omnia futuro Pontifici referuentur (*c*). *Nullos reos, & delinquentes absoluere, vel per liberi commeatus tabulas, quas* saluum conductum *appellant, etiam ad tempus assecurare, nisi qui leuiora delicta, Sede psa vacante commiserint; minusque exilium, aliamue quamcunque pœnam etiam pecuniariam illis remittere, condonare vel moderare valeat* (*d*).

XXII. *Datarii* officium morte Pontificis expirat. Simul & *Prælatorum signaturæ gratiæ & iustitiæ* officia conquiescunt (*e*). Necnon Auditoris Papæ. Nunc autem *signaturæ* iustitiæ *Auditor* mandatam sibi a Clemente XII facultatem habet expediendi, prout iuris erit, *citationes & recursus, qui coram Auditore Pontificis defuncti pendere tunc reperientur* (*f*).

XXIII. At Vicarii Papæ officium perdurat, ne quid detrimenti ecclesia in spiritualibus patiatur. Si autem Cardinalis Vicarius Pontificis tempore eiusdem Sedis vacantis obierit, Vicesgerens eiusdem Vicarii exercet *omnes & singulas facultates, auctoritatem & potestatem, quæ eidem Vicario pro exercitio officii Vicariatus quomodolibet competebant, quasque Pontifex ipse*

(a) Ibidem §. 8. (b) Clem. XII *const.* 76. §. 7.
(c) Pius IV *const.* 63 §. 6, & Clem. XII *const.* 76. §. 6.
(d) Clem. XII eodem §. 6. (e) Pius IV §. 11, & 12.
(f) Clem. XII §. 19 *const.*

ipse prædicto Vicesgerenti quandoque ad tempus vsque ad successoris Vicarii deputationem demandare consueuit (*a*).

XXIV. Inferiorum quoque ecclesiarum, quæ præsertim Sedi apostolicæ sunt immediate subiectæ, necessitatibus eadem Sede vacante obuenientibus vt prospiceret Clemens XII, quoties catholici antistites, ordinarii locorum, aliiue Christifideles opportunum postulauerint a Cardinalium collegio remedium: *si res talis sit*, ait, *quæ in aliud tempus differri valeat, futuro Pontifici omnino reseruetur. Sin vero nullam admittat moram, tunc eidem Collegio* concessit, *vt committere possit negotium* Præfecto *& aliquot aliis Cardinalibus eius Congregationis, ad quam Pontifex illud examinandum verosimiliter remisisset. Qui negotio accurate discusso ea desuper decernant* per modum prouisionis, *donec nimirum eligatur Pontifex, quæ iuxta datam sibi a Domino prudentiam iuribus & rationibus ecclesiasticis custodiendis ac tuendis apta & consentanea censuerint* (*b*).

XXV. Cardinalis tam *Camerarii*, quam *Pœnitentiarii maioris* officia quum Sede vacante etiam consistant: *Cameræ* apostolicæ *officiales* debent in ea solum incumbere, quæ Collegio Cardinalium speciatim demandantur pontificiis constitutionibus. *Pœnitentiarius* vero, eiusque *officiales* quæ ad conscientiæ forum duntaxat spectant, expediunt (*c*). Siquando autem contigerit per obitum Camerarii & Pœnitentiarii ea simul officia tunc vacare: generalis Congregatio post triduum a vacatione dilapsum Vicecamerarium & Propœnitentiarium vsque ad noui Pontificis electionem deputat, in quem scilicet maior pars votorum per secretas schedulas typis impressas conspirauerit [*d*]. Idemque Pœnitentiarius maior, aliusue in eius locum suffectus nunc absoluit sub conditione recidendi, recurrendique ad nouum Pontificem intra congruum temporis spatium, eos etiam, qui censuras ecclesiasticas Romano solum

(a) Ibidem §. 17. (b) Ibidem §. 18.
(c) Ex Clem. 2 *de elect.* & Pii IV *const.* 63§. 9, & 10.
(d) Clem. XII *const.* §. 15.

lum Pontifici ſpeciatim reſeruatas atque ab ordinariis Pœnitentiarii facultatibus exceptas incurrerint, re tamen prius diſcuſſa in officio Pœnitentiariæ, aliiſque ſeruatis ſeruandis [a].

XXVI. Quoad Cardinales apoſtolicæ Sedis legati pro comitiis in conclaue habendis abſint a prouinciis ſtatus eccleſiaſtici ſibi commiſſis: edicta inibi euulganda Vicelegati interea ſubſcribunt, nomine ac gentilitio abſentium a latere Legatorum ſtemmate inſcripto; Legatique ipſi quidpiam tunc imperare aut executioni demandare inſciis Prolegatis prohibentur [b].

XXVII. De pecuniis Cameræ apoſtolicæ aut Datariæ pro alieno etiam ære diſſoluendo ante Pontificis mortem quauis ex cauſa contracto nihil diſponere, nec pro ſeipſis accipere, nec alienum æs vltra ſumtus neceſſarios contrahere Cardinales poſſe, Pius IV conſtituit. Simul iuſſit, ne Camerarius, Theſaurarius, Datarius, Depoſitarius, Præfectus arcis S. Angeli, aliique officiales ea in re contra formam conſtitutionum pontificiarum pareant Collegio Cardinalium: alias perinde iis obtemperantes, atque Cardinales ipſi aliquid contrarium attentantes cogantur de ſuo Cameræ apoſtolicæ ſatisfacere, pecunias male erogatas vel acceptas reſtituere, & quæuis damna noui Pontificis arbitrio reficere (c). Addit Clemens XII, *quod collegium Cardinalium mandata de ſoluendis pecuniis huiuſmodi (præterquam in caſibus exceptis) fauore cuiuſuis perſonæ tam in conclaui, quam extra illud exiſtentis etiam titulo remunerationis, præmii laboris, ac etiam ſupplementi mercedis expedire & relaxare. Nec etiam eiuſmodi titulo licentiam extrahendi frumenta e ſtatu eccleſiaſtico concedere, niſi vbi extractio ex cauſa vere oneroſa competat, & tunc dummodo quantitatem debitam non excedat, ac tempus, quo extractio permitti ſolet, aduenerit. Neque cuiquam immunitatem ſeu exemtionem ab officio vel ſeruitio ei incumbente, vulgo* iubilationem *nuncupatam tribuere* (d).

Sſ 2 XXVIII.

(a) Ibidem §. 16. (b) Ibidem §. 9.
(c) Pius IV *conſt.* 63 §. 6. (d) Clem. XII §. 6 *conſt.*

XXVIII. At necessitatis ratio postulat, vt multas pecuniarum quantitates Camera apostolica Sede vacante impendat in eiusdem Sedis vtilitatem & opus conclauis. Eas dudum plus æquo ampliatas deminuere primum & moderari Vrbanus VIII censuit chirographo dato die 29 Nouembris 1690 *super moderatione expensarum Sede vacante ac ratione conclauis faciendarum*, quod Clemens XII partim firmauit, partim correxit (*a*). Pius IV indulserat Collegio Cardinalium expendere decem millium ducatorum summam in funus Pontificis: ita *vt illius ratione, præter regalia populo Romano præstari solita, decem millium ducatorum summam, pannis lugubribus & regalibus tam Camerarii & clericorum, aliorumque cameralium, quam aliorum quorumcunque ministrorum & officialium ac aliis omnino computatis expensa non excedat. Summa autem decem millium huiusmodi, vel si Collegio visum fuerit, etiam minor at nullo modo maior per* tres Cardinales antiquiores, *vnum videlicet de quolibet ordine &* Camerarium *proportionaliter pro rata distributionis alias fieri solitæ inter prædictos omnes & singulos diuidatur* (*b*).

XXIX. Illud item, quod *pro victu familiæ pontificiæ* ante conclauis ingressum, ac postea *pro pauperum officialium palatii* tantum per Camerarium & priores ordinum Cardinales describendorum victu necesse erit, ac etiam pro *eleemosynis* Sede vacante fieri consueuit, Pius IV fore dandum censuit (*c*). Has autem per ipsum eleemosynarium Pontificis, non per decuriones & conseruatores amplius egenis familiis distribuendas iussit Clemens XII (*d*). Suum propterea munus obire Papæ defuncti eleemosynarius pergit *cum debita Collegio Cardinalium subiectione & ab eo dependentia*, quoad nouus Pontifex eligatur. Eandem iccirco pecuniæ quantitatem, quæ viuente Pontifice distribui pauperibus & egenis consueuerat, in eorundem subuentionem erogabit præuiis mandatis trium virorum Cardinalium (*e*). XXX.

(a) Ibidem §. 20 (b) Pius IV §. 2. (c) Eodem §. 2.
(d) Clem. XII. in chirographo *num.* 9. (e) Idem *const.* 76 §. 25.

XXX. Quicquid insuper pro *defensione terrarum* ecclesiæ vel partis earum. Necnon pro *regalibus populo* Romano & illius *magistratibus* ac *custodia vrbis* & *conclauis*, illiusque *prouisionibus* opportunis necessarium erit. Quæ vero impensa pro defensione terrarum & locorum ecclesiæ & securitate ac prouisionibus conclauis facienda sit; *Cardinales præsentes* per secreta suffragia ordinare debeant, ita vt *maioris partis sententia* obtineat. Id quod obseruandum erit etiam in *gubernatoribus vrbis* tam vltra quam citra pontem, & aliis *officialibus* etiam pro *status ecclesiastici* regimine, si opus fuerit, eligendis (*a*).

XXXI. *Thesaurarius generalis* debet exinde sub pœna priuationis officii sui exhibere *nouo Pontifici* intra mensem ab eius electione numerandum *computa* seu *rationes* accuratas & distinctas omnium expensarum Sede vacante factarum cum specifica expressione singularum summarum, causarum ac personarum, quibus pecuniæ persolutæ fuerint; vt ipse Pontifex aliquot Cardinales sibi beneuolos, qui tamen non sint tribus pauciores, deputet ad examinandum ea computa siue rationes; ac dispiciendum, sibique referendum, an aliquid inutiliter siue plus æquo impensum, aut constitutionibus pontificiis aut chirographis aliqua ex parte contrauentum fuerit (*b*).

XXXII. Ex chirographo Clementis XII statuta insuper stipendia conclauistis & famulis conclauis communibus persoluuntur ære pontificio: scilicet scuta centum menstrua duobus *medicis* & *chirurgo* conclauis, totidem *secretario* cum onere præstandi duobus adiutoribus victum quotidianum, ipsisque *adiutoribus* scuta decem in singulos menstrua, *magistris cærimoniarum* non participantibus sc. 25, aliisque supranumerariis sc. 20, *confessario* sc. 30, totidemque alios *subsacristæ*, *clerico* missis inseruituro sc. 6, *adiutori* tam subsacristæ, quam cærimoniarum magistri episcopali dignitate aucti sc. 10, singulis trigintaquinque *scopariis* cubilia & condicta salaria præ-

(a) Ex Pii IV *const.* §. (b) Clem. XII. §. 6. *const.*

præter summam sc. 563, quæ distribui *sacristæ*, *cantoribus*, aliisque pontificiæ capellæ addictis consueuit. Quod *senatori*, *conseruatoribus*, *decurionum prioribus*, ceteris populi Romani *officialibus* stipendium anticipatum denis diebus exolui consueuerat ad summam vsque scutorum 1055; pro dimidio nunc præstant. Præterea tredecim *decurionibus* in denos dies.sc. 17, & solita stipendia *præfecto riparum*, & *scriptori* populi Romani,*conseruatori* & *militibus vrbanis* sexdecim supra ducentos, eorumque septendecim officialibus & subministris actu & sine fraude seruientibus, quum vacua opere stipendia sint penitus vetita. Statutos etiam census ac pensitationes illis tantum, qui *officia vacabilia* oneroso titulo quæsiuerint: & pro *epitogiis conclauistarum* scuta 30 in singulas Cardinalium cellas.

XXXIII. Si vero vltra prædictas expensas *aliquod grande periculum immineret*, cui omnes & singuli Cardinales præsentes per secreta suffragia duarum ex tribus partium censuerint prospiciendum celeriter esse ad formam constitutionis Gregorii X: *tunc Collegium iuxta maioris partis sententiam per secreta suffragia de remedio opportuno ac necessaria impensa prouidere possit & debeat* (*a*).

§. II. *De rebus ante conclaue gerendis*.

XXXIV. Antequam conclauis clausuram Cardinales adeant, decies generatim congregantur, præsentes nimirum omnes quotidie semel. Primo die conueniunt in camera vt aiunt *paramentorum*, in eaque prima generali congregatione secretarius collegii palam integras legit constitutiones Gregorii X, Iulii II, Pii IV, Gregorii X, Vrbani VIII, & Clementis XII ad Pontificis electionem spectantes: mox has ipsas iurant singuli Cardinalium se obseruaturos adamussim. Annulus Piscatoris ac typus, quo signum plumbeum bullarum imprimitur, simul franguntur. Duæ supplicum libellorum capsulæ cum Datariæ tum secretariæ Breuium consignantur. Gubernator almæ vrbis vel confirmatur vel eligitur (*b*). Duo de-

(a) Pius IV §. (b) Clem. XII *const*. 76 §. 8.

deputantur, ad orationem funebrem vnus, & alter ad concionem ſuper electione ſucceſſoris habendam. Cardinales aliquot conclaui conſtruendo præficiuntur. Poſtæc Pontificis cadauer ad Baſilicam Vaticanam effertur, funuſque ſolemne Cardinales ipſi deducunt (*a*).

XXXV. Secundo die in Baſilicæ S. Petri ſacrario pariter congregati cunctos apoſtolicæ Sedis, Curiæque Romanæ & ſtatus officiales cuiuſcunque qualitatis & gradus vrna ſemel in gyrum ducta confirmant: alias pro confirmatis haberi eos, edixit conſtitutione ſua Clemens idem XII. Siquis vero videatur confirmatione indignus: triumuiri Cardinales antiquiores primum debent cauſſam in vna congregatione generali exponere, tum in altera poſt tres exinde dies re cognita definiri ex maiori ſuffragiorum ſecretorum numero, ſitne hic vel ille officialis ac miniſter ſuſpendendus, aliuſque ſubrogandus, an non (*b*). Vrbis conſeruatores admittunt. Mox cogitatum opus conclauis, ſuſceptumque de eo conſilium referunt Cardinales deputati.

XXXVI. Die tertio confeſſarium conclauis ſecretis ſuffragiis eligunt, & poſt ſolis occaſum ſepelitur Pontificis cadauer, Cardinalibus ab eo creatis præſentibus.

XXXVII. Quarto die medicos duos, vnumque chirurgum eligunt. Quinto die aromatarium, duoſque barbitonſores cum totidem adiutoribus.

XXXVIII. Sexto die ſortes cellarum conclauis mittuntur in vrnam, eaſque inde extrahit poſtremus diaconus Cardinalis (*c*). Tum cærimoniarum magiſtri non participantes exhibent indulta Breuium ſibi conceſſa ingrediendi conclaue.

XXXIX. Septimo die audiuntur, qui tertium poſtulauerint conclauiſtam Cardinales præſentes, reſeruata pro abſentibus prouiſione vſque ad ipſorum aduentum, & ſcoparii mun-

(a) Idem in *chirogr.* §. 17. Videſis ante dicta *num.* 19, & 20.

(b) Idem *cit.* §. 8.

(c) Statuit porro Pius IV §. . . . vt forte diſtribuantur cellæ conclauis, & ſemel diſtributas variare non liceat.

munditiem conclauis curaturi destinantur.

XL. Octauo die Cardinales duo eliguntur conclauistas probaturi singulatim, eorumque singulorum nomina, cognomina, gradum & patriam tam Cardinales quam alii conclaue ingressuri ipsis duumuiris exhibent in scriptis.

XLI. Nono die tres alii Cardinales secretis schedularum suffragiis præficiuntur custodiæ & curæ conclauis, quoadusque apostolica Sedes vacauerit: ex iis, qui præteritis conclauium comitii adfuerint, eligendi maiori suffragiorum numero, quamuis ea medietatem præsentis Collegii non excesserint.

XLII. Decimo die ad sacros ordines non promoti Cardinales exhibent pontificias litteras in forma Breuis, quæ ipsis indulserint ex dispensatione apostolica vocem actiuam & passiuam in electione Pontificis (*a*). Duoque fabri cæmentarius & lignarius deputantur ad seruitutem conclauis necessariam ex iis, quorum opera vsus in extruendo conclaue sit Cardinalis Camerarius.

§. III. *De clausura conclauis.*

XLIII. Vndecimo tandem die post Missam de Spiritu Sancto cum cantu celebratam, orationemque de eligendo Pontifice auditam, Cardinales ad conclaue simul procedunt solemniter (*b*). Iisque clausuram ingressis coram omnibus denuo leguntur pontificiæ sex constitutiones, quas in prima generali Congregatione iam recitatas iurauerant, iterumque mox iurabunt adamussim obseruaturos (*c*). Tum Cardinalis Decanus breui eos concione hortatur ad celerandam publico ecclesiæ bono electionem optimi Pontificis (*d*). Nam constituit

(a) Sicut Cardinalium os clausum a defuncto Pontifice sit: Pius V declarauit die 26 Ian. 1571, non ademptum illi suffragium in electione futuri Pontificis. Id quod Greg. XV firmauit in nouo cærimoniale §. 10.

(b) Ritus procedendi ad conclaue describitur in §. 4 noui cærimonialis Gregorii XV, quod is promulgauit *const. decet Romanum 19 to.* 1 Bull.

(c) Ex *const.* Pii IV §. 28, Greg. XV §. 25, & Clem. XII §.

(d) Ex eodem Clementis XII chirographo.

tuit Pius IV, vt lapsis a Papæ obitu decem diebus Cardinales præsentes die sequenti sine mora conclaue ingrediantur, singulisque diebus faciant scrutinium electionis (*a*). Intrare nolentes vel ingressos absque manifesta infirmitatis causa, iuramento medicorum, secretisque suffragiis maioris partis Collegii probanda, exeuntes pœnam constitutionis Gregorii X incurrere sanxit (*b*). Mox ad cellas diuertunt, eisque post prandium vna congregatis officiales, aliique singuli præstant iuramentum de munere suo fideliter obeundo (*c*). Ad electionem quoties procedunt, vel insimul congregantur, *croceis* vti vestibus debent (*d*). Post campanulam ter pulsatam hora scilicet prima, secunda, & tertia noctis, exclusis omnibus excludendis clauditur conclaue interius & exterius, clauesque dantur Camerario ac magistro cœrimoniarum, & custodibus conclauis. Dein accensis funalibus triumuiri Cardinales ordinum capita cum Camerario & magistro cœrimoniarum latebras & angulos omnes conclauis diligenter perquirunt, ne quis extrarius inibi latens remaneat (*e*).

XLIV. Quum singulos singulis generatim Cardinalibus, & necessitate vrgente nonnullis binos conclauistas introducere secum Gregorius X permisisset: Clemens VI generatim singulis binos indulsit seruientes clericos vel laicos suo ipsorum arbitrio deligendos (*f*). Tum binos cuilibet eorum famulaturos generatim ita concessos maluit Pius IV, *vt infirmis & grauiter effectis tertius ad summum a maiori parte Collegii per secreta suffragia* indulgeri *possit*, in septima nimirum generali Congregatione, quam ante ingressum in conclaue celebrari iam diximus. *Qui seruientes*, ait Pius IV, *familiares domestici & continui commensales ipsius Cardinalis & ab anno*

(a) Pius IV *cit. const.* 63 §. 3. (b) Ibidem §. 4.

(c) Ex nouo cœrimoniale Greg. XV §. 5, & 6. Vt clausura pateat, publicum de ea testimonium agit magister cœrimoniarum.

(d) Ex §. 4 eiusdem noui cœrimonialis.

(e) Ex §. 7 eiusdem cœrimonialis.

(f) Clemens VI in *const. licet* 5 *to.* 1 Bullarii.

ante fuisse & tunc esse debeant, & non mercatores, ministri Principum, domini temporales & iurisdictionem habentes, neque fratres aut nepotes Cardinalium, etiamsi expensis eorum viuerent. Et de qualitatibus conclauistarum Cardinales deputati ante conclauis ingressum diligenter inquisitionem habere & eos approbare ac post ingressum denuo diligenter prouidere debeant (a).

XLV. Plures quoque alios communibus totius Collegii commodis inseruientes admittere in clausura conclauis oportet. Nimirum ex constitutione Clementis XII *magistros caerimoniarum sex* ad summum, duos scilicet participantes, totidem non participantes, ex supranumerariis reliquos (b). Duos tantum Pius IV indulserat: simul & sacristam cum vno clerico coadiutore, religiosum pro confessionibus audiendis, secretarium, medicos duos, chirurgum, aromatarium cum vno aut duobus seruientibus, fabros duos lignarium, & caementarium, duos barbitonsores cum vno vel duobus seruientibus; octo aut decem famulos inferiores, mediastinos & calones pro lignis portandis, verrendo conclaue, ceteris eiusmodi ministeriis obeundis (c). Iique omnes vt a collegio Cardinalium, non tamen ex familia alicuius Cardinalis per fabas secretas eligantur, ita tamen vt is obtineat, qui plura vota tulerit, & eis salaria de publico persoluantur; & Pius IV & Clemens XII constituerunt. His addendos censuit Clemens XII subsacristam, alterumque clericum, famulum vnum cunctis caerimoniarum magistris addictum, duos secretario adjutores, vnumque famulum; totique Collegio famulos trigintaquinque, quo in numero continentur duo magistris caerimoniarum & secretario indulti ab iis quidem ipsis eligendi, a Cardinalibus vero deputatis adprobandi. Fabros autem lignarium & caementarium fore non alios, nisi qui eas artes calleant & publice exerceant, recipiendos; ademto Cardinalibus arbitrio in hisce qualitatibus dispensandi (d). Si quando

(a) Pius IV *const. 63* §. 16, & 17. (b) Clem. XII. *const. 76.* § 13.
(c) Pii IV *cit. const. 63* §. 18. (d) Clem. XII. *const. 76.* §. 14.

do vrgens causa postulauerit cuinslibet extrarii ingressum in conclaue, is nutu maioris partis Cardinalium admittatur (*a*).

XLVI. Siquis alius vltra istas personas in conclaui inuentus fuerit, expelli statim debeat. Et si quispiam se occultasse deprehendatur, ignominiose expellatur, & infamia notetur; tum officiis atque beneficiis priuetur; conscii vero sub eadem pœna illos reuelare Collegio teneantur, præmium reportaturi si indicauerint (*b*).

XLVII. Conclauistæ vero & quicunque alii seruientes conclaui ex caussa infirmitatis manifestæ & notabilis a medicis medio iuramento probatæ, & de consensu deputatorum, quorum etiam conscientia desuper onerata est, & non aliter exituri, nullo modo reuerti possint, sed eorum loco alii eodem prorsus tempore, quo infirmi exibunt, ingrediantur (*c*).

XLVIII. Clauso conclaue colloquium etiam extra portam illius nemo etiam principum, nisi ex magna & vrgenti caussa a maiori parte collegii approbanda admittatur. Et siquis forte, quod absit, clam ipsum conclaue, & aliunde quam per ostium ingrediatur, omni honore, gradu ac officio & beneficio ipso facto priuatus existat, & tradatur curiæ seculari pœnis acerrimis puniendus (*d*). Litteras vero aut cuiusuis generis scripta ad eos, qui in conclaui erunt, seu nuntium vel notam aut signum mittere seu recipere, aut contra e conclaui ad eos, qui foris erunt, vllo modo liceat: qui contrafecerint, quacunque dignitate, etiamsi cardinalatus honore præfulgeant, pœnæ excommunicationis latæ sententiæ subiaceant, absoluendi facultate præterquam in mortis articulo Pontifici tantum maximo reseruata, a quo nihilominus pro qualitate delicti vltra dictam excommunicationis pœnam puniendi erunt (*e*). Prælati quoque ad custodiam conclauis deputati sub pœna periurii & suspensionis a diuinis, maxima & exquisita diligentia vtantur in dispiciendis ac

 per-

(a) Pius IV §. 19. (b) Ibidem §. 18. (c) Ibidem §. 24.
(d) Ibidem §. 19. (e) Ibidem §. 20.

perscrutandis epulis & aliis rebus ac personis conclaue intrantibus, & de eo exeuntibus, ne sub earum rerum velamine litteræ aut notæ vel signa aliqua transmittantur. Quod si tale quid inuentum fuerit: familiares Cardinalium, aut alii delinquentes pœnam priuationis officiorum, ac inhabilitatis ad obtenta & obtinenda incurrant. Et vlterius per gubernatorem carceribus mancipentur, exinde nisi de mandato noui Pontificis minime relaxandi, sed eius arbitrio acrius puniendi, omni facultate collegio Cardinalium in fauorem quorumcunque, qui in præmissis vel eorum aliquo deliquerint, omnino interdicta (*a*). Quia vero parum esset iura condere, nisi forent, qui executioni ea demandarent, statuit Pius idem IV, vt prælati, rectores, officiales vrbis, ac principum oratores, illustres viri, quos omnes a collegio pro custodia conclauis eligi continget (eligere autem Collegium debebit eos, qui ad id magis idonei videbuntur) præmissa omnia plene & inuiolabiliter, ac sine fraude & dolo aliquo obseruari faciant, de quo reipsa iuramentum coram ipso Pontifice præstare teneantur; quæ quidem nisi fecerint, vel si in eis fraudem & dolum commiserint, prædictas pœnas & ceteras in dicta constitutione Gregorii X contentas incurrant (*b*).

XLIX. Scrutinia *etiam*, *quæ pro electione Pontificis bis in die a Cardinalibus fiunt*, *siue manuscripta siue impressa fuerint*, *e conclaui ad eos*, *qui foris sunt*, *mitti ac renunciari*, *& ab eis recipi*, *proferri aut euulgari omnino* prohibuit Clemens XII, *sub pœnis aduersus mittentes e conclaui*, *ac respectiue recipientes litteras*, *scripta*, *nuncios*, *notas aut signa*, *etiamsi cardinalatus honore præfulgeant*, *a decessoribus expresse sancitis*, *eo ipso per transgressores incurrendis* (*c*).

L. Nequis iuxta conclaue commoretur vel inhabitet superius nec inferius neque a lateribus, vtque ipsius clausuram & cellas visitent sæpius tres Cardinalium deputati, ad pro-

(a) Pius IV ibidem §. 23. (b) Ibidem §. 27.
(c) Clem. XII *cit. const.* 76 §. 11.

profpiciendum, nequa muris, laquearibus, pauimentis foramina fiant, ftatuit infuper Pius IV (*a*).

LI. Propterea tres ipfos Cardinales *ex eis, qui comitiis aliis interfuerint, a Collegio eligendos* in nona generali Congregatione, *præfici claufuræ* ac curam conclauis habere ac gerere ftatuit Clemens XII, *qui difpofita a præcefforibus circa claufuram, curamque huiufmodi omni fedulitate ac diligentia exequantur. Cellas Cardinalium bis qualibet hebdomada, aliaque ipfius conclauis loca crebro vifitent; illius munditiæ præfint; ac folerter perquirant, ne in eiufdem conclauis muris, feneftris, laquearibus vel pauimentis vetita forantina fiant vel feneftræ aperiantur aut amplientur, vnde cum exteris colloquendi fiue communicandi copia & facultas detur; ac fiquæ foramina facta aut feneftras fic apertas & ampliatas deprehenderint, ftatim occludi & obturari, in priftinumque ftatum reftitui curent. Probibeant quoque arma feu ftemmata gentilitia cuiufuis Cardinalis quocunque officio fungentis alibi quam propriæ fuæ cellæ imponi, appendi & depingi; & fi illa repererint in quacunque alia parte conclauis confiftentia, ftatim amoueri ac deleri faciant. Cellas porro Cardinalium abfentium fiue mobilibus inftructas & ornatas fiue non Cardinales in conclaue exiftentes nufquam occupent, fed ad dictos tres Cardinales claufuræ & curæ conclauis præpofitos pertineat earundem cellarum vfum & commodum Cardinalibus, qui cellas fuas vicinas habent, congrua inter eos feruata proportione deftinare, donec prædicti Cardinales abfentes aduenerint. Ipforum autem trium Cardinalium munus eiufmodi toto tempore comitiorum durare voluit, eifque quancunque neceffariam amplamque in præmiffis & circa ea poteftatem* tribuit (*b*).

LII. Vt electionem celerare Cardinales adigerentur, Gregorius X fanxit poft octo ab ingreffu dies non aliud nifi panem, vinum & aquam pro eis ad cibum dari debere (*c*). Cuiufmodi rigorem temperans Clemens VI conftituit, vt *finguli*

(a) Ibidem §. 13, 14, & 15. (b) Clem. XII *cit. conft.* 76 §. 10.
(c) Greg. X in *cit. cap.* 3 *de elect. in* 6.

guli Cardinalium præter panem, vinum & aquam in prandio & cœna vnum duntaxat ferculum seu missum carnium vnius speciei tantummodo, aut piscium, seu ouorum cum vno potagio de carnibus vel piscibus principaliter non confectis, & decentibus salsamentis habere valeant, vltra carnes salitas, & herbas crudas, ac caseum, fructus siue electuaria. Ex quibus tamen nullum specialiter ferculum conficiatur, nisi ad condimentum fieret, vel saporem. Nullus vero eorum de alterius ferculo vesci possit (*a*). Dein Pius IV decreuit, quod Cardinales primo ipso die, quo conclaue ingressi fuerint, tam in prandio quam cœna solo vnius speciei ferculo, eoque moderato, & alias iuxta constitutionem Clementis VI congruo contenti sint & esse debeant; nec quisquam in alterius cella vel de alterius ferculo vescatur (*b*). Mox Clemens XII menti decessorum suorum insistens iisdem præcepit, vt frugalitatem & temperantiam in victu obseruent, procul ab omni luxu & pompa, atque etiam in deferendis ad conclaue cibariis a lautioris cultus ostentatione (*c*).

LIII. Clemens VI præterea indulsit honestatis gratia Cardinalibus in sua cuiusque cella, *quum in lectis quiescendi causa vel dormiendi esse voluerint duntaxat, intermedia seu velamina simplicium tantummodo cortinarum* adhibere (*d*).

§. IV. *De forma electionis Papæ.*

LIV. Canonicam eligendi Pontificis formam a Nicolao II, Gregorio X, Clemente V, & VI, tum Pio IV paucis lineamentis expressam tandem Gregorius XV numeris omnibus ita absolutam descripsit quum constitutione perpetua (*e*), tum nouo cœrimoniale (*f*), vt successores ipsius nihil ei addere aut detrahere hactenus putauerint. *Electione Romani Pontificis fieri aliter non posse*, ait, *quam in conclaui, & eo clauso*,

(a) Clem. VI in *const. licet* 5 *to.* 1 Bull. (b) Pius IV *loc. cit.* §. 22.
(c) Clemens XII *const.* 76. §. 12. (d) Clem. VI *loc. cit.*
(e) Greg. XV in *const. æterni Patris Filius* 13, data 15 Nou. 1621, *to.* 3 Bull. (f) Idem in *const. decet Romanum* 19 *eod. to.* 3.

ſo, ac poſt celebratum in eo prima die ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, cui Cardinales intereſſe & in eo communicare conſueuerunt, ac per ſecreta ſchedularum ſuffragia duarum ex tribus partibus *Cardinalium in conclaue præſentium. Præterquam ſi omnes & ſinguli Cardinales ſimiliter in conclaue præſentes* nemine diſſentiente *aliquibus ex eorundem Collegio Cardinalium committerent eligendi poteſtatem, vt* vice omnium *eccleſiæ catholicæ prouiderent de Paſtore: aut niſi communiter ab* omnibus *&* ſingulis *Cardinalibus, qui itidem in conclaue præſentes erunt*, nemine *pariter* diſſentiente, *quaſi per* inſpirationem *nullo præcedente de perſona ſpeciali tractatu per verbum* eligo, *intelligibili voce prolatum aut ſcripto, ſi voce fieri non potuerit, expreſſum, fuerit celebrata (a).*

LV. *Numerum autem ſuffragiorum duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclaue præſentium, vt electio per viam* ſcrutinii, *ſiue* ſcrutinii & acceſſus *valida ſit: decernimus & declaramus ita eſſe cenſendum, vt in duabus tertiis partibus ſuffragium electi non numeretur: nec quiſquam ſiue* ſcrutinii, *ſiue* ſcrutinii & acceſſus, *ſiue* compromiſſi *via procedatur;* ſeipſum *eligere ſeu ſuffragium* ſibi *dare vllatenus poſſit. Electi tamen perſona ſi in conclaue ſit, debeat in numerum Cardinalium computari (b).*

LVI. *Rurſus nemo per viam* ſcrutinii, *ſeu* ſcrutinii *&* acceſſus *habeatur pro electo, niſi* publicatis *omnibus ſuffragiis, & electi, ſi numerum tantummodo duarum ex tribus partibus habuiſſe compertum ſit, etiam* ſchedulis apertis (*c*).

LVII. *Ac ſi contingat plures in ſchedulis nominatos duas tertias partes ſuffragiorum tuliſſe, in* ſuffragiorum paritate *neuter ſit electus.* In imparitate *vero qui numero ſuffragiorum* ſuperior *erit, dummodo duas tertias partes etiam in vno ſuffragio excedat, electus cenſeatur (d).*

LVIII.

(a) Idem §. 1. Tres eligendi formas per ſcrutinium, compromiſſum & Inſpirationem latius explicat nouum cærimoniale Greg. XV §. 11, *& ſeqq.*
(b) Ibidem §. 2. (c) Ibid. §. 3. (d) §. 4.

LVIII. *Insuper in vnoquoque scrutinio, antequam schedula in calicem mittatur, a quolibet Cardinale iuramentum alta & intelligibile voce fiat his verbis.* Testor Christum Dominum, qui me judicaturus est, me eligere, quem secundum Deum judico eligi debere, & quod idem in accessu præstabo. *Et hoc iuramentum a nullo omittatur* (*a*).

LIX. *Suffragiorum autem schedulæ huiusmodi tam scrutinii quam accessus, vbi fieri potuerit,* impressæ *omnino esse debeant; vbi non potuerit,* vnius *tantum* manu *scriptæ sint: ita videlicet vt tam impressæ, quam ita scriptæ ea omnia, quæ in schedulis huiusmodi exprimi solent, contineant præter sola* nomina, *seu denominationes* eligentis & electi, & *infrascripta signa, quæ omnia manu ejusdem eligentis scribantur; & nomen quidem eligentis in prima parte schedulæ, electi vero in sequenti, & rursus electi quantum fieri poterit charactere alterato, ita vt cognosci non possit; eaque schedulae pars, in qua erit eligentis nomen, claudatur, ac sigillo ad hoc parato ac secrete habito, non autem eo, quo quisque solet, obsignetur. Vt autem videri possit, nequi alicui accessit, eidem in scrutinio suffragium dederit: schedulæ omnes* duobus aliis signis *in vltima parte signentur, numero nempe aliquo & breui dicto sacræ scripturæ, vel alio eiusmodi, quæ signa in vtraque schedula tam scrutinii quam accessus eadem sint* (*b*).

LX. *Postea vero pars illa schedulæ, vbi hæc signa erunt, etiam complicetur & obsignetur, ne a scrutatoribus videri possit, nisi postquam fuerit per scrutinium & accessum electio perfecta: quo casu schedulæ accessus a scrutatoribus ea in parte, vbi duo prædicta sunt signa, aperiantur, iisque inspectis & earum sigillis aliæ schedulæ cum iisdem, quæ notatæ & in scrutinio datæ reperiantur; vt videlicet an duo hæc signa & sigillum eadem sint, cognoscatur, & inde duo suffragia ab eodem Cardinale vni data non fuisse appareat* (*c*).

LXI.

(a) §. 5. (b) §. 6 const. Formas schedularum explicatius habet nouum cœrimoniale ipsius Greg. XV. (c) §. 7 eiusdem const.

LXI. *At si inter schedulas scrutinii nulla reperietur iisdem signis notata, quibus schedula accessus signata erit; aut si quis eidem accesserit, quem in scrutinio nominauerit: vtroque casu suffragium accessus nullum sit. Subscriptio autem seu nomen eligentis resignari non possit, nisi contingat, vt sigillum & alia duo prædicta signa sint eadem cum signis & sigillo alicuius alterius Cardinalis, aut alia difficultate cogente* (a).

LXII. *Quod autem attinet ad* nomen electi, *illud eo modo a Cardinalibus scribatur, quomodo in folio impresso, vbi in conclaue notari suffragia solent. Præterea vt secreto cautius consulatur:* schedulæ *suffragiorum* conficiantur *vna seu pluribus in mensis* in media cappella *constitutis, ita e Cardinalibus remotis & circumspectis, vt quid scribatur ab aliis videri non possit. Si quis vero ad mensam accedere impeditus valetudine non poterit, is suffragium suum in loco suo secrete conficere debeat, & ad illud accipiendum vltimus scrutatorum accedat* (b).

LXIII. *Et vt* accessus *secrete etiam peragatur; scrutinio publicato, si electio per consensum duarum partium in eo non fuerit celebrata, statim antequam ad alios actus deueniatur, Cardinales schedulam pro* accessu *formatam prædictis in mensis conficere, sicut in scrutinio teneantur. Porro vsus schedularum pro accessu talis erit. Qui accedere alicui ex nominatis in scrutinio voluerit, eius nomen scribet: qui noluerit, ne cognosci possit eum nulli accedere, in loco nominis scribat* nemini (c).

LXIV. *Nulli autem tam in schedula scrutinii quam accessus* plures *nominare liceat: alioquin suffragium, in quo plures fuerint nominati,* nullum *sit. Accedere tamen vni ex nominatis a se in dicta schedula, vel alii, dummodo aliquod alind suffragium in eodem scrutinio tulerit, non prohibeatur, & in numerum Cardinalium in conclaue præsentium numeretur* (d).

LXV. *Neque in quolibet scrutinio nisi semel accedere liceat, neque per accessum ab alterius nominatione in scrutinii schedula facta recedi decernimus & declaramus* (e).

(a) §. 8. (b) §. 9. (c) §. 10. (d) §. 11. (e) §. 12.

LXVI. *Inſuper antequam ſchedulæ ſiue ſcrutinii ſiue acceſſus a ſcrutatoribus aperiantur, omnes ab iis diligenti[illegible] palam numerentur: & ſi* plures *repertæ fuerint, quam ſint Cardinales in conclaue præſentes, omnes comburantur; & iterum ad ſuffragia ſtatim deueniatur* (*a*).

LXVII. *Si quis autem aliquid ex ſupra expreſſis non ſeruauerit, aut quomodocunque directe vel indirecte in aliquo contrauenerit, ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrat* (*b*).

LXVIII. *Præterea ſtatuimus & ordinamus, quod ſi aliquem* infirmitas *impediuerit ad* ſcrutinium *venire, ad eum adire debeant* tres Cardinales *ſorte ante ſcrutinium vt infra ad hanc rem ex omnibus Cardinalibus per vltimum Diaconorum extracti, cum capſula perforata ſed inani, & palam a ſcrutatoribus clauſa, cuius clauis ſuper altare remaneat, & ſchedulam impreſſam illi deferre, ipſeque illam ſicut alii Cardinales præuio iuramento ſupraſcripto ſecrete conficere teneatur, deinde in capſulam coniiciat, eaque per eoſdem Cardinales relata & aperta in calicem ſchedula mittatur.* Publicato *deinde ſcrutinio, ſi* acceſſus *faciendus erit, vt etiam infirmi accedere poſſint, vnum ex foliis, in quibus nomina Cardinalium & ſuffragiorum numerus notantur, a tribus Cardinalibus prædictis ſumatur, & palam recognito numero ſuffragiorum, quæ quiſque in ſcrutinio tulerit, ad* infirmum *vna cum alia impreſſa ſchedula pro acceſſu parata, & cum eadem capſula ab iis deferatur.* Infirmus *vero alicui accedere vel nemini accedere debeat, omniaque & ſingula ſeruentur, quæ de ſcrutinii ſchedula ſupra ordinata ſunt, ſub eadem excommunicationis latæ ſententiæ pœna. Si quis ſcribere valetudine impeditus, per alium præuio iuramento ab eo qui ſcribet præſtando* de ſeruando ſecreto, *quod ſub eadem excommunicationis pœna ſeruari mandamus, ſubſcribere libere poſſit* (*c*).

LXIX. *Ad hæc ſcrutatores tres, ſicut & tres alii Cardina-*

(a) §. 13. (b) §. 14.
(c) §. 15 *conſt.* & §. 9 *noui cærimonialis*.

dinales, qui ad infirmorum suffragia deferenda proficiscentur, ex omnibus Cardinalibus in conclaue præsentibus nulla ordinis seruata distinctione, sorte immediate ante quodlibet scrutinium per vltimum Diaconorum extrahantur, & qui semel extracti fuerint, in vas iterum coniiciantur: alioquin si quis contra fecerit, sicut si scrutatores vel recognitores aliquid secreti in exercendo suo officio cognouerint, & illud reuelauerint, eandem latæ sententiæ excommunicationem incurrant. Finito scrutinio & accessu, siue electio secuta sit siue non sit, tres alii Cardinales sorte pariter vt supra extrahendi schedulas omnes recognoscere debeant, sigillo tamen & duobus aliis signis, si aperta non fuerint, intactis remanentibus. Quæ omnes & singulæ schedulæ, siue secuta siue non secuta electione, postmodum statim palam comburantur (a).

LXX. *Similiter ne electio protrahatur, statuimus & ordinamus vt sub simili excommunicationis pœna eo ipso incurrenda*, scrutinium bis singulis diebus *peragatur, ita vt etiam perficiatur, mane scilicet post solitam Missam, & prima quidem die tantum post Cardinalium sacram peractam communionem; & pomeridiano tempore hora opportuna post hymnum*. Veni Creator Spiritus, *& orationem de Spiritu Sancto. Idemque si* compromissi *via eligatur, obseruari debeat. Atque* ad scrutinium, *cum tertium pulsata per loca solita conclauis campanula de more fuerit, omnes & singuli Cardinales conuenire debeant valetudine non impediti, sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœna* (b).

LXXI. *Cardinales præterea omnino abstineant ab omnibus* pactionibus, *conuentionibus, promissionibus, intendimentis, condictis, fœderibus, aliisque quibuscunque obligationibus, minis, signis, contrasignis suffragiorum seu schedularum, aut aliis tam verbo quam scripto, aut quomodocunque dandis aut petendis,*

 tam

(a) §. 16. (b) §. 17 *const.* Singulos ritus explicatiores ante scrutinium, in scrutinio, et post scrutinium, videsis in *noto saped. cærim.* §. 15 vsque ad 44, quod Vrbanus VIII confirmauit *const. ad Romani* 45 *to.* 4 Bull.

tam respectu inclusionis quam exclusionis, tam vnius personæ quam plurium, aut certi generis, veluti creaturarum aut huiusmodi, seu de suffragio dando vel non dando. Quæ omnia *&* *singula si de facto interuenerint, etiam iuramento adiecto* nulla *&* irrita, *neque ad eorum obseruantiam quenquam teneri aut ex transgressione notam incurrere fidei non seruatæ decernimus & declaramus: & contra facientes ex nunc excommunicationis pœna innodamus. Tractatus tamen pro electione habendos vetare non intelligimus* (*a*).

LXXII. *Quod si electio huiusmodi alibi celebrata fuerit quam in conclaue clauso, vel aliter quam per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclaue præsentium in scrutinio seu scrutinio & accessu, electi suffragio non computato; vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus similiter in conclaue præsentibus nemine dissentiente initi, & ita vt nemo seipsum elegerit; vel quasi per inspirationem nullo præcedente de persona speciali tractatu omnium pariter Cardinalium præsentium in conclaue communiter nemine itidem dissentiente per verbum* eligo *intelligibili voce prolatum, aut scripto si voce non poterit expressum:* nulla *sit &* inualida *eo ipso absque vlla declaratione, & ita electo nullum ius tribuat. Quinimmo is non apostolicus sed* apostaticus *sit & habeatur, & tam ipse quam eligentes, eiusque fautores & complices sententiam excommunicationis & anathema, aliasque censuras & pœnas inuasoribus Sedis apostolicæ a sacris canonibus & constitutionibus apostolicis impositas pariter ipso facto incurrant; a qua sicut ab alia quacunque in hac constitutione imposita & irrogata, seu infra imponenda & irroganda pœna excommunicationis tam ipsi quam* quilibet alius *siue* S. R. E. Card. *siue alia persona cuiuscunque gradus, conditionis, dignitatis & præeminentiæ a nullo neque etiam a maiori Pœnitentiario cuiuscunque facultatis vigore, præterquam a Romano Pontifice nisi in mortis articulo absolui possit: & tam ipse, eiusque* com-

(a) Greg. XV eadem const. §. 18.

complices & fautores, quam alii quicunque etiam S. R. E. Cardd. huius constitutionis in aliquo transgressores aliis grauissimis pœnis teneantur, futuri Pontificis canonice intrantis arbitrio irrogandis (a).

LXXIII. Postremo præcipit, vt *si electio fiat per scrutinium & accessum, secretissime transigatur:* inhibetque S. R. E. Cardinalibus *ne contra hæc vel horum aliquod statuere, disponere vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare seu aliquo modo facere, tractare, moliri vel attentare præsumant quouis prætextu, causa, vel exquisito colore sub eadem excommunicationis pœna ipso facto incurrenda* (b). *Vt autem huiusmodi constitutio inuiolabilius obseruetur, tres Cardinales, qui singulis diebus congregationibus agendis præpositi sunt, & cum iis S. R. E. Camerarius illam in omnibus & per omnia obseruari procurent & faciant* (c).

LXXIV. Tanti vero momenti quum sit Romani Pontificis electio, nimirum supremi ecclesiæ vniuersæ pastoris & magistri, vt ab ea potissimum totius christianæ reipublicæ salus, non aliter quam totius corporis vita & vigor e capite, pendeat: integram iure merito fidem & sanctitatem in ea rite ac recte peragenda totus orbis expostulat. Propterea Pius IV hortatur & iubet, vt S. R. E. Cardinales ea in re omni dolo ac fraude, factionibus & animorum passionibus remotis, ac principum secularium intercessionibus, ceterisque mundanis respectibus minime attentis, sed solum Deum præ oculis habentes sese pure, libere, sincere, quiete & pacifice gerere & habere debeant (*d*). *Satis etiam admonemur*, ait Gregorius XV, *nihil eorum, quæ ad electionem Romani Pontificis negotium cautius & melius transigendum conducunt, omitti debere. Salus enim non vnius membri, sed totius corporis agitur, cum de capite consulitur* (*e*). Cogitent quam perniciosum sit futurum vniuersæ ecclesiæ, si male administretur (*f*).

Se-

(a) §. 19. (b) §. 20. (c) §. 21. (d) Pius IV *cit. const. 63* §. 26.
(e) Greg. XV in *proœmio const.* (f) Ibidem §. 23.

Sedulo recogitent, addit Clemens XII, *se in renunciando supremo ecclesiæ rectore diuinæ mentis interpretes constitutos, nudaque omnia & aperta esse in oculis eius, cui solemnis & arctissimi iurisiurandi religione fidem suam promissuri & obligaturi sunt* (*a*).

§. V. *De conclauistis & dapiferis*.

LXXV. Labores, vigilias, obsequia, incommoda plura conclauistarum iandiu consueuerunt electi Pontifices multis priuilegiis & gratiis remunerare. Eumque morem viguisse ante pontificatum Clementis VIII fatetur Laërtius Cherubinus, quamuis nullum eo Pontifice antiquius indultum pro ipsis nec indicet nec proferat.

LXXVI. Itaque primus omnium Clemens VIII inuenitur in Bullario Romano constitutionem edixisse die 5 Nouembris 1592; qua plura omnibus & singulis conclauistis conclauis illius, in quo creatus ipse Pontifex fuit, absolutione a censuris præmissa indulsit. 1 scilicet eos generatim declarauit veros & non fictos familiares suos continuos commensales, quamuis non toti generatim Collegio omnes, sed bini vel terni speciatim aliis in eo conclaue Cardinalibus inseruierint, & apostolicæ Sedis notarios. 2, tum sacri palatii & Lateranensis aulæ *comites* ac milites: simul & *nobiles*, *ciuesque* in ea, quam ipsorum singuli præoptassent, vrbe status ecclesiastici. 3, cunctis familiarium Papæ, comitum palatinorum, nobilium, ciuiumque status ecclesiastici *priuilegiis* potituros. 4, exemit ipsos a *decimis*, *pedagiis*, *subsidiis*, *gabellis* & cunctis oneribus etiam extraordinariis quauis causa vel vrgentissima impositis & imponendis. 5, eis condonauit fructus non iure perceptos beneficiorum, ecclesiarumque ob omissam diurni officii recitationem, remisitque pœnam irregularitatis quomodolibet contractam ex censurarum quoque violatione, hæc si in contemptum clauium facta non sit. 6, defecti-

(a) Clem. XII. *cit. const.* 76 §. 5.

fectibus natalium illegitimorum aboletis eos ad quæuis officia & honores profanos & fucceffiones fine præiudicio venientium ab inteftato idoneos fecit. 7, fingulos ecclefiaftica penfione, quæ centum ducatos auri de camera non excederet, fruituros voluit, quamuis clericalem habitum ac tonfuram non deferrent. 8, litteras apoftolicas eis expediri gratis conceffit. 9, facultatem tribuit fuas transferendi penfiones omnes ecclefiafticas vfque ad fummam centum ducatorum auri de camera coram loci Ordinario vel Canonico alicuius cathedralis ecclefiæ, vel quouis alio in ecclefiaftica dignitate conftituto. 10, ipfas indulti fui litteras eis fuffragaturas, etiam non relatas in codicem cameræ apoftolicæ: contrariis quibufcunque non obftantibus (*a*).

LXXVII. Confimile indultum conclauiftis largiendo fuis Paulus V die 31 Iulii 1605, addidit pontificiam illegitimis natis difpenfationem ad ecclefiafticos etiam facros ordines & beneficia. Infuper beneficia, quæ pontificia Sede vacante vacauerant, conclauiftis ipfis diftributa contulit, non excedentia valorem ducentorum ducatorum auri de camera fingulatim (*b*). Ab ifto nil differt par indultum Gregorii XV, die 15 Martii 1620 (*c*).

LXXVIII. Vrbanus VIII die 6 Augufti 1623 nedum ea omnia indulfit, fed etiam donauit decem millia fcuta aurea ex tot locis montium primo vacaturis ex æquo fingulis diftribuenda. Tum ipfos inftar Cardinalium exemit ab oneribus quum ordinariis tum extraordinariis, eorumque bona a iure fpolii cameralis. Irritas beneficiorum collationes & prouifiones in foro confcientiæ tantum ratas eis fecit, cum ampla fructuum remiffione. Eofque abfoluit a cenfuris forfan incurfis ob violatas conclauis leges (*d*). Confonant fubfecuta in-

(a) Clem. VIII *conft. æquitati* 16 *to.* 3 Bull.
(b) Paul. V *conft. Romanum* 3 *eod. to.* 3 Bull.
(c) Greg. XV *conft. Romanus* 1 *eod. to.* 3.
(d) Vrban. VIII *conft. circumfpecta* 1 *to.* 4 Bull.

indulta Alexandri VII die 18 Augusti 1656, & 1667 (a), Clementis IX die 19 Augusti (b), Clementis X die 14 Iunii 1670 (c), cetera posteriora.

LXXIX. Clemens XII tandem die 16 Iulii 1730 suis eadem priuilegia conclauistis largitus exemplo decessorum suorum, facultatem superaddidit testandi, etiamsi professi alicuius Ordinis vel sacræ militiæ forent, excepta militia S. Io. Hierosolymitani (d). Indulti huius Clementini formam præteritis ampliorem exhibent posteriora quoque indulta Benedicti XIV, & Clementis XIII nunc feliciter sedentis.

LXXX. Ad dapiferos, qui extrinsecus cibaria Cardinalibus deferunt in clausuram conclauis, eadem fere priuilegia conclauistarum extendit primum Vrbanus VIII die 23 Decembris 1623 (e), mox Clemens XII die 16 Iulii 1730 (f).

Hactenus de episcopalibus hierarchiæ gradibus, eorumque ordinatione & electione. Alios mox prælatorum percurrere oportet, qui vel vicariam a Papa & episcopis, mandatamque iurisdictionem habent, vel maiorem, vel inferiorem episcopali dignitate, vt exterior ecclesiæ politia magis innotescat.

T I T. XXII.

De Legatis & Nuntiis.

1 *Ad imperii Romani prouincias quum senatus & populus, tum Cæsares & Imperatores suos mittere Legatos cum vicaria potestate consueuerunt.*

2 *Instar eorum Legati Sedis apostolicæ ad mandatas sibi vices pon-*

(a) Alex. VII *const. motu proprio nos volentes* 30 *to.* 5 Bull.
(b) Clem. IX *const. nos volentes* 5, ibidem.
(c) Clem. X *const.* 14 *ibidem.*
(d) Clem. XII in *const.* 2 *par.* 8 contin. Bull.
(e) Vrban. VIII *const. Romanus Pontifex* 10, *to.* 4 *Bull.*
(f) Clem. XIII *const.* 3 *cit. par.* 8 *contin. Bull.*

pontificias implendum emerserunt.

3 *Synodis orientalibus præfuerunt Legati Sedis apostolicæ partim ex Romanis presbyteris, partim ex episcopis earundem prouinciarum delecti.*

4 *Legatorum alii præterea nati & perpetui, alii facti & missi ad nutum Pontificis.*

5 *Alii rursum ordinarii, aliique extraordinarii.*

6 *Ordinariam Legati ordinarii habent iurisdictionem in caussis præsertim appellationum, officio suo adnexam.*

7 *Quæ non extenditur ad negotia Sedi apostolicæ specialiter reseruata, neque ad collationes beneficiorum.*

8 *Facultates ordinarias ipsi vsque ad successoris aduentum exercent, extraordinarias finita legatione expirantes secus.*

9 *Voluntariæ iurisdictionis actus vbilibet extra prouinciam, præterquam in vrbe, vbi Papa resideat, explent.*

10 *Cardinales a latere Legati facultatibus potiuntur amplioribus.*

11 *Hoc in regno ecclesias & monasteria & diœceses visitare Legati apostolici sueuerunt.*

12 *Post Tridentinum visitatoribus pontificiis limitata regiis placitis est potestas, vt ne personas laicas, nec loca pia laicalia, neque ecclesias protectioni regiæ subiectas visitarent.*

13 *Ad Reges etiam nostros inaugurandos vel honorifica visitatione colendos huc Legati a latere non semel accesserunt.*

14 *Atque ad baliatum Regum pupillorum & regni regimen administrandum.*

15 *Simul ad bellum contra inuasores gerendum.*

16 *Ipsi etiam Reges apostolicam legationem habuere.*

§. I. *De Siciliæ Rege Legato.*

17 *Sicilia a sexto ad XI seculum Legatos pontificios habuit.*

18 *Quoad Rogerius Siciliæ Comes, eiusque legitimus hæres ab Vrbano II perpetuus apostolicæ Sedis Legatus factus est.*

19 *Quod pactum Hadrianus IV cum Guilielmo I iniit, ne Romana ecclesia appellationem nec legationem haberet in Sicilia; id studuit Innocentius III abrogare inuestituræ lit-*

 teris

teris ad Reginam Constantiam & Fridericum eius filium datis.

20 *Honorius III appellationis iudicia in Siculis exercuit, Innocentius IV Legatum illuc suum misit seculo XIII.*

21 *Ioannes XXII, & Martinus V visitatores apostolicos Siculis dederunt seculo XV.*

22 *Nuntios insuper collectores pecuniarum Cameræ apostolicæ, qui varia S. Sedis mandata gererent in Sicilia, Pontifices Vrbani II successores mittere non omiserunt.*

24 *Siculorum ad Romanam Curiam appellationes, ceteras legatis apostolicis mandari consuetas facultates Paullus III; aliique Pontifices vindicare sibi censuris contenderunt.*

24 *Nec non pactis inuestiturarum.*

25 *Sed æque Normannos, ac Sueuos, Aragonios, Austriacos Reges Siciliæ apostolica legatione potitos tenent Siculi.*

26 *Bullæ Vrbani II transuntiuæ, postquam Barberius eam in codicem retulit sub Ferdinando catholico, plenam Siculi fidem adhibuere.*

27 *Aeres inde contentiones inter vtramque Potestatem exortæ, interdicto generali & anathemate Siculi percussi, & Baronii tomus XI igni damnatus.*

28 *Benedictus XIII tandem controuersam rem composuit cum Carolo VI Imp.*

29 *Nimirum statuit, vt in primo gradu caussæ non exemtorum omnes exceptis excipiendis coram Ordinariis locorum, exemptorum in foro iudicis monarchiæ a Rege deputati cognoscantur, in secundo gradu ad metropolitanum causæ ab ordinariis deuoluantur.*

30 *Appellationes a sententiis metropolitarum ad eundem iudicem monarchiæ deferantur.*

31 *Vlterioris gradus appellationes alter, dein tertius, aliique deinceps a Rege item deputandi iudices ecclesiastici cum ternis assessoribus audiant & definiant.*

32 *Appellantes interea nullam a suis Ordinariis quod ad alias causas consequantur.*

33 *A conseruatoribus Regularium ad ipsum tribunal monarchiæ appelletur.*

34 *Nulla recipiatur appellatio, nisi post exhibitum grauantis decreti vel sententiæ documentum.*

35 *Nec inhibitio concedatur, nisi cum insertione talis decreti aut sententiæ.*

36 *Decretorum visitationis vel morum correctionis appellatio fere non suspendat executionem.*

37 *A grauantibus interlocutionibus appellatio nonnisi visis actis admittatur.*

38 *Quemadmodum & a comminata personæ captura, vel tortura vel excommunicatione.*

39 *Acta originalia nonnisi necessitate vrgente ad iudicem appellationis transmittantur.*

40 *In quo reperitur carcere appellans remaneat vsque ad exitum iudicii appellationis.*

41 *Ab inflictis censuris absolutionem iudex appellationis auditis partibus & causa cognita vel ipsi ordinario remittat, vel per sese indulgeat.*

42 *In dubio facti vel iuris ad cautelam cum recidendi lege excommunicati absoluantur, intereaque tegantur cedulones.*

43 *Contumacibus appellare non liceat.*

44 *Appellationum causas in iudiciis criminalibus ex officio gestis promotor fiscalis agat.*

45 *Pauperum acta omnia gratis fiant.*

46 *In Regulares extra claustra delinquentes episcopi in primo gradu, iudex monarchiæ in gradu appellationis procedant.*

47 *Restitutiones in integrum, & absolutiones a iuramentis, a censuris etiam & pœnis in vtroque foro indulgeat iudex monarchiæ.*

48 *Idemque appellantes a censuris Sedi apostolicæ reseruatis absoluat cum recidendi lege ad effectum agendi tantum.*

49 *Monitoria simul excommunicationis contra ignotos rei alienæ detentores & conscios concedat.*

50 *Vota qualibet, exceptis maioribus, possit commutare, ac dispensationes ad matrimonia consanguineis vel affinibus in 3, & 4 gradu largiri gratis.*

51 *De executione litterarum pontificiarum aliis mandata nonnisi in gradu appellationis iudicet.*

52 *Singuli in præcipuis vrbibus subdelegati cum necessariis officialibus iudicis monarchiæ in toto regno quinquaginta, vltra inseruientes Curiæ Panormitanæ; gaudeant exemptione a locorum Ordinariis.*

53 *In regularium vtriusque sexus disciplina, officiis, clausura, studiis, nullitate professionis nulla detur appellatio aut recursus ad iudicem monarchiæ: præterquam in causis contentiosis.*

54 *Iurisdictionem a synodo Tridentina episcopis delegatam ipse non impediat.*

55 *Grauiores episcoporum causæ criminales Papæ reseruentur; ciuiles vero, criminalesque minores ad metropolitanum in primo gradu, in secundo ad iudicem monarchiæ deferantur, in metropolitas, exemptosque ab eis episcopos in primo gradu processurum.*

56 *Specialia Papæ mandata & rescripta idem iudex impedire nullatenus audeat.*

§. II. *De Nuntio Neapolis.*

57 *Legatorum facultates variæ Nuntiis etiam pontificiis mandantur.*

58 *Hoc in regno Nuntius collector est pecuniarum Cameræ apostolicæ cum potestate iudicandi causas ad eam spectantes, nec non obligationum in forma Cameræ, ac pensionum.*

59 *Delegatus etiam is est in criminalibus contra exemptos clericos quum secularis tum regularis, & contra regulares extra claustra delinquentes.*

60 *Quinque limitationes facultatibus Nuntii diu consueuerunt regia placita imponere.*

61 *Ad hunc appellationes non deferuntur, ordinariis Legati facultatibus expertem.* 62 Co-

62 *Cognoscit autem causas ad spolia beneficiariorum pertinentes, praeterquam in laicos.*

63 *Exemtorum insuper causas ciuiles iudicat, quamuis in episcopos nonnisi praeuia Papae delegatione procedat.*

64 *Ordinarius praeterea iudex est subcollectorum, omniumque officialium & seruientium tribunali Nuntiaturae.*

65 *S. Congregatio Concilii decreuit singulos fore subcollectores deputandos in plerisque huius regni dioecesibus, binos in nonnullis, ternos in aliis, decem in Neapolitana dioecesi.*

66 *Eosque officio derelicto nulla exemptione gaudere, nec absentes a dioecesi sibi designata; residentes autem, vbi non adsit iudex eorum specialis, parere ordinariis locorum in ciuilibus tantum causis debere.*

67 *Vnum cuiusque subcollectoris notarium, & commissarios illicitae negotiationis durante solum officio frui exemptione, praeterea neminem alium substitutum.*

68 *Parochos, Canonicosque Poenitentiarium & Theologum a subcollectoris munere procul habendos, eosque aliter nulla potiri exemptione in iis, quae animarum curam, suumque officium, & onera praebendarum ac beneficiorum spectant.*

69 *Quod ad cultum diuinum, clausuram monialium, percussionem clericorum, rationes administrationis piorum locorum, casus episcopo reseruatos iurisdictioni episcoporum parere subcollectores debere, eosque in fragranti crimine capitali deprehensos posse in carceribus episcopalibus detrudi.*

70 *Patentes suscepti officii litteras debere subcollectores & commissarios dioecesanis Ordinariis ostendere ad extremum declarauit.*

71 *Eorum deputatio sine litteris episcopi vitam moresque testantibus irrita est.*

72 *Iique nonnisi durante officio, aut qui annos duodecim illud probe exercuerint, & pro criminibus interea admissis iudicium Nuntii subeunt.*

73 *Duodecim cursores pro armata Nuntii familia indulget lex* Con-

Concordatorum, consueta exemptione fruentes, & usu armorum regiis pragmaticis non prohibitorum.

74 *Speciali insuper iure fundationum duo monasteria monialium SS. Conceptionis, & S. M. Magdalenæ & ecclesia cum regio hospitale S. Jacobi Hispaniarum, simul ecclesia S. M. de Cæsarea cum nosocomio, & monte, eorumque Capellani & seruientes Nuntio apostolico subsunt.*

75 *Ecclesia quoque S. Angeli ad Nidum cum hospitale adnexo, eiusque capellani & seruientes nunc subire visitationem, correctionemque Nuntii coguntur.*

76 *Tandem debitores clerici nedum ex clausula cameralis obligationis, sed etiam ex pacto incusandæ obligationis in quouis loco & foro, vel ex litteris cambii consueuerunt in foro Nuntiaturæ pulsari.*

IDem sonat Legatus, quod *apostolus* & *missus* (*a*). Ad prouincias proconsulares duas Asiam & Africam, prætoriasque decem sub Augusto Senatus, populusque Romanus, ad reliquas Cæsari reseruatas Cæsar ipse Legatos fere ternos mittebant vti Proconsules, Proprætores, Cæsarisque vicarios cum amplissima dignitate, iisque ordinariam iurisdictionem cum adnexo imperio, reique publicæ administratione mandabant (*b*), qui modo Præsides, modo Legati promiscue dicebantur (*c*). Sed Constantinus M. quatuor Prætorio Præfectis quum orbis regimen distribuisset, pluresque vnicuique illorum dioece-

(a) *Pro Christo* legatione *fungimur*, *tanquam Deo exhortante per nos*, scribit Apostolus 2 *ad Corinth.* 5 *vers.* 20. Quum Pontificis, tum Principis Legatos olim *Missos* sæpe dixerunt veterum scripta. Bonifacius Moguntinus *Missus* S. Petri, *lib.* 5 *Capitular.* & apud Anastas. biblioth. *in vita Steph. III.* Synodus Sardicensis *can.* 3, & 9, decreuit causas maiores referri sæpius ad *Missos*, ab istis deinde ad Sedem apostolicam. Et Carolus M. *Missis dominicis*, h. e. Legatis imperialibus querelas reclamantium definiendas necessitate suadente remittere consueuit, *lib.* 2 *Capitular. cap.* 26.

(b) *L.* 6, & 13 *D. de officio Proconsulis*, *l.* 6 §. 8. *D. de off. Præsidis*, & *l.* 1 *D. de off. ejus cui mand. est jurisd.*

(c) *L.* 1, & 20 *D. de off. Præsidis.*

cefes addixiffet, fingulos Præfectorum Vicarios in fingulis inftituit diœcefibus, qui vicariam fibi ab ipfo Principe mandatam agebant præfecturam (*a*).

II. Secularibus eiufmodi Legatis, Vicariifque diœcefum refpondent in ecclefiaftica hierarchia, qui mandatas Sedis apoftolicæ vices obire confueuerunt Legati pontificii, a Romanis Pontificibus vel miffi, vt Conciliis vltra montes & maria præfiderent, caufafque inibi definirent ecclefiafticas (*b*); vel vt *defenfores* patrimonii diui Petri, ecclefiæue Romanæ effent in regnis præfertim Hifpaniarum, Galliæ & Siciliæ (*c*); vel vt apud Reges, magnofque Principes ecclefiæ vniuerfalis negotia procurarent (*d*); vel vt confecrationes epifcoporum, aliaque Sedi Romanæ referuata negotia peragerent.

III. Ad Synodos autem œcumenicas præfertim orientales alios ex ipfo Romanæ ecclefiæ corpore mitti pontificios legatos, alios ex epifcopis prouinciarum deftinari confueuit. Cedrenus de prima Synodo Nicæna loquens, *præerant ei*, inquit, *Siluestri Papæ Romani Locumtenentes Vitus & Vincentius presbyteri* Romani, *Metrophanes* Byzantii, *Alexander* Alexandriæ, *Euftatius* Antiochiæ, *& Macarius* Hierofolymorum *epi-*

(a) Syn. Sardicenf. *cit. can.* 3, *&* 9.

(b) S. Gregorius M. in *can. valde neceffarium dift.* 94, ad epifcopos Siciliæ refcribens patefacit legationes apoftolicas in aliquo regno, prouinciaue generales cum ampliffima poteftate viguiffe ante feculum VI. *Valde neceffarium effe perfpeximus* (ait), *vt ficut prædecefforum noftrorum fuit iudicium, ita* vni *eidemque perfonæ* omnia *committamus, vt vbi nos præfentes effe non poffumus: noftra per eum, cui præcipimus, repræfentetur auctoritas. Quamobrem Petro fubdiacono Sedis noftræ intra prouinciam Siciliam* vices noftras *Deo auxiliante commifimus... & totum noftræ ecclefiæ nofcimus patrimonium commififfe.*

(c) Libertus Papa ad Conftantium Imp. plures mifit Legatos pontificios in caufa diui Athanafii, ea vt concilio epifcoporum definienda remitteretur. Aliis redundat exemplis hiftoria ecclefiaftica.

(d) Ex Iuftiniani Nouella 6 *cap.* 2 compertum habemus fedibus tantum patriarchalibus licuiffe *apocrifarios* mittere ad Comitatum; regiamque Curiam, ibi vt res curarent ecclefiafticas, caufafque delegata iurifdictione cognofcerent, P. de Marca *lib.* 5 *de concordia cap.* 17 *num.* 3. Idipfum liquet ex *cit. ep.* S. Gregorii M. ad epifcopos Siciliæ. De apocrifariis epifcoporum Binghamus *to.* 2. *orig. pag.* 77.

episcopi (*a*). *Osium* præterea Cordubensem episcopum Nicœno præfuisse Concilio vti legatum Siluestri Pontificis, multi contestantur (*b*). Occidentales enim episcopi quum paucissimi ad concilia orientalia conuenissent, Romanusque Pontifex interea cum eis sua simul haberet: decreta inde Romanæ ecclesiæ referre ad orientales consueuit per legatos suos totam ecclesiam occidentalem repræsentantes, vicesque ipsius Romani Pontificis in ferendo suffragio gerentes.

IV. In longinguis præsertim occidentalibus regionibus insigniores episcopi sunt pontificio vicariatu adaucti modo personaliter quoad vel ipsi viuerent, vel Pontificibus legantibus libuisset; modo realiter ob perpetuam eorundem Sedibus adnexam legationis prærogatiuam (*c*). Legatorum hinc alii *nati*, aliique *facti* seu *missi* dicuntur. *Nascuntur* Legati, dum episcopales Sedes, ecclesiasque, quibus earumque prælatis sit legatio Sedis apostolicæ in perpetuum concessa, obtinent: ii enim absque nouo Sedis apostolicæ mandato reapse potiuntur Lega-

(a) Cedrenus in *compendio historiæ*. Consonat Nilus metropolita Rhodius *lib. de synodis*, & epistola synodica Nicænorum Patrum ad ecclesiam Alexandrinam.

(b) Gelasius Cyzicenus *lib.* 2. *hist. conc. Nicæn.* Socrates *lib.* 1. *hist. cap.* 9, S. Athanasius in *apologia de fuga sua*, ceteri.

(c) Thessalonicensi episcopatui in Illyrico orientali vicariatum apostolicum in primis collatum, non personis episcoporum, pluribus probat P. de Marca *lib.* 5 *de concord. cap.*22, contra Iuonem Carnotensem aliter sentientem *ep.* 59. Deinde archiepiscopos primæ Iustinianæ a Vigilio Papa instante Iustiniano creatos Sedis apostolicæ Vicarios, ostendit *Nov.* 131 *cap.* 4. Tum episcopos Corinthiorum, vti notat Balsamon *in schol. ad præfat. Conc. Trullani*, & patet ex diui Greg. *ep. ad episcopos Hellados*, qui Vicario Corinthiorum paruerunt. Arelatenses quoque episcopos a Zosimo & successoribus Pontificibus, Marca *d. lib.* 5 *cap.* 30, *& seqq.* Cantuarienses item archiepiscopos in Anglia, quorum primo tamen S. Augustino diuus Greg. M. personalem largitus fuerat Vicariatum. Alios in Hispania, puta Zenonem Hispalensem a Simplicio, Ioannem Tarraconensem, siue Illycitanum ab Hormisda, & Sallustium Hispanum: in Gallia S.Remigium Remensem ab eodem Hormisda, Dragonem Metensem a Sergio II, ceteros: in Germania Bonifacium, seu Winfridum a Gregorio II, & Stephano II, Vicarios item Sedis apostolicæ personaliter creatos, recenset Marca *eodem lib.* 5 *cap.* 42, *& seqq.* Hanc ipsam distinctionem tradit Innoc. IV in *cap. officii nostri* 1 *de off. leg. in* 6.

Legàti poteſtate, quemadmodum potiti olim ſunt archiepiſcopi Cantuarienſis (*a*) & Eboracenſis in Anglia, Rhemenſis & Arelatenſis (*b*) in Gallia, Piſanus in Italia, aliique alibi. *Fiunt* autem Legati, quoties perſonalem & temporariam accipiunt a Sede apoſtolica legationem: qui niſi litteras oſtenderint pontificias, nullam in obeundo munere fidem (*c*) promerentur. Iſtique mandatam legationis prouinciam non ſuſcipiunt, niſi Regis conſenſus acceſſerit (*d*).

V. Alii rurſus *ordinarii*, alii vero *extraordinarii* ſunt. Poteſtas *extraordinariorum* quanta & qualis ſit, ex tenore litterarum Sedis apoſtolicæ, quæ ſolent in forma *Breuis* dari, dignoſcenda eſt (*e*): eaque vltra mandati fines modo ampliores, modo anguſtiores non extendenda (*f*). Horum proinde legatio dicitur *ſpecialis* & limitata ad certa ſpeciatim negotia peragenda. *Ordinarii* autem *generalem* obeuntes legationem iuriſdictione vtuntur ordinaria, quam ſcilicet iura dant officio Legati (*g*), quæque vim obligandi perpetuam expleto etiam legationis munere habet (*h*); & obitu Pontificis legantis non expirat (*i*): quemadmodum & Legatorum Cæ-

(a) De quo Alexander III in *cap.* 1 *de officio legati*.

(b) Cujus meminit diuus Gregorius M. *can. in Galliarum* 3 C. *XXV qu.* 2, *&* *ep.* 5 *ad Vigilium epiſc. Arelatenſ.* alibique.

(c) Nicol. I in *can. nobiliſſimus* 3 *diſt.* 97. Synodus Argentenſis prouincialis in diœceſi ab archiepiſcopo Rauennate Raynaldo celebrata anno 1314 ſtatuit *can.* 5, vt *Legati, delegati & Nuntii ſedis apoſtolicæ legationis, delegationis ac poteſtatis ſuæ fidem faciant ordinario, eiuſque tranſumtum poſtulanti exhibeant. Legati a latere excepti ſunto. Excipiuntur & illi, qui ad priuatas cauſas delegantur, parti iuriſdictionem ſuam eos ſignificare ſatis eſt.*

(d) Alexander III ad Ludouicum VII Regem Francorum ſcripſit, pontificiam in Gallias legationem deſtinaſſe B. Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſi conſenſus Regis & epiſcoporum accederet, apud N. Alexandrum in *hiſt. ſec.* 15 *cap.* 11 *art.* 3 *num.* 7, *to.* 19 *pag.* 339 *edit. Neap.*

(e) Vti monet Card. de Luca in *annot. ad S. Conc. Trid. diſc.* 33 *n.* 21.

(f) *Cap. P. & G.* 40 *de off. & pot. jud. deleg.*

(g) Clemens IV in *cap. legatos* 2 *de off. leg. in* 6 reſcripſit legatos *prouinciarum eis commiſſarum, inſtar proconſulum, ceterorumque præſidum, ordinarios* eſſe. (h) *Cap. memini fin. de off. legati.*

(i) *Cap. legatos* 2 *eodem tit. in* 6.

ſaris & Proconſulum (*a*). Quales ſunt, qui a ſummis Pontificibus cum *Vicelegatorum* titulo præficiuntur regimini Status eccleſiaſtici, puta *Auenionenſis*, *Bononiæ*, *Ferrariæ*, *Flaminiæ* ſeu *Romandiolæ*, *Vrbini*, & aliquando *Marchiæ* & *Vmbriæ* (*b*): alibique alii tam *nati*, quam *facti*, miſſique ad legationem generalem.

VI. Hi ſane Legati iure ordinario cauſas vniuerſas, quæ vel per appellationem vel querimoniam ad ipſos deferantur, ordinario iure, eoque ampliori quam metropolitico audiunt; definiuntque (*c*) in quouis loco intra legationis prouinciam (*d*): dummodo ſua cuique epiſcopo iuriſdictio ſeruetur (*e*). Hinc Tridentina Synodus decreuit, vt *Legati & Nuntii apoſtolici*, Patriarchæ, & Primates & Metropolitani *in quibuſuis cauſis tam in admittendis appellationibus quam in concedendis inbibitionibus poſt appellationem ſeruare teneantur formam & tenorem ſacrarum conſtitutionum & præſertim Innocentii IV, quæ incipit* Romana, *quacunque conſuetudine etiam immemorabili aut ſtylo vel priuilegio in contrarium non obſtantibus: aliter inbibitiones & proceſſus & inde ſecuta quæcunque ſint ipſo iure nulla* (*f*). Vtque *Legati etiam de latere*, *Nuntii*, *Gubernatores eccleſiaſtici aut alii quarumcunque facultatum vigore non ſolum epiſcopos in prædictis cauſis* (puta matrimonialibus & criminalibus) *impedire aut aliquo modo eorum iuriſdictionem iis præripere aut turbare non præſumant: ſed nec etiam contra clericos, aliaſque perſonas eccleſiaſticas, niſi epiſcopo prius requiſito, eoque negligente procedant: alias eorum proceſſus, ordinationeſue nullius momenti ſint, atque ad* da-

(a) *L.* 12, *& ſeq. D. de off. proconſ. & legati*, *& l. pen. D. de off. ejus, cui mandata eſt juriſd.*

(b) De quibus Card. de Luca in *annot. ad S. Conc. Trid. diſc.* 3.

(c) Alex. III in *cap.* 1 *de off. legati*, & Clem. IV *in cap.* 2 *ead. tit. in* 6.

(d) Innoc. III *cap. nouit* 7, & Greg. IX *cap. excommunicatis* 9 *de off. legati*.

(e) Id binis reſcripſit litteris S. Greg. M. ad Io. in Hiſpania defenſorem *can. de perſona* 48, atque ad Romanum in Sicilia *can. peruenit* 39 C. XI. *qu.* 1.

(f) Trid. in *cap. Legati* 7 *ſeſſ.* 22 *de reform.* Ad rem hanc videſis dicenda inferius *lib.* 3 *tit.* 17 *de app. iudicio*, *& lib.* 4 *tit.*

damni satisfactionem partibus illati teneantur (*a*). Hisce decretis varios abusus potestatis ad lucrum, qui iam inualuerant in Legatis & Nuntiis Sedis apostolicæ, quosque inter alia reformationis capita proposuerant deputati a Paulo III Cardinales quatuor cum quinque prælatis, reformauit Synodus Tridentina.

VII. Eas vero causas excipe, quas aliis Papa delegauerit speciatim (*b*), vel Legatus ipse ad Sedem retulerit apostolicam (*c*), vel jura singulari priuilegio Papæ reseruatas velint: puta episcopos transferre vel episcopalium sedium alteri alteram subjicere, aut vnire, vnamve in duas diuidere, sine mandato speciali (*d*). Innocentius IV Legato siue misso, siue nato non Cardinali non esse facultatem conferendi beneficia statuit (*e*): nisi eam specialiter apostolica Sedes mandauerit (*f*). Addit Rigantius (*g*), quod nequeat Collegiatas in parochialibus erigere, neque insignia capæ magnæ & rocheti Canonicis cathedralium, collegiatarumque indulgere ordinario iure Legatus.

VIII. Facultates ab extraordinario iure profluentes tametsi finito legationis tempore expirant; ordinarias tamen exercebit probe Legatus vsque ad successoris aduentum (*h*).

IX. Voluntariæ iurisdictionis actus, puta dispensationes, assensus, licentias, liberas gratiarum collationes, quæ sine contradictore petentibus conceduntur, non modo intra legationis prouinciam, sed extra illam potest etiam explere (*i*): præterquam in vrbe, vbi Pontifex resideat. Ob reueren-

(a) Trid. in *cap. causæ omnes* 20 *sess.* 24 *de ref.*
(b) Cœlest. III *in cap* 2 *de off. legati*.
(c) Innoc. III in *cap.* 6 *eodem tit.*
(d) Idem in *cap.* 3, & 4 *eodem tit.*
(e) In *cap. officio* 1 *de leg. in* 6.
(f) Innoc. III in *cap. litteras* 4 *de suppl. negl. præl.*
(g) Rigant. in *Reg.* 14 *Cancell. num.* 33, & 34 *to.* 2.
(h) *L. meminisse C. de officio proconsulis*.
(i) *Gl. in cap. si Abbatem ver. in prouincia de elect. in* 6, & arg. *l.* 2 *D. de off. procons.* quum *omnes proconsules*, ait textus, *statim ac vrbem egressi fuerint, habeant iurisdictionem, non tamen contentiosam, sed voluntariam*. Nam Proconsulibus æquiparantur Legati in *cap.* 2 *de off. leg. in* 6.

rentiam porro Papæ debitam Legati, quemadmodum & alii locorum Ordinarii in vrbe commorantes, *extra* portam vrbis aliquam vel *reuera* dant rescripta iurisdictionis voluntariæ, vel saltem *ficte* simulant ea extra eandem dare, quæ tamen in vtroque casu valida esse putantur (*a*).

X. Major tamen est *Cardinalium Legatorum*, quos *a latere Legatos* ideo appellant, quia collaterales Papæ sunt Cardinales, quam *non Cardinalium* potestas quum ordinaria tum extraordinaria. Cardinales enim in sua legationis prouincia ordinarios esse beneficiorum collatores, palam indicat prælaudata Innocentii IV constitutio (*b*): in iisque conferendis ita cum quolibet alio diœcesano collatore simul concurrere, vt locus detur præuentioni (*c*). Plurimas vero iisdem *a latere Legatis* facultates (*d*) extraordinario, specialique mandato largitur Sedes apostolica vel expresse, dum eos vltra montes mittit; vel tacite sub ea generali clausula *cum facultatibus solitis & consuetis*, vbi citramontana sit legationis prouincia. Summa earum capita sunt, quaslibet ecclesias quomodolibet exemtas visitandi; earumque statuta confirmandi, vel irritandi vel noua edendi; in causis maioribus qua civilibus qua criminalibus iudicandi; reos vel enormium criminum quum puniendi tum absoluendi; dispensandi quod ad ordines, beneficia & matrimoniorum impedimenta; reseruata etiam & affecta beneficia conferendi; nouas erigendi dignitates, officia & monasteria; indulgendi alienationes rerum ecclesiasticarum, oratoria priuata, cibos esurialibus diebus vetitos, prælatisque facultatem testandi; creandi protonota-

(a) Ex traditis a Rigantio in *Reg.* 1 *Cancell.* §. 4 *num.* 131, *& seqq.* *to.* 1, contra Couarruuiam, aliosque opinantes irrita a Legatis in vrbe gesta.

(b) In *cap.* 1 *de off. leg. in 6*, ibique Passerinus *num.* 5, Germonius *de indult. Cardinal.* §. *ac irritum num.* 24, & Gambar. *de off. legat. lib.* 3 *n.* 25.

(c) Passerin. *ibidem num.* 18, Rota coram Puteo *lib.* 2 *dec.* 345 *num.* 1.

(d) Eas in 57 capita prolatas habent Douiatius in *specim. iuris Gallici* *to.* 1. *par* 3 *num.* 40, & Rigantius *to.* 2. *in Reg.* 14 *Cancell. num.* 31. Qui præterea monet facultates eiusmodi Legatorum a latere generalibus Regularum Cancellariæ reuocationibus fere non abrogari, præsertim Reg. IX, XIV, et XV.

tarios; & vota commutandi. Ludouicus Thomasinus de hisce Legatis loquens, *poterant*, ait, *legationis suæ munere concilia cogere, metropolitanis præibant, suspendebant & deponebant episcopos & ipsos metropolitanos. Eorum suffragium toti concilio æquiponderabant, & tunc ad Pontificem referebatur. Non tantum appellationum iudicia instituebant, sed etiam primæ instantiæ & ad priuatorum querimonias. Multa statuebant in conciliis, beneficia conferebant, aliquando etiam vacatura* (*a*).

XI. Hoc in regno Neapolitano visitationem apostolicam ecclesiarum & monasteriorum episcopis plerunque vicinioribus vti Sedis apostolicæ legatis mandare speciatim Romani Pontifices consueuerunt. S. Gregorius M. *Paulo fratri & coëpiscopo nostro*, ait, *ecclesiæ* Neapolitanæ visitationis *operam iniunximus: ideo fraternitas tua* visitationem *ecclesiæ* Nepesinæ *non desistat adsumere* (*b*). Nicolaus II anno 1059 Desiderium Abbatem Casinensem S. R. E. Cardinalem creauit (qui postea pontificatum habuit assumto nomine Gelasiii II), mox *per totam Campaniam & Principatum, Apuliam quoque atque Calabriam ab ipso fluuio piscariæ, sicut fluit in mare*, vicem suam *idem Apostolicus illi concessit* (*c*): vt nimirum ecclesias omnes & monasteria in hisce prouinciis vt apostolicus a latere Legatus visitaret (*d*). Eiusmodi visitationibus Neapolitani Reges quidem videntur olim non obstitisse. Nam Rex Guilielmus I articulis 3, & 4 concordiæ cum Hadriano IV initæ anno 1156 conuenit, vt *consecrationes &* visitationes *liberè Romana ecclesia faciat Apuliæ & Calabriæ ciuitatum vt voluerit, aut illarum partium, quæ Apuliæ sunt affines: ciuitatibus illis exceptis, in quibus persona nostra vel nostrorum hæredum in illo tempore fuerit, remoto malo ingenio, nisi cum voluntate nostra, nostrorumque hæredum*. Tum *in Apulia & Calabria & partibus illis, quæ Apuliæ sunt affines, Romana ecclesia libe-*

(a) Thomasin. *par.* 1 *lib.* 2 *cap.* 119 *num.* 10.
(b) S. Greg. M. *lib.* 1 *ep.* 212.
(c) Ait Leo Ostiensis in *chronico lib.* 3 *cap.* 13.
(d) Auctor *hist. civ. Neap. lib.* 34 *cap.* 6.

libere legationes habebit. Illi tamen, qui ad hoc a Romana ecclesia fuerint delegati, possessiones ecclesiæ non deuastent (a).

XII. Post comitia Tridentina res aliter se habuit. S. Pius V anno 1566 quum episcopo Strongylensi mandasset auctoritate apostolica visitare aliquot huius regni dioeceses archiepiscopales & episcopales, in his Salernitanam, Caietanam & Cassanensem regiæ nominationis, earumque omnes ecclesias & personas ecclesiasticas etiam ab Ordinariis locorum exemptas, Regis quoque Capellanum maiorem, regiosque capellanos & hospitalia a laicis gubernata; idemque episcopus absque placito Proregis, eoque inscio nonnullas visitasset ecclesias: executio inde pontificiæ visitationis in difficiles nodos incidit ad Regem Philippum II a Prorege Alcalensium duce relatos (b). Mox Paulo Odescalco Nuntio pontificio, qui plura huc eiusdem Papæ mandata pertulerat, Dux Alcalensium regium placitum indulgens die 24 Febr. 1568, consensit, vt auctoritate apostolica prospiceret nedum ecclesiarum restaurationi & sacris supellectilibus, ob id sequestro daturus earundem reditus: sed exequendis etiam decretis Tridentinæ reformationis, sola facti veritate inspecta, manu etiam regia, omnique appellatione remota, quoties ordinarii locorum ab ipso moniti negligerent prauos mores corrigere, reos plectere, suumque officium implere. At obstitit, ne idem Nuntius mandatam sibi auctoritatem exequeretur inquirendi & iudicandi alienationes rerum ecclesiæ a centum retro annis male gestas, & cogendi quoslibet iniustos earum detentores ad restitutionem vna cum fructibus (c). Tum Cardinalis Granuela Prorex anno 1574 ad episcopum Reatinum, qui apostolicam visitationem in ciuitate Aquilæ sine regio placito aggressus fuerat, hortatorias litteras dedit, nequid amplius ea in re ageret sine placito regio; simul prospexit, ne illius pro-

(a) Ex supradictis *tit.* 10 *num.* 2 *lit. b.*
(b) Ex B. Chioccarello *to.* 4 *arch. tit.* 3 *num.* 1.
(c) *Ibidem num.* 4, *&* *seqq.*

prouinciæ epiſcopi eam viſitationem vllatenus admitterent [a]. Verum Archiepiſcopo Surrentino anno 1581 ad viſitandas eccleſias, monaſteria, loca pia, & perſonas eccleſiaſticas Caſtri Stabienſis pontificiis litteris delegato placitum regium *quoad eccleſias & perſonas eccleſiaſticas tantum* conceſſum fuit (b). Dein Joanni-Angelo Ægyptio mandatam a Xyſto V viſitationem hoc in regno apoſtolicam anno 1582 Oxunæ Dux itidem permiſit *quoad perſonas eccleſiaſticas tantum, dummodo non operetur directe vel indirecte contra perſonas laicas, neque ſuper prælaturis & beneficiis, monaſteriis, hoſpitalibus & capellaniis, quæ ſunt ſub protectione regia* (c). Tum Comes Mirandæ anno 1593 placito ſuo conſenſit, vt epiſcopus Biſiniani cum duobus aliis conuiſitatoribus monaſteria monialium in hac ciuitate Neapolis viſitaret vigore litterarum Clementis VIII (d).

XIII. Ad noſtros etiam Reges vel inaugurandum vel ipſos præſertim gratulationis officio colendum ſueuit Sedes apoſtolica ſuos huc mittere Legatos a latere: ſicuti ad Philippum V Clemens XI Franciſcum Cardinalem Barberinum anno 1702 ablegauit rebus heic geſtis clariſſimum.

XIV. Alios inſuper Legatos olim habuit hoc regnum ſub Regibus pupillis. Regina Conſtantia quum Innocentium III Friderici vnigeniti ſui balium teſtamento nuncupaſſet anno 1193 (e): Gregorius Cardinalis S. M. in Porticu & Papæ & Regis vice functus eſt (f). Mox a Rege Corrado in ciuitate Lauelli moribundo Innocentius IV datus Corradino filio balius anno 1254, Guilielmum S. Euſtachii Cardinalem conſanguineum Legatumque ſuum huc præmiſit (g). Cle-

(a) Ibidem *num.* 10. (b) Ibidem *num.* 12.
(c) Ibidem *num.* 14. (d) Ibidem *num. vlt.*
(e) Ricard. a S. Germano in *chronico*. *Anno* 1198. *Imperatrix ipſa proceſſu temporis obiit, & prædictum filium vnicum Fridericum, & regni baliatum Innocentio Papæ ex teſtamento reliquit.*
(f) Innocentius idem *lib.* 2 *ep* 232 ad Clerum Rhegii reſcripſit, quod *ipſe* Cardinalis legatus *aſſenſum regia vice concedens & electionem examinans, cum eandem inueniſſet canonice de perſona idonea celebratam, auctoritate apoſtolica confirmauit.*
(g) Nic. Ianſilla in *vita Regis Corradi, cum inter alia, quæ Corradus* (ait)

Clemens IV datis ad Carolum I Andegauensem inuestituræ litteris anno 1265 cautum voluit, quod *hæredes* ipsius, *qui non erunt* legitimæ ætatis, si pater præmoreretur, in custodia Romanæ ecclesiæ remanebunt, & & regnum a Legato apostolicæ Sedis & vno Comite ex parte hæredis administrabitur (*a*). Cum anno 1284 die 7 Februarii vita functus esset Rex Carolus I, eoque tempore vnigenitus eius Princeps Salerni Carolus captiuus apud Regem Aragonum esset: Martinus IV Pontifex Legatum huic regno misit Gerardum episcopum Sabinensem Cardinalem de Palma (*b*). Caroli Martelli filiis natu minoribus, qui ad thronum Neapolitanum contendebant, Bonifacius VIII ad tutelam, curamque deputauit Landulphum Cardinalem Brancacium (*c*). Post Regis Roberti obitum *Americus S. R. E. presbyter Cardinalis Balius regni Siciliæ pro S. R. E. deputatus* a Clemente VI inscribitur in codice regiæ siclæ ad annum 1344. Tum e viuis sublato Carolo III anno 1383 Bonifacius IX Angelo Cardinali Acciaiolo tutelam pupilli Regis Ladislai Caietam fuga dilapsi demandauit. Tandem Philippus IV anno *1666* quum Caroli II filii sui tutelam supremis tabulis commendasset Reginæ ipsius parenti, pluribusque ministris regentibus. Alexander VII haud neglexit baliatum regium Sedi suæ sed irrito conatu vindicare, sua per Nuntium iura Proregi Petro Antonio Aragonensi patefaciens (*d*).

XV. Regium insuper ius armorum in hocce regno defen-

(ait) *de filio & regno suo in vltima voluntate disposuit, filium suum manibus & gratiæ Sedis apostolicæ submittendum esse mandasset: Papa Innocentius IV, qui Sedi tunc apostolicæ præerat . . . in regnum venire decreuit . . . præmisso Legato Sedis apostolicæ Guilielmo S. Eustachii diacono Cardinale, viro quidem iuuene & ipsius Papæ consanguineo.*

(a) Apud Bart. Chioccarell. *to.* 1 *arch.*

(b) Ex traditis a Reg. Moles in *decr. Reg. Cam. par.* 1 *de collectis num.* 8.

(c) Auctor *hist. ciuil. Neap. lib.* 39 *cap.* 1.

(d) Romana eiusmodi iura propugnare Camillns Tutinus Neapolitanus presbyter studuit. Contra ea disseruit Marcellus Marcianus in *disputat. de baliatu Neapolitani regni aduersus anonymum nouatorem Neapolitanum perduellem.*

fendendo vel recuperando haud semel administrarunt Legati Romanorum Pontificum. Præsertim Guilielmus Cardinalis S. Eustachii sub Innocentio IV pro Corradino Rege pupillo contra Manfredum infeliciter pugnauit apud Foueæ vrbem. Tum Octauianus Cardinalis S. M. in via lata sub Alexandro IV dux belli contra eundem Regem Manfredum pacem ab hoste petiit prospera illius fortuna compulsus (*a*).

§. I. *De Siciliæ Rege Legato & iudice monarchiæ.*

XVI. Pontificiam legationem nonnulli etiam Reges habuere. Nam Siluester II creatus Pontifex anno *999* Stephano Hungariæ Regi sanctissimo, qui Christi fidem in Pannonia propagauerat, vt crucem deferret ante se in signum apostolatus, & ecclesias in suis ditionibus ordinaret, indulsit [*b*]. Indubitatum esse, Thomasinus ait, B. Stephanum *Hungariæ Regem legationem apostolicam gessisse, & potestatem eius explicuisse omnem. Bela* Rex Hungariæ idem sibi instaurari priuilegium poposcit a Gregorio IX anno 1238, antequam bellum inferret Bulgaris: *vt Legati iure & potestate* fines posset præfigere diœcesibus, parochias erigere nouas, nouos condere episcopatus in diœcesibus. Simul Martinus V Papa post annum 1417 *Regem Poloniæ Ladislaum*, & *Vitoldum* magnum *Lituaniæ* Ducem *Vicarios apostolicos* in Russia constituit (*c*). Eiusdem rei exemplum aliud præclarum habet Sicilia vltra pharum, mox edifferendum curatius.

XVII. Prioribus pacatæ ecclesiæ seculis cui totum ecclesiæ Romanæ patrimonium in Campaniæ præsertim & Siciliæ prouinciis commisit diuus Gregorius M., eidem quoque personæ mandare *vices* apostolicæ Sedis generales consueuit [*d*]. Eiusque exempla sectati sunt successores Pontifices. Vn-

(a) Nic. Iansilla in *vita Manfredi*.
(b) Auctor vitæ S. Stephani Regis Hungarorum apud Surium *ad diem* 20 *Aug.* (c) Lud. Thomasin. *par.* 1 *lib.* 2 *cap.* 119 *num.* 10.
(d) Id constat ex *cit. ep.* diui Greg. ad episcopos Siciliæ in *can. valde necessa-*

decimo declinante ſeculo Vrbanus II epiſcopum Trainenſem, alias Imacharenſem in Sicilia, pariter inſtituit Legatum [*a*]. Plures interea metropolitæ in pluribus huiuſce regni Neapolis, Siciliæque prouinciis ab Romana Sede iam inſtituti [*b*], vt ceteras ſileam querelas, quam ægerrimo ferebant animo Legatos pontificios, vel ordinario vel extraordinario iure appellationum cauſas iudicantes, & metropolitarum iura diminuentes multimodis.

XVIII. Tunc Rogerii (cognomine *gibboſi*) Siciliæ Comitis acceſſit querimonia, qua factum eſt, vt anno 1093 Vrbanus II tandem prædicta Trainenſis epiſcopi legatione in irritum miſſa, Rogerium ipſum, eiuſque filium Simonem, vel alterum, qui ei legitimus eſſet hæres futurus, in Sicilia Legatum Sedis apoſtolicæ crearet eo pacto, vt nullum alium illuc amplius mitteret Legatum: remunerandi ſtudio præclara eius merita, religionemque ob expulſos Saracenos, vindicataſque Romanæ Sedi a Conſtantinopolitana omnes vtriuſque regni eccleſias (*c*). Pſeudoque Pontifex Anacletus anno 1130 quum regia corona Rogerium decoraſſet prælaudati Rogerii filium, iuſſit *vt epiſcopi & abbates, qui in eius ditionis ſolo manebant, ei obtemperarent*: id quod Petrus diaconus tradit (*d*) coæuus auctor. Ab Anacleto ſchiſmatico turpem ducere originem Siculæ legationis, quam *monarchiam* vocitant, connitun-

ceſſarium, *diſt.* 94, ex altera eiuſdem ad Anthemium ſubdiaconum in *Campania* Nuntium de Atellani epiſcopi teſtamento & hæreditate *lib.* 7. *ep.* 53; aliaque *ep.* 24. *lib.* 4 ad Cyprianum diaconum in Sicilia Nuntium de Theodori epiſcopi teſtamento.

(a) Gotofredus Malaterra *hiſt. lib.* 6 *in fine*, Fazel. *rerum Sicularum lib.* 7, & Inneges *lib.* 3.

(b) Vti ſuperius dictum *tit. XVI num.* 5.

(c) *Bullam* huiuſce legationis, quam *monarchiæ Siciliæ* vulgo nuncupant, dedit Vrbanus II Salerni anno 1098, a Io. Diacono eccleſiæ Romanæ conſcriptam. Eius tenorem videſis apud Baronium *to. XI ad an.* 1098. Fazel. & Inneges *loc. cit.* & Reg. de Ponte in *mss. de monarchia Siciliæ*. Lud.Ant. Muratorius in *annal. Italiæ ad an.* 1098 eam fert datam *Salerni per manum Iohannis S. R. Eccleſiæ diaconi* 3 *nonas Iulii indict. VI*, *Pontificatus Vrbani ſecundi anno XI.*

(d) Petr. Diacon. in *chron. Caſinenſ. lib.* 4 *cap.* 99.

nituntur Cardinale Baronio duce non pauci; ab Vrbano legitimam, longeque probissimam alii aduersæ sententiæ perplures. Res hinc & hinc gestas ad hodiernum vsque vsum conspicere vel cursim operæ pretium est.

XIX. Hadrianus IV cum Guilielmo I Rogerii filio pactus est anno 1156, vt Romana ecclesia in Siciliæ regno, sine ipsius Regis, eiusque heredum petitione, non haberet *appellationem* neque *legationem* (*a*). Veruntamen Innocentius III litteris inuestituræ ad Reginam Constantiam Guilielmi germanam & Fridericum eius filium anno 1198 datis cautum voluit, vt canonicæ fierent electiones sine vllo impedimento, appellationes ad Romanam Curiam libere interponerentur, Legatosque pontificios destinari liceret (*b*). Simul archiepiscopis, & vniuerso clero in Sicilia constituto binis litteris significauit libertatem canonicam iis in rebus vindicasse; & Octauianum Cardinalem episcopum Ostiensem a latere Legatum ac visitatorem cum amplissimis facultatibus eam in Insulam deputasse (*c*). Dein Cardinales Gerardum S. M. in Porticu diaconum anno 1199, P. SS. Petri, & Marcellini presbyterum anno 1202, Gerardum S. Hadriani diaconum anno 1204, Cencium S. Laurentii in Lucina presbyterum (*d*) illuc ablegauit, vt ea ab Insula armis etiam studerent profligare Marcoualdum, regnumque puero Friderico, cuius ipse Pontifex tutelam susceperat, sedulo tueri (*e*). Iulium quoque S. Stephani in monte Cœlio presbyterum ibi suum a latere Legatum constituit. Demum Syracusano episcopo pontificiam ibi legationem demandauit (*f*). Plures insuper causas

(a) *Art. 6 Concord.* inter Regem Guilielmum & Papam Hadrianum *tit.* 10 huiusce libri *num.* 2 *lit. b.*

(b) Apud B. Chioccarell. *to.* 1 *arch. num.* 14, & 15. Eas inuestituræ conditiones seruaturum spopondit Fridericus aurea bulla, quam dedit anno 1213, & altera ad Honor. III anno 1219. (c) In registr. epistolarum Inn. III.

(d) *Cap. nisi specialis* 3, & *cap. quod translationem* 4 *de offic. legati.*

(e) Ex eiusdem Inn. III *ep.* 210 *lib.* 2, Bzouio *ad an.* 1199 *num.* 12, & Emm. Gonzalez ad *cit. cap. quod translationem* 4 *in not. lit. c.*

(f) Ex plurimis ipsius Inn. III *epistolis* a Baronio etiam laudatis in *dissert. de monarchia Siciliæ.*

appellationum ad se delatas pluribus eiusdem insulæ episcopis auctoritate pontificia inibi definiendas delegauit (*a*).

XX. Honorius III anno 1217 Syracusanum episcopum, qui ad Innocentium III appellauerat, rite absoluit ab impetitis, eiusque aduersariis perpetuum indixit silentium. Vigesimas super ecclesiasticis Siculorum reditibus semel & iterum pro subsidio Terræ sanctæ ac Templariis indixit. Et Messanensi archimandritæ, saluis Romanæ ecclesiæ iuribus, nonnulla indulsit priuilegia (*b*). Innocentius IV exasperatis cum Friderico dissidiis S. presbytero S. M. trans Tyberim, & R. diacono S. M. in Cosmodin Cardinalibus Siculam quoque legationem credidit largissimam anno 1246 (*c*). Eamque ceteris deinceps alii Pontifices.

XXI. Ab Ioanne XXIII anno 1412, quo regnare cepit Ferdinandus Aragonius, missus est Arago de Malaspina reformator Siciliæ cum potestate conferendi etiam Canonicatus & beneficia, ab illoque clero florenos 25 pro expensis quotidie percipiendi [*d*]. Tum a Martino V Cypressus Balauerius visitator omnium totius Insulæ ecclesiarum anno 1418 [*e*], quum regnaret Alphonsus Ferdinandi filius.

XXII. Nuntios præterea permultos in Siciliam, qui varia Sedis apostolicæ negotia gererent, præsertim de colligendis decimis, charitatiuis subsidiis & spoliis, de occupationibus bonorum Romanæ ecclesiæ compescendis, de restitutione rebellium, de commeatu Alexandrinis nauibus concedendo, diuersisque componendis controuersiis, missos a Paschale

(a) Ex eiusdem registri *lib.* 1 *ep* 180, 310, *&* 576, *ac lib.* 2 *ep.* 14, apud Baron. *loc. cit.*

(b) Hon. III *ep.* 600 ad Syracus. episc. *tum ep.* 104, 131, *&* 359, *lib.* 3, *&* *ep.* 43. *lib.* 1.

(c) Baronius *loc. cit.* ea de re laudat Innocentii IV *epistolas* 11, *&* 14. Verum inhibita iis fuit Legatis a latere collatio beneficiorum, & mutatio status regni, *ep.* 9, *&* 10, *in archiu. Vatic.*

(d) Baronius *ibidem.*

(e) Ex Vatic. Arch. Cod. 2541.

le II [a], Innocentio IV, Bonifacio IX, Clemente VI, Innocentio VI, Vrbano V, Ioanne XXIII, Martino V, & Paullo III, recenſet Baronius, inde vt inferat monarchiæ Siculæ vſui tot tantoſque Pontifices per tot ſeculorum ſpatia non aſſentitos tacite nedum fuiſſe, ſed immo ad internecionem vſque aduerſatos apertiſſime.

XXIII. Paullus III regnante Carolo V, Iulius III Philippo II, Clemens VIII Philippo III, Gregorius XV Philippo IV, Alexander VII Carolo II, Clemens XI Carolo III, vt vim haberent in Sicilia inhibitiones criminales Auditoris Cameræ apoſtolicæ, aliaque Romanæ Curiæ mandata, eccleſiaſticis cenſuris contumaces compulere Siculos. Recentiora cenſurarum iacula, totiuſque regni interdicta malo, quam referre, miſſa facere.

XXIV. Pactis quoque inueſtiturarum conuentis, quæ idem enarrat Baronius, ſtuduit Sedes apoſtolica regiam legationis pontificiæ dignitatem abolere, ſibique & appellationum cauſas, & confirmationem electionum, & legationes liberas, & omnimodam in rebus eccleſiaſticis auctoritatem vindicare, ſaluo duntaxat regio iurepatronatus ſecundum canones. Hæc præſcripſerunt omnia Innocentius IV, & Alexander IV Henrico Anglorum Regi, eiuſque filio Eadmundo, quum iis regiam vtriuſque Siciliæ Coronam, antequam Carolo Andegauenſi, offerrent. Tum Carolus I Andeg. anno 1265 acceptæ iam inueſtituræ conditiones impleturus, præſtito fidelitatis iuramento inter alia probauit facultatem appellandi ad Sedem apoſtolicam in cauſſis eccleſiaſticis, abrogatis deceſſorum conſtitutionibus contra eccleſiaſticam libertatem editis. Idipſum Carolus II Nicolao IV ſemel ſpopondit anno 1299, & iterum Boni-

(a) In *cap. ſignificaſti* 4 *de elect.* ad Panormitanum archiep. reſcribens Paſchalis Papa (primus ne, an ſecundus, lis eſt inter ſcriptores ab Em. Gonzalez *in not. ibidem* laudatos) apocriſiarios commemorat ſuos, qui iuramentum fidelitatis ab eodem archiepiſcopo ſuſciperent. Hanc decretalem Paſchali II, qui ſedem poſtremis Rogerii Comitis annis cepit anno ſe. 1099, vindicat Baronius ad *an.* 1102 §. *6 to.* 12. *annal.*

Bonifacio VIII anno 1295. Robertus etiam Clementi V anno 1309, rursusque Benedicto XII anno 1335. Et Ioanna I Gregorio XI anno 1372 Auenione. Hic idem Pontifex anno 1374 quum nuptialia fœdera inter Fridericum III Aragonium, dictamque Reginam confirmasset, regios coniuges, eorumque hæredes in perpetuum *Trinacriæ Reges* (*a*) nuncupare maluit eo inter cetera pacto, vt iura ecclesiarum restituerent in integrum, regium in electionibus ecclesiasticis assensum non requirerent, appellationes Romanas non impedirent. Cumque Alphonsus Aragonius esset ab Ioanna II adoptatus, pactus est anno 1427 cum Martini V Legato a latere Card. de Fuxo, vt personæ ecclesiasticæ cunctis fruerentur libertatibus & immunitatibus. Tum ab Eugenio IV inuestitus anno 1443, cum iisdem pactis libertatem appellationum, electionum & fori ecclesiastici tuentibus, quæ suo firmauit iureiurando Alphonsus anno 1445, *Trinacriam* seu Siciliam vltra pharum ad ea vsque tempora diuisam regno Neapolitano coniunxit. Pius II Ferdinando Alphonsi I f. inuestituram vtr. Siciliæ dedit anno 1458, eamque eidem confirmauit Xystus IV anno 1471, conuenta quoque libertate appellandi ad Romanam Curiam, quæ potissimum Legationis ordinariæ munus destruit. Eadem innouauerunt pacta Iulius II cum rege catholico Ferdinando anno 1510, Leo X cum Carolo X anno 1521, Iulius III cum Philippo II anno 1555, ceteri.

XXV. E contrario quod Papa Lucius II anno 1144 concesserit Siculo Regi Rogerio, huius nominis III Comiti virgam & annulum, dalmaticam & mitram atque sandalia, & ne vllum mittat in terram suam Legatum, nisi quem Siculus petierit, scribit Otho Frisingensis (*b*). Fridericum accepta Im-

(a) Hunc Regis Trinacriæ titulum primus omnium dedit Bonifacius VIII Friderico II Aragonio anno 1303 in articulis concordiæ inter Carolum II Andegauensem vtriusque Siciliæ Regem nuncupatum, dictumque Fridericum, eique quoad viueret, Siciliæ Insulæ dominationem concessit. Idipsum firmauit Benedictus XI eidem Friderico II an. 1303.

(b) Otho Frising. *in Frideric. lib.* 1 *cap.* 27, & 28, vbi refertur epistola

Imperii Corona ab institutis sub Inn. III, & Honoriio III rebus descitum, deinde Corradum, & Manfredum regiis iuribus pontificiæ Legationis tanquam hereditariæ vsos, Siculæquæ Monarchiæ quum restitutores tum propagatores fuisse amplissimos, Baronius ipse asperis adfirmat querelis. Addit Sueuorum Principum exempla sectantes Petrum Aragonium, eiusque successores, Pontificibus licet inuitis adeptos regnum Siciliæ vltra pharum, quæ Andegauensibus interea nostris non paruit Regibus ob acceptas vtriusque Siciliæ inuestituras Romanæ Sedi acceptissimis, suæ priuilegia Monarchiæ illibata conseruasse. Alphonso, quum esset rex Martino V infensus, Cardinalem Nicolaum Tedeschi archiepiscopum Panormitanum iuris canonici interpretem, quem vulgatius Abbatem Panormitanum appellant, respondisse litteris mss., quas in archiuio monasterii S. M. Nouælucis Cataniæ seruatas aiunt, quod Regi ex longa liceret consuetudine appellationes subditorum ad Sedem apostolicam impedire. Siculisque rogantibus eundem Regem anno 1446 edixisse, vt appellationum causas ecclesiastici eo in regno prælati iudicesue cognoscerent, vt eæ ad Romanum iudicium ne deuoluerentur.

XXVI. Fuerunt qui catholico Regi Ferdinando suadere studerent, Regi Siculo ius esse in sacra & sacros, eumque omnia posse, quæ potest Sedis apostolicæ Legatus. Nam eo regnante primus omnium Io. Lucas Barberius (*a*) in libro, quem inscripsit *Caputbreuium*, ex regiorum Siciliæ archiuiorum scripturis compilatum, edidit exemplar diplomatis Vrbani II; auctographo nullatenus indicato. Tunc temporis Prorex Moncada consultus Regi respondit verba diplomatis Vrbani esse non adeo ampla vti erat consuetudo & obseruantia: sed regios ministros fauorabili vsos interpretatione exten-

la Senatus Romani, seu verius Romanorum Arnaldistarum ad Fridericum, conquerentium de mutuis Lucii Papæ, & Rogerii concessionibus in detrimentum Friderici & Romani Imperii.

(a) Vti Bzouius narrat relatus a Baronio *to.* 11 *annal.* & Spondanus in epitome Baronii *ad an.* 1512.

tendiſſe iura monarchiæ conniuentibus plane oculis, quum nullam ea de re conſtitutionem, legemue ferre generalem cenſuiſſent (*a*). Nonnulla item animi ſui dubia ſuper iiſdem legationis Siculæ iuribus aperuit Carolo V patronus regii Fiſci Antonius Montaltus. At iſtius Imperatoris edicto, die 26 Decembris 1526, tranſumptiuum diploma Vrbani II, cuius auctographum deſideratur, in lucem e ruderibus antiquitatis, vbi latebat, eductum eſt, confirmatumque vna cum Sicularum Pandectarum volumine librum *de monarchia* inſcriptum, omnium illius regni Conſiliariorum ſubſcriptione communitum, quo maximopere propugnatur non modo Rogerium Comitem, eiuſque filium & hæredem fuiſſe ab Vrbano legatos Sedis apoſtolicæ conſtitutos; ſed cunctos etiam ſucceſſores Siciliæ Reges (*b*) eo in regno legatos eſſe natos cum poteſtate ea omnia, quæ a latere legati faciunt, efficiendi: imo & ſubſtitutos eccleſiaſtici ordinis, quos *Iudices monarchiæ* adpellant, creandi, qui perinde ac Vicelegati & clericos & monachos, prælatoſque cuiuſuis ordinis ac dignitatis etiam epiſcopalis & cardinalitiæ, laicos quoque in cauſſis eccleſiaſticis iudicent & puniant, excommunicent & abſoluant; appellationes inſuper ad

(a) A Cirino laudatus *in nexu iuriſdictionis cap.* 5.

(b) Qui Baronium ſectantur; vtique in dubium reuocare contendunt veritatem diplomatis Vrbani ex anachroniſmo, ſeu errore indictionis, & ſilentio Eadmeri coæui ſcriptoris *lib.* 2 *hiſt. nouell. edit. Gerberonii*, qui fuit aſſecla vna cum S Anſelmo Cantuarienſi archiepiſcopo Vrbani II ex vrbe Capua ad Concilium Barienſe profecti, aliiſque coniecturis. Verum illius etiam littera probari non extinctam vna cum primo Rogerii hærede dignitatem apoſtolicæ legationis, ex aduerſo alii præſertim Siculi, vt qui maxime ſolent, & ſumma contentione pro aris & focis tuentur, rati eam non perſonalem ac temporariam, ſed perpetuam, atque ad quoſcunque in perpetuum hæredes & ſucceſſores Coronæ Siculæ tranſitoriam, eo præſertim argumento; *quod hæredis adpellatio non ſolum ad primum hæredem, ſed etiam ad vlteriores hæredes refertur*, ex *l. hæredis*, & *l. ſciendum D. de verb. ſign.* Eiuſque veritatem comprobant conſonis teſtimoniis Io. Lucæ Barberii in *Caputbreuium*, Fazelii *decad. 2 lib. 7 cap.* 1, Goffredi Malaterræ *lib. 4. hiſt. Normann. cap.* 29, Cirini in *nexu iuriſd. cap.* 5, Regentis de Ponte in *ms. allegat. de Monarchia Siciliæ contra Card. Baronium*, vbi citat Iuueges, Mauroiin. Laur. de Anania, Marian. Intigliol. Curman. ceteros.

ad Romanam Sedem impediendi; eiusque Nuntios & Legatos non admittendi. Rebus ita se habentibus Ascanius Cardinalis Columna, reclamante nimium Baronio, asseuerauit monarchiam Siculam grauissimorum hominum consensu probatam, temporis diuturnitate receptam, ac summorum Pontificum permissu, regiaque potestate vallatam, quæ vsu tunc maxime vigebat. Quumque duo a S.Pio V ad Philippum II Legati apostolici, Vincentius Iustiniani ordinis Prædicatorum Generalis, purpura paulo post decoratus, & Cardinalis Alexandrinus ab Rege petiissent abrogandam esse monarchicam legationem ceu titulo destitutam: re ad consilium, informationemque Ducis Terrænouæ in Sicilia Proregis remissa, vt communi vtriusque potestatis consensione lis dirimeretur, Siculi exinde initam fatentur fuisse *concordiam*, vt vocant, *Alexandrinam* sub Pio V, eaque legationem Monarchæ Siculi comprobatam.

XXVII. Turbulentas interea contentiones inter vtramque ea ipsa de re potestatem silentio præterire, quam proferre, satius esset: præsertim Friderici Imperatoris cum Gregorio IX & Innocentio IV, Conradi & Manfredi cum eodem Innocentio & Clemente IV, Petri Aragonensis cum Martino IV, Friderici II Aragonii cum Bonifacio VIII, qui sacris omnibus regnum illud interdixit, & anathemate Siculos percussit. Contra eandem Siculi Regis legationem Cæsar Cardinalis Baronius iussu Clementis VIII plura quum fuso calamo scripsisset, monimenta in pontificiis tabulariis perscrutatus, suamque de ea dissertationem tomo XI annalium insertam euulgasset: Hispani comburendum igni eundem tomum damnarunt (a). Mox Philippus III Hispaniarum Rex post Clementis VIII obitum die 3 Martii 1605 Cardinalem ipsum Baronium vt sibi suspectum & infensum eiurauit Cardinalibus in conclaui pro nouo eligendo Pontifice clausis, atque ab imminenti electione in eum ipsum prona exclusit

(a) Vt refert Muratorius in *annal. Italiæ ad an.* 1098.

ſemel, dum Leo XI, Cardinalis Alexander Medicæus electus eſt die 1 Aprilis 1605, & iterum dum eo poſt dies viginti ſex defuncto proclamatus Pontifex fuit Cardinalis Camillus Burgheſius, nimirum Paulus V die 16 Maii eiuſdem anni: Poſtea Baronius ipſe vt male conceptam de ſe opinionem Hiſpano Regi adimeret, ad eum epiſtolam Tuſculano dedit idibus Iunii 1605, qua nil a ſuo erga Regem officio deſciuiſſe profitetur, ſi diſſertationem de monarchia Sicula ſinceram conſcripſit & vulgauit iuſſu Clementis VIII non ad regia euertenda iura, ſed ad rem controuerſam congruo temperamento componendam (*a*). Noſtra tandem memoria Clemens XI quum eiuſmodi legationem Vrbani aboletam omnino, & monarchiæ tribunal ſuppreſſum voluiſſet binis apoſtolicis litteris anno 1714, & 1715 datis (*b*): non ſine publicæ tranquillitatis turbatione diſſidia recruduere.

XXVIII. Ea tamen reſtinxit Benedictus XIII, qui pacis fouendæ ſtudioſiſſimus, & neutrius iura partium violaturus correctis tribunalis monarchiæ Siculæ abuſibus, eam ſtare conſenſit ſua conſtitutione 3 calendas Septembris 1728 edita, quæ

(a) Hanc Baronii epiſtolam integram habet codex Italiæ diplomaticus Io. Chriſtiani Lunig *to.* 4 *ſect.* 2 *diplom.* 188. *Non ante creationem noui Pontificis, eiuſdemque ætate florentiſſimi ſenior ego*, Cardinalis ait, *laboribus fractus, viribus debilitatus, etiam ſepulchro propinquus ad catholicam Maieſtatem veſtram mihi in animum induxi fore ſcribendi, ne viderer, dicam libere, pontificia ceſſante ſede eiuſmodi internuntio litterarum auram voluiſſe captare regiam, & ita ſternere mihi viam ad gradus ſublimioris conſcenſionem. Sed procul abſit, vt me Regum fauor, & non potius Regis Regum Chriſti gratia in thronum pervehat altiorem . . . Quæ a me in eo argumento ſcripta fuere, ad ipſum Clementem VIII attuli cognoſcenda: Accepit, legit ac perlegit iterum . . . Eamdem ipſam tribus ſelectis S. R. E. Cardinalibus diſquirendi tribuit facultatem, quam accurate diſcuſſam, comprobatam pariter atque laudatam, ita ad lapidem lydium admotam ſæpius, inuentamque ſinceram, iuſſit imprimi . . . Iuſſu Clementis vt ſæpe dictum eſt ſcriptis illa mandaui. Quæ licet in malam partem accepta fuerint ab eius miniſtris: de Maieſtate veſtra abſit mihi aliud ſentire, quam ſicuti eſt de Rege catholico, eccleſiæ defenſore, fidei chriſtianæ propugnatore, atque amatore veritatis, legum cuſtode, iuſtitiæque cultore ſentiendum eſt*, &c.

(b) Eas videſis apud Lunig. *to.* 4 codicis Italiæ diplomatici *ſect.* 2 *diplom.* 219.

quæ incipit *fideli*, quæque vim concordiæ nunc habet (*a*).

XXIX. In primis plane decreuit; vt causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, *maioribus* tantum exceptis, quæ Romano Pontifici speciatim, eiusque delegatis reseruatæ *iuxta canonicas sanctiones* sunt, in ipso Siciliæ regno vltra pharum cognoscantur & terminentur. Vt nimirum omnes *non exemptorum* causæ in primo gradu *coram Ordinariis locorum* duntaxat cognoscendæ ab eorum Curiis non auocentur, nisi per *legitimam appellationem* a sententia definitiua aut ab interlocutoria quæ vim definitiuæ habeat, vel ab actu cuius grauamen per appellationem a definitiua reparari nequeat, vel præiudiciale sit inuertendo iustum iuris & iudiciorum ordinem, aut nisi integro biennio a die motæ litis remanserint coram ipsis Ordinariis indecisæ, quemadmodum a concilio Tridentino (*b*) decretum est. Si secus fiat, quæcunque appellatio, inhibitio aut sententia eo ipso nulla & irrita sit. *Exemptorum* vero causæ ciuiles & criminales in primo etiam gradu *iudex* ecclesiasticus a Rege nomitatus & delegatus, qui *iudex monarchiæ* dicitur, cognoscat tanquam Ordinarius. Tum a sententiis Ordinariorum ad metropolitanum appelletur, seruata forma Tridentinæ constitutionis.

XXX. §. 2. Postquam metropolitanus causas vel suffraganeorum in secundo gradu, vel suæ ipsius diœcesis in primo gradu iudicauerit: eas iudex idem regius monarchiæ, qui sit in iure canonico doctor seu licentiatus & in ecclesiastica dignitate constitutus, in gradu appellationis coguoscat, aliaque peragat mox exprimenda.

XXXI. §. 3. Easdem causas tam exemtorum quam non exemptorum in altero appellationis gradu *alter*, qui eisdem qualitatibus præditus sit, *ecclesiasticus* in vtroque iure doctor vel licentiatus; quem Rex quoque delegauerit, cum tribus

 asses-

(a) Extat in magni Bullarii continuatione *par.* 4 istæc articulorum 35 *bulla Concordiæ* Benedicti XIII, vna cum rescripto Caroli VI Imp. & regia pragmatica pro illius publicatione ac executione, edita die 5 Febr. 1729.

(b) Trid. in *cap. causa omnes* 20 *sess.* 24 *de reform.*

assessoribus in vtroque iure versatis ab ipso Rege deputandis rite cognoscet ac definiet. Et quoties aliud iteratæ appellationis beneficium leges indulgeant, *tertius* cum tribus aliis assessoribus iudicium adsumet, *& ita deinceps* quartus nimirum, quoadusque sententiæ tres vniformes iudicatam rem parientes silentium ipso iure indixerint succumbentibus.

XXXII. §. 4. Appellantes in causa vna ab Ordinariorum iudicio nec mettropolitano, nec iudici monarchiæ licebit quod ad alias causas, præterquam in casibus a iure canonico præscriptis, eximere: sed ipsos iurisdictioni Ordinariorum suorum subiectos relinquant.

XXXIII. §. 5. A decretis vel sententiis, quas tulerint Conseruatores Regularium, liceat itidem appellare ad iudicem monarchiæ, & rursus ab hoc ad alterum, aliosque in gradu vlteriori iudicaturos cum iamdictis assessoribus. Conseruatores autem adigantur adamussim seruare pontificias constitutiones Innocentii IV, Alexandri IV, Bonifacii VIII, & Gregorii XV, nec non Tridentinas.

XXXIV. §. 6. Appellationes non recipiendas edixit, *nisi per publica documenta realiter exhibenda prius constiterit appellationem a sententia* definitiua, *vel habente* vim definitiuæ, *aut a* grauamine *quod per definitiuam reparari non possit, vel quod* præiudiciale *sit in casibus iure non prohibitis, per* legitimam personam *& intra* statuta tempora *fuisse interpositam aut prosecutam; nec præterquam in casibus iure permissis. Nec liceat inhibere Ordinariis, aut etiam simpliciter mandare, vt copia processus transmittatur etiam expensis appellantis, nisi in casibus iure permissis.*

XXXV. §. 7. Inhibitiones post legitimam appellationem non concedendas, *nisi cum insertione sententiæ aut decreti, a quo prouocatum fuerit: alias ipso iure sint nullæ, eisque impune liceat non parere*. At vbi authenticum illius exemplum culpa iudicis inferioris vel actuarii habere non posse appellans conqueratur: tunc metropolitanus æque ac iudex appellatio-

lationis rescribent, *vt soluta actorum mercede* infra breuem terminum petitum dent exemplum appellanti, & interim nihil innouetur.

XXXVI. §. 8. A decretis in *visitatione vel pro correctione morum* editis appellationem *quod ad effectum suspensiuum* vetat, nisi cum visitator parte citata & adhibita causæ cognitione *iudicialiter* processerit, & in aliis casibus a iure permissis.

XXXVII. §. 9. Cum a *grauamine*, quod per definitiuam reparari nequeat, vel quod *præiudiciale* sit, appellatur; nonnisi *visis actis* grauamen ostensuris admittendam appellationem statuit.

XXXVIII. §. 10. In causa *indebitæ carcerationis* oretenus mandatæ permittit inhibitiones, quoties de mandato illius constiterit ex duorum testium depositionibus, vel de ea sequuta ex documento notarii aut custodis carcerum. Addit in causis *comminatæ iniustæ carcerationis* vel *torturæ* vel *excommunicationis* inhibitiones expediendas fore *non generales & indefinitas*, sed *compulsoriales* tantum pro transmissione copiæ actorum addita clausula *& interim iudex a quo ad vlteriora non procedat:* vt vbi ex actis euidens appareat grauamen, tunc admittatur appellatio cum inhibitione, causam cognituro iudice ad quem: alias ea remittatur ad ipsum primi gradus iudicem.

XXXIX. §. 11. Acta originalia transmitti ad iudicem appellationis vetat, nisi causæ natura flagitet, aut probabilis suspicio falsitatis rite obiecta: quæ post finem litis ad Ordinarium remittenda sunt, vt in eius curiæ tabulario adseruentur.

XL. §. 12. In eo ipso, vbi reperitur, carcere statuit appellantem detinendum interea esse, donec iudex appellationis *visis actis, causaque cognita* aliter decreuerit. Altera si appellatio contra *decretum excarcerationis* interponatur, ea tunc *effectum tantum deuolutiuum* fauore libertatis producit.

XLI. §. 13. *Censuram ecclesiasticam* vt quilibet iudex appel-

appellationis etiam monarchiæ delegatus reuocare aut nullam declarare nonnisi *auditis partibus & causa cognita* possit. Eam si iustam agnouerit, appellantem ad iudicem ipsum a quo remittat pro absolutionis beneficio humiliter petendo & rite post emendationem obtinendo. Ab iniusta vel dubia is eum absoluat: quamuis *honestius sit* absoluendum a dubia censura ad Ordinarium quoque remittere, breuem tunc ei terminum præfigendo.

XLII. §. 14. Si dubium vel facti vel iuris incidat, in controuersa nullitate excommunicationis vel ab homine vel a iure inflictæ; iudex appellationis *absolutionem ad cautelam cum reincidentia & præstita cautione de stando iuri & parendo mandatis ecclesiæ* indulgeat, vel *Ordinario* loci mandaturus, vt appellantem excommunicatum in eo ipso loco præsentem *intra tres dies absoluat*; vel *Confessario*, ille si inde absit, aut eum absoluere Ordinarius recusauerit. Triduum vero decurrit ab eo die, quo mandata eiusmodi absolutionis non Ordinariis ipsis ob reuerentiam, sed ipsorum cancellariis fuerint exhibita. Intereaque *cedulones tegantur duntaxat*, nisi mos in peculiaribus casibus postulauerit eos amoueri.

XLIII. §. 15. A sententia definitiua *contra verum contumacem* prolata non recipiatur appellatio, nec inhibitio contumacia durante concedatur.

XLIV. §. 16. In criminalibus causis vbi ex officio processerint Ordinarii, personam actoris in gradu appellationis gerat promotor fiscalis vel curiæ metropolitanæ vel iudicis monarchiæ, eoque non audito appellationis acta omnino irrita sint, & præcedentes Ordinariorum sententiæ executioni mandentur.

XLV. §. 17. Pauperibus litigantibus acta omnia gratis fiant, quum ciuilia tum criminalia, copiæ etiam transmittendæ ad iudices appellationis: vbi paupertas summarie probetur vel alias constet arbitrio iudicis.

XLVI. §. 18. Regulares intra claustra delinquentes iudicio

dicio ſuperiorum regularium relinquantur iuxta diſpoſitionem concilii Tridentini & peculiarium ſtatutorum. Extra clauſtra delinquentes vel degentes ab epiſcopis primum iudicentur & puniantur, mox in gradu appellationis a iudice monarchiæ. In prælatos vero exemptos, qui nullum alium in Sicilia ſuperiorem habent, hunc ipſum iudicem tanquam Ordinarium procedere expoſitum ſuperius eſt.

XLVII. §. 19. Poteſtatem is habeat *in integrum reſtituendi*, prout iuris fuerit, *quaſcunque perſonas* aduerſus ſententias, res iudicatas & quoſcunque contractus. 20. Iuramenta quoque ad effectum agendi duntaxat relaxandi ex cauſa 21. Inſuper abſoluendi omnino vel ad cautelam a quibuſcunque cenſuris & pœnis eccleſiaſticis quoslibet ſeruatis de iure ſeruandis, quemadmodum ſuperius explicitum eſt. 22. A cenſuris etiam & pœnis in vtroque foro ob homicidium, periurium, adulterium, inceſtum, fornicationem, aliudue flagitium contractis; vſurarios quoque reſtitutis antea vſuris, iniuncta pro modo culpæ pœna ſalutari.

XLVIII. §. 23. Quod vero ad cenſuras latæ ſententiæ ſummo Pontifici ſpeciatim reſeruatas, a quibus Legati etiam a latere prohibentur abſoluere, iudex monarchiæ poſſit abſolutionem temporaneam *cum reincidentia ad effectum agendi tantum & ad cautelam* concedere recurrentibus a grauamine, quod in declaratoria cenſurarum eiuſmodi reſeruatarum illatum ſibi ii demonſtrauerint: necnon cognitionem aſſumere, an ſententiæ epiſcopales incurſum earum declarantes fuerint validæ ac iuſtæ, an irritæ & iniuſtæ. Si eas non rite prolatas vitio nullitatis laborare ſolum cognouerit, epiſcopo reſcribat, *vt rite procedat ex integro* reſeruata poſt nouam ſententiam Sedi apoſtolicæ abſolutione plenaria. Iniuſtas vero & nullas vbi deprehenderit, declaret in eas non incurriſſe appellantes. Et verſa vice ſi iuſtam nouerit, recurrentes pro abſolutione ad apoſtolicam Sedem remittat. Idipſum in ſecundo & vlteriori gradu ſeruabunt alii etiam a Rege dandi iudices

dices cum aſſeſſoribus ſupra iam dictis.

IL. §. 24. Monitoria excommunicationis *contra occultos & ignoros malefactores* qui *ſatisfacere* differant, & *conſcios non reuelantes* præterea vt concedat ſeruata forma concilii Tridentini & conſtitutionis S. Pii V, cautum eſt.

L. §. 25. Vt quæcunque vota (præterquam caſtitatis & religionis, & viſitandi limina quum SS. Apoſtolorum Petri & Pauli de vrbe, tum S. Iacobi in Compoſtella) valeat in alia pietatis opera commutare. Necnon largiri gratis omnino pauperibus tantum, qui labore manuum ſuarum viuunt, diſpenſationes in tertio & quarto conſanguinitatis vel affinitatis gradu ad matrimonia contrahenda. 26. Proptereaque ſuis diſpenſationum litteris oratores abſoluere a quibuslibet cenſuris ad effectum earum duntaxat conſequendum.

LI. §. 27. In exequendis vero litteris apoſtolicis etiam ſuper collatione beneficiorum vel ſecularium vel regularium, vbi certi ſunt executores dati, nequeat ſe iudex monarchiæ ingerere, niſi a decreto executionis fuerit reclamatum de illato grauamine vel exceſſu.

LII. §. 18. Non alios niſi vnum in quacunque epiſcoporum reſidentia & præcipuis vrbibus Trepano, Therme, Mile, & Maſara ſeu Auguſta ſubdelegatum eccleſiaſticum deputare is poterit, exemtumque ab Ordinariis facere. 29. Nec exemtionis litteras patentes aliis dare *niſi miniſtris & officialibus neceſſariis* ad tribunali monarchiæ inſeruiendum, in toto regno quinquaginta non exceſſuris; præter illos, qui Curiæ Panormitanæ in primo, ſecundo & tertio gradu eccleſiaſticis delegatis & aſſeſſoribus inſeruiunt.

LIII. §. 30. In rebus quomodolibet ſpectantibus *diſciplinam & obſeruantiam regularem* perſonarum vtriuſque ſexus, diſtributionem officiorum, collocationem regularium, ordinationes circa chorum, & cancellos, clauſuramque monalium, deſignationes cellarum, id genus alias nil omnino ſe ingerat in quouis gradu etiam appellationis & recurſus. §. 31. Nec de-

deputet præſides capitulorum, ſuperiores vel abbatiſſas, vicarios vel vicarias, vel qualeſcunque officiales vtriuſque ſexus ex quouis titulo. §. 32. Neque magiſtros, lectores, rectoreſque ſtudiorum, nec eos in poſſeſſione munerum vel officiorum confirmet, qui ea debent finito tempore ſtatutis præſcripto dimittere, vel ſint a legitimis ſuperioribus amoti. Nec iudicium ſumat nullitatis profeſſionis tam ante quam poſt lapſum quinquennii. Illæ tantum cauſæ regularium contentioſæ, in quibus de iure appellandi locus eſt, *expleto curſu iudicii in vnoquoque ordine regulari* ſecundum conſtitutiones ipſorum, ad monarchiæ iudicem deuoluantur in gradu appellationis ritu iam dicto proceſſurum.

LIV. §. 33. Quam in exemptos ſeculares clericos iuriſdictionem Tridentina Synodus attribuit epiſcopis vt Sedis apoſtolicæ delegatis, eius vſum non impediat iudex monarchiæ: tametſi eorundem exemptorum cauſas & ciuiles & criminales ex antedictis ipſe cognoſcit ac definit in primo gradu, mox alii a Rege delegati in gradibus appellationum.

LV. §. 34. Grauiores epiſcoporum & archiepiſcoporum cauſæ criminales ſupremo Romani Pontificis iudicio cognoſcendæ ac terminandæ reſeruantur iuxta legem Tridentinam (*a*). Minores vero criminales & ciuiles cauſas, præſertim penſionum in quibus rei ſunt archiepiſcopi vel epiſcopi a metropolitis exemti, iudex monarchiæ in primo gradu cognoſcit: ſi vero metropolitanis epiſcopi ſubſunt, metropolitanus in primo, iudex ipſe in ſecundo gradu ſecundum antedicta procedit.

LVI. §. 35. Poſtremo cautum eſt, vt iudex idem *nullas ſibi ſumat partes etiam per modum prouiſionis, vel alio quouis prætextu contra ordinationes & mandata*, quæ *propria* Papæ *manu per ſpeciale reſcriptum ſignata & ſubſcripta erunt; nec eorum executionem*, quantum in ſemetipſo erit, *audeat impedire* vel retardare: ſed qua par eſt obſeruantia executioni omnino demandentur (*b*).

(a) Trid. in *cap. cauſæ* 5 *ſeſſ.* 24 *de reform.*

(b) Hactenus Benedicti XIII conſtitutio vim concordiæ habens in Sicilia.

§. II. De Nuntio Neapolis.

LVII. Prærogatiuas fere Legatorum *Nuntiis* (*a*) quoque impertitur Sedes apostolica, quos dudum consueuit *quasi a latere Legatos* mittere ad Reges, magnosque Principes, Resquepublicas: puta ad Cæsaream Imperatoris Maiestatem, & Reges Galliæ, Hispaniarum, Lusitaniæ, Poloniæque; ad Respublicas Venetiarum, Heluetiorumque; ad Electorem Coloniæ, magnum Hetruriæ Ducem, Ducemque Brabantiæ Bruxellis in Germania inferiori. Fere inquam istas, sed non omnes, nec easdem omnino. Quandoquidem *Nuntii* ex. gr. ex priuilegio solent (*b*) mensibus tantum apostolicis beneficia conferre, quæ alias non reseruata neque affecta sint (*c*): quum Legati Cardinales cunctis mensibus siue ordinariis siue apostolicis, & cuncta fere beneficia etiam reseruata & affecta conferendi ius obtineant. Quanta igitur sit Nuntiorum potestas speciatim demandata, & an ea ordinariæ simul adnexa, an non sit, ex tenore Breuium pontificiorum dignoscatur id oportet.

LVIII. Hoc in regno Neapolitano Nuntius apostolicus ad S. Sedis beneplacitum est Cameræ apostolicæ collector (*d*) gene-

(a) Olim *apocrisarios* & *responsales* S. Sedis nuncupatos ostendunt acta conciliorum, aliaque veterum scripta: quippe qui apud Reges, Ducesque, ii vt amicitiam cum Papa fouerent mutuam, deputati sine vlla iurisdictione ordinaria Oratores; mandata pontificia et responsa hinc et hinc ferre curabant. Ἀποκρισις enim *responsum* latine sonat. Iussione Pelagii II Papæ *responsis ecclesiasticis* in vrbe Constantinopolitana se inseruisse, dum esset adhuc diaconus, scribit diuus Gregorius M. *lib. 3 dialog. cap.* 35.

(b) Rota *dec.* 90 *num.* 5 *par.* 17 *rec.* & alibi. Card. Petra *ad Constit. Apost. tom.* 5 *pag.* 26 *sub num.* 40.

(c) Rigant. *in par.* 1 *Reg. IX Cancell.* §. 4 *num.* 30, & 33 *tom.* 2.

(d) Collector generalis *ad exigendum spolia, & quascunque decimas, quartas, medietates, & quasuis alias partes fructuum ecclesiarum quarumuis, & beneficiorum secularium & regularium tam citra, quam vltra Pharum; & super illis quascunque concordias, transactiones & conuentiones ineundum: cum facultatibus, exemtionibus. & emolumentis, honoribus & oneribus consuetis, seruata tamen forma const. Innoc. Papæ XII super exemtionibus archiepiscoporum, episcoporum & prælatorum inferiorum regni a iure spolii, eiusque applicatio-*

generalis ad exigendum ſpolia, decimas & quaſuis alias fructuum eccleſiarum, beneficiorumque partes, aliorumque iurium Reu. Cameræ: ac tranſigendum ſuper illis cum neceſſariis & opportunis facultatibus. Idemque inſuper delegatus eſt apoſtolicus ad certas cauſarum ſpecies, quæ aut iura Cameræ, aut neceſſarias collectoris facultates ſpectent vel principaliter, vel acceſſorie (*a*). Puta ob ius ſpolii in cauſis illicitæ negotiationis contra clericos, quas Xyſtus V theſaurario generali, aliiſque pontificiæ Sedis collectoribus ſpeciatim mandauit (*b*) ad finem tranſigendi; tum peculii Regularium extra clauſtra degentium (*c*); fructuum obuentorum ex bene-

cation in beneficium eccleſiarum cum facultatibus neceſſariis & opportunis. Hiſce verbis datum die 21 Martii 1744 a cl. me. Benedicto XIV vidi Breue pontificium ampliſſimo viro Mirenſi Archiepiſcopo D. Ludouico Gualterio Sedis apoſtolicæ Nuntio ad hoc regnum Neapolitanum.

(a) Clemens X ſuis ſub annulo Piſcatoris litteris die 26 Ian. 1671 datis ad Fr. Marcum Antonium Epiſcopum Fulginatenſem ſum hoc in regno Neapolis Nuntium, *ſpoliorumque & iurium Cameræ apoſtolicæ debitorum* collectorem generalem conceſſit omnimodam auctoritatem *cogendi & compellendi omni appellatione poſpoſita* omnes & ſingulos in toto regno; ac ciuitate diœceſi et comitatu Beneuenti debitores *ad ſolutionem ſpoliorum, decimarum, rerum, iurium & obuentionum* eiuſdem Cameræ *per ſententias, cenſuras eccleſiaſticas & pœnas etiam pecuniarias arbitrio ipſius moderandas & applicandas, ac per interdicti tam localis quam perſonalis appoſitionem, fructuumque ſequeſtrationem & quæcunque alia iuris & facti remedia opportuna . . . & ſi opus fuerit ſententias, cenſuras & pœnas & interdicta huiuſmodi ſuſpendendi . . abſoluendi . . . necnon ſoluentes quoslibet de eo quod ſoluerint quietandi & liberandi . . . ſubcollectores & alios quoſcunque cogendi ad reddendum de exactis computum . . . nec non appellationes quaſcunque in cauſis ſpoliorum & aliorum iurium Cameræ a quibuſcunque iudicibus ad te auocandi ac per teipſum cognoſcendi, decidendi & terminandi . . . ceteraque faciendi, quæ in præmiſſis & circa ea neceſſaria fuerint.* Eiuſmodi apoſtolicum Breue vt omnimodam exequutionem in toto regno haberet, Prorex Petrus Antonius de Aragona cum Regii Collateralis Conſilii placito iuſſit die 1 Febr. 1671: declarauitque ſimul verba illa *Comitatu Beneuentano* intelligi debere *de ciuitate Beneuenti cum eius territorio, pertinentiis & diſtrictu tantum.*

(b) Xyſtus V in *conſt. decens* 100, & *conſt. Romanus*. Videſis St. Quaranta in *ſum. bullar.* ver. *ſpolia*, meumque *de Beneficiis tract.* 2 *edit. cap.* 18. *num.* 45.

(c) Ex bulla Greg. XIII incip. *officii noſtri*, edita die 21 Ian. 1577.

neficiis confidentia simoniaca obtentis (*a*); atque ob cameralem clausulam, seu formam obligationum Reu. Cameræ adiectam contractibus clericorum pro iisdem cautius obseruandis & facilius exequendis, quæ prorogat Nuntiaturæ apostolicæ forum (*b*); nec non pro compellendis beneficiariis pensionum ecclesiasticarum debitoribus, qui aut per sese aut per procuratorem speciali mandato in Cancellaria pontificia spondent in forma Reu. Cameræ solemniori soluturos easdem, priusquam bullas beneficiorum suorum exinde accipiant (*c*).

LIX. Delegatus præterea est causarum criminalium contra exemtos ecclesiasticos quorumuis ordinum siue secularium siue regularium huiusce regni sicarios, bannitos, grassatores, rebelles; homicidas, assassinos, eorumque fautores vigore alterius Breuis, quod consueuit Nuntio simul dari (*d*). Insuper

(a) Ex bulla Pii IV edita 17 Cal. Novem. 1564.

(b) Gallef. *de oblig. cameral. quæst.* 1 *ad par.* 4, Genuens. *in prax. Cur. archiep. Neap. cap.* 117. Videsis dicenda inferius *lib.* 3 *tit.* 10 *de prorogat. fori num* 12.

(c) Vi Regulæ Cancellariæ XLV *de consensu in resignationibus, & pensionibus præstando.*

(d) Quale datum etiam est prælaudato clarissimo D. Gualterio eadem die 21 Martii 1744 his verbis: *Vt per te, vel alios ecclesiasticos viros contra quascunque ecclasiasticas personas; omnesque alios ecclesiastici fori priuilegio gaudentes, regni sicarios, bannitos, grassatores, rebelles, homicidas, assassinos,* & eorum *receptatores, fautores, complices, & sequaces, & alios quoscunque facinora huiusmodi perpetrantes clericos etiam in sacris, & presbyteratus ordinibus constitutos seculares, & quorumuis ordinum regulares, & exemptos, & Sedi apostolicæ immediate subjectos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, praeminentiæ, honoris, dignitatisque existentes, in quos iudices seculares exercere iurisdictionem non possunt, procedere & illos in carceribus mancipari facere, legitimisque inditiis præcedentibus quæstioni & torturæ, & pro delictorum ab eis perpetratorum qualitate condignis corporis afflictiuis, etiam mutilationis membrorum, vel vltimi supplicii pœnis, si afficiendi essent, afficere, siue Curiæ seculari puniendos tradere: dummodo a sententia in causa sanguinis per teipsum ferenda abstineas, & sententias a iudicibus competentibus contra eos etiam in contumaciam latas absque aliquo sententiarum, censurarum, vel pœnarum, aut irregularitatis incursu, prout iuris fueri, exequi libere & licite valeas auctoritate apostolica..* Ipsissimis hisce verbis concepta fuere Breuia posteriora ad Archiepisc. Naupactensem Lazarum Opitium Pallauicinum, & Archiep. Carthagi-

per contra Regulares extra claustra delinquentes; nedum ex antiquissima consuetudine, verum ex duobus etiam Breuibus Clementis PP. VIII (*a*), nouissimoque alio Papæ Clementis XII (*b*), qui reuocatis cl. me. Benedicti XIII aduersantibus litteris, pontificio Neapolis Nuntio vetustam eiusmodi iurisdictionem in Regulares in integrum restituit. Ex longæua item consuetudine ad iurisdictionem huius ipsius Nuntiaturæ accessit cognitio causarum ciuilium contra Regulares omnes, nec non contra clericos seculares ex litteris cambii, aut pacto incusandi in quolibet loco & foro instrumenta obligationum (*c*). Insuper contra exemptos generatim (*d*).

LX. Regio placito, quod singuli petunt Nuntii Neapolim aduenientes, multis clausulis aliquando expressis, & sæpius tacitis limitantur facultates duobus iam dictis Breuibus soli[illegible] iis demandari. In primis, quod eæ in hoc solum citra pharum regno vim habeant, secus vltra pharum, seu apud Siculos. 2. Quod ad Comitatum Beneuentanum non egrediantur Beneuenti territorium intra præscriptos fines. 3. Quod eas tantum exigant decimas, quæ sint cum Regis assensu vel impositæ vel imponendæ. 4. Quod in personas duntaxat ecclе-

ginensem Iosephum Lucatellium Nuntios nouissimos. Curia vero Capellani Maioris die 12 Iunii 1760, in sua pro regio placito relatione dixit in altero duorum Breuium, *che si concede al mentouato Monsignor Arciuescouo di Cartagine la potestà ed autorità di poter riconoscere e giudicare le cause criminali de' delitti, che si commettono in questo regno tanto da' cherici secolari &c. quanto dai Religiosi così dell' Ordine de' Benedettini, come delle altre Religioni &c. con poter procedere alla carcerazione, a tormenti & alle pene corporali*. Tum votum exprimens in *fine* ait; *che S. M. può degnarsi di concedere ai Breui sudetti il regio Exequatur*. Dein die 16 Iunii 1760, Regalis Camera S. Claræ decreuit, *quod exequatur seruata forma eiusdem relationis*. Cuiusmodi decretum denique comprobarunt pro Rege pupillo Domini Regentes regio diplomate dato die 25 Iunii eiusdem anni.

(a) Datis die 29 Iunii 1592, & 22 Augusti 1601.

(b) Dato die 2 Decembris 1730, quod incipit *commissi nobis*.

(c) Ex infra dicendis *hoc tit. num.* 76, & *lib.* 3 *tit.* 10 *num.* 12.

(d) De quibus dicam inferius *hoc tit. num.* 63, & *lib.* 3 *tit.* 13 *num.* 8 *ad* 11.

clesiasticas mandatam exerceant iurisdictionem (*a*) . 5. Quod a decimis, spoliis , aliisque apostolicæ Cameræ iuribus beneficia de iurepatronatus regio aut feudali Baronum , aliaque reseruata (*b*) eximantur.

LXI. Ordinarium appellationum iudicem nunquam fuisse Neapolis Nuntium , nullaque ordinaria Legati apostolici potestate frui, eoque minus ampliori extraordinaria consueuisse, secus quam aliquos, qui paulo ante commemorati sunt, Nuntios , res iam est exploratissima . Quæ sane res discrimen facit nedum generale inter Nuntios & Legatos , quum nulla sit iurisdictio adnexa Nuntii officio (*c*); sed speciale etiam inter Neapolitanum , qui reuera non Legatus est, ceterosque alibi Nuntios simul & Legatos (*d*).

LXII. Præcipuum Neapolitani Nuntii munus itaque versatur in colligendis decedentium beneficiariorum spoliis, & cognoscendis causis eamet frectantibus ; dummodo in laicos nullum intentetur iudicium (*e*) . Si quos tamen creditorum pe-

(a) Hasce quatuor limitationes habent expressas regii placiti litteræ in forma regiæ Cancellariæ die 28 Aprilis 1744 datæ super Breuibus facultatum prælaudati Nuntii Gualterii *in registro communi X fol.* 154, & in actis Curiæ Capellani maioris.

(b) Ex antiqua regii placiti formula apud B. Chioccarell. *to.* 3 *archiu. tit.* 41, quam exposui in *tract. de beneficiis cap.* 18 *de spolio num.* 35, *& seqq.* 2 *edit.* (c) Fr. Florens ad *tit. de officio legati circa fin. to.* 2.

(d) *Nuntii* titulum nuncupatione impropria & nomine tenus Neapolitano attributum, eique reapse non conuenire , putarunt Cardinalis de Luca *disc.* 23 *miscell.* & Aloysius Riccius *par.* 1 *dec.* 69. Sed vterque, mea quidem sententia , perperam . Qui enim mandata & responsa ecclesiastica in Principis aula nunciat, procuratque, is reuera *Nuncius* est, seu, vt loquebantur veteres, *Apocrisarius* & *Responsalis*, tam si absens , quam si præsens in aula adsit Princeps.

(e) Vacantium ecclesiarum , beneficiorumque fructus quum maturatos & inexactos vsque ad diem obitum præsulum & beneficiariorum, tum vacantes vsque ad diem possessionis cuiusque noui Prælati vel Beneficiarii pro Camera apostolica Nuntius colligit , idemque summatim cognoscit an pars eorum sit in ecclesiæ vacantis necessitates onera impendenda . Hinc regio rescripto die 1 Ian. 1763 ad Archiep. Capuanum dato imperatum est, vt vniuersitas Casalis Curtium Capuanæ diœcesis Nuntium pontificium adiret , ab eoque postularet fructus illius parochialis ecclesiæ in eius fabricam & necessitates impenderentur. Id quod pro aliis etiam locis Rex in præsentia temporum rescripsit.

pecuniam suam recuperaturos agere super bonis decedentium prælatorum spolio subiectis contigerit: non immerito dubitatur, an tribunali Nuntiaturæ sit hodie facultas ea de re cognoscendi ac iudicandi. Quum enim successores episcopi ac prælati nunc temporis potestatem habeant applicandi spolia decessorum cathedralibus vel parochialibus intra dioecesim ecclesiis, & inquirendi bona spolio adfecta, ex nouis pontificiis constitutionibus Innocentii XII *(a)* & Benedicti XIII *(b)*: fit vt extincto Cameræ apostolicæ iure quod ad eiusmodi spolia, extinctum simul videatur in pontificio Collectore ius de eo inquirendi: nam cessante collectionis fine cessare simul putatur Collectoris iurisdictio. Hac, vt opinor, ratione ductus Rex Carolus rescripsit anno 1749 ad Potentiæ episcopum Fr. Bonauenturam Fabotium & doctrina & moribus probatissimum, ipse vt controuersiam inter Patres Teatinos ven. Domus SS. Apostolorum Neapolis, aliosque prædefuncti episcopi Potentini virtutibus ornatissimi Thomæ Sersalii eiusdem Ordinis creditores super illius spolio examinaret, ac prout iuris esset, decideret. E contrario contendunt iurium Nuntiaturæ patroni iurisdictionem in spoliorum omnium causis adhuc integram ei esse; propterea quod laudatis Innocentii, & Benedicti bullis antiquas Nuntio & Collectori pontificio indultas a Paulo III, & Pio IV facultates nedum non abrogari, sed immo firmari existiment ea verborum clausula: *illis alias in suo robore permansuris*. Addunt, si bona spolii defecerint, Prælatorum decedentium creditores posse pecuniam suam repetere in subsidium super fructibus viduarum ecclesiarum tam quoad ii vixerint maturatis & inexactis, quam pendentibus, qui ad Cameram apostolicam iure nouissimo pertinent, ad ecclesiam vero, prælatumque successorem iure antiquo *(c)*: non decere autem aiunt Cameram apostolicam iudi-

(a) Innoc. XII die 29 Ian. 1693 in *const. inscrutabili*.
(b) Bened. XIII die 12 Octobris 1726, in *const. Romanum decet.*
(c) De quo alias dictum in *tract. de benefic. cap.* 18 *num.* 51, *& ult.*

iudicio episcopi subesse. Quæstionem hanc dirimere non nostrum, sed summæ Potestatis est.

LXIII. Ciuiles etiam causas episcoporum, aliorumque exemptorum, qui Sedis apostolicæ iudicio immediate subsint, cognosci & iudicari a Nuntio auctoritate ei generatim a Paulo V delegata ferunt. Sed huius Papæ litteræ ad Casertanum episcopum speciatim datæ (*a*) videntur ad Nuntios successores extendi non posse. Hoc tamen ex rebus gestis indubium est, quod consueuit Romana Sedes postulantibus creditoribus ciuilem in episcopos iurisdictionem Nuntio quidem ex integro delegare (*b*): in ceteros autem exemtos sine vlla delegatione solent iura sua creditores experiri in tribunali Nuntiaturæ.

LXIV.

(a) Paulus PP. V ven. fratri Deodato Episcopo Casertano nostro & Sedis apostolicæ in regno Neap. Nuntio. Ven. frater salutem ... *Vt in munere tibi commisso vtilius te erga personas gerere possis*, tibi *vltra facultates per nos tibi concessas, quascunque ecclesiasticas (non tamen beneficiales) ac profanas ciuiles, criminales, mistas ad* forum ecclesiasticum *quomodolibet pertinentes causas inter* personas *tuæ legationis, quæ* apostolicæ Sedi *ex priuilegio immediate* subiectæ *sunt, ad te deferendas, motas & mouendas cum omnibus earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis & connexis, etiam summarie simpliciter & de plano ac sine strepitu & figura iudicii, sola facti veritate inspecta, terminisque substantialibus vnico contextu vel etiam non seruatis, sed illorum loco præfixo termino arbitrio tuo procedendi, & in prima instantia audiendi, cognoscendi & fine debito terminandi . . . tenore præsentium facultatem concedimus & impertimur, non obstantibus . . . Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die* 18 *Februarii* 1616.

(b) Memorialem V. I. D. Mariani Lombardi libellum in episcopum Scyllaciensem a Benedicto XIII ad S. Congr. episcop. & regular. remissum eadem Congregatio suis, quas vidi, litteris die 16 Septembris 1729 ad Nuntium Neapolitanum remisit, vt in causa prout iuris procederet, etiam facultate ipsius S. Congregationis ei ob id eisdem litteris demandata. Eodem anno die 29 Aprilis ex audientia SSmi rescriptum est super Alexii Cosentini contra Caietæ episcopum libello, vt Nuntius item Neapolitanus cognosceret. Ab istis alia minus abludunt exempla. Die 28 Nou. 1749. Benedictus XIV ad postulationem D. Idelphonsi Clementis de Arostegui ei ab nostro Vtr. Siciliæ Rege Carolo demandatam rescribens ad Apostolicum Nuntium tunc D. Gualterium litteris Cardinali Valentis Gonzagæ secretarii status indulsit facultatem procedendi contra D. Tiberium Carafa prælatum domesticum Sedis apostolicæ, cunctosque generatim eadem qualitate præditos ecclesiasticos.

LXIV. Præter Fisci, & pauperum aduocatos, procuratores & substitutos, actorum magistrum & decem scribas tribunalis Nuntiaturæ, in singulis regni diœcesibus vt Nuntius commissarium deputet vnum ad subcolligenda spolia & quæuis ad Cameram apostolicam pertinentia bona, cum facultate eligendi sibi actuarium: in hac autem metropoli, & diœcesi Neapolitana decem duntaxat commissarios & subcollectores, quum antea vsque ad septuaginta excrescerent, Paulus III iussit (*a*). Ii omnes a locorum Ordinariis exemptionem habent (*b*), & ipsius Nuntiaturæ forum sortiuntur in omnibus generatim causis: præterquam in rebus aut curam animarum si quam exercuerint, aut seruitium ecclesiæ, si canonicatum, aliudue beneficium possideant, attinentibus (*c*). Quamobrem eosdem nonnisi solutos a beneficiis parochialibus & nimarum curis fore deligendos, & ipsi nisi in diæcesi, ad quam deputantur, resederint, nulla fori exemtione gaudere statuit Paullus III. Monet præterea sapientissimus Papa Benedictus XIV (*d*), inter apostolicæ Sedis officiales, quos ab

(a) Id Paullus III edixit instructionibus suis anno 1529 promulgatis. In loco intra diœcesim exemto neqnit alius præter vnum in tota diœcesi deputatum subcollector subtrahi a iurisdictione Ordinarii ex iteratis sacræ Congregationis Concilii decretis. Cum enim episcopus Bituntinus dubium exposuisset, an subcollectore pro locis Fasani, & Rutiliani nullius diœcesis deputati, & Bitunti commorantes gauderent exemtione aliqua: sacra Congregatio die 4 Maii 1694 respondit non gaudere, & episcopum posse in eos procedere. Tum die 14 Martii 1722 ad episcopum Caputaquensem simili de re dubitantem rescripsit seruandum fore decretum istud in Bituntina editum. Eorundem decretorum indubiam facit fidem Benedictus XIV *lib. 3 de synodo diœcesana cap. 8 n. 7*, & Rigantius *in Reg. V Cancell. num. 209 to. 1*. Exinde liquet substitutos, officialesque subcollectorum nulla prorsus exemtione gaudere. Vnum tantum notarium pro singulis subcollectoribus exemptum declarauit S. Congr. in *cit. Bituntina* ad *dub. 3*.

(b) Ex *constit.* 40 Greg. XIII, & *const.* 47 Vrbani VIII *tom. 2. Bullarii*. Has constitutiones speciatim pro hoc regno latas obseruat Rigantius *in Reg. V Cancellariæ n. 189 to. 1*.

(c) Quod decreuit Sac. Congr. Concil., probante Innoc. IX, die 27 Februarii 1677, in appendice ad Conc. Roman. Bened. XIII *an. 1725 art. 7*, & Bened. XIV *lib. 4 de synod. diœc. cap. 8 n. 6*.

(d) *Cit. lib. 3 de syn. diœc. cap. 8 n. 8*, vbi reprobatur Eimericus aliter sentiens *in decret. Inquis. par. 3. qu. 26*, & Gonzalez *ad Reg. VIII Cancell. gl. 51 n. 82*.

Inquisitoribus hæreticæ prauitatis exemit Ioannes XXII (*a*), atque ab Ordinariis locorum Romam pro suis negotiis adeuntes Eugenius IV (*b*), non recensendos quidem esse subcollectores spoliorum: proinde in hos ab illis posse iudicia in casibus permissis exerceri censuris & priuatione beneficiorum etiam sine cura.

LXV. Die 27 Februarii 1677, sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum ad occurrendum controuersiis & querimoniis circa subcollectores spoliorum, aliosque commissarios Cameræ apostolicæ, præsertim regni Neapolitani . . . statuit ac decreuit, *vt in posterum in singulis infrascriptis diœcesibus, videlicet* Aquilana, Acerrarum, Aliphana, Abellinensi, Asculana in Piceno, Asculana in Apulia, Atriensi, Bisaciarum, Bitettensi, Bituntina, Bellocastrensi, Bouensi, Carinolensi, Caluensi, Caiacensi, Casertana, Campaniensi, Capritana, Conuersana, Cotronensi, Castrensi, Castellanetensi, Ciuitatis Ducalis, Camplensi, Cariatensi, Fundana, Frigentina, Guardiensi, Gallipolitana, Isclana, Insulana, Iuuenaciensi, Litterensi, Lauellensi, Laquedoniensi, Mottulensi, Massalubrensi, Marturanensi, Mineruiensi, Monopolitana, Melphiensi, Marsicensi, Montis Marani, Montis Pelusii, Melphictensi, Murana, Nuscana, Nicoterensi, Nucerina, Ostunensi, Oritana, Ortonensi, Pennensi, Puteolana, Polignanensi, Rauellensi, Rubensi, Rossanensi, Rapollensi, Reatina, Surrentina, Suessana, S. Agathæ, Satrianensi, Stabiensi seu Castri-Maris, Sarnensi, S. Seueri, S. Angeli Lombardorum, Troiana, Theanensi, Thelesina, Triuicana, Tranensi, Vgentina, Vmbriaticensi, Vicana, Vulturariensi, Vestana, Venusina, Valuensi, Vigiliensi, Venafrana: *& in singulis pariter infrascriptis locis exemptis, seu nullius, videlicet* Canusii, Cerignolæ, Casalis noui, Cetrani, Centolæ, Castri S. Laurentii, Castellanæ, Carbonariæ, Drosii, Fasani, Montis

(a) Io XXII in *cap. cum Matthæus 3 de hæreticis* inter extr. comm.
(b) Eugen. IV in *cap. diuina 3 de priuilegiis* ibidem.

tis Virginis, Montis Casini, Marubii, Pitignani, Rutiliani, S. Stephani de nemore, SS. Trinitatis Cauensis, S. Angeli ad Fasanellam, S. Vincentii de Vulturno, Terlitii, *& aliis, in quibus fortasse hactenus subcollectores deputari solitum fuit, unicus subcollector.* 2, in *sequentibus vero, scilicet* Aprutina, Auersana, Arianensi, Amalphitana, Alexanensi, Aquilana, Bariensi, Boianensi, Bisinianensi, Cauensi, Capuana, Comsana, Catacensi, Hieraciensi, Hidruntina, Isferniensi, Larinensi, Liciensi, Marsorum, Nolana, Neritonensi, Neocastrensi, Oppidensi, Policastrensi, Potentina, Rhegiensi, Sorana, Sipontina, Sulmonensi, Squillaciensi, S. Seuerinæ, S. Marci, Theatina, Termolarum, Triuentina, Tarentina, Tricaricensi, & Tropeensi *duo tantum.* 3, *in sequentibus, nimirum* Acheruntina & Materana *vnicus*, in Anglonensi, Beneuentana, Cosentina, Caputaquensi, Cassanensi, Miletensi, & Salernitana *non plures, quam tres; & in* Neapolitana *decem subcollectores, & non vltra respectiue deputentur & exerceant. Ad euitandam autem confusionem remisit arbitrio Nuncii diuidere & assignare cuilibet subcollectori partem diœcesis, seu loca, intra quorum limites debeant in exercitio se continere.*

LXVI. 4. Declarauit, *nullum subcollectorem post renunciatum officium gaudere exemptione ab Ordinario, nisi laudabiliter exercuerit saltem per duodecim annos. Eos vero, qui in officio, aut alias ita deliquisse comperti fuerint, vt a Nuncio amoueantur, & alii eorum loco deputentur, nullatenus exemptione huiusmodi gaudere; & e contra illos, qui probe ac fideliter se gesserint, velintque in officio continuare, confirmandos esse a Nuntio, nec alios eorum loco deputari posse.* 5, Præterea censuit, *vt subcollectores terminato officio non gaudeant amplius exemptione, defuncto vel alias deficiente Ordinario, in cuius tempore exercuerunt. Sicuti etiam declarauit illos, qui licet in subcollectores deputati fuerint, nunquam exercuerunt, minime gaudere; nec pariter illos, qui non resident in diœcesi,*

pro qua sunt deputati, & Ordinarium certiorare debere sacram
Congregationem de dicta non residentia, eiusque prouisionem ex-
pectare. Generaliter vero subcollectoribus exemptionem ab Ordi-
nario in ciuilibus non suffragari, nisi adesset in diœcesi iudex
a Nuntio deputatus, qui habeat tantummodo facultatem in cau-
sis passiuis, & nullo priuilegio aut exemptione gaudeat:

LXVII. 6. Quod vero attinet ad substitutos & Offi-
ciales subcollectorum declarauit, *substitutos non gaudere exem-*
ptione, illam concedendam esse vni tantum notario pro quolibet
subcollectore in actu exercitii, & quoad commissarios super
illicitis negotiationibus, aut ad alias causas particulares deputa-
tos non gaudere exemptione, nisi in actu exercitii, & tam
commissarios huiusmodi, quam subcollectores, quando procedunt
contra denunciatos, vel alios inquisitos de illicitis negotiationi-
bus, si ex processu informatiuo constet de eorum innocentia,
non posse illos cogere ad expensas eiusdem processus, & decreti
absolutorii.

LXVIII. 7. Declarauit *parochos in subcollectores aut com-*
missarios ad quascunque causas particulares non esse deputandos,
sicuti nec Pœnitentiarium, nec Theologum. Quod si post depu-
tationem de aliqua parochiali aut pœnitentiali vel theologali
præbendis fuerint fortasse prouisi, tunc minime gaudere exem-
tione in concernentibus curam animarum, & respectiue adimple-
mentum onerum ipsarum præbendarum; & eadem ratione non
gaudere Canonicos, & alios beneficiatos subcollectores in con-
cernentibus seruitium ecclesiæ, & adimplementum onerum ipso-
rum canonicatuum, & beneficiorum, nec lucrari distributiones
quotidianas, si non inseruiant. Insuper teneri ratione beneficio-
rum, quæ obtinent, ad publicas processiones accedere, soluere
cathedraticum & subsidium charitatiuum, & interesse synodo
ac visitationi, non tamen pluries quam semel in anno.

LXIX. *Posse vero solummodo cogi ab Ordinario ad exe-*
quendam visitationem in iis, quæ respiciunt cultum diuinum,
ipsumque Ordinarium posse procedere contra subcollectores acce-
den-

dentes sine eius licentia ad monasteria monialium, aut non seruantes praeceptum communionis paschalis, & contra percutientes presbyterum vel clericum posse procedere ad declaratoriam excommunicationis ex can. si quis suadente, *& si quando repererit aliquem subcollectorem in publico concubinatu viuere, certiorare debere eandem sacram Congregationem, ac ipsum Nuntium, cuius partes erunt seuere eos punire, ac priuare officio. Posse tamen eundem Ordinarium carceribus mancipare, ad superiorum dispositionem retinendos, subcollectores deprehensos in fraganti crimine, quod meretur poenam corporalem, non tamen minorem relegatione, dummodo statim de carceratione Nuntium certioret.* 8, *Item administratores locorum piorum in subcollectores deputatos subesse Ordinario quoad redditionem rationum administrationis: nec posse subcollectores a casibus episcopo reseruatis absolui absque illius licentia, & nullum inquisitum posse a Nuntio in subcollectorem deputari, nisi de eius absolutione constiterit.*

LXX. *9.* Declarauit, *subcollectores teneri ostendere Ordinario suas commissiones, antequam illas exequantur; commissarios vero particulares teneri, vel per litteras patentes vel priuatas sui superioris, aut alio modo certiorare Ordinarium de demandata iurisdictione* . . . . Tandem Innocentius XI die 16 eiusdem mensis declarauit *praecitatam constitutionem Vrbani VIII esse intelligendam iuxta praedictam sacrae Congregationis sententiam, & praesens decretum, omniaque & singula in eo contenta approbauit & confirmauit . . . voluit tamen Sanctitas sua quod . . . derogatum, siue praeiudicatum minime censeatur reseruationibus & affectionibus beneficiorum eorundem collectorum & subcollectorum, resultantibus ex Regulis Cancellariae apostolicae* (*a*).

LXXI. Sine litteris proprii episcopi vitam & mores testantibus nullius esse momenti deputationes subcollectorum siue a Thesaurario generali siue a Nuntio factas, eosque Ordinariis

(a) Hocce decretum habet appendix ad Concilium Romanum Benedicti XIII *num. 7.*

nariis locorum subiectos adhuc permanere, declarauit die 23 Maii 1725 in concilio Romano particularis Congregatio a Benedicto XIII deputata (*a*):

LXXII. Quoadusque perdurabit destinatio, munusque subcollectoris & notarii, etiamsi actu non exerceat, locum obtinet exemtio (*b*), quæ fere post dimissum cessat officium. Fere inquam: sacra enim Congregatio Concilii censuit eos, qui Cameræ duodecim annos probe seruiuerint, sponte se abdicatos quidem exemtione frui: secus tamen expulsos & non sine causa ab Nuntio amotos. At vero propter crimina durante officio admissa eos post illud quoque dimissum, quoad vixerint, Nuntius punit (*c*).

LXXIII. Ad familiam quod attinet armatam, lex Concordatorum (*d*) Nuntio duodecim indulget cursores, priuilegio exemtionis a foro laicali gaudentes quod ad personalem duntaxat districtionem in omnibus causis ciuilibus, criminalibus & mistis: dummodo non agatur de criminibus pœna vel capitis vel triremium regia Potestate coërcendis. De cursoribus autem, quos possent binos in singulis diœcesibus commissarii apostolici sibi adscire ex memoratis Pauli III instructionibus, nullum omnino verbum in Concordatis, neque in planta cursorum a Plenipotentiariis pontificiis & regiis constituta die 2 Iunii 1741. Et iure quidem merito: nam S. Congregatio in sæpedicta Bituntina respondit vnum cuiusque subcollectoris notarium exemtione gaudere, nulla vero cursores (*e*). Arma regiis pragmaticis, edictisque prohibita nequeunt cursores tam Nuntii apostolici quam episcoporum in suo etiam exequendo munere deferre: quod iandiu aposto-

li-

(a) Decretum extat in appendice Concilii Romani, & penes Rigant. *in Reg. V Cancell. to. 1 num. 98.*

(b) Ex decr. S. Congr. in Sarnensi exemtionis 13 Nouem. 1688, & Bituntina deputationis subcollectorum 4 Maii 1697, apud Rigant. *loc. cit. num.* 191.

(c) Ex Greg. XIII *constit.* 25 declarauit S. Congr. die 2 Ianuarii 1629.

(d) Concord. *cap.* 3 *de immunit. person. art.* 5, *& seqq.*

(e) Rigantius *loc. cit. num.* 193.

licum Nuntium admonuit Prorex, Mirandæ Comes, vi litterarum a Philippo II datarum die 12 Decembris 1587 (*a*). Iisque vsum armorum non prohibitorum solummodo permittunt Concordata (*b*).

LXXIV. Peculiaribus insuper fundationum statutis assensu apostolico firmatis hoc in regno Nuntius apostolicus mandatam habet iurisdictionem super nonnullis ecclesiis & locis ab Archiepiscopo Neapolitano exemptis, earumque capellanis & seruientibus. Nimirum in ecclesia & hospitale regio S. Iacobi Hispanorum, atque in monasteriis duobus monialium SS. Conceptionis, & B. M. Magdalenæ eiusdem regii hospitalis ære fundatis. Simul in nosocomio, monte, ecclesiaque S. M. de Patientia Cæsarea (*c*).

LXXV. Insuper hospitale, & ecclesiam S. Angeli ad Nidum, ex lege fundationis exemptam ab Archiepiscopo Neapolitano Benedictus XIV Nuntio apostolico speciatim subiecit hoc pacto, vt Nuntius ipse tam *hospitale*, quam *oratorium & ecclesiam, eiusque sacristam seu rectorem, aliosque tam clericos seu presbyteros quam laicos a iurisdictione Archiepiscopi tam ordinaria quam delegata exemptos in iis, quæ respiciunt* diuinum cultum, morum, vitæque honestatem, & administrationem sacramentorum, ac doctrinæ in exercitiis spiritualibus exponendæ puritatem, & generaliter quod ad omnia spiritualia *visitare, corrigere & punire, & in eos quoscunque iurisdictionis actus exercere* (*d*).

LXXVI. Præterea vsitato iure prorogationis huiusce Nuntiaturæ tribunal rite compellit realiter & personaliter quoslibet ecclesiasticos ad soluendum æs alienum, quotiens ii sese obligauerint aut in *forma R. Cameræ apostolicæ* (*e*): aut pacto

(a) Apud B. Chioccarell. *to.* 3 *archiu. tit.* 4 *prope finem.*
(b) *Cit. capi* 3 *num.* 6.
(c) Ex traditis *lib.* 3 harum *Instit. tit.* 13 *num.* 9, *& seq.*
(d) Benedict. XIV in *const. præclarum* 51 §. 20 *to.* 4 Bull. sui, de qua inferius *lib.* 3 *tit.* 13 *num.* 11.
(e) Quonam ritu obligationes camerales incusentur, dictum est *lib.* 3 *tit.* 20 *num.* 6.

pactô expresso vt valeat sua ipsorum obligatio incusari *in quolibet loco & foro*, aut litteris collybisticis vulgo *cambii* quæ hoc pactum tacite continent (*a*). Morem hunc inueteratum cogendi morosos ecclesiasticos debitores in hoc tribunali Nuntiaturæ in tribus iam dictis obligationum generibus conuellere multi & sæpe, at irrito semper conatu studuere. Nam & Romana Curia & Regis nostri aula posthabitis appellantium & recurrentium querelis talem consuetudinem rebus iudicatis valde confirmarunt, vt mutuæ paciscentium fidei, contractuum religioni & maiori creditorum litigantium commoditati, bono scilicet publico fauerent. Quandoquidem Sebastianus Arboreti sacerdos Bitectensis ab eodem tribunale Nuntiaturæ in ius vocatus ad soluendam pecuniam ex litteris *cambii* Iosepho Martuccio debitam, ad Regem nostrum recurrens quum exposuisset nullam *formæ cameralis* obligationem in illis contineri, suaque ob id iurisdictione tribunal ipsum abuti vexando clericos regnicolas in causis ad præsules diœcesanos, locorumque Ordinarios pertinentibus: Delegatus regalis iurisdictionis Marchio Nicolaus Fraggiannius ea de re consultus censuit relatione sua ad Regem data die 21 Decembris 1761, satius esse ob vtilitatem publicam prudenti dissimultatione permittere, vt in foro Nuntiaturæ ex diuturna consuetudine cogantur ad soluendum æs alienum debitores clerici seculares tam *ex obligatione in forma Cameræ apostolicæ*, quam *ex litteris cambii*, pactoque fori prorogati ex clausula conuentæ incusationis in *quouis loco & foro*. Idipsum Regalis Camera S. Claræ quum censuisset die 2 Maii 1748 super Casinensis monachi recursu: Rex Carolus ad eam exinde rescripsit, vt Regulares omnes in causis etiam ciuilibus eidem foro pontificio Nuntiaturæ parerent: quamuis pontificium Breue facultatum Nuntii apostolici regio placito communitum nullum habeat verbum de ipsius iurisdictione in ciuilibus Regularium causis. Cuiusmodi sententiam Rex Ferdi-

(a) Videsis dicta inferius *lib. 3 tit. 10 num. 12.*

dinandus, seu Domini pro eo pupillo Regentes comprobarunt rescripto ad eundem Marchionem regium Delegatum dato die 3 Ianuarii 1762, quatenus ad ipsius normam componeret casus deinceps emersuros.

T I T. XXIII.

De Capellano Maiore Regis Neapolitani.

1 *Sacros ministros quum tabernaculo Domini in castris, tum templo Ierosolymitano inseruientes habuerunt apud se Ebræorum Duces & Reges.*

2 *Eorum exemplo Constantinus M. Christianique inde Impp. & Reges aulica oratoria, sacrosque ministros habere domi suæ, militiæque sueuerunt.*

3 Capella *regium Galliæ oratorium, in quo parua S. Martini* capa *seruatur, illiusque sacri custodes* capellani *primum dicti sunt.*

4 *SS. Patres & Pontifices priuata & aulica oratoria, sacrosque aulæ ministros fouere quidem studuerunt.*

5 *Neapolitanæ aulæ oratorio, cleroque palatino prælatus variis olim nominibus, Capellanus maior nunc dicitur.*

6 *Regiis capellanis prælato aulico subiectis exemptionem ab ordinariis locorum iura etiam canonica indulgent.*

7 *Hoc in regno Langobardi Principes abbatem & clerum palatinum nono seculo habuere.*

8 *Inde oratorii, clerique palatini exemptiones & prærogatiuæ videntur ante Innocentium III vsu inualuisse.*

9 *Normanni Principes S. Petri capellam Langobardorum Salerni Principum coluerunt, præbendisque ditarunt. Dein eiusdem capellæ regius patronatus ex donatione Ferdinandi catholici & Caroli V ad Pignatellios Montiscalui Duces Mormilium successores pertransiit.*

10 *Sueui, Andegauenses, Aragonii Reges Magistrum Capellanum aulicæ Capellæ & clero suo præfecerunt.*

11 *In castro nouo Neapolitano Reges Andegauenses, in palatio Austriaci, tum in aliis arcibus & castris regia oratoria cum regiis capellanis fundarunt.*

12 *Omnes regiis capellis & oratoriis inseruientes clericos praelatus aulicus seu Regis Capellanus maior sibi subiectos habuit ex vetustis priuilegiis.*

13 *Xystus IV, & successores Pontifices plenam in regios capellanos quasi episcopalem iurisdictionem Capellano maiori speciatim mandarunt.*

14 *Post Caroli V obitum expirasse indultam a Leone X iurisdictionem Capellano maiori dubitabant.*

15 *Clemens VIII eam, quamdiu Philippus II, regesque successores moram heic traherent, concessit.*

16 *Proreges inde a S. Congr. Episc. & Reg. senis mensibus obtinuere litteras Capellano maiori consueta iura prorogantes, post decennium intermissas & neglectas omnino.*

17 *S. Congr. Concilii anno* 1733 *Archiepiscopo Thessalonicensi nunciauit querelas in eum de abusu facultatum Capellani maioris delatas.*

18 *Is autem reposuit consuetudinem immemorabilem, & mendacia querelarum.*

19 *Benedictus XIV ordinariam Capellani maioris iurisdictionem quum in aula regia, tum in locis & personis ei subiectis firmauit & explicuit.*

20 *Eidemque tempore belli facultates largitus est ampliores.*

21 *In aula regia & castris, locisque regiis separatum Capellani maioris territorium consistit.*

22 *In regios vero capellanos, milites & familiares ordinaria ipsius iurisdictio personalis.*

23 *Quae ad capellanos regiarum audientiarum & tribunalis Campaneae extenditur.*

24 *Atque ad inseruientes ecclesiis regiae collationis, & possessores talium beneficiorum.*

25 *Regalis Capellae cantores quamuis laici forum Curiae Capellani maioris sortiuntur.* 26

26 *Simul & professores omnes regiæ uniuersitatis studiorum.*
27 *Neapolitani regni fines non egreditur Capellani maioris iurisdictio, præterquam in milites vbilibet etiam in Sicilia degentes.*
28 *Sicilia in exemptos iudicem monarchiæ proprium habet, pro cura animarum aulæ Panormitanæ Cantorem, pro sacris in aula coram Principe celebrandis abbatem S. Luciæ nudo Capellani maioris titulo fruentem.*
29 *Quæstiones de regio vel feudali patronatu Curia Capellani maioris diiudicare iandudum consueuit.*
30 *Nec non impedimenta in expediendo regio placito super litteris & prouisionibus Romanæ Sedis & Curiæ.*
31 *Ne placita eiusmodi concederentur nisi post rem cognitam in Curia Capellani maioris, Philippus II edixit, quæ inde in Codicem referre placita cum suis relationibus sueuit.*
32 *Idipsum imperans Philippus IV, insuper rescripsit partes interesse habentes audiri in eo expediendo debere.*
33 *Stylus inde inualuit supersedendi primum, dein clausulas iura regis, moresque regni seruantes adiiciendi relationibus Curiæ, decretisque placitorum.*
34 *Mox impedimenta partium increbuere cum mutuis querelis.*
35 *Rex Carolus plura edixit pro celerandis regii placiti expeditionibus, amouendisque impedimentis.*
36 *Confraternitatum regulæ ante regium assensum censuram Curiæ Cap.m. subeunt, ad eamque deferuntur quæstiones præcedendi.*
37 *Ad vacantes ecclesias regii patronatus ternos viros proponit Capellanus maior, & œconomum regium interea designat.*
38 *Præfecturam regiæ studiorum uniuersitatis gerit, censuras librorum delegat, atque ad Regem defert.*
39 *Rebus ecclesiasticis consilio ipsius Rex plerunque prospicit.*
40 *Alias etiam prærogatiuas is habuit.*

EBreorum ducibus, regibusque (vt paganos sileam idolorum cultores) sacros adfuisse ministros, qui Regem exercituum D. O. M. sacrificiis & precibus propitiarent assi-

 duis,

duis, ex diuinis litteris fat compertum eft. Arca fœderis Domini fub pellibus fuit in tentorio, eiufque tabernaculum fæpe loca mutauit fimul cum caftris Ifraël (*a*), in quo facerdotes holocauftum & hoftias offerebant pacificas. Cumque primus eorum Rex Saul in anguftiis belli contra Philiftæos facerdotali munere fungi aufus effet, ea ftultitia adeo Dominum irritauit, vt regnum promeruerit a feipfo ad Dauidem transferri (*b*). Dauid autem ædificatis fibi domibus in arce Sion ciuitate fua, conftructo ibi tabernaculo Arcæ Dei, illicitum effe edixit, vt illuc a quouis alio ea portaretur, nifi a Leuitis: deinde aliquot Leuitarum inftituit, qui miniftrarent & recordarentur operum eius & glorificarent Dominum (*c*). Salomon quoque apud fe habuit facerdotes Sadoc, Abiathar & Zabul, ceteros alii, poftquam templum Domino regiæ domui proximum is erexiffet.

II. Ab huiufmodi exemplis regiarum Capellarum, Capellanorumque origo in regiis Principum Chriftianorum aulis & caftris repetenda effe videtur. Quod Conftantinus M. in palatio fuo extruxerit Oratorium, itemque tabernaculum præfe formam ecclefiæ ferens fecum circumferre ad prælia contra hoftes confueuerit, addictis vtrobique facerdotibus & diaconis, qui facra peragerent quotidie, Deoque litarent; teftantur Eufebius (*d*), Sozomenus (*e*) & Socrates (*f*). Religionem hac in re paternam tenuere filii ejus (*g*). Theodofii iunioris palatium a monafterio parum difcrepaffe ob quotidiana religiofi cultus officia tradit Socrates (*h*), eiufque Oratorium palatinum Cedrenus fimul commemorat. Theophanes itidem illud Imperatoris Heraclii. Iuftinianus diuo Petro facram domus fuæ ecclefiam reliquiis Apoftolorum ab Hormifda Pontifice ditari petiit. Mauritius fuam diuo Paullo

(a) Paralipom. 1 *cap.* 17 *verf.* 2, & 5.
(b) 1 Reg. *cap.* 13 *verf.* 9, & *feqq.*
(c) 1 Paralipom. *cap.* 15 *verf.* 2, & *cap.* 16 *verf.* 1, & *feqq.*
(d) Eufeb. *lib.* 4 *hift. cap.* 17, & 18. (e) Sozomen. *lib.* 1 *cap.* 8.
(f) Socrat. *lib.* 1 *cap.* 18. (g) Eufeb. *lib.* 4 *cap.* 52.
(h) Socrat. *cit. lib.* 1 *cap.* 22.

lo dicauit. Alia quoque ab aliis Constantinopolitanis Impp. constructa sibi Oratoria longum esset enarrare.

III. Occidentalibus regionibus non aliter, quam orientalibus aulica Oratoria fuere vetustissima: simul & clerus aulicus & militaris. In Clodouæi M. aula seculo V oratorium fuisse, in eoque capam S. Martini seruatam, Thomasinus adstruit ex variis coniecturis (*a*). Pelagius Papa post medietatem seculi sesti fertur apud Thomasinum rescripsisse Centumcellensi episcopo, vt præuio examine presbyterum, diaconum & subdiaconum a militaribus eius vrbis copiis ex Impp. concessione præsentandos ordinaret. Mox S. Gregorius M. idipsum Lunensi episcopo rescripsit pro diaconis ac presbyteris ad præsentationem Ducis militiæ ordinandis (*b*). Idemque Syagrium episcopum obsequio Brunechildis Reginæ Sigiberto-Rege addictum enarrat (*c*). Gregorius Turonensis clericos Fredegundæ Reginæ sub Chilperico memorat (*d*). Guntramnus, & Childebertus II Burgundiæ Reges sesto seculo declinante oratorium aulicum coluere (*e*). Tum Reges Italiæ Langobardos oratorio simul & clero aulico vsos iam liquet. Liutprandus paternum regnum adeptus anno 712, qui suis in legibus *christianus & catholicus Deo dilectæ gentis Langobardorum Rex* dicitur (*f*), *intra suum quoque palatium* Ticini *oraculum Domini Saluatoris ædificauit, & quod nulli alii Reges habuerunt, sacerdotes & clericos instituit, qui ei quotidie diuina officia decantarent*, Pau-

(a) Thomas. *par.* 1 *lib.* 2 *cap.* 109. Addit Bignonius ad episcopatum Inculismanum a Clodouæo promotum Aphtonium suum ipsius Capellanum scribit *lib.* 1 *cap.* 25.

(b) Thomasinus *par.* 2 *lib.* 1 *cap.* 30 *num.* 5 in his Pelagii, & Gregorii epistolis patronatus regii, laicique vmbram vidit, quæ ad regios capellanos exercitus spectare potius videntur.

(c) Idem *lib.* 9 *ep.* 120. (d) Greg. Turonens. *lib.* 8 *hist. cap.* 29.

(e) Ex traditis a Gregorio Turonensi *hist. Franc. lib.* 8 *cap.* 44, & *lib.* 10 *cap.* 13. Mabillonius *de re diplomatica* exscribit placita Theodorici & Childeberti Regum de palatino ipsorum oratorio sermonem habentia.

(f) Luitprandus ipse in *præfat. ad leges Langobard.* apud Murator. *to.* 4 *annal. Ital. ad an.* 712.

Paulus Diaconus tradit (*a*). *Oracula* tunc appellari domestica oratoria consueuisse hinc patet (*b*). Primus omnium Marshulphus medio circiter seculo VII vocabulo Capellæ vsus est, anteactis temporibus ignoto (*c*), vt paruam S. Martini capam denotaret. Eodemque sensu *capella* pro capa ipsa vsurpatur in monimento Theodorici Regis anno 680 apud Mabillonium (*d*). *Capellam ipsam* fuisse breuem tunicam S.Martini putant alii (*e*). Itaque paruam *capam* S.Martini Turonensis quum Galliæ Reges in Oratorio seruare suo; secumque ad militaria castra contra hostes religiosa cum fiducia circumferre consueuissent: inde & *capellani* profluxit vocabulum, quippe qui munus obiret vel custodiendi, ferendique capam sacram, vel Oratorio, ea vbi esset, inseruiendi.

IV. Quoniam Reges Deo frequenter colendo vacantes totum fere orbem consueuerunt ad ipsorum exempla componere: factum est, vt sanctorum Patrum hortationes duce Chrysostomo (*f*), summique Pontifices plura indulgendo priuilegia pie-

(a) Paul. Diacon. *lib. 6 de gestis Langobard. cap.* 58 *de Luitprando*, & Murator. *eod. to.* 4 *ad an.* 744.

(b) 3 Reg. *cap. 6 vers.* 16 *&* 17, dicitur quod Salomon *fecit interiorem domum oraculi in Sanctum Sanctorum. Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus* oraculi, *vers.* 19. Oraculum, *in medio domus in interiori parte fecerat, vt poneret ibi arcam fœderis Domini. Porro* oraculum *habebat viginti cubitos longitudinis, totidem latitudinis, totidem altitudinis.*

(c) Marculphus *lib.* 1 *formul. cap.* 38. Francorum proceres iurasse *manu posita in palatio super* capellam *Domini Martini*.

(d) Mabillon. *de re diplom. ad an.* 670, *&* 710. Theodoricus Rex anno 680. *sua mano in oratorio nostro super* capella Domini Martini, *vbi reliqua Sacramenta percurrebant, hæc deberent coniurare*. Id etiam tradit Monachus Sangallensis *lib.* 1 *de vita Caroli M.*

(e) Cangius in *glossario*, Hier. Bignonius in notis ad Marculphi formulas *lib.* 1 *cap.* 38, non vestem vllam, sed capsam seu thecam, in qua S. Martini reliquiæ condebantur, fuisse censet. Idem putat Peiratius *lib.* 1 *de orator. Reg. Gall. cap.* 1, *&* 2.

(f) Chrysost. in acta Apost. *hom.* 18 diuites generatim hortans ad extruendas in villis suis ecclesias, & presbyteros inibi alendos, *oro, imo & legem pono*, ait, *vt nullus qui habet* villam *appareat carere* ecclesia. *Ne dixeris mihi: prope est, in vicinia est, magnus est sumtus, non magnum commodum. Siquid habes insumendum in pauperes, illuc insume. Melius illuc, quam ibi. Educa*

pietatem Regum ac deuotionem maximopere prouocarent ad extruenda sibi in singulis ferme palatiis Oratoria, vbi vna cum capellanis, clericisque aulicis diuina officia concelebrarent. Hos autem oportuit prælato simul aulico subiicere, qui res ecclesiasticas in aula, curamque spiritualem Regis, regiæque familiæ moderaretur instar diœcesani præsulis. Cumque ad eam rectius obeundam modo presbyteros, modo episcopos ad libitum adscire Principes consueuissent: hos quidem a residentiæ lege in suis diœcesibus eximere visa est vtilitas publica. Synodus Francofordiensis anno 794 propterea *consensit*, Hildeboldum Coloniensem archiepiscopum *in palatio* Caroli M. *esse debere propter vtilitates ecclesiasticas* (a). Tum Synodus Carisiacensis anno 858 rogandum Regem Ludouicum censuit, vt in palatio virum ecclesiasticum sacris gerendis, & ecclesiastica negotia curandis præficeret (b).

V. Huiusce prælati varia fuit nomenclatio. *Cartophylax* a Græcis dictus est (c), & *Protopapa* aulæ imperialis (e), idest primus presbyter. In Gallia sub primæ stirpis Regibus *Abbas palatini Oratorii* (d): posterioribus deinde temporibus

Educa magistrum, educa diaconum & sacerdotalem ordinem. Venerabilis erit & presbyter postea, & ad securitatem agri conducet. Preces illic perpetuæ propter te, laudes & synaxes propter te, oblatio per singulos dies dominicos. Quale est matutinis, vespertinisque hymnis præsentem esse, & simul prandentem sacerdotem videre. An parum est in sanctis oblationibus nomen tuum referri, & quotidie pro villa preces ad Deum fieri?

(a) Synod. Francofordiens. *can.* 55. Thomasinus *par.* 2 *lib.* 3 *cap.* 36 commonstrat fusius, quod inter causas canonicas episcopum excusantes a residentia diœcesana Patres accensuissent *Principis iussionem*, curamque sacrorum in aula.

(b) Syn. Carisiacens. *can.* 7.

(c) Theod. Balsam. *ad can.* 18 *Nicæn. & can.* 7 *Trullan.* Baron. *ad an.* 591 *n.* 31, *& seq.* (d) Codinus *lib. de offic. eccl. & aula Constantinop.*

(e) *Rusticus* S. Desiderii Cadurcensis episcopi germanus munere *abbatis* in palatino oratorio functus narratur in vita eiusdem S. Desiderii. Bertharius item Carnutensium episcopus, tum S. Sulpitius Bituricensis, Clotario II rege, abbates regii oratorii fuere. Vt enim auctor vitæ S. Sulpitii scribit, Clotarius ab episcopo petiit, *vt pro salute sua ac exercitus sui licentia daretur, vt vir beatus in suis castris* abbatis *officio potiretur*. Eadem nomenclatio viguit in palatina Capella S. Petri ad Curtim Principum Salerni Langobardorum *sec.* IX, de qua paullo inferius *num.* 7.

bus *Capellanus*, *Archicapellanus*, *Palatii Custos* (*a*). Eadem cum eisdem fere nominibus dignitas ad oratoria vtriusque Siciliæ palatina, & regia pertransiit. *Fulco* Comitis Rogerii *Capellanus*, idemque medicus & *Capellanus* legitur inscriptus (*b*). Petrus Blesensis seculo XII *ad* Gualterium *Capellanum Regis Siciliæ* Guilielmi II epistolam 10 dedit, vt pro suo ipse officio Regem dehortaretur, ne indignos ad episcopales sedes promoueret. *Ouis tua est*, inquit, *& in periculum suum ipsius custodiam suscepisti . . . Periculosum est tibi, si in tonsoris officium conuertas ministerium pastorale* (*c*). Posteriori æuo discriminis gratia dictus est *Protocapellanus*, & *Magister Regalis Capellæ* speciatim a Carolo I Andegauensi anno 1262, Roberto anno 1212, Ladislao anno 1392, Ioanna II anno 1423 (*d*). Eum tandem nuncupare *Capellanum Maiorem* maluerunt Bonifacius VIII litteris, quas dedit die 22 Iulii 1294, & Bonifacius XI alteris die 21 Nouembris 1303 datis regnante Carolo II Andegauensi. Eodem titulo Alphonsus I Aragonensis, seculo XV, plures ad id muneris viros promouit. Eoque ipso vsus est Leo X, dum plurimas largiri censuit facultates Caroli V Imp. tamquam Regis Neapolitani Capellano Maiori die 20 Nouembris 1519: tum Paullus III die 26 Septembris 1537. Subsequuti exinde ad nostra vsque tempora Pontifices & Reges innumeris fere litteris non alio, nisi Capellani Maioris nomine prælatum Clero palatino vocitarunt.

VI. Cum suus aulicis capellanis & clericis Prælatus esset,

(a) Adelard. Archiep. Parisiens. Carolo M. imperante in *lib. de Ordine Palatii*, Hincmarus *ep.* 13 *cap.* 19, & Bollandus in *vita S. Angilberti*.

(b) In duabus Comitis Rogerii chartis, altera donationis diuo Brunoni, apud Tasson. *de antefato*, altera pro cœnobio Liparitano anno 1094 penes Pirrum *in notit. eccl. Pactens.*

(c) Petr. Blesensis *ep.* 10. Idemque *ep.* 66 ad eundem Gualterium rescribens, *scitis* ait, *quod dominus meus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit, qui & a vobis versificatoriæ atque litteratoriæ artis primitias habuerat, per industriam & sollicitudinem meam beneficium scientiæ plenioris obtinuit.*

(d) B. Chioccharell. *to.* 2 *archiuii*.

esset, qui velut episcopus curam animarum Regis, regiæque familiæ gereret (*a*): fieri non potuit, quin ipsi exemptionem a diœcesanis episcopis sortirentur priuilegio primum speciali, deinde communi iuris beneficio. Apostolico eiusmodi exemptionis priuilegio gaudere Capellam Diuionensem Ducis Burgundiæ, eiusque Canonicos & capellanos quod duntaxat ad ea, quæ eandem Capellam spectarent; secus alia ad parochiales ecclesias iisdem capellanis ab episcopo diœcesano collatas pertinentia, rescripsit ad episcopum Lingoniensem Innocentius III (*b*). Sunt, qui putant hac decretali, quod ea sit in corpore iuris canonici clausa, vim legis generalis inditam priuilegiariæ Capellæ Diuionensis exemtioni, eamque cunctis cum aliis Regum Capellis communicatam (*c*): eo vel maxime quod Tridentina Synodus (*d*) quod ad capellanos regios istam Innocentii III constitutionem fore seruandam decreuit.

VII. In hoc regno Neapolitano palatina Principum Langobardorum oratoria cum Canonicis, & abbatibus quum Beneuenti, tum Salerni constitisse, compertum habeo ex Capitulare Radelchisi Principis Beneuenti cum Siconulpho Salerni Principe anno 851 (*e*). Quo inter alia pacta diuisionis Principatus Beneuentani cautum *art.* 4, *vt singulæ ecclesiæ suum*

(a) *Omnes Principes terræ, & ceteros homines episcopis obedire, B. Petrus præcipiebat*, inquit textus falso inscriptus Clementi III in *cap. omnes* 4 *de maior. & obed.* Illæc enim verba cum habeat apocrypha *ep.* 1 sancti Clementis I ad Iacobum fratrem Domini, & in prima collectione Decretalium *Clemens* sit sine vllo numero inscriptus: minus aduersabitur vetustissimæ prælatorum aulicorum dignitati & iurisdictioni istiusmodi auctoritas, qua pro episcopis ea in re pugnat Fagnanus in *cap. cum capella* 16 *de priuileg. num.* 6.

(b) Innocent. III in *cap. cum capella* 16 *de priuilegiis*.

(c) Thomasin. *to.* 1 *lib.* 2 *cap.* 112 *num.* 6.

(d) Trid. *sess.* 24 *de reform. cap.* 11 *quoniam priuilegia*.

(e) Exscriptum est ex mss. codice membraneo 352 bibliothecæ Monasterii Casinensis, in *tom.* 3 *hist. Langobard.* Camilli Peregrini nouis nuper edito notis præclari scientia viri Francisci Mariæ Pratilli *pag.* 214, *& seqq.* edit. Neap. 1751. Acta S. Desiderii Episcopi Cadurcensis apud Cointium in *annal. Franc. ad an.* 617. ferunt Rusticum S. Desiderii fratrem ac præcessorem fuisse *abbatem* regii oratorii.

primatum habeant integrum, sicut semper habuere in omni loco, quemadmodum decet causam Dei: exceptis Canonicis, abbatibusque ad palatium *pertinentibus: nam* abbatum *res, quæ* ad palatium *pertinent, in cuius diuisione res ipsæ venerint, ille eos habeat, in cuius fuerint parte*. Et *art. 6*, ac 7, vt omnes clerici sint sub potestate episcoporum suorum, *exceptis clericis, qui in palatio seruiunt. Similiter fiat de clericis singulorum abbatum, exceptis illis clericis, qui in rebus* abbatum ad palatium *pertinentium morantur; qui clerici in illius parte sint, in cuius sorte ipsæ res venerunt*. Hisce verbis palam fit eo abhinc æuo viguisse cleri palatini exemtionem ab ordinaria episcoporum iurisdictione, subiectionemque abbati palatino, quem nunc dicimus Capellanum maiorem. Liquet ex diplomate Comitis Rogerii pro ecclesia Catanensi anno 1092 S. Gerlandum primum ecclesiæ Agrigentinæ in Sicilia episcopum post Saracenos expulsos officium Capellani maioris obiuisse in aula Rogerii Siciliæ & Calabriæ Comitis (*a*). Ex alio diplomate, quod Gaufridus Rogerii filius pro Catanensi etiam ecclesia dedit anno 1120, Petrum magistrum Capellanum Gaufridi inibi subscripsisse (*b*). Ex tabulariis etiam Siculis liquet, quod Ioannem de Nusco, S. Guilielmi socium, abbatem monasterii S. Ioannis de eremitis Rogerius Rex anno 1148 delegerit sibi confessarium, & Capellanum cum prærogatiua præcedendi omnibus regni prælatis in palatina ecclesia (*c*). Gualterium Guilielmi II Capellanum maiorem paulo ante memorauimus, eumque Regis consiliarium, & cancellarium, postremoque archiepiscopum Pa-

(a) Pirr. in notitia eccl. Agrigentinæ.

(b) Idem in notit. eccl. Catanens. de Ansgrerio episcopo.

(c) Idem in notit. Abbatiæ S. Io. de eremitis. Ab ipso autem Ioanne de Nusco in vita, quam scripsit S. Guilielmi, a Bollando relatam die 25 Iunii, fertur diploma Regis Rogerii S. Guilielmo pro cœnobii Montisuirginis fundatione *datum Panormi per manum magistri Thomæ* Capellani Regis, *octauo Kalendas Septembris indict. XV. Incarnat. Dominicæ anno MCXXXVIII.* Pirrus insuper in chronologia Regum Siciliæ commemorat Robertum de vrbe Rogerii Regis Capellanum & magnum Siciliæ Cancellarium.

Panormitanum fuisse historia Sicula tradit.

VIII. Consuetudo itaque opinione hominum antiquior, quam ante Innocentium III actis longe seculis introduxit vel expressa, tacitaue episcoporum consensio, vel Principum & Regum oratoria sibi fundantium voluntas, cui aduersari periculosum & nefas, prima fuit causa & origo exemptionum & prærogatiuarum oratorii, clerique palatini in vtriusque Siciliæ regno. Tanta vero vis est consuetudini, vt valeat nouo etiam decretalium iure clericorum, ecclesiarumque ab episcopis diœcesanis exemtionem, aliaque simul iura episcopalia præscribere *(a)*.

IX. Normannis Principibus regni sors quum Salernitanam quoque Langobardorum *Capellam S. Petri, quæ erat in palatio*, obtulisset: eam Guilielmus rex Rogerii filius emblematibus seu musiuis picturis exornauit, multisque ditauit præbendis clericorum inibi seruientium *(b)*. Subsequuti deinceps Reges quum Sueui tum Andegauenses ipsius clericorum, subditorumque libertatem & priuilegia ab aduersis archiepiscopi Salernitani conatibus protexerunt *(c)*, eamque pluribus in titulum abbatibus conferre vi regii patronatus consueuere *(d)*. Ab Austriacis tandem Regibus Ferdinando Catholico, & Carolo V ad Troianum Mormilem eximio genere ortum, eiusque hæredes & successores per regiam donationem *(e)* deuoluto eiusdem Capellæ S. Petri ad Curtim patronatu, quem

(a) Innoc. III in *cap. cum auditis*, & *cap. cum olim de præscript.*

(b) Id memoriæ tradidit Romualdus Guarna archiepiscopus Salernitanus, syncronus auctor *Chronici*, a P. Antonio Caracciolo Teatino primum editi, deinde inter scriptores Italos a Muratorio.

(c) B. Chioccarellus *tom. 6 archiu. num.* 34, & *seqq.* regias habet litteras a Roberto rege die 28 Nou. 1321 datas, aliasque succedentium temporum a Proregibus & Collaterale Consilio, Curiaque item Capellani Maioris expeditas, quibus vetitum, ne abbas regiæ Capellæ S. Petri ad Curtim turbaretur in possessione sua, præsertim causas iudicandi ecclesiasticas clericorum, vassallorumque eiusdem Regiæ Capellæ.

(d) Regiarum collationum litteras videsis apud *cit.* Chioccarell. *ibidem*.

(e) Liquet ex diplomate Ferdinandi dato die 2 Octobris 1505, alioque Caroli V die 1 Martii 1529 apud Chioccar. *loc. cit.*

quem istorum postrema Laura Mormilis secum transtulit in clarissimam Pignatellorum familiam e Marchionibus primum Pogliettæ, post e Montiscalui Ducibus descendentium; exinde Abbates a Mormilibus olim, & Pignatellis nunc patronis præsentati non modo ipsi cum omnibus suæ regiæ Capellæ capellanis & clericis primæua fruuntur exemtione, sed in eos etiam sibi subditos ordinariam exercent in primo gradu jurisdictionem, Curiamque habent abbatialem intra Salerni fines, vbi ius dicit Vicarius suo ipsorum nutu amouibilis, a qua ad regiam Capellani maioris Curiam appellatur in secundo gradu iudicantem.

X. Sueuos etiam Reges Magistro Capellano, tum Aragonios & Andegauenses in aula vsos constat. Gregorius Mustaccio Capellanus maior Friderici II Imperatoris ac Siciliæ Regis circa annum 1206 in Siciliæ tabulariis dicitur, cui Rex oppidum S. Luciæ de Milacio donauit (*a*). Gualterius de Palena episcopus Troiæ, mox Catanæ, tandem Panormitanus, regni Siciliæ Cancellarius sub Henrico IV, & Friderico eius filio, cui Papa Innocentius III tutelam Friderici pupilli administrandam concredidit, nonnullis videtur magistrum regiæ ipsorum Capellæ simul egisse. Tum liquet huius regni vassallos iuramenta fidelitatis eidem Friderico II præstitisse coram magno aulæ Capellano, & duobus Magistris Iustitiariis (*b*). Caroli I Andegauensis protocapellanus & regni Cancellarius Ioannes Masnelius fertur (*c*). Fr. Matthæus Reginæ Sanciæ confessarius, consiliarius, regiæque capellæ magister, dein episcopus Telesinus (*d*). Ioanna I confessarios & regalis capellæ Magistros habuit Fr.Matthæum de Aquaputida,

(a) Siciliæ sacræ *to.*2 in notitia Capellaniæ maioris S.Luciæ de Milacio.

(b) Id ex actis antiquis enarrat Freccia *lib. de subfeudis* loquens de officio Magni Cancellarii.

(c) In regiis tabulariis, & apud Pirrum in *chronologia* Regum Siciliæ, tum in Panormitanæ ecclesiæ, & Capellæ regiæ S. Petri *notitia*.

(d) Fertur a Wadingo *ad an.* 1343, ex priuilegio, quod Regina Ioanna I dedit die 9 Febr. 1347 eidem Telesino Antistiti per manum Rogerii Archiepiscopi Bariensis logothetæ & protonotarii.

tida, tum Fr. Ioannem a Gallinario, & Fr. Andræam de Valle ordinis Fratrum Minorum, cui plane *tanquam Magistro ipsius Capellæ capellanos & clericos in omnibus, quæ ad huiusmodi magisterium spectare noscuntur*, suis Regina litteris patentibus subiecit (*a*). Ladislaus Rex Vbertino Pactensi & Liparensi episcopo ac magistro *Capellæ* (*b*) suæ Fr. Franciscum de Arpino vti vicarium & locumtenentem substituit (*c*). Alphonsus I Aragonius Fr. Dominicum de Xarach seu de Tarquis & *maiorem Capellanum* suum & *magistrum regalis Capellæ* nuncupare maluit, eiusque iurisdictioni omnes alios Regis capellanos *tam actu seruientes, quam non seruientes actu* subiicere cum potestate causas eorum cognoscendi & iustitiam ministrandi, *sicut semper extitit consuetum* (*d*). Ceteros alii subsecuti Principes cum solitis prærogatiuis instituerunt.

XI. Regiam Neapoli sedem quum posuisset Carolus I Andegauensis, in castro nouo sibi ad incolendum extructo ædem diuo Sebastiano sacram fundauit, adsignatis clero aulico stipendiis: cui Carolus II item Andegauensis pontificias a quocunque alio residendi onere dispensationes, quoad Regi famularentur, valituras, duxit impetrare. Regali tandem Capella in palatio nouo, Carolo II Austriaco imperante, Petri Antonii ab Aragona Proregis studio erecta basilice, in hac exinde capellani, clericique aulici D. O. M. cultum, Regibusque nostris famulatum exhibent religiosum. In Capella vero castri noui, quemadmodum & in aliis aliarum omnium arcium, castrorumque regii parochi seu capellani curam habentes animarum parochialia Sacramenta stationariis militibus administrant.

XII. Vniuersi regiis addicti Capellis & ecclesiis quum capellani, clericique, tum scholares & cantores actu inser-

(a) Ex litteris Neapoli datis die 6 Ian. 1344, apud Chioccarell. & Wading.

(b) Ex litteris a Ladislao Caietæ datis die 18 Iunii 1392, apud Chioccar. *to.* 2. (c) Ex litteris Caietæ datis 18 Iunii 1397.

(d) Ex Alphonsi I litteris 2 Iunii 1445 apud Chioccarell. *to.* 2.

seruientes non alium consueuerunt habere prælatum & ordinarium iudicem in causis omnibus qua ciuilibus qua criminalibus & mistis, nisi Capellanum majorem. Hocce priuilegium moribus introductum antiquissimis & Reges & Pontifices comprobarunt. Rex Alphonsus I die 19 Junii 1445 prædictum Dominicum de Tarquis regiæ Capellæ suæ Magistrum creauit cum expressa facultate cognoscendi, definiendique causas omnes regiorum omnium capellanorum seruata forma soliti (*a*). Plurimos item capellanos tam regali Capellæ actu inseruientes, quam regiis tantum litteris designatos a Ioanna II, Alphonso I, Ferdinando I; ceteris eo inter alia pacto, vt regio Capellano maiori, præterea nemini prælatorum & iudicum parerent: pluresque regias litteras, quibus vetitum, ne causas eorundem ad Capellani maioris forum pertinentes auderent episcopi cognoscere, recenset Chioccarellus (*b*).

XIII. Ex Pontificibus primum Xystus IV Ferdinando I regi catholico & Elisabethæ conjugi, eorumque filiæ Ioannæ, tum Innocentius VIII, Alexander VI, & Iulius II (*c*) eisdem ob eorum præclara merita indulsere, vt ipsorum Capellanus maior omnes & singulas controuersias, lites & quæstiones tam de beneficiis ecclesiasticis, quam profanas & alias quascunque inter capellanos & cantores Capellæ regalis actu seruientes, eorum numero nullatenus definito, extra Romanam Curiam motas & mouendas audiret, diffiniretque, omni locorum Ordinariis ademta iurisdictione: istique ipsi tanquam exemti nonnisi Capellano maiori, aut Legatis & subdelegatis apostolicæ Sedis duntaxat responderent in ius vocati, eos ipse

(a) B. Chioccarell. *to.* 2 *archiu. n.* 18. Reg. Reuerter. *dec.* 495 tradit morem iudicandi causas cleri palatini & arcium in Curia Capellani maioris, tum in Collat. Consilio ad relationem Consultoris.

(b) Chioccar. *loc. cit. n.* 21, & 22.

(c) Enarrantur hæc quatuor Pontificum indulta in alio subsequenti Leonis X motu proprio in forma Breuis dato die 2 Nouem. 1519, qui incipit *alias*, apud Chioccarell. *loc. cit. num.* 19.

ipse absolueret a censuris & irregularitatibus, & cuilibet episcopo dimitteret promouendos ad ordines: addita facultate ministrandi per se vel alios omnia Sacramenta & Regibus ipsis & regiis familiaribus, Curiasque Regum pro tempore sequentibus: atque in eorum omnium Curiis, vbicunque Reges residerent *continue* vel *ad tempus*, Rector idem nuncupatus inter missarum solemnia coram Rege indulgentiam ducentorum dierum præsentibus largiretur omnibus: atque in *palatiis* ac *locis* vbi Reges moram pro tempore trahere contigisset, etiam in absentia Regum, missæ & alia diuina officia celebrarentur juxta tenores indultorum iisdem *Regibus concessorum*. Has deinde facultates omnes Leo X die 2 Nouembris 1519 concessit Carolo V (*a*), eiusque *Capellis & familiis*, *ac illarum personis*, & auxit quum priuilegio celebrandi missas vna post meridiem hora, & ministrandi personis in regio xenodochio seu hospitali existentibus Sacramenta, tum amplioribus indulgentiis.

XIV. Carolo V e viuis sublato indultum Leonis X cessasse tanquam personale contendebant Romani, locorumque Ordinarii, eiusque vsum ampliore interpretatione continuatum vitio dabant. Sed Cardinalis Granuela Prorex reclamationi Legatorum sa. me. Pii V ad Philippum II ea de re reposuit ius antiquissimis moribus introductum, præscriptamque iandudum Capellano maiori episcopalem iurisdictionem (*b*).

XV. Clementi VIII datis ad Philippum II litteris in forma Breuis die 10 Ian. 1603 (*c*) placuit, vt animarum in palatio commorantium curam gereret, iisque per alios quoque Sacramenta ministraret Capellanus maior, diuina item officia coram Prorege in quauis ecclesia celebraret, clerique palatini causas iudicaret in primo gradu. *Si* vero *contingat* (ait) *Maiestatem tuam*, *& pro tempore existentes Hi-*

(a) Hic Imperator an. 1534 inter alia huic regno priuilegia indulsit Capellanum maiorem esse alternatim eligendum ex regnicolis & exteris.

(b) Eas habet Chioccarell. *cit. to.* 2 *archiu.* & laudat Pignatellus *to.* 6 *consult.* 80, vna cum nonnullis declarationibus S. Congr. Episc. & Regul.

(c) Chioccarell. *ibidem*.

Hispaniarum & vtriusque Siciliæ catholicos Reges tuos successores ad prædictum Neapolitanum regnum personaliter accedere, ibique residere aut commorari: Capellanus maior tibi Regi, tuisque successoribus actu inseruiens, etiamsi forte Capellanus ipse pro regno Neapolitano constitutus existeret, omnibus priuilegiis, facultatibus & prærogatiuis per nos aut Romanos Pontifices prædecessores nostros Capellano maiori Capellæ regiæ in Hispaniarum regno existenti, etiam domum & familiam regiam sequentes concernentibus, vti, frui, gaudere, illaque exercere etiam in prædicto Neapolitano regno, quandiu ibidem Reges moram trahent, iuxta priuilegiorum eorumdem formam... possit. Huiusmodi litteræ admodum derogantes consuetis Prælati aulæ Neapolitanæ facultatibus amplioribus (præsertim ad ecclesiasticos ordines promouendi clericos palatinos, eosque ab Ordinariis locorum eximendi) ne vim haberent, intercessit continuo auctoritas Proregis & Collateralis Consilii (*a*).

XVI. Quum vero Dux Suessæ, regius apud Clementem VIII orator postulasset Breuis reuocationem, ad duos illud menses suspendi vix obtinuit in primis. Tum S. Congregatio Episcoporum & Regularium mandante SSmo per annos decem singulis semestribus, vt consuetas Capellanus maior exerceret facultates, indulsit. Multis interea, inter quos Regens de Ponte, mss. ostendere connisis non personæ tantum Caroli V, eiusque Capellano, sed regali etiam Capellæ priuilegium a Leone X largitum, ideoque non temporariam, sed perpetuam irreuocabilemque inditam ei fuisse durationem (*b*); lapsoque decennio abrogatas per contrariam desue-

(a) Nuntio enim pontificio placitum regium expostulanti reposuerunt, ipse vt Regem, cui erat Breue Clementis Papæ inscriptum, adiret. Cumque vir egregius Gabriel Sanchez de Luna, Alphonsi Marchionis Grottulensium, regio ærario Præfecti f. ex Aragoniis proceribus Ferdinandum regem catholicum secutis oriundus, post illud sibi notificatum, officii Capellaniæ maioris, quod ipse tunc obibat, resignationem fecisset impotens deminutas ferendi prærogatiuas: Comes Beneuenti Prorex consulto Collaterale Consilio non admittendam censuit, sed seruandam fore consuetudinem.

(b) Ex regula iuris in *cap. per exemtionem 9 de priuilegiis*.

desuetudinem esse Clementinas limitationes: factum est, vt palatinus præsul deinceps intermissis omnino Romanæ Curiæ prorogationibus instituta Leonis X, & immemorabilis consuetudinis non intermitteret, regioque tutus præsidio aduersos paruipenderet episcoporum conatus.

XVII. S. Congregatio Concilii seu Cardinalis Origus eiusdem Congregationis Præfectus litteris ad Archiepiscopum Thessalonicensem Cœlestinum Galianum cl. me. Capellanum maiorem datis die 23 Nouembris 1733 ita scipsit. *Relatum est S. Congregationi Concilii immodicum, effusumque esse numerum eorum, qui amplitudine tua annuente addicuntur seruitio ecclesiarum, quæ iurispatronatus regii esse dicuntur in ista ciuitate; eos autem, quasi per hoc effectos subditos regio Capellano maiori, ad omnes ordines deinde abs te promoueri; altaria itidem a te consecrari, Confirmationis sacramentum in memoratis ecclesiis indiscriminatim quibuscunque ministrari, ibique pontificalia a te exerceri, quotiescunque tibi libuerit, sine assensu Emi Archiepiscopi, nullaque ab eo petita licentia. Sed quum id per se repugnet canonicis sanctionibus, existimandum non videtur, ecclesiastica doctrina, ac eruditione tam præclare instructum virum id facere, quod minime liceat. Itaque sacra Congregatio amplitudinem tuam hac de re censuit audiendam, vt accuratius reddatur instructa: tibique fausta omnia a Domino precamur.*

XVIII. Archiepiscopus autem prudentissimus Romano Prælato ea de re conscio significauit paratum sese ad respondendum, vt patefaceret intempestiuum, nulloque iure suffultum eiusmodi recursum: at sibi nefas esse talibus litteris absque placito regio acceptis inscio Prorege & Collaterale Consilio respondere, easque ipsis procul dubio contemturis censuit non denunciare. Nam liquere satis ex pontificiis indultis & immemorabili consuetudine ait prærogatiuas & facultates Capellani maioris maximo studio a regiis ministris propugnatas continenter, exortasque de iis dudum quæstiones apostolicam Sedem consueuisse per Nuntios pontificios cum

Regibus ipsis, præsertim Philippo II, & III, aut cum Proregibus discutere atque componere: quum aulicus quisque prælatus earum sit merus administer & custos. Quod verò ad suam agendi rationem ipse quum sacrum aulæ ministerium maiore quam decessores moderatione tractaret; futurum inde sperabat vt Patres eminentissimi cognita rerum veritate & fallam præoccupatis animis euellerent opinionem, & delatorem increparent mendacii, silentiumque importunis querelis imponerent. His Romanæ Curiæ ita nunciatis nil aliud hac de re actum hinc & inde fuit: suaque idem Archiepiscopus munia Capellani maioris exercere, vt mos erat, non intermisit.

XIX. Optimus tandem maximus Papa Benedictus XIV votis Caroli Regis nostri annuens pro concordia inter sacros ministros retinenda, omnes disputationum iurgiorumque causas eliminatas maluit (a). Indulsit enim in primis regali Capellæ palatii Neapolitani omnia ecclesiæ publicæ iura, præterquam asyli, & Capellis quoque castrorum omnibus totius regni sacra olea, regiisque triremibus & nauibus Extremæ Vnctionis oleum. 2. Ordinariam Capellano maiori iurisdictionem (exceptis tantum causis hæresis, ceterisque summo Pontifici speciatim reseruatis) super omnes capellanos, clericos & scholares, quos Rex ipse, eiusque successores in perpetuum, vel Proreges, vel Capellanus maior delegerit pro seruitio tam Capellæ aulicæ, quam hospitalium, militum & classiariorum, castrorum seu arcium, exercituum, triremium & nauium, eo pacto vt omnes capellani, clerici & scholares quum regalis Capellæ, tum castrorum vrbis Neapolitanæ, eiusque adiacentium, connumeratis etiam honorariis, centum numerum non excedant: nisi quis alius speciali Regis duntaxat rescripto addatur; in singulis autem totius regni castris & arcibus duos vel ad summum tres; in exercitibus vero, triremibus, aliisque lignis maritimis Regi actu

(a) Bened. XIV in *const. conuenit*, data pridie nonas Iulii 1741, super iurisdictione & facultatibus Capellani maioris regni Neapolitani.

actu inseruientibus, itemque in hospitalibus militum & classiariorum eos tantum, qui & actu inseruiunt & ab Rege stipendia percipiunt. 3. Vt Capellanus ipse maior, si quando episcopus non erit, mitram, baculum, aliaque pontificalia insignia adhibere, populumque benedicere cum indulgentia possit cum nonnullis limitationibus. 4. Diuina quoque officia & sacrificia vel priuatim vel solemniter cum regiis capellanis & clericis coram Rege, Reginaque, aut Prorege celebrare in quibuslibet ecclesiis, & euangelii concionatorem accersire. 5. Scholares, clericosque decem Capellæ regalis, & quatuor ecclesiæ parochialis S. Sebastiani in castronouo sitæ ad primam Tonsuram, omnesque Ordines promouere, si episcopus ipse sit; sin minus, vel si ordinationes habere nolit, ad quemlibet episcopum, qui titularis non sit, ordinandos dimittere: eosque ab excommunicatione ob violentas manus in alios clericos iniectas, & ab irregularitate ob diuina sacrificia inde celebrata absoluere ac dispensare. 6. Curam animarum Regum, regiorumque familiarium vbilibet regiis impensis viuentium, & omnium, qui vel in palatio Regis & viridario & darsena, seu interiori portus loco, castrisue clausis Neapolitanæ vrbis & locorum adiacentium commorantur, tanquam rector & proprius eorum parochus, iisue per alios etiam Sacramenta parochialia ministrare, matrimoniis per eosdem celebrandis solemniter interesse; diei festi obseruationem ex vrgenti causa relaxare; & omnimodam in eos iurisdictionem *ordinariam* perinde exercere, atque in suis diœcesibus episcopi faciunt: exceptis tantum, is nisi erit episcopus, episcopalis ordinis functionibus, quas in aulica tantum Capella, & parochiali ecclesia Castri noui, aut coram Rege, vel Prorege vbilibet; dum Capellanus maior sit episcopali dignitate auctus, eum obire posse cautum est. 7., Solemnem regiis triremibus & nauibus & vexillis benedictionem impertiri. 8, Vt militares capellani militibus in statione vel arce non clausa manentibus post ostensas locorum Or-

Ordinariis vel parochis patentes Capellani maioris litteras possint parochialia munera obire, & Sacramenta conferre, quoties parochi locorum ad id vocati adesse recusent: matrimonia vero militum coram ipsis locorum parochis cum interuentu eorundem capellanorum celebrentur. Sed militibus tam Regis propriis quam auxiliaribus, dum in expeditione contra hostes sint, vbique locorum capellani omnia parochialia Sacramenta ministrent, eosque absoluant a quibuslibet reseruatis criminibus hæresis quoque & apostasiæ, & cibos esurialibus diebus vetitos permittant, præterquam carnes in hebdomada sancta, cunctisque totius anni diebus Veneris & Sabbati.

XX. His deinde facultatibus Capellani maioris, & capellanorum militarium pro tempore belli, & vigentis tantum expeditionis in hostes idemmet optimus Pontifex posterioribus litteris motu proprio datis (*a*) alias addidit ampliores; scilicet commutandi, relaxandi & dispensandi quod ad vota, iuramenta, censuras & irregularitates; plenarias peccatorum indulgentias festis diebus & in articulo mortis largiendi; celebrandi missas bis etiam vno die in casu necessitatis, vna & ante auroram & post meridiem hora, in quouis loco etiam extra ecclesiam & super ara sine reliquiis, sub dio quoque & sub terra, benedicendi paramenta, reconciliandi ecclesias & oratoria quomodolibet polluta. Demum rescripto Secretariæ memorialium die 5 Ian. 1754, Sanctissimus benigne annuit pro gratia iuxta petita, vt scilicet iisdem regalis Capellæ Neapolitanæ priuilegiis potirentur Capellæ simul regiæ Porticensis, & Carlamaliopolis seu Casertæ: Capellanusque maior ad ordines item promoueret atque admitteret sex capellanos & quatuor clericos vnicuique illarum inseruientes; atque binos clericos ecclesiarum parochialium castri quum Oui, tum S. Erami.

XXI. Capellanus itaque maior *aulæ totius regiæ vnicus epi-*

(a) Bened. XIV in motu proprio 4 idus Nouembr. 1741, incip. *cum alias*.

episcopus est ; quocunque in loco Rex versetur , ab eo Sacramenta petere solet, inquam cum Petro Galandio (*a*). Ex dictis quippe intelligitur territorium ei separatum esse in regio palatio , & darsena, & omnibus totius regni castris clausis, & hospitalibus militum, sedemque episcopalem in regiæ aulæ Capella & parochiali ecclesia Castrinoui constitutam (*b*): quum istæc loca cum personis inibi degentibus sint omnino exemta ab Archiepiscopi Neapolitani, totiusque regni episcoporum iurisdictione (*c*) .

XXII. Personalem quoque sine locali iurisdictionem habet ordinariam in capellanos militum & arcium licet non clausarum, triremium, & nauium, aliosque omnes ecclesiasticos, qui Regi extra palatium & aulam vbicunque commoranti inseruiunt (*d*); qua quidem fit , vt omnes omnimodam a locorum Ordinariis exemptionem obtineant (*e*). Quemadmodum & in cunctos milites, eorumque asseclas in actu expeditionis (*f*): quos propterea possunt capellani militum curati in quocunque loco , patentibus Capellani maioris litteris nemini ostensis , absoluere, atque ad cetera parochialia Sacramenta suscipiendum admittere . Stationariorum vero tam intra , quam extra loca stationum valet Confessiones tantum excipere. Quum enim sacramentalis iurisdictio sit voluntaria

(a) Quem laudat Benedictus XIV in *ep.* ad Cardinalem delle Lanze Carolum Victorium Amedeum Regis Sardiniæ Capellanum maiorem , inter impressas *to.* 2 Bullarii sui *const.* 36. Vbi diserte asseritur eidem Capellano maiori territorium esse proprium vna cum subditis , in quos suam is exercet ordinariam iurisdictionem. (b) Ex §. 14 supradictæ bullæ *conuenit*.

(c) Iuxta regulam Fagnani in *cap. cum dilectus de relig. domibus n.* 23 *to.* 3.

(d) *Ex art.* 2 *cit.* bullæ *conuenit*.

(e) Amplior itaque est Capellani Maioris iurisdictio quum localis, tum personalis seu mista , quam episcoporum vniuersalis & ordinaria : hæc enim territorio cohæret & finibus diœcesis circumscribitur , *arg. l. fin. C. vbi & apud quem* . Caue tamen existimes non ordinariam esse præsulis aulici personalem iurisdictionem : quippe quæ sine territorio consistere possit. Nam Ordinarius probe dicitur , qui vel iure suo vel Principis beneficio iurisdictionem exercet vniuersam siue in adsignato territorio, siue in quoddam personarum genus, ex traditis a Fagnano in *cap. post cessionem 7 de probat. num.* 12.

(f) *Ex art. II, & seqq.* eiusdem bullæ.

taria, eam ipsi vbique in alieno etiam territorio in subditos suos exercent (*a*): alia tamen nonnisi requisito & renuente parocho loci, patentibus eidem antea exhibitis (*b*). Secus est de aliis a Capellano maiore approbatis confessariis sine animarum cura, quibus nonnisi in locis præsuli palatino subiectis ius est sacramentales absolutiones impertiendi subditis regiæ iurisdictionis, præterquam aulicis Regem sequentibus: quemadmodum & confessarii simplices ab episcopis sine cura destinati nequeunt extra illius diœcesim absoluere (*c*).

XXIII. Prædictis prælati aulici subditis adduntur capellani regiarum Audientiarum & Tribunalis Campaneæ, quos consueta eius pagella institutos in causis omnibus forum sortiri Curiæ Capellani maioris, quæ solet iudicem in partibus delegare ad vitandum expensas & incommoda itineris, rescripsit Rex Carolus D. N. ad eandem Curiam die 24 Augusti 1743 (*d*).

XXIV. Itidem rectores ecclesiarum, possessoresque beneficiorum regiæ collationis, iisdemque ecclesiis inseruientes capellani & clerici ex immemorabili consuetudine. Causas quoque

(a) Arg. *l.* 1 *D. de off. Proconf.* & Fagnanus in *cap. ne pro dilatione de pœnitentiis num.* 29, & 30. (b) *Ex art.* 10 sæpedictæ bullæ.

(c) Fagnanus in *cit. cap. ne pro dilatione num.* 27. In regiis tamen Capellis nedum regiæ aulæ & Castrinoui, sed aliis etiam ad separatum Capellani maioris territorium pertinentibus an Confessarii ab eodem instituti vel cum cura vel sine cura animarum excipiant valide confessiones non subditorum regiæ iurisdictionis eo confluentium; non immerito dubitatum. Alii enim id non licere senserunt, propterea quod ordinaria Capellani maioris iurisdictio in locis ei subiectis mista esse videatur ex locali simul & personali, ideoque ad personas aulæ, regioque famulatui & militiæ addictas limitata, quam vltra personas, res, loca & casus expressos extendere vetat iam dicta constitutio Benedictina *art.* 15. Nullius porro momenti absolutio profertur, in quos sacerdos nec ordinariam nec delegatam habeat iurisdictionem, ex Trid. *sess.* 14 *cap.* 7 *de Sacram. Pœnit.*

(d) In causa D. Octauii Monti Teatinæ Audientiæ capellani cum D. Francisco Maria Mattheo. Eodemque die 24 Aug. 1743 ad Archiepiscopum Thessal. Cap. maiorem cl. me. rescriptum est, ad missam in iisdem Tribunalibus celebrandam non admitti, nisi quem ex nominatis idoneis post auditas per Secretariam Status rerum ecclesiasticarum qualitates ipsorum Rex delegerit, & Capellano maiori remiserit, consuetam ab eo pagellam accepturum.

que omnes subditorum Archipresbyteri Altimurani, Prioris diui Nicolai Bariensis, Abbatis quum Altauillæ, tum prædictæ Salernitanæ ecclesiæ S. Petri ad Curtim in gradu appellationis iudicare consueuit (*a*). Quæ enim iura & priuilegia in eorundem causis ob iuspatronatus regium ab immemorabili tempore procreauit consuetudo, ea vt integra essent Capellano maiori (citra pontificiam approbationem, vel derogationem), cautum est prælaudata Benedicti XIV constitutione (*b*).

XXV. Mos quoque iandudum inualuit, vt cantorum, ministrorumque regalis Capellæ licet laicorum causas ad Curiam Capellani maioris regiis sæpe rescriptis remitterentur (*c*).

XXVI. Antecessores demum, omnesque professores regiæ Vniuersitatis studiorum Neapolis vna cum seruientibus, quos *bidellos* vocant, Capellano majori, qui Præfectus studiis quoque est, omnino subduntur, præterea nemini. Insuper in scholares & quoslibet intra eorundem studiorum, scholarumque septa delinquentes animaduertit cum voto regii sui Consultoris: si tamen vel ciuili vel naturali morte coërcendi sint, causæ in regio olim Collaterali Consilio, nunc in regali Camera S. Claræ referri debent (*d*). Vt Regulares, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur, sanxit Tridentina Synodus (*e*). Iidem propterea, vbi a regularis disciplinæ statutis defecerint, Superioribus puniendi suis,

(a) B. Chioccarell. *tom.* 2 *archiuii num.* 44 *ad* 48 ; *to.* 6 , *&* *to.* 7 *tit.* 1, 2, *&* 3. (b) *Art.* 15 , *&* *vlt.*

(c) Liquet ex relatis per Capellanum maiorem Proregi die 26 Ian. 1625 apud Chioccarell. *dict. to.* 2, & actis eiusdem Curiæ.

(d) Ex Pragm. I *de regimine studiorum tit.* 1, lata die 4 Ianuarii 1680, a Marchione de los Velez Prorege. Quæ iuri quidem communi consona est. Iis enim, qui aliquas exerceant professiones, nefas esse illorum iudicium, quibus earum est cura, iurisdictionem, præceptaque declinare, dixit Anastasius Imp. in *l. periniquum vlt. C. de iurisd. omn. iudic.* Et Fridericus Imp. Præfecto studiorum, eorumque vniuersitatis Rectori ordinariam in causis scholarium, doctorumque iurisdictionem adiudicat, *Auth. habita C. ne filius pro patre.* (e) *Sess.* 25. *de reform. cap.* 4.

palatina diuinis rebus vacandi: ex quo Dux de Infantado Prorex rescripsit anno 1655, eum ipsum sacris, publicisque functionibus coram Prorege in quauis perinde ecclesia, ac regali Capella adfuturum, eamque ob rem consuetis prærogatiuis fruiturum omnibus. Hinc Sabaudiæ Dux Victorius Amedeus quum Siciliæ potiretur anno 1714, sacra Capellani maioris munia coram eo obiuit Franciscus Barbara, tunc S. Luciæ Abbas (*a*).

XXIX. Quæstiones præterea de patronatu regio vel feudali Baronum super ecclesiis & beneficiis ecclesiasticis consueuisse in Curia Capellani maioris discuti & definiri, ex rebus gestis liquet (*b*). Antonius Dauid Regiæ Cameræ Præses & Capellani maioris Consultor anno 1586 in regio Collaterale Consilio retulit audito Fisci patrono discutiendam causam Octauii Farnesii Altimuranæ ciuitatis domini, qui ad sese pertinere ius conferendi archipresbyteralem illius ciuitatis dignitatem contendebat (*c*). Sanfelicius præterea fert decisionem Collateralis Consilii editam anno 1645 in causa Comitis Galassi Nuceriæ domini ad se vindicantis ius præsentandi ad Dignitates & Canonicatus illius cathedralis ecclesiæ in Apulia de iurepatronatus (*d*). Regens Reuerterius tradit plures ab seipso causas vti Consultore Capellani maioris relatas in Collaterale Consilio audito regio Fisco præsertim de iurepatronatus Baronum super beneficiis Gryptæminardæ & Mileti (*e*). Tum processu temporum & Reges, & Collaterale Consilium, & Delegatus regalis jurisdictionis controuersias regiorum & feudalium patronatuum maluerunt ad Curiam Capellani maioris remittere decidendas audito regalis patrimonii Fisco, tam in possessorio, quam petitorio (*f*). Id quod vsu

(a) Idem *cit. cap.* 3 *num.* 10. (b) Videsis infra *lib.* 3 *tit.* 7 *n.* 22.
(c) Id tradit Sanfelic. *in praxi iudiciaria sect.* 24 *num.* 24.
(d) Idem ibidem *num.* 19. (e) Reuerter. *dec.* 347.
(f) Ex traditis a Reg. de Petra, eiusdem Curiæ Consultore, *super Ritu* 295 *num.* 220, Reuerterio *dec.* 495, ibique de Marinis, Capic. latr. *consult.* 153 *num.* 26, & 48.

vsu nunc viget. Quandoquidem Regalis Camera S. Claræ die 21 Iulii 1749 definiuit, procedendum audito regio Fisco in Curia Capellani maioris in causa iurium funebrium lecti, equi, aliorumque inter Archiepiscopum Hydruntinum & Marchionem Granafei Baronem Starneziæ, quæ soluta iuxta solitum non erant in obitu trium qui præcesserant Baronum. Cumque Marchio Matthæus de Ferrante Fisci tunc patronus, postea eiusdem Cameræ Locumtenens præclarissimus, contendisset iudicium illud ad Regiam Cameram Summariæ ratione feudi trahere: Carolus Rex noster die 1 Nouembris 1749 rescripsit ad eandem Capellani maioris Curiam, vt ea ipsa iudicium eiusmodi prosequeretur (*a*).

XXX. Præcipuum aliud regiæ Curiæ Capellani maioris (eiusdem scilicet prælati aulici vna cum laico ipsius Consultore) munus est hoc in regno Neapolitano dispicere omnes Curiæ Romanæ scripturas, Sedisque apostolicæ litteras, earumque tenorem ad Regem in scriptis referre cum voto, sitne iis regium *exequatur* concedendum an denegandum (*b*). Regium eiusmodi placitum consueuerat olim concedere Capellanus ipse maior sine rescripto Regis aut Proregis, aut Collateralis Consilii. Quum enim liqueat ex monimentis archiuii regalis iurisdictionis Comitem de Ripacursa Proregem die 30 Iunii 1508, Archiepiscopo Nazareth Capellano tunc maiori speciatim rescripsisse, ne licentiam is concederet notificandi possessoribus beneficiorum hoc in regno citationem Curiæ Romanæ, sed post summariam informationem de personis citandis & tempore possessionis beneficiorum faceret ipsi Proregi relationem in scriptis ad finem prouidendi (*c*): pronum est inde arguere mandatam antea generalem Capellano maiori duntaxat facultatem eas indulgendi licentias.

XXXI. Philippus II autem die 17 Iulii 1569 Proregi Al-

(a) Videsis *lib. 3 tit. 7 num. 29 in fine lit. a.*
(b) Quo iure nitatur vsus regii placiti, explicitum superius est *tit. 5 n. 16.*
(c) B. Chioccarell. *tom. 4 arch. reg. iurisd.*

Alcalensium Duci rescripsit, regium placitum super litteris & prouisionibus Romanæ Sedis & Curiæ sine mora concedendum esse, re tamen cognita prius per Capellanum maiorem cum vno ex Regentibus Collateralis Consilii. Mos inde cepit sequenti anno 1570 adhuc vigens redigendi in codicem, vulgo registrum regia placita quum concessa tum suspensa vel denegata Romanis prouisionibus & scripturis quibuslibet: quum nullum de antiquioribus placitis monimentum supersit in eiusdem Curiæ codicibus.

XXXII. Philippus IV die 24 Decembris 1664 Matriti rescriptum dedit ad Comitem de Castrillo Proregem, quod promulgatum est Pragmatica 14 *de officio Secretarii, seu a libellis, & his quæ regio Cancellario incumbunt*, die 30 Aprilis 1665, inter alia statuens *cap.* 29, vt regium *exequatur* super Curiæ Romanæ litteris Collaterale Consilium, nisi præcesserit relatio Capellani maioris, ne concederet ad vitanda incommoda & præiudicia regalis iurisdictionis. Et rursus *cap.* 67 ibidem sanxit, ne Secretarius regni regium *exequatur* sine relatione Capellani maioris, eiusque Consultoris vnquam expediret. Dein Prorex idem de Castrillo iussu Regis catholici die 23 Nouembris 1665 Ioanni de Cespedes Capellano maiori rescripsit, partes interesse habentes in relationibus de placito regio conficiendis audiri debere.

XXXIII. Quotiens aliquid ex regni moribus, legibusue obstaret regio placito, decernere primum sueuit Curia Capellani maioris, *quod supersedeatur in expeditione regii exequatur, & certior fiat summus Pontifex*. Cuiusmodi votum non Capellanus maior ob reuerentiam S. Sedis, sed Consultor solum subscribebat (*a*). Et sæpius censuit placitum indulgeri debere cum aliqua conditione seu clausula præseruante iura laicæ Potestatis. Videlicet quod pontificia natalium legitimatio executionem habeat quod ad ordines & honores ecle-

(a) Priscum eiusmodi morem testatus est Actuarius eiusdem Curiæ die 9 Decembris 1665, apud Chioccarell. *loc. cit.*

clesiasticos tantum. Quod mandatum executiuum contra clericos non extendatur ad laicos rerum clericalium possessores. Quod brachium regium mandatis Curiæ Romanæ contra laicos, in causis fori ecclesiastici expeditis non concedatur sine causæ cognitione (*a*). Quod notariis apostolicis a Romana Curia creatis detur placitum cum limitatione exercendi officium suum inter personas ecclesiasticas & pro rebus ecclesiasticis tantum (*b*). Ceteras regiis item placitis adiectas limitationes ex antedictis (*c*) & infra dicendis, vbi res postulauerit, nosse licebit, & ex quotidianis eiusdem regiæ Curiæ relationibus.

XXXIV. Multa inde libertate aggressi sunt placitum regium quibuslibet Romanæ Sedis & Curiæ litteris quum gratiæ tum iustitiæ impedire in Curia Capellani maioris & regio Collaterale Consilio, qui aliquod sibi per eas inferri præiudicium contenderent, aut ipsas huius regni legibus, moribusue aduersari. Et vicissim qui easdem impetrassent, religionem spretæ potestatis pontificiæ, sacrarumque rerum ad laicæ Potestatis iudicium delatarum plerunque iniiciebant, conquerentes cognitionem de regio placito extraordinariam plus æquo protelari. Querelæ hinc mutuæ & frequentissimæ de alterutrius Potestatis abusu.

XXXV. Tandem Rex noster Carolus pietatis & religionis gratia obsecuturus voluntati Pontificis optimi Benedicti XIV spopondit, opportune prouisurum sese, vt hoc in regno celerem ac liberam executionem haberent Bullæ, Breuia, & expeditiones Curiæ Romanæ, eiusque tribunalium & ministrorum (*d*). Mox rescriptum consulto dedit die 15 Decembris

(a) Id Collaterale Consilium decreuit die 23 Martii 1623, ex traditis ab Ægyptio in *addit. ad* Capic. latr. *dec.* 83 *num.* 3. Quo spectat Alex. III in *cap. de cetero* 5 *de re iudicata*, & *cap. si quando* 5 *de rescriptis*. Contrariam vero opinionem tenent Regens de Marinis *lib.* 2 *cap.* 112, Sanfelic. *dec.* 293, Merlin. *quæst. forens. contr.* 2 *cap.* 98.

(b) Nunc vero nullum omnino placitum regium indulgetur litteris pontificiis notarios apostolicos creantibus. (c) *Tit.* 22 *num.* 60.

(d) *Art.* 2. concordiæ secretæ.

bris 1741 ad Archiepiscopum Thessalonicensem Capellanum maiorem pro reformandis abusibus impedimentorum regii placiti, inanibusque dilationibus, quæ iustitiam & iura partium læderent, amouendis citra præiudicium legitimi vsus eiusdem placiti, quo integra seruantur iura Regis & subditorum. In primis Curiæ Capellani maioris mandauit supplices S. R. M. inscriptos libellos ab ipsis regium placitum postulantibus directo accipere, consuetamque relationem in paginis eorundem posticis conscribere, omisso penitus eo tum Colteralis Consilii, tum Regalis Cameræ decreto: *Reu. Capellanus maior videat & in scriptis referat:* quoties non agatur de bullis episcopatuum exequendis. 2, iussit, vt suas ipsa Curia relationes expediat celerrime, tum Regalis Cameræ actuariis tradat curaturis, vt in hac fiat decretum *exequatur*, simul & delaturis ad quatuor Secretarios status catalogos omnium id genus decretorum, antequam ea petentibus dentur: eisque pro mercede laboris indulsit consuetos quatuor in singula carolenos exigere. 3. Siquas vero scripturas momentosas in Camera partes ante vel post relationem Curiæ præsentauerint: eas possit ad hanc illa remittere considerandas in relatione futura, vel nouam super eisdem relationem ab hac exquirere. 4. Vt singula impedimenta & libellos postulantium *audiri* in expediendis pro regio placito relationibus, vel istud denegari, Curia ipsa quum ante, tum post acceptas Romanæ Curiæ scripturas non admittat, nisi & exponantur speciatim probabiles causæ impedimentorum, & fiat simul depositum carolenorum viginti (adauctum rescripto eiusdem Regis posteriore ad regni ducatos quinque) vltra carolenos quinque pro solitis iuribus Curiæ antiqua taxa indictos. Hac nimirum lege, vt quoties acciderit ipsos impedientes audiri, tam Curia petito placito vel consentiens vel aduersans in relatione sua, quam Camera suo illud concedente vel negante decreto declarent, cuinam collitigantium victori debeat depositum illud liberari: præ-

præterea que vbi calumnia impedimenti pateat, multam aliam suo irrogent arbitrio succumbentibus. Notorios tantum pauperes ab isto depositi onere eximendos reliquit eiusdem Curiæ arbitrio, ne suis ipsi ob inopiam iuribus fraudentur.
5. Relationes placito vel aduersas vel ambiguas Curia non a tergo libellorum conscribat, sed seiunctis in foliis exaratas, obsignatasque ad Secretarium Cameræ transmittat, quæ prouidebit quod iustum censuerit, vel anceps iudicium Regis oraculo remittet, vel eas partibus interesse habentibus arbitratu suo patefaciet, discutiendas inde maturius. 6. Non decernendum amplius in Camera, quod ad eam quisque recurrens *audiatur tempore relationis faciendæ*, amplam adeptus iam libertatem sua deferendi iura sine medio ad Curiam Capellani maioris. Post relationem vero, quod quisque *audiatur tempore interpositionis regii exequatur:* id rescribere tunc solum liceat, vbi sua in senatu Cameræ discutienda iura probabilia speciatim exponant recurrentes, nouumque depositum duorum primitus, nunc quinque ducatorum faciant calumnias cohibiturum. Siquis autem postulauerit in Curia vel Camera, vt certior fiat de suspectis Curiæ Romanæ scripturis, deliberandi gratia post eas visas, an velit iure impedimentum regio placito obiicere: illas tunc sine deposito nunciandas ei fore, solutis duobus duntaxat carolenis nuncianti actuario vel Curiæ vel Cameræ, non impedito interim cursu expeditionis placiti. 7. Beneficium reclamationis aduersus decretum *exequatur* non esse indulgendum, nisi dum reclamans nullimode auditus in Curia vel Camera sit, vel auditus noua produxerit documenta illati sibi grauaminis. Siquando autem Camera aliis ex caussis peculiaribus censuerit reclamantem denuo audire: eas antea referre ad Regem debeat oraculum ipsius acceptura. 8. Vt moras dirumperet multum & sæpe obuenientes decretis Cameræ placitum indulgentibus ex necessitate discutiendi relationes Curiæ in aula auditis partibus condicto die, tum ex aduocato-

rum

rum licentia ſcribendi, typiſque vulgandi volumina prolixiora: remiſit prudenti Cameræ arbitrio ritum eiuſmodi ſolemnem adhibere, vbi opus putauerit in cauſis grauioribus, in aliis omittere. Aduocatos autem heic præmonendos voluit, vt ſcribentes in cauſis placiti ne ad aliena excurrant, eorumque ſcripta priuſquam prælo dentur, a commiſſario cauſæ, aut alio Cameræ deputato miniſtro reuideantur. In Romana viciſſim Curia vt cauſarum patroni ex pari Papæ prouidentia calamum cohibeant in tractandis iuribus Regis, regiorumque magiſtratuum; Rex idem Cardinali Aquæuiuæ ſuo ad Sedem apoſtolicam legato curam demandauit.

9. Tandem vt archiepiſcopi, epiſcopique regium placitum petituri ſuper bullis pontificiæ collationis eccleſiarum cathedralium libellos exhibeant Secretario Status rerum eccleſiaſticarum ad Curiam Capellani maioris remittendos pro relatione, quæ inde ad Cameram deferatur. Hæc vero ſtatim ac decretum regii *exequatur* expediuerit, ſine alio interuallo iubeat patentes litteras expediri, ſiſtendas in eadem Secretaria Status pro legitimo earum curſu, quoties nullum interceſſerit impedimentum.

XXXVI. Piarum confraternitatum regulas & ſtatuta, quotieſcunque ſuper iis petatur regius aſſenſus, conſueuit Rex ad cenſuram & reformationem eiuſdem Curiæ Capellani maioris remittere, ſuumque inde placitum nonniſi cum clauſulis & conditionibus ab ipſa Curia relatis concedere: quum in regio aſſenſus diplomate, quod ſolemni ſtilo regiæ Cancellariæ exaratum in membrana manu Regis ſubſcribitur, plane inſeruntur ſingillatim vna cum regulis ipſis cenſuræ ac reformationes Curiæ. Collegia quæcunque & ſodalitia, niſi publica Principis auctoritas acceſſerit, eſſe tanquam illicita vbilibet diſſoluenda, Romanæ leges imperant (*a*). *Religionis cauſa coire* ciues non *prohibentur*, *dum tamen per hoc non fiat contra Senatuſconſultum*, *quo illicita collegia arceantur*, Marcianus do-

(a) *L. 1, & ſeqq. D. de collegiis & corporibus illicitis.*

docet (*a*). Ab hac iuris communis sententia non dissonant municipales leges & mores (*b*). In hoc enim regno quum permultæ laicorum piæ Confraternitates regulas quum temporalia tum spiritualia disponentes sola episcoporum auctoritate sibi statuissent, & sæpe religionis causa congregarentur: eas Potestas regia, & regalis iurisdictionis Delegatus arcendas & supprimendas fore, quoad regium assensum rite obtinuissent, sæpe rescripsit, nullamque inde ipsis prærogatiuam antiquitatis suffragaturam inter alia sodalitia Regis assensu probata in publicis præsertim processionibus. Quæstiones propterea laicarum eiusmodi Confraternitatum de præcedendi iure in publicis supplicationum processionibus ad Curiam ipsam Capellani maioris definiendæ remittuntur, quæ solet prioribus in tempore assensus regii locum potiorem addicere. Quamobrem solet Capellanus idem maior per sese, aut per aliquem ex regiis Capellanis ab ipso substitutum vna cum Neapolitani populi tribuno adesse prope ianuam maiorem cathedralis ecclesiæ Neapolitanæ, dum omnes vrbis Confraternitates inde ad publicas supplicationes in festiuitatibus Corporis Domini & S. Ianuarii procedunt a Cancellario ipsius Curiæ singulatim ordine vocatæ (*c*).

XXXVII. Quoties agitur de promouendis episcopis ad ecclesiás cathedrales regiæ nominationis, vel præsentandis ad vacantia beneficia regii patronatus, vel conferendis beneficiis regiæ collationis; Capellanus quoque maior præuio Regis iussu ternos idoneos viros consueuit proponere, ex quibus vnum Rex deligit (*d*). Œconomum præterea regium ad colligendos fructus vacantium ecclesiarum cathedralium regiæ nominationis (*e*) designat vnum scilicet ex Capellanis aulicis gra-

(a) Marcian. in eadem *l.* 1. §. 1.

(b) De quibus dicam plenius *lib.* 3 *tit.* 8 *num.* 24 *ad* 34.

(c) Videsis dicta inferius *lib.* 3 *tit.* 4 *num.* 29 *lit. b.*

(d) Morem hunc parasse videtur epistola Petri Blesensis ad Gualterium Regis Guilielmi II Capellanum maiorem superius recitata *num.* 5.

(e) Eos reseruari successoribus prælatis ex vetusto regni more, iam dixi in *tract. de Beneficiis cap.* 18 *num.* 62, & 87 *edit.* 2.

gradatim, vt finguli ex æquo fruantur ftato huiufce muneris ftipendio, ficuti Rex Carolus imperauit.

XXXVIII. Præfectus etiam vniuerfitati ftudiorum quum fit Capellanus maior (*a*): foro fuo fubiectos habet cunctos eiufdem profeffores quum ecclefiafticos tum laicos in omnibus caufis ciuilibus, criminalibus & miftis (*b*). Qui ad vacantes cathedras contendunt, eos edicto vocat generatim, fuum ei daturos nomen intra condictos dies; mox locum cuique proprium prælectionibus rite agendis defignat; dein textum explicandum fingulis eorum ter aperit fortuito, vt vnum ex eo caput, quod quifque maluerit, fibi deligat exponendum craftino die; tum folemnibus candidatorum prælectionibus audiendis præfidet inter fuffragatores, colligendifque poftremo die fuffragiis, & renunciandis ex maiori votorum numero electis nouis profefforibus. Intereaque deftinat qui deficientium profefforum fuppleat vices. Ceteri extra academiam magiftri prohibentur liberales artes, fcientiafque in fcholis priuatis docere fine ipfius permiffu, eiufque arbitrio aliter agentes puniuntur. Studentes autem inter laureatos iurifprudentiæ vel theologiæ vel medicinæ doctores adfcribendi nomen fuum profiteri quotannis debent in libro matricularum in eius Curia feruato, vt inde teftimonium accipiant de impleto quinquennali vel triennali ftudiorum curfu, quod oportet in collegio doctorum proferre ad lauream rite capef-

(a) Præfecturam, fummamque huiufce noftri gymnafii adminiftrationem *magno Cancellario* mandatam primitus ferunt monimenta. Apud B. Chioccarellum *lib. de epifcopis Neap.* exfcriptæ Roberti Regis litteræ ad Matthæum Filomarinum, figilli regii cuftodem, Neapolitanum deinde archiepifcopum, datæ anno 1311, hæc habent. *Quia nunc* Cancellarium *regni noftri, ad quem ipfius* Studii *cura, regimen & ordinatio pertinet, non habemus:* de tua circumfpectione ac fide *confifi, eiufdem* Studii *gubernationem, difpofitionem & curam, prout ad dictum* Cancellarium *pertinere nofcitur, tibi præfentium tenore committimus, vfque ad noftræ beneplacitum Maieftatis.*

(b) Ex antedictis *num.* 26, & regia Pragm. *de regimine ftudiorum*, quam die 22 Nou. 1616 Oxunæ Dux edixit.

fendam (*a*). Vt primum vſus typographiæ huc appulit, ne regiis, reique publicæ iuribus vnquam detraheretur, Proreges quum vetaſſent librorum editionem ſine regio aſſenſu, hunc dare nonniſi explorata prius ſententia Capellani maioris conſueuerunt (*b*). Mos inde inualuit vigetque, vt ſupplices libelli petentium licentiam libros imprimendi ab Rege ad Capellanum maiorem remittantur, qui eos alicui ex regiis profeſſoribus reuidendos committit, dein acceptas reuiſorum cenſuras, relationeſque ad calcem eorundem libellorum exaratas ad Regem defert.

XXXIX. In rebus eccleſiaſticis expediendis, quæ ad regium oraculum quotidianis recurſibus deferuntur in dies, Reges noſtri plerunque exquirere & ſequi conſilium Capellani maioris ob exploratam & coniecturalem in eis prudentiam & fidem conſueuerunt.

XL. Regium præſidium ad arcendas violentias ex poſſeſſionibus rerum qua profanarum, qua eccleſiaſticarum contra clericos priuatam vim inferentes poſſeſſoribus quum laicis tum eccleſiaſticis vigore *capitulorum regni* (*c*), olim in Curia Capellani maioris decretum olim fuiſſe imperantibus Auſtriacis tradit Chioccarellus (*d*). Ceteras leuioris momenti prærogatiuas miſſas habeo.

T I T. XXIV.

De Prælatis inferioribus.

1 *Ex triplici horum genere primarii prælati nullius diœceſis territorium ſeparatum habentes, locorum ordinarii reuera ſunt.*

2 *Eorumque multi hoc in regno quaſi epiſcopalem iuriſdictionem*

(a) Nam regia Pragmatica die 31 Nouembris 1629 *de regimine ſtudiorum* ſtatuit, ne cuiuis liceret gradum Doctoris conſequi, niſi præceſſerit Capellani maioris adprobatio. Profecto collegia vtriuſque iuris tum philoſophiæ ac medicinæ magno regni Cancellario ſubiecerat Ioanna II, vt liquet ex diplomate apud Tapiam *lib.* 1 *iuris regni de officio magni Cancellarii*.

(b) Videſis dicta ſuperius *tit.* 2 *num.* 11, et B. Chioccarell. *to.* 17 *archiuii*.

(c) De huiuſmodi *capitulorum* vſu et iure videſis dicta inferius *lib.* 3 *tit.* 6 *num.* 18.

(d) Chioccarell. *to.* 13 *archiuii*.

nem tranquille administrant, plures alii eam sibi contra episcopos aduersantes coguntur adhuc vindicare.

3 *Secundæ classis prælati supparem habent iurisdictionem in clerum & gentem alicuius ecclesiæ aut loci exemti sine territorio separato.*

4 *Eam priuilegium apostolicum vel possessio immemorabilis aut centenaria superaddit exemptioni passiuæ.*

5 *Ad tertiam classem rediguntur præsules intra episcopales diœceses exemti sine iurisdictione.*

6 *Primorum iurisdictio episcopalem fere coæquat, excepta solum potestate ordinis.*

7 *Ii propterea omnes fori eclesiastici causas etiam beneficiarias in primo gradu iudicant.*

8 *Præbendas & beneficia libera conferunt, nominatosque ad beneficia iurispatronatus instituunt: exceptis animarum curis, quæ ab episcopo viciniore conferuntur, id nisi ordinario loci nullius, vt Abbati Casinensi, datum speciale priuilegio sit.*

9 *Crimina quoque subditorum solemni iudicio inquirunt & coërcent iure suo: in causis vero matrimoniorum nonnisi ex apostolica delegatione procedunt.*

10 *Pariter monitoria excommunicationis auctoritate apostolica in locis nullius publicantur.*

11 *De asylo confugarum episcopus vicinior in separato nullius territorio, diœcesanus in aliis locis exemptis iudicat.*

12 *Subditos ad profitenda bona in libro census, eiusque taxam soluendam cogunt.*

13 *Actorum magistrum, binosque cursores Curiæ suæ famulantes retinent a laico foro exemptos.*

14 *Ecclesias, personasque sibi subiectas visitant, & loca pia in spiritualibus tantum: saluo episcopis vicinioribus iure delegato visitandi, nisi expressum obstet priuilegium.*

15 *Apostolorum limina debent singulis trienniis nunc visitare instar episcoporum.*

16 *Id seruantes possunt indulgentiam plenariam in mortis articulo subditis largiri.*

17 *Prædicatores & confessarios in locis territorii separati destinant.*

18 *Episcopali ordine expertes abbates tantum regulares, qui episcopali benedictione inaugurati sint, primam tonsuram, ordinesque minores subditis solum regularibus conferunt. Seculares initiandos tam ipsi, quam alii prælati nullius episcopis diœcesanis relinquunt.*

19 *Ex apostolico priuilegio post Tridentinum nonnulli abbates clericalem tonsuram, minoresque ordines conferunt, aut dimissorias ad ordines dandi ius habent.*

20 *Pariter Sacramentum chrismatis ministrant.*

21 *Hoc priuilegio expertes possunt cuilibet episcopo permittere in suo separato territorio pontificalia exercere, chrisma etiam conficere ac ministrare.*

22 *Pontificalem benedictionem populo post missarum solemnia, & horas canonicas sine priuilegio non impertiunt.*

23 *Nec ornamentis pontificalibus absque indulto vtuntur.*

24 *Quasi episcopalis dignitas prælatorum nullius videtur priscos chorepiscopos referre.*

25 *Abbates regulares per electionem claustralem, ceteri plerunque a Romano Pontifice creantur.*

26 *Immunitatem a vectigali farinæ habent prælati etiam non episcopi ex lege Concordatorum.*

Omnium, qui episcopis inferiores sunt, prælatorum triplex est genus (*a*). In primo, quod reliquis præstat

(a) Ildephonsus Clemens de Arostegui in academia Complutensi publicus sacrorum canonum Professor, tum Rotæ Romanæ Auditor, nunc Regis Hispani ad nostrum vtr. Sic. Regem orator, diuini et humani iuris consultissimus in eximio tractatu Compluti edito an. 1734 de *concordia pastorali super iure diœcesano inter episcopos & prælatos inferiores par. 1 cap. 4*, Card. de Luca *de iurisd. disc. gen.* Card. Petra *ad const. 4 Calisti III sect. 1 to. 5*, Bened. XIV *lib. 2 de Synod. diœces. cap. 10 num. 2, & seqq.*

ſtat, verſantur habentes ordinariam & quaſi epiſcopalem in clerum & populum iuriſdictionem cum territorio ſeparato, ſcilicet ab epiſcopale diœceſi prorſus auulſo. Hi quidem ſunt nomine & re *ordinarii locorum* & *prælati nullius* diœceſis, quum neque *in* diœceſi nec *de* diœceſi aliqua eſſe putentur (*a*): at non *diœceſani*. Diœceſim porro quum habeant epiſcopi duntaxat ſecundum canones eo ex tempore, quo ſynodus Nicæna diuiſiones parochiarum, diœceſum, prouinciarumque epiſcopalium, moribus iampridem introductas, iure ſcripto conſtituit: ideo *diœceſani* titulus epiſcoporum proprius eſt, abſurdus abbatum (*b*). Veruntamen *ordinarii locorum* notio patet latius: hoc enim nomine quum epiſcopos, tum *prælatos nullius* paſſim nuncupant recentioris diſciplinæ canones (*c*). Quocirca Tridentina ſynodus illos ab his diſtinguens, ſiquid vtriſque demandare voluit, *ordinarios locorum* nominauit generatim: dum vero cum inferioribus hiſce prælatis noluit facultates Sedis apoſtolicæ delegatas communicare, ſpeciali *epiſcoporum* verbo ſæpe vſa in decretis eſt.

II. Hoc in regno ad primariam prælatorum nullius claſſem proculdubio pertinent Archipresbyter Petiliæ, vulgo Altimuranus, Præpoſitus Canuſiæ, & Abbates Regulares Caſinenſis (*d*), Montis Virginis, SS. Trinitatis Cauenſis, S. Stephani de nemore, S. Spiritus Morroni, ſimul & S. Clementis ad Piſcariam. Prior item monaſterii Ord. Præd. terræ Balnea-

riæ

(a) Rota *dec.* 324. *num.* 1 *par.* 1 *rec.*

(b) Abbates nomine diœceſani venire ſcribit Fagnanus *in cap. accedentibus n. 29 de exceſſ. prælat.* poſt Abb. *in Clem. diœceſanis de vit. & honeſt. cler.*

(c) *Toto tit.* decretalium *de offic. & pot. iudicis ordinarii*, *cap. ordinarii locorum 3 eodem tit. in 6*, Trid. *ſeſſ. 7 de reform. cap.* 3, 5, 6, 8, 14, & 15; *ſeſſ.* 21 *cap.* 8; *ſeſſ.* 23 *cap.* 8, *ſeſſ.* 24 *de reform. matr. cap.* 1, & *ſeqq. ſeſſ.* 24 *de ref. cap.* 20, & *ſeſſ.* 25 *cap.* 10, & *ſeqq.*

(d) Huius iuriſdictio quaſi epiſcopalis, præter temporalem, late patet per totam S. Germani ciuitatem, & octo ſupra viginti oppida, ab Vrbano VIII enumerata in litteris ad Breuis formam datis die 30 Maii 1639 pro Monaſterio Caſinenſi, quas habet inſertas Benedicti XIII conſtitutio *quod inſcrutabilis* 13, *to.* 4 *contin. Bullarii Romani.*

riæ (*a*). Ad eos proxime accedunt Abbates Commendatarii, secularesque S. Angeli ad Fasanellam, Bansi, Cadossæ, Caiani, Capistrani, Carbonæ, Casollæ Valentianæ, Castellanæ, Castri Abbatis, Cerignolæ, Ciani, S. Clementis in Vomano, Controni, Corropoli, Drusii, Faræ S. Martini, Farsæ, Joppoli, Lectipaleni, Lucoli, S. Lupi, S. Marci in Lamis, S. M. Ambrosianæ, S. M. Angelorum Centulæ, S. M. de Casanoua, S. M. de Ferraria, S. M. de Succursu, Marubii, Mater Domini, Melicucchæ, S. Petri ad Curtim, Archipresbyter S. Petri regalis valli seu ad Scaphatum, Abbas S. Salui, S. Sophiæ, Tremeti, & si qui sunt alii (*b*). Tamen horum non paucis finitimi contendunt episcopi & separationem territorii & iura Ordinarii præcipua, adeo vt sæpe ac multum de iurisdictione disputauerint, certentque in dies. Pacis studio dum de Concordato memoria nostra deliberando differebatur, regiis ministris arridebat sententia pontificiorum scripto prolata, vt saluis quinque primodictis Abbatum regularium iurisdictionibus vere nullius maxime omnium conspicuis, cuncta ceterorum loca nullius angustiora, licet a Cardinalibus, Capitulis Basilicarum vrbis Romæ, equitibus Ierosolymitanis, & quouis Ordine Regularium vel Equitum obtenta, supprimerentur & vicinioribus vnirentur episcopatibus. Res tamen ad maturius remissa iudicium remansit infecta.

III. Alterum prælatorum genus eos complectitur, quibus est sine territorio separato iurisdictio in clerum & populum seu gentem alicuius ecclesiæ, aut loci exemti quidem ab episcopo, sed intra diœcesim episcopalem siti, ab eaque circumdati. Locus enim exemtus licet *de* diœcesi non sit, esse tamen *in* diœ-

(a) Vniuersum Balneariæ territorium a finitimis diœcesibus Rheginensi & Miletensi omnino seiunctum haberi, subiectumque ordinariæ iurisdictioni Prioris Dominicanorum, decreuit Benedictus XIII in *const. contentiones* 48, edita idibus Septem. 1728, *dicto to.* 4. Nunc ex rebus nuper indicatis in regia Curia Capellani maioris et Regali Camera S. Claræ Prior Balneariæ instituitur ad Regis nostri præsentationem.

(b) Videtis decretum S. Congr. Conc. relatum superius *tit.* 22 *num.* 65.

diœceſi Doctoribus videtur (*a*). Non repugnat ſane vt in alieno territorio aliquis perſonalem, quæ territorio non cohæret, iuriſdictionem habeat in perſonas ſibi ſubditas vbilibet degentes (*b*). Hinc facile intelligitur, cur ſimplex eccleſiæ aut loci, eiuſque clericorum & perſonarum exemtio eam, illumue non ſeparet a diœceſi (*c*). Huius quoque ſecundæ claſſis prælati *nullius*, ſed minus propria nuncupatione dicuntur ob iuriſdictionem, quam obtinent quaſi epiſcopalem, ordinariamque (*d*) ſuper eccleſiis, earumque perſonis a diœceſano perinde exemtis, ac ſi extra illius diœceſim exiſterent (*e*). Cuiuſmodi ſunt, Prior regiæ Baſilicæ S. Nicolai Barienſis (*f*), Protopapa regiæ item eccleſiæ S. M. de Catholica ciuitatis Rhegii (*g*), ceteri id genus. Minus inquam propria hiſce prælatis ſecundæ claſſis, quam primodictis eſt nomenclatio *nullius diœceſis*. Nam vbi Tridentina ſynodus in iis, quæ curam animarum, Sacramenta, clauſuram monialium, immunitatem eccleſiaſticam, cetera ſimiliter excepta ſpectant, pontificiam Sedis apoſtolicæ auctoritatem epiſcopis diœceſanis delegat cum expreſſa clauſula, vt ipſi ea vti valeant in locis quoque exemtis, *etiamſi ſint nullius*: loca prælatis ſine territorio ſeparato ſubiecta ſolum comprehendi, quæ in diœceſi quidem ſunt, ne inanis omnino & eluſoria fiat eiuſ-

(a) Arg. *cap. cum epiſcopus 7 de offic. ordin. in 6*, gl. in clem. *frequens de exceſſ. Prælat.* ver. *primi anni*, Fagnanus *in cap. cum contingat de foro compet. num.* 32.

(b) Card. de Luca *de iuriſd. diſc.* 20 *num.* 19 *ad* 24, & Card. Petra *ad conſt.* 2 *Eugenii III num. II*, *&* 12 *to.* 1.

(c) Rota *dec.* 334 *part.* 13 *rec. num.* 20.

(d) Eraſmus Chokier *de iuriſd. Ordinar. in exemt. par.* 4 *qu.* 67 *num.* 3, ibique Verhorſt. *in addit.*

(e) Felin. *in cap. grave de offic. ordin.* Regens de Ponte *in tr. ms. de viſitatione hoſpitalium*, *&* *ſpeciatim Incurabilium Neapolis num.* 28.

(f) Ex monimentis apud B. Chioccarell. *to.* 7 *archiv. to.* 1.

(g) Eum ab archiepiſcopo Rheginenſi exemtum cum omnimoda iuriſdictione in presbyterios, capellanos & clericos eiuſdem eccleſiæ S. M. de Catholica ad regiam collationem pertinentis, declarauit Didacus Vincentius de Vidania Capellanus Maior die 27 Maii 1726, vti conſtat ex eiuſdem Curiæ actis.

eiusmodi delegatio ; secus alia in separato territorio extra dioecesim sita, concors est Doctorum sententia (*a*). Reseruatas vero causas Romana Curia solet prælatis primi, non secundi, minusque tertii generis delegare.

IV. Duobus tantum titulis potest prælatus inferior adquirere iurisdictionem intra episcopi dioecesim, vel scilicet ex priuilegio Sedis apostolicæ, vel ex possessione immemorabili, aut centenaria legitime probata (*b*). Alterutro deficiente quiuis exemtus vel Sedi apostolicæ immediate subiectus iure non præsumitur actiuam in aliqua alienæ dioecesis parte iurisdictionem habere : a *passiua* enim exemtione nequaquam arguitur iurisdictio, quam forenses *actiuam* vocant exemtionem, a sacris canonibus longe dissentanea (*c*).

V. Ad tertium, postremumque genus pertinent, qui certo personarum generi præsunt, degentium intra alicuius monasterii vel conuentus vel ecclesiæ septa cum passiua exemptione ab episcopi iurisdictione, prærogatiua *nullius dioecesis* expertes. Quales sunt superiores regularium, & quidam secularium ecclesiarum rectores vna cum clericis, administrisque suis Sedi apostolicæ immediate subiectis (*d*). Cum vero priuilegia Regularium, de quibus inferius hoc eodem libro dicam, proculdubio realia vel mista sint, non personalia (*e*): sit,

(a) Card. de Luca *de iurisdict. disc.* 10 *in fine*.

(b) Doctores non desunt opinantes possessionem quadragenariam cum titulo colorato sufficere ad præscribendam contra episcopum iurisdictionem ecclesiasticam. Eos tamen solidissimis rationibus refellit iuris consultissimus Prosper Lambertinus, edito ea de re tractatu, antequam diui Petri solium ascendisset ; cuius auctoritatem vel priuatam secuta est, probauitque particularis Congregatio a Clem. XI deputata, tum Clemens ipse XI die 3 Ian. 1721. Eamque idemmet Benedictus XIV innouauit §. 3 decretalis suæ, quam protulit die 14 Martii 1743 in causa iurisdictionis super oppido Putiniani controuersæ inter episcopum Conuersani, & militarem ordinem S. Io. Ierosolymitani, *to.* 1 Bullarii sui *const.* 76.

(c) Ex *cit. decretali* Bened. XIV pro episcopo Conuersani §. 10.

(d) Ildephons. Clemens de Arostegui *loc. cit.* aliique superius laudati.

(e) Innoc. in *cap. dilectus num.* 4. *de capell. monachor.* Piton. *eccles. discept.* 160 *num.* 59 *to.* 4.

ſit, vt quoduis monaſterium ad ſecularis commendæ vel perpetuæ ſtatum conuerſum non amittat primæua exemtionum iura, quæ in ſecularis commendatarii perſona perinde manent, atque in ſuperiore vigebant regulari (*a*).

VI. Quoniam primæ claſſis prælati ſuo in territorio ſeparato non aliter ordinarii ſunt, quam ante ſeparationem erant epiſcopi: tota fere epiſcopali iuriſdictione (præterquam ordinis & characteris epiſcopalis) potiuntur (*b*) nedum in eiuſdem territorii vere ſeparati perſonas & loca, ſed in alias etiam capellas extra illud in aliena diœceſi exiſtentes, ſed exemtionis virtute ſibi ſubiectas, tanquam territorii ſui membra, parteſque integrantes (*c*). Quo tamen apertiora pateant ſingula eorundem prælatorum iura, bipartito iuuat ea inquirere. Alia enim a poteſtate *iuriſdictionis* promanant, alia ſacramentalem quodammodo ſpectant poteſtatem *ordinis*.

VII. Ad *iuriſdictionem* quod attinet, vt *cauſæ omnes ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoſcantur:* at vero *cauſæ matrimoniales & criminales non decani, archidiaconi aut aliorum inferiorum iudicio, etiam viſitando, ſed epiſcopi tantum examini & iuriſdictioni relinquantur;* decreuit ſynodus Tridentina (*d*). Hoc itaque iure cauſas omnes ciuiles, in quibus ſunt controuerſiæ beneficiorum; iudicant proculdubio inferiores prælati, ordinariorum nomine comprehenſi.

VIII. Ad beneficiarias quidem cauſas referenda videtur inſtitutio præbendæ pro Canonico theologo, ſacram Scriptu-

(a) Tamburrin. *de iure abbatum diſp.* 15. *quaeſ.* 11. *to.* 1, Fagnanus *in cap. in eccleſiis de capell. monachor. n.* 16, *&* 18, Card. Petra *ad conſt. Eunii III num.* 9 *to.* 1.

(b) Card. de Luca *de iuriſd. diſc.* 74 *num.* 4, & Rota apud Card. Petra *to.* 2 *ad conſt.* 6 *Alex. III ſect.* 1 *num.* 9, *&* 10, vbi de monaſterio & eccleſia monialium in diœceſi Marſicana, aliiſque eccleſiis in diœceſi Capuana exemtis, ſubiectiſque abbati Caſinenſi.

(c) Rota *dec.* 99 *num.* 4 *par.* 14 *rec.*

(d) *Seſſ.* 24 *de reform. cap. cauſa omnes* 20.

ram explicaturo, quam omnibus locorum ordinariis demandauit eadem œcumenica synodus (*a*). Simul collationes quum liberæ beneficiorum sine cura in territorio nullius existentium, tum institutiones aut pacificæ aut litigiosæ beneficiorum de iurepatronatus vi nominationum & præsentationum, quas patroni faciunt coram loci ordinario (*b*). Verum alternatione mensium, quam episcopis vere residentibus indulget Regula IX Cancellariæ *de reseruatione mensium*; nequaquam fruuntur inferiores prælati cum separato etiam territorio (*c*). Quibus tamen est cura animarum adnexa, eas ecclesias siue parochias, beneficiaue in territorio nullius separato episcopus vicinior, in exemto intra diœcesim diœcesanus præuio concursu coram synodalibus examinatoribus habendo confert, & simul œconomos, quoad vacauerint, deputat: non prælatus inferior (*d*), hic nisi priuilegium celebrandæ synodi, in eaque examinatores deligendi ab apostolica Sede habuerit, vel synodum alias legitimam congregare consueuerit (*e*). Eo sane priuilegio cumprimis potitur abbas Casinensis, trium Pontificum litteris, quas paullo superius recensui, confirmato, ex quibus manifeste patet eundem celebrare synodos consueuisse, examinatores deligere, concursum ad curas animarum instituere, concurrentes examinare atque approbare, œconomosque interea curatos deputare. Alii id quo-

(a) *Sess.* 5. *de reform. cap. eadem* 1.

(b) Qua de re iam dixi in tract. *de beneficiis cap.* 8 *de ordinariis collatoribus*, & alio *de iurepatronatus cap.* 22 *de institutionibus*.

(c) Piton. *discept. eccles.* 95 *num.* 24, Rigant. *in Reg.* 9. *Cancell. par.* 2. §. 1 *num.* 18 *to.* 2. Videsis quæ dixi in tract. *de benefic. cap.* 5 *num.* 44.

(d) Aberrat quippe Ioseph de Prosperis in *tract. de territorio separato qu.* 5, vbi studet inferiorum amplificare iura in beneficiis curatis & synodis.

(e) Multas quidem synodos a Casinensi, Nonantulano, Farfensi, S. Saluatoris maioris, ceteris Abbatibus habitas tradit Benedictus XIV *lib.* 2 *de synodo diœces. cap.* 10 *num.* 5, & 7, vbi commemorat personale priuilegium die 14 Ian. 1741 concessisse Cardinali Siluio de Valentibus, vti commendatario archimandritæ S. Saluatoris Messanensis, celebrandæ synodi aliquo in loco iurisdictionis suæ extra Messanæ vrbem.

quoque genus in regno, quos sciuerim, non item (*a*).

IX. De criminibus autem & matrimoniis cognitio quum sit prælatis inferioribus decreto Tridentino generatim ademta, solisque relicta episcopis: videntur ea simul expertes, qui separato nullius diœcesis præsunt territorio. Sunt nihilominus, qui (*b*) hosce primarios prælatos negant eiusmodi limitatione comprehensos: propterea quod eosdem expresse non memorauerit synodus ipsa, quemadmodum consueuit in aliis decretis, vbi eos afficere voluit, nominare; nec ordinariam, quæ ad coërcendos criminosos extenditur, plenamque ipsorum iurisdictionem, perspicuis, vt sane opus erat, verbis limitauit. Quicquid hinc & hinc dixerint interpretes; hæc vsu inualuit sententia, quam S. Congregatio Concilii comprobauit (*c*), vt de criminibus etiam iure suo publicam habeant cognitionem isti vere nullius prælati; instar episcoporum. Eadem enim Tridentina synodus (*d*) ecclesiarum prælatis & loci ordinario generatim demandauit correctionem, punitionemque delinquentium clericorum. De matrimoniis autem & coniugali fœdere nonnisi præuia Romanæ Curiæ delegatione, quæ ad eosdem singulis in causis dari solet, quemadmodum data nuper est ad abbatem Casinensem a S. Congregatione Concilii (*e*). Pontificias idcirco dispensationes omnes super matrimoniis

(a) S. Congr. *in Miletensi* mense Decembris 1568, declarauit abbatem SSmæ Trinitatis non posse separatim synodum celebrare, nisi constet abbatiam nullius esse diœcesis, & proprium habere territorium, atque alias legitime synodum celebrasse, Bened. XIV *loc. cit. num.* 5.

(b) Inter hos Fagnanus in *cap. accedentibus* 12 *de excessibus prælator. num.* 29, *& seqq.* Barbosa ad *cit. Trid. cap. causæ omnes*, & Ioseph de Prosperis *de territorio separato qu.* 5 *num.* 36.

(c) Card. Petra *to.* 5 *ad Calisti III const.* 4 *sect.* 2 *num.* 49.

(d) *Sess. 6 de reform. cap. ecclesiarum prælati* 3.

(e) Sacra hæc quidem Congregatio die 17 Maii 1749 nullitatis matrimonii causam inter Zachariam Mansum, & Laurentiam Ricciardelliam civitatis S. Germani spetiatim delegauit Casinensi Abbati, ejus loci ordinario. Ad ejusque litteras delegantes, vt ceteras sileam, regium exequatur accessit die 11 Augusti eiusdem anni, quod in registro Curiæ Capellani majoris prostat. Datariam Romanam ad prælatos vere nullius diœcesis cum territorio

niis contrahendis in locis eidem Casinensi abbati subiectis iure speciatim delegato exequitur idemmet abbas, eiusque generalis vicarius (*a*): id quod aliis aliorum eiusmodi abbatum vicariis minime indulgetur.

X. Monitoria excommunicationis ad res subtractas, perditasque reuelandum vt a nemine prorsus concedantur, præterquam ab episcopo, quum decreuerit Tridentinum (*b*): ea dare nequeunt inferiores prælati etiam nullius, quibus cæteroqui ius est subditos censuris ecclesiasticis coërcendi. Ab Sede apostolica proinde debent isti eorum subditi postulare monitoria in forma, vt ajunt, *significauit*, non ab episcopis vicinioribus (*c*).

XI. Iudicium de confugis asylo ecclesiastico ob excepta facinora indignis reseruatum solis episcopis est a Gregorio XIV (*d*), Benedicto XIII (*e*) & nouissimis Concordatis (*f*). His plane cautum, vt pro locis intra diœcesim exemtis ad episcopum diœcesanum, in aliis territoriis vere separatis ad episcopum viciniorem recurri eam ob rem debeat, rite declaraturum reos, qui ad loca exemta confugerint, vel *gaudere* vel *non gaudere beneficio immunitatis ecclesiasticæ*; nisi cui ex inferioribus prælatis speciatim Sedes apostolica indul-

torio separato dispensationes apostolicas super impedimentis matrimoniorum, quemadmodum & ceteras id genus litteras, dare consueuisse testantur Corradus *in prax. dispens. lib.2 cap.4 num.59, & seqq.* Rosa *de execut. liter. apost. par. 1 cap. 3 num. 34*, Fagnan. *in cap. accedentibus de excess. prælat. num.20, & seqq.* Et speciatim abbati Casinensi, eiusue vicario generali, præterea nemini, in locis eidem subiectis quascunque Romanæ Curiæ, & Sedis apostolicæ litteras dirigi & inscribi debere iussit die 30 Maii 1639 Vrbanus VIII litteris in forma Breuis, quas ex integro insertas confirmauit Benedictus XIII sua *const. quod inscrutabilis*, edita die 9 Augusti 1725, *to. 4 continuat. Bullar. Roman.* & *in appendice Conc. Rom.*

(a) Ex litteris Vrbani VIII, & Benedicti XIII paullo ante laudatis.

(b) *Sess. 25 de reform. cap. quamuis excommunicationis 3.*

(c) Barbosa *in cit. cap. 3 sess. 25 Conc. Trid.* Fagnan. *in cit. cap. accedentibus num. 47.* Gallemart. in *decl. ad cit. cap. 3 sess. 25 n.4, & 5.*

(d) In bulla *cum alias*, edita 9 Kal. Iunii 1591.

(e) In bulla *ex quo*, lata 6 idus Iunii 1725.

(f) *Cap. 2 de imm. local. art. 8.*

dulserit auctoritatem iudicandi de locali immunitate (*a*). Propera tamen confugarum extractio de ecclesia, ii vt, quoadusque erit immunitatis quæstio definita, intra carceres iudicis secularis nomine ecclesiæ detineantur, cuiusque inferioris prælati permissu probe fit (*b*). Quemadmodum & arma confugis immunitate fruentibus adimuntur a quouis ecclesiastico loci superiore, implorato etiam, vbi opus erit, brachio seculari; aut facultas adimendi ea permittitur laico magistratui eam petenti, præmissa protestatione, id ne vergat in pœnam sanguinis (*c*). Idem iuris quod ad licentiam perquirendi res contra banna in locis immunibus, præterquam in claustris vel conseruatoriis monialium, abditas seruatur (*d*).

XII. Ecclesiasticos subditos æque ad reuelanda bona, vt in libro census communis, quem vulgus *catastum* appellat, describantur, cogunt inferiores etiam prælati, quum locorum Ordinarii sint (*e*): atque ad persoluendam laicis exactoribus quotam libro census sibi taxatam, concedentes brachium ecclesiasticum quod ad executionem tantummodo realem (*f*).

XIII. Armata familia, officialibus, executoribusque opus quum habeant qui iuri dicundo præsunt: lex Concordatorum (*g*) nedum episcopis, sed ceteris locorum ordinariis quasi episcopali iurisdictione præditis indulsit laicum vnum actorum magistrum & cursores; eorumque personas, donec in famulatu Curiæ ecclesiasticæ permanserint, exemtas ab laicali foro in causis ciuilibus, criminalibus & mistis citra pœnam capitis vel triremium voluit. In tabula inde cursorum singulis regni diœcesibus adsignatorum, data die 2 Iunii 1741 a Plenipotentiariis Papæ, Regisque nostri, cautum expresse, vt abbas

(a) Eam a S. Congr. Immunitatis olim abbati Casinensi ad decennium indultam, tradit Riccius *in synopsi* ver. *abbas*, & ver. *extractio*. At eadem S. Congr. die 28 Febr. 1673 quendam eiusdemmet abbatis sententia extractum, non vigente indulto, fore ad ecclesiam restituendum respondit.

(b) Ex Concordatis *cit. cap.* 2. *art.* 1. (c) Ibidem *d. cap.* 2. *art.* 24.

(d) *Loc. cit. art.* 25. (e) Ex Concord. *cap.* 1 *art.* 1.

(f) Ibidem *cap.* 1 *art.* 9.

(g) Concord. *cap.* 3 *de imm. person. num.* 5, 9, & 10.

bas Casinensis tres, binos alii nullius dioecesis abbates Montisuirginis, SSmæ Trinitatis Cauensis, S. Stephani de nemore, S. Spiritus Morroni, & S. Clementis ad Piscariam haberent: ceteris vero exiguis regni ecclesiis, abbatibus, prælatisque item nullius dioecesis Tribunal mistum singulos, binosue cursores adsignaret, quoad proposita earum suppressio non fiet. Quemadmodum reapse binos ab eodem Tribunali obtinuere archipresbyter S. Petri regalis valli; & abbas commendatarius S. M. Angelorum terræ Centulæ, aliique deinceps.

XIV. Visitandi ecclesias, personasque ius quidem est prælatis inferioribus (*a*) locorum ordinariis, eas etiam, quas ipsi in aliena dioecesi habeant ad territorium separatum accessiones (*b*). Omnes tamen ecclesiæ seculares nullius quoque dioecesis vt ab episcopo viciniore vel ab eo, quem prælatus semel in prouinciali synodo delegerit, tanquam Sedis apostolicæ delegato visitentur, iussit Tridentina synodus (*c*). Itaque vera separatio territorii nequit ex Tridentino decreto episcopalem visitationem arcere (*d*): sed expressum tantummodo Sedis apostolicæ priuilegium post comitia Tridentina largitum, quod prælato loci omnino exemti omnimodam iurisdictionem ordinariam & delegatam *priuatiue quoad alios ordinarios & dioecesanos* demandauerit (*e*). Loca etiam pia, quæ ab laicis administrantur, omnes eorum ordinarii, non aliter quam episcopi, visitant quod ad spiritualia tantum: deputatosque simul ecclesiasticos ad gratis videndas administratorum rationes destinant (*f*).

XV. Vt

(a) Trid. *sess. 7. de reform. cap. locorum ordinarii* 8.

(b) Card. de Luca *de iurisd. disc.74 n.4*, & Card. Petra *to.2 ad const.6 Alex. III num. 9, & 10*, vbi a Rota pluries decisum traditur abbatem Casinensem potiri iure visitandi ecclesiam, monasteriumque monialium in dioecesi Marsicana, alias item ecclesias intra fines Capuanos ab illis dioecesanis exemtas.

(c) *Sess. 21 de reform. cap.* 8, & clarius *sess. 24 de reform. cap. 9.*

(d) Vti recte sentiunt Barbosa *ad cit. cap. 9 sess.* 24, Fagnanus *in cap. graue num. 19 de off. ord.* alibique, & interpretata non semel est S. Congr. Conc. apud Card. Petr. *to. 5 ad const.* 4 *Calisti III num.* 142, contra Crispin. *de visitat. pastoral. par. 1. §. 13. n. 39.* Gratian. *discept. 212 n. 30*, & alios. (e) Card. Petra *loc. cit.* (f) Ex Concord. *cap. 5 art. 1. & 2*

XV. Vt Apoſtolorum limina ſingulis trienniis, qui intra Italiam, Inſulaſque adiacentes Siciliæ, Sardiniæ, Corſicæ ſint; vel quinquenniis, qui reliquas incolant regiones remotiores; viſitent aut perſonaliter aut per ſpecialem procuratorem, & eccleſiæ ſtatum, eccleſiaſticamque diſciplinam cleri, populique ſui Romano Pontifici ſeu S. Congregationi Concilii referant abbates, prælatique territorium ſeparatum habentes: alias ſint ab ingreſſu eccleſiæ interdicti, atque ob officio ſpirituali & temporali & fructuum perceptione ipſo facto ſuſpenſi, ſanxit Benedictus XIV (*a*). Hic ad eos primus omnium Xyſtinam de epiſcopis ſacra limina viſitaturis conſtitutionem extendit, iuſſitque vt iidem ipſi, antequam ineant abbatiæ poſſeſſionem, iurent vel in manibus primi Cardinalium diaconi in vrbe, vel Nuntii, Legatiue apoſtolici extra vrbem, ſe limina Apoſtolorum viſitaturos, aliaque geſturos iuxta formulam iuramenti eadem ſanctione præſcriptam.

XVI. Qui hiſce Papæ iuſſionibus obtemperauerint, eos poſſe benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus ſibi ſubditis in mortis articulo per alios etiam impertiri, conſtituit idemmet Benedictus XIV (*b*).

XVII. Prædicationis munus epiſcoporum eſſe præcipuum dixere Patres Tridentini (*c*): tamen commune cum prælatis vere nullius eſt, qui propterea concionatores deputare ad ſeparati territorii loca, eoſque cum benedictione ad prædicandum mittere, vt moris eſt, valent (*d*). Confeſſarios quoque approbandi ius eſt iſtiuſmodi prælatis, vtpote ordinariæ ipſorum & quaſi epiſcopali iuriſdictioni adnexum (*e*). Hactenus de mera *iuriſdictionis* quaſi epiſcopalis poteſtate: altera *ordi-*

nem

(a) In conſt. *quod ſancta Sardicenſis* 7, die 23 Nou. 1740, *to.* 1 *Bullarii*.

(b) Conſt. *pia mater* 54 die 5 Aprilis 1747, *to.* 2 eiuſdem Bullarii.

(c) *Seſſ.* 24 *de reform. cap. prædicationis* 4.

(d) Ex conſonis Rotæ deciſionibus, & S. Cong. Conc. decretis apud Pignatell. *to.* 2 *conſult.* 26 *num.* 27.

[e] Barboſa *ad Conc. Trid. ſeſſ.* 23 *cap.* 15 *de ref. num.* 19, & Rota *in Teatina iuriſd.* 14 *Martii* 1708 §. *ponderabant coram Card. Scotto.*

nem attingens mox enucleanda superest.

XVIII. *Ordinis* episcopalis potestate carere omnino inferiores prælatos, non est qui neget. Quod tamen ad nonnullas functiones ab eodem ordine promanantes, quæ valeant non episcopis delegari; conditio primariæ classis prælatorum cum territorio separato, quam reliquorum, est potior. Enim vero primam tonsuram, ordinesque minores conferunt quidem abbates solum regulares cum territorio separato suis duntaxat subditis regularibus (*a*): dummodo ipsi & in sacerdotali ordine sint, & solemnem ab episcopo benedictionem susceperint (*b*), quam debent intra annum ab electionis die accipere (*c*). Seculares tamen sibi subditos relinquunt diœcesanis episcopis ordinandos iidem abbates regulares, aliique simul prælati vere nullius diœcesis: quippe qui neque literas dimissorias pro clericorum secularium ordinatione ad episcopos dare, neque ab episcopis vicissim eas accipere valeant, ut subditos alienos clericali tonsura & minoribus ordinibus initiatos faciant, nisi ab apostolica Sede post concilium Tridentinum obtinuerint priuilegium expressum & clarum (*d*). Quandoquidem indulsit commendatario abbati S. Mariæ Farfensis, & S. Saluatoris maioris Vrbanus VIII, & Primicerio S. Marci Venetiarum Alexander VIII (*e*) priuilegium conferendi tonsuram, ordinesque minores. Sed concedendi dimissorias facultatem adeptus est abbas Casinensis a Xysto V, & Cauensis a Paulo V (*f*). Itaque id aliis, qui simile priuilegium non ostenderint, non licet. Idem dicendum de dispensatione super

(a) Trid. *sess.* 23 *reform. cap. abbatibus* 10, quo derogatum est decretali Alexandr. IV in *cap. abbates* 3 *de priuil. in* 6.

(b) Alex. III in *cap. statuimus* 1 *de supplenda neglig. prælat.*

(c) Ex Benedicti XIII. const. *commissi nobis* §. *quo vero ad abbates*, impressa *in appendice Concilii Romani*.

(d) Rota coram Seraphino *dec.* 985, S. Cong. Concilii iussu Clementis VIII, quæ improbauit præcedentem anni 1572 declarationem abbatibus fauentem, & Fagnan. *in cap. aqua de consecrat. eccles. num.* 8. *ad* 19.

(e) Benedictus XIV *lib.* 2 *de synodo diœces. cap.* 10 *n.* 10.

(f) Vti Fagnan. tradit in *cap. significasti de officio archidiaconi n.* 25.

ſuper interſtitiis, quam impertiri poterunt inter ordines tantum minores prælati ordinandi poteſtate præditi: ſecus inter ordines maiores. In his enim perinde prælatis nullius, ac ſuperioribus Regularium diſpenſandi ius non eſſe, id niſi vſu ipſi præſcripſerint, commonent DD. (*a*).

XX. Sacramentum Chriſmatis (*b*) quoque miniſtrandi poteſtatem largiti ſunt abbati Caſinenſi Xyſtus V, Vrbanus VIII, Innocentius XI, & Benedictus XIII (*c*): tum abbati Montis Virginis Clemens XII anno 1732 (*d*).

XXI. Alii, quibus nec confirmandi nec ordinandi priuilegium expreſſum Papa conceſſerit, ſacra olea a quolibet epiſcopo conſecrata accipiunt, & quem ipſi maluerint, epiſcopum adſciſcunt, diœceſano vel viciniore etiam poſthabito, ad exercenda in ſuo ipſorum territorio ſeparato nullius diœceſis pontificalia & Sacramentum Chriſmatis populo miniſtrandum & Chriſma ſimul conficiendum (*e*). Finitimæ enim diœceſis epiſcopus aut vicinior in ſeparato ab ea territorio ſine illius prælati conſenſu ius non habet Chriſma in eo miniſtrandi vel conficiendi (*f*).

XXII. Benedictionem quoque pontificalem ſuper populum poſt miſſarum ſolemnia & veſpertinas, matutinaſque laudes iidem, nonniſi ex priuilegio, largiuntur in eccleſiis exemtis, quæ ſibi pleno ſint iure ſubiectæ: ſecus alibi aut per vias, vbi id etiam ipſum non erit indulto clare conceſſum (*g*). Quod

(a) P. Gaudentius de Ianua *de viſit. cap.* 5 *dubit.* 12 *n.* 17 *circa fin. tom.* 1.

(b) In *ſeq. lib.* 2 *tit.* 5 *num.* 29, *& ſeq.* ediſſeram fuſius, an extraordinario & delegato iure iſtud Sacramentum presbyteri ſine epiſcopali charactere conferre poſſint.

(c) In ſupra cit. bulla *quod inſcrutabilis*, lata die 9 Auguſti 1725, *tom.* 4. *continuat. Bullarii Romani*.

(d) Vti teſtatur P. Gaudentius de Ianua *loc. cit. n.* 21.

(e) Card. Petra *tom.* 3 *ad conſt.* 5 *Innocentii IV n.* 29, *&* 30, *&* P. Gaudentius *loc. cit. n.* 19.

(f) Fagnan. *in cap. cum veniſſet* 1 §. *per frontis n.*7 *de ſacra vnctione*, & Nicolius *in floſcul. ver. nullius n.* 8.

(g) Alexander IV *in cap. abbates* 3 *de priuileg. in* 6, & Benedictus XIV *in conſt. exemplis* 48, edita 19 Martii 1748, *tom.* 2 *Bullarii*, vbi ritus impertiendæ pontificalis benedictionis præſcribitur.

abbati Montis Virginis Vrbanus VIII tribuit (*a*). In missis tamen priuatis ii ne trinam impertirentur benedictionem, inhibuit Alexander VII (*b*).

XXIII. Ornamentis pontificalibus, scilicet mitra, baculo pastorali, cruce, annulo & sandaliis, abbates, prælatosque non omnibus omnes consueuit apostolica Sedes insignire: quos, vbi erunt ab episcopis exemti, mitra quidem phrygiana, aureisque filis acu subtexta, sed sine gemmis, laminisque aureis aut argenteis, vti posse in prouincialibus, diœcesanisque synodis; non exemtos alba tantummodo mitra: in aliisque locis vtrosque seruare, vbi ea vti velint, fines indulti debere, constituit Clemens IV (*c*). Ceterum festis tantum diebus pontificalium vsus eisdem licet ad expressum indulti tenorem, cum limitationibus a S. Congregatione Rituum probante Alexandro VII indicatis die 27 Septembris 1659 (*d*).

In primis scilicet hæc ait, *super altari*, in quo sacra erunt facturi, *septimum* nequaquam apponant *candelabrum*. 2, *Cathedram*, seu *sedem fixam* & permanentem in eorum ecclesiis ne detineant, sed tribus ipsis diebus, quibus ex antiquis decretis tantummodo pontificaliter celebrare est iis permissum, mobili sede seu cathedra vtantur, quam nihilominus simplici serico panno coloris festiuitati congruentis obducere poterunt, non auro contexto, aut phrygio, seu basilico opere exornato. 3, *Baldachinum* adhibere supra sedem poterunt non pretiosum aut aureum, sed simplex, & eo, quod altari superimponitur, materia & opere inferius. Ad ipsam autem per duos tantum gradus in presbyterii superficie stratos ascendatur. 4, Non *abacum* alium præter *paruam mensam*, & in cornu epistolæ parare faciant, in qua *duo candelabra* cum candelis, necnon mitra, calix, missale, thuribulum, nauicula,

(a) Vrb. VIII in *const. ecclesiæ* apud Card. Petra *tom.* 3 *fol.* 149.

(b Laudatus a Bened. XIV *in modo dicta const.* 48.

(c) *In cap. vt apostolica 6 de priuileg. in 6*, quod innouauit Benedictus XIV *in const. causarum* 40 §. *si autem*, edita die 16 Nouembris 1747, *tom.* 2. *Bullarii sui.*

(d) Apud Monacell. *tom.* 2 *tit.* 13 *form.* 4 *n.* 34, Murator. *dissert.* 71.

la, & reliqua ad celebrationem necessaria collocentur. Prope vero mensam eandem parieti hærens baculus pastoralis aptetur. 5, *Dies* vero, quibus solemniter ipsis operari conceditur, sint *de præcepto festiui*, vel alii, in quibus ipsos pontificaliter celebrare *festiuitatis ratio* exigat, nempe *patroni loci*, *fundatoris* ordinis, *tituli & dedicationis ecclesiæ*. Abstineant autem ab huiusmodi pontificalium vsu in officiis, & missis defunctorum quocunque die etiam festiuo, & de præcepto. 6, Ad ecclesiam accedentes licet pontificaliter diuina peracturi, & iisdem absolutis ab altare recessuri a solis canonicis, vel monachis (vt mos est episcoporum) *ne associari* se sinant. Præter *duos* sacrificii *ministros*, diaconum nempe euangelii & subdiaconum epistolæ, *duo alii* tantum diaconi cum dalmaticis, & *vnicus presbyter* cum pluuiale eis assistant. *Duo* insuper *capellani*, qui de mitra & baculo, ac totidem acolythi pro candelabris inseruiant. Præterea sex alii canonici vel monachi, duo scilicet pluuialibus, duo planetis, totidemque tunicellis induti diuinis huiusmodi interesse valeant, qui tamen non in sedibus, seu stallis choralibus, sed in scamnis absque postergalibus panno viridi laneo coopertis situi congruo accommodatis, moxque illinc remouendis consideant. *Mitram* pretiosam, nisi illis expresse a S. Sede indultam, non adhibeant. Sub mitra *pileolum* nigri tantum coloris induant. *Baculum* pastoralem albo velo appenso deferant: ab iisque & aliis *pontificalibus*, etiam de Ordinariorum licentia *extra ecclesias* sibi subiectas prorsus abstineant, & neque in *processionibus*, quæ ab eorum ecclesiis per vias extra ambitum vel parochiam ducuntur, insigniis prædictis vtantur vel penes se præferri faciant. 9, Regulares *rochettum* non deferant, nisi ex tali ordine fuerint, cui indumentum huiusmodi competat. 10, *Inuitati* ad ecclesiam *exemtam* nec in illa pontificalibus vti valeant, nec ii, qui *non* fuerint abbates *perpetui*, vel *benedicti* in propriis ecclesiis vti possint priuilegio perpetuis abbatibus, vel alias benedictis indulto. 11, *Sacras ve-*

stes ex altare non sumant nisi pontificaliter diuinis vacaturi. 12, *Indulgentias* impartiri vel publicare non audeant absque expresso S. Sedis indulto. *Pontificales benedictiones* cum trina crucis productione in *missis tantum pontificalibus*, necnon *vesperis* & *matutinis* pontificaliter itidem celebrandis licere sibi tantum meminerint. Priuatim vero populis, quamuis pleno iure subiectis, nisi expresse ipsis permissum fuerit, etiam pontificalibus induti per ecclesiam incedentes, benedicere non praesumant. 14, *Praesente episcopo* sine speciali Sedis apostolicae permissu, etiam pontificaliter celebrantes, a benedictionibus cessent. 15, Si *episcopus* aderit, ipsius *sedes* in cornu euangelii *vno* saltem *gradu eminentior abbatiali* est erigenda, haecque altero gradu humilior, vt dictum est, in cornu epistolae collocetur. A latere episcopi canonici cathedralis, prope abbatem canonici vel monachi monasterii & abbatialis ecclesiae considerant. Confessionem cum celebrante episcopus faciat, isque thus thuribulo imponat, euangeliorum textum osculetur, & populo solemniter (quamuis abbas ipse pontificaliter celebret) benedicat. Episcopus praeterea trino ductu, & immediate canonici cathedralis duplici, moxque abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde canonici vel monachi abbatialis ecclesiae vnico tantum ductu thurificentur. 16, Abstineant tamen *episcopi*, vbi consuetudo contraria non viget, a *frequenti* huiusmodi *accessu* ad ecclesias exemptas in similibus actibus, vt liberius abbates valeant suis vti priuilegiis. 17, In *ordinationibus* canonicorum, clericorum, monachorum, necnon in *vestitionibus* monialium, & emissione *professionis* earundem etiam pleno sibi iure subiectarum, in *benedictionibus sacrae supellectilis*, ceterisque actibus (missarum, vesperarum, & matutinorum solemnibus ter tantum in anno, vt praefertur, exceptis) neque in ecclesiis, oratoriis, aliisque locis tam publicis, quam priuatis quantumuis exemptis, eisdemque abbatibus pleno iure subiectis mitram, baculum, & quaeuis alia *pontificalia* insignia, nisi de expressa Sedis apo-

sto-

ſtolicæ conceſſione adhibeant. 18, *Eccleſiaſticam ſupellectilem* pro ſeruitio duntaxat ſuarum eccleſiarum, vel monaſteriorum benedicant. 19, Reliqua *pontificalia extra loca* ipſis abbatibus ſubiecta, vel pro ſeruitio eccleſiæ alienæ, aut in ſubditos pariter alienos, etiam de licentia ordinariorum exercere non valeant, puta *campanarum benedictiones*, *calicum*, & ſimilium, in quibus ſacra adhibetur vnctio, necnon *minorum ordinum* collationes. 20, *Concionatoribus*, qui eorum ſubditis verbum Dei prædicandi onus acceperint, *benedictionem* elargiri non præſumant: ſed epiſcopis, quibus ius huiuſmodi priuatiue competit, omnino dimittant. 21, In *miſſis priuatis* quoad indumenta, cœrimonias, miniſtros, altaris ornatum, & benedictionis largitionem a ſimplici ſacerdote non diſcrepent; ac proinde ſacras veſtes induant in ſacriſtia, neque vtantur *cruce pectorali*, vnico ſint contenti miniſtro, aquam cum pelui & vrceolo argenteis ſibi miniſtrari non ſinant, duaſque tantum candelas ſuper altare adhibeant.

Tum petente Abbate Caſinenſi eadem S. Congregatio die 20 Iunii 1660 rite declarauit ad §. 5, peculiare priuilegium adhibendi pontificalia ſine baldacchino extra feſtos dies *in exequiis virorum nobilium* ex Alexandri II indulto ſuffragari tantum Cauenſi monaſterio; nec ad alia monaſteria extendi. Ad 6, cenſuit *aſſociationem abbatis* ad eccleſiam pontificalia peracturi inſtar epiſcoporum permittendam eſſe non extra ſed *intra ſepta* monaſterii. Ad 7, cenſuit indulgendos fore quatuor alios miniſtros cotta indutos præter expreſſos in decreto. Ad 8, quoad *mitram* ſeruandam eſſe diſpoſitionem *cap. vt apoſtolicæ de priuil. in 6*; quoad *baculum* vero ſeruandum eſſe decretum. Ad §. 17, cenſuit indulgendum, vt *mitra* tantum vtantur in actu ordinationum & benedictionum cum ſacro oleo. Ad §. 19, quod ad benedictionem ſacræ ſupellectilis pro aliena eccleſia mandauit exhiberi indultum authenticum ex archiuio apoſtolico, ac interim abſtineri. In reliquis ſeruandum eſſe decretum. Quæ omnia Pontifex idem approbauit.

XXIV.

XXIV. Ex hucusque dictis videtur quasi episcopalis abbatum, prælatorumque dignitas referre speciem veterum chorepiscoporum; quos a quarto vsque ad vndecimum seculum habuit ecclesia quum græca tum latina; ita dictos, quia in vicis, oppidisque residerent (*a*). Sicuti enim tradit S. Leo M. (*b*), quamuis chorepiscopis consecrationem sine pontificatus apice habentibus plurima ministeriorum dispensatio cum episcopis esset communis, quædam tamen ecclesiasticis regulis prohibebantur eis: præsertim presbyterorum, diaconorumque ordinatio, virginum, altariumque benedictio & consecratio, baptizatorum confirmatio, chrismatis confectio, publica pœnitentium reconciliatio, formatarumque missio epistolarum. Cum vero iidem ipsi episcopalia sæpe iura inuaderent, præscriptosque fines transilirent: de Gallia primum Leone III, & Carolo M. consentientibus sunt in seculi octaui exitu eliminati (*c*); dein seculo XI eiecti vndique pontificia Damasi II auctoritate (*d*). *Nam non amplius, quam duos ordines inter discipulos Domini esse cognouimus*, aiebat Damasus, *idest duodecim Apostolorum & septuaginta discipulorum: vnde iste tertius processerit, funditus ignoramus; & quod ratione caret, extirpari necesse est.*

XXV. Dignitates eiusmodi abbatum, prælatorumque (exceptis Regularibus per suffragia eligi solitis) adpellantur *consistoriales*, vbi earum reditus valorem annuum ducentorum florenorum auri excedant, vel in antiquissimo Cameræ apostolicæ libro beneficiorum consistorialium descriptæ, taxatæque sint; quippe quas Papa per schedulam in consistorio Cardinalium datam confert (*e*). Promotione autem cuiusque ipsorum in Consistorio pronunciata, vacant in Curia ipso facto beneficia, quæ iidem ante obtinebant, nisi vno eodemque promo-

(a) χώρος enim græce apud latinos vicum, agrum, pagumue sonat.

(b) S. Leo *in can. quamuis 4 dist. 67*, & S. Isidorus *lib. 2 de eccles. offic. cap. 6.*

(c) Fleury *part. 1 Instit. cap. 18 n. 5, & to. 10* Capitular. *pag.* 379.

(d) *In can. chorepiscopi 5 dist. 68, ex ep.* 4 Damasi ad episcopos Africæ.

(e) *Ex Reg. 2 Cancellariæ*, ibique Rigant. §. 2 *to.* 2

motionis tempore Papa retentionem indulserit (*a*). Qua in re par episcoporum conditio & abbatum est, quemadmodum in aliis quoque nonnullis.

XXVI. Realem porro immunitatem a vectigali præsertim frumenti, farinæque largitur lex Concordatorum (*b*) omnibus locorum ordinariis, etiam non episcopis, tam si resederint, quam si suis absfuerint ecclesiis, pro numero tamen, indigentiaque famulorum, quos ipsimet alere consuescant, atque in residentiæ loco relinquant præsentes: simul pro modo eleemosynæ panis, quæ vt pauperibus subditis suppeditetur, curent iidem ipsi absentes prælati. Factum inde, vt in taxa consensu Nuntii apostolici, & vnius ex Præsidentibus regiæ Cameræ Summariæ die 1 Decembris 1742 constituta de farinæ, panisque immunitate, quæ sit singulis episcopis, ordinariisque regni concedenda; abbas & ordinarius Casinensis eam sibi pro modiis 178, Cauensis pro 100, archipresbyter Aquæuiuæ pro 39, & archipresbyter Casæmaximæ pro 42 obtinuerint adsignatam; ceteri autem abbates, prælatique, qui locorum ordinarii sunt quum seculares tum regulares, specialem pariter taxam expectare debeant.

T I T. XXV.

De Iudicibus ordinariis, & delegatis, synodalibus, & conseruatoribus.

1 *Suo iure iudices ordinarii, alieno beneficio delegati iurisdictionem, arbitri notionem solam habent.*

2 *Episcopi, prælatique inferiores, tum metropolitæ, primates & patriarchæ, eorumque vicarii ordinaria iurisdictione potiuntur.*

3 *Suam aliis potest ordinarius delegare iurisdictionem, delegatus non item, nisi a Papa datus sit non requirente industriam personæ.* 4 Pon-

(a) Rigant. *in Reg. 1 Canc.* § 7 *num.* 8, 189, & 199 *vo.*

(b) Concord. *cap.* 1 *de imm. reali art.* 15.

4 *Pontificiæ delegationes nonniſi Dignitatibus , Perſonatibus , & Canonicis cathedralium , vel iuriſperitis in ſynodo , vel ab epiſcopo cum conſenſu Capituli deſignatis mandantur .*

5 *Pluribus in ſolidum , quam ſingulis mandata ſua Pontifex plerunque delegat .*

6 *Delegatus quum nequeat fines mandati tranſilire , partibus debet initio delegationem nunciare , dein rite procedere .*

7 *Ab inferioribus delegatus ſuam nequit ſententiam exequi , ſecus delegatus a Papa vel Principe . Vterque ſuum ſemel expletum vel extinctum officium non reſumit , at cœptum rite iudicium proſequitur poſt delegantis obitum.*

8 *Suſpectos recuſare delegatos poſt litem conteſtatam nonniſi ex nouis cauſis licet , arbitrorum ſententia diſcutiendis .*

9 *A delegato ad delegantem recte appellatur .*

10 *Conſeruatores priuilegia regularium , aliorumque exemptorum ab iniuriis & violentiis tuentur , nullam aliam in eorum cauſis iuriſdictionem habentes .*

11 *Conſeruatoris officium non aliis , præter quam epiſcopis , abbatibus , dignitatibus , vel perſonatibus ad quinquennium delegatur , in perpetuum pro vniuerſitate ſtudiorum , locis regularium & hoſpitalibus .*

12 *Regulares , nonnullæque ſtudiorum vniuerſitates arbitrium habent eligendi ſibi conſeruatorem nonniſi ex iudicibus ſynodalibus , vbi adſint .*

MOre maiorum iudices vel *ſuo iure* vel *alieno beneficio* poteſtatem habere iudicandi tradit Iulianus Ictus (*a*), vnde præcipuum inter *ordinarios & delegatos* iudices oritur diſcrimen. *Ordinarii* ſane dicuntur , qui in magiſtratuum (*b*), iudicumque ordinem adleguntur , ſtatim ac digni-

(a) Iulian. in *l. more maiorum* 5 *D. de iuriſdict.*

(b) Magiſtratus quidem ſunt nomine & re omnes ordinarii iudices, quos ex Diocletiani conſtitutione ad ius dicendum obſtringi , vt ipſi ne darent (vt olim moris erat) iudices, præterquam in cauſis leuioribus , vbi grauioribus detinerentur negotiis, patet ex *l.* 2 , & *vlt. C. de pedaneis iudicibus .*

dignitatem vel officium, cui adnexa irreuocabili conditione ſit iuriſdictio, adepti ſint: itemque *natiui*, quia perſonam in iure dicundo legitimam iidem ipſo facto ſine cuiuſpiam mandato adſumunt. *Delegatis* vero ſeu *datiuis* extra ordinem legitimorum magiſtratuum ſine dignitatis conceſſione ad iudicandum adſumtis ipſimet ordinarii mandant iuriſdictionem plerunque limitatam ad vnam, pluresue cauſſas; quandoque generalem ad vniuerſas vice magiſtratus definiendas (*a*) cum miſto imperio, quod iuriſdictioni cohæret: quia iuriſdictio, quæ priuato etiam mandatur, ſine modica coërcitione nulla eſt (*b*). Siqui enim habeant mandatam ſibi ſolummodo notionem, nudamque iudicandi facultatem, ſententiæque prolationem ſine vllo imperio & coërcitione & ſine poteſtate exequendi ſententiam; non pro tribunali ſedentes, ſed de plano diſceptantes, ſuumque ferentes iudicium: eos maluit *datos* iudices aut *arbitros*, quam delegatos appellare ius ciuile (*c*). Exinde Innocentius III (*d*), cum eoque canonum interpretes ſcite diſtinguunt ab executore delegato iudicem cognitorem, auditoremque iuriſdictione expertem.

II. Secundum canones ordinarii cauſarum eccleſiaſticarum iudices quum ſint in primo gradu epiſcopi in ſuis quique diœceſibus, ſuppareſque prælati inferiores; tum in ſecundo metropolitani, atque in ſuperioribus primates & patriarchæ; in ſupremo tandem Romanus Pontifex, tanquam ordinarius ordinariorum: omnes generatim cauſas ad ſuum cuiuſque dignitatis officium pertinentes cum iuriſdictione, miſtoque imperio cognoſcunt iure ſuo, quotieſcunque velint per ſeſe (*e*). Quoniam vero grauioribus reipublicæ, curæque animarum negotiis detenti tantam priuatarum litium molem non ſuſtinere valent, ſuas aliis conſueuerunt iuriſdictionis

(a) *L. 1, & 4 D. de offic. eius, cui mandata eſt iuriſdictio.*
(b) *Dict. l. 1 in fine, & l. 5 D. eod. tit.*
(c) *L. 1, & ſeqq. C. de pedaneis iudicibus.*
(d) Innoc. III in *cap. ſuper 27 §. 1 de officio & pot. iud. deleg.*
(e) Ex toto Decretalium *tit. de officio iudicis ordinarii.*

vices demandare. Eosque ordinarios fere iudices creant, dum iis stata committunt officia magistratus pleno iure vel singulatim, vel vna cum collegis exequenda in ecclesiastico foro. Hinç perpetua vrbis Romæ tribunalia, Curiæque metropolitarum, episcoporum, abbatum, eorumque vicarii generales, de quibus in *sequ. tit.* ordinaria fungi iurisdictione putantur, quam in libro III edisseram.

III. Heic nonnulla tamen delibare de iudicibus delegatis operæ prætium est, vt potiora, quæ eorum & delegantium personas, simul officium, vsum potestatis, durationemque spectant, iura prænoscantur. Quilibet sane ordinarius iurisdictionem suam siue contentiosam siue voluntariam potest aliis delegare: quum facere per seipsum, quod quisque per alios facit, videatur (*a*). At vero delegatus alteri auctoritatem delegandi non habet, præterquam delegatus a Papa (*b*) vel Principe (*c*). Delegatus ideo apostolicus renitentem compellit subdelegatum suscipere subdelegationem (*d*), quam semel inceptam nequibit amplius reuocare (*e*). Et sicui personaliter & per seipsum exequi negotium Papa mandauerit, eum subdelegare adhuc posse Innocentius III rescripsit (*f*): dummodo partes consenserint, exceptis tantum causis, vbi fidem, industriamque personæ Papa delegans eligat (*g*).

IV. Nonnisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, aut cathedralium Canonicis caussas ab Sede apostolica, eiusque Legatis delegari posse, Bonifacius VIII statuit (*h*). Quum autem minus idonei inter eos ab isto munere

sint

(a) *Cap. qui facit 72 de reg. iur. in 6.*
(b) *Cap. cum te consulente 18, & cap. super 27 de off. & pot. iud. deleg.*
(c) *L. a iudice 5 C. de iudiciis.* (d) *Cap. pastoralis 28 de off. delegati.*
(e) *Cap. venerabili 37 eodem tit.* (f) *In cit. cap. super 27 eod. tit.*
(g) Quod placuit Gregorio IX in *cap. quoniam fin. § is autem, & §. ceterum eod. tit.* Hinc episcopi solent vicariis suis speciatim demandare facultatem exequendi litteras apostolicas ad ipsos episcopos nedum datas, sed etiam dandas, & iurisdictionem ab Sede apostolica vel decretis Tridentinis delegatam, vel specialibus rescriptis delegandam, nisi electa episcopalis personæ industria erit, Fagnan. *in cap. quoniam de offic. deleg.* Rosa *de execut. liter. apost. par. a cap. 5.* (h) In *cap. statutum 11 de rescriptis in 6.*

ſint arcendi : cautum eſt concilio Tridentino (*a*), vt vnaquæque diœceſis quatuor ſaltem, pluresue habeat viros, mododictis ornatos qualitatibus, iuriſque peritos, in diœceſana vel prouinciali ſynodo deligendos, reſeruato epiſcopis iure ſubrogandi cum Capituli cathedralis conſilio alium in alicuius mortem obeuntis locum, quoaduſque noua ſynodus celebrabitur, quibus tantum, locorumque Ordinariis, præterea nemini cauſſas quum apoſtolica Sedes, tum Legati vel Nuntii eiuſdem delegent iudicandas: alioquin ſubreptitiæ, irritæque cenſeantur non illis, ſed aliis mandatæ commiſſiones. Hi vulgo *iudices* appellantur *ſynodales*. Nimia quidem ſynodorum raritas fecit, vt S. Congregatio Concilii Tridentini interpres dubitantibus ea de re epiſcopis reſponderit conſultiſſime ſubrogationem non vnius vel alterius, ſed omnium eiuſmodi iudicum ab epiſcopis eſſe cum Capituli conſilio faciendam. Tam prouidam legem fruſtrata eſt ſæpiſſime non minus negligentia epiſcoporum in eis eligendis, eorumque nominibus Romano Pontifici, quod iuſſit etiam Tridentinum, ſignificandis, quam abuſus protonotariorum non participantium. Iſtis tanquam in eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, licet immerentibus, ineptiſque plerunque ad ius dicendum, quia inconſulto ipſi creantur; cauſſarum iudicia ab Romana Curia delegari conſueuiſſe, abhorrens optimus Papa Benedictus XIV (*b*), antedictas Bonifacii VIII, Patrumque Tridentinorum conſtitutiones innouauit, quatenus epiſcoporum ſinguli idoneos, proboſque iudices vel in ſynodo vel extra cum conſilio Capituli eligant omnino quatuor, pluresque pro diœceſis amplitudine; eorumque nomina ſummo Pontifici, eiuſque ſupplicum libellorum Secretario renuncient, vigilaturo, aliis ne inde in poſterum cauſæ committantur. Idemque docet (*c*) non adeo neceſſarium epiſcopo eſſe Capituli conſilium in ſubro-

(a) Trid. *ſeſſ.* 25 *de reform. cap.* 10.

(b) Bened. XIV in ep. encyclica die 26 Auguſti 1741, ſeu *conſt. quamuis paterna* 28 *to.* 1 Bullarii eius, regio placito munita die 6 Nou. 1741.

(c) Bened. XIV *lib.* 4 *de Synod. diœceſ. cap.* 5 *num.* 5.

rogandis iudicibus, perinde ac synodi in eisdem eligendis, vt illud sequi omnino debeat: sed sufficit ipsum exquirere.

V. Duobus potius, tribusue, quam vni caussas delegare solet Curia Romana, iisque in solidum cum clausula, quod *si omnes interesse nequiuerint vel noluerint, vnus vel duo procedere valeant* (*a*). Hac si omissa clausula iudicium pluribus sit simpliciter, quod rarius fit, commissum: ita omnes debent vna procedere, vt vnius sententia nil valeat (*b*), nisi vnus alteri suas coniudici vices mandauerit (*c*). Aliis hoc quippe casu delegatus a Pontifice nequit, nisi collegis subdelegare (*d*): nam vbi defecerit vnus, alteri, aliisue simul delegatis munus superest obeundum (*e*), præterquam in casu mortis (*f*).

VI. Officium delegati iudicis est ad formam litteris delegationis præscriptam seruato iuris ordine munus exequi diligenter, mandatæque fines iurisdictionis nullo egredi pacto: quum ita prorsus irritum habeatur, quicquid vel præter vel contra tenorem accepti mandati, iurisque ordinem agere tentauerit (*g*), vt nec partium etiam consensu ad alias, quam a delegante designatas res', personasque mandata possit iurisdictio prorogari (*h*). Primum itaque delegatus partes coram se in ius vocaturus suis eas litteris faciet certiores nedum de integro acceptæ delegationis tenore; eo enim tacito parere citati non coguntur (*i*): sed etiam de loco audientiæ suæ intra spatium viginti milliarium, quod vnius legitimæ diei est iter, designando, quum longius distantes trahi ad delegati

(a) *Cap. prudentiam* 21, *cap. super* 23, & *cap. licet* 30 *de off. deleg.* Eiusmodi morem ius ciuile præiuit in *l. proponebatur* 76 *D. de iudiciis*. Eo casu apostolicas delegationis litteras solet vni ex pluribus delegatis, quem maluerit, pars exhibere; tum, si ille abnuerit, vel eiurabitur ab aduersa parte, aliis quoque singillatim. (b) *Cap. causam* 16 *de offic. deleg.*
(c) *Cap. quamuis* 7 *eod. tit.* (d) *Cap. coram* 34 *eod. tit.*
(e) *Cap. licet* 30 *eod. tit.* (f) *Cap. vno* 42 *eod. tit.*
(g) *Cap. ex parte sua* 13, *cap. prudentiam* 21 *eod. tit.* & *cap. cum dilecta* 22 *de rescriptis.* (h) *Cap. P.* & *G.* 40 *de offic. deleg.*
(i) *Cap. cum in iureperitus* 31 *eod. tit.* & *gl. in can. si episcopus* 3 *qu.* 2.

gati iudicium nequeant (*a*). Deinde iurisdictionem sibi mandatam partibus rite auditis exercebit, omnia, quæ ad causam spectent, cognoscens (*b*): contumacem æque puniet ac iudicato non parentem licet prælatum; locique Ordinarium coërcet pœna vel legibus indicta vel arbitraria (*c*), etiamsi id non expressum litteris delegationis fuerit; legitimas discutiet exceptiones (*d*), omnesque causæ adnexos quum incidentes, tum emergentes articulos. Nam vna cum iurisdictione cetera omnia, sine quibus explicari ea non potest, intelliguntur esse commissa (*e*) vsque ad sententiæ diffinitiuæ prolationem aut executionem.

VII. Expirat sane iurisdictio iudicis ab ordinario, alioue inferiori magistratu delegati, statim ac sententiam is pronunciauerit (*f*). Secus a summo Pontifice, supremoque Principe delegati, quippe qui potest, id si eo requirente iudex ordinarius noluerit vel nequiuerit; sententiam suam executioni demandare, sibique ea in re resistentes coërcere (*g*), nedum intra quadrimestre, quod reo ad soluendum debitum lex indulget; sed vsque ad integrum annum (*h*). At semel hic suo functus officio vel executa sententia, vel executione ordinario remissa, omni destituitur auctoritate (*i*), quam semel dimissam partibus vel consentientibus nequit amplius resumere (*l*). Præterito quoque tempore ad definiendum constituto, illud nisi communi partium consensu prorogetur, cessat delegatio (*m*). Quemadmodum & si vnus ex pluribus sim-

(a) Ex Bonif. VIII textu in *cap. statutum de rescriptis in 6*: tametsi antea Innocentio III placuerat, vt partes duorum dierum iter, seu quadraginta milliarium suscipere non adigerentur ad se coram delegato sistendum.

(b) *Cap. præterea 5 de off. deleg.*

(c) *Cap. de causis 4, cap. si quando 8, & cap. sane eod. tit. cap. quia 2 eod. tit. in 6.*

(d) *Cap. ex parte tua 13 eod.* (e) *Cap. suspicionis 39 eodem.*

(f) *L. a diuo Pio D. de re iudicata, & l. iubere D. de iurisd. omn. iudic. & gl. in cap. siquis 4 de for. compet.*

(g) *Cap. significasti 7 de off. delegati.* (h) *Cap. quærenti 26 eod. tit.*

(i) *Cap. in litteris 9 eodem.* (l) *Cap. significantibus 38. eodem.*

(m) *Cap. de causis 4, & cap. consuluit 24 eodem tit.*

ſimpliciter delegatis mortem obiuerit (*a*), antequam collegis vices ſuas demandaret (*b*), niſi aliter delegans mandaſſet. Delegatio tamen facta non perſonæ, ſed dignitati (puta epiſcopo vel vicario generali, primæue dignitati alicuius eccleſiæ; & quoties expreſſis locorum, non perſonarum nominibus ea prodiuerit) tranſit ad ſucceſſorem (*c*). Delegantis etiam morte, ea ſi re integra, hoc eſt ante incæptum a delegato iudicium contigerit, extinguitur delegatio (*d*): ſecus eſt, ſi poſt cæptum citatione ſaltem negotium, eoque magis poſt litem conteſtatam, quæ iuriſdictionem citantis procul dubio perpetuam efficit, mors illius ſequatur (*e*).

VIII. Recuſare ſuſpectos partium alterutra delegatos, quos altera ſibi pars habuerit cognatos, affines, familiares, aduocatos, collegas (*f*), profecto poteſt initio litis: poſt litem vero conteſtatam nonniſi ex nouis, quæ prodiuerint, ſuſpicionum cauſis (*g*). Hæ tamen in vtroque caſu an vigeant, militentque; iudicio arbitrorum, qui auditis partibus ea de re cognoſcant, definietur (*h*). Eorum deinde cenſura fiet, vt ſuſpecti mandata iuriſdictione abdicentur, non ſuſpecti eam deinceps exerceant (*i*).

IX. Ad delegantem, eiuſue ſucceſſorem a delegati ſententia appellare licet (*l*). Et quamuis ſupremi Principis, a quo appellare nefas, imaginem referat delegatus ab eo: nihilominus ad eum ipſum ab eius delegato appellationem leges indulgent (*m*). Quum vero delegatus pontificius totam in alium ſuam tranſtulerit iuriſdictionem: non ad eum, ſed ad delegantem prouocabitur Pontificem. Siquid autem ſibi iuriſ-

(a) *Cap. vno delegatorum* 42 *de offic. deleg.*
(b) *Cap. licet vndique* 30 *eodem.* (c) *Cap. quoniam* 14 *eod.*
(d) Dicto *cap. licet vndique* 30 *eodem.*
(e) *Cap. relatum* 19, & *cap. gratum* 20 *eodem.*
(f) *Cap.* 17, 25, 35, & 36 *eodem.* (g) *Cap.* 25 *eodem.*
(h) *Cap. ſuſpicionis* 39 *eod. tit.*
(i) *Cap. ſecundo requiris* 41 §. *tertio de appellat.*
(l) *L. quod dicitur* 1 *D. quis a quo appelletur.*
(m) Conſtantin. *in l. eos etiam* 16 *C. de appellat.*

risdictionis subdelegans reseruauerit, ad ipsum tunc poterit appellari (*a*).

X. Reliquum est, vt pauca de *conseruatoribus* iudicibus inter Sedis apostolicæ delegatos vtique censis delibentur. Eorum munus est, quod ipso nomine significatur, tueri a manifestis iniuriis & violentiis (*b*) priuilegia, bona & iura exemptorum: puta regularium vel Capitulorum ecclesiarum vel vniuersitatum, collegiorumue, Sedi apostolicæ immediate subiectorum. Eis autem non licet præscriptos *conseruatoriis* litteris fines mandatæ conseruationis egredi, aut transilire ad iudiciariam causarum cognitionem (*c*); alias per annum ab officio suspenduntur; nec vllum habere tribunal erectum; nec impedire, quominus in causis criminalibus & mistis episcopus, aliusue superior loci ordinarius in eos, quibus conseruator datus ab apostolica Sede sit, procedat; neque eorum debitores ad iudicium coram se in causis ciuilibus trahere, quamuis possit in eosdem creditoribus postulantibus iudicium exercere (*d*).

XI. Non alios ad Conseruatoris officium, quam episcopos vel abbates vel dignitatem, personatumque in cathedrali aut collegiata ecclesia habentes, deputandos fore sanciuit Bonifacius VIII; qui tamen sub eorum iurisdictione, dominioue aut ecclesiastico, aut temporali, quos tueri debent, Regibus, Reginisque duntaxat exceptis, non consistant: eosque suas nemini vices subdelegare posse, id nisi litteræ delegantis expresse indulserint (*e*). Eiusmodi litteras vltra quinquennium non suffragari decreuit Tridentinum. At isthoc suo noluit canone vniuersitates studiorum generales (*f*), nec collegia do-

(a) *Cap. super 27 §. porro de off. deleg.*

(b) Innoc. IV *in cap. 1 de offic. deleg. in 6*, & Trid. *sess. 14 de reform. cap. 5.*

(c) Bonif. VIII *in cap. hac constitutione vlt. de offic. deleg. in 6, & cit. cap. 1.* (d) Ex Trid. *loc. cit.*

(e) *Cap. vlt. de off. deleg. in 6.*

(f) Exemplo sit Vniuersitas Auenionensis, cui priuilegium fori seu Conseruatoriæ, eiusque Primicerio et Iudicibus conseruatoribus in magistros, do-

doctorum seu scholarium, nec regularia loca, nec hospitalia hospitalitatem seruantia comprehendere, nec personas eorundem, vt plena semper ab Ordinariis exemtione fruantur. Easdem constitutiones innouarunt Clemens VIII (*a*), Gregorius XV (*b*) & Innocentius IX (*c*).

XII. Regularium quidem ordines, nonnullæque vniuersitates & collegia ecclesiastica quum priuilegio fruantur eligendi sibi conseruatorem iudicem, eum ex cœtu synodalium iudicum cuiusque diœcesis desumere non tamen in synodo debent, eiusque electionem intra sex menses loci ordinario significare: alioquin declinare ipsius ordinarii forum nequibunt (*d*). Quoad vero synodales omnino defecerint, poterit interea in conseruatorem eligi, qui dignitate & qualitatibus a Bonifacio VIII requisitis præcellat [*e*], a suscepto abiturus munere statim post synodales in synodo iudices designatos. Cuiusque diœcesis finibus adeo circumscripsit conseruatoris potestatem Gregorius XV, vt extra illam nequeat extendere, nec vnus in duabus diœcesibus eiusmodi munus obire; eamque ob rem illud suam extra diœcesim episcopus suscipere prohibeatur (*f*).

T I T. XXVI.

De vicariis generalibus episcoporum.

1 *Episcopus quisque suas aliis potest vices mandare ex communi iure.*

2 *Or-*

doctores, licentiatos, baccalaureos, scholares et ministros indulsere Ioannes XXIII; aliique Pontifices, & nuper confirmauit Benedictus PP. XIV. in bulla *bonarum artium* 142, *to.* 1 Bullarii sui. (a) *Const.* 3. *in Bullarii magni to.* 3.

(b) *Const.* 9 *to.* 4 *Bull. pag.* 80. (c) *Const.* 32, *to.* 5 *Bull.*

(d) Quod iussit *cit. const.* 9 *Greg. XV*, *to.* 4 *Bullarii pag.* 80, et docet Benedictus XIV *lib.* 4 *de Syn. diœc. cap.* 6.

(e) Nidus *de Conseruatoribus cap.* 3 *par.* 7 *num.* 7, Fagnanus *in cap. sane* 11 *num.* 33 *de off. iud. deleg.* & *in cap. si clericus num.* 57 *de for. compet.* Petrus Maria Forti Soc. Iesu *in tract. de Iudice Conseru.*

(f) Id Sacra Congr. decreuit in Nullius Altimuri *die* 3 *Aug.* 1715, laudata a Bened. XIV. *loc. cit. num.* 4, Passerin. *in cap. hac constitutione de off. deleg. in* 6 *num.* 161 *in fin.*

2 *Ordinis potestatem scilicet nonnisi episcopis.*

3 *Iurisdictionem archidiaconis olim, nunc mobilibus ad nutum officialibus committunt episcopi.*

4 *Vicarius generalis plerunque in Italia inscribitur etiam locumtenens & officialis, alicubi distinguitur a locumtenentibus & auditoribus pro locorum consuetudine ac præsulum arbitrio, qui possunt vicarium sibi non creare, nisi urgeat necessitas.*

5 *Dignitatem hic, scilicet honorem cum iurisdictione proculdubio habet.*

6 *Iurisdictio ipsius ordinaria potius quam delegata putatur.*

7 *Episcopi iurisdictio non tota in vicarium fere transit; quum multa is obire sine speciali mandato nequeat.*

8 *Hocce mandatum debet ex episcopalibus litteris, antequam exceptæ res gerantur, liquere: post eas gestas fere præsumitur.*

9 *In causis officii ordinariis a vicario ad episcopum non appellatur, secus in ceteris mandatis ei speciatim.*

10 *Recusato episcopo suspectus quoque vicarius præsumitur; non e contrario.*

11 *Ab officio vicarii arceantur laici, clericique coniugati, digami, diœcesani, parochi simul & canonici pœnitentiarii, & non doctores.*

12 *Plures unus episcopus vicarios habere in diœcesibus amplis potest, & quandoque debet in ecclesiis unitis statuere, sicuti & latinus episcopus græcum alterum pro subditis Italogræcis.*

13 *Extra diœcesim nequit vicarius suam exercere iurisdictionem sine speciali mandato.*

14 *Foranei per diœcesim vicarii nullam fere sine speciali mandato iurisdictionem habent.*

15 *Sed onus tantum inquirendi mores clericorum, atque ad curiam episcopalem denunciandi. Siquando causas modicas ex more, vel mandato iudicant, ab iis ad generalem vicarium recte appellatur.*

IVra quum indulgeant cuiuis dignitate prædito vicarium habere, omnes eius vices gerentem (*a*): factum est vt singuli episcoporum *generali vicario* suo suam qua contentiosam qua voluntariam mandare iurisdictionem consueuerint generali commissione officii ad negotia quum temporalia tum spiritualia vice eorundem, qui mandant, expedienda in episcopali foro.

II. Ordinis episcopalis potestatem nonnisi episcopis possunt episcopi mandare. Quod episcopus vicinus auxilia præstet pontifici infirmo, quousque conualuerit, Nicolaus I rescripsit Albino Ianuensi archiepiscopo (*b*). Tridentinum episcopis titularibus permittit in alterius dioecesi cum expressa dioecesani licentia obire munia episcopi (*c*). Tum S. Congr. Conc. die 6 Junii 1605 postulante archiepiscopo Arborensi censuit, vt aliquem is titularium episcoporum inueniret, cuius opera & auxilio vteretur: sed non esse nouum ob id episcopum titularem creandum (*d*).

III. Archidiaconi olim sæpius, quam chorepiscopi, plebani, decaniue (*e*) iurisdictionem in iudiciis ecclesiasticis mandatam ab episcopis habuere, eamque aliquando sub annuo censu (*f*). At processu temporum eam sibi suo iure vindicare conati, spreto episcopalis mandati beneficio, quum se vi-

(a) Huc spectat rubrica C. *de officio eius, qui vicem alicuius vel Præsidis obtinet*. Paullo itidem Icto in *l. vicarius* 13 *D. de legationibus*, visus est *vicarius alieni muneri* [illegible]*oluntate sua legationem suscipere*. Nam *legatorum* nomine *vicarios* design[illegible] patet ex *tit. D. de legationibus*, *& l.* 1 *D. de tutor. & curat. dat.* (b) Nic. I *in can. pontifices* 4 C. 7 *qu.* 1.

(c) Trid. in *cap. & quoniam* 2 *sess.* 14 *de ref.*

(d) S. Congr. Conc. apud Fagnan. in *cap.* 1 *de priuilegiis num.*50.

(e) Archidiaconos, aliosque prælatos de negotiis ecclesiasticis iudicantes commemorat Eugenius III in *cap. decernimus* 2 *de iudiciis*. Plebanum S. Pancratii Alexander III in *cap. cum ecclesiarum* 3 *de offic. iudic. ordin.* Chorepiscopos S. Leo I *in can. quamuis* 4 *dist.* 67, & Concilium Africanum *in cap.* 1 *de parochiis*.

(f) Quem aboleuit Alexander III in *cap.* 1, *& seqq. ne prælati vices suas sub annuo censu concedant*, *lib.*5 Decretal. *tit.*4 *& Trid.* in *cap. magnam* 11 *sess.*25 *de ref.*

vicarios *natos*, perpetuosque ostentassent: promeruere, vt ab ipsis archidiaconis, ceterisque cathedralium dignitatibus perpetuis ad vicarios temporaneos, mobilesque ad nutum pertransiret mandata sub reuocabili conditione episcoporum iurisdictio, quam ipsi mandantes limitare vel auocare ad semetipsos pro libito possent.

IV. Vario autem vocabulo dictus est modo *missus* (*a*), modo *suffectus* (*b*) & *substitutus* (*c*), modo *ordinarius* (*d*), vel *officialis* (*e*), tandem *vicarius generalis*. Hocce vocabulum in Italia, Insulisque adiacentibus frequentissimum, vsitatumque in quotidianis Romanæ Curiæ litteris: illud vero *officialis* apud Hispanos, Gallos, Germanos, Polonos, ceteros vltra maria & montes vsitatius ex eiusdem Curiæ stylo (*f*). Veruntamen solent pleræque forensium, litterarum inscriptiones in regno præferre triplicem titulum locumtenentis, officialis & vicarii generalis: tametsi in archiepiscopali Curia Neapolitana locumtenens nunc duplex, alter ad ciuilia, alter ad criminalia iudicandum præsidet seiunctim a vicario generali. Atque in Belgio, vicinisque dioecesibus *officialis* etiam ab episcopi vicario distinguitur. Nonnullique episcoporum auditorem causarum præter vicarium creant, tanta ei, quantam velint, mandata iurisdictione. Hinc seruanda non modo cuiusque loci consuetudo, sed voluntas etiam episcopi, cuius est suam vni vel pluribus officialibus mandare aut distribuere iurisdictionem, vel nemini. Potest enim episcopus iure peritus & idoneus per semetipsum ius reddere (*g*), vicario sibi non deputato; nisi hunc deputandum necessitas postularet dioecesis (*h*).

(a) *Cap. accepisti 1 de frigidis.* (b) *Cap. fin. de suppl. negl. prel.*
(c) *Clem. 1, & 2 de hæreticis.* (d) *Gl. in cap. Romana de appell. in 6.*
(e) Bonif. VIII in *cap. licet 2 de offic. vic. in 6*, & *Clem. etsi principalis officialis 2 de rescriptis*.
(f) De quo Mandosius *ad Reg. Cancell. qu. 6 nu.* 10, Sbroz. *de offic. vicar. lib. 1 qu. 2 num.* 10. (g) Ex supradictis *tit. XVIII. num.* 18.
(h) Rota apud Puteum *decis.* 43 *lib.* 2, Mohedan. *de offic. Vicar. dec.* 4,

V. Adnexam officio vicarii episcopalis dignitatem, quæ non aliud, nisi honor cum iurisdictione aut administratione aliqua esse definitur, indicat consuetudo apostolicarum delegationum. Quum enim eas nonnisi personis in ecclesiastica dignitate constitutis mandari cautum sit (*a*): Concilium Viennense decreuit (*b*) posse ad principalem officialem episcopi, seu vicarium generalem vtique dari, quemadmodum in dies reapse dantur ab Romana Curia. Quandoquidem nedum iurisdictione sed honore etiam dignitati ecclesiasticæ debito potitur: quum in synodis, processionibus & choro omnes præcedat canonicos & dignitates, archidiaconum quoque, adsidens vel in consueta, fixaque (*c*), vel in mobili & aduentitia sede (*d*): nisi canonicus item vicarius esset, velletque distributiones lucrari, tunc enim in stallo suo cum veste canonicis communi debet inter eos sedere ac procedere.

VI. Iurisdictio autem potius ordinaria esse, quam delegata ex eo putatur, quod accepta generali commissione officii licet mobilis possit vicarius ipso canonum iure, quæ sunt iurisdictionis ordinariæ fere cuncta exercere, causasque omnes ad episcopale iudicium pertinentes cognoscere (*e*): non aliter quam legatus apostolicus ordinaria potitur iurisdictione, tametsi pontificias gerit vices, Pontificis nutu & arbitrio reuocabiles (*f*). Delegatum porro nonnisi expresse mandatas

4, Caualc. *dec.* 418. Olim per sese episcopi ius dicebant in foro externo, nulla necessitate adacti vicarium sibi constituendi; at processu temporum sacris canonibus consulto imperatum vt episcoporum quisque sibi generalem vicarium adsciscerет in spiritualibus & temporalibus, qui potiora oneris episcopalis ferret. Id quod fuse ostendit Altaserra *lib. 7 de iurisd. eccl. cap. 4.*

(a) Bonif. VIII in *cap. statutum 11 de rescript. in 6*, cum concordantibus in superiori titulo traditis *num. 4.* (b) *Clem. 2 de rescriptis.*

(c) Nicolius in *flosculis ver. vicarius*, Leurenius *de vicar. tr. 1 cap. 1 quæst. 61.*

(d) Ex decr. S. Congr. Rit. in Nucerina 18 Decem. 1579, Sbroz. *de off. vic. lib. 1 qu. 25 num. 20.*

(e) *Cap. 2, & 3 de offic. vicarii in 6, & cap. petitio 9 de procuratoribus.* Videsis dicta inferius *lib. 3 tit. 7 de causis fori ecclesiastici, tit. 9 de ordinario & proprio cuiusque foro ecclesiastico.*

(f) Clem. IV *in cap. legatos 2 de offic. leg. in 6.*

datas sibi res exequi posse, patet ex iam dictis superiori titulo (*a*). Aliqua tamen difficultas hæret in eo, quod legatorum potestas post legantis Pontificis obitum perduret tanquam ordinaria. Sed vicariorum perinde obeuntibus episcopis, atque mortuis delegantibus ea delegatorum quum expiret continuo (*b*): alii exin delegatam vicariorum iurisdictionem esse contendunt. At vero istæc vicarii cessatio non ad ius delegationis, sed vtique ad immediatam Capituli cathedralis successionem, cui canones defuncti episcopi iurisdictionem addicunt, referenda est.

VII. Non tota nihilominus episcopi iurisdictio ad vicarium generali commissione officii transfertur: quum multa sint, quæ, nisi ei episcopus speciatim litteris patentibus mandauerit, is facere non potest. Quandoquidem sine mandato speciali criminales causas non cognoscit, nec matrimoniorum, nec quaslibet alias episcopo soli delegatas (*c*): tametsi quæ episcopo sine particula taxatiua, vel Ordinario loci mandat synodus Tridentina, ab iis gerendis vicarius minime excluditur (*d*). Non beneficia confert (*e*), nec iis permutandis vel vniendis (*f*), erigendisue assensum impertitur (*g*): sed instituit præsentatos a patronis, causasque beneficiarias de *pertinentia* vt aiunt, & quasi possessione iurispatronatus iudicat (*h*). Non visitat diœcesim, nec synodum congregat (*i*): vno Papæ vicario solum excepto, cui facultas est diœcesanam cum clero Romano synodum celebrandi (*l*). Non Capitu-

(a) *L. & quia 6 D. de iurisd. omn. iudic. cap. relatum* 19, *& cap. gratum* 20 *de off. deleg. & cap. si delegatus 7 eod. tit. in 6.*
(b) *Cit. cap. licet 2 de offic. vicarii in 6.*
(c) *Trid.* in *cap. causæ omnes* 20 *sess.* 24 *de reform.*
(d) Genuens. *in praxi Cur. arch. cap.* 1.
(e) *Cap. cum in generali 3 de offic. vicarii in 6.*
(f) Vrbanus III in *cap. quæsitum 5 de rerum permutat.*
(g) *Can. nemo ecclesiam ædificet 9 de consecr. dist.* 1.
(h) *Cap. ex frequentibus 3 de institutionibus.*
(i) Trid. *cit. sess.* 24 *cap.* 20.
(l) Benedict. XIV *lib. 2 de Syn. diœces. cap.* 3 *num.* 4, vbi tradit bis ab vrbis vicario synodum iure suo coactam.

pitulum conuocat canonicorum, in eoque interesse non potest, nec ferre suffragium (*a*). Non absoluit a casibus episcopo reseruatis, neque ab iis absoluendi facultatem largitur (*b*); neque dispensat ab irregularitatibus ex occulto crimine ortis (*c*). Nec monitoria excommunicationis ad finem reuelandi decernit (*d*). Dimissorias ad Ordines litteras, nisi episcopus in longinquis regionibus diuturnam fecerit moram, non concedit (*e*). Eoque minus quæ sunt ordinis episcopalis gerere potest, videlicet ordines conferre, ecclesias consecrare, chrisma conficere: quemadmodum nec insignia dignitatis episcopalis deferre; nec alieno permittere episcopo pontificalia exercere (*f*). Nec prouicarium substituit generalem (*g*): tametsi causas nonnullas aliis delegare non prohibetur (*h*), id quod aliud eius ordinariæ iurisdictionis argumentum est (*i*). Metropolitani vicarius generalis quod præsente archiepiscopo suffraganeos suspendere, interdicere, excommunicare ob gradus reuerentiam non debeat; secus si vltra duorum dierum iter absit archiepiscopus, sanxit Innocentius IV (*l*): tametsi comminari præsente etiam archiepiscopo censuras potest, non infligere (*m*).

VIII. Quod si dubitari aliquando contigerit, an mandatum istis de rebus exceptis speciale habeat vicarius, illud, antequam eæ ab ipso gerantur, ostendi oportet: nanque talem

(a) *Trid. sess. 25 de ref. cap. statuit 6.*
(b) *Cap. si episcopus 2 de pœnit. & remiss. in 6.*
(c) Trid. *sess. 24 de reform. cap. liceat 6.* (d) Idem *sess. 25 de ref. cap. 3.*
(a) *Cap. cum nullus 3 de tempor. ordinat.* (f) Ex antedictis *num. 2.*
(g) *Cap. clericos 4. de off. vicarii*, Ciron. *in paratitl.*
(h) Gonzalez *in cap. si pro debilitate 3 de offic. deleg. num. 7.*
(i) *Ex l. more maiorum 5 de iurisd. omn. iudic.* vbi Iulianus Ictus, *is demum*, ait, *iurisdictionem mandare possit, qui eam suo iure, non alieno beneficio habet.*
(l) *In cap. Romana 1 de offic. ordin. in 6.* Ex hoc textu male arguit Ventriglia *part. 3 adnot. 14 num. 14 num. 39*, vicario metropolitæ nullam omnino in suffraganeos iurisdictionem sine speciali archiepiscopi concessione esse sola officii sui ratione.
(m) Card. Petra *tom. 1 ad const. 29 Leonis IX num. 79*, & S. Congr. Conc. *in Massalubrensi iurisd. 26 Iunii, & 18 Septem. 1684.*

lem se quisque debet ostendere, qualem se dicit (*a*). Post eas vero gestas mandatum eiusmodi, vt acta ne facilius irritentur, præsumitur in dubio, nisi pars defecisse illud monstrauerit (*b*): eo vel maxime si præsens adfuisset episcopus, vbi ea gessit vicarius, quæ fieri sine mandato expresso nequeunt: nam ex episcopali præsentia probe arguitur mandatum saltem tacitum (*c*).

IX. Hac rerum, causarumque differentia fit, vt in rebus ad ordinarium vicarii officium pertinentibus a vicario ad episcopum non detur appellatio (*d*), sed ad metropolitanum, aliosque superiores: quum vterque vnum idemque tribunal faciant (*e*). Secus in aliis præter generalem commissionem specialiter mandatis, quarum iudicium a vicario ad episcopum appellantes valent prouocare ac deferre (*f*).

X. Recusato ob suspicionem episcopo suspectus quum fere putetur vicarius (*g*), quoties ei non consentient partes: alium ei coniudicem partibus non suspectum adiungi debere, Gregorius XIII rescripsit (*h*). At versa vice vicario recusato episcopus poterit ad sese notionem & iudicium auocare, vt vel ipsemet procedat, vel illud alicui deleget.

XI. Ecclesiasticis ordinibus vel prima saltem tonsura initiatum esse oportet, qui ad vicarii munus deligitur: quum absurdum sit laicos in ecclesia Dei iudicare (*i*), & ecclesiasticas,

(a) Gordian. in *l. non ignorat 9 C. de his qui accus. non possunt.*

(b) Barbos. *de iur. eccles. lib.* 1 *cap.* 32 *num.* 129.

(c) Arg. *cap nulli de elect. in 6* Mandatum vero Principis nonnisi per scripturam probatur, *l. vn. C. de mandat. Princ. & cap. cum in iureperitus de offic. deleg.* Germonius *de indult. Cardin.* §. *tibi quoad vixeris num.* 50, *& seq.*

(d) *Cap. Romana ecclesia 3 de appellat. in 6.* Quemadmodum ad prætorem ab eo, cui prætor mandasset iurisdictionem, lis non redibat, *l.* 1 §. 1 *D. quis & a quo appelletur*. Ciron. *in paratit. de off. vicar.*

(e) *Cap. non putamus 2 de consuetudine in 6, & cap. dilectis 55 de appell.*

(f) Pellegrin. *in prax. vicar. par.* 1 *sect.* 2 *subs.* 4.

(g) Riminald. *cons.* 539, & Sperell. *dec.* 93.

(h) Quem laudat Card. Petra *to.* 1 *pag.* 113 *num.* 149.

(i) Conc. Hispal. II *in can. in nona actione* 22 *C. XVI qu.* 7. Videsis infra *lib.* 3 *tit.* 9 *num.* 12.

sticas, spiritualesque censuras administrare. Ab eoque arcendos procul & coniugatos & digamos clericos monet Barbosa (*a*). Originarios itidem ciuitatis & diœcesis, plerunque gratia, odio, proximitate suspectos (*b*). Parochos etiam, curamque animarum habentes, & Canonicos pœnitentiarios licet exteros (*c*). Imperitos tandem: quum nonnisi in vtroque aut saltem canonico iure doctores fore deligendos, rescripserit sæpe S. Congregatio (*d*): nisi lauream, gradumque suppleret comperta viri peritia (*e*).

XII. Plures vni episcopo vicarios habere nedum lex nulla prohibet, sed necessitate quandoque adigitur, vel vbi duas simul vnitas ipse regat diœceses (*f*), vel vnam longe lateque patentem (*g*), vel latinis simul & græcis subditis mistam. Quod enim ad causas Italogræcorum, quibus episcopus tantum latinus præsit, vicarium græcum ipse iisdem græcis gratum, eorum salario sustentandum deputare debet: atque in appellationis gradu metropolita latinus græcum similiter iudicem deligere (*h*).

XIII.

(a) Barbosa *lib.* 1 *de iur. eccl. cap.* 15, *& seq.*

(b) Ex sententia diui Caroli Borrhomæi probatissima, quam eius vitæ scriptor tradit *lib.* 7 *cap.* 36, & sequitur S. Congr. Episcop. in diem reclamantibus subditis rescribens ad episcopos, ii vt ciue, diœcesanoue dimisso externum sibi vicarium adsciscant.

(c) Ex plurimis S. Congr. Ep. decretis apud Pellegrin. *par.* 1 *cap.* 1 *num.* 9.

(d) Laudata per Card. de Luca *disc.* 31 *ad Conc. Trid. num.* 14.

(e) Trid. *sess.* 24 *de ref. cap.* 16, vbi cautum, vt vicarius tam episcopi, quam Capituli *saltem in iure canonico sit doctor vel licentiatus vel alias, quantum fieri poterit, idoneus.*

(f) Reiffenstuel *de offic. vic.* §. 3 *num.* 3, & Vrsaya *to.* 2 *disc.* 16. *num.* 90, ex decreto S. Cong. Episcopor. 17 April. 1705 commonent, præterita duplicis vicarii destinatione in amplioribus diœcesibus, vel duabus vnitis, quam vltro fecerint episcopi, non adimi semper successoribus arbitrium vnius adhibendi: quum necessitas ex adiunctis potius locorum & personarum, quam ex rebus voluntarie gestis definienda sit. Archiepiscopus porro Acheruntinus & Materanus ex regiæ Potestatis placito iam necessitatem nuper subiit duos destinandi vicarios, alterum Acheruntiæ, alterum Materæ residentem.

(g) Qualis est diœcesis Caputaquensis, in qua alter vicarius episcopalis valli Diani præficitur, alter aliis circa vrbem locis.

(h) Ex pontificiis litteris Leonis X, Clementis VI, ceterisque innouatis a Benedicto XIV *const. etsi pastoralis* 57 *de dogmatibus & ritibus Italogræcorum* §. 9 *num.* 21, edita die 26 Maii 1742, *tom.* 1 *Bullarii.*

XIII. Tametsi voluntariam iurisdictionem permittunt iura episcopo vbilibet extra diœcesim (*a*): id tamen vicario generali non licere, nisi episcopus hoc ipsum ei mandauerit speciatim, recte obseruat Germonius (*b*). Nam Innocentius III rescripsit, quod *iurisdictio vicarii, quem Romanus Pontifex in vrbe relinquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum* (*c*). Et Gregorius X statuit, quod ordinarii collatores beneficia conferre valeant *tantummodo per seipsos, vel ipsis agentibus in remotis per suos vicarios generales in eorum* diœcesibus *existentes* (*d*).

XIV. In singulis per diœcesim oppidis *foraneos* quoque vicarios quum soleat episcopus quisque deputare, eis quantam velit, iurisdictionem mandat: decet enim vt præsul quantumuis idoneus sua cum aliis onera partiatur (*e*). Hoc munere fungebantur olim chorepiscopi (*f*), archidiaconi (*g*), archipresbyteri, decanique rurales (*h*), tanquam nati, perpetuique in vicis vicarii.

(a) Ex supradictis *tit.* 18 *num.* 13.
(b) Germon. *de indult. Card.* §. *tibi quoad vixeris num.* 78.
(c) Inn. III in *cap. sunt nobis* 5 *de off. vic.*
(d) Greg. X in *cap. statutum* 4 *de præb. & dignit. in* 6.
(e) Synod. Rauenn. *in cap. vt singulæ* 4 *de off. archipr.* & Beatus Gregorius *in cap.* 6 *de præsumt.*

(f) De quibus nonnulla sunt delibata superius *tit.* 24 *num.* 23. Ferrandus Diaconus *in breuiario cap.* 79, ceteri canonum collectores vicarios episcoporum appellant chorepiscopos. Ab istis profluxisse vicarios foraneos putat Iuueninus *de Sacram. dissert.* 9 *cap.* 5 *num* 1.

(g) Sigerbertus *in chronico* de Damaso II, qui sedit XI seculo, scribens *Damasus* (inquit) *Papa decreuit, nequid contra episcopos præsumant archidiaconi, qui dicuntur* chorepiscopi. Concilium Londinense an. 1237 decreuit *can.* 2, vt archidiaconi *in suorum decanatuum conuentibus sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, & Matrimonium debeant se habere*, apud Spelmann. *to.* 2 *collect. antiq. pag.* 222, Thomassin. *de vet. & nov. eccl. disc. par.* 2 *lib.* 3 *cap.* 76.

(h) Innoc. III *in cap. adhæc* 7 *in fine de off. archidiaconi*, commemorat *decanos rurales*, vices, officiumque gerentes vel episcopi solius, vel archidiaconi vrbani, vel vtriusque, quos vel alteruter vel vterque ad mandatum pro tempore, libitumque suum perinde statuerent, atque amouerent. Hoc in textu Emm. Gonzalez in notis ad ver. *rurales* interpretatur eos esse archipresbyteros.

carii. Quo autem tempore ab archidiaconis ad generales episcoporum officiales nutu mobiles transiit officium vicarii vrbani, eodem simul exorti videntur *officiales foranei*, quos nominatim memorat Innocentius IV in concilio Lugdunensi (*a*), & Clemens V in Viennensi (*b*). Nulla istos dignitate potiri sat innuit Clemens ipse ibidem constituens, ne a Sede apostolica, eiusue Legatis delegationes ad foraneum episcopi officialem, sed ad principalem tantum seu generalem dentur vicarium. Eamque ob rem eis nec primus locus in choro & processionibus, nec alia id genus prærogatiua debetur.

XV. Præcipuum foranei munus est, episcopo renunciare mores clericorum, & qua quisque industria diuinum opus exercet (*c*). Eorundem delicta & crimina inquirere, & informationem, quoties præsul mandauerit, capere; eiusque omnium decretorum executionem sedulo procurare. Si alicubi ciuiles parui momenti causas fori episcopalis ex particulari potius, quam generali delegatione voluntaria episcopi, eiusue generalis vicarii cognoscant ac iudicent foranei: communi est vsu recepta sententia glossæ (*d*), vt ab officiale foraneo tanquam delegato ad delegantem episcopum appellatio detur. Adhæc accessit ex nouo Concordatorum (*e*) iure facultas impertiendi, quoties laicus magistratus postulauerit, episcopo & generali vicario absentibus, licentiam vt confugæ, quos indicia ad torturam faciant exceptorum criminum reos

(a) *In cap. Romana* 1 *de off. ordinarii in 6*, vbi vetitum metropolitanis, ne in diœcesibus suffraganeorum *foraneos* haberent *officiales*.

(b) *Clement.* 2 *de rescriptis*.

(c) *Cit. cap.* 4 *de offic. archipresb.*

(d) *Gl. in cit. Clement.* 2 *de rescriptis* ver. *foraneo*. Fallitur profecto Germonius *lib.* 1 *animaduers. cap.* 7 adstruens ordinariam in foraneo iurisdictionem, negansque posse ab eo ad episcopum, quod in diem fit, appellari. Vicarius foraneus Martinæ intra Diœcesim Tarentinam ex moribus antiquissimis quum omnes in primo gradu causas cleri Martinensis nedum ciuiles, sed etiam criminales in primo gradu cognoscere memoria nostra consueuisset, in secundo eas ad archiepiscopalem Tarenti Curiam deferebant passim appellantes: tamen iudicium Romanæ Curiæ, regio placito comprobatum, ceteris foraneis Martinensem vicarium, obrogata consuetudine, æquauit nuperrime.

(e) Concord. *cap.* 2 *num.* 1, 2, 24, & 25.

reos, sacro extrahantur asilo, curiæque seculari tradantur, præstita in scriptis obligatione illos ad ecclesiam restituendi, vbi eos ecclesiastica immunitate gaudere definitum rite fuerit. Simul adimendi confugis arma implorato, quatenus opus erit, brachio curiæ secularis; vel ipsimet curiæ extractionem armorum permittere. Quemadmodum & indulgere, vt ea in locis immunibus quibuslibet, præterquam in monialium claustris & conseruatoriis, perquirat res quaslibet vel furto vel contra banna vel a contumacibus, aliisque in Fisci fraudem abditas. De his autem alibi opportunius.

T I T. XXVII.

De Vicario capitulari, & apostolico.

1 *Cathedralis ecclesiæ Capitulum instar senatus episcopalis olim per sese, vel per vicarios ad libitum episcopalem iurisdictionem Sede vacante administrabat.*

2 *Ex Tridentina lege nunc debet omnino intra octo dies vicarium eligere capitularem: alias ad metropolitanum, vel ad antiquiorem episcopum in metropolitana, vel proximiorem in exempta deuoluitur electio.*

3 *In vicarium semel electum tota iurisdictio transfertur irreuocabili conditione.*

4 *Eaque ipsius, quam vicarii episcopalis, prælatique inferioris est amplior.*

5 *Nam iure suo vicarius capitularis procedit in causis matrimoniorum, & criminalibus, immunitatis localis, & censurarum, virtutes & miracula seruorum Dei inquirit, concursum ad curas animarum peragit, beneficia communis episcopo & Capitulo collationis confert, visitat post annum diœcesim, & synodum celebrat.*

6 *Quæ vero ad delegatam episcopi iurisdictionem spectant, is tractare nequit.*

7 *Neque ad episcopalem ordinem. Vix dimissorias ad ordines*

 non-

nonnisi arctatis, qui repulsam a defuncto episcopo passi non sint, cum consensu pleni Capituli potest nunc dare.

8 *Nec non exteris episcopis facultatem pontificalia exercendi in vidua diœcesi indulgere.*

9 *Nil de iuribus episcopi innouaturus res ecclesiæ nequit alienare, nec vnire, supprimere, permutare beneficia, nec patronatum reseruare.*

10 *Emolumenta Curiæ deductis expensis & mercedibus necessariis vel nouo reseruat prælato in regiis ecclesiis, vel Cameræ apostolicæ in pontificiis.*

11 *Rationes ob id cogitur successori episcopo reddere ministerii sui.*

12 *Post octiduum Sedis vacantis electionem vicarii a Capitulo re integra gestam, antequam a metropolitano, vel viciniore ea fiat, probam habent.*

13 *Metropolitana Sede simul & suffraganea vacantibus Capitulum metropolitanum suffraganeæ vicarium deputat.*

14 *Metropolita, vel proximior episcopus aut antiquior si vicarium non elegerint, vicarius apostolicus vacanti ecclesiæ præficitur: idemque si datus viuo episcopo sit, post ipsius obitum in ea regenda perseuerat.*

15 *Vt actiuo eligendi iure omnes Canonici, ita passiuo iureconsulti inter eos fruuntur: idoneique gradum doctoris non adepti cum voto assessoris procedunt.*

QVod vniuersi cleri officium priori æuo fuit, coadiuuare quum consiliis tum opera episcopum suum in ecclesiastico regimine, viduatamque ecclesiam vice præsulis vel defuncti vel captiui vel aliam ad Sedem translati vel se abdicati vltro vel depositi, gubernare secundum antiquos mores, canonesque (*a*): idipsum recentiori iure Capitulis cathedralium reseruatum est. Et quamuis in obscuro nunc

(a) Videsis dicta superius *tit. 13 de Cardinal. num. 2, & in not. lit. a.*

nunc ferme iaceant Capitulorum prærogatiuæ, nam eorundem consilia fere missa faciunt episcopi & contemnunt, quotiescunque rem non communem ecclesiæ nec capitularem pertractent: tamen mortuis vel quomodolibet deficientibus præsulibus, quoad successores rite ordinati instituantur, sintque possessionem Sedis adepti, primæuum cuiusque Capituli ius reuiuiscit continuo & splendet. Ipso enim iure Decretalium tota episcopalis iurisdictio non minus contentiosa quam voluntaria in spiritualibus & temporalibus ad Capitulum Sede quomodolibet vacante deuoluitur. Eamque idemmet Canonicorum collegium, senatus ecclesiastici munia gerens, per sese plerunque administrare olim consueuit, per vicarium raro atque ad libitum, ad Tridentina vsque comitia (*a*).

II. Quum autem vt in consiliis tutissima quæque plurium auctoritas, ita sit arbitrium vnius in regimine validissimum: hæc vtilitatis publicæ ratio postulauit, vt potestas Capituli nonnisi ab vno vicario, vnius prælati locum tuente, administretur. Quare cautum a Patribus Tridentinis (*b*) est scitissime, vt *Capitulum Sede vacante* officialem, seu vicarium *infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem* (puta qui episcopi gerebat vices) *confirmare omnino teneatur, qui saltem in Iure canonico sit doctor vel licentiatus vel alias quantum fieri poterit idoneus; si secus factum fuerit, ad metropolitanum deputatio huiusmodi deuoluatur. Et si ecclesia ipsa metropolitana fuerit: tunc antiquior episcopus ex suffraganeis in metropolitana, & propinquior episcopus in exempta vicarium idoneum possit constituere.*

III.

(a) Seculo XI B. Petrus Damiani ad Fauentinos scribens *ep.* 10 *lib.* 5 ait. *Quia per Dei misericordiam industrios inter vos clericos ac prudentes & literatos habetis, si placet, vnus ex eis eligatur, qui ad exequendum hoc negotium vtilior inuenitur: cui nimirum cura ac solicitudo totius episcopatus possit imponi, ac per eum omnia necessitatis ecclesiasticæ negotia debeant ministrari.* Sub initio seculi XIV viguisse communem Capituli administrationem indicat Bonifacius VIII *in cap. si episcopus* 3, *& cap. ecclesiæ* 4 *de supplenda neglig. prælat. in* 6.

(b) Trid. in *cap. Capitulum Sede vacante* 16 *sess.* 24 *de reform.*

III. Huius vigore decreti Capitulum vetusta iurisdictione sua fungi quum prohibeatur: illam ei communi Canonicorum consilio, non archidiacono soli, obire vsque ad vicarii capitularis electionem vix conceditur (*a*). In electum porro vicarium tota omnino potestas Capituli adeo transfertur, ea vt nulla reseruatione nunc limitari, nec conditione suspendi, nec communi dissensu reuocari vnquam valeat, nec remoueri, nisi id ex causa decreuerit S. Congregatio Episcoporum nulliusque prorsus momenti habeantur restrictiones, conditionesque in litteris etiam patentibus adiectæ (*b*). Nulloque is indiget speciali mandato in iis etiam explendis, quæ sine tali mandato vicarius episcopi nequit obire: quum generalis officii commissio sufficiat (*c*).

IV. Maiorem vtique illa, qua prælati inferiores, vicariique episcoporum generales iure vtuntur ordinario, iurisdictionem obtinet vicarius capitularis & spiritualem & temporalem, tanquam loci ordinarius & propastor in cunctis ad episcopum iure ordinario pertinentibus, etiamsi communiuerint istud aliquando vel excitauerint auctoritate Sedis apostolicæ delegata leges Tridentinæ.

V. Quandoquidem cunctas matrimoniorum etiam & criminum caussas (*d*) episcopo soli reseruatas, a quibus cognoscen-

(a) Card. Petra *to.* 1 *ad const.* 2 *Leonis IX num.* 32, *& seq.* vbi monet, quod Archidiaconus sine speciali priuilegio nequeat solus totius Capituli iurisdictionem, quousque vicarius non deputabitur, exercere.

(b) Quod sæpe recentioribus decretis Romanæ Curiæ, & S. Congr. Conc. definitum est: secus erat ex antiquis. Capitulo ius nunc non esse deputandi visitatorem diœcesis a vicario diuersum, S. Congr. declarauit apud Gallemart. in eodem *cap.* 16 *sess.* 24 verb. *officialem*.

(c) Ex probabiliori sententia Guttierez, Garciæ, Molinæ, ceterorum, quæ validioribus, quam contraria Barbosæ, rationibus fulcitur apud prælaudatum Benedictum XIV *lib.* 2 *de syn. diœces. cap.* 9 *num.* 3, *& seq.*

(d) Dubitatum quum esset, an vicarius Capituli contra Canonicos cathedralis & collegiatarum deberet cum adiunctis Capituli deputatis procedere ad formam *cap.* 6 *sess.* 25 *de ref.?* S. Congregatio die 31 Martii 1553 censuit, si episcopo fuisset auctoritas procedendi sine adiunctis, id etiam posse vicarium capitularem, alias secus, apud Gallemartium *loc. cit.*

scendis prælati arcentur inferiores (*a*), diiudicat vicarius capituli (*b*). Similiter quæstiones de locali confugarum immunitate, quas episcoporum, non inferiorum iudicio definiendas relinquit ius Concordatorum (*c*). Processus de fama virtutum, miraculorumque seruorum Dei nedum ordinaria conficit auctoritate, sed delegatam quoque ab Sede apostolica litteris remissorialibus solet ad eam rem accipere (*d*). Simul a censuris siue a iure siue ab homine latis, non aliter quam viuens episcopus, absoluit (*e*). Vicissim excommunicat, censurasque infligit, monitoria quoque excommunicationis ad res deperditas reuelandum edicit (*f*). Quod autem ad beneficia, vicarios idoneos curis animarum vacantibus deputat, & concursum ad parochiales indicit, celebratque (*g*); præsentatos a patronis instituit (*h*); eaque beneficia, quorum collatio ad Capitulum vna cum episcopo pertinet, ob accrescendi seu non decrescendi ius confert (*i*), quoties in quatuor Ordinarii mensibus vacauerint: secus alia ad solam episcopi collationem liberam spectantia (*k*). Visitat post annum a postrema visitatione dilapsum, accipiendo medietatem procurationis, pecuniæue pro ea transactæ, quæ solui episcopo con-

(a) Ex supradictis *tit.* 24. *num.* 9.

(b) Pellegrin. *in prax. Vicar. par.* 1 *sect.* 4 *subsect.* 2 *num.* 18.

(c) Concord. an. 1741. *cap.* 2 *art.* 8.

(d) Ex traditis a Benedicto XIV in opere absolutissimo de *canoniz. Sanctor. lib.* 2 *cap.* 2 *num.* 2, & *de synod. diœces. lib.* 2 *cap.* 9 *num.* 2.

(e) Bonif. VIII *in cap. vn. de major. & obed. in* 6. Idipsum inferiori Prælato non licere, monet *gl. ibidem verb. Sede apostolica*.

(f) St. Quaranta *in sum. Bullar. verb. Capitulum Sede vacante*, & Genuensis *in pr. Cur. archiep. cap.* 87.

(g) Pellegrin. *loc. cit. num.* 16. Ad vicarium capitularem quod spectet illa omnia obire, quæ ex concilio Trid. pertinent ad episcopum occurrente vacatione parochialis secundum *cap.* 18 *sess.* 24 *de ref.* & vicarios idoneos curis animarum deputare, tum edicta ad concursum dare, S. Congr. declarauit apud Gallemart. in *cit. cap.* 16 *sess.* 24 verbo *item officialem*.

(h) Bonif. VIII *in cap. etsi Capitulum vn. de institut. in* 6.

(i) Idem *in cap. si ad episcopum, vn. ne Sede vacante in* 6.

(k) Honor. III *in cap. illa deuotionis* 2 *ne Sede vacante*. Huiusmodi enim vacantia Sede vacante beneficia confert Romanus Pontifex ex nouis Regularum Cancellariæ reseruationibus, quas explicui in *tract. de Beneficiis cap.* 5.

consueuerit (*a*), ciuitatem ac diœcesim, eiusque nedum loca, sed omnes etiam ipsius Capituli personas (*b*), Synodum quoque post anni lapsum celebrat diœcesanam (*c*), sed non prouincialem: hanc enim congregandi potestas non Capitulo metropolitano, sed antiquiori episcopo prouinciæ attributa est [*d*].

VI. Extraordinaria vero, seu delegata episcopi iurisdictio quum non transeat ad Capitulum: vicarius capitularis se in iis, quæ episcopo tanquam Sedis apostolicæ duntaxat delegato mandantur constitutionibus præsertim Tridentinis, vel specialibus Romanæ Sedis commissionibus, ingerere nequit [*e*]; neque apostolicas litteras episcopo defuncto, eiusue generali vicario directas executioni, quam vterque omiserit, demandare. Quæ redolent gratiam voluntariam, is etiam ius non habet ea concedendi [*f*]: puta indulgentias, remissionesque pœnarum.

VII. Quæ ab episcopali pendent ordine & charactere, eo minus valet vicarius Capituli obire [*g*]. Et quamuis ei Sy-

(a) Id quod a S.Congr. Concilii *die* 7 *Iulii* 1708 *in Ostunensi procurationis* rescriptum esse tradit disertissimus Benedict. XIV *lib.* 7 *de syn. diœces. cap.* 53 *num.* 5, *&* *vlt.* (b) Idem *lib.* 2 *de syn. diœc. cap.* 9 *num.* 5, ex decreto S.Congr. *die* 13 *Septem.* 1721.

(c) Altaserra *lib.* 8 *de iurisdict. eccles. cap.* 16 *in fine*, quem probat sæpelaudatus Benedict. XIV *cit. cap.* 9 *num.* 4, *&* *seq.*

(d) S. Congr. Conc. *in Tarracen.* 10 *Febr.* 1624, Bened. XIV *eodem cap.* 9 *num. vlt.*

(e) Fagnan. *ad cap. his quæ num.* 55 *de maiorit. & obed.* Siluius *to.* 5 *oper. var.* verb. *vicarius secundo*. Attamen cur dispensationes, quæ ex Tridentino *sess.* 22 *de ref. cap.* 5, extra Curiam committendæ sunt Ordinariis locorum, committi nunquam consueuerint vicariis capitularibus, sed episcopis vicinioribus, eorumque vicariis generalibus passim; non satis percepisse hactenus fatetur ingenue Pontifex optimus Bened. XIV *cit. cap.* 9 *num.* 2.

(f) Fagnan. *in cap. illa* 1 *ne Sede vacante num.* 13, & 14.

(g) *Ex cit. cap. vn. ne Sede vacante in* 6. Attamen indulgentias 40 dierum ab episcopo largiri solitas, quæ potius ad iurisdictionem, quam ordinem referuntur *ex cap. quod autem de pœnit. & remiss.*, an possit vicarius Capituli concedere, dubitant Doctores. Alii enim id negant, in his Turrecremata *in can. item in Leuitico num.* 41 *de pœnit. dist.* 1, & Fagnanus *in cap. accedenti-* *bus*

Synodus Tridentina [a] potestatem fecerit dandi litteras dimissorias ad ordines intra annum luctus ecclesiæ suscipiendos arctatis tantum, post annum vero ceteris omnibus etiam non arctatis: tamen hoc in regno aliter est nouo Concordatorum iure. Scilicet vicarius capitularis vt nonnisi cum consensu pleni Capituli per secreta suffragia impertiendo possit dimissorias litteras concedere aut laicis clericali tonsura initiandis, qui ad eam beneficio vel capellania ecclesiastica arctentur; aut clericis ab beneficium, quod actu certum requirat ordinem, præsentatis; dummodo eos ipsos promouendos episcopus defunctus ab ordinibus non reiecerit: aliis vero non arctatis nequaquam post annum quoque Sedis vacantis, sine expressa S. Congregationis concilii licentia [b].

VIII. Exteris autem episcopis bene permittit pontificalia intra viduam diœcesim exercere, ordines conferre, & Chrisma conficere ac ministrare, eo tamen pacto, vt ii nullum sibi exinde ius vindicent (c).

IX. De iuribus tamen episcopalibus, quum sit nemo, qui ea tueatur, Sede vacante nequit aliquid innouare (d). Eamque ob rem nihil de bonis ecclesiæ alienare, nec beneficia vnire aut supprimere aut permutare, nec iurispatronatus reseruationibus aut donationibus assentiri (e): quamuis hæc ad episcopalem pertineant iurisdictionem.

X. Emolumenta omnia, quæ ex iurisdictione & sigillo Curiæ & vndecunque obueniant, debet deductis expensis

bus num. 13 *de excess. prælat.* Affirmant Abbas *in cap. cum olim de maior. & obed. qu.* 13, Barbosa *de iur. eccles. lib.* 1 *cap.* 32 *n.* 91, & Marchett. *in prax. Vic. Capitul. cap.* 24. *n.* 1. Quæstionem definire noluit S. Congr. Conc. dum rescripsit die 13 Nouem. 1688, vt abstineat, Bened. XIV in sæpedicto *cap.* 9. *num.* 6.

(a) Trid. *sess.* 7 *de reform. cap.* 10.

(b) Concord. *cap.* 4 *num.* 9.

(c) St. Quaranta *loc. cit.* Huiusmodi cautelam adhibendam esse, quoties episcopi vicini ad gerenda infirmorum vel absentium præsulum munia subrogentur, monuit Nicolaus I in *can. pontifices* 4 C. *VII qu.* 1.

(d) Innoc. III *in cap. nouit ille* 1 *ne Sede vacante aliquid innouetur.*

(e) Pellegrin. *in prax. vicar. par.* 1 *sect.* 4. *subs.* 3.

episcopo successori in ecclesiis regiæ nominationis secundum ius commune, vel Cameræ apostolicæ in episcopatibus pontificiis secundum huius regni leges ac mores fideliter reseruare : nisi consuetudo legitima vel priuilegium vel statutum speciale vna cum iurisdictione emolumenta quoque vicario Capituli attribuat (*a*) ; alias ab officio & beneficiis, donec ablata restituerit, eo ipso suspenditur (*b*). Inter expensas autem contineri salarium ipsi vicario, aliisque ministris debitum recte monet glossa (*c*), quod non exsuperet stipendium vicario episcopi defuncti præstari solitum (*d*) : illudque arbitrio boni viri solet in tribunali Nuntiaturæ apostolicæ (*e*) pro ecclesiis ad liberam Romanæ Sedis collationem attinentibus, a prælato successore pro iis, quæ sunt regiæ nominationis, definiri.

XI. Rationes idcirco exerciti muneris successori episcopo reddere quidem compellitur, quotiescunque repetundarum postuletur apud eum vicarius Capituli; pœnasque promeritas luet, si deliquisse in officio seu administratione reperiatur [*f*].

XII. Ad eligentes, eligendosque nunc breuiter sermo redeat. Ad solos canonicos Capituli cathedralis, non ad alios cleri quum vrbani tum diœcesani, neque ad portionarios eiusdem cathedralis pertinere ius eligendi vicarium, lex Tridentina satis innuit, dum eam Capitulo adiudicauit. Idque S. Congregatio concilii interpres censuit (*g*). In ecclesia vero Monopolitana regiæ nominationis hoc in regno viget consuetudo antiquissima, vt presbyteri omnes vrbani adsint

co-

(a) Clement. *statutum 7 de electione*.

(b) Bonif. VIII *in cap. quia sæpe* 40 *de elect. in 6.*

(c) Gl. in *cit. Clement. statutum* verb. *expensæ*.

(d) Ex decreto S. Congr. *in Ventimiliensi* 15 *Ian.* 1602, apud Pellegrin. *cit. sect.* 4 *subsect.* 1 *num.* 30. Qui tradit Casalensi Vicario adsignata quatuor scuta in mensem anno 1654.

(e) Cum enim fructus omnes cathedralium liberæ collationis Sede vacante obuenientes Nuntius pontificius Cameræ apostolicæ colligat ex supradictis *tit.* 22 *num.* 11, & 26: ab eo æstimationem stipendii debet vicarius Capituli obtinere.

(f) Trid. *cit. sess.* 24 *de reform. cap.* 16.

(g) Apud Gallemart. *loc. cit.* Videsis antedicta *tit.* 19 *num.* 11.

comitiis capitularibus & ferant ſuffragium ſinguli in electione vicarii capitularis. Proba, an non eiuſmodi conſuetudo ſit, mea non intereſt heic ediſſerere, me animum procul habente a lædendis, turbandiſue cuiuslibet iuribus peculiaribus. Intra octiduum ſi negligentes, diſcordeſue canonici vicarium non elegerint, etſi ad metropolitanum vel antiquiorem ex ſuffraganeis, vbi metropolis erit vidua, vel ad proximiorem epiſcopum in exemta eccleſia, ius eligendi deuoluatur: tamen re integra poſſe moram bene purgari, ratamque habendam eſſe electionem, quam iidem ipſi, antequam eandem metropolita vel alius negligentiam Capituli ſuppleturus, concluſerint; ſecus re non integra poſt deputatum ab horum quolibet vicarium, permulti putant Doctores [a].

XIII. Vbi contigerit metropolitanam ſimul cum ſuffraganea vacare: electio vicarii ſuffraganei non ab antiquiore ſuffraganeo, ſed a Capitulo fiet metropolitano [b].

XIV. Negligente dein metropolita, aut antiquiore vel proximiore ſuffraganeo Romanus Pontifex, vel ſacra Congregatio epiſcoporum (c) deputabit vicarium; eique modo ampliores, modo limitatas mandat facultates pro libito. Quinimmo ſi cui ab apoſtolica Sede vicarius datus epiſcopo ſit, qui non ſemel datur ob abuſum iuriſdictionis, ſuſpenſionem, ſenectutem, aduerſamque valetudinem prælati, aliamue vrgentem cauſam: is adhuc mortuo epiſcopo munus idem obibit. Hoc enim caſu ob reuerentiam ſupremæ Sedis locum non dari electioni vicarii capitularis, Doctores conſentiunt [d]:

 quum

(a) Nicolius, Pellegrinus, Garzia, Ventriglia, & Merolla, quos laudat, & ſequitur Gaudentius *de viſitat. & iuriſd. prælati to.* 1 *cap.* 5 *dub.* 13 *ſect.* 2 *num.* 15. (b) Benedict. XIV *lib.* 2 *de ſyn. diœc. cit. cap.* 9. *num.* 1.

(c) Xyſti V *conſt.* 117 *to.* 4 *Bullarii*, & traditis a Benedicto XIV in ſæpedicto *cap.* 9 *n.* 7, & Baſſio epiſc. Anagnino *in tract. de vicario apoſtolico.*

(d) Piaſecius in *praxi epiſcop. in proœm. num.* 22. Gaudentius *loc. cit. num.* 16, ita ſcribit: *quoties vicarius generalis epiſcopi deceſſoris fuiſſet miſſus ab vrbe vel a S. Sede prouiſus, quod non raro evenit: tunc vacante epiſcopali Sede nequaquam liceret Canonicis vicarium deputare capitularem, ſed continuare deberet*

quum non deficere tunc videatur per obitum episcopi idoneus minister iurisdictionis episcopalis, vbi eum viuo episcopo iam putauerit supremus ecclesiæ vniuersæ episcopus.

XV. Eligendi iure nedum actiuo omnes, sed passiuo etiam nonnulli Canonicorum fruuntur. Si enim quis inter eos adsit Doctoris dignitate ornatus, iurisque consultus: hunc, non extrarium esse eligendum, non raro S. Congregatio rescripsit [a]. At proba erit semper electio eius, qui vicarius episcopi immediatus extitit, ob compertam, præsumtamque peritiam, posthabitis quoque doctoribus Canonicis. Quum vero doctores in Capitulo omnino deficiant, & relictus ab episcopo non arrideat: extra gremium vtique poterit idoneum vicarium adscire, nisi maluerit aliquem de gremio quoad fieri poterit idoneum (b) cum voto assessoris iudicia exerciturum.

TIT. XXVIII.

De Capitulo cathedrali, eiusque Dignitatibus & Canonicis

1 *Summa cleri cuiusque pars Capitulum ecclesiæ cathedralis iura totius eiusdem cleri vniuersa iandudum habuit.*

2 *Communis quum vitæ, tum laboris canonem sectantes potius, quam pecuniarium præbendarum canonem dicebantur Canonici.*

3 *In ecclesiis ob id monachorum institutæ sedes episcopales, & monachi inter Canonicos adlecti, eorumque monasteria & collegia vices Capitulorum cathedralium obeuntia.*

4 *Mox posthabita communis vitæ disciplina in Capitulis cathedralium Canonici seculares a regularibus distincti emerserunt.*

5 *In-*

beret in officio a S.Sede prouisus, ex decisis per S. Congr. episc. in Aquilana 4 Aug. 1578, in Lyciensi 17 Nov. 1590, apud Pellegrin. *par.* 1 *sect.* 4 *subsect.* 1 *num.* 21. Huic sententiæ subscribunt Nicolius in *Nolensi* verb. *vicarius* §. 2 *num.* 18, *& seq.* Marchet. *part.* 3 *tit.* 36 *num.* 11, *& seq.* Card. Petra *to.* 1 *fol.* 114 *num.* 42, Monacell. *to.* 1.

(a) Apud Gallemart. *loc. cit.*

(b) Gaudentius *loc. cit. num.* 17, ceteri passim.

5 *Inter quos praecellunt variae Dignitates.*

6 *Tripartito Capitula constent ex presbyteris, diaconis & subdiaconis, sacro vel initiatis ordine suo, vel intra annum initiandis, eorumque pars dimidia theologos, iurisque peritos habeat.*

7 *Vacantes dignitates & canonicatus seruata mensium diuisione vel episcopus vel Romana Sedes confert libere, aut praesentatos a patronis instituit.*

8 *Ius optandi maiorem, pinguioremque locum Canonici nonnisi ex consuetudine aut statuto peculiari habent.*

9 *Nouus quisque canonicus professionem fidei debet intra duos menses emittere, omnemque simoniae labem vitare.*

10 *In choro debent omnes de Capitulo horas canonicas & diuina officia concelebrare.*

11 *Ad communes in ecclesia preces populus conuenire, summique Principes religiosiores choro adesse alicubi consueuerunt.*

12 *Graeci, Siriaci, Arabes propria cuiusque lingua in communibus precibus & sacrificiis, occidentales latina solum vtuntur cum Romanis.*

13 *Missam conuentualem pro cunctis benefactoribus quotidie debent Capitula & collegia concelebrare.*

14 *Absentes a choro quotidianas distributiones amittunt, vel portiones fructuum subrogatas, quae praesentibus accrescunt.*

15 *Distributiones ordinarias & certas nonnulli absentes ex priuilegio lucrantur, secus accidentarias & incertas.*

16 *Nimirum infirmi, iubilati, innocentes in carcerem, exilium, fugam adacti, spiritualibus exercitiis vacantes, ecclesiae negotiorum gestor, vicarius capitularis.*

17 *At incertas etiam lucrantur curae animarum actu incumbentes, quemadmodum & poenitentiarius ac theologus.*

18 *Vtrasque amittunt, sed fructus praebendae vix lucrantur qui tres tantum menses absunt quotannis, vel causa studii, vel famulatus episcopalis, vel ex peculiari ecclesiae statuto.*

19 *Priuilegia de lucrandis durante absentia fructibus, studii etiam*

iam quinquennalis causa, sanctiones pontificiæ recentiores, & S. Congregatio sub Innocentio XII reformarunt.

20 *Protonotarii etiam præsentes in choro nisi communem canonicorum vestem induant, quique sacrum canonicatui adnexum ordinem intra annum non susceperint, distributiones amittunt: & e contrario qui fructus non facit suos ob omissam fidei professionem, eas lucratur.*

21 *Coadiutores cum futura successione hoc in regno non creantur amplius.*

22 *Capitula cathedralium non exempta ordinariæ subsunt iurisdictioni episcoporum, exempta vero delegatæ secundum Tridentinam reformationem.*

23 *Nulla exemptionum priuilegia contra legem Tridentinam suffragantur Capitulis, nisi & ea speciatim apostolica sedes confirmauerit.*

24 *Inferiorum ecclesiarum, collegiorumque exemptionibus nil derogatum a Tridentinis Patribus.*

25 *Ad visitanda & corrigenda paterno more Capitula exempta procedit episcopus per sese, quem recusare non licet.*

26 *Extra visitationem cum adiunctis capitularibus ritu ordinario.*

27 *Primam sedem & auctoritatem in Capitulis etiam exemptis episcopo seruat synodus Tridentina, excluso eius vicario generali.*

28 *Quum episcopi, tum vicarii generales in Capitule non exempta integram habent iurisdictionem.*

29 *Consilium Capituli debent episcopi exquirere in alienationibus rerum ecclesiæ.*

30 *In restauranda ecclesia cathedrali ex communibus eiusdem reditibus.*

31 *In prouisionibus ecclesiarum & beneficiorum, quæ ad communem episcopi cum capitulo collationem vel institutionem spectant.*

32 *In synodis quum diœcesis tum prouinciæ concelebrandis.*

33 *In*

33 *In sacræ Scripturæ lectionibus, & grammaticæ instituendis.*

34 *In rebus Seminarii adolescentium.*

35 *In distribuendis tribus Canonicorum ordinibus.*

36 *In regimine chori, diuinorumque officiorum.*

37 *In beneficiorum vnione ac suppressione pro distributionibus constituendis.*

38 *In conuertendis ad alios pios vsus, vbi expedire videbitur hospitalium reditibus.*

39 *In publicandis indulgentiis, ne iis collectores eleemosynarum abutantur.*

40 *In sacris ordinationibus.*

PRincipem cuiusque diœcesis clerum quum referat collegium Canonicorum singulis cathedralibus ecclesiis inseruientium, & simul senatum ecclesiæ, vnumque corpus cum episcopo, qui caput eorum est, componat (*a*): *Capitulum* haud immerito nuncupatur. Quandoquidem res ecclesiæ cum consilio & consensu Capituli (*b*), nisi aliud consuetudo ius introduxerit (*c*), fere administrat episcopus: ipsum vero Capitulum episcopali Sede vacante in omnibus ad potestatem iurisdictionis attinentibus vices gerit episcopi, quemadmodum in superiori titulo dictum est; & nouum eligendi præsulem ius habuit, quoadusque Sedes apostolica sibi cathedralium ecclesiarum collationem reseruauit (*d*).

II. Ca-

(a) Alexander III ad Hierosolymitanum Patriarcham, quum *tu & fratres tui*, ait, *vnum corpus sitis, ita quod tu caput, & illi membra esse probentur, non decet te omissis membris aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotiis uti*, cap. *nouit* 4 *de his quæ fiunt a prœl. sine conf. Capituli*. Videsis dicta superius *tit.* 19 *num.* 11.

(b) Ex B. Hieron. in *can. olim idem erat* 5 *dist.* 95, totoque Decretalium *tit.* de *his, quæ fiunt a prælatis sine consensu Capituli*.

(c) Cœlestin. III *in cap. ea noscitur* 6 *eod. tit.* & Fagnan. in *cap.* 1 *de elect. num.* 33, *& seq.*

(d) Ex supradictis *tit.* 19 *num.* 11 *pag.* 215.

II. Canonicis & Dignitatibus constare Capitulum nescius est nemo. Qui olim clerici apostolicam seruantes regulam (*a*) in communi substantia, in communi obedientia & in communi dilectione conuiuerent, ii dicebantur *Canonici* (*b*), ex eo potius quod aliqua singulis portio agri dominici tribueretur colenda tanquam *canon* seu sors laboris & regiminis (*c*), quam quod in *canone* aut syllabo referrentur ecclesiæ, iis necessaria vitæ subsidia præbituræ. Omnia quidem clero ecclesiæ primitiuæ erant communia. *Omnia*, Tertullianus aiebat in apologetico, *indiscreta sunt apud nos*. Et B. Hieronymus de clericis loquens, *illi victu & vestitu contenti* (inquit) *nullam inter se proprietatem habentes debent habere omnia communia* (*d*).

III. Dissolutam sensim progressu temporis communitatem ecclesiasticorum S. Augustinus redintegrare quum studuisset (*e*): factum est, vt alii æquo animo canonicam vitam in communi domo & mensa perinde amplecterentur, atque in monasterio regulares; alii eam ferentes ægerrime, quos ipsemet S. Augustinus tolerandos censuit (*f*), extra communem domum canonicas portiones, præbendasue ex communibus acciperent prouentibus. Tanti Doctoris auctoritas ad plerasque cathedralium inuexit vitam cleri communem, quæ plura quidem secula adeo præualuit in veteri ecclesiæ disciplina, vt frequens esset seculo V, & sequentibus mos erigendi cathedrales in ipsis regularium monasteriis, vbi & abba-

(a) De qua scribens Apostolus, *spem habentes*, ait, *crescentis fidei vestræ secundum regulam nostram in abundantiam, non in aliena regula*, *ep.* 2 ad Corinth. 10. *ver.* 16.

(b) Pett. Blesens. *serm.* 30. (c) *Can. sanctorum* 2 *dist.* 79.

(d) *In can. duo sunt* 7 *C. XII qu.* 1. Abjiciendus inter apocryphos *can. dilectissimi* 2 *eadem C. & qu.* obtrusus ex *ep.* 5 diui Clementis de præcepto communis vitæ clericorum omnium.

(e) B. Aug. *in can. nolo* 10, *& can. non dictis* 11 *C. XII qu.* 1, ex *serm.* 2 *de com. vita clericor.* Prosper *in can. expedit* 13, & S. Gregorius scribens episcopo de Acropoli *in can. quoniam Velina* 14 *eadem C. & qu.*

(f) S. Aug. in *can. certe ego sum* 18 *eadem C. & qu.*

abbatis munia episcopi obirent (*a*) & monachorum vota simul profiterentur Canonici [*b*]. Hinc est, cur Canonicorum collegia, communesque domus cathedralibus ecclesiis adnexæ plerunque olim dicebantur *monasteria* [*c*], quoadusque claustra reapse regularia fuere [*d*].

IV. Recentior deinde disciplina quum largita sensim esset cathedralium Canonicis libertatem deserendi communem men-

(a) Thomasinus *par. 1 lib. 3 cap. 19 n. 1* hæc habet. *Nardensis in Italia ecclesia* Græcorum *olim fuerat* monachorum, *postea* Benedictinorum, *quibus permixti erant* Canonici. *Vnde* coniicitur *cathedralem olim eam fuisse ecclesiam. Anno 1267 a* Card. *Legato Episcopo Alunensi reformari capta est ea ecclesia, constitutis ibi decem* Canonicis, *aliisque similiter* monachis *decem, vt hi ex vna, illi ex altera parte chori simul canonicum* pensum *persoluerent, haberentque suas singuli seiunctim* Canonici præbendas: *reliqua vero res penes Abbatem & monachos essent*. Eadem forma Bonifacius IX anno 1392 in ecclesia & castro S. Adiutoris ad Abbatem Cauensem Congregationis Casinensis pertinente episcopalem dignitatem instituit, & monachos Cauenses creauit Canonicos illius cathedralis ecclesiæ, Abbatemque simul episcopali charactere auxit, apud Vghellium *to. 1 Ital. sacr. de Cauens. episcopis*.

(b) Ex traditis a Yepes *to. 1 chronic. centur. 1 ad ann. 563*, & Emm. Gonzalez *in notis ad cap. causam 9 de iudiciis num. 2*, vbi ex Sirleto exscribitur *ep.* Innoc. III ad Priorem & Canonicos Dunolmenses. Quod archiepiscopus Colocensis monasterium de Chenr in cathedralem erexerit, commemorat Gregorius IX in *cap. cum inferior 16 de maiorit. & obed.* Innocentius III Vigoriensem episcopum a Priore & conuentu eiusdem ecclesiæ, ius Capituli cathedralis obtinente, electum fuisse rescripsit Cantuariensi archiepiscopo *in cap. innotuit 20 de elect.*

(c) *Vt nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine consensu episcopi, vel Romani Pontificis, monasteriis, aut Canonicis offerre præsumat*, decreuit concilium Melphitanum an. 1089 sub Vrbano II *can. 5.* Vnde patet monasteriorum cathedralium vestigia seculo XI extitisse. Eaque permansisse seculo XIV ostendit Bonifacius VIII *in cap. nullus 25 de elect. in 6*, vbi statuit episcopum iam in secularibus, quam regularibus ecclesiis non professum probe eligi, secus abbatem.

(d) Religiosis tamen votis ii non adigebantur Canonici, quorum cathedrales non essent in monasteriis erectæ. Enimuero exploratum est discrimen inter Canonicos, & monachos seculo IX ex Capitularibus Aquisgranens. *an.* 789. *cap.* 71 apud Balutium *to. 1 Capitular. col. 237. Qui se voto* (inquiunt Capitularia) *monachicæ vitæ constrinxerunt, monachice & regulariter omnimodis secundum votum suum viuant ..... Similiter qui ad clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus vt illi canonice secundum suam regulam omnimodis viuant, & episcopus eorum regat vitam, sicut monachorum.*

mensam, domumque, & communes inter sese ecclesiæ reditus diuidendi vel quotannis, vel per status præbendarum titulos; & admodum auxisset interea presbyteros ad titulum non præbendæ aut ecclesiæ, sed patrimonii promotos quum in oppidis, tum in vrbibus: ratio discriminis postulauit, vt *Canonici seculares* & *Capitula* vocitentur, ne simplex Canonici vocabulum eos cum Canonicis regularibus (*a*) confundat, neue cum clero extraordinario, oppidanoque misceatur vrbanus & principalis. Omnes propterea Canonici, vt Patres Tridentini commonent, *vestitu decenti tam* in ecclesia *quam extra assidue vtantur, ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusque abstineant, atque ea morum integritate polleant, vt merito* ecclesiæ senatus *dici possit* (*b*).

V. Canonicis præcellunt *Dignitates*, quas ad conseruandam, augendamque ecclesiasticam disciplinam institutas, vt nedum aliis pietate ac exemplo præirent, sed episcopos etiam opere & officio iuuarent, tradit Synodus Tridentina (*c*). Præcipua earum iura singulatim inferius edisserenda antequam inquirantur, satius videtur nunc generalia Canonicorum prælibare.

VI. In tres ordines presbyterorum, diaconorum, subdiaconorumque ita distribui oportet omnes cuiusque cathedralis dignitates, canonicatus, portionesque, vt dimidia saltem pars presbyteri sint; ceteri vero diaconi aut subdiaconi; nisi plures aut omnes introduxerit presbyteros consuetudo laudabilior (*d*). Quare inter Dignitates, Canonicosque cooptare non licet episcopis nisi adnexo initiatos ordine, aut saltem in ea æta-

(a) Clemens III, qui seculo XII floruit, de *Canonico regulari*, qui proprium peculium noluit moriens contra regulam resignare, rescripsit in *cap. super quodam 4 de stat. monachor.* A Gregorio IX simul *monachi, & regulares Canonici* commemorantur in *cap. cum in magistrum 49 de electione*. Discrimen eiusmodi firmauit Tridentina synodus in *cap. quicunque 4 sess. 22 de ref.* dum ait: *quicunque in cathedrali vel collegiata* seculari *vel* regulari *ecclesia diuinis mancipatus officiis*. (b) Trid. in *cap. cum dignitates 12 sess. 24 de ref.*
(c) Trid. in eodem *cap. cum dignitates 12 sess. 24 de ref.*
(d) Ex Tridentino *cit. cap. 12.*

ætate, quæ ſuſcipiendo eidem ordini intra annum idonea erit, conſtitutos (*a*). Quoaduſque tamen eum ordinem non ſuſceperint, ius ſuffragii non habebunt in Capitulo (*b*). Omnes præterea Dignitates, & pars ſaltem dimidia Canonicatuum vt magiſtris vel doctoribus aut in Theologia & Iure canonico licentiatis duntaxat conferantur, hortatur Tridentina Synodus [*c*], non iubet.

VII. Quoties Dignitatum & Canonicorum gradus & præbendæ vacauerint in quatuor menſibus ordinariis Martio, Iunio, Sept. & Decembri: eos, eaſque epiſcopus loci ordinarius vel ſolus hodierno iure communi, vel vna cum Capitulo ſuo ex peculiari conſuetudine; in aliis menſibus reſeruatis apoſtolica Sedes ad libitum conferunt. Primæ cuiuſque Capituli Dignitatis in quolibet menſe vacantis collatio ad Romanam Sedem pertinet ſemper: niſi obnoxia patronatui laicorum ſit. Ceteræ autem dignitates aut canonicatus de iure patronatus laicorum iis tantum, quos patroni præſentauerint, viris idoneis conferuntur [*d*].

VIII. Antiquiores in eccleſia Canonicos iunioribus præferri quum ſuadeat æquitas iuris [*e*]: Capitula nonnullis in eccleſiis *optionem* habent *canonicam*; ſcilicet ius vel moribus diuturnis, vel ſtatutis inductum, quo antiquior ex collegio, Capituloue maiorem, quoties vacauerit, præbendam, canonicatum, dignitatem, quæ non reſeruata Sedi apoſtolicæ ſit, propria dimiſſa occupat, & per ſeſe abſque vlla ſuperioris collatione adſumit intra viginti fere dies, niſi aliud peculia-

Ppp 2 re

(a) Trid. *ibidem*, ex Greg. X in Conc. Lugdun. *in cap. licet canon* 14, & Bonif. VIII *in cap. cum ex eo* 34 *de elect. in 6.*

(b) Clement. *vlt. de ætate & qualit. & ord. præficiend.* Trid. *ſeſſ.* 22 *de reform. cap.* 4. (c) Trid. *cit. cap.* 12 *ſeſſ.* 24 *de ref.*

(d) De iure conferendi dignitates & canonicatus quum ordinario tum pontificio vel liberæ collationis, vel de iurepatronatus, videſis tradita in duobus *tract. de Beneficiis eccleſiaſticis*, & *de Iurepatronatus*.

(e) *Can. quid proderit* 7, *& ſeq. diſt.* 61, *can. epiſcoporum* 5 *diſt.* 74, *& can. bene quidem* 1 *diſt.* 96.

re spatium erit præfinitum (*a*). At vbi defecerit consuetudo vel statutum, nullus optioni locus datur iure communi, de qua alibi sermo redibit susior [*b*].

IX. Duos intra menses a possessionis die computandos quilibet canonicatum, dignitatemue adeptus professionem fidei facere nedum coram episcopo, eiusue vicario, sed coram Capitulo etiam necesse habet: alioquin suos non faciet fructus [*c*]. Vt autem in aggregandis collegio, vel admittendis ad possessionem canonicatus vel præbendæ vel beneficii vel distributionum canonicis vel beneficiariis procul absit omnino simoniaca labes: Tridentinum vetuit omnia turnorum lucra, seu solutiones aut detractiones fructuum quantumlibet consuetas, quæ in vsus pios non conuertantur [*d*].

X. Præcipua Canonicorum obligatio est in choro ad psallendum instituto adesse vel quotidie vel alternis fere hebdomadis, ibique diuina per se se, & non per substitutos [*e*] distinctis horarum interuallis rite officia persoluere, hymnisque & canticis Dei nomen reuerenter, distincte, deuoteque collaudare, *& episcopo celebranti aut alias pontificalia exercenti adsistere & inseruire*. Debent sane vox & mens in vnum idemque simul conspirare [*f*]. *Si orat psalmus, orate; si gemit, gemite; si gratulatur, gaudete; si sperat, sperate; & si timet, timete*, monet S. Augustinus [*g*]. Qui vero præsentes in choro negligant psalmos & hymnos concinere, suo eos muneri satis ne-

(a) Ex *cap. fin.* §. *ne autem de consuetudine in 6.* Videsis Petr. Moneta *in tract. de optione canonica*.

(b) In *tract. de Beneficiis cap.* 10. §. *vn.* 2. *edit.*

(c) Trid. *cit. cap.* 12 *sess.* 24.

(d) Trid. in *cap. in pluribus* 14 *sess.* 24 *de ref.* Videsis dicta inferius *lib.* 4 *tit.* 16 *num.* 29.

(e) *Clement.* 1 *de celebr. missar.* Trid. *loc. cit.*, *& sess.* 21 *cap.* 3 *de ref.* Nam Iustin. ait. *Qui fundarunt sanctissimas ecclesias pro sua salute, & communis reipublicæ, reliquerunt illis substantias, vt per eos debeant sacræ liturgiæ fieri, & vt illis a ministrantibus piis clericis Deus colatur*, *l. omnem* 42 §. 10. *C. de episc. & clericis*.

(f) Conc. Later. sub Innoc. III in *cap. dolentes* 9 *de celebr. missar.*

(g) S. Aug. *in psalm.* 30 *serm.* 3.

nequaquam facere, declarauit scitissime Benedictus Papa XIV [*a*]. *Oportet semper orare, & non deficere*, præceptum Domini est [*b*]. Vt *sine intermissione* oremus omnes, monet Apostolus (*c*). Exinde constitutionibus vulgo apostolicis, quæ primitiuæ ecclesiæ mores proculdubio indicant, demandatum est omnibus vna fidelibus precationes facere mane, tertia hora, sexta, nona, vespere, atque ad galli cantum (*d*). *Ille* enim *sine intermissione orat*, *qui certa orandi tempora nullo die intermittit*, docet B. Augustinus [*e*]. Benedictus XIV indulgentias largitur docentibus, discentibus, exercentibus methodum orationis mentalis (*f*).

XI. Publicam diuini officii recitationem in choro *communem orationem* ad discrimen *singularis* appellat S. Thomas [*g*], non modo quod pro vniuerso populo persoluatur, sed etiam quod interesse populus debeat, eamque simul festis saltem diebus concelebrare. Quod æuo S. Ambrosii pia plebs secundum

(a) In ep. encyclica die 19 Augusti 1744 *to.* 1 Bullarii *const.* 103 §. 24.

(b) Lucæ *cap.* 18 *vers.* 1.

(c) *Ep.* 1 *ad Thessalon. cap.* 6. *vers.* 17. S. Hieronymus *to.* 1. *ep.* 22 ad Eustochium *num.* 37 ait: *quanquam Apostolus orare semper* iubeat, *& Sanctis etiam ipse sit somnus oratio: sic tamen diuisas orandi horas debemus habere, vt si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam* tertiam, sextam, nonam, diluculum *quoque &* vesperam *nemo est qui nesciat. Nec cibi sumantur sine oratione præmissa, nec recedatur a mensa nisi referatur creatori gratia. Noctibus bis terque surgendum, reuoluenda quæ de scripturis memoriter retineamus . . . Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat Domini crucem.*

(d) *Lib.* 8 *cap.* 34.

(e) S. Aug. *lib. de hæresi hær.* 87. Consonat B. Elogius *hom.* 22 *de cæna*, inquiens: *Ille semper orat, & nunquam deficit, qui canonicis horis iuxta ritum ecclesiasticæ traditionis psalmodiis, precibusque consuetis Dominum laudare & rogare non desistit.* Videsis Nicol. *tom.* 2 *traite de la priere liv.* 4 *cap.* 14.

(f) Bened. XIV *const. quemadmodum nihil* 23. die 16 Decem. 1746, *to.* 2 Bullarii, ad cuius hoc in regno promulgationem accessit regium placitum die 6, & 10 Feb. 1747, ex rescripto ad Curiam Cap. maior. dato.

(g) S. Thom. 2 2 *qu.* 13 *art.* 12. *Communis quidem*, ait, *oratio est, quæ per ministros ecclesiæ in persona totius populi fidelis Deo offertur: & ideo oportet, quod talis oratio innotescat toti populo, pro quo profertur: quod non posset fieri, nisi esset vocalis. Et ideo rationabiliter institutum est, vt ministri ecclesiæ huiusmodi orationes alta etiam voce pronuncient, vt ad notitiam omnium possint peruenire.*

dum morem orientalium partium in occidentalibus pene omnibus ecclesiis hymnos & psalmos concinere consueuerit, tradit S. Augustinus [a]. Principes autem religiosiores, præsertim Theodosium, & Carolum M. in choro vna cum clericis Deo psallendi morem habuisse, prodit historia. Præterea Comites Andegauenses Fulconem III, & Indelgerum in Gallicana S. Martini ecclesia insignia, vestesque Canonicorum in choro induisse. Gentilitiam eiusmodi consuetudinem ad hoc regnum Neapolitanum primus omnium Carolus II Andegauensis inuexit initio XIV seculi, solitus interesse choro regiæ basilicæ S. Nicolai Bariensis cum Canonici insignibus in digniori stallo contra illud Prioris, quod sibi, Regibusque successoribus extruxit [b]. Aliudque cum armis Andegauensibus erectum habetur in Altimuranæ ecclesia regiæ quoque collationis e regione stalli archipresbyteralis.

XII. Lingua cuiusque gentis vulgatissima initio communes in ecclesia preces & sacrificia concelebrari consueuisse, præsertim Græca, Siriaca, Arabica in orientalibus regionibus [c], Latina in occidentalibus, res est compertissima. Tum processu temporum, tametsi plebes occidentales Latino posthabito ad Italum, vel Hispanum, aut Gallicum transiuerint sermonem: Romana tamen ecclesia nouarum rerum inimica primæuum, inueteratumque illius vsum retinendum semper censuit [d]. Eaque omnium mater ac magistra de vnitate, ritibus, dignitateque diuini Officii sollicita, Breuiarium [e] non

(a) S. Aug. *lib. 9 Confess. cap. 7.*

(b) Beatill. *nell' istoria di Bari lib. 3 fol.* 143.

(c) De ritu arabico & mozarabico in Hispania videsis dicenda inferius *lib.2 tit.3 num.* 31. De ritu græcorum, aliarumque nationum *ibidem num.* 22, *& seqq.* De ritibus Sinensibus Benedict. XIV in *const. ex quo* 59 *to.* 1 Bullar.

(d) Quod obseruat Fleury *par. 2 Instit. Iur. Can. cap.* 2 §. 5.

(e) Quum nimis prolixa olim esset diuini officii recitatio, quod pluribus continebatur magnis voluminibus, scilicet *psalterio*, *hymnario*, *legendario*, *collectario*; illud in vnum librum contraxisse primum in Capellis suis S. Gregorium M. & VII, & Innocentium III, ne tempus expediendis christianæ reipublicæ negotiis summis deficeret; eosque auctores fuisse, vt vniuersa

non semel correxit, vetuitque vt ne falsa aut deprauata in ecclesia sancta legerentur, ne vel leuis subsannandi oriretur occasio, inquit Gelasius [*a*]. S. Gregorius VII Ieromiro Pragensi episcopo rescribens diuinum officium vetuit lingua Sclauonica celebrari (*b*). Tridentina Synodus quum delectis quibusdam Patribus mandasset, vt de variis censuris ac *libris vel suspectis vel perniciosis quid facto opus esset* considerarent, atque ad ipsam referrent, quamuis extremam ii manum operi imposuissent: censuit *vt quicquid ab illis præstitum est, Sm̃o Romano Pontifici exhibeantur, vt eius iudicio atque auctoritate terminetur & euulgetur. Idemque de catechismo a Patribus, quibus illud mandatum fuerat, & de missali & breuiario fieri* mandauit (*c*). In comitiis itaque Tridentinis curatiorem noui breuiarii reformationem Patres iudicio Romani Pontificis Pii IV integram cum remisissent, viris idoneis eam ipse primum demandauit, eamque S. Pius V absolutam probauit, & Romæ impressum opus diuulgari iussit anno 1565 ea lege, vt aboletis aliis breuiariis antiquioribus omnes breuiarium ipsum Romanum ex decreto Concilii Tridentini restitutum, S. Pii V iussu editum, Clementis VIII, & Vrbani VIII auctoritate recognitum vniuersæ orbis ecclesiæ monasteria, ordines, & loca etiam exempta adhiberent, & obseruarent tam in choro, quam extra chorum, nullusque vnquam aliquid in eo comutare vel addere vel detrahere audeat: eos tantum regularium ordines excepit, quos peculiare breuia-

rio

sa vbique ecclesia communi plausu breuiati Officii morem amplecteretur, vnde vocabulum Breuiarii ortum putat cum Radulpho Tungrensi *de obseruat. canon. cap.* 22, Inn. Cironius *lib.* 2 *obseruation.* 12.

(a) Gelasius in *can. sancta Romana* 3 *dist.* 15.

(b) S. Greg. VII *ep.* 7 *lib.* 2. *Omnipotenti* (ait) *Deo placuit scripturam sacram quibusdam locis esse occultam, ne si ad liquidum cunctis pateret, forte vilesceret, & subiaceret despectui, aut praue intellecta a mediocribus in errorem induceret . . . Vnde ne id fiat, quod a vestris imprudenter exposcitur, auctoritate D. Petri inhibemus, teque ad honorem omnipotentis Dei huic vanæ temeritati viribus totis resistere præcipimus.*

(c) Trid in fine *sess.* 25 in decreto *de indice librorum, & Cathechismo, Breuiario & Missale.*

ria ab apostolica Sede probato, vel consuetudine ducentos annos excedente in limine fundationis vsos fuisse constiterit (*a*). Idipsum in editione missalis Romani reformata & correcta pro sacrificiis missarum vno eodemque ritu celebrandis in ecclesia vniuersa cautum est (*b*).

XIII. Quoniam pars officii quidem est Missa *conuentualis*, ea est quotidie omnino concelebranda pro populo & benefactoribus generatim a quolibet Capitulo & collegio presbyterorum etiam regularium, pro eaque eleemosynam accipere manualem celebranti per turnum nequaquam licet (*c*).

XIV. A choro statis horis absentes quotidianas amittunt distributiones hoc pacto, vt eæ inter præsentes tantum, remota omni collusione, indulgentiaue diuidantur, & deficientium partes interessentibus omnino accrescant [*d*]. Si qua vero in ecclesia aut nullæ, aut ita tenues sint distributiones, vt verisimiliter negligantur: tertiam communium fructuum partem a præbendis separare, eamque in distributiones debet episcopus conuertere, inter eos, qui quotidie choro inseruiant, dispertiendas. At vbi omnes fructus (*e*), vel maior eorundem pars naturam distributionum habuerint a consuetudine, quæ vel nihil vel minus quam tertiam præbendæ partem relinquat non residentibus, vel non seruientibus choro: ea ob diuini cultus fauorem est omnino ser-

(a) S. Pius V in *const. quod a nobis* edita 7 Idus Iulii 1568, Clem. VIII in *const. quam in ecclesiæ* 1602, & Vrbanus VIII in *const. diuinam* 15 Ianuarii 1631. Tum S. Congregatio rituum multa explicuit & decreuit pro earundem constitutionum pontificiarum exequutione.

(b) Liquet ex S. Pii V const. *quo primum tempore* 106, & Clementis VIII const. *cum sanctissimum* 108.

(c) Ex decretali Honorii III ad vniuersos ecclesiarum prælatos in *cap. cum creatura* 11 *de celebr. miss.* & Bened. XIV, *const. cum semper* 103. §. 11, edita die 29 Aug. 1744, *to.* 2 Bullarii ejus.

(d) Bonif. VIII *in cap. vn. de cler. non resid. in* 6, & Trid. *cit. cap.* 12.

(e) Pius IV in *const. cum sicut* 41 *to.* 2 Bullarii iussit vt reditus omnes ac emolumenta capitulorum & collegiatarum vrbis Romæ in quotidianas distributiones conuertantur, quas præsentes tantum lucrentur. Idipsum ex consuetudine secuatur in cathedrali ecclesia Neapolitana.

ſeruanda [*a*]. Hoc tamen caſu, ne abſentes illi, quibus æquitas canonica fructus ſine diſtributionibus ob iuſtam cauſam indulget, æquarentur abſentibus ſine cauſa: tertia diſtributionum pars naturam retinebit ſuam, reliquæ duæ naturam aſſument fructuum (*b*).

XV. Diſtributionum duplex genus: aliæ nimirum *ordinariæ* ac *fixæ*, aliæ vero *extraordinariæ*, *accidentales*, *incertæque* ſunt. Ad primum pertinent pars, quam modo innuimus, tertia vel alia maior a fructibus præbendarum detracta; certuſque ſimul prouentus ex ſtatis, perpetuiſque anniuerſariis, proceſſionibus, functionibuſque ceteris quotannis obueniens. Ad ſecundum omnia emolumenta, quæ pro ſingulis funeribus, miſſis votiuis, aliiſque piis officiis vario caſu obtingentibus accipiuntur in diem. Inter vtraſque haud leue diſcrimen eſt. Nam diſtributiones prioris generis ordinarias fere participant multi reapſe abſentes, quos priuilegium aliquod vel iuris vel hominis tanquam præſentes habet. Secus extraordinarias & incertas, quibus lucrandis *ficta* ſeu *præſumtiua* præſentia, reſidentiaque plerunque non ſuffragatur.

XVI. Itaque ordinarias non amittunt diſtributiones *infirmi* (*c*), qui tamen choro inſeruire conſueuerint, præuioque triennio vltra menſes tres quotannis non abſuerint (*d*). Nec *iubilati*, qui poſtquam quadraginta annos aſſidue ac laudabiliter famulatum eccleſiæ præſtiterint, priuilegium exinde ab apoſtolica Sede obtinere ſolent exemtionis a choro & reſiden-

(a) Trid. in *cap. epiſcopietiam* 3 *ſeſſ.* 21 *de reform.*

(b) Card. Petra *ad conſt.* 9 *Boniſ. VIII num.* 20, *& ſeq. to.* 3, S. Congr. in Arianen. diſtribut. 18 Aug. 1731, & iuſſu Inn. XII.

(c) Honor. III *in cap. ad audientiam* 15 *de cleric. non reſid.* Fagnan. *in cap. licet de præbendis num.* 136, *& ſeq.*

(d) P. Gaudentius *to.* 1 *de viſit. & jurisdict. prælator. cap.* 5 *dub.* 13 *n.* 73. At ſolitus defeciſſe quum præſumatur quoque defecturus, nullas accipit, diſtributiones tempore infirmitatis. Quemadmodum & eas eadem ratione coadiutus æger amittit, quoties coadiutor eius in choro deficiat; vt definiuit S. Congr. in *Aſculana an.* 1706 *ſuper dubio* 8, penes Gaudentium *loc. cit.* contra Monacellum aliter ex decretis antiquioribus ſentientem.

tia (*a*) instar militum veteranorum (*b*). Nec *innocentes* iniuria in carceribus detrusi, vel exilium, fugamque perferre coacti (*c*). Nec *exercitiis vacans* spiritualibus decem dies, antequam sacris initietur ordinibus (*d*). Neque communia ecclesiæ negotia gerens, præsertim procurator (*e*), & vicarius capitularis (*f*).

XVII. Ab hac tamen regula excipiuntur nonnulli, qui cunctas etiam extraordinarias, incertasque distributiones lucrantur præsentia non vera, sed præsumtiua. Scilicet *qui animarum curæ* Capitulo adnexæ, vel dignitati suæ, aut canonicatui perpetuo vnitæ actu incumbit, quum officia in choro ab aliis persoluuntur (*g*). *Pœnitentiarius*, quoadusque audiendis confessionibus reuera vacet (*h*). *Theologus* insuper eo die, quo sacræ Scripturæ lectionem habeat (*i*).

XVIII. Alios contra nil pro distributionibus qua ordinariis, qua extraordinariis iuuat residentia ficta, sed pro fructibus tantum participandis. Puta qui non vltra tres menses quotannis absunt, quum cito reuersuri abesse non videantur (*l*) Quem-

(a) Consuetudinem talis priuilegii probat S. Congr. Conc. die 17 Decem. 1718, & Benedictus PP. XIV *lib. 3 de synod. diœces. cap. 4 num. 6*, illud recensendo inter apostolicas indulgentias absentibus Canonicis concedi solitas, de quibus Gregorius IX in *cap. cum ad hoc 16 de cler. non resid.* Interruptum, vitiosumque seruitium jubilationem haud promeretur. Hac in re mitior erat lex Leuitarum, quam legimus Numer. *cap. 5 vers. 25. A viginti quinque annis & supra ingrediantur, vt ministrent in tabernaculo fœderis: cumque 50 annum ætatis impleuerint, seruire cessabunt.*

(b) Ex *l. a muneribus 7 D. de vacatione & excusat. munerum.*

(c) Fagnan. *in cit. cap. licet num.* 135, *& seq.*

(d) Ex const. Alexandri VII, & Clementis XI an. 1710, apud Gaudent. *ibid.* (e) *Cap. cum non deceat 30 de elect. in 6.*

(f) Honor. III *in cap. ex parte tua 3 de cleric. non resident.*

(g) Ex Trident. *sess. 22 de reform. cap. 3*, & S.Congr. Conc. in Romana distributionis 13 Iulii 1711, apud Gaudent. *loc. cit. n.* 75. Qui tamen in alia ecclesia curam parochialem Capitulo non adnexam vna cum Canonicatu ex apostolica dispensatione retineat, distributiones non lucrabitur inseruiens curæ, ex S. Pii V *const. 65.* (h) Fagnan. *in cit. cap. licet num.* 170.

(i) Ex declaratione Gregorii XIII apud Fagnan. *loc. cit. num.* 116.

(l) *Can. præsentium 7 qu. 1*, Honor. III *in cap. licet vobis 32 de prabend.* Trid. *sess. 23 de ref. cap. 1.*

Quemadmodum & abſentes cauſa ſtudii (*a*) non vltra duos de Capitulo, qui licentia epiſcopi, ne fraus inde fiat reſidentiæ, opus habent: alias redire ſubtractione quoque fructuum coguntur (*b*). Pariter vnus, duoue, non plures epiſcopo ſuo famulantes (*c*) nedum in munere vicarii generalis (*d*), vel conuiſitatoris, ſed alio quouis miniſterio. Omnibus tandem quauis causa priuilegiariis paullo ante recenſitis adimere quaslibet certas, incertaſque diſtributiones poteſt, ac ſolet voluntas benefactorum expreſſa, locique ſtatutum auctoritate legitima comprobatum (*e*) in odium fictæ reſidentiæ, præſentiæve.

XIX. Bonifacius VIII autem priuilegia omnia, ſeu indulta a ſe, ſuiſque prædeceſſoribus conceſſa clericis, vt ſuorum beneficiorum fructus perpetuo perciperent etiam abſentes, penitus reuocauit (*f*). Pius IV declarauit diſpenſationes de percipiendis beneficiorum fructibus durante abſentia quinquennali ob cauſam ſtudii ſuffragaturas nemini ſine conſenſu Ordinariorum (*g*). Sacra Congregatio ab Innocentio XII ſpecialiter deputata ſuper reformatione indultorum

 exi-

(a) Trid. *ſeſſ. 5 de reform. cap.* 1 *in fine* ibi: *docentes vero ipſam S. ſcripturam dum publice in ſcholis docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis ſtudent, priuilegiis omnibus de perceptione fructuum præbendarum & beneficiorum ſuorum in abſentia a iure communi conceſſis plane gaudeant & fruantur, cap. fin. de magiſtris, & cit. cap. licet de præb.* vbi Fagnanus *num* 7, monet ad quinquennium vſque, non vltra ſuffragari abſentiam cauſa ſtudii ex decreto S. Congregationis. Septennium indulſerat *parochis* Bonif. VIII *in cap. cum ex eo 34 de elect. in 6.*

(b) Alexand. III in *cap. relatum* 4, & Innoc. III in *cap. tua* 12, & *cap. cum ad hoc 16 de cleric. non reſid.* ibique Fagnanus.

(c) *Cap. de cetero 7, & cap. ad audientiam 15 de cler, non reſident.* ibique Gonzalez.

(d) Cui, dum a choro abſit, deperire diſtributiones, declaranit S. Congr. Conc. in Bitecten. 16 Decembris 1627, & docet Moneta *par.* 2 *de diſtribut. qu.* 11 *num.* 83.

(e) Gaudent. *loc. cit. num.* 72, & 74 §. 1, & Doctores *in cap. ad audientiam 15 de cler. non reſid.*

(f) Bonif. VIII in *cap. quia per ambitioſam 15 de reſcriptis in 6.*

(g) Pius IV in *conſt.* de reſidentia apud St. Quaranta in *ſum. Bullar.* verb. *reſidentia*, & in appendice Conc. Trid.

eximentium a seruitio nonnullos Canonicos, & beneficiarios vrbis, censeit die 13, & 20 Aprilis, & 7 Maii 1693, *huiusmodi indulta non esse immutanda quoad* Nuncios *apostolicos, necnon intimos, & eidem Sanctissimo actu inseruientes* familiares, *ac* Subdatarium, & Cameræ apostolicæ commissarium. *Quoad* Gubernatores & Vicelegatos *prouinciarum, ciuitatum, & locorum Status ecclesiastici, qui durante absentia nunquam possunt ecclesiis interesse, necnon* procuratorem generalem montium, *ac* familiares S. R. E. Cardinalium (*firmo tamen quoad eorundem Cardinalium* caudatarios *remanente decreto moderatorio S. Congregationis eminentissimorum Cardinalium S. C. interpretum die* 19 *Augusti* 1690 *edito*) *esse reuocanda, & expedire, quod in posterum non concedantur*. 3, *Indultum* inseruienti secretariæ & congregationibus *negotiorum* ditionis temporalis *eiusdem S. R. E. præpositis concessum esse reformandum, & in posterum restringendum ad illos dies & horas duntaxat, quibus ratione huiusmodi seruitii actualiter præstandi impeditus fuerit, eius conscientia desuper strictissime onerata*. 4, *Indulta causa* studii *pro lucrandis fructibus duntaxat, nec aliter pro lucrandis distributionibus quotidianis esse concedenda, quam pro ecclesiis, quarum reditus consistunt vel in solis distributionibus quotidianis, vel in iisdem distributionibus vna cum aliquibus fructibus tenuis præbendæ, demta tamen tertia parte, quæ interessentibus accrescat; nec pariter concedenda vltra triennium, neque maioribus vigintiquinque annorum; quinimmo huiusmodi ætate* 25 *annorum expleta, eadem indulta, licet idem triennium expletum non fuerit, expirare*. 5, *omnes denique habentes indulta pro singulis diebus & horis, quibus ratione seruitii in eorum muneribus seu officiis actualiter præstandi impediti fuerint, adhuc esse punctandos toties, quoties ecclesiæ seu choro non interfuerint; sed in qualibet hebdomada huiusmodi puncta posse & debere deleri seu tolli pro illis tantum diebus & horis, quibus indultarii allegauerint particularia impedimenta ratione eorundem munerum, eorum conscien-*

scientia desuper strictissime onerata, & *circa huiusmodi impedimentorum releuantiam iudicio proprii vicarii cuiuslibet ecclesiæ: in ecclesiis vero, vbi non adest huiusmodi vicarius, iudicio dignioris Canonici esse deferendum* (*a*).

XX. Sunt etiam ex Canonicis, qui præsentes in choro & functionibus non lucrantur distributiones: scilicet *protonotarii*, quoties cum ianthina prælatorum veste & palliolo intersint in sella mobili, separataque a stallis Canonicorum, inter quos nonnisi cum æqualibus Capituli insigniis licet adesse (*b*). Qui præterea sacrum ordinem suo adnexum canonicatui non susceperit intra annum, exinde medietate distributionum priuatur (*c*). At vero eas nil amittit, qui suos non facit fructus ob neglectam fidei professionem (*d*), dum choro famulatur.

XXI. Quum in beneficiis ecclesiasticis ea, quæ hæreditariæ successionis imaginem referunt, sacris canonibus sint contraria: synodus Tridentina (*e*) decreuit, vt nemini in quibuscunque beneficiis ecclesiasticis coadiutoriæ perpetuæ permittantur, nisi quando ex vrgenti necessitate aut euidenti ecclesiæ vtilitate Romanus tantum Pontifex eas indulgere censuerit. Quoniam vero Dignitates & Canonici ecclesiarum hujus regni coadiutores eiusmodi plerunque sibi consanguineos ab Sede apostolica obtinere consueuerant: placuit Regi Carolo ad Regalem Cameram S. Claræ rescribere die 22 Augusti 1750, vt regium exequatur ipsa non amplius concederet litteris Romanæ Curiæ creantibus perpetuos cum futura successione coadiutores.

XXII. Capitula cathedralium, eorumque dignitates & canonici perinde ac clerus diœcesanus ordinariæ subsunt iurisdi-

(a) Hoc decretum commemorat Bened. XIV *instit. eccl.* 107 §. 10.
(b) Vrsaya *to.* 5 *par.* 1 *disc.* 1.
(c) Card. de Luca *de Canonicis disc.* 13 *num.* 12, S. Congr. Conc. *in Vlixiponen.* 5 *Septem.* 1722, apud Gaudent. *loc. cit. n.* 76.
(d) S. Congr. Concil. in *vna Catanzarii* 9 *Febr.* 1726, apud Gaudent. *ibidem num.* 76.
(e) *Sess.* 25 *de reform. cap. cum in beneficiis* 7.

risdictioni episcoporum in caussis omnibus ciuilibus, criminalibus, & mistis iure communi. Si quod vero Capitulum exemptionem ex peculiari statuto vel consuetudine vel priuilegio obtendat: episcopus auctoritate Sedis apostolicæ delegata per sese illud, eiusque dignitates & canonicos visitat & paterno more corrigit (a): extra visitationem cum consilio, & adsensu duorum ex Capitulo deputatorum rite procedit in foro suo vel episcopus idem, vel eius vicarius generalis ex duobus decretis Tridentinæ reformationis. Nam Tridentina synodus primum decreuit, vt *Capitula cathedralium, & aliarum maiorum ecclesiarum, illorumque personæ nullis* exemptionibus, *consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiis, quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quominus a suis* episcopis *& aliis maioribus prælatis per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis iuxta canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit;* visitari, corrigi *&* emendari *etiam auctoritate apostolica possint & valeant* (b). Deinde statuit explicatius, *vt in omnibus ecclesiis cathedralibus & collegiatis decretum* eiusmodi *obseruetur non solum, quando* episcopus visitauerit, *sed & quoties* ex officio, *vel* ad petitionem alicuius *contra aliquem ex contentis in dicto decreto procedat: ita tamen vt cum* extra visitationem *processerit, infrascripta omnia locum habeant.* Videlicet *vt Capitulum initio cujuslibet anni eligat* ex Capitulo duos, *de quorum* consilio *&* adsensu episcopus, *vel eius* vicarius *tam in* formando processu, *quam in* ceteris omnibus actibus, *vsque ad finem caussæ inclusiue, coram notario tamen ipsius episcopi, & in eius domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Vnum autem tantum sit vtriusque votum, possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel diffinitiua sententia fuerint: tunc intra*

(a) De episcopali visitatione, morumque correctione, tum de excessu & appellatione videsis dicta inferius *lib.* 4 *tit.* 12 *num.* 14 *ad* 18.

(b) Trid. in *cap. capitula* 4 *sess.* 6 *de reform.*

intra ſex *dierum ſpatium cum epiſcopo* tertium *eligant*, *& ſi in electione tertii etiam diſcordent; ad* viciniorem epiſcopum *electio deuoluatur*, *& iuxta eam partem*, *cum qua tertius conueniet*, *articulus*, *in quo erat diſcordia*, *terminetur: alias proceſſus & inde ſequuta nulla ſint*, *nulloſque producant iuris effectus. In* criminibus *tamen ex* incontinentia *prouenientibus*, *de qua in decreto de concubinariis*, *& in* atrocioribus *delictis depoſitionem aut degradationem requirentibus*, *vbi* de fuga *timetur*, *ne iudicium eludatur*; *& ideo opus ſit perſonali detentione*, *poſſit initio* ſolus epiſcopus *ad* ſummariam informationem *& neceſſariam* detentionem *procedere: ſeruato tamen in reliquis ordine præmiſſo. In omnibus autem caſibus ea ratio habeatur*, *vt iuxta qualitatem delicti ac perſonarum delinquentes ipſi in loco decenti cuſtodiantur* . . . . . . Qui vero *non obtinent dignitates*, *nec ſunt de Capitulo*, *ii omnes in cauſſis eccleſiaſticis epiſcopo ſubiiciantur: non obſtantibus quoad ſupradicta priuilegiis etiam ex fundatione competentibus*, *necnon conſuetudinibus etiam immemorabilibus*, *ſententiis*, *iuramentis*, *concordiis*, *quæ tantum ſuos obligent auctores*; ſaluis *tamen omnibus* priuilegiis, *quæ* vniuerſitatibus ſtudiorum *generalium ſeu earum* perſonis *ſunt conceſſa. Hæc autem omnia & ſingula in iis eccleſiis locum non habeant*, *in quibus* epiſcopi *aut eorum* vicarii *ex* conſtitutionibus, *vel* priuilegiis, *aut* conſuetudinibus, *ſiue* concordiis, *ſeu quoque alio iure* maiorem *habent poteſtatem*, *auctoritatem*, *ac* iuriſdictionem, *quam præſenti decreto ſit comprehenſum; quibus ſancta ſynodus derogare non intendit* (*a*).

XXIII. Duo hæc decreta explicans S. Congregatio Concilii declarauit, quod epiſcopus Capitula cathedralium non exempta, earumque perſonas ſimul & res valeat vigore prioris decreti viſitare & corrigere, nulliuſque conſilio opus habeat: ſi vero exempta ſint, adhibere tunc debeat conſilium depu-ta-

(a) Trid. in *cap. ſtatuit 6 ſeſſ. 25 de reform.*

tatorum ad formam in posteriori decreto præscriptam (*a*). Exemptiones, consuetudines, sententias, iuramenta, concordias, quæ dignitates & canonicos cathedralium iudicio, visitationi & emendationi episcopi subtraherent, penitus aboleuit, abrogauitque synodus Tridentina: videlicet quas apostolica Sedes Romana speciatim non confirmasset ex certa scientia, quamuis in forma communi generatim ab ipsa confirmatas (*b*). Excipe subcollectores Cameræ apostolicæ, quos etiamsi Canonici fuerint, exemptos a visitatione & correctione episcopi declarauit eadem S. Congregatio (*c*).

XXIV. Et *cathedralium* & *maiorum* ecclesiarum Capitula ideo dixit hoc synodi decretum, vt collegiatas ecclesias minores, earumque personas alicubi ex statuto vel fundatione vel consuetudine vel concordia ab episcopi iurisdictione exemptas hoc ipso reformationis decreto non obstringerent, eisque suas peculiares exemptiones non adimeret (*d*).

XXV. *Per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adiunctis* quum episcopi mandatam hocce decreto potestatem habeant visitandi, corrigendi & emendandi Capitula exempta: fit exinde vt id solis eorum vicariis etiam generalibus non liceat (*e*). Arbitrium vero datum episcopo adiungendi sibi conuisitatores, coniudices, assessores extra Capitulum (*f*) non impedit, quominus vicarium quoque suum ipse adsciscat, vt vna cum eo Capitulum & Canonicos visitet & corrigat. Propterea recusari tanquam suspectum episcopum, nisi modum in visitando & corrigendo excesserit, non posse censuit eadem S. Congregatio (*g*): quum extraordinariam visitationis

(a) Apud Gallemart. in *declarat. ad cap.* 4 *sess.* 6 *num.* 1, & 3, & S. Congr. in Abulensi *ad dub.* 2, apud eundem Gallemart. *ad cap.* 6 *sess.* 25 *n.* 3.

(b) Id ex mente Gregorii XII a Rota, & S. Congregatione Concilii definitum fert Gallemartius ibidem *num.* 5. Consonat gl. *in cap. veniens de transact.*

(c) S. Congr. rescribens ad episc. Segobiensem apud Gallemart. *ad cap.* 6 *sess.* 25 *num.* 5.

(d) Gallemart. *ibidem num.* 2.

(e) Ibidem *num.* 6.

(f) Ibidem *num.* 8.

(g) Apud Gallemart. *loc. cit. num.* 9.

nis formam is debeat non transilire (*a*), inquirens quum publica tum secreta crimina capitularium more paterno emendanda sine strepitu & figura iudicii, actisque visitationis in scripturam non redactis (*b*), non sua in domo seu foro episcopali, sed in consueto comitiorum capitularium loco, alioue cubiculo eiusdem Capituli congruo & commodiore (*c*). Inferioribus autem prælatis ius visitandi, si quod ii habeant ex statuto vel consuetudine seorsim ab episcopo, non ademit Tridentinum (*d*).

XXVI. Extra visitationem episcopus, eiusue generalis vicarius ordinariam iudiciorum formam debet omnino seruare cum adiunctis Capituli assessoribus contra dignitates, canonicos & Capitulum cathedralis ecclesiæ exemptum processurus. Siquando totum Capitulum deliquerit non in personam episcopi vel in eius contemptum, sine adiunctis capitularibus episcopum tunc recte procedere censuit S. Congregatio: de contemptu vero capitulari seu iniuria & offensa episcopi superiorem proximum iudicare (*e*). Nolentem episcopum in Capituli exempti personas iudicium de consilio & assensu duorum suscipere, non teneri. Si autem duo adiuncti assessores negligant vel renuant cum episcopo procedere: eorum facultas ad episcopum non deuoluitur (*f*). Carceres, vbi capitulares includantur, in episcopali domo sint oportet (*g*). Notarium non suspectum & ministrum fiscalem ad acta conscribenda, & personam accusatoris gerendam episcopus pro libito suo extra gremium Capituli deputat (*h*).

XXVII. *Episcopis vbique*, ait insuper lex Tridentina

(a) S. Congr. in Abulensi *ad dub.* 3, apud Gallemart. in *declarat. cap.* 6 *sess.* 25 *de ref. num.* 3.
(b) Eadem S. Congr. *ibidem ad art.* 6, & 10.
(c) Ibidem *ad dub.* 18. (d) Gallemart. *ad cap.* 6 *sess.* 25 *num.* 5.
(e) S. Congr. apud Gallemart. *ad cap.* 6 *sess.* 25 *num.* 6.
(f) Gallemart. *ibidem num.* 4.
(g) Gallemart. *ibidem num.* 14.
(h) S. Congr. apud Gallemart. *loc. cit. num.* 3, & 10.

in posteriori decreto de Capitulis exemptis (*a*), *is bonor tribuatur*, qui eorum *dignitati par est ; eisque in* choro *&* Capitulo, in processionibus *& aliis actibus publicis sit* prima sedes *&* locus, *quem ipsi elegerint*, & *præcipua omnium rerum agendarum auctoritas : qui si aliquid Canonicis ad* deliberandum *proponant*, *nec de re ad* suum *vel* suorum commodum *spectante agatur*, *episcopi ipsi* Capitulum *conuocent*, *vota exquirant*, *& iuxta ea concludant*. Absente *vero* episcopo *omnino hoc aliis de Capitulo*, *ad quos hoc de iure*, *vel consuetudine spectat*, *perficiatur*, *nec ad id* vicarius *episcopi admittatur*. Ceteris autem in rebus *Capituli iurisdictio & potestas*, *si qua eis competit*, *& bonorum administratio salua & intacta omnino relinquatur*. Quæuis igitur exemptio Capitulorum episcopo adimere non potest primum in cœtibus & functionibus capitularibus locum, nec ius indicendi, dirigendique publicas processiones ; ac per sese ducendi Eucharistiæ Sacramentum posthabititis aliis quibuslibet illud deferrre solitis (*b*). Nec arbitrium aduocandi Capitulum, in eoque res deliberandas, quæ ad ipsius episcopi vel suorum commodum nil pertineant, seu in quibus ipse nequeat esse iudex, proponendi : vt vota singulorum exquirat, & secundum ea, quum is nullam in Capitulo exempto vocem habeat (*c*), concludat deliberationem.

XXVIII. In Capitulis autem non exemptis auctoritas & iurisdictio episcopi amplior est, eamque integram seruauit synodus Tridentina quum episcopis, tum vicariis eorum generalibus ad tramites iuris communis (*d*), & consuetudinis, non secus quam in aliis locis & personis eorum subditis.

XXIX. Quas nunc res episcopi debeant cum consilio Capituli gerere, heic recensere operæ pretium est. *Irrita erit episcoporum donatio & venditio vel commutatio rei ecclesiasticæ absque*

(a) Trid. in eodem *cap. statuit 6 sess.* 25 *de ref.*
(b) Ex decreto S. Congr. anno 1573, apud Gallemart. *in eodem cap. 6 sess.* 25 *num.* 16, *&* 17. (c) Ex traditis a Gallemart. *ibidem. num.* 22.
(d) Apud Gallemart. *loc. cit. num.* 20, *&* 24, vt id pro vicario Tarentino seruetur, S. Congregatio rescripsit.

absque collaudatione & subscriptione clericorum, ex decreto concilii Valentini, quod firmauit textus decretalium Gregorianus (a). Vrbanus II *alienationes sub episcopi vel abbatis nomine quocunque modo factas*, *nec non ordinationes personarum ab eisdem sine* communi consensu clericorum *ecclesiæ irritas* iudicauit (b). Cumque concessiones ecclesiarum ad perpetuas alienationes non sit dubium pertinere: Innocentius III rescripsit episcopo non licere *vacantes ecclesias baptismales* perpetuo conferre *cœnobiis vel ecclesiis conuentualibus*, *ad quas ius pertinet patronatus*: nec *de rebus ecclesiæ quidquam donare vel permutare vel vendere*, *nisi forte aliquid horum faciat vt meliora prospiciat*, & cum totius cleri *tractatu atque* consensu *id eligat*, *quod non sit dubium ecclesiæ profuturum* (c). Nec *religiosis etiam consentiente patrono totam ecclesiam*, *vel aliquam de nouo conferre portionem*: salua constitutione *canonica de concedenda piis locis quinquagesima portione*, *nisi de licentia Romani Pontificis præter* capituli sui *voluntatem* (d). *Certum est*, ait Alexander III, *de rigore iuris concessionem illam non tenere*, *quam* reclamante Capitulo per episcopum *constat factam fuisse*: *nisi eam ratam postmodum* habuisset (e). At sciente & non contradicente conuentu factam a prælato alienationem valere Pontifex idem censuit [f].

XXX. Ad restaurandam basilicam ecclesiæ cathedralis quicquid episcopus cum consensu *maioris & sanioris partis capituli* statuerit, vt quilibet canonicorum simul & episcopus ipse aliquam suorum redituum portionem operi tam pio & necessario deputaret: minore Capituli parte contradicente vt obtineat sententia plurimorum, rescripsit Innocentius III [g].

Rrr 2 XXXI.

(a) In *cap. irrita* 1 *de his quæ fiunt a prælatis sine consensu capituli*.
(b) Vrban. II in *can. alienationes* 37 C. 12 *qu.* 2.
(c) Innoc. III in *cap. tua nuper* 8 *de his quæ fiunt a prael. sine consf. cap.*
(d) Idem in *cap. pastoralis* 9 *eodem tit.*
(e) Alex. III in *cap. cum nos* 3, & *cap. quanto* 5 *eod. tit.*
(f) Idem in *cap. continebatur* 2 *eod. tit.*
(g) Innoc. III in *cap. ex parte tua* 4, & *vlt. de his quæ fiunt a maior. cap.*

XXXI. Quum Hierosolymitanus patriarcha *sine consilio fratrum suorum* (idest Canonicorum) *abbates & abbatissas & alias ecclesiasticas personas* institueret & destitueret : id viribus carere Alexander III rescripsit (*a*). At nouæ regularium constitutiones iandudum episcopis quum ademissent priscam auctoritatem instituendi abbates (*b*), & nouo ecclesiæ iure episcopi vindicassent sibi ordinariam facultatem tam conferendi beneficia libera personis idoneis ad libitum suum, quam instituendi nominatos a patronis ad vacantia beneficia iurispatronatus [*c*]: factum est vt nullius fere vsus sit ejusmodi decretalis. Eaque vix locum habet in iis beneficiorum prouisionibus, quæ pertinent ad communem capituli cum episcopo collationem vel institutionem (*d*).

XXXII. Ad prouinciale concilium *vt Capitula cathedralium debeant inuitari, & eorum nuncii ad tractatum admitti; maxime super illis, quæ ipsa Capitula contingere dignoscuntur*, Innocentius III rescripsit [*e*]. Vt Capitula etiam exempta pareant decretis concilii prouincialis, cui adfuerint episcopi diœcesani, S. Congregatio declarauit (*f*). Propterea deputati Capitulorum vocem duntaxat consilii habent in synodis prouinciæ (*g*). In synodis autem diœcesanis consensum capituli esse quidem exquirendum, sed episcopum non habere necessitatem illud sequendi, nisi in quibusdam casibus in iure expressis, eadem S. Congregatio censuit (*h*).

XXXIII. In ecclesiis cathedralibus, & insignis alicuius oppidi collegiatis episcopus quisque, lociue ordinarius *de Capituli consilio* ita prouideat, vt *sacræ Scripturæ lectio* habeatur : & vbi tam exigua est cleri & populi multitudo, vt theo-

(a) Alex. III in *cap. nouit 4 de his quæ fiunt a præl. sine cons. cap.*
(b) Ex infra dicendis *tit. 32 de regularibus*.
(c) Ex traditis in *tract. de Beneficiis ecclesiasticis cap.* 8.
(d) Videsis eundem *tract. de Benefic. ibidem num.* 4.
(e) Innoc. III in *cap. & si membra corporis* 10, *& vlt. de his quæ fin. a pr. sine cons. cap.*
(f) Apud Gallemart. in *declar. ad cap. prouincialia* 2 *sess.*24 *de ref. n.*6.
(g) Gallemart. *ibidem num.*5. (h) Gallemart. *ibidem num.*12.

theologiæ lectio in eis commode haberi non possit, saltem *magistrum* habeant ab episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui clericos, aliosque scholares pauperes *grammaticam* gratis doceat, synodus Tridentina decreuit [*a*].

XXXIV. Pro seminariis adolescentium recte instituendis & gubernandis omnia opportuna & necessaria *episcopi singuli* cum consilio duorum Canonicorum *seniorum & grauiorum, quos ipsi elegerint, constituent, eaque vt semper obseruentur, sæpius visitandi operam dabunt*. Præterea taxam seu portionem fructuum adsignare super omnibus ecclesiasticis prouentibus debent *episcopi cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur, itemque duorum de clero ciuitatis, quorum alterius electio similiter ad episcopum, alterius vero ad clerum pertineat*... Rationes *quoque redituum seminarii episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus a Capitulo, & totidem a clero ciuitatis deputatis* [*b*].

XXXV. *Quum in omnibus ecclesiis cathedralibus omnes canonicatus ac portiones habeant adnexum ordinem presbyterii, diaconatus vel subdiaconatus: episcopus quidem* cum consilio Capituli *designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris adnexus in posterum esse debeat* [*c*].

XXXVI. *Cetera quæ ad debitum* in diuinis officiis *regimen spectant, deque congrua in his* canendi *seu* modulandi *ratione, de certa lege in* choro *conueniendi, & permanendi, simulque de omnibus ecclesiæ* ministris, *quæ necessaria sunt, & si qua hujusmodi; synodus prouincialis pro cuiusque prouinciæ vtilitate, & moribus certam cuique formulam præscribet. Interea vero* episcopus *non minus, quam* cum duobus canonicis, *quorum vnus ab episcopo, alter a capitulo eligatur, in iis, quæ expedire videbuntur, poterit prouidere* [*d*].

XXXVII. *In ecclesiis cathedralibus, & collegiatis insigni-*

(a) Trid. in *cap. eadem* 1. *sess.* 5 *de reform.*
(b) Ex Trid. in *cap. cum adolescentium ætas* 18 *sess.* 23. *de ref.*
(c) Trid. in *cap. cum dignitates* 12 *sess.* 24 *de ref.*
(d) Ex Trid. eodem *cap.* 12.

gnibus, vbi frequentes adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, vt sustinendo decenti canonicorum gradui pro loci & personarum qualitate non sufficiant; liceat episcopis cum consensu capituli *vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia iis* vnire*; vel si hac ratione prouideri non possit, aliquibus ex iis suppressis, cum patronorum consensu, si de iurepatronatus laicorum sint, quorum fructus & prouentus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, eos ad pauciorem numerum* reducere*; ita tamen vt tot supersint, quot diuino cultui celebrando ac dignitati ecclesiæ commode valeant respondere* [a].

XXXVIII. *Si hospitalia ad certum peregrinorum aut infirmorum aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco, vbi sunt dicta hospitalia, similes personæ aut perpaucæ reperiantur:* synodus Tridentina (*b*) decreuit, *vt fructus illorum in* alium pium vsum, *qui eorum institutioni* proximior sit, *ac pro loco & tempore vtilior, conuertantur, prout ordinario cum* duobus de Capitulo, *qui rerum vsu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit: nisi aliter forte etiam in hunc euentum in eorum* fundatione *aut* institutione *fuerit expressum*. Quum hoc decreto episcopis mandetur facultas compellendi & destituendi laicos etiam administratores hospitalium episcopalibus dispositionibus non obtemperantes: idipsum inter capita reformationis aduersantia huius regni legibus & moribus recensuit Regens Villanus (*c*). Quid autem sit ea de re agendum ex nouis Concordatorum constitutionibus, exponam inferius (*d*).

XXXIX. *Prauos eleemosynarum quæstorum abusus* corrigens eadem Tridentina synodus decreuit, *indulgentias*, aliasque *spirituales gratias*, quas consueuerunt iidem quæstores publicare, *deinceps per ordinarios locorum adhibitis* duobus de Capitulo

(a) Trid. in *cap. in ecclesiis* 15 *sess.* 24 *de ref.*
(b) Trid. in *cap. admonet* 8 *sess.* 25. *de ref.*
(c) Videsis dicta superius *tit. 6 num.* 34.
(d) *Lib. 3 tit.* 8 *num.* 23, *& seqq.*

pitulo *debitis temporibus populo publicandas esse; quibus etiam eleemosynas atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas detur: vt tandem cælestes hos ecclesiæ thesauros non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri omnes vere intelligant* (*a*). Quoties apostolica Sedes alicui loco pio ex causa indulget facultatem colligendi eleemosynas, solet episcopo diæcesano ita rescribere. *Has eleemosynas, quæ in tua ciuitate & diœcesi pro vsu dicti hospitalis dabuntur, permittas: dummodo personæ, quæ colligent eas, honestæ vitæ & spectatæ religionis & tuo iudicio approbatæ sint, minimeque participes datarum eleemosynarum, &* quæstorum *nomen nullo modo gerant, sed simpliciter* eleemosynarum collectores *nuncupentur: quique non publicent vllas* indulgentias, *nec concionentur, nec circumferant sua priuilegia, nec reliquias, nec minis aut imprecationibus inducant fideles ad eleemosynam: non campanulam, aliaque instrumenta similia quædam* quæstorum *insignia ferant, pulsentue ad excitandas personas: non petant eleemosynam tanquam debitam aut solitam, neque vlla arte (etiam prætextu dicendi orationes S. Antonii, aut alterius Sancti, vel aliter) extorqueant pecuniam: sed simpliciter, permodeste, & cum omni dexteritate petendo eleemosynam pro sustentatione dicti hospitalis, recipiant tantum, quod sibi liberaliter offertur; neque super his eleemosynis vllam conuentionem quouis modo faciant, etiam in vtilitatem dicti hospitalis. Diligenter autem curabit amplitudo tua, vt hæc omnia rite obseruentur, & ad id diligenter animaduertat, imo (quo etiam Sanctitas sua conscientiam tuam grauari voluit) aduigilabit, vt quicquid dictarum eleemosynarum nomine fuerit collectum, id totum in vsum tantum ipsius hospitalis, & non in alium conuertatur* (*b*).

XL. *Ordinationes sacrorum ordinum*, inquit etiam synodus Tridentina, *statutis a iure temporibus ac in cathedrali ec-*

(a) Trid. in *cap. cum multa 9 sess. 21 de reform.*
(b) Ex Gallemart. in *declarat. ad cit. cap. 9 sess. 21 num. 2.*

ecclesia, vocatis *præsentibusque ad id ecclesiæ* Canonicis *publice celebrentur. Si autem in alio diœcesis loco*, præsente clero *loci dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur* (*a*).

T I T. XXIX.

De dignitatibus, & personatibus, & officiis cathedralium, & collegiatarum.

1 *Subministri episcoporum in eccesiasticis officiis vel dignitatem vel personatum vel nudum officium in hierarchia habent.*

2 *Dignitas habet gradus prærogatiuam cum iurisdictione vel administratione, personatus honorem gradus, officium vero ministrandi onus absque honore gradus.*

3 *Quum iurisdictio nunc episcoporum, præsulumque tota fere sit, ventosam & inanem dignitatem dicuntur archidiaconi, archipresbyteri, decani, ceterique habere.*

4 *Maior in quauis cathedrali dignitas post episcopalem reseruata Sedi apostolicæ perpetuo est.*

5 *Simul & principalis etiam vnica dignitas collegiatarum.*

6 *Si maior in cathedrali vel principalis in collegiata dignitas patronatui obnoxia sit: a reseruatione pontificia eximitur, atque ad ordinariam episcopi institutionem redit.*

7 *Principalis in collegio dignitas adnexam habens curam animarum sine concursu olim, nunc præuio concursu a Papa confertur.*

8 *Qualitas collegiatæ insignis ex fundatione, vel priuilegio vel coniecturis ostenditur.*

9 *Pontificiis collegiatarum erectionibus regium placitum nunc denegatur.*

10 *Nouas in ecclesia dignitates episcopi erigere non valent.*

11 *Ecclesiæ rurales quum receptitiæ tum numeratæ nullam habent dignitatem.*

12 *Rurales archipresbyteri, decani, primicerii, cantores non ha-*

(a) Trid. in *cap. ordinationes* 8 *sess.* 23 *de reform.*

habere beneficium ecclesiasticum dicuntur, si absque bullis episcopalibus creantur: secus dicendum, si bullis ordinariorum instituuntur.

13 *Archidiaconi olim tanquam nati, perpetuique episcoporum vicarii episcopalia inuadere iura non dubitabant.*

14 *Eorum audaciam, nimiamque auctoritatem fregit & coërcuit synodus Tridentina.*

15 *Honorifica nunc iura vix habentes in choro & comitiis capitularibus non alia in ceteris rebus potestate vtuntur, nisi quantam eis episcopi ad libitum mandauerint, vel statuta, & consuetudines locorum.*

16 *Diaconatus ordo & laurea etiam doctoris in archidiaconis requiritur, quoties vel curam animarum vel iurisdictionem ipsi habeant.*

17 *Archipresbyter ordine maior, dignitate minor archidiacono episcopales vices in sacerdotalibus muniis gerit.*

18 *Primicerius pariter plerunque minorem, alicubi maiorem vel primam obtinet dignitatem, vel officium cantoris & magistri scolæ.*

19 *Scholarum in ecclesiis varia officia vel personatus vel dignitates nonnisi idoneis viris conferri oportet.*

20 *Translatis ad seminaria scholis vix canonici theologi officium in ecclesiis mansit, præuio concursu conferendum cum onere statas lectiones in ecclesia peragendi.*

21 *Canonici pœnitentiarii officium & præbenda nunc insuper per concursum confertur, vices episcopales in Sacramento Pœnitentiæ gerentis.*

22 *Officia sacristæ & custodis plerunque famularia alicubi adnexam habent dignitatem thesaurarii vel cimiliarchæ.*

23 *In ceteris Canonicorum & hebdomodariorum officiis & personatibus statuta, moresque locorum seruandi sunt.*

24 *Archiacoluthi officium quoque viguit olim, quod videtur post comitia Tridentina vbilibet desiuisse.*

Hierarchiam habens ecclesia, velut castrorum aciem ordinatam, munia clericalis militiæ ita partiri consueuit, vt nedum Papæ, patriarchis, metropolitis, episcopis, locorumque ordinariis perinde cuncti pareant ecclesiastici, vti commilitones Imperatori, legatis, prætoribus, præfectis, tribunisque; sed etiam (tanquam centuriones, signiferi, decurionesque in singulis legionibus) archidiaconi, archipresbyteri, decani, primicerii, præcentores, aliæ id genus personæ in vnoquoque clero præcellant cæteris. Hos diuus Thomas (*a*) inquit habere aliquas sub episcopo subministrationes, quemadmodum sub Rege magistratus, per simplicem commissionem sine solemnitate consecrationis, per quam & regia & episcopalis cura accipitur. Vtrum dignitate, an personatu, officioue isti potiantur? quæstio est iisdem ipsis vocabulis recentior. Quoad enim perseuerauit communis Canonicorum vita, plerunque officia seu mera quidem erant ministeria, ad libitum episcoporum conferri & adimi consueta [*b*]. Postea sensim facta sic sunt fere perpetua & irreuocabilia, vt quilibet clericorum secularium ecclesiasticum beneficium & officium semel obtentum tuto ad vitam retineat suam; quod ipse quidem valeat spontanee dimittere, inuitus nequaquam, nisi ob legitimam causam in iure expressam, quæ ritibus fori solemnioribus probanda est (*c*). Cumque beneficium in iure percipiendi reditus ecclesiasticos consistens nexu item inseparabili adhæreat officio seu muneri perpetuo vel ministrandi vel seruiendi: factum est, vt in nouæ disciplinæ canonibus (*d*) *ministeria*, *beneficia*, *præbendæ*, *officia* significatione promiscua appellarentur; & interpretes *ministeria* esse putarent *officia*, siue *dignitates*. A Lucio III (*e*) siquidem dicti sunt *decani*, *ar-*

(a) S. Thom. 2. 2. *par.* 5 *qu.* 184 *art.* 1 *ad* 2.
(b) Van Espen *par.* 1 *tit.* 11, & *par.* 2 *tit.* 18 *cap.* 2 *num.* 2, & 3.
(c) Videsis quæ dixi in *tract.* de *Beneficiis cap.* 23 *n.* 1, & 2, 31, & *seq.*
(d) Conc. Lateranense sub Alexandro III *in cap. nulla* 2 *de concess. præbendæ*, vbi cautum, vt infra sex menses ea conferantur, alias a Capitulo ad episcopum, ab hoc ad metropolitanum deuoluatur collatio.
(e) *In cap. ad aures* 8 *de rescriptis.*

archidiaconi, *praecentores*, aliique nomen *dignitatis* suæ suppressisse, tanquam si non haberent aliquem *personatum*, eandem vtrisque vocibus notionem appingens. Tum Innocentius III (*a*) primiceriatum ecclesiæ Tullensis modo *personatum*, nunc *dignitatem*, deinde *officium* appellat. At idemmet Innocentius alibi (*b*) *personatum* a *dignitate* manifesto distinguit, quemadmodum & Bonifacius VIII (*c*). Tum Clementi V (*d*) ab *officiis* differre *beneficia* visa sunt.

II. Ex his pronum est intelligere discrimen singularum vocum, delibatum iam superius (*e*), vbi eæ strictim adhibeantur. Enimuero in recentiori disciplina *personatus* quid minus *dignitate*, quid maius *officio* sonat, inter duo medius: quum veræ dignitati nedum gradus præeminentia, sed jurisdictio etiam & auctoritas (*f*) vna cum administratione adnectatur. *Personatus* vel honorifico tantum loco aliis antecellat; vel administrandi munus sine iurisdictione habeat (*g*). *Officium* non aliud, nisi onus ministrandi sine præcedendi honore (*h*). Quoties enim ministerio addatur præcedendi honor vel iurisdictio: *officium* tunc attollitur ad gradum vel *personatus*, vel *dignitatis*, quod ideo in vtroque inest,

(a) *In cap. cum accessissent 8 de constitutionibus*.
(b) *In cap. de multa 28 de præbendis*.
(c) *In cap. statutum 11 de rescriptis in 6.*
(d) *In Clement.* 1 de *decimis*, vbi sancitum vt religiosi decimas fraudantes tandiu maneant ab *officii* administrationibus & *beneficiis* suspensi, donec destiterint aut satisfecerint.
(e) *Tit. 11 de jure personarum*.
(f) Definitur sane *dignitas* ab auctore *lib. 2 ad Herennium num. 39*, quod sit *alicuius honesta, & cultu & honore & verecundia digna auctoritas*.
(g) Rursus a *dignitate*, quæ perpetua est, distinguitur *personatus* temporarius & extinguibilis in prouincia Cataloniæ olim consuetus, quem submotis fraudibus, abusibusque synodi Tarraconenses vti licitum comprobarunt, ex Nauarræ *cons. 18 de iurep.* Fundari quippe sueuerat inibi cum assensu episcopi dioecesani eo pacto, vt vsque ad tertiam ex gr. vicem possessori liceret successorem nominare, deinde personatus omnino extingueretur, eiusque reditus, & bona omnia in aliquod pium opus impenderentur.
(h) Quale est ex. gr. illud sacristæ, *cap. vn. de officio sacristæ*; alterum *custodis*, *cap. 1, & 2 de officio custodis*.

& ab vtroque non aliter, quam genus a speciebus differt suis (*a*).

III. Quoniam vero episcopis, prælatisque inferioribus locorum ordinariis iurisdictionem fere indulgent mores hodierni, præterea inferiorum nemini, quamuis prima loca in choro cathedralium & collegiatarum vna cum honorifico dignitatis nomine largiantur archidiaconis, archipresbyteris, decanis, ceteris id genus personis: *ventosas*, *inanesque* idcirco horum omnium *dignitates* appellant Doctores (*b*). Iique propterea commonent, quod ad gradus præeminentias, iura & nomina, obseruandam, retinendamque in singulis ecclesiis esse consuetudinem (*c*).

IV. *Maiorem* in quauis cathedrali *dignitatem* post pontificalem seu episcopalem spectare in primis operæ prætium est. Ea porro quouis modo ac mense vacauerit, reseruata iugiter est collationi Sedis apostolicæ nedum iure communi (*d*), sed etiam per Regulam IV Cancellariæ, quæ continuam, perpetuamque fert reseruationem, non personæ mutabili adhærentem, sed rei ipsi, nimirum dignitati perenni adnexam, ideoque Pontificis reseruantis obitu non expiraturam (*e*): adimitque ordinariis locorum etiam S. R. E. Cardinalibus, & Legatis (*f*) conferendi potestatem. In Italia primam eiusmodi

(a) DD. ad rubricas *de officio archidiaconi*, *de officio archipresbyteri*, *de officio primicerii*. (b) Fagnanus *in cap. ad hac de prabendis n.* 22.

(c) *Cap. cum olim 6 de consuetud.* Pinsonius *de beneficiis cap.* 4 §. 20 *n.* 7.

(d) *In cap. deliberatione* 4, *& fin. de off. legati in 6.*

(e) Ex tradisis in meo *tractatu de beneficiis cap.* 5 *de reseruationibus*, *& affectionibus*. Rationem huiusce reseruationis scrutatus cum Lotterio, & Corrado Rigantius in Reg. IV Cancell. §. 1 *num.* 6, *&* 7, putat non aliam fuisse, nisi quod iurisdictionem dignitati maiori adnexam non episcopo, sed Capitulo ademtam, cum de regalibus ea sit, supremus Pontifex tantum possit aliis mandare. Id si verum esset, cunctæ omnino dignitates, non maior sola esse deberet Pontifici maximo reseruata. Vel a contrario nulla potientes iurisdictione dignitates maiores, quales pleræque nunc sunt, nulli essent reseruationi obnoxiæ. Mihi videtur communem hæc cum aliis reseruationibus pontificiis causam habuisse.

(f) *Cit. cap. deliberatione* 4 *de offic. legat. in* 6.

di dignitatem plerunque obtinent *archidiaconi* (*a*), in Hispania & Lusitania *decani*, in Germania *præpositi* (*b*). Vt autem huic reseruationi fiat locus, necesse non est iurisdictionem dignitati inesse, sed sufficit præeminentia [*c*] in Capitulo canonicorum, etiamsi alias illud præter vnam [*d*] non habeat dignitates. Si dignitas post pontificalem in cathedrali maior sit accessorie vnita Capitulo, reseruationem Regulæ IV tunc locum habere in secunda dignitate Rota definiuit [*e*].

V. Idem dicendum de *principali* vel *vnica dignitate* collegiatarum insignium, cui frequentior titulus est *abbatis*, *archipresbyteri*, *præpositi*, *prioris* [*f*], eodem modo reseruata per Regulam IV Cancellariæ, quoties ea decem florenorum auri valorem, qui in cathedralium prima dignitate non attenditur, excesserit [*g*]. Etiamsi vnica fortasse dignitas ea sit in cathedrali vel collegiata ecclesia: dummodo inibi consistant alia beneficia ad episcopi collationem vel institutionem pertinentia: aliter tanquam *dignitas monocularis* nil esset reseruationi Regulæ IV obnoxia [*h*]. Archipresbyteri autem rura-

(a) *Gl. in cap. 4 de offic. legati in 6 verf. electionis*. In cathedrali Neapolitana olim *primicerius*, & *cimiliarcha* de maiori dignitate contenderunt, Rota *coram Bichio dec.* 312, *&* *par.* 10 *rec. dec.* 99. Sed dignitas ecclesiæ Neapolitanæ est nullam habere dignitatem, nec primam, nec secundam quum ex antiquis, tum recentibus Rotæ decisionibus apud Rigant. *loc. cit. n.* 30. In Spoletina cathedrali ecclesia *prior* prima, *archidiaconus* secunda dignitas est. In Sabinensi quoque maior est ea *archipresbyteri*, quam archidiaconi.

(b) Rigant. *loc. cit. num.* 20 *ad* 23. (c) Idem ibidem *num.* 12.

(d) Leuren. *in for. benefic. to.* 2 *qu.* 546 *num.* 2, *&* 3, Mandos. *ad Reg. IV Cancell. qu.* 5.

(e) Apud Rigant. *to.* 1 *in Reg. IV Cancell.* §. 1 *num.* 43, *&* 44.

(f) Card. de Luca *disc.* 30 de *Canonicis num.* 9, Rigant. in *dict. Reg. IV* §. 2 *num.* 3. Hoc in regno in regia ecclesia S. M. de Catholica græci ritus in ciuitate Rhegii prima dignitas *protopapa*, secunda vero *dicliteus* appellatur.

(g) Ex traditis in *tract. de beneficiis cap.* 5 *num.* 41, & Rigant. *to.* 1 *in Reg. IV* §. 2.

(h) Ex traditis a Rigantio *to.* 1 *in Reg. IV Cancell.* §. 1 *num.* 42, Cuiusmodi esse ostendi abbatis dignitatem in collegiata ecclesia S. Bartholo-

mæi

rurales nullam dicuntur dignitatem habere : nisi ea in ecclesia rurali collegium insigne sit rite erectum [a].

VI. Vbi tamen vel maior vel principalis dignitas erit de iure patronatus, reseruatio Regulæ IV, non secus quam aliarum, euanescit ; ne iura patronorum præsertim præsentandi coram loci ordinario in singulis vacationibus, inuiolabilia infringantur [b]. Patronis enim fauent potius hac in re, quam aduersantur canones [c]. Neque sat probabilis videtur eorum opinio, qui affectam reseruatione pontificia malunt secundam dignitatem, quotiescunque ius patronatus, quominus primam afficiat, obstiterit [d]. Si enim Cancellariæ Regulæ

mæi Padulensium in diœcesi Beneuentana scribens pro D. Francisco de Vina a Canonicis illius ecclesiæ electo post obitum D. Philippi Cofciæ episcopi Targensis, petente ordinariam institutionem ab archiepiscopo Beneuentano contra archipresbyterum, qui eam per subreptionem ab apostolica Sede impetrauerat velut reseruatam. Quum enim abbas Padulensis tanquam inferior prælatus cum iurisdictione in causis ciuilibus & mistis ius habeat ex capitularibus statutis conferendi exigua illius terræ beneficia, et collegii præbendas ciuibus Padulensibus ordine et famulatu ecclesiæ antiquioribus: non aliud inibi superest beneficium, quod conferat diœcesanus Beneuenti archiepiscopus, nisi abbatia principalis dignitas collegii. De huius abbatis iurisdictione videsis dicta *lib. 3 tit. 13 num. 23*, & in *tract. de Beneficiis cap. 5 num. 41 pag. 121 in notis lit. c. 2 edit.* (a) Ex Rigantio *ibid. num. 15.*

(b) Bonif. VIII in *cap. deliberatione 4 de officio leg. in 6*, Piton. *disceп. 25 num. 6.*

(c) Quibus id non arridet ; ii potissimum vt patronos a iure præsentandi ad primarias collegiatarum, et cathedralium dignitates deturbent, obiicere non aliud solent, nisi *cap. nobis fuit 25 de jurepatr.* sed irrito conatu. Nam eo in textu Pontifex agnoscit, idemque probat in patrono ecclesiæ *conuentualis* (quo vocabulo quamlibet collegiatam secularium quoque clericorum significari vulgo putant) facultatem eligendi *plebanum*, alii legunt *prælatum*, quæ legitimo sit jure quæsita : tametsi patroni assensus post electionem honestior, quam ante illam sibi videtur. A recto igitur declinat longius, qui incapacem prorsus jure præsentandi ad primam collegiatæ ecclesiæ dignitatem patronum pronunciant, eumque in ecclesia patronatui obnoxia, ea si erigatur in collegiatam, præsentationem principalis dignitatis amittere, Barbosa, aliique apud Rignant. *in sæped. Reg. IV Canc. §. 2 n. 30.* eo vel maxime quod Bonifacius VIII *in cap. 4 de off. legati in 6*, inter cetera inhibuit, nequis apostolicæ Sedis Legatus obstaret, quominus ad dignitates cathedralium majores ii, ad quos pertinuerit, eligendi aut postulandi jure vterentur.

(d) Rota *dec. 99 num. 24 par. 10 rec.* Barbosa *alleg. 57 num. 202*, ceteri apud Rigant. *ibid. §. 1 num. 46.*

læ iure communi transeuntes ſtrictam maxime poſtulant, & amplam minime ferunt interpretationem, quatenus in caſibus omiſſis & ambiguis ad ius commune fiat regreſſus: conſequens eſt vt a maiori vel principali dignitate nequeat reſeruatio patronatu repulſa ad ſecundam tranſire; ſed potius euaneſcat, ne libera ordinariis locorum collatio ſecundæ dignitatis, quam ii communi canonum iure habent, auferatur.

VII. Animarum cura ſi fuerit principali collegiatæ dignitati adnexa & acceſſorie vnita, eam Romana Sedes apoſtolica confert ſine concurſu: qui in aliis cum animarum cura dignitatibus & beneficiis & eccleſiis parochialibus vt dignioribus conferantur, omnino præmittitur, quotieſcunque in quolibet menſium ſiue reſeruatorum, ſiue ordinariorum vacauerint [*a*]. Locum ſibi vindicat reſeruatio Regulæ IV, inquam cum Rigantio [*b*], etiamſi dignitas principalis in collegiata adnexam habeat curam animarum, quæ in eadem eccleſia quidem compatibilis eſt cum dignitate vel canonicatu [*c*]. Nec neceſſe eſt in eius prouiſione apoſtolica concurſum præcedere a concilio Tridentino imperatum in conferendis eccleſiis parochialibus, animarumque curis [*d*]. Conſueuiſſe nihilominus Datarios monet idem Rigantius ſub Alexandro VIII, Innoc. XII, & Clem. XI concurſum requirere, vt certior de ſcientia & meritis concurrentium fiat Pontifex: idque firmatum etiam iuſſu Clementis XII. Tandem Benedictus XIV perpetuo conſtituit, vt quoties contigerit *eccleſias parochiales, di-*

(a) Rota cor. Molines *dec.* 294 *num.* 9 §. *ceterum*. Nam decretum Tridentinum in *cap. expedit* 18 *ſeſſ.* 24 *de ref.* de conferendis præuio concurſu eccleſiis parochialibus & animarum curis, non habere locum, quando contingit aliquam dignitatem vacare, cui parochialis eſt *acceſſorie* vnita, declarauit S. Congregatio apud Gallemart. in *declarat. eiuſdem cap.* 18 *num.* 1, & 14, Van Eſpen *par.* 2 *iur. eccleſ. tit.* 22 *cap.* 2 *num.* 9, Corrad. in *prax. benefic. lib.* 3 *cap.* 3 *num.* 5.

(b) Rigant *loc. cit.* §. 2 *num.* 23, & *ſeq.*

(c) Ex traditis a Lotterio, Pitonio, Gonzalez, & Rota apud Rigant. *ibidem*.

(d) Vt obſeruat Barboſa *in Trid. cap.* 18 *ſeſſ.* 24 *de ref. num.* 17, Gonzalez *ad Reg. VIII gl.* 6 *num.* 162, Piton. *diſcept.* 116 *num.* 43.

dignitates, *canonicatus*, *aliaque beneficia curam animarum adnexam habentia* esse ab apostolica Sede conferenda vel ratione mensium, vel alio quouis capite reseruata: *concursus ab episcopo sine vllo discrimine indicatur*, *nulla ad hunc actum petita venia vel licentia* Romanæ Sedis. Absolutoque concursu, vbi agatur de beneficiis eiusmodi curatis, quæ *ratione mensium* solum reseruata sint: episcopus inter approbatos eligat magis idoneum & Datariæ significet sine actorum transmissione. Si ea vero *alio quouis capite*, *quam mensium apostolicorum* reseruata Sedi apostolicæ sint: veteri non immutato more abstineat episcopus a ferendo dignioris iudicio, & acta concursus vltro Datariæ exhibeat (*a*).

VIII. Huiusmodi reseruatio & prærogatiua locum non raro dat controuersiæ, vtrum ecclesia reuera sit collegiata, an mera parochialis cum simplici beneficiariorum & capellanorum cœtu? Eaque in facto consistens definienda est ex adiunctis rerum quæ circumstant; puta primum ex primæua fundatione, deinde ex priuilegio subsequuto, tum ex coniecturis collegii insignis qualitatem ostendentibus, præsertim ex pontificiis collationibus primæ dignitatis, ex fama & denominationibus dignitatum & canonicorum, statutisque collegialibus (*b*).

IX. Rursus quæri solet, Romanus ne Pontifex tantum, an episcopi etiam ius habeant erigendi collegiatas? Si enim antiqui mores spectentur, episcopi proculdubio consueuerunt parochiales in collegiatas erigere iure communi (*c*) & ordinario

(a) Bened. XIV in *const. cum illud* 68 §. 19, *&* 20 *to.* 1. Bullarii sui.

(b) Rigant. *ibidem num.* 36, *& seqq.*

(c) *Ex cap. quoniam* 9 *de vita & honest. clericor.* Hac sane decretali quum Gregorius VIII generatim statuerit, vt facultatibus ecclesiarum inspectis episcopi *certum valeant imponere numerum clericorum*, *& statuere vt bona eorum veniant in communione*, *& in vna domo vescantur*, *atque sub vno tecto dormiant & quiescant*: nemo, cui sana mens erit, non intelligit collegia Canonicorum secularium ecclesiastica Pontificem episcopis erigenda demandasse, ii vt intra claustra canonicam seu communem vitam agerent, Gon-

rio: tamen anno abhinc 1623, ex quo sacra Congregatio Concilii censuit erectiones collegiatarum ad summum Pontificem pertinere (*a*), eas facere sine auctoritate pontificia destiterunt episcopi; quamuis ea de re constitutio, qua iuri communi derogaretur, nulla hucusque lata sit. Memoria nostra permultæ quidem huius regni ecclesiæ aut parochiales, aut receptitiæ sunt auctoritate Romanorum Pontificum erectæ in collegiatas insignes cum certo dignitatum & canonicorum numero, insignibus rocheti, & caputii, aliisque ornamentis decoratorum. Sed paucis abhinc annis Regalis Camera S. Claræ pontificias beneficiorum reseruationes ægerrimo ferens animo regium placitum non amplius indulget nouis collegiatarum erectionibus.

X. Quod omnes ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates instituat Romana ecclesia, rescripsit Nicolaus II (*b*). Hinc episcopo non licere nouam, quæ prius non extitisset, in cathedrali ecclesia dignitatem erigere (*c*), sed antiquam solummodo, quæ suppressa fuisset, redintegrare cum consensu Capituli; non semel S. Congregatio Concilii definiuit (*d*).

Gonzalez in notis ad hoc *cap.* 9 ver. *clericorum*. Permulti opinantur hac episcopos potestate destitutos iure communi ex paullo ante citato *cap. nobis* 25 *de iurepatr.* Sed hocce tantum abesse aio, vt patefacto episcoporum iuri repugnaret, vt maxime etiam velificaretur: quippe quod de ecclesiis cum assensu tantum diœcesani constructis loquitur quum simplicibus, tum collegialibus, deque patronorum iure in vtrisque vi constructionis eiusmodi quæsito; nullumque omnino verbum habet de Romanæ Sedis auctoritate.

(a) Pitonius *discept.* 116 *num.* 30 *tom.* 4, & Rigant. *ibid. num.* 95.

(b) Nic. II *ep.* ad Mediolanenses *in can.* 1 *dist.* 22, ibique gl. interpretatur Papæ soli ius esse nouas faciendi dignitates, præterea nemini.

(c) *Cap. cum olim 6 de consuetudine*, vbi Londonensis episcopus traditur petitam obtinuisse ab Innoc. III facultatem statuendi in ecclesia sua dignitatem *præcentoris*.

(d) Fagnan. *in cap. dilecto n.* 7 *de præben.* Bened. XIV. *de synod. diœces. lib.* 7 *cap.* 65 *num. vlt.* Tuta idcirco non est opinio Io. Azorii *par.* 2 *instit. moral. lib.* 5 *cap.* 29 *qu.* 25, scribentis, quod æque legatus, ac episcopus possit quidem archidiaconatum, vel archipresbyteratum erigere, vbi desideretur; sed non dignitatem ita nouam, vt nouum nomen, officium & potestatem habeat: quum hoc solius sit Papæ.

Idipsum in causa fuisse puto, vt noui mores ad Sedem apostolicam deferant erectiones collegialium ecclesiarum insignium: propterea quod in istis etiam nouas erigere dignitates instar cathedralium non posse visi sunt episcopi.

XI. Hinc etiam est, cur dignitates nullæ sint in tot ecclesiis oppidorum huius regni parochialibus & matricibus, nullum ab apostolica Sede insigne canonicorum collegium adeptis: tametsi in earundem choro diuina concelebrant turmæ presbyterorum de vna eademque fructuum & distributionum massa participantium, ab diœcesanis institutæ vel probatæ. Istorum numerus vbi certus erit, eas tunc *numeratas* ecclesias; & vbi incertus, variusque, *receptitias* nuncupant rectius, quam capitulares aut collegiatas: profecto vocabulis abutuntur maxime, qui hosce turmalium presbyterorum cœtus nedum collegia, sed & capitula inscribunt & denominant.

XII. Qui ad certa in hisce ecclesiis munia ex. gr. archipresbyteri, decani, primicerii, cantoris obeunt, ceterisque præcellunt, eos dignitate carere iam constat ex hactenus dictis. Sed dubitatur adhuc *personatum* ne, aut *beneficium* ipsi ecclesiasticum obtineant obnoxium reseruationi mensium apostolicorum, aliisque Cancellariæ Regulis, an merum *officium* a quibuslibet Curiæ Romanæ ordinationibus exemtum? Quæstionem facile dirimit, qui duplex *officii* genus inspiciat. Alterum enim, si ex lege fundationis & statutorum, vel immemorabilis consuetudinis, quæ fundationi æquipollet, personis confertur ecclesiasticis siue in perpetuum siue mobiliter sine bullis episcopalibus, seu sine titulo collationis vel institutionis; non aliter quam profana laicis officia demandantur: nullum tunc *beneficii* naturam redolet. Secus est in altero genere, quod veros *beneficii* characteres habet impressos quum erectionis, tum collationis episcopalis, in titulum perpetum (*a*); vbi scilicet episcopus in

(a) Van Espen. *tom.* 1 *iuris eccles. tit.* 37 *cap.* 1 *num.* 19, & *seqq.* Nicolarts *ad Concordata Germaniæ tit.* 1 *dub.* 3 §. 2, Rigant. *to.* 2 *in Reg. IX. Canc. par.* 1 §. 2 *num.* 409 *ad* 414.

in fundationis limine, vel in ordinandis ecclesiæ statutis illud tale officium assensu probauerit suo, eique præbenda, certaue fructuum portione adsignata vel confirmata, pronunciauerit idipsum erigere in titulum perpetuum, ea conditione vt nonnisi per canonicam ipsius dioecesani vel summi Pontificis collationem aut institutionem perinde detur, ac dari solent beneficia ecclesiastica & personatus item ecclesiastici (*a*). Erectionis primæuæ atque statutorum monumenta si deficiant: coniecturis, inter quas præpollet diuturna obseruantia & immemorabilis consuetudo, opus est qualitatem officii ambiguam perscrutari.

Generatim his præcognitis, singulorum sunt munia nunc expendenda.

XIII. *Archidiaconi* primariæ dignitatis, quæ iandudum reipsa fuit amplissima, vix vmbra superest. Is enim oblationum, redituum, totiusque pecuniæ ecclesiasticæ olim collector præbendas, partesque cuique suas distribuebat canonicis, clericis, & pauperibus, ecclesiarumque fabricæ; quos nosset ad ordines & beneficia idoneos, episcopo præsentabat; causasque fori episcopalis fere omnes audiebat, definiebatque (*b*) tanquam *natus* episcopi *vicarius* (*c*), cuius & *ala* & *oculus* dicebatur (*d*). Et quamuis initio omnia ferme ista gererent archidiaconi ex mandato, arbitrioque episcoporum:

Ttt 2 tamen

(a) Videsis *tract. de benefic. cap. 3 de fundatione & erectione.*

(b) In *can. 1 dist. 25*, tum in *can. si in plebibus 20 dist. 63* B. Isidorus Hispalensis fuse describit archidiaconi prærogatiuas æuo suo, nempe seculo VI vigentes. Easque per plurima, quæ subsecuta sunt, secula non modo perseuerasse, verum excreuisse etiam patet ex Decretalium *tit. de officio archidiaconi.*

(c) Ex libro Romani Ordinis textus in *cap. 1 de off. arch.* tradit archidiaconum esse vicarium episcopi in omnibus. Hæc tamen verba quum non inueniantur in veteri *ordine Romano*, neque in libro de *diuinis officiis*, vt credimus Emm. Gonzalez in idem *cap. 1*; minime probant archidiaconos vetustioribus ecclesiasticæ disciplinæ seculis vicarii officium sibi adnexum habuisse: quod procul dubio habebant recentiori æuo Innocentii III. Hic enim rescripsit in *cap. ad hæc 7 de off. arch.*, quod maior post episcopum, et ipsius episcopi vicarius reperiretur archidiaconus.

(d) *Can. diaconi, & seqq. dist 93*, Trid. in *cap. cum dignitates 12 sess. 24 de ref.*

tamen vices episcopales sensim sibi arrogare inuitis etiam episcopis non dubitarunt, suamque ipsorum esse non delegatam, sed ordinariam eatenus iurisdictionem iure communi largitam, vt in primo gradu archidiaconi, in secundo episcopi, in tertio metropolitani (*a*) ius dicerent. Quin etiam iura attrectarunt episcopalia, puta synodaticum, procurationes, aliaque id genus emolumenta (*b*).

XIV. Tanta, quæ non ferenda quidem erat, audacia non potuit non efficere, quin ab episcopis frangeretur, viresque omnes amitteret aduentitias. Enimuero Tridentina synodus (*c*) constituit, vt aboletis quibuslibet priuilegiis & consuetudinibus non archidiaconi, aliiue inferiores prælati causas matrimoniorum, & quod magis est criminum quorumlibet; sed episcopi solum cognoscerent, etiamsi de iure cognoscendi eas præscripto lis esset inter eosdem contestata. Vtque illi visitare ecclesias si ante consueuissent, deinceps nonnisi de consensu episcopi per semetipsos tantum id eis liceret cum onere exhiben-

(a) Ea sententia eousque valuit seculo XIII, vt Innocentius IV in *cap. Romana 3 de appell. in 6* rescripserit ab archidiaconis, aliisque prælatis inferioribus ad episcopos, non metropolitanam Curiam Remensem fore appellandum, sciens ex suis actis in Lugdunensi generali concilio tribunal archidiaconorum illius prouinciæ ex vetusta consuetudine non vicarium esse, nec vnum idemque cum foro episcopali: *nisi aliud* (inquit) *Remensi ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte*. His verbis Pontifex iure consultissimus abrogare noluit specialem, quam ipse nouerat, consuetudinem, quæ ad archiepiscopum Remensem deferebat appellationes a quodam archidiacono, de quo loquitur Alexander III in *cap. referente 7 de præben.* quemadmodum & ad Senonensem ab officiale archidiaconi Parisiensis, de quo Honorius III in *cap. significantibus 3 de noui operis nunciat.* Falsus propterea est Cujacius, dum Innocentio IV imperitiæ notam audacter nimis ac temere impingit, contendens episcopum cum archidiacono eandem personam, Curiamque sustinere; ideoque ab archidiacono semper ad metropolitanum appellari debere, quum absurda sit ab vno ad eundem ipsum appellatio.

(b) Petr. Blesens. *ep.* 151, et Innocentius III *lib.* 2 *ep.* 37 scribit: *Archidiaconibus tertiam partem de circatis, & synodis*. Idem Innoc. *in cap. auditis* 15 *de præscript.* Conc. Later. *in cap. cum Apostolus 6, & cap. procurationes* 23 *de censibus*.

(c) Trid. in *cap. causæ omnes* 20 *sess.* 24 *de reform.* Eademque synodus in *cap. quam turpe* 14 *sess.* 25 *de ref.* speciatim inhibuit archidiaconis in clericos ob impudicitiam animaduertere.

hibendi episcopo acta integra, rationemque peractæ visitationis infra mensem reddendi (*a*).

XV. Nunc omne archidiaconi munus eo redactum, vt episcopo generales ordinationes celebranti adsistat, promouendos euocaturus, monet Benedictus XIV (*b*). Idemque putat (*c*) eum, quoties tunc palam responderit episcopo interroganti dignos esse ordinandos, non peccare, etiamsi id ipse ignoret: secus, vbi contra conscientiam idipsum affirmarit (*d*). Ius porro ei non amplius est, nisi speciatim mandauerit episcopus, eos examinandi, qui ad Ordines, vel ad curam animarum contendunt (*e*). Vbi tamen loci consuetudine vel statuto is primam obtinet dignitatem vel præfecturam in choro, præcedit etiamnum vicario Capituli in sacris functionibus & thurificatione, ad capitularia comitia Canonicos conuocat, signum inchoandi officium & discedendi a choro indicit, quemadmodum & absente episcopo horas., viasque publicarum supplicationum; tabularii, depositorumque claues, libros conclusionum, & sigillum Capituli custodit (*f*). Viaticum ægrotanti episcopo defert (*g*). Cum itaque nati episcoporum vicarii esse iandudum desiterint archidiaconi: tanta hodie singulis eorum erit auctoritas, quantam ipsis indulserit vel episcopi mandatum, vel statutum ecclesiæ, vel consuetudo longissima (*h*).

XVI. Diaconatus Ordine initiatos esse oportet archidiaconos (*i*), iique ex sanctione Tridentina (*l*) sint in omnibus eccle-

(a) In *cap. patriarcha* 3 *sess.* 24 *de ref.*

(b) In *ep.* ad Card. Quirinum episc. Brixiens. §. *huius*, seu in *const. ex quo delectus* 25 *to.* 2 Bullarii sui.

(c) *Lib.* 5 *de synod. diœcesana cap.* 3 *n.* 4.

(d) Greg. III. *in cap. vn. de scrutinio in Ordine faciendo.*

(e) Trid. *in cap. expedit* 13 *sess.* 24 *de ref.*

(f) P. Gaudentius *to.* 1 *dubitat.* 13 *cap.* 5 *sect.* 3 *n.* 36.

(g) Ex cærimonial episc. *lib.* 1 *cap.* 38.

(h) *Cap. dudum de elect. cap.* 4, & 5 *de offic. archid.* Trid. *cit. sess.* 24 *cap.* 3.

(i) Ex conc. Vrbani Papæ in *can. nullus* 1 *dist.* 60.

(l) Trid. in *cap. cum dignitates* 12 *sess.* 24 *de ref.*

ecclesiis, vbi fieri poterit, *magistri* in Theologia, seu *doctores*, aut *Licentiati* in iure Canonico. Consueuit in apostolicis litteris moderno stylo adponi clausula, vt *infra annum lauream doctoralem suscipere* sub pœna destitutionis ipso iure incurrenda is teneatur, qui primam obtineat Dignitatem in cathedralibus. At ea clausula nullius est momenti, quoties nec animarum curam adnexam habeat, nec iurisdictionem actu exerceat, ex iteratis S. Congr. C. decretis (*a*). Cumque D. Fortunatus de Vicariis cathedralis ecclesiæ Salernitanæ archidiaconus D. Hieronymi coadiutor cum futura successione creatus litteris apostolicis eandem clausulam continentibus petiisset declarari, quod eam ipse implere non deberet cura animarum & iurisdictione expers: S. Congregatio die 19 Iunii 1751, *attenta attestatione archiepiscopi Salernitani, & inhærendo declarationibus alias hac de re editis & signanter* in Polignanensi 19 Decembris 1602, in Lauellensi 12 Ianuarii 1697, & Laquedoniensi 12 Martii 1746, *censuit oratorem non teneri ad susceptionem laureæ doctoralis* (*b*).

XVII. *Archipresbyterum* archidiacono subesse, eique perinde atque episcopo obedire quum sacri canones decreuerint (*c*): consequens est vt secundam fere dignitatem in cathedralibus obtineat archipresbyter vrbanus (*d*). More enim antiquissimo primus locus præstantiori datus est dignitati, in ceteris antiquiores tempore promotionis recentioribus antecedunt. Eius

(a) Apud Monacell. in *supplem. ad tom.* 1.

(b) Cuiusmodi rescriptum egomet vidi ad eundem archidiaconum Salernitanum ab A. Cardinale Gentile Præfecto, & Io. A. Furietto Secretario S. Congr. datum.

(c) S. Isidorus *in can. perlectis* 1 *dist.* 25, & syn. Tolet. in *cap.* 1 *de offic. archipresbyteri*. Is quoque *præpositus*, & *decanus* consueuit olim appellari, & nunc alicubi solet ex *can. nullus* 1 *dist.* 60, & *cap. adhæc* 7 *de offic. archid.* Idemque *protopapa* in ecclesiis Græcorum dicitur, præsertim in basilica S. M. de Catholica vrbis Rhegii, quemadmodum & in Constantinopolitana.

(d) In nonnullis ecclesiis consuetudo quum aliter loca dignitatum distribuat: mirum non est, si primus in Auersana ecclesia locus decano seu archipresbytero, secundus cantori, tertius archidiacono sit attributus.

Eius officium, ſi canones ſpectentur, eſt vices epiſcopi agere in iis, quæ ad Miſſæ ſacrificium, Euchariſtiæ diſpenſationem, Pœnitentiæ, & Baptiſmi Sacramenta pertinent; ſolemnioresque functiones obire, Miſſam canere, fontem benedicere, infirmos præſertim prælatos oleo perungere (*a*), benedictiones presbyterales in eccleſia dare (*b*). Nunc temporis ſtatuta cuiuſque eccleſiæ ſpecialia & conſuetudines, quæ communem vincunt legem, hiſce in rebus præualent. Ad archipresbyteri gradum promoueri neminem poſſe niſi presbyterum (*c*), vel in ea ſaltem ætate conſtitutum, vt infra annum queat ſacerdotio initiari (*d*), plane conſtat. Et quoniam huic dignitati cura ſolet eſſe animarum adnexa: oportet vt non modo ipſe vigeſimum quintum ætatis annum ſaltem attigerit, ſed in clericali etiam ordine verſatus doctrina ad id muneris exequendum neceſſaria, morumque integritate ſimul commendetur (*e*).

XVIII. Vt *primicerius* non ſecus atque archipresbyter ſub archidiacono ſit, textus Decretalium habet (*f*). Sed in Capitulo Neapolitano omnes omnino antecedit primicerius (*g*) reapſe primus canonicorum. Suum quiſque morem, qui alibi alius eſt, teneat. Ad *primicerii* officium iure pertinet, vti B. Iſidorus Hiſpalenſis docet (*b*), diſciplina & cura clericorum minoribus ordinibus initiatorum, quidque quis eorum legere & pſallere in choro, aut luminaria deferre debeat, defi-

(a) *Cap. 1, 2, & 3 de offic. archipreſb. & cit. can. perlectis diſt. 25.*

(b) *Cap. officium 3 eod. tit.* vbi Emm. Gonzalez. Epiſcopalis benedictio ad populum ab eccleſia dimittendum vetuſtiſſima quum ſit, *can. miſſas de conſecr. diſt. 4*, ſolus proinde archipresbyter epiſcopo abſente eam ritu ſolenni poterat impertiri, vt probe tradit cl. me. Benedictus XIV *conſt. exemplis* 48 *tom.* 2 Bullarii ſui. (c) *Can. 1, & ſeq. diſt. 60.*

(d) Trid. *ſeſſ. 24 cap. 12 de reform.*

(e) Alex. III in conc. Later. *cap. cum in cunctis 7 de elect.*

(f) *Cap. vn. de offic. primic.*

(g) Apud Latinos *primicerius* idem ſonat, ac primus in quouis ordine, ſeu cœtu, vel matricula, cereiſque tabulis. Eoque ſenſu proſtat *tit. 7 lib. 12* Codicis de *primicerio, & ſecundicerio notariorum.*

(h) *Can. perlectis 1 diſt. 25.*

designare, matriculamque disponere, modum psallendi, persoluendique diuina præscribere pro solennitate temporum, dies ieiuniorum ab episcopo indictos parochis per ostiarios denunciare. Ex libro autem Romani Ordinis Gregorius IX (*a*) tradit specialem *primicerii* curam esse, vt præsit in docendo diaconis vel reliquis gradibus ecclesiasticis: aut a quo ipse iusserit, instruantur. Id in causa fuit, vt idem ipse & *cantor*, & *magister-scholæ* (*b*) vocitaretur ex onere docendi potius, quam honore præsidendi: tametsi alicubi *cantor* alius est a *primicerio*.

XIX. *Scholas* profecto in primitiua ecclesia fuisse ab episcopis institutas, vt nedum clerici liberalibus disciplinis, sacrisque litteris, & theologia potissimum erudirentur, sed mysteria etiam & res fidei addiscerent catechumeni, exploratum sane est (*c*). Eas iniuria temporum collapsas instaurare

(a) *Cap. vn. de officio primicerii.*

(b) *Cap. cum olim 7 de consuet.* Innocentius III *lib. de myster. evang. leg. cap. 6*, scribit primicerium, seu scholæ magistrum vices Eman tenere, qui fuit primus inter cantores a Dauide institutos coram Arca fœderis, 1 *Paralip. cap. 6.*

(c) S. Hieronymus *lib. de illustrib. scriptor.* duplicem eiusmodi scholam commemorat, & præcipue *Antiochenam*, in qua floruit Lucianus presbyter, & *Alexandrinam*, in qua Clemens, Origenes, aliique Patres eximii. Socrates *lib. 3 cap.* 1 scribit Julianum apostatam in basilica, vbi scholæ grammaticæ, & rethoricæ patebant, fuisse institutum. Sexta Synodus œcumenica, seu Constantinopolitana III *can.* 5 decreuit, vt presbyteri per villas & vicos scholas gratis haberent, et nihil præterquam spontaneas charitatis studio oblationes acciperent. Et præcedenti *can.* 4, scholas in ecclesiis Sanctorum, et coenobiis institutas commemorat. Hinc synodus Agathensis an. 506 non modo presbyteris, sed *scholaribus* etiam demandauit, vt pensum seruitutis suæ, horas scilicet canonicas diuini officii publice absoluerent, *cap. 1 de celebr. missar.* Ad Occidentem quod attinet, Carolus M. iussit in singulis monasteriis et episcopiis scholas haberi, in quibus et ingenuorum, et seruorum filii grammaticam, musicam et arithmeticam docerentur, Andegisus *lib.* 1, Lupus *ep. ad Eginardum*, Binius *in not. ad* Conc. Cabilonen. II sub Leone III. Eo enim tempore longæua studiorum desolatione litteræ quum defecissent, eas addiscendi cupidis magister non erat. Quare synodus Cabilonensis II *an.* 813 *can.* 3 censuit, vt episcopi, sicut Carolus Imperator iam iusserat, scholas instituerent quum ad liberales disciplinas, tum sacras Scripturas docendum. Tum Nannetensis synodus anno 890 decreuit, vt quisque parochorum haberet clericum

rare in cathedralibus ecclesiis sategerunt Alexander III, & Innocentius III (*a*) hoc pacto, vt magistro clericos & scholares gratis docturo beneficium aliquod congruum conferretur, vel vnius præbendæ fructus ab episcopo vel capitulo adsignarentur. Abusus deinde irrepsit, vt magistri vel beneficium vel præbendam perpetuo titulo adepti onus docendi vel negligerent, vel in substitutos transferrent: vnde orti *subcantores* videntur ex consuetis *cantoris*, scholæque magistri substitutionibus. Et sensim ita in mera *beneficia* cum prærogatiua *dignitatis*, vel *personatus* quum euasissent *officia scholarum*; ea inde non periti, sed rudes plerunque & ignaui obtinere consueuerunt. Horum ambitionem improbam cohibituri Patres Tridentini sanxerunt meritissime, vt *officia*, vel *dignitates* illæ, quæ *scholasteriæ* dicuntur, *nonnisi doctoribus, vel magistris, aut licentiatis in sacra pagina, aut iure canonico, & aliis personis idoneis, & qui per seipsos id munus explere possint, conferantur; & aliter facta prouisio nulla sit & inualida, non obstantibus quibuscunque priuilegiis & consuetudinibus etiam immemorabilibus* (*b*).

XX. Ad seminaria nouo iure translatis scholis (*c*), magistrorumque muneribus, vix superfuit in cathedralibus ecclesiis *canonici theologi* officium, honore personatus ac dignitatis omnino expers (*d*). In metropolitanis *theologo* vnius præ-

ricum, qui scholas tenere posset, *cap. vt quisque 3 de vit. & honest. cleric.* quod perperam in VI collectione inscriptum concilio Maticensi, monet Emm. Gonzalez *ibidem*. In tota vero Italia consuetudinem scholarum ecclesiasticarum viguisse contestantur Patres Galli in synodo Vasensi II *can.* 1 apud Gonzalez *loc cit.* Hinc repetenda origo seminariorum, quorum institutio, et regimen sunt a Tridentina synodo præscripta *sess.* 25 *de reform. cap.* 18, et Bened. XIII in bulla *credita nobis* edita an. 1725. 7 idus Maii.

(a) In Conc. Lateran. in *cap.* 1, & 4 *de magistris*.

(b) Trid. *in cap. cum adolescentium ætas* 18 *sess.*23 *de ref.*

(c) Videsis *tract. de Beneficiis cap.*4 *num.* 12, vbi de vnione beneficiorum ac taxa super ecclesiasticis reditibus fauore seminarii.

(d) Theologum non inter dignitates, sed inter canonicos seruato collationis, possessionisque antiquioris ordine sedere, decreuit S. Congreg. Conc. *in Murana* 12 *Aprilis* 1699: is nisi alicubi dignitatem ex fundatione vel statuto habuerit, Vanespen. *par.* 1 *tit.* 12 *cap.* 3.

bendæ fructus fine vllo canonicatus titulo, quoad ipse in docendo perseueraret, adsignandos cum decreuisset concilium Lateranense sub Innocentio III (*a*): Tridentinum maluit nedum in metropolitanis, sed cathedralibus etiam & collegiatis canonico theologo præbendam primo vacaturam (vbi nulla ei esset iam constituta, vel alicuius beneficii simplicis fructus, vel contributionem beneficiariorum diœcesis de Capituli consilio) perpetuo deputari & conferri, per seipsum omnino sacra Biblia expositurо; nulliusque momenti fore collationem, quam ad id non idoneus obtinuerit (*b*). Quod vero ea nonnisi præuio concursu & examine competitorum prouideantur, primum pro cathedralibus Hispaniarum cautum est constitutionibus Xysti IV, Leonis X, & Gregorii XV (*c*); deinde pro omnibus generaliter motu proprio imperatum a Benedicto XIII (*d*). Cui placuit inter cetera præscribere methodum concursus super textu sacro, & tertiam præbendæ partem in quotidianas distributiones conuertere hoc pacto, vt eas in singulis omissarum lectionum punctis vel sacristia lucretur, vel accipiat substitutus aut regularis aut secularis per episcopum deputandus, qui contumacioris vices canonici theologi suppleat. Lectionum non alibi, quam in ecclesia ipsa cathedrali peragendarum tempus, diesque nisi definiuerit loci statutum vel consuetudo, episcopus indicit pro audientium commoditate bis aut semel saltem in hebdomada, exceptis feriarum interuallis a die festo S. Thomæ Apostoli vsque ad epiphaniam, a septuagesima ad primam quadragesimæ dominicam, ab ea palmarum ad paschatis octauam, atque a festo S. Io: Baptistæ ad 5 Nouembris (*e*). Idemque vt compellat ad audiendum theologi lectiones, sermonesque vniuersos sacris ordinibus initiatos, præsertim confessa-

(a) *Cap. quia nonnullis 4 de magistris*. (b) *Trid. sess. 5 de ref. cap. 1.*
(c) Apud Gregor. *par. 5 cap. 1 num. 169*, et Barbos. *alleg.* 109.
(d) Const. *pastoralis* edita 4 Cal. Iunii 1725, in appendice Synodi Romanæ.
(e) S. Congreg. Conc. in Anagnina 16 *Decembris* 1645, et Assisiensi 27 *Ian.* 1646.

fessarios & canonicos, decreuit in Romana synodo Benedictus XIII (*a*).

XXI. Suppar est canonici *pœnitentiarii* officium, quod nonnisi præuio concursu prouidendum esse, alias irrita collatio haberetur, sanxit idem Pontifex (*b*). *In omnibus quidem cathedralibus* pœnitentiarium *cum vnione præbendæ proxime vacaturæ fore ab episcopo instituendum, qui magister sit, vel doctor, aut licentiatus in theologia, vel iure canonico, & annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur, qui dum confessiones in ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur*, decretum est a Patribus Tridentinis (*c*). Ex hisce verbis, aliisque ante laudati decreti probe arguunt doctores theologo primam, & pœnitentiario secundam adiudicari ab episcopo debere præbendas, quæ in mensibus Ordinariorum quouis modo, præterquam ex resignatione, vacauerint: secus in mensibus apostolicis vacaturas & quomodolibet Romanæ Sedi affectas; has enim ex ipsius synodi silentio exceptas intelligimus. Ipsa huius officii ratio postulat, vt aduentus & quadragesimæ diebus, festisque sollemnioribus frequentiores ad Pænitentiæ tribunal confluentes homines potissimum audire in sacra exedra pænitentiarius adigatur, cui perinde atque aliis canonicis indulgetur duos, tresue menses quotannis abesse (*d*). Nam vices episcopi gerit ipse in excipiendis pœnitentium totius diœcesis confessionibus, publicaque publice peccantibus pœnitentia iniungenda (*e*): tametsi eos absoluere nequit a casibus episcopo reseruatis, eoque minus ab atrocibus criminibus, censuris & irregularitatibus Sedi apostolicæ reseruatis, quæ vbi erunt occultæ, episcopus facul-

 tatem

(a) Conc. Rom. Bened. XIII *tit.* 15 *cap.* 9. Hinc exoleuit eorum sententia, qui ad id non cogendos, sed hortandos duntaxat ecclesiasticos aut curam animarum non habentes, aut non confessarios censebant.
(b) In antedicta *const. pastoralis*.
(c) Trid. *in cap. Apostolus* 8 *sess.* 24 *de reform.*
(d) Crispin. *de visit. pastor. par.* 2 §. 24 *num.* 1.
(e) Trid. *cit. cap.* 8 *sess.* 24 *de reform.*

tatem absoluendi habet a Tridentino (*a*), nisi id ei specia-tim episcopus mandauerit, iuxta tutiorem Nauarræ sententiam (*b*). Eum vero, non secus quam delegatum ad vniuersitatem causarum, subdelegandi iure potiri, aliis doctorum negantibus, alii affirmant probabiliter. Ceterum non præcellere in Capitulo, sed locum inter canonicos, quemadmodum de theologo iam dictum est, habere pronunciauit S. Congregatio Concilii (*c*): in nonnullis tamen ecclesiis inter dignitates cooptatum scribit Van-Espenius (*d*).

XXII. Reliquum est vt cetera percurramus officia. Textus Decretalium distinctas habet rubricas de *officio sacristæ*, & de *officio custodis*. *Sacrista* idem ac *thesaurarius* esse; *custos* autem quasi minister *sacristæ* videntur glossæ ibidem ex eo etiam fortasse, quod Innocentius III (*e*) *sacristam* dignitatis honore decorauerat, cuius hodie munus meri famulatus potius ignobise, quam honorificum existimatur. Qui sacra vasa, resque pretiosas ecclesiæ custodit, a Græcis *cimiliarcha* dicitur, eique ab Iustiniano tributus idem *viri reuerendissimi* titulus (*f*), quo tunc appellabantur episcopi (*g*). Exinde licet insignem huius officii dignitatem in orientalibus ecclesiis coniicere, quæ in occidentalibus in *thesaurarii* persona non ita splendet, si duæ excipiantur metropoles Italiæ, scilicet Mediolanensis & Neapolitana. In vtraque porro est *cimiliarcha*; qui Neapoli nedum vnus ex primario Canonicorum præbendariorum ordine, sed præfectus etiam est collegio

(a) *Eadem sess. 24 cap. liceat 6*, ibi: *per seipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum . . . idem & in hæresis crimine eis tantum, non eorum vicariis sit permissum.*

(b) Quam probauit S. Congreg. Concilii *in Cauensi 24 Maii* 1642.

(c) In Senensi Pœnitentiariæ 16 *Aprilis* 1691.

(d) Van-Espen *par.* 1 *tit.* 12 *cap.* 3.

(e) Innoc. III *lib.* 1 *registr. ep.* 176. Idem *in cap. ex tenore* 11 *de foro compet.* quum Turonensis archiep. simul et thesaurario, alias cellerario Turon. causam viduæ delegasset: videtur eum in classe dignitatum ecclesiæ illius habuisse.

(f) *L. fin. C. de bonis auct. iudic. possiden.*

(g) *L. parabolanos* 18 *C. de episc. & cleric. l. non reddentes C. de sacros. eccles.*

legio hebdomadariorum, baculum cum argenteo manubrio in processionibus gestans in signum iurisdictionis & praeminentiae, eum praerogatiua duplicis suffragii in eorum comitiis.

XXIII. Siqua sunt alia alicubi officia, personatus, dignitatesque: legitimis locorum statutis, moribusque potissimum res definiantur. In ecclesia Puteolana duo sunt subcantores stallum habentes in choro post omnes canonicos. Atque in cathedrali Neapolitana vnus ex hebdomodariis magister scholae nudum cantoris officium gerit.

XXIV. *Archiacoluthi* nomen in ecclesia Capuana perdurare tradit Michaël monachus in *sanctuario Capuano*. Et Benno Cardinalis meminit archiacoluthi ecclesiae Romanae. Cum in ecclesiis cathedralibus olim quatuor essent canonicorum ordines, presbyterorum scilicet, diaconorum, subdiaconorum & acoluthorum: quilibet suis suberant capitibus, presbyteri *archipresbyteris*, diaconi *archidiaconis*, subdiaconi *archisubdiaconis*, acoluthi denique *archiacoluthis*. At istos cum acoluthis nullum neque in choro, neque in capitulo ordinem facere praesertim post legem Tridentinam, omnesque ad libitum solo vt aiunt nutu episcoporum posse amoueri, recte obseruat Carolus du Fresne (*a*). In ecclesia etiam Puteolana olim archiacoluthos fuisse noui, iandudum suppressos.

T I T. XXX.

De parochis & oppidanis archipresbyteris.

1 *Vicanos, oppidanosque archipresbyteros & parochos ab aeuo Apostolorum habuit ecclesia.*

2 *Curam animarum habentes presbyteros alii ex diuina & apostolica institutione ortos putant, alii negant: at eos vtrique subdunt episcopis.*

3 *Iique primum presbyteri, mox parochi, personae, plebani, de-*

(a) Car. du Fresne in *glossario script. mediae & infimae latinit.* verbo *archiacolytus*.

decani, archipresbyteri dicti sunt.

4 *Archipresbyteri singularum plebium videntur in locum chorepiscoporum suffecti.*

5 *Parochus quisque in sua ecclesia & plebe ordinarius est minister sacramentorum, curæque animarum.*

6 *Exuberante alicuius ecclesiæ populo vel coadiutores parocho addit episcopus, vel nouam erigit parochiam filialem.*

7 *Qui coadiutoribus, nouisque parochis congruam portionem ex reditibus matricis ecclesiæ, vel beneficiorum vnione adsignet: populum ad eam contribuendam hoc in regno nonnisi regia potestas cogit.*

8 *Beneficia etiam reseruata & affecta possunt episcopi cum consensu capituli parochiis egenis, vel alteram alteri parochiæ vnire: at monasteriis, abbatiis, capitulis, collegiis, eorumque præbendis non item, nec libera beneficia parochiis de iurepatronatus.*

9 *Animarum cura mobiliter olim, perpetuis nunc parochis confertur.*

10 *Hi sacrificia offerre pro populo debent festis saltem diebus.*

11 *Simul euangelium prædicare, fideique rudimenta docere.*

12 *Et Sacramenta iure ordinario ministrare.*

13 *Multa inde sunt ecclesiis parochialibus & parochis reseruata quum onerosa iura in sacramentalibus & functionibus, tum vtilia stolæ emolumenta & obuentiones.*

14 *Ex communibus olim prouentibus ecclesiasticis portionem curati presbyteri ab œconomis vel archidiaconis arbitrio episcopi designatam accipiebant.*

15 *Iique presbyteri ex clero vrbano vel patrio plerunque deligebantur.*

16 *Dissoluta in cleris communione fructuum ecclesiasticorum inualuit mos conferendi singulatim parochiale officium simul & beneficium ad vitam irreuocabile.*

17 *Nec non instituendi perpetuos parochos a patronis nominatos in ecclesiis de iurepatronatus.*

18

18 *Perpetuosque pariter vicarios congrua portione fruituros, vbi collegiis vel monasteriis adnexa cura animarum sit.*

19 *Vicariorum congrua nec maior ducatis centum, nec minor quinquaginta sit, œconomorum autem arbitraria.*

20 *Dignioribus presbyteris nonnisi præuio concursu deligendis fas est animarum curas adipisci, iique posthabiti ius habent reclamandi ab irrationabili iudicio episcopi & examinatorum.*

21 *Patronis tantum laicis indulgetur idoneos presbyteros posthabitis dignioribus sine concursu præsentare, ecclesiasticis vero digniorem ex approbatis in concursu eligere.*

22 *Vicarii etiam curati quum mobiles tum perpetui examen episcopale subire coguntur.*

IN Euangelii primordiis fuisse, qui Apostolos, proximosque illorum successores in pastorali animarum cura, sine episcopali charactere coadiuuarent, Apostolorum acta, epistolæque satis innuunt. Nec res aliter esse potuit, quum impares procul dubio essent soli episcopi pascendis quotidie tot Domini gregibus, sustinendoque tantarum gentium regimini, quæ suum Christo nomen tum dabant nedum per vrbes amplissimas, sed per dissita quoque oppida, vicos & agros maiori, quam excogitari potest, frequentia. Necessitatis itaque ratio postulauit, vt episcopis iuxta vrbanas & matrices ecclesias plerunque residentibus, minores etiam plebes singulæ vnum saltem *curionem* (*a*) apud se *presbyterum* haberent sacra ministrantem in cuiusque loci ecclesia: quum vniuersos totius diœcesis homines capere non posset vna cathedralis vel amplissima.

II. Curiones hosce presbyteros successisse statui septuaginta discipulorum Christi; eosque ab ipso proinde Christo Domino & Apostolis institutione diuina promanasse tenent venerabi-

(a) Qui sacra publica pro curiis suis curarent, *curiones* triginta a Romulo institutos tradunt Dion. Halicarn. *lib.* 11 *cap.* 61, Varro *lib.* 4 *linguæ*, Festus *lib.* 3 *ver. Curia*, A. Gellius *lib.* 4 *noct. Attic. cap.* 7, qui alias insuper curias pro rebus profanis ad populum spectantibus simul constitisse commonent.

rabiles Gersonius (*a*), & Beda (*b*). Id alii vero propterea negant, quod non liqueat discipulos fuisse sacerdotio initiatos; aut a Christo spiritalis curæ potestatem solis Apostolis traditam accepisse: sed missos tantummodo in omnem locum, quo venturus Dominus fuisset, iam præsentem aduentum eius annunciaturos. Ita sentientes tamen non abnuunt discipulos ab Apostolis mandatam habuisse curam episcopali ordini subiectam, ab eoque profluentem. Nam *licet presbyteri fecerint, tamen exordium ministerii à summo est sacerdote*, inquam cum diuo Ambrosio (*c*).

III. Quibus Apostoli, episcopique prioris æui mandare consueuerunt Baptismi, Pænitentiæ, Eucharistiæ, & Confirmationis aliquando, verbique diuini ministerium, eos non alio nisi *presbyteri* nomine appellatos sacræ litteræ (*d*), & vetustiora monimenta patefaciunt (*e*). Deinde *parochi* vocabulum, cuius duplex notio est, iisdem adhæsit quum exinde, quod *sacra præbeant* (*f*), tum quod *incolatum habeant* in certo loco

(a) Gerson. *de statib. ecclef. consid.* 1. *Status*, ait, *curatorum succedit statui 70 discipulorum Christi; ac proinde status curatorum est de institutione Christi, & Apostolorum a principio fundationis ecclesiæ, quæ institutio per declarationes summorum Pontificum, & synodorum magis ac magis innotuit*. Eandem sententiam tuentur concordi animo theologi Parisienses.

(b) Beda *in Luca cap.* 20. (c) S. Ambros. *lib.* 3 *de Sacram. cap.* 1.

(d) Ad Timotheum Ephesinum episcopum scribens Paulus Apostolus, *Presbyterum ne obiurges*, ait, *sed hortare velut patrem*, *ep.* 1 ad Timoth. *cap.* 5 *vers.* 1. Hisce verbis S. Epiphanius *hæresi* 75 *Aëriana n.* 5, ostendit maiorem tunc etiam episcopi, quam presbyteri fuisse potestatem. Videsis dicta superius *tit.* 18 *num.* 2.

(e) Synodus Eliberitana an. 305 *can.* 77 *Siquis diaconus regens plebem sine episcopo, vel* presbytero *aliquos baptizauerit, episcopus eos per benedictionem perficere debebit*. Laodicæna paulo post iussit *presbyteros* nihil agere sine mente *episcopi* debere.

(f) *Parochos* Respublica Romanorum habuit, qui ære publico necessaria ad victum magistratibus per municipia iter facientibus præbebant, de quibus cecinit Horatius *lib.* 1 *serm. sat.* 5 . . . *Parochi qui debent ligna, salemque*. Idemque *lib.* 2 *sat.* 8, ad eosdem alludens, translata ad conuiuatorem Nasidienum significatione, ait . . . . . . *Vertere pallor*

Tum parochi *faciem nil sic metuentis vt acres Potores*. M. Tullius in Verrem *act.* 2 *lib.* 1, commemorat publicum Philodami munus recipiendi hospites, & præ-

loco firmum. Deducitur enim vel a græco verbo *παρέχω*, quod latine idem ſonat ac *præbeo*, vel a *παροικέω*, ideſt *incolatum habeo* (*a*). Aliis quoque nominibus dicti ſunt *perſonæ* ob prærogatiuam perſonatus (*b*), *plebani* (*c*), *decani*, & *archipresbyteri* parochiarum (*d*).

IV. Plures Romæ titulos, ideſt eccleſias in ſubterraneis, abditiſque locis æuo martyrum erectas, vt in illis baptiſmus multitudini catechumenorum, ſepultura martyribus, fidelibus ſynaxis & communio precum commodior eſſet, inter ceteros tradit auctor *libri pontificalis* ſub nomine Damaſi in *vita Marcelli*. Hinc inibi, alibique prima vrbicarum parochiarum origo. Oppidanarum inſtitutio coæua & compertior eſt. Vtraſque progreſſus temporum magis magiſque propagauit per regiones quum orientales, tum occidentales (*e*) iure primum

& præcipue Prætores, Conſuleſque. Tum ad Atticum *ep.* 2 *lib.* 13 ſcribit, quod Seſtius *parochus* publicus Ariarathem Ariobarzanis filium ab ipſo Cicerone, vt apud ſe diuerſaretur, inuitatum præoccupaſſet. Eos Chariſius Ictus *xenoparochos* appellat in *l.* 18 §. 10 *D. de muner. & honor.*

(a) Quod eſt in *pſalm.* 119 *verſ.* 5 dictum a LXX Interpretibus *παροικία* in vulgata editione latina legitur *incolatus*. Eaque ratione dicti ſunt *cardinales presbyteri*, quod fixi velut cardines permanerent in regimine curæ parochialis.

(b) Alex. III *in cap. ad hæc* 3 *de offic. vic. cap. conquerente* 4 *de filiis presbyterorum*, & *cap. ad audientiam* 3 *de eccleſ. ædific.* Clem. III *in cap. ex parte de reſcriptis*, Honor. III *in cap. dilectus* 5 *vt lite pendente*, & Bonif. VIII *in cap. ſuper* 106 *de præbendis, & dignit. in* 6.

(c) *Cap. cum olim* 18 *de præſcript.*

(d) *Cap. in capite quadrageſimæ* 64 *diſt.* 50, *can. ſi in plebibus* 20 *diſt.* 63, *cap. vt ſingulæ* 4 *de offic. archipr. & cap. cum inter* 13 *de ſent. & re iudic.*

(e) Si genuina eſſet *epiſtola* 2 Dionyſii Papæ ad Seuerum epiſcopum data anno 270, exploratum ſane haberemus fixam ſeculo III parochorum inſtitutionem in vicanis eccleſiis iure ſcripto: ejus enim fragmentum a Gratiano exſcriptum in *can. eccleſias* 1 C. XIII *qu.* 1 hæc habet: *eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus; parochias, & cœmeteria diuiſimus*. Itaque ſpreta hujus canonis auctoritate, ex moribus primis rectius deducitur huius rei antiquitas. Nam *can.* 14 vulgo Apoſtolorum quum incertus auctor vetuſtiſſimus tradat vetitum, nequis presbyter, diaconus, clericuſve *relicta parochia ſua* in aliam præter ſui epiſcopi voluntatem tranſmigraret; palam oſtendit adfixos, car-

non scripto. Quod seculo IV prima omnium synodus Sardicensis censuisset in vico aut modica ciuitate vnum sufficere presbyterum, superius iam dictum est (*a*). Tum Chalcedonensis (*b*) sequenti seculo rurales & vicanas cuiusque prouinciæ parochias episcopis eisdem, qui eas sibi subiectas haberent, adiudicauit. Placuit deinde Ioanni IX Papæ in synodo Rauennate (*c*) *vt singulæ plebes archipresbyterum habeant propter assiduam erga populum Dei curam, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerat, verum etiam presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam iugi circumspectione custodiat, & qua vnusquisque industria diuinum opus exerceat, episcopo suo renunciet. Nec contendat episcopus non egere plebem archipresbytero, quasi ipse eam gubernare valeat; quia etsi valde idoneus sit, decet tamen, vt sua onera partiatur: & sicut ipse matrici ecclesiæ præest, ita archipresbyteri præsint plebibus, vt in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo. Cuncta tamen referant ad episcopum, nec aliquod contra eius decretum ordinare præsumant.* Isto Italiæ decreto synodico suffecti videntur archipresbyteri oppidani in locum chorepiscoporum, quos abolendos episcopi sategerunt ab octauo ad vndecimum vsque seculum (*d*).

V. Constituta vetustis & moribus & canonibus (*e*) diuisio

cardinatosque parochiis presbyteros tribus etiam primoribus seculis. S. Epiphan. *hær.* 99 *cap.* 1. *Quotquot Alexandrinæ*, ait, *catholicæ communionis sunt ecclesiæ vni archiepiscopo subiectæ, suus cuique præpositus est* presbyter, *qui ecclesiastica munera iis administret*. Et *hæres.* 76 *num.* 11 quemdam Tryphonem Dioscoride Mesopotamiæ pago presbyterum memorat. Theodorus seculo quinto episcopus Cyri, octoginta parochias sibi subiectas scribit, *epist.* 113. S. Athan. *apolog.* 2 tradi: singulos fuisse presbyteros in decem ecclesiis ruralibus Mareotide Alexandriæ proxima institutos ab episcopo Alexandrino. De oppidanis in occidente parochis antiquioris æui nonnihil cautum in synodo Eliberitana an. 305 apud Hispanos *can.* 77, & Vasensi I sec. V in Gallia *can.* 2.

(a) *Tit.* 18 *de episcop. num.* 7. (b) Syn. Chalceda *can.* 17.

(c) Habita *an.* 904, cui adfuit synodo Lambertus Imperator, vt scribit Baron. *tom.* 1 *ad an.* 904, ab eaque desumtus textus *in cap. vt singulæ* 4, & *vlt. de offic. archipresb.*

(d) De chorepiscopis nonnulla iam dicta in superiori *tit.* 24 *num.* 23.

(e) Quos recensui supra *tit.* 18 *num.* 6.

fio parochiarum ita parochos ad residendum in sua singulos ecclesia obstrinxit, vt nec suam ipsis plebem derelinquere, alienasue oues pascere liceret, nec vicissim parochianis ab suo ad alienum declinare pastorem. Cuique enim populo nonnisi in parochia sua missam dominicis, festisque diebus audire licebat secundum veterem disciplinam (*a*), Sacramenta suscipere, & verbum Dei audire. Corruptis deinde moribus quum promiscua irrepserit administratio Sacramentorum in parochiis sine aliquo personarum, finiumque discrimine: decernendum pro tutiori animarum salute putarunt Patres Tridentini (*b*), vt illis in vrbibus, locisque, vbi talis esset abusus, episcopi populos in parochias omnino distinctas, finibusque circumscriptas distribuerent, quatenus suum quisque parochum agnosceret ab eo solo Sacramenta licite suscepturus.

VI. Sicubi eatenus creuerit multitudo populi, vt non vnus ei sufficiat parochus: alios ad sacra obeunda munia necessarios addet episcopus coadiutores (*c*). Vel si æquo latiores parochiæ fines, aut salebrosa itinera, aut interfluentes aquæ præsertim hibernæ magno sæpe sint impedimento, quominus incolæ omnes vndique ad parochialem conueniant ecclesiam: nouas etiam tunc parochias eriget in locis commodioribus (*d*), citatis tamen, auditisque interesse habentibus, præsertim parocho matricis, quamuis inuito (*e*), ea lege vt velut *filiæ* antiquiorem ecclesiam perinde ac *matrem* honoraturæ nonnulla ei signa cultus & subiectionis, quæ in more sunt, referant quotannis, in ipso erectionis limine præscribenda: puta vt earumdem parochi ad solemnem fontis baptismalis benedictionem in ecclesia matrice adsint, ab eaque lustralem aquam & sacra olea accipiant, inibique maiores

 anni

(a) *Cap. in dominicis* 2 *de parochiis*, ibique Gonzalez.
(b) Trid. *cap.* 4, & 13 *sess.* 24 *de reform.*
(c) Trid. *in cap. episcopi* 4 *sess.* 21 *de reform.*
(d) Alex. III *in cap. ad audientiam de eccles. ædific.* Trid. *loc. cit.*
(e) Fagnan. in *cit. cap. ad audientiam de eccles. ædific. num.* 29.

anni festiuitates concelebrent (*a*), vel annuum censum ei rependant (*b*). Deficientibus eiusmodi caufis, animum non adiiciat episcopus ad nouas erectiones antiquæ parochiæ iura & statum deminuturas; alias non effugiet suspicionem quæstus & ambitionis notam: quum suas ipse potius vtilitates, copiamque subditorum captare, quam Dei cultum, animarumque salutem quærere tunc videatur (*c*).

VII. In iis quidem necessitatis casibus Tridentina synodus (*d*) decreuit, vt episcopi auctoritate etiam delegata Sedis apostolicæ tam adiunctis parochorum coadiutoribus aut collegis, quam recentium parochiarum rectoribus vel congruam ex fructibus matricis ecclesiæ (si beneficiorum vnione id fieri nequeat) portionem adiudicent, vel populum compellant ad necessaria iis alimenta suppeditanda. Hoc tamen posterius remedium in regno non patiuntur regii magistratus, rati laicos non ecclesiastica, sed regia solum Potestate cogi re cognita debere, vt iis, qui altari seruiunt, curamque spiritalem exercent, decimas, aliaue subsidia vitæ contribuant (*e*). Idemque seruandum esse tenent, vbi oporteat ad aptiora loca ecclesias transferri, vel ruinosas refici (*f*) ære publico.

VIII. Itaque paupertati parochiarum, & deficienti curatorum congruæ sustentationi consulturus episcopus quum ordinaria (*g*), tum delegata Sedis apostolicæ auctoritate (*h*) vniet

(a) Gandent. *de visitat. cap.* 5 *dub.* 23 *sect.* 6 *n.* 108 *tom.* 1. Fagnan. *loc. cit. n.* 8.

(b) Gl. *in cit. cap. ad audientiam* ver. *honor*, *arg. cap. omnis anima de censibus*, *cap.* 2 *de capellis monachor.*

(c) Zosimus Papa *in can. si officia* 2 *dist.* 59.

(d) *Cit. sess.* 21 *de reform. cap.* 4 & 7, & *sess.* 24 *cap.* 13.

(e) Videsis prænotata superius *tit.* 6 *de Conciliis pag.* 69 *lit. a*. S. Congregatio Conc. pro augendis reditibus pauperrimæ parochiæ supra mille animas habentis, interrogata possit ne populus, aliis deficientibus subsidiis, ad id compelli? respondit dandas litteras esse ad Archiep. Teatinum, vt cum Vniversitate loci rem ageret, Fagnan. in *cap.* 3 *de cler. ægrot. num.* 13.

(f) Trid. *in cap. cum illud* 7 *sess.* 21, & *cap. locorum* 8 *sess.* 7 *de ref.*

(g) Cœlestin. III *in cap. sicut vnire* 8 *de excessib. prælator.*

(h) Trid. in *cap. vt etiam* 5 *sess.* 21, & *cap. quoniam* 13 *sess.* 24 *de reform.*

vniet in perpetuum eis ecclesiastica beneficia vnius eiusdemque loci siue dioecesis (*a*), summo etiam Pontifici quomodolibet reseruata & affecta, sine vllo possessorum detrimento, qui donec ea post decretam vnionem suo ipsorum obitu vel cessione, aliave legitima caussa vacauerint, integris fruentur fructibus. Eorum ideo consensus ea in re non requiritur (*b*), sed Capituli cathedralis vtique ex communi Decretalium iure (*c*), quum *iuxta formam iuris* vnionem eiusmodi faciendam iusserit Tridentina synodus (*d*). Quæ duas itidem, pluresue simul parochias finitimas vniendi facultatem tribuit ob probatam ecclesiæ necessitatem, vtilitatemque; puta vbi singulæ alendo parocho non sufficiant, populusue in alterutra defectionem, desolationemque bello, terræue motu tulerit. At vetuit (*e*) ne parochiales ecclesiæ vnirentur monasteriis, abbatiis, dignitatibus, præbendis ecclesiæ cathedralis vel collegiatæ, hospitalibus, militiisque: nec liberæ collationis beneficia ecclesiis vel parochialibus de iure patronatus (*f*), cum in vnam eandemqne naturam euadant.

IX. Ab episcoporum nutu omnia pendebant olim parochialia munera (*g*). Stata deinde facta sensim sunt & necessaria & communia, ipsoque iure cuiusque parochi officio ita adnexa, vt quam semel adeptus est facultatem ea peragendi, qui curam animarum rite susceperit, eam illi nequeat omnino episcopus limitare nec suspendere nec adimere, nisi ex

(a) Trid. in *cap. & quia 9 sess. 14 de reform.*
(b) *Clement. 2 de reb. eccles. non alienand.*
(c) Innoc. III in *cap. iua nuper 8 de his quæ fiunt a præl. sine cons. capit.*
(d) *In cit. cap. vt etiam 5 sess. 21 de reform.*
(e) Trid. *in cap. quoniam 13 sess. 24 de reform.*
(f) Idem *in cap. sicuti 9 sess. 24 de reform.*
(g) S. Ignatius martyr. *cap.* 8 *ep.* ad Smyrnæos scribens, *sine episcopo nemo quidquam* [ait] *faciat eorum, quæ ad ecclesiam pertinent. Non enim licet sine episcopo baptizare, neque agapen celebrare.* Consonat Tertullianus *de Baptismo cap.* 17. Atque inter canones vulgo Apostolorum primitiuæ disciplinæ formam exprimentes, ita cautum est *can.* 38. *Presbyteri & diaconi absque voluntate episcopi nihil peragunto: ipsius enim fidei populus Domini commissus est.*

ex legitima caussa in exteriori foro rite probanda (*a*).

X. Tria eorum sunt maxime præcipua a Patribus Tridentinis (*b*) enumerata, nimirum *sacrificii oblatio*, *prædicatio* vna cum cathechismo, *administratioque Sacramentorum*. Ad *oblationem sacrificii* quod attinet, sat erit diebus omnibus festis de præcepto, iis etiam quibus indultum nuper est seruilibus vacare operibus post Missam, parochus quilibet, etiam mobilis curatus ecclesiæ collegiatæ siue secularium siue regularium, debet omnino Missam pro populo applicare suo (*c*), adeo vt prohibeatur vllum pro ea stipendium sibi vindicare, quod pro specialis fructus sacrificii applicatione probe accipiunt celebrantes; sibique tribuat inopi seruiens parochiæ: quum onus istud subire cogatur, non secus quam vir matrimonii onera fert omnia, quamuis vxorem duxerit pauperrimam.

XI. *Prædicationis officio* debet sermonem de rebus diuinis ad populum habere cunctis dominicis saltem diebus; Quadragesimæ vero & Aduentus tempore ter ad minimum in vnaquaque hebdomada, præterea que pueros festis omnibus diebus rudimenta fidei docere (*d*). Et quamuis mos inoleuerit,

(a) Trid. *in cap. quia 6 sess. 21 de reform. can. ecclesias* 1 C. XIII qu. 1, Gaudent. *cap. 3 dub. 3 sect. 6 num. 39.* Videsis tract. *de beneficiis cap. 23, & vlt. num. 31 ad 34.*

(b) Trid. *in cap. cum præcepto 1 sess. 23 de ref.*

(c) Ex nouissima *const.* die 29 Aug. 1744, Benedicti Pp. XIV, *cum semper* 103 *to.* 1 *Bullarii sui*. Eaque sublatum est discrimen, quod inter pinguem & tenuem congruam facere consueuerat S. Congregatio Concilii, vt ad quotidianam Missæ parochialis applicationem in primo casu parochos obstringeret, secus in altero. Præterea mandatum episcopo dioecesano, vt pauperibus parochis indulgeat eleemosynas a pio benefactore oblatas pro applicandis sibi festiuis Missis, eo tamen pacto, vt aliis intra hebdomadam diebus tot alias pro populo applicet; & festiuæ nonnisi in ecclesia parochiali celebrentur. Hæc Benedicti XIV constitutio hoc in regno fuit regio placito promulgata, & Regis Caroli rescripto ad Curiam Capellani Maioris dato die 3 Octobris 1745.

(d) Trid. *in cap. 4 sess. 24 de reform.* Quinto abhinc seculo placuit synodo Vasensi I in Gallia *can. 2, vt non solum in ciuitatibus, sed etiam in omnibus* parochiis verbum faciendi *daret* presbyteris *potestatem*. Exinde ad alias regiones eadem est facultas propagata. Munus parochorum vt doctrinam Christianam populos doceant, præsertim pueros & rudiores, vtque inferiores pastores

derit, vt episcopi ad parochiales ecclesias concionatores quotannis mittant vices parochorum in Quadragesima suppleturos: si quando quis parochorum velit suum per sese munus eo tempore obire quotidie, subsidiaria extranei prædicatoris missio cessabit (*a*). Huc refertur munus prænunciandi quum festos dies, indulgentiasque, tum vigilias per hebdomadam incidentes (*b*), cetera, quæ emerserint, præcepta ecclesiæ, ea vt plebis ignorantia ne violentur.

XII. *Sacramentorum administratio* post episcopos adeo propria parochorum est, vt non modo sanxerit concilium Lateranense (*c*) omnem vtriusque sexus fidelem ei tanquam proprio sacerdoti peccata sua semel ad minus quotannis confiteri debere, ab eoque Pœnitentiam & Eucharistiam in Paschate accipere; sed Tridentinum insuper monuerit ab eo solo Sacramenta generatim (exceptis Confirmatione, & Ordine) licite suscipi (*d*). Nihilo tamen minus quum priuilegia regularium, & frequentes episcoporum concessiones quamplurimos extra ordinem ministros Sacramentorum inuexerint: ab iis etiam, quoties concessionum fines non excedunt, probe suscipiuntur.

XIII. Ab hoc speciatim munere *iura* profluunt, quæ solis attributa sunt parochialibus ecclesiis, videlicet habendi *fontem baptismalem*, quæ idcirco *matrices* appellantur, quia filios quotidie spirituales aqua & Spiritu Sancto regenerant;

fer-

res in ea re studeant episcopi dirigere, eosque simul coadiuuare ludimagistri, patresfamilias, piæ fœminæ, laicique probi ac sodalitates vtriusque sexus, presbyteri etiam rurales non curati; methodum quoque tradendi rudimenta fidei, vsumque libelli Cardinalis Bellarmini, luculenter exponit, iubetque Benedictus XIV in *const. etsi minime* 42, *to.* 1 Bullarii, regio placito die 5 Aprilis 1745 munita & publicata.

(a) De qua superius dictum *tit.* 18 *de episcopis num.* 12, ibique *in notis lit. b*.

(b) Trid. post *sess.* 25 *de reform. in cap. de delectu* ciborum, ieiuniis & diebus festis.

(c) Innoc. III *in cap. omnis vtriusque sexus de paniten., & remiss.*

(d) Trid. *in cap. quoniam* 13 *sess.* 24 *de reform.*

seruandi sacra item olea cathecumenorum, infirmorumque; publica communionis annuæ testimonia edendi; libros baptizatorum, coniugum (*a*), mortuorumque retinendi, & futura publicandi matrimonia, & ordinandorum nomina. Adhæc accedunt *functiones*, vt aiunt, *parochiales*, puta sponsos cœlibes in Missa benedicere, & puerperas primo templum ingressuras, fontem quoque baptismalem, candelas in festo Purificationis B. M. V., cineres, palmas, domosque sabbato sancto; processiones cum stola ducere non modo statis diebus, sed aduentitias etiam publicarum supplicationum, & funebres; cadaueribus fidelium, ante quam efferantur, benedictionem impertiri (*b*). Istis onerosis quidem muneribus, iuribus, functionibus respondent vicissim *stolæ* vtilia iura seu emolumenta ex consuetis oblationibus modo voluntariis, modo necessariis obuenientia parocho intuitu laboris personalis; canonicisque portionibus quartæ funerariæ, primitiarum, decimarunque, & congrua parochiali, quæ vbi annuos ducatos centum non excesserit, nullis pensionibus, aut reseruationibus fructuum grauari potest (*c*). De omnibus dicendum fusius in sequenti libro. Hoc vnum hic generatim prænotare sufficiat, iura quælibet parochorum hodie non communi, certoque iure, sed particularibus locorum institutis & moribus, synodorum etiam & visitationum episcopalium decretis esse plerunque definienda.

XIV. Quoadusque perstitit communis clericorum vita canonica, quicquid ex oblationibus, primitiis, decimis, statisue reditibus olim singulis obueniebat ecclesiis, in commune cathedralis ecclesiæ ærarium importabatur: ex eoque quantam iussisset episcopus, portionem ab œconomo vel archidiacono accipiebat vel diurnam vel menstruam vel annuam singuli presbyterorum ad parochias etiam quum vrbanas

(a) Trid. *cap.* 1, & 2 *sess.* 24 *de reform. matr.*
(b) Barbosa *de offic. & potest. parochi par.* 1 *cap.* 12.
(c) Trid. *in cit. cap. quoniam* 13 *sess.* 24 *de reform.*

banas tum rurales ablegati (*a*). Istos quidem presbyteros, quia maxime laborant verbo & doctrina, *duplici honore*, idest portione alimentorum dignos renuntiauit Apostolus ad Timotheum scribens (*b*).

XV. Ea redituum communio in causa fuisse videtur, vt quisque ferme episcopus ex ipso matricis primariæ clero ad vrbicas & suburbanas parochias delegaret presbyteros, clericosque alternis vicibus, amoueretque inde suum ad libitum (*c*); in oppidanis vero ecclesiis municipes earundem firmius institueret (*d*). Hinc repetenda prima est origo pa-

(a) In *can.* 4 vulgo Apostolorum ita cautum. *Omnium primitiæ episcopo & presbyteris domum mittantur, non super altare: manifestum est autem quod episcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.* Rursus *can.* 37. *Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato quasi inspectante Deo.* Et *can.* 40, *vt episcopus res ecclesiæ in potestate habeat . . & pecunia illius arbitratu dispensetur.* Synodus Gangrensis in Ponto an. 324 *can.* 7 ideo sanxit. *Siquis vult fructus ecclesiæ oblates accipere vel dare extra ecclesiam præter episcopi sententiam, vel eius, cui cura eorum tradita est, anathema sit.* Œcumenicæ synodo Chalcedonensi anno 451 placuit *can.* 26, vt omnes ecclesiæ episcopales œconomum haberent res ecclesiæ cum arbitrio episcopi curaturum, veluti testem episcopalis earum dispensationis, *can. quia in quibusdam* 4 *dist.* 89: de cuius officio loquitur *l.* 14 *C. de sacros. eccles.* Theodorus Lector *lib.* 1, Marcianum ecclesiæ Constantinopolitanæ primum œconomum a Gennadio designatum anno 460, vt cuique ecclesiæ oblata distribueret eiusdem clericis, tradit Sozomenus *lib.* 6 *cap.* 31 in fin. *Est autem*, ait, *eius loci* (puta Rinocururæ in Ægypto) *clericis communis domus & mensa: reliqua denique omnia conmmunia.* Videsis quæ dixi in *tract. de Benefic. eccles. cap.* 1 *de orig. Benef.* sciturus quomodo & quando desinerit redituum communio.

(b) *Ep.* 1 *ad Timoth. cap.* 5, & *lib.* 2 *const.* vulgo *Apostolorum cap.* 28.

(c) Id in more positum in Romana ecclesia seculo quinto, indicat Innocentius I *ep. ad Decentium cap.* 5, scribens sese die dominico consueuisse ad presbyteros ecclesiarum intra ciuitatem fermentum ab ipso confectum per acoluthos mittere, vt semetipsos, propter plebem sibi concessam absentes, non iudicarent a communione episcopi sui separatos. Idem in ecclesia Constantinopolitana viguisse patet ex Iustiniani Nou. 3 *cap.* 1. Alexandriæ tamen quod singulis ecclesiis *suus* cuique præpositus esset presbyter, testatur Epiphanius *hæresi 6 cap.* 1.

(d) Ex paulo ante dictis *num.* 4, ibique in notis *lit.* a. *Vt* vicani presbyteri *non possint in Dominico vrbis offerre præsente episcopo, vel* vrbis presbyteris, decreuit synodus Neocæsariensis in Ponto an. 314, *can.* 13. Vnde apparet non consueuisse ad oppidorum plebes mitti presbyteros vrbanos & mobiles.

rochialis curæ capitulis & monasteriis cathedralium adnexæ, processu temporum ad collegia & cœtus ecclesiasticos oppidorum maxime propagata.

XVI. Distracta ecclesiasticorum fructuum communione in quatuor partes primum, deinde in precarias (*a*) prædiorum concessiones modo reuocabiles, modo perpetuas arbitrio episcoporum; ad extremum in perpetua beneficia cum irreuocabili iure, quod lex generalis firmauit, ea tuto ad vitam possidendi: suos sibi vnaquæque ecclesia reditus fundorum, oblationesque retinuit, quibus singuli ei inseruientes solum fruerentur presbyteri, clericique eo pacto, vt tertiam sibimetipsis vindicarent, alteram ecclesiæ, aliam pauperibus portionem distribuerent; episcopo non aliud nisi duos solidos ob honorem cathedræ siue pro iure cathedratico quotannis persoluerent (*b*). Sic parochiale officium singulis eodem perpetuo iure conferri cæptum vna cum adnexo beneficio.

XVII. Oppidorum inopia quum sæpe par non esset alendis parochis, construendisque suis ecclesiis, vt ad vtramque rem ditiores viri & magnates allicerentur, consueuerunt sensim episcopi fundatoribus ecclesiarum, eorumque heredibus inter alia patronatus iura indulgere facultatem offerendi seu præsentandi presbyteros, clericosque in eisdem instituendos, quæ vim obtinuit magnam sexto abhinc seculo (*c*). At nonnullos tunc etiam praua cupiditas eatenus traxit, vt suis in possessionibus ecclesias ædificare satagerent eo solum animo, vt religiosas populi oblationes ex æquo diuiderent cum sacris earun-

(a) De quibus plures canones habet Gratianus in *can. precariæ* 44, *&* *can. sæpe fit* 72 *C. XII qu.* 2, & textus decretalium in *cap.* 1, *& seqq. de precariis*; & nonnulla dixi in *tract. de beneficiis cap.* 9 *de beneficiariis num.* 5, *& seqq.* Inde primam beneficiorum speciem deducit Spondanus *in epitome ad annum* 506 *num. 6.*

(b) Ex Conc. Bracaren. II an. 572 in *can. placuit* 1 *C. X qu.* 3, Emeritensi an. *666*, Toletan. Cabilonen. ceteris eadem C. *& qu.* relatis.

(c) Ex canonibus, legibusque, quas recensui in *tract. de iurepatronatus cap.* 1 *num.* 17, *& seqq.*

rundem ministris (*a*); manusque irreligiosas ad alia sacerdotum iura extendentes non dubitarent presbyteros de ecclesiis eiicere, aliosque adsumere ad libitum sine iudicio episcopi (*b*). Submotis deinde, expiatisque sacrilegis patronorum vsurpationibus, restituta in integrum sunt iura episcoporum nedum in liberis ecclesiarum & beneficiorum collationibus, sed institutionibus etiam obnoxiis patronatui quum laicali, tum ecclesiastico.

XVIII. Patronatum ecclesiasticum collegiis, monasteriis, Capitulisque plus peperit adnexa cura paullo ante inuestigata, quam voluntas fundatorum. Quo tamen in loco esset parochialis cura non vni personae, sed toti collegio Canonicorum aut regularium, vel clero oppidano commissa: ibi necesse fuit, vt vniuersis curam *habitu* obtinentibus singuli *actu* eam exercerent alternis, vti mos fuit olim. Postea recentior beneficiorum perpetuitas Innocentium III (*c*) adduxit ad hanc edendam in concilio Lateranensi constitutionem, vt quaelibet parochialis maiori ecclesiae adnexa idoneum & *perpetuum* habeat *vicarium* canonice institutum, congruam ex ipsius ecclesiae prouentibus portionem accepturum. Patribus autem Tridentinis (*d*) placuit, vt Ordinarii locorum vbi curata beneficia cathedralibus, aliisue ecclesiis aut monasteriis

Yyy 2 vnita

(a) In eos ita sanxit conc. Bracarense II *can. 6. Siquis basilicam non pro deuotione fidei, sed pro quaestu cupiditatis aedificat, vt quicquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat . . . nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat.*

(b) Quod execrati maxime sunt Patres in synodo Toletana IV an. 633 in *can. nouerint X qu.* 1, & Arelatensi II an 313, Leo IV post annum 847 in *ep.* ad episcopos Britanniae in *can. regenda* 4 *eadem C. & qu.*, Nicolaus II in Romana synodo an. 1059 *can.* 3, Gregorius VII in Romana an. 1074 *can.* 1, Vrbanus II in Melphitana an. 1090 *can.* 8, Calistus II in Lateranensi I an. 1123 *can.* 4 *&* 7, ceteri.

(c) Innoc. III in *cap. extirpandae* 30 *de praeben. & dignit.*

(d) Trid. in *cap. beneficia* 7 *sess.* 7 *de reform.* Hoc vtique decretum sat innuit Regulares exercendae curae addictos adhuc pro ea subiici dioecesano episcopo, eique rationem reddituros: id quod diu ante Vrbanus II an. 1088 iam cauerat in *can. sane quid monachorum* 6 *C.* 16 *qu.* 2, sed apertius Trid. in *cap. in monasteriis* 11 *sess.* 25 *de regular.*

vnita inuenerint, *sollicite prouideant, vt per idoneos vicarios etiam perpetuos, nisi aliter expedire videbitur, animarum cura exerceatur*, quibus tertiam fructuum partem, aut maiorem, vel minorem suo adsignent arbitrio.

XIX. Ne tamen plus æquo ea in re excurrat arbitrium: S. Pius V (*a*) iussit congruam perpetuis eisdem vicariis fore nec vltra centum, neç infra quinquaginta scutos adsignandam. Qui tamen ad curam animarum exercendam, quoad parochus infirmitate, imperitia, morum culpa, absentia, decessu, aliaue quauis causa defecerit, adsumuntur vicarii non perpetui (*b*); eis episcopus quantitatem portionis arbitrabitur nedum pro indigentia & meritis personarum, sed pro modo etiam redituum (*c*).

XX. Curam animarum adepturos oportet non modo 25 ætatis annum saltem attigisse, verum etiam esse virtute, moribus, doctrina præstantiores. Enim vero, quamuis beneficiorum sine cura collationes, quæ personis vtcunque dignis, posthabitis plerunque dignioribus, fiunt, firmas habeant humana iura: lex Tridentina (*d*) multis corroborata constitutionibus Sedis apostolicæ nullatenus patitur quoslibet alios, nisi digniores ad parochiales curas promoueri præuio concursu, sollemnique omnium competitorum examine coram tribus saltem examinatoribus vt aiunt synodalibus, & diœcesano episcopo, vel eius vicario generali peragendo. Formam concursus ab ipsa Tridentina synodo præscriptam, vt eius vsum facerent expeditiorem, declarare & ampliare cen-

(a) S. Pius V in bulla *ad exequendum* 47 *to.* 2 Bull. Cherubini.

(b) Luc. III in *cap. de rectoribus* 3 *de cler. ægrot. vel debilit.* Trident. in *cap. quia illiterati* 6 *sess.* 21, & *cap.* 1 §. *eadem omnino sess.* 23 *de reform.*

(c) Fagnan. in *cit. cap.* 3 *de cleric. ægrot. num.* 11. Qui monet *sequ. num.* 35 titulum, possessionemque legitimam parochiæ fructuum non coadiutoribus eiusmodi seu vicariis, sed coadiutis ipsis fuisse non semel adiudicatam a Rota *dec.* 410 *num.* 5 *par.* 4 *rec.* & alibi.

(d) Trid. *in cap. expedit* 18 *sess.* 24 *de reform.* Fusius ea de re dixi in *tract. de beneficiis cap.* 10.

censuerunt sa. me. Pius V (*a*), Clemens XI (*b*), & Benedictus XIV (*c*), vi solummodo deuoluendi, non suspendendi iudicium appellationi concessa. Itaque ab irrationabili episcopi & examinatorum iudicio ad metropolitanum aut Sedem apostolicam reclamantes non impediunt, quominus ei, quem episcopus in concursu præferendum iudicauerit, detur possessio parochiæ: aliudque ii fere non consequuntur appellationis beneficio, nisi vt sibi maculam repulsæ ac reprobationis detergant, ostendantque suam nouo experimento virtutem (*d*).

XXI. Hac lege soluuntur ecclesiæ iurispatronatus laicorum duntaxat. Ad eas porro quem intra quatuor menses a die vacationis præsentauerint patroni suum ad libitum, episcopus cum examinatoribus in synodo designatis si publico examine sine concursu inuenerit idoneum, omnino instituet. At patroni ecclesiastici vix inter adprobatos ab eisdem examinatoribus concurrentes, episcopali edicto ad examen conuocatos, possunt ac debent digniorem eligere, eumque instituendum episcopo præsentare (*e*). Episcopus autem, id quod rescripsit ad archiepiscopum Florentinum Benedictus XIV [*f*], iudicium patroni ecclesiastici in delectu & præsentatione dignioris, quoties de iniuria nemo competitorum conqueritur (*g*), nequit plane non exequi: sed aliquo ipsorum reclamante vtique facultatem habet inquirendi, rectum ne, an iniurium illud fuerit (*h*). Et quoties electum a patrono episcopus tunc instituere non abnuat, appellationi exinde locus erit in deuoluendo tantum iudicio: secus vbi episcopus a patronis dissentiens non digniorem esse iudicauerit ab

(a) S. Pius V in bulla *in conferendis* 33 edita 15 Cal. April. 1567.
(b) Per litteras S. Congr. Conc. datas die 10 Jan. 1721.
(c) Bened. XIV in *const. cum illud* 68 *to.* 1 Bullarii sui.
(d) Bened. XIV in *const. reddita nobis* 4 *to.* 2 Bullar. Massobr in *prax. habendi concurs. requis.* 5 *dub.* 4. (e) Trid. in *cit. cap. expedit.*
(f) Bened. XIV in cit. decretali *reddita nobis* 4 *to.* 2 Bullarii.
(g) Eo casu locum habet, quod monet Fagnanus in ms. commentario super *cap.* 18 *sess.* 24 *de refor.* laudatus in antedicta decretali.
(h) Hoc ipsum ante placuit sa. me. Pio V in *cit. const. in conferendis.*

ab eis electum: huius enim appellatio in suspenso relinquet omnia vsque ad extremam causæ diffinitionem.

XXII. Vicarios curatos quum mobiles tum perpetuos sine concursu quidem adsumi, sed non sine permissu & examine episcopi, sat innuit synodus Tridentina (*a*), quum sanxit, ne ad parochias regularibus monasteriis adnexas *aliqui etiam ad nutum amouibiles deputentur*, *nisi de* episcopi dioecesani *consensu*, *ac præuio examine* per eum, aut eius vicarium faciendo. Idipsum firmauit Benedictus XIV (*b*). Quosuis profecto adiutores quisque sibi parochus cum episcopi approbatione deligit (*c*) sine vlla spe successionis.

TIT. XXXI.

De presbyteris, diaconis, ceteris inferiorum ordinum clericis.

1 *Vetus sacerdotium solis de sanguine Aaron & Leui descendentibus lege diuina mandatum Christus Dominus ad sacros tantum ministros apostolica manuum impositione initiandos transtulit.*

2 *Vniuersos Christi fideles etiam laicos fungi sacerdotio blasphemauit Lutherus.*

3 *Hierarchiam vero ex episcopis, presbyteris & ministris rite ordinatis in ecclesia consistere a laicis seiunctam docet fides catholica.*

4 *Sacra parochorum munia omnes olim presbyteri obibant vi potestatis, quæ sacerdotio singulis traditur.*

5 *Nouo nunc iure multiplicatis plus æquo presbyteris vix licet sacrificia missarum celebrare, nisi cum officio parochiali vel mandato episcopi habeant facultatem exercendi alia suscepti ordinis ministeria.*

6 *Ad*

(a) Trid. in *cap. in monasteriis* 11 *sess.* 25 *de regular.* Card. de Luca *de benefic. in summa num.* 328.

(b) Bened. XIV in *const. quamuis* 1 *to.* 2 Bullarii sui, data die 24 Febr. 1746 pro episcoporum iurisdictione in parochiis regularium apud Indos.

(c) Trid. *in cap.* 1 *sess.* 23 *de reform.* & *cap.* 11 *sess.* 25 *de regular.*

6 *Ad presbyteratum requiruntur etas* 25 *annorum, morum probitas & ſcientia.*

7 *Diaconi ſtricta notione dicuntur miniſtri ſacerdotum & epiſcoporum.*

8 *Eos Apoſtoli ordinarunt ad miniſterium, non ad ſacerdotium,*

9 *Multa gerunt in ſolemnibus ſacrificiis & ſacramentis & diuinis officiis, & plura poſſunt epiſcopo mandante agere.*

10 *Ætas* 23 *annorum in diaconis,* 22 *in ſubdiaconis ordinandis nunc requiritur.*

11 *Diaconatus ordo coniunctos implicite habuit olim hypodiaconos & minores etiam ſubminiſtros.*

12 *Multos & varios leuitarum gradus antiqua etiam lex diuina inſtituit, ſubiectos ſacerdotio Aaronico.*

13 *Subdiaconos, acoluthos, exorciſtas, lectores priſca atiam eccleſia ab initio explicitos habuit.*

14 *Plura latini, quam græci ſubdiaconi miniſtrant.*

15 *Hypodiaconatum græci inter minores ordines a cælibatus lege immunes accenſent, latini inter ſacros legitimo coniugio expertes.*

16 *Sacris eccleſiæ miniſtris lex humana vxores interdixit.*

17 *Patres Nicœni ab ea ferenda lege Paphnutio ſuadente abſtinuerunt.*

18 *Eccleſiaſticum cœlibatum priſcis moribus potius arbitrarium S. Leo M. imperauit generatim ſubdiaconis, in epiſcopis firmauit ſpeciatim Iuſtinianus.*

19 *Græcis diaconis & presbyteris Quiniſexta ſynodus vxores ante diaconatum ductas indulſit, epiſcopis vetuit.*

20 *In vtriuſque Siciliæ prouincias inuectam Græcorum diſciplinam reformarunt Pelagius II, S. Gregorius M. & Vrbanus II.*

21 *Ordinatos in ſacris clericos lex, profeſſos regulares votum obſtringit ad cœlibatum.*

22 *Iique recitationem diuini officii quotidianam omittentes peccant*

cant grauiter, suosque non faciunt beneficiorum fructus pro rata.

23 *Singulis clericis gradatim, per saltum nemini licet ad sacerdotium ascendere.*

24 *Per tonsuram ritu antiquissimo clerici aditum habent ad ordines ecclesiasticos.*

25 *Coronati dicebantur ex corona olim tonsili & varia, nunc rasili, quæ per gradus ordinum ampliatur.*

26 *Tonsura sine fraude fori initientur uncti chrismate, tum fidei doctrina & litteris imbuti.*

27 *Titulo ecclesiæ olim omnes, clerici plerique nunc patrimonii titulo ad ordines promouentur.*

28 *Reformatio Tridentina necessarios & utiles tantum ecclesiæ ministros ordinari ad titulum sufficientis beneficii vel pensionis aut congrui patrimonii permittit.*

29 *Ex beneficii fructibus diœcesanam sacri patrimonii taxam æquaturis an sint stipendia Missarum detrahenda, episcopus arbitrabitur.*

30 *Ex lege Concordatorum patrimonium nec minus ducatis 24, nec maius 40, vel beneficium aut pensionem, quod, quæue patrimonii medietatem æquet, debent Tonsura initiandi habere.*

31 *Nec non triennium in Seminario degere, vel triennalem ecclesiæ famulatum cum veste clericali gerere, nisi arctati ad beneficium sui patronatus quum actiui tum passiui fuerint.*

32 *Impuberes Tonsura nonnisi præuia Pontificis & Regis dispensatione initiantur, exceptis septennibus arctatis ad beneficia iurispatronatus ante concilium Tridentinum fundata..*

33 *Laici etiam iura nunc sua experiuntur cum clericis competitoribus beneficiorum iurispatronatus.*

QVum Ebræorum sacerdotes, leuitæque solo ex sanguine Aaron & Leui in vnam tribum eo selecti a D. O. M. sint

ſint, ipſum vt cruentis ſacrificiis, hoſtiiſque pacificis propitiarent, quas nefas eſſet profano populo vnquam attrectare (*a*): nemo, cui mens ſit ſana, dubitauerit ſacerdotium vetus non ad omnes promiſcue Chriſtianos, ſed ad ſolos noui Teſtamenti presbyteros translatum a Chriſto Domino fuiſſe (*b*), tradita his vnis poteſtate quum conſecrandi & offerendi corpus & ſanguinem eius incruento ſacrificio, tum remittendi, retinendique peccata. Æternus enim ſacerdos ipſe ſimul ac in nocte cœnæ nouum inſtituit ſacrificium, ſolis Apoſtolis, quibuſque ii ſua manuum impoſitione gratiam diuinæ ordinationis daturi eſſent, dixit: *Hoc facite in meam commemorationem* (*c*). Tum poſt reſurrectionem iiſdem, non aliis ait: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt* (*d*). *Et alii quidem plures facti ſunt ſacerdotes* (perpetua ſcilicet ſucceſſione collati ordinis), *idcirco quod morte prohiberentur permanere: Chriſtus autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium*, tradit Apoſtolus (*e*).

II. Delirauit inſanus quidem Lutherus nullum eſſe in eccleſia Chriſti ſacerdotium externum, quo ſacri ſolum fungantur quotidie miniſtri: ſed inuiſibile tantum & ſpiritale vniuerſis Chriſticolis communiter collatum beneficio fidei. Suumque deliramentum ex eo probari contendit, quod diuus Petrus omnes electos ad fidem aduenas allocutus (*f*), *& ipſi tanquam viui lapides*, ait, *ſuperædificamini in* ſacerdotium *ſanctum, offerentes ſpiritales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum . . . Vos autem genus electum, regale* ſacerdotium,

(a) Enim vero cum Oſias ingreſſus templum Domini adolere tentaſſet incenſum ſuper altare thymiamatis, ſpretis ſacerdotibus ad huiuſmodi miniſterium conſecratis, eum lepra in fronte ſtatim Dominus percuſſit, 2 Paralip. *cap.* 26 *verſ.* 16, *& ſeqq.* (b) Ex *ep. ad Ebræos cap.* 7 *per tot.*

(c) Matth. *cap.* 26 *v.* 26, Marci *cap.* 14 *v.* 21, Lucæ *cap.* 22 *v.* 17, Paulli 1 *ad Corinth. cap.* 11 *v.* 24, *&* 25.

(d) Ioannis *cap.* 20 *verſ.* 22, *&* 23. Matt. *cap.* 18 *verſ.* 18.

(e) *Ep. ad Ebræos cap.* 7 *verſ.* 23 *&* 24.

(f) *Ep.* 1 Petri *cap.* 2. *verſ.* 5, *& ſeqq.*

tium, *gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius, qui vos vocauit de tenebris in admirabile lumen suum.* Idipsum iisdem fere verbis expressit diuus Ioannes (*a*).

III. Numquid vero ista Principis Apostolorum verba demonstrant non traditam Apostolis, & sacerdotibus a Christo Domino specialem potestatem consecrandi corpus & sanguinem ipsius, & peccata soluendi? Minime gentium: sed vix innuunt Christi fideles solo Baptismo initiatos habere facultatem offerendi hostias tantummodo spiritales per Iesum Christum, puta preces, virtutum actus, & bona quæuis opera, Deum merito fidei sacramentalis propitiantia: vel etiam, vt mea fert sententia, offerendi *spiritu* & animo concordi eandem Christi hostiam purissimam, quam sacerdotes *re* sacrificant, Deoque viuenti quotidie immolant *pro suis primum, deinde pro populi delictis* (*b*). Hoc tamen baptizatis omnibus *commune sacerdotium* (voce scilicet impropria & translata per similitudinem ita dictum) nil prorsus efficit, quominus in ecclesia alterum sit *sacerdotium speciale*, idque *verum* ac *proprium*, sacris duntaxat, selectisque personis rite concreditum apostolica & episcopali manuum impositione sine vllo sanguinis, nationisue discrimine, quod pro veteri extincto creatum reapse a Christo fuisse Apostolus Ebræos informauit luculentissime. Cæcus itaque cæcorum dux Lutherus duplicem, diuersamque vocabuli significationem, vt incautos seduceret, turpiter miscuit. *Sed insania est*, inquam cum diuo Chrysostomo (*c*), *despicere sacerdotium, sine quo neque salutis, neque promissorum bonorum*

(a) Apocalypsis *cap.* 5 *vers.* 10, *&* *cap.* 20 *vers.* 7, ibi: *Sed erunt sacerdotes Dei & Christi, & regnabunt cum eo mille annis.* Hæc verba exponens S. Augustinus *lib.* 20 *de Ciuit. Dei cap.* 10: *non vtique* (ait) *de solis episcopis & presbyteris dictum est, qui proprie iam vocantur in ecclesia sacerdotes: sed sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum Chrisma, sic omnes sacerdotes, quoniam membra sunt vnius Sacerdotis, de quibus Apostolus Petrus*, plebs, *inquit*, sancta, regale sacerdotium.

(b) *Ad Ebræos cap.* 7 *vers.* 27.

(c) S. Io. Chrysost. *lib.* 3 *de sacerdotio.*

rum compotes fieri possumus. Nam si non potest quis in regnum cælorum ingredi, nisi per aquam & Spiritum regeneratus fuerit; & qui non manducat carnem Domini, & sanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur; omnia autem hæc haud aliter quam per sacrosanctas illas manus perficiuntur, manus inquam sacerdotum: qui fiet vt citra illarum opem aut gehennæ ignem euitare quis possit, aut repositæ in cœlo coronæ præmia assequi? Catholicam hanc doctrinam ecclesiæ propugnans Tridentina synodus contra nefarios protestantium impetus execrata est eos, qui ecclesiasticam hierarchiam episcopis, presbyteris, & ministris constantem, diuinaque ordinatione fundatissimam miscere non verentur, dum somniant omnes Christianos promiscue noui Testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos: vel negant esse in nouo Testamento sacerdotium visibile & externum (*a*).

IV. Sacerdotem oportet *offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare*, vt quemque in actu ordinationis admonet episcopus. Cuncta enim hæc munia actu obibant primitiui ecclesiæ presbyteri, adeout eorum nemo ad sacerdotii gradum sine cura animarum, tituloque ecclesiæ, in qua eam actu exerceret, promoueretur. Chrysostomus (*b*) ideo monuit colendos maxime presbyteros esse, quod ii animarum periculum, curamque sustinerent, quam detrectare nefas ipsis erat. Et Augustinus (*c*) reprehendit illos, qui nollent eiusmodi officium subire, *desidiosam prætendentes excusationem nolle se rationem reddere de peccatis alienis*. Synodus hinc Antiochena (*d*) presbyteros generatim appellauit *collegas &*

 com-

(a) Trid. *sess.* 24 *de Sacram. Ordinis cap.* 1, & 4, *can.* 1, & 6.
(b) S. Io. Chrysost. *in euang. Ioan. hom.* 85.
(c) S. August. *de fid. & operib. cap.* 17. Idemque ad Valerium episcopum scribens *ep.* 21 conqueritur sibi vim factam, vt *secundus locus gubernaculorum* sacerdotio traderetur sibi ipsi eo quidem tempore, quo *nihil esse*, ait, *difficilius, laboriosius, periculosius episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio.*
(d) Contra Paulum Samosatenum coacta an. 341, ex Euseb. *lib.* 7. *hist. cap.* 24, & *ep.* synodica ad Dionysium Papam, & ceteros episcopos.

comministros episcoporum; & Chrysostomus (*a*) *compastores*. E contrario Cyprianus (*b*) eos presbyteros redarguit, *qui nec euangelii, nec loci sui memores, neque sibi præpositum episcopum cogitantes, quod nunquam omnino sub antecessoribus factum erat, cum contumelia & contemtu præpositi totum sibi vindicarent*. Nec mirum, quia prioribus seculis ad sacerdotii, sacrique ministerii gradus singulos non extollebantur, nisi qui statim vel curam animarum susciperent, vel ecclesiæ, cuius quisque titulo ordinabatur, actu famularentur.

V. Sequiora deinde tempora otiosos & presbyteros & diaconos, clericosque sensim induxere. Zosimus ad solium pontificium elatus anno 417 palam redarguit æui sui episcopos, qui præter necessitatem ecclesiarum presbyteros multiplicarent ostentandi studio immoderatam subditorum pompam (*c*). Idem nihilominus plus creuit abusus exinde, quod plurimis Ordines sine canonico præbendarum, ecclesiarumque titulo conferre cœpissent: id quod inani ferme exitu vetuit œcumenica synodus Chalcedonensis (*d*) anno 451, Iustinianus (*e*) anno 535, & Alexander III in concilio Lateranensi (*f*). Enim vero tolerandos eiusmodi vagos, nullique titulo adfixos presbyteros & clericos duplex nouæ disciplinæ ratio suasit. Primum, ne fidelibus innumeris quotidie Missarum copia deficeret; deinde vt quo plurium esset vita clericalis diu explorata, eo feliciorem haberet euentum delectus digniorum ad vacaturas parochias, præbendas & dignitates. Hinc patent causæ, cur presbyteri simplices quam sibi sacerdotali charactere collatam habent potestatem baptizandi, prædicandi, benedicendi, remittendique peccata pænitentium, nequeant actu

(a) Chrysost. *de diuers. vtr. Testam. locis serm. de pseudoprophetis*.
(b) S. Cyprian. *ep.* 10.
(c) Zosimus *ep.* 1 ad Isichium Salonitanum episc. in *can. si officia* 2 *dist.* 59.
(d) *Can. neminem* 1 *dist.* 70, & *cap. non liceat* 2 *de præbendis*, ex corpore canonum Dionysii Exigui *cap.* 184, qui floruit æuo Iustiniani.
(e) *Nou.* 3 *de numero clericor. Constantinopol. vrbis*, seu *const.* 5 in Nouellis per Iulianum translatis.
(f) *Cap. episcopus* 4 *de præbendis*.

actu exercere, nisi aliquem curæ animarum titulum obtinuerint, vel speciale mandatum proprii episcopi (*a*), aut parochi: iisque suo vix iure licet sacrificia Missarum peragere. Vt *nullus* autem *peregrinus sine commendatitiis sui ordinarii litteris ab vllo episcopo ad diuina celebranda & sacramenta administranda admittatur*, synodus Tridentina decreuit (*b*).

VI. Presbyteros ante 30 ætatis annum ordinari vetabant canones antiqui (*c*). Seculo VIII. Zacharias indulsisse primus inuenitur, vt exigente necessitate ad sacerdotium sufficerent 25 anni (*d*). Nec singulos hac ætate fore promouendos, sed dignos duntaxat, quorum probata vita senectus sit, decreuit Tridentina synodus (*e*). Πρεσβύτερος enim, idest *senior* potius dignitatis, quam ætatis vox est in ecclesia (*f*). Iique insuper ad presbyteratus ordinem sunt ex Tridentina lege assumendi, *qui non modo in diaconatus ordine ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiæ vtilitatem & necessitatem aliud episcopo videretur, ministrauerint; sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur: atque ita pietate ac castis moribus conspicui, vt præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab eis possint expectari* (*g*).

VII. *Diaconos* (idest ministros) in tertio, presbyteros in secundo sacerdotio constitutos scribit Optatus Mileuitanus (*h*), am-

(a) Ex vetustissimo primitiuæ ecclesiæ more, quem superius detexi *tit.* 40 *de parochis num.* 8. Trid. in *cap. quamuis* 15 *sess.* 23 *de ref.* aperte definiuit neminem presbyterorum etiam regularem posse *confessiones* secularium etiam sacerdotum audire, nisi aut *parochiale beneficium*, aut ab episcopo *approbationem* obtineat.

(b) Trid. in *cap. cum nullus* 16 *sess.* 23 *de reform.*

(c) Apud Gratianum *can.* 1, *& seqq. dist.* 78: quos sequi non dedignatus est Iustinianus *Nou.* 123 *cap.* 13.

(d) *Can. si triginta* 5, *& vlt. eadem dist.* 78.

(e) *Cap. nullus in posterum* 12 *sess.* 23 *de reform.*

(f) S. Isidor. in *can. cleros* 1 *dist.* 22.

(g) Trid. in *cap. qui pie* 14 *sess.* 23 *de ref.*

(h) Opt. Mileuitan. *lib.* 1 *aduersus Parmenianum de schism. Donatist.*

ampliori vſus notione vocum. *Tunc* enim *nomina*, vti Chryſoſtomus monet (*a*), *adhuc erant communia*, *atque ipſe etiam* epiſcopus *vocabatur* diaconus. De ſemetipſo, aliiſque Apoſtolis loquens Apoſtolus (*b*): *ſic nos*, ait, *exiſtimet homo*, *vt* miniſtros *Chriſti*. *Exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei* miniſtros. Ad Timotheum epiſcopum allocutus (*c*), inquit: *miniſterium tuum imple*. Quoniam vero poſtulauit noui ſacerdotii dignitas ampliſſima, vt eſſent qui perinde, ac leuitæ Ebræorum, ſeruirent presbyteris & epiſcopis in altaris miniſterio (*d*): ratio diſcriminis addixit eis vti proprium diaconi vocabulum.

VIII. *Poſt aſcenſionem Domini in cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt diaconos epiſcopatus ſui & eccleſiæ miniſtros*, vt S. Cyprianus tradit (*e*); non modo in eccleſia Ieroſolymitana, in quo ſeptem diaconos Spiritu S. plenos elegerunt, communibus etiam menſis miniſtraturos, vt ſic ſedarent murmur Græcorum aduerſus Ebræos, ægreferentium viduas ſuas a quotidiano miniſterio ſegregatas (*f*): verum in aliis etiam per orbem eccleſiis. Quandoquidem Apoſtolus ad Philippenſes ſuam inſcribit epiſtolam *omnibus ſanctis*, *qui ſunt Philippis*, *cum epiſcopis & diaconibus*. Idemque Timotheum commonuit (*g*) *diaconos* (non ſecus quam epiſcopos) *eſſe debere pudicos*, *non bilingues*, *non multo vino deditos*, *non turpe lucrum ſectantes*, *habentes myſterium fidei in conſcientia pura*, *probandos primum*, *vt miniſtrent nullum crimen habentes*, *vnius vxoris viros*, *qui filiis ſuis bene præſint*, *& ſuis domibus*. Eoſque S. Ignatius martyr non ciborum & potuum, ſed eccleſiæ Dei & myſteriorum Ieſu Chriſti miniſtros nuncupat

(a) S. Io. Chryſoſt. *hom.* 1 *in Philipp. cap.* 1.

(b) *Ep.* 1 ad Corinth. *cap.* 4 *verſ.* 1, & 2 ad Corinth. *cap.* 6 *verſ.*4, atque ad Epheſios *cap.* 3 *verſ.* 7. (c) *Ep.* 2 ad Timoth. *cap.* 4 *verſ.* 5.

(d) Trident. in *cap. cum autem* 2 *ſeſſ.* 23 *de Sacr. Ordin.* S. Iſidorus *lib.* 2 *cap.* 8 *de diuin. offic.* diſerte affirmat ſacerdotem ſine diacono nomen habere, non officium. (e) S. Cyprian. *ep.* 65, alias 3.

(f) Actor. *cap.*6 *verſ.*1, *& ſeqq.* (g) *Ep.* 1 ad Thimoth. *cap.*3. *verſ.*8.

pat (*a*). Itaque *diaconi*, vt Nicæni Patres iubent (*b*), *intra ſuas menſuras permaneant*, *ſcientes quod ſunt quidem epiſcopi* miniſtri, presbyteris *vero minores*. Nam ipſi *non ad ſacerdotium*, *ſed ad miniſterium conſecrantur* (*c*).

IX. Munera eorum ſummatim enumerat B. Iſidorus (*d*). *Ad diaconum*, ait, *pertinet aſſiſtere ſacerdotibus & miniſtrare in omnibus*, *quæ aguntur in Sacramentis Chriſti*; *in Baptiſmo ſcilicet*, *in Chriſmate*, *& patena & calice: oblationes quoque inferre*, *& diſponere in altare*; *componere etiam menſam Domini*, *atque veſtire*, *crucem ferre*, *& prædicare euangelium*, *ad ipſum quoque pertinet officium precum*, *& recitatio nominum*; *ipſe præmonet aures haberi ad Deum*; *ipſe hortatur clare*; *ipſe donat pacem & ipſe annuntiat*. Ad ſollemniores liturgiæ ritus antiquiſſimos referri mos debet iandiu exoletus inferendi in altare oblationes fidelium (*e*), & offerentium nomina palam recitandi (*f*) ex ſacris dyptichis (*g*), puta tabellis ſimul & epiſcoporum, perſonarumque illuſtrium tam viuentium in ſignum communionis, quam in pace defunctorum. Quemadmodum & energumenos, pœnitentes, catechumenos ad concionem epiſcopi, communeſque preces ipſi ſacri eccleſiæ præcones diaconi olim aduocare, ſilen-

(a) S. Ignat. *ep.* ad Trallianos *num.* 2, & 3, ad Magneſios *num.* 6, ad Polycarp. *num.* 6 Errauit certe quidem Trullana ſynodus erratica *can.* 16, dum ab apoſtolica traditione ſecedens putauit Apoſtolos *eſſe locutos non de viris*, *qui miniſtrant myſteriis*, *ſed de miniſterio*, *quod in vſum menſarum adhibebatur*. (b) Synod. Nicæna I *can.* 18.

(c) Syn. Carthagin. IV *can.* 4, *& can. diaconus* 11 *diſt.* 23.

(d) *Can. perlectis* 1. §. *ad diaconum diſt.* 25.

(e) De quibus loquuntur *can.* 3, 4, *&* 5 *vulgo Apoſtolorum*.

(f) S. Cyprianus *ep.* 9, alias 16, eos redarguit, qui ad menſam eucharisticam lapſos nondum acta pœnitentia & exomologeſi admitterent, eorumque *nomen* offerrent. B. Hieronymus *comm. in Ezechielem cap.* 18, itidem conqueritur, quod *publice diaconi in eccleſia recitent offerentium nomina*, ſibi fraudibus & furtis, aliiſque ſceleribus conſciorum. Innoc. I in *can. de nominibus vlt. de conſecr. diſt.* 1.

(g) Quinta Synodo in *can. ſane* 6 C. 24 *qu.* 2, & Cabilonenſi II in *can. viſum* 72 *de conſecr. diſt.* 1, conſuetudo probatur commendandi in miſſarum ſollemnibus defunctos nedum recitatis, ſed tacitis etiam nominibus eorum.

lentium indicere, infideles exinde eliminandos proclamare, fideles duntaxat ad sacrificium & synaxin ceteris exclusis admittere, & re confecta dimittere consueuerunt (*a*). Praeterea iussi eucharisticum Panem a sacerdotibus confectum, & saepius Calicem Domini fidelibus distribuebant (*b*), praeterquam presbyteris (*c*). Sacra proinde vasa diaconis solis tangere licebat, praeterea nemini subministrorum (*d*). *Baptizandi* quoque facultatem aeque diaconis ac presbyteris alicubi dabant, vbi vellent, episcopi (*e*): quemadmodum & *praedicandi* (*f*), exemplo SS. Philippi & Stephani, quos euangelizasse tradunt Acta Apostolorum (*g*); poenitentes vrgente mor-

(a) Liquent haec omnia ex *lib.* 8 *const. apostol. cap.* 5, *&* 6, Chrysostomo *hom.* 18 *ad Hebr.* 9, *& hom.* 2 *in ep.* 1 *ad Corinth.*

(b) S. Iustin. *apolog.* 2. *pag.* 97, S. Cyprian. *serm. de lapsis*, & S. Ambrosius *lib.* 1 *de offic. cap.* 41, qui diuo Laurentio diacono S. Xystum Papam dominici sanguinis *consecrationem* commisisse scribit; puta non sacerdotalem vtique potestatem conuertendi vini in sanguinem, sed sacrum in consummando Sacramento distribuendoque sub vtraque specie ministerium, vt ea, quae subsequuntur continuo ipsius Ambrosii verba, explicasse videntur: *cui consummandorum consortium Sacramentorum* &c. eaque item alia, quae praecedunt: *nunquam sacrificium sine ministro offerre consueueras*. Nam suis ipse manibus Xystus Domini corpus distribuere, sanguinem vero a semetipso confectum per diaconi manus dispensare fuerit. Quare Baronius ad *an.* 261 *num.* 7, non *consecrationem*, sed *dispensationem* in eo Ambrosii loco monet esse legendum. Cuiusmodi emendationem sequi praestat, non vt scribentis, sed legentium error vitetur. Vel Ambrosio fortasse visus est diaconus sanguinem ideo consecrare, quod ante Sacramenti confectionem sacerdos vna & diaconus calicem vino plenum vterque sustinentes, vt nunc etiam fit in sollemni Missa, offerrent dicentes: *Offerimus tibi Domine calicem salutaris*: hostiam vero solus sacerdos offert aiens: *Suscipe S. Pater . . . hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus tuus* offero *tibi Deo meo viuo & vero*. Propterea Cardinalis Bona *rer. liturg. lib.* 1 *cap.* 25 *num.* 4, sectatus fidem antiquorum codicum ms. aliorumque vulgatorum legit *consecrationem*, & ait: *huic lectioni nullatenus formidandae aut corrigendae, sed omnino restituendae fauet textus*.

(c) Id enim vetuit Nicaena synodus I *can.* 18.

(d) Synod. Laodicoena *can.* 21, & Agathens. *can.* 66, in *can.* 26, *&* 30 *dist.* 23.

(e) Tertull. *de Baptismo cap.* 17, S. Hieron. *cap.* 4 *dial. contra Lucifer.* Syn. Eliberitana can. 77; S. Cyrill. *catechef.* 17 *num.* 18. Quicquid aliter scripserit S. Epiphanius *haeres.* 79 *num.* 4, *&* auctor *const. apost. lib.* 8 *cap.* 38.

(f) Synod. Vasens. III *can.* 2, & Vigilius *ep. ad Rustic. & Sebast.*

(g) Act. Apost. *cap.* 6.

mortis periculo, si presbyter abesset, per exomologesin cum ecclesia *reconciliandi* (*a*): clericos inferiores & diaconissas *excommunicandi* (*b*), eosque in officio delinquentes *corripiendi* (*c*). Eleemosynas, obuentionesque ecclesiasticas itidem curabant, vt iussu episcopali pauperibus & captiuis fidelibus dispensarent (*d*). Nunc episcopo & presbyteris diuina ritu solemniori facientibus & ministrantibus adsistunt ad ministerium: cetera vero eis munia diaconatus non licet sine speciali mandato episcopi exercere.

X. Nonnisi annos 25 nati olim inter diaconos cooptabantur (*e*). Sed Patribus Tridentinis placuit, vt ipsi non minores sint annis 23, hypodiaconi vero annis 22 (*f*) puta incæptis.

XI. An alios præter diaconatum ordines Apostoli speciatim statuerint, quum sacræ prorsus sileant Scripturæ: omnia fere ministeria ecclesiæ etiam inferiora diaconos generali vocabulo ita dictos obiisse, quoadusque *hypodiaconi*, *acoluthi* (*g*), *exorcistæ* (*h*), *lectores*, *ostiarii* propriis distincti sunt nominibus & gradibus, traditum accepimus a diuo Dionysio Areopagita. Hinc S. Ignatius (*i*) sine diaconis ecclesiam non

(a) Qua de re in *seq. lib.* 2 *tit.* 8 *de Sacr. Pænit. num.* 41.

(b) Const. vulgo apost. *lib.* 8 *cap.* 28.

(c) Chrysostom. in Act. Apost. *hom.* 24, & *lib.* 2 const. ap. *cap.* 57.

(d) Cyprian *ep.* 49 ad Cornel., Dionys. apud Euseb. *lib.* 7. *cap.* 11, & Const. apost. *lib.* 2 *cap.* 31.

(e) Syn. Agath. *can.* 16, Carthagin. III *can.* 4, Trullana *can.* 14, Toletana IV *can.* 20 apud Gratianum in *can.* 5, & 7 *dist.* 77, Zacharias in *can. vlt. dist.* 78. Iustinian. *Nou.* 123 *cap.* 13, Clem. *generalem de etat. & qualit.*

(f) Trid. in *cap. nullus* 12 *sess.* 23 *de ref.*

(g) Ἀκόλουθος, idest *junior assecla*, *pedissequus*, *famulus*, *comes ministrans*: non vt vulgus putat, *ceroferarius*.

(h) Ἐξορκιστής, idest *adiurator*, metu religionis percellens seu terrefaciens. S. Cyprianus *ep.* 76, alias 69; *hodie etiam geritur*, ait, *vt per* exorcistas *voce humana & potestate diuina flagelletur & vratur & torqueatur diabolus*. Irenæus *lib.* 2 *cap.* 57, *in illius nomine, qui vere illius discipuli ab ipso accipientes gratiam . . . alii dæmones excludunt firmissime*. Contestantur idipsum S. Iustinus *apol.* 1 *pag.* 45, Origenes contra Celsum *lib.* 7, Tertullianus *de spectaculo cap.* 26, ceteri.

(i) S. Dionys. de *eccl. hierarch. cap.* 3 tradit: Diaconorum *alii stant ad*

vocari, nullamque tunc esse scribit (*a*). Ministerium porro diaconi, vt genus in se continens omnes implicite species inferiorum Ordinum, eos explicite propagauit pro necessaria diuini cultus dignitate, simul ac adoleuit ecclesia (*b*). Itaque *ab ipso ecclesiæ initio*, inquam cum Patribus Tridentinis (*c*), *sequentium Ordinum nomina, atque vniuscuiusque eorum propria ministeria*, subdiaconi *scilicet*, acoluthi, exorcistæ, lectoris, ostiarii *in vsu fuisse cognoscuntur, quamuis non pari gradu; nam* subdiaconatus *ad maiores Ordines a Patribus, & sanctis conciliis refertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentissime legimus.*

XII. Multiplices sacri ministerii gradus diuina lex antiqua præsignauit, dum distribuit diuersa officia tribus familiis *Gerson*, *Caath*, & *Merari* filiorum Leui. Dominus enim iussit (*d*), vt filii Aaron soli Arcam testamenti & vasa sanctuarii contrectarent, quæ filii Leui non tangerent vnquam, ne morerentur: sed inuoluta solummodo ea portarent progeniti familiæ *Caath*, obtemperantes Eleazaro filio Aaron, vt ab eo singuli sua scirent onera; *Gersonitæ* sub Ithamar sacerdote cortinas tabernaculi, tectum fœderis, tentorium, omnia ad altare pertinentia, funiculos, & vasa ministerii; *Meraritæ* tandem sub eiusdem sacerdotis potestate deferrent tabulas tabernaculi, vectes, columnas, bases cum paxillis & funibus suis. Externus qui ad ministrandum accessisset, moreretur (*e*). Ex iisdem Leui filiis alii *cantores* in domo Domini, alii *custodes* vestibulorum & *ostiarii* erant, aliis credita

ad portas clausas, alii aliud proprii ordinis operantur; alii autem sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem, & benedictionis calicem. Consonant const. apost. *lib.* 8 *cap.* 11, Euseb. *de martyr. Palestin. cap.* 2.

(a) S. Ignat. *ep.* ad Trallian. *num.* 3.

(b) S. Thomas *in suppl. par.* 3 *qu.* 37. *art.* 2, *in primitiua ecclesia* (inquit) *propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconibus committebantur. Nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicite in vna diaconi potestate. Sed postea ampliatus est cultus diuinus, & ecclesia, quod implicite habebat in vno Ordine, explicite tradidit in diuersis.*

(c) Trid. in *cap. cum autem* 2 *sess.* 23 *de Sacr. Ord.* (d) Numer. *cap.* 4.

(e) Numer. *cap.* 1 *vers.* 5 & *cap.* 3 *vers.* 11, & 39.

dita ministerii vasa vel vtensilia sanctuarii vel panes propositionis. His addebantur *Nathinæi* (*a*) leuitarum subministri; & singuli stabant iuxta ordinem suum in ministerio (*b*). Quid ita? inquam. Quid solos Leui filios cuiuis ministerio tabernaculi Deus ipse mancipauit, externos procul habuit omnino? Vt clericos nimirum solos, in æterni sacerdotis hæreditatem sine sanguinis respectu ab episcopis rite vocandos, sacerdotio & sacrificiis noui Testamenti famulaturos esse præmoneret. Quorsum tot illorum antiquos gradus, ordinesque distinxit, nisi vt hos nouos delinearet? Si typus vtrorumque diuinus, si veterum ordinum diuina certe institutio, si nouos omnes in se implicitos habet diaconorum Ordo plane apostolicus: consequens est, vt a suis ecclesia primordiis nedum maiores, sed minores quoque clericorum Ordines habuerit, reipsa iam tunc distinctos, deinde magis ex interuallo nominibus, ritibusque propriis explicitos (*c*). Cur non vni etiam, sed pluribus discipulorum, Petro speciatim, & Ioanni demandauit Christus Dominus, vt mensam in cœnaculo pararent (*d*)? Quia eos oportuit quidem, antequam sacerdotii acciperent potestatem, sacrum obire ministerium in cœna sacratissima; ipsique Domino famulari nouum sacrificium celebranti. Quemadmodum & eosdem omnes ministerio ejiciendi dœmones exorcismis pridem functos iam esse constat (*e*).

XIII. Disputant nihilominus in scholis ex noui Testamenti Scripturarum silentio, Apostoli ne distinxerint inferiores

(a) I. Paralip. *cap. 6. vers.* 31, 32, *&* 48, *cap. 9 vers.* 19, 28, 29, *&* 32.

(b) I. Esdræ *cap. 7 vers. 7, & cap. 8 vers.* 17, 20, ibi: *Dederat Dauid & principes ad ministeria Leuitarum Nathinæos ducentos viginti*. Qui lauabant hostias; ligna cœsa, & aquam deferebant ad sacrificia; vt fatetur gl. *in can. cleros dist.* 21 *ver. Nathinæi*. Eosque subdiaconis æquiparat S. Isidorus in *cit. can. cleros*.

(c) Vim Sacramenti Ordinis in sacerdotio, & ministerio edisseram in *seq. libro* 2 *tit.* 10.

(d) Matt. *cap. 26 vers.* 19, Marci *cap. 14 vers. 13, & seqq.* Lucæ 22 *vers.* 8.

(e) Matth. *cap. 17 vers.* 15, *& seq.* Lucæ *cap. 3 vers.* 39.

res diaconatu Ordines, an posteriori æuo ecclesia? Amalarius diaconus Metensis (*a*) seculo IX, scribit eos Ordines tantum, sine quibus non potest incruentum sacrificium rite celebrari, scilicet sine sacerdote & diacono, ab Apostolo Paullo denominatos; tum *crescente ecclesia* adiectos *inferiores*. Magistro Sententiarum (*b*) inde seculo XII visa est solos *diaconos primitiua ecclesia* habuisse: *subdiaconos vero, & acoluthos procedente tempore ecclesia sibi* constituisse. Sed an vltra æuum Apostolorum processerit tempus ecclesiasticæ institutionis, neuter eorum dixisse videtur. Cunctos tamen jamdictos Ordines inferiores ab Apostolis institutos tenent, nonnullis id negantibus, plerique Doctorum grauissimi (*c*) priscam traditionem secuti. Enim vero æque *hypodiaconos*, *acoluthos*, *exorcistas*, *lectores* recensent, atque *diaconos* & *presbyteros* SS. Cornelius, & Epiphanius (*d*), item auctor vel vetustissimus constitutionum & canonum apostolorum (*e*), quique delitescunt sub nomine S. Ignatii (*f*), aliorumque Patrum primitiuorum. Synodus hinc Tridentina *ab ipso ecclesiæ initio*, quod potius apostolico æuo, quam suppari vel proximo congruit, cuiusque Ordinum inferiorum *nomina*, *propriaque ministeria in vsu fuisse* cognouit.

XIV *Hypodiaconi* munia in ecclesia latina sunt, sacra vasa,

(a) Amalarius (qui *de eccles. seu diuin. offic.* libros quatuor jussu Ludouici Pii edidit anno 827) *lib. 2 cap. 6* hæc habet. *Notandum est eos Ordines, qui potissimum necessarii sunt in ecclesia, Apostolum Paullum denominasse, & eorum mores depinxisse, sine quibus non potest rite immolatio altaris celebrari, scilicet sine sacerdote & diacono. Vt sine retractatione sacerdos vigilet circa hostias, necessarius est diaconus ad ministranda ea, quæ necessaria sunt sacerdoti:* ceteri Ordines his adiecti sunt. *Crescente ecclesia creuit officium ecclesiasticum, vt multitudini ecclesiæ subueniri posset, adiiciuntur inferiores in* adiutorio præpositorum. (b) Petr. Lombard. *sent. lib. 4 dist.* 24.

(c) Baron. *ad ann.* 49 *num.* 78, Bellarmin. *de clericis lib.* 1 *cap.* 11, Schelstrat. *in concil. Antioch. dissert.* 4 *cap.* 17 *art.* 2, ceteri.

(d) S. Corn. *ep.* ad S. Fabian. apud Euseb. *lib.* 6 *cap.* 43, & S. Epiphan. *exposit. fid. num.* 21.

(e) Const. apost. *lib.* 3 *cap.* 11 & *lib.* 8 *cap.* 26, item Apost. *can.* 69.

(f) S. Ignat. *ep.* ad Antiochenos *num.* 12.

vasa, calicem videlicet ac patenam, panis hostiam, vinum & aquam ad sollemne sacrificium præparare, paucasque aquæ guttas in calicem, simul ac diaconus vinum immiserit, adfundere; epistolam canere; diacono inseruire, eique euangelium canenti librum sustinere, tum calicem, patenamque eidem ipsi ad aram deferre; linteum corporale, & linteola calicis & purificationis abluere. Ritus vero Græcorum vix indulgent hypodiaconis sacra vasa parare in mensa propositionis, quum ea ipsi inde ad aram transferre prohibeantur (*a*).

XV. Ex hoc inter alia vno discrimine pulchre arguitur *hypodiaconatum* a Græcis adhuc inter minores Ordines, a Latinis inter majores & sacros (*b*) accenseri. Alteram hac in re differentiam parit ecclesiasticus cœlibatus. Græcis porro hypodiaconis fas est vxorem legitimo coniugio ducere, eamque habentibus ad sacerdotium tendere. Latinis nefas (*c*): quum inferiores minorum Ordinum clerici etiam Latini ad secularia vota probe redeant (*d*).

XVI. Non diuina sed humana ecclesiæ lex antiquissima sacros altaris ministros ab vxoribus abdicauit. Monogamos quidem, quique filios haberent subditos, fidelesque, perinde ad episcopatum atque ad sacerdotium adsumi, apertis verbis scribit Apostolus (*e*). *Omnes Apostoli*, vti S. Ambrosius (*f*) affirmat, *excepto Ioanne & Paullo* (*g*) *vxores habuerunt*. Ve-

(a) Ex *can.* 21 synodi Laodicenæ, vbi cautum, *quod non oporteat ministros locum habere in diaconiis, & sacra vasa tangere.*

(b) Innoc. III in *cap. a multis 9 de ætat. & qualit.* Trid. in *cap. cum autem 2 sess. 23 de Sacr. Ord.*

(c) *Cit. cap. a multis*. Vide inferius dicenda *num.* 20.

(d) *Cap.* 1, *& seq. de clericis coniugatis, & eodem tit. in 6.* Concordata Regni an. 1741 *cap.* 3 *art.* 2.

(e) I. ad Timoth. *cap.* 3, ad Titum *cap.* 1. Consonat lex antiqua Leuitici *cap.* 21 *vers.* 14.

(f) S. Ambros. ad Hilar. *in 2 ad Corinth. cap.* 11.

(g) Clemens Alexandrinus *stromat. lib.* 3 exinde coniicit vxorem diuo Paullo fuisse, quod ipse *germanam comparem* sit allocutus in *ep.* ad Philippens. *cap.* 4 *vers.* 3. Et 1 ad Corinth. *cap.* 9 *vers.* 5, quod potestatem haberet *mulierem sororem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli & fratres Domini & Cephas*. Scilicet vt eam sine carnali prorsus coniugio sustentaret de mercede prædicationis, *can. omnino* 11 *dist.* 31.

Verum a B. Hieronymo (*a*) fuisse dicuntur *Apostoli vel virgines vel post Apostolatum continentes*. Apostolica vestigia ingressi primitiuæ ecclesiæ episcopi plerique ad sacrum ministerium & sacerdotium nonnisi cœlibes vel viduos vel suis ab vxoribus continentes deligere consueuerunt; quidam alicubi liberum coniugii vsum in sacerdotio tolerare. Origenes (*b*) eos tantum, qui se perpetuæ deuouissent castitati; idoneos ad sacerdotium pronunciauit. S. Epiphanius (*c*) *qui adhuc*, ait, *in matrimonio degit ac liberis dat operam, tametsi vnius sit vxoris vir, nequaquam tamen ad diaconi, presbyteri, episcopi, aut hypodiaconi Ordinem admitti; sed eum duntaxat, qui ab vnius vxoris consuetudine sese continuerit, aut ea sit orbatus: quod in illis locis præcipue fit, vbi ecclesiastici canones accurate seruantur*. Et sciens nonnullos aliquo in loco sacros tunc ministros procreandis liberis adhuc vacare, subdit *non illud ex canonis auctoritate fieri; sed propter hominum ignauiam, qui certis temporibus negligenter agere, ac conniuere solent ob nimiam populi multitudinem: quum scilicet, qui ad eas se functiones applicent, non facile reperiuntur*. S. Hieronymus (*d*) *episcopi*, inquit, *presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur aut vidui aut certe post sacerdotium in æternum pudici*. Ex hisce indubiis testimoniis liquet a primis ecclesiæ seculis ad cœlibatum obstrictos æque presbyteros ac diaconos & hypodiaconos. Et quamuis ab auctoritate *canonum vulgo Apostolorum* (*e*) traditum accepimus, nec episcopo nec presbytero nec diacono licere

[a] Hieronym. *ep.* 50.

[b] Origen. *in lib. Numer. hom.* 23 *Certum est*, ait, *quia impeditur sacrificium indesinens iis, qui coniugalibus necessitatibus seruiunt. Vnde videtur mihi, quod illius est solius offerre sacrificium indesinens, qui indesinenti & perpetuæ se deuouerit castitati*.

[c] S. Epiph. *hær.* 59 Catharorum seu Nouatianorum. Idemque repetit in *exposit. Fidei cathol. cap.* 21. Consonat Eusebius Cæsareensis *lib.* 1 *demonstr. euangel. cap.* 9, & S. Gregorius Nyssenus *de virginit. cap. vlt.*

(d) Hieron. *cit. ep.* 50; tum *lib.* aduersus Vigilantium, & *lib.* 1 aduersus Iouinianum *cap.* 19, in *can. si laicus* 7 *dist.* 31. Idem sentiunt permulti Patrum apud Gratianum *dist.* 27, & 28 *per tot.*

(e) *Can.* 5, vnde sumtus est *can. si quis* 14 *dist.* 28.

cere vxorem ſuam reſpectu religionis abiicere; tum ab aliis ſcriptoribus aliquot epiſcopos & ſacerdotes vna cum vxoribus, filiiſque ſuis martyrii coronam adeptos (*a*): tamen neutris eos in ſtatu ſacerdotii vel diaconatus iure coniugii vſos probant, ſed ſolum ſubiiſſe onus alendi vxores cum filiis ante ſacram ordinationem progenitis (*b*), eaſque vt domi haberent quaſi non habentes.

XVII. Prima ſynodus Nicæna quamuis torum coniugalem vniuerſis vbique hypodiaconis, diaconis, presbyteris ſimul, ac epiſcopis prona fuiſſet generali ſanctione prorſus interdicere: Paphnutio tamen inclyto Ægypti epiſcopo ſummopere contradicente, ſatius duxit ab ea ferenda lege abſtinere, ſicuti tradunt Socrates, Sozomenus & Nicephorus (*c*). Quoniam vero id ii ſuperaddunt, *vniuſcuiuſque voluntati* tunc dimiſſum: græca eorum fides hac in re merito ſuſpecta videtur Bellarmino. Si enim Patres Nicæni ſacris miniſtris generatim interdixerunt ſubintroductam habere mulierem, præterquam matrem aut ſororem aut amitam, nullo de vxoribus prolato verbo (*d*): potius omnem cum vxoribus familiaritatem, conſuetudinemque tacite interdixiſſe, quam cujuſque eam arbitrio poſt ſacram ordinationem reliquiſſe videntur.

XVIII. S. Leo M. ſeculo V iuſſit hypodiaconis, ceteriſque ſuperiorum Ordinum, vt qui vxores haberent, eſſent tanquam non habentes, quique non haberent, nequaquam ducere poſſent (*e*). Sequenti ſeculo VI, placuit Iuſtiniano Imp.

(a) S. Cyprianus *ep.* 35, alias 40 tradit., quod Numidicus presbyter martyrium ſub Decio paſſus vxorem ſuam ea in perſecutione concrematam pro fide lætus adſpexerit. Alias quoque epiſcoporum, ſacerdotumque coniuges cum filiis ſuis in perſecutione Diocletiani ſanguinem pro Chriſti fide profudiſſe, refert Euſebius *lib.* 8 *hiſtor. cap.* 9. S. Epiphanius *hæres.* 45 *num.* 1, Marcionem hæreticum epiſcopi filium ſententia patris ſui epiſcopi ſanctiſſimi ob inceſtum fuiſſe ab eccleſia deiectum enarrat.

(b) Quemadmodum & in circumducenda ſorore Apoſtoli probe cenſuit Leo IX *in can. omnino* 11 *diſt.* 31, *de qua* ſuperius hoc eodem *num.* 16.

(c) Apud Gratianum in *can. Nicæna* 12 *diſt.* 31.

(d) Syn. Nic. *can. interdixit* 16 *diſt.* 32.

(e) S. Leo ad Anaſtaſium in *can. omnium ſacerdotum diſt.* 32.

Imp. sacros firmare canones, dum sanxit, vt eligendus episcopus nec superstitem vxorem, nec filios haberet, aut viduus esset vnius & virginis (a). Quinisexta synodus anno 692 clericis ante subdiaconatum indulsit vxorem accipere (b).

XIX. Eadem Quinisexta seu Trullana Græcorum synodus pontificiis Legatis absentibus, pro canone traditum ab ecclesia Romana, quod negare nequibat, sane affirmauit, vt diaconatum vel sacerdotium adepturi profiterentur fuisse vxoribus non amplius fore coniungendos: at legitima Græcorum coniugia post eosdem quoque Ordines non dissoluere, sed ratam, liberamque coniugii consuetudinem illis maluit retinere: præterquam episcopis, quorum vxores post consecrationem episcopalem superstites cogendas censuit vel monasterium ingredi, vel ad gradum transire diaconissarum (c). Isto primum scripto iure Græcis largitum omnibus, quod prisco more nonnullis speciatim indulgeri contra regulam consueuisse testatur S. Epiphanius (d). Verum communis & Græcis & Latinis episcopis lex cœlibatus fuit æuo abhinc Iustinianæo, qua solutis adhuc ex Trullano decreto Græcis presbyteris, diaconisque obstringuntur Latini.

XX. Græcorum imperium & Constantinopolis Patriarcharum vsurpatio (e) in plures vtriusque Siciliæ ecclesias græcam disciplinam interea inuexit. Eam isthinc depellere studuit Pelagius II, a quo Siculorum consuetudinem, vt subdiaconi suis licite miscerentur vxoribus, abrogatam tradit diuus Gregorius M. Petro subdiacono Siciliæ (f), & Leoni Catanensi episcopo (g) rescribens: simul & iubens, vt subdiaconos

(a) *Nou.* 123 *cap.* 1, & *Nou.* 6 *cap.* 1. Eam Principis constitutionem collaudauit Pelagius Papa in *can. de Syracusana* 13 *dist.* 28.

(b) *Can. si quis eorum* 7 *dist.* 42; & *cap. a multis* 9 *de ætat. & qual.*

(c) Trullan. Syn. Constantinop. an. 692 *can.* 13, & 48, cuius decretum Sextæ synodo minus probe inscribit Gratianus in *can. quoniam* 13 *dist.* 31.

(d) Ex antedictis *num.* 16. (e) De qua superius *tit.* 14 *num.* 5.

(f) Pelag. II in *can. ante triennium* 1 *dist.* 31.

(g) *Can. multorum* 2 *dist.* 32. Idemque S. Gregorius maxime commendauit

nos ab vxoribus ante Pelagianam decretalem acceptis non diuellerent episcopi : sed non alios ipsi deinceps ordinarent , nisi qui se caste victuros palam sponderent . Neglectas processu temporum in nonnullis hujus præsertim regni ecclesiis constitutiones Pelagii, diuique Gregorii Vrbanus II in synodo Melphiensi anno 1090 innouare sategit, cauens vt nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere , nisi aut virgo probatæ castitatis aut cœlebs qui vsque ad subdiaconatum vnicam & virginem vxorem habuerit : sanxitque subdiaconos vxoribus vtentes officio & beneficio fore suspensos , eorum conjuges seruituti Principum mancipandas, & episcopos in id consentientes interdictione officii coërcendos [a] .

XXI. *Si quis autem dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos , vel regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere , contractumque validum esse , non obstante lege ecclesiastica , vel voto , anathema sit* ex canone Tridentino (*b*) . Alterna hæc verba innuunt sacris initiatos lege solum ecclesiastica , professos regulares voto ad cœlibatum teneri: illi enim id palam vouere non adiguntur .

XXII. Pensum diuini officii quotidianum qui non peragit ex subdiaconis , diaconis & presbyteris, graue peccatum omissionis admittit . Prætereaque si beneficiarius erit , suos non facit fructus pro rata temporis, eosque pauperibus dare omnino debet, vel fabricæ ecclesiæ ex duabus pontificiis sanctionibus . *Statuimus*, in Lateranensi concilio ait Leo X, *vt quilibet habens* beneficium *cum cura vel sine cura* , *si* post sex men-

dauit presbyterum , qui suam ex tempore accepti ordinis presbyteram , puta vxorem , vti sororem diligens quasi hostem cauit , cum eaque omnino penitus familiaritatem abscidit , *can. presbyter* 18 *ead. dist.* 32.

(a) *Can. eos qui* 10 , *& can. nemo* 12 *dist.* 32 , *& cap. a multis* 9 *de ætat. & qualit.*

(b) Trid. in *can.* 9 *sess.* 24 *de reform. matr.* In ecclesiasticam cœlibatus legem post Tridentina comitia summis at irritis conatibus insurrexerunt Germaniæ Principes , in his Imperator , & Dux Bauariæ , postulantes a summo Pontifice pro laicis communionem sub vtraque specie, & pro ecclesiasticis vxores, Præs. Tuanus *lib.* 36 *hist.*

ses *ab obtento beneficio*, *diuinum* officium *non dixerit*, *legitimo impedimento cessante*, *beneficiorum suorum* fructus suos *non faciat pro* rata *omissæ recitationis officii*, *& temporis*; *sed eos tanquam injuste perceptos in* fabricam *huiusmodi beneficiorum vel pauperum* eleemosynas *erogare teneatur*. *Si vero vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit*, *legitima monitione præcedente*, *beneficio ipso priuetur*: *cum propter officium detur beneficium*. *Intelligatur autem officium omittere*, *quoad hoc vt beneficio priuari possit*, *qui per* quindecim dies *illud* bis *saltem non dixerit*; *Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione redditurus rationem*. *Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties sit*, *quoties contra facere conuincantur* [*a*]. Tum S. Pius V eiusmodi sanctionem declarans constituit, *vt qui* horas omnes canonicas *vno vel pluribus diebus intermiserint*, omnes beneficii seu beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis *diebus responderent*, *si quotidie diuiderentur*; *qui vero* matutinum *tantum*, dimidiam; *qui ceteras* omnes horas, *aliam* dimidiam; *qui harum* singulas, sextam *partem fructuum eiusdem diei amittat*: *tametsi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis canonicis cum aliis præsens adsit*, *fructusque & distributiones forte aliter assignatas sola præsentia juxta statuta*, *consuetudinem*, *fundationem*, *vel alias sibi lucri fecisse prætendat etiam præter fructuum & distributionum amissionem*. *Item ille*, *qui* primis sex mensibus *officium non dixerit*, *nisi legitimum impedimentum ipsum excusauerit*; graue peccatum *intelligat admisisse*; *declarantes præstimonia*, *præstimoniales portiones*, *& qualiacunque alia beneficia*, *etiam nullum omnino seruitium habentia obtinentes*, *cum prædictis pariter conuenire*. *At quicunque* pensionem, *fructus*, *aut alias* res ecclesiasticas *vt clericus percipit*, *cum modo prædicto ad dicendum officium paruum* B. Mariæ Virginis *decernimus obligatum*, *&* pensionum, fructuum, *rerumque ipsarum omissioni obnoxium* [*b*]. XXIII.

(a) Leo X in *const. superna* 7 §. 38 *to.* 1 Bull.
(b) S. Pius V in *constit. ex proximo* 35 *tom.* 2 Bull.

XXIII. Nonnisi per singulos gradus ad sacerdotium peruenitur (*a*). *Fit clericus*, ait B. Hieronymus (*b*), *& per solitos gradus presbyter ordinatur*: nimirum vt diutius quisque probetur in ministeriis inferioribus per longa temporum interstitia (*c*). Vetant porro canones neophytum vel laicum, quique singulorum munia ordinum non exercuerit, ad sacerdotii vel episcopatus culmen ascendere repentina per saltum ordinatione (*d*): tametsi ante synodum Sardicensem neque omnes nec semper minores sacris præmittebantur ordinibus (*e*). Patresque Tridentini cunctas ordinum functiones a diaconatu ad ostiariatum, ab Apostolorum æuo in ecclesia receptas, pluribusque in locis aliquandiu intermissas in vsum iuxta sacros canones reuocandas censuerunt, in cathedralibus potissimum & collegiatis ecclesiis (*f*).

XXIV. Ecclesiasticos ordines per Tonsuram clericalem ingredi, veluti per ianuam, oportet. Qui suum prisco tempore nomen clericali militiæ daret, eum & circumtonsis infra capillis, & rasis simul in vertice initiatum continuo mancipabat episcopus alicuius ordinis ministerio rite collato. Mox seiuncta ab ardinibus Tonsura est, vt ne pueri potissimum in scholis ecclesiasticis ad religionis officia informandi prorsus profani viderentur. Morem radendi quoque verticis in mo-

Bbbb 2 dum

(a) Secundum canones apud Gratianum *dist.* 77.

(b) Hieron. *ep.* ad Heliodorum de morte Nepotiani.

(c) Zosimus Papa *in can. in singulis* 2, & Syricius *in can. quicunque* 3 *dist.* 77, plures annos interstitiorum præfixerunt.

(d) Synod. Sardicens. in *can. Osius* 10 *dist.* 61, Syricius *in can. monachos XVI qu.* 1, *cap.* 1, *& seqq. de clerico per saltum promoto*.

(e) S. Ambrosius *lib.* 1 *offic. cap.* 44, monet non cuncta Ordinum officia singulis clericorum, sed singula seiunctim pro cuiusque ingenio & facultate ab episcopo distribui debere; ita inquiens: *Alius distinguendæ lectioni aptior, alius psalmo gratior, alius exorcizandis, qui malo laborant spiritu, sollicitior, alius sacrario opportunior habetur. Hæc omnia spectet sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet. Quo etenim vnumquemque suum ducit ingenium, aut quod officium decet, id maiore implet gratia.*

(f) Trid. in *cap. vt sanctorum* 17 *sess.* 23 *de reform.*

dum coronæ non Anicetus (*a*) Papa & martyr secundi seculi, sed pacata iam ecclesia introduxit. Diuus Hieronymus (*b*) suo id æuo viguisse tradit, scribens. *In Deo regnum habent, & hoc designat corona in capite. Hanc* (signum passionis Dominicæ) *coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur*. Rasio vero capitis est temporalium omnium depositio. Vt sacrum Romanæ ecclesiæ ritum, eumque antiquissimum clericalis Tonsuræ carperet sagacissimus antiquitatum vestigator Binghamus (*c*) Anglico fermento corruptus, contra exploratam hac in re ipsius Hieronymi testimonium calumniose negat æuo Hieronymi visitatam fuisse rasuram verticis circinatam. At falsus quidem is est, vel fallere studet rerum inscios altero, quod promit, Hieronymi testimonio, exponentis illud Ezechielis (*d*): Sacerdotes & Leuitæ Domini *caput suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondebunt capita sua. Hoc perspicue demonstratur*, ait maximus doctor (*e*), *nec rasis capitibus, sicut sacerdotes, cultoresque Isidis atque Serapidis nos esse debere, nec rursum comam demittere, quod proprie luxuriosum est, barbarorumque, & militantium; sed vt honestus habitus sacerdotum facie demonstraretur, nec caluitium nouacula esse faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, vt rasorum similes esse videamur, sed in tantum capillos demittendos, vt operta sit cutis*. Nudari totum crinibus vel abrasis vel resectis caput sacerdotum, aut nimia coma ornari, palam hic dissuasum a Hieronymo esse, qui rasilem coronam in summa capitis parte alibi commendauerat; vident omnes vel myopes, quod non inspexit vir oculatissimus. Eandem in toto

(a) Aniceti epistola ad episcopos Galliæ, qua Gratianus in *can. prohibete* 21 *dist.* 23 rasi verticis coronam ab eo iussam probare putauit, apocrypha quidem est. Furor persecutionum tunc latere potius sacerdotes in communi habitu, quam sese exteriori signo prodere coëgit.

(b) Hieron. *ep.* ad Leuitam in *can. duo sunt* 7 C. 12 *qu.* 1.

(c) Bingham. *to.* 2 *antiq. eccles. lib.* 6 *cap.* 4 §. 16.

(d) Ezechiel. *cap.* 44 *vers.*20. (e) Hieronym. *lib.*13 *in Ezechiel.cap.*44.

to capite abrasionem, ad cutemque detonsionem, quæ Scythica seu Thracica tonsura dicebatur (*a*), vtique deformem, non alteram partis decoram, exprobauit Donatistis Optatus Mileuitanus (*b*), qui ea sacerdotes pænitentiæ publicæ obnoxios instar laicorum dedecorauerant.

XXV. Petrus Blesensis (*c*) caput diui Petri detonsum ludibrii causa in modum coronæ perhibet, quæ postmodum adeo versa in honorem est, vt *coronatorum* titulo clericos olim cohonestarent (*d*) leges Principum. Forma coronæ locis, temporibusque variata. Sidonius Apollinaris seculo V tradit clericos Gallicanos coma breui, barbaque prolixa vsos, æque ac monachos & pœnitentes (*e*). Synodus Bracarensis Martini in Gallecia anno 572 decreuit clericos attonso capite patentibus auribus ministraturos (*f*). Concilio Toletano IV anno 636, cui præfuit S. Isidorus, placuit vt *omnes clerici sicut leuitæ & sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam* relinquerent, reprobato more GallecIæ prouinciæ, in qua Lectores *prolixis vt laici comis in solo capitis apice modicum circulum* tondebant, in Hispaniis tunc solis ab hæreticis vsurpatum, vtque omnibus vna esset Tonsura secundum totius Hispaniæ consuetudinem (*g*). Synodi Bituricensis & Lemouicina Tonsuræ ecclesiasticæ coronam in apice, & barbam rasam attribuunt (*h*). Clericis generatim indixit *coronam & tonsuram congruentem* Innocentius I

(a) Apud Athenæum *lib.* 4, de qua Sophocles in Oenomao.

(b) Optat. *lib.* 2 contra Parmen. *Docete*, inquit, *vbi vobis mandatum est radere capita sacerdotum, cum e contrario sint tot exempla proposita fieri non debere . . . qui parare debebas aures ad audiendum, parasti nouaculam ad delinquendum.*

(c) P. Blesens. *in lib. Iob cap.* 1.

(d) Gothofred. *in l.* 38 *Cod. Th. de episcop.* Cur coronatorum *appellatione* [ait] *clerici designentur, procliue dictu: nempe ob* [illegible], *corona scilicet iam hoc tempore insigne clericorum, & exinde clericalis reuerentiæ per Africam saltem, mox alibi nomen fuit.*

[e] Sidon. *lib.* 4 *epist.* 34. [f] *Can. non liceat* 32 *dist.* 23.

[g] Syn. Tolet. IV *can.* 41. Consonat S. Isidorus *lib.* 2 *de diuin. offic. cap.* 4.

[h] Florens ad *lib.* 3 *Decretal. tit.* 1 *de vit. & honest. cleric. to.* 1 *pag.* 309.

generali concilio Lateranensi (a). Quæ scilicet initio paruum minoris hostiæ circulum laicæ communionis non excedat in clericis, mox gradatim per singulos ordines sic amplianda, vt presbyteri parem hostiæ sacerdotali deferant, ex synodicis decretis etiam Toletanis quum a Francisco Ioyosa, tum a Xysto IV latis (b).

XXVI. Quoniam cuncta clericorum priuilegia, in his exemtionem a foro laico (c), prima Tonsura quisque adipiscitur: ad hanc illos solum admittendos iure merito decreuit Tridentina synodus (d), *de quibus probabilis coniectura sit eos non secularis iudicii fugiendi fraude hoc vitæ genus elegisse, sed vt Deo fidelem cultum præstent:* qui Sacramentum Confirmationis susceperint, fideique rudimenta, & legere ac scribere calleant.

XXVII. Neminem antiqui canones sinebant sine fixo ecclesiæ titulo ad quemuis ordinem adsumi, hoc videlicet pacto, vt cui quisquam ecclesiæ inseruiret, quam derelinquere iniussu episcopi nullatenus posset, ab ea acciperet alimenta, vel redituum portionem seu præbendam (e). Seculo XII nouus *patrimonii* titulus primum emersit ex canone concilii Lateranensis III sub Alexandro III (f), quo obstricti sunt episcopi diaconos & presbyteros sine certo ecclesiæ titulo ordinatos alere, nisi de suo vel paterno axe necessarium habe[...] vitæ subsidium. Mox ita inualuit, vt ferme plures patrimo-

(a) *Cap. clerici* 15 *de vit. & honest. clericor.*

(b) Emm. Gonzalez. *in notis ad cit. cap. clerici ver. congruentem.*

(c) De qua in *seq. lib.* 3.

(d) Trid. *in cap. prima Tonsura* 4 *sess.* 23 *de refor.*

(e) Syn. Nicæn. in *can. non oportet* 19, *& can. siquis vero* 23 C. 7 *qu.* 1, Placentina sub Vrbano II *in can. neminem*, *& can. sanctorum dist.* 70, &c. Ea lege vix exemti aliquot doctrina & sanctitate insignes, ex. gr. S. Paulinus Nolæ episcopus, qui *ep.* 6 ad Seuerum Sulpitium de semetipso loquens, *ea conditione*, inquit, *in Barchinonensi ecclesia consecrari adductus sum, vt ipsi ecclesiæ non alligarer, in sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum ecclesiæ dedicatus*. Et S. Augustinus *ep.* 355. *Suo me clero*, ait, *vindicare voluit Ambrosius, vt etsi diuersis locis degam, ipsius presbyter censear.*

(f) *Cap. episcopus* 4 *de præbendis.*

trimonii, quam ecclesiæ titulo ad Ordines promoueantur; eorumque non pauci statum clericalem turpi egestate dedecorent.

XXVIII. Duplicem huius rei abusum cohibitura synodus Tridentina decreuit necessarios tantum vel vtiles cuiusque loci ecclesiæ famulantes fore ordinandos (*a*): vtque duntaxat qui beneficium ecclesiasticum, vel pensionem, vel patrimonium vitæ sustentandæ sufficiens reapse possideant, ad sacros deinde ordines promoueantur (*b*). Beneficii, pensionis, patrimoniiue reditus debent taxam patrimonii synodis diœcesanis constitutam deductis oneribus æquare (*c*). Quæ cum alibi maior, alibique minor sit pro variis locorum moribus: Innocentius XIII (*d*) declarauit eam, quæ in loco domicilii vigeat, esse adhibendam, quoties beneficium nullo residentiæ vinculo sit obnoxium; secus illam eius loci, in quo situm est residentiæ beneficium.

XXIX. Onera missarum an ex reditibus beneficii, quod ordinum titulo subiicitur, sint detrahenda; doctores adhuc disputant. Alii generatim negant esse vllatenus deducendas missarum eleemosynas, quippe quas vti stipendium sustentationis ipsorum sacrificantium (*e*) inter fructus ecclesiasticos accensent. Placet aliis distinguere, quas per sese beneficiarii, quasque per alios debent missas celebrare, opinantibus in priori casu locum esse deductioni, secus in posteriori. Nam per seipsum celebraturus, dum ægrotat, aliove legitimo detinetur impedimento, per alium celebrare non obstrictus (*f*) inte-

(a) Trid. in *cap. cum nullus 16 sess. 23 de reform.*
(b) Trid. *in cap. cum non deceat 2 sess. 21 de reform.*
(c) Innoc. XII in bulla *speculatores.*
(d) Inn. XII in *const. apostolici ministerii*, quam collaudat Benedictus XIV *lib. 7 de synod. diœces. cap. 72 num. 2.*
(e) Ex traditis a S. Thoma 2. 2 *qu.* 100 *art.* 2 *ad* 2.
(f) Vt putat Leander *to.* 2 *oper. moral. tract.* 8 *disp.* 7 *qu.* 19. At longa ægritudine infirmum post mensem, aliudve modicum tempus debere per alios Missam eum satisfacere, qui per semetipsum esset celebraturus, rectius tenent Card. de Lugo *de Sacr. Euchar. disp.* 11 *sect.* 2 *num.* 48, & 49, Passerin. *de statu homin. to.* 2 *qu.* 587 *art.* 4, S. Congr. Conc. in *Romana 4 Iunii 1689, & 2 Octobris 1721.*

integros sibi reditus retinet: qui vero potest per alium sui oneribus beneficii satisfacere, cum debeat vtique stipendia missarum aliis celebrantibus persoluere, fame perire vel mendicare cogeretur, quotiens diuturno morbo, aliove malo implicitus sacra non faceret. Perpensis vtriusque sententiæ rationibus (*a*) S. Congregatio Concilii censuit id ordinariorum arbitrio remittendum, ipsi vt inspectis personarum & locorum conditionibus quæstionem vel singulis in casibus vel generatim in synodo diœcesana definiant (*b*).

XXX. Nostro concordatorum iure nouissimo (*c*) taxa patrimonii clericalis nequit esse citra 24 ducatos Neapolitanos, nec vltra 40. Eosque integros ex fructibus prædiorum, annuisue reditibus habeat opus est, quo quisque tempore tonsura, ordinibusque minoribus initietur (*d*) titulo patrimonii ob vtilitatem ecclesiæ vel necessitatem iudicio episcopi æstimandam. Initiandis autem titulo beneficii vel perpetuæ capellaniæ aut ecclesiasticæ pensionis, sat erit ex huiusmodi reditibus tot quotannis ducatos demtis oneribus habere, quot medietatem patrimonii diœcesani saltem æquauerint: alteramque medietatem supplere hypodiaconatus tempore.

XXXI. Constitutum præterea concordatis est primam tonsuram non aliis conferendam esse, nisi qui post decimum ætatis annum vel in aliquo seminario degerit, vel deferens vestem clericalem alicui ecclesiæ iussu episcopi seruiuerit tres iugiter annos diebus festis; vel in aliqua vniuersitate scientiis addiscendis incumbens inibi litteris episcopi sui commendatus clericale seruitium obiuerit per triennium in ecclesia ab episcopo eius loci designata. Istaque lege vix excipiuntur

(a) Eas exposuit dissertatione elegantissima, *to.* 2 *thesaur. resol. pag.* 214, dum Secretarium Congreg. Conc. ageret insignis Prosper Lambertinus, deinceps dictus in pontificio solio Benedictus XIV.

(b) Idemmet Bened. XIV *lib.* 7 *de syn. diœc. cap.* 72 *num.* 6, decretum istud S. Congr. promit, editum *die* 17 *Iulii* 1723.

(c) Concord. *an.* 1741 *cap.* 4 *art.* 1, *& seqq.*

(d) Tridentina lex non inferioribus clericis, sed hypodiaconis primum ordinandis patrimonii necessitatem imposuit, *d. cap.* 2 *sess.* 21 *de ref.*

tur *arctati*; quorum duplex genus. In primo quidem sunt ius patronatus passiuum habentes ad aliquod beneficium ecclesiasticum; puta, quos fundator aliquis ad beneficium vel capellaniam ecclesiasticam vt aiunt *collatiuam* & *perpetuam* in ipso fundationis limine vocauit vel generatim sub collectiuo vocabulo familiæ, domus, descendentium, agnationis, cognationis; vel speciatim ipsas eorum personas. Alterum *arctatorum* genus complectitur, quos sine iure passiuo vnam eandemque familiam & progeniem cum patronis actiuis sortitos patroni intra legitima tempora nominauerint, vti censuit tribunal mistum die 23 Augusti 1753. Æquitas porro non patitur, vt patroni cogantur extraneos clericos ad beneficia sui iurispatronatus intra quatuor menses omnino præsentare; suos autem filios vel consanguineos quamuis ad clericatum idoneos negligere non alia de causa, nisi quod hi triennalem antea in famulatu ecclesiæ probationem non confecerint, quæ fieri deinceps poterit. Quæ ante concordatum arctatio cuiuslibet personæ vel extrariæ oriebatur ex actiua patronorum nominatione, itaque iam hinc exoleuit.

XXXII. Ante decimum quartum ætatis annum puta inceptum cuique vel clerico beneficium conferri quum vetet synodus Tridentina (*a*): impuberes arctati opus habent quum pontificia, tum regia ætatis dispensatione, vt valeant simul tonsuræ gradum & beneficium post publicationem concilii Tridentini fundatum adipisci. Hanc ætatem in beneficiis vetustioribus antea erectis non necessariam esse monet lex ipsa concordatorum (*b*). Ad ea proinde arctati septennes iurispatronatus gratia sine dispensatione promouentur (*c*).

XXXIII. Si plures de iure quæsito ad aliquod beneficium contenderint vel vocati simul a fundatore, vel diuisis patronorum vocibus præsentati: inter eos adhuc etiam laicos erit

(a) Trid. in *cap. nullus 6 sess. 23 de reform.*
(b) Concord. *cit. cap. 4 num. 5.*
(c) Hac de re dixi plura *in tract. de beneficiis cap. 9 num. 16, & seqq.*

ante definienda, quam alteruter vel vterque tonsura clericale initietur. Iura enim sua in foro ecclesiastico experiendi facultatem candidatis ad tonsuram laicis aduersus clericos etiam competitores, non secus quam clericis ipsis, indulgent concordata (*a*): contrario more abrogato, quo clerici solum vt præsentarentur ad beneficia, idonei & legitimi collitigantes in iudicio institutionis reputabantur. Cetera ad formam, ritus, resque sacramentales singulorum ordinum spectantia videsis in sequenti *lib.* 2 *tit.* 10 *de sacramento ordinis*.

TIT. XXXII, ET VLT.

De Regularibus.

1 *Primam religiosæ vitæ formam a Rechabitis, Essenis & Therapeutis monachi acceperunt.*

2 *Fugienda persecutio plurimos Christi fideles æuo martyrum in solitudinem & speluncas coniecit.*

3 *Pacata ecclesia statim solivagi societatem vitæ in cœnobiis coluere, in primis Antoniani, tum Tabennenses, ceteri quum cœnobitæ, tum anachoretæ.*

4 *Ii primam regulam viuendi secundum consilia euangelica suo ab abbate oretenus acceperunt, mox in scriptis a Pachomio Tabennenses, a S. Basilio Græci, a S. Augustino Afri, a S. Benedicto occidentales.*

5 *Episcopis diœcesanis monasteria, monachos, abbatesque subiecit quarta synodus œcumenica, eorumque regulæ episcopalem auctoritatem diu subiuere.*

6 *Tres tantum regulas SS. Basilii, Augustini & Benedicti probauit concilium Lateranense II, quartam S. Francisci Innocentius III, ceteras ab apostolica Sede non probatas deleuit concilium Lugdunense.*

7 *Alium ab alio regularium ordinem distinguit & diuersitas regulæ & mendicitas & votorum numerus.*

8 *Ba-*

(a) Concod. iam dicto *cap.* 4 *num.* 6.

8 *Basilii regulam profitentur Basiliani, & Carmelitæ maiores, calceati, mitigati, discalceati, discalceatæque.*

9 *Augustinianam Canonici regulares, Clerici regulares & Somaschi, & Barnabitæ, & minores.*

10 *Tum fratres eremitæ S. Augustini, & discalceati.*

11 *Dominicani.* 12 *Cruciferi.* 13 *Iesuati.*

14 *Ioannitæ charitatis fratres.*

15 *Trinitarii, Redemtionis captiuorum.*

16 *Pluresque monialium ordines.*

17 *Benedictinam Casinenses cum ceteris monachis nigris, Camaldulenses, Vallisumbrosæ, Cistercienses, Montisuirginis Guilielmitæ, Cœlestini, Oliuetani, Bernardini, Bernardinæque, & Benedictinæ.*

18 *Franciscanam Fratres minores, Reformati, Capuccini, Clarissæ, Vrbanistæ & Capuccinæ.*

19 *Mistam ex SS. Augustini & Benedicti regulam tenent Cartusiani, ex SS. Basilii & Augustini pariter mistam Brigidani, Brigidanæque.*

20 *Nouam a multis Pontificibus & Tridentina synodo probatam regulam suscepit Societas Iesuitarum.*

21 *Mendicantium regulam seculo 13 primus omnium inuexit S. Franciscus Assisiensis.*

22 *Errores & calumnias Willelmi de S. Amore contra mendicitatem regularium profligauit Alexander IV.*

23 *Ex regula mendicantes Franciscani tantum sunt, ceteri ex constitutionibus.*

24 *Reformatio Tridentina Capuccinos & Minores de Obseruantia tantum regulæ mendicantium obstrictos reliquit: ceteros ab ea solutos, & capaces hereditatum, prædiorumque in communi possidendorum declarauit.*

25 *Mendicantes vtriusque familiæ prædiorum, annuorumque redituum omnino incapaces vix pretium alicuius prædii specialiter legatum vel annuas præstationes in eleemosynam a sponte dantibus accipere, non petere possunt.*

26 *Tria vota solemnia castitatis, paupertatis, obedientiæ regularem cuiusque probati ordinis statum faciunt immotum, solius apostolicæ Sedis auctoritate mobilem.*

27 *Paupertatis votum non communitates, sed singulas regularium personas afficit, quarum bona & cura legitima monasterium cuiusque proprium succedendi capax adquirit ac retinet etiam post episcopatum vel transitum ad aliud.*

28 *Voto castitatis coniugium cuiuslibet post solemnem professionem fit irritum.*

29 *Prisci canones videntur ea in re dispensandi arbitrium episcopis reliquisse, quoad status regularium episcopalem pertulit potestatem.*

30 *Ratum quoque matrimonium solemni alterutrius coniugis professione dirimitur.*

31 *Vt canonicis ecclesiæ, præpositorumque præceptis omnes homines iure diuino, ita regularium superiorum iussis obedientiam ex voto debent professi.*

32 *Quicquid professi egerint in iudicio externo sine consensu proprii superioris, irritum æstimatur.*

33 *Quartum propagandæ fidei, specialisque Romano Pontifici obedientiæ votum addunt Iesuitæ.*

34 *Strictiorem paupertatem cum voto non mendicandi eleemosynas, sed spontaneas tantum oblationes accipiendi profitentur Teatini.*

35 *Hospitalitatem, curamque peregrinorum, vel infirmorum, vel captiuorum hospitalarii & eleemosynarii multiplices.*

36 *Educationem, instructionemque orphanorum Somaschi, & Fratres vitæ communis.*

37 *Ciborum duntaxat esurialium vsum Fratres minimi, simul & solitariam vitam Carthusiani & Camaldulenses.*

38 *Sacram militiam equestres ordines in primis S. Georgii, & S. Sepulcri antiquiores omnium.*

39 *Tum S. Lazari & S. Mauritii equites, qui Sabaudiæ Duci tanquam ordinis magistro subsunt, hospitalia leprosorum hoc*

hoc in regno diu habuere, mox depulsi ob exemptionum controuersias.

40 *SS. Cosmæ ac Damiani, tum S. Catarinæ ordines in Palestina & monte Sinai instituti sub ditione Turcarum defecerunt.*

41 *Equites S. Io. Hierosolymitani ab vrbe sancta in Cyprum, Rhodum, Cretam, Viterbium, Melitam denique demigrarunt.*

42 *Templarios in terra etiam sancta institutos Clemens V suppressit.*

43 *Theutonici S. Mariæ Hierosolymitanæ hospitalarii commendas pinguissimas in Germania habent.*

44 *Milites pacis & fidei in Vasconia.*

45 *Hispaniæ equites Calatrauæ, S. Iacobi de Spatha, & Alcantaræ, tum S. Dominici, & S. M. Rosarii, & Sm̄i Saluatoris Montisregalis.*

46 *Burgnudia insuper Ordinem velleris aurei.*

47 *Lusitania milites Christi.*

48 *In Italia olim stetere fratres gaudentes S. M. gloriosæ, tum equites SS. Petri & Pauli.*

49 *Hoc regnum Neapolis olim equites Lunæ, Nodi, Nauis, Ergatæ, Lernæ, Armellini habuit.*

50 *Nunc solos diui Ianuarii primarios equites.*

51 *Et Constantinianos habet.*

52 *Statum seculari & religioso mistum tenent equestres ordines.*

53 *Forma regiminis regularium omnium aristocratica in consilio fratrum & comitiis generalibus nunc viget.*

54 *Electiones abbatum & præpositorum ab episcopis olim, communibus nunc religiosorum fratrum suffragiis fiunt.*

55 *Abbatissas vero dum sacræ virgines eligunt, episcopus per se vel vicarium adest vota singularum exquirens.*

56 *Libertatem eligendi superiores in capitulis regularium secundum statuta ipsorum placuit Benedicto XIV, & Carolo Regi nostro integram seruare.*

57 *Professio regularis æquatur contractui oneroso vltro citroque obliganti.*

58 *Ea nonnisi post expletum 16 ætatis annum emissa valet.*

59 *Vi aut metu emissa professio irrita est, ad eamque cogentes vel ab ea deterrentes excommunicationem incurrunt.*

60 *Nulliter professi possunt intra quinquennium instituere iudicium nullitatis coram Ordinario diœcesano & superiore monasterii, postea aduersus lapsum quinquennii nonnisi ab apostolica Sede restituuntur in integrum ad reclamandum.*

61 *Benedictus XIV plura declarauit & constituit ad iudicia nullitatis professionum regularium rite exercenda.*

62 *Moniales fere nunquam reclamant in iudicio.*

63 *Nouitii ad seculum redeunt vltro, professi nonnisi causa cognita a regulari statu vel discedunt voluntarii, vel eiiciuntur inuiti. Apostatæ simul & eiecti quotannis vt redeant monendi sunt.*

64 *Ad strictiorem religionem transire professis licet, ad laxiorem secus sine pontificia dispensatione.*

65 *Monialibus extra clausuram promouere pedes nunquam licet, nisi necessitas vrgeat extrema incendii, terræmotus, aliusue id genus periculi.*

66 *Clausuræ custodes episcopi sunt in monasteriis etiam exemptis.*

67 *Extraordinaria indulta ingrediendi clausuram, ab eaque egrediendi Benedictus XIV reformauit: saluis hoc in regno iuribus fundatorum.*

68 *Episcopis & monasteria & monachos prisci canones subiecerunt.*

69 *Ex recentioribus constitutionibus monachi exemptionem ab episcopis ex immediata Sedis apostolicæ protectione habent, præterquam in casibus exceptis.*

70 *Abbates regularium nonnulli iurisdictione quasi episcopale fruuntur.*

71 *Clericis secularibus de Oratorio, ceteris eiusdem generis nulla ab ordinariis locorum indulta exemptio est.*

72 *Libertas eligendi sepulturam efficit, vt regulares corpora defunctorum deferre, atque suis in ecclesiis tumulare non prohibeantur.*

San-

SAnctior vitæ religiosæ forma in Hebræorum *Rechabitis*, *Essenis*, *Therapeutis* præluxit: vt sileam antiquiores solitariæ vitæ imagines, quas ab Elia & Elisæo, filiisque prophetarum repetunt SS. Basilius, Chrysostomus & Eucherius (*a*). *Rechabitas*, qui ab ipso Domino per Ieremiam (*b*) collaudantur, pater eorum Ionadab, filius Rechab, iussit vinum non bibere, nec domum extruere: sed in tabernaculis habitare, simul & agris, vineis, satis omnino carere. *Esseni* morum austeritate, philosophiæ studio, virtutumque exercitatione commendatissimi procul ab vrbibus domum communem in Palæstinæ vicis incolentes, albaque veste induti præfecto suo parebant; vno epulo & pane contenti, spretis superfluis, vacabant honestis laboribus, quorum lucris in vnum collatis alimenta sibi necessaria compararent; a nuptiis abstinentes aliorum natis a puero educandis, instruendisque ad religionem & philosophiam incumbebant; erantque cærimoniarum legis Mosaicæ obseruantissimi (*c*). *Therapeutas* præterea tradit Philo (*d*) potissimum in Ægypti, Græciæque regionibus,

(a) Lugdunensis archiepiscopus in *lib. de laude eremi ad Hilarium*.

(b) Ierem. *cap.* 35 *per totum*. Eos diuus Hieronymus *ep.* 13 *ad Paulinum* monachos appellat.

(c) His eos characteribus exornatos a Philone Iudæo, vt extolleret nationis suæ mores, monet B. Hieronymus, qui non alios nisi Ebræos Christi fidem amplexos, & præcepta Moysis adhuc custodientes, in ecclesiæ incunabulis reuera *Essenos* fuisse affirmat, siue *Iesseos*, ita dictos a nomine *Iesu*. Grotius cum *Hasideis* vetustioribus eos miscens, putat eo Ebraicæ linguæ vocabulo nuncupatos, quos Latini dicerent *maxime pios*, *deuotosque*. Cum vero Iosephus *lib.* 2 *de bello Iud. cap.* 12, duabus Pharisæorum, Sadducæorumque sectis tertiam Essenorum adiecisset, in causa fuisse videtur, vt S. Epiphanius hosce inter scismaticos Ebræorum accensuerit, perinde ac Samaritanos, quod & ii Pentatheucon solum admitterent, & sacrificare in templo Ierosolymitano renuerent, rati sese cærimoniis vti sanctioribus. Fleury *lib.* 1 *hist. eccles. num.* 4, Grotius insuper *ep.* 552 *par.* 1., scholas Pythagoræ cœtibus Essenorum comparat, id ex eo arguens, quod Porphirius & Hermippus Pythagoræ sectatores tradunt Pythagoram in Iudæa fuisse, eorumque sententias, moresque in pluribus secutum.

(d) Philo *lib.* 1 *de vita contemplatiua* hæc habet. *Cum* viris *autem, quos dicimus, sunt & fœminæ, in quibus plures iam grandæua sunt* virgines, *integri-*

bus, & alibi diffusos extitisse, qui contemtis voluptatibus, amicitiis, consortiis, rebusque omnibus relictis, in solitudine assiduam nauabant operam contemplationi, libris prophetarum perlegendis, psalmodiæ & orationibus in Samneio, quod singulis erat sacra & inaccessa domus; iique nonnisi post solis occasum pane vix nutriebantur sine vllo præterquam salis & hyssopi obsonio. Sunt, qui in vnam eandemque classem cum Essenis Therapeutas collocant, quique hos ab illis e contrario segregant. Neque concors omnium sententia est, Ebræi ne solum, an primi fideles æuo Christi Domini, eiusque Apostolorum vel alterutrum vel vtrumque vitæ genus delegerint. Id vnum, quod proposui, indubium videtur & Essenos & Therapeutas in primordiis euangelii iam florentes specimen vitæ sanctioris ascetis (a) & monachis Christianis dedisse. Exploratum præterea est primos ecclesiæ Ierosolymitanæ fideles eam ab Apostolis vitæ institutionem habuisse, qua

disci-

tegritatem casti corporis non necessitate aliqua sed deuotione seruantes . . . Primum omnium quod renunciant cunctis facultatibus suis, qui se ad huius philosophiæ *studium dederint*; & bonis suis *quibus interest, cedunt. Tum quod omnes etiam vitæ solitudines procul abiiciant; extra vrbes* egressi *in hortis vel exiguis quibusque* cellis *degunt. Cibum potumque nullus illorum capit ante solis occasum . . . . Vinum nemo omnino ne gustatu quidem contingit*, sed *nec quamlibet carnem: tantum aqua est eis poculum, & panis cum sale vel hyssopo cibus . . . . Est autem in singulis locis consecrata* orationi domus, *in qua* sacerdotes *honestæ & castæ vitæ* mysteria *celebrant: nihil illuc prorsus quod ad cibum potumque pertinent inferentes vel ad reliqua humani corporis ministeria: sed legis tantum libros & volumina prophetarum. Hymnos quoque in Deum, ceteraque his similia . . . eos hymnos in metris & sonis honeste satis & suaui compage modulantes*. Euseb. Cæsareens. *lib. 2 hist. cap. 17. Philo Iudeus*, ait, *abstinentium vitas eorum duntaxat, qui nunc in ecclesiis vel monasteriis degunt, describit ad liquidum primo omnium viros ipsos* cultores, *& feminas cum ipsis* cultrices *appellari*. Nam *Therapeuta* vox græca apud Latinos idem ac *cultor* vel *inseruiens* aliorum saluti, & remedia infirmis subministrans: per translationem vero idem ac Dei cultor, & famulus saluti animarum prospiciens.

(a) Qui orationibus, ieiuniis, aliisque se virtutibus exercent, *ascetæ* dicuntur: nam ἄσκησις græce *exercitationem* latine sonat. Origenes *hom.* 25 *in Num.* describens diuersos Christianorum status circa seculi III medietatem, ex ascetis prodiuisse monachos tradit.

disciplina regularis præcipue constat (*a*).

II. Paganorum Principum persecutionibus quidem per tria martyrum secula factum est, vt plurimi Christianorum fugam consilio euangelico, exemplisque SS. Cypriani, Athanasii, Paulini, aliorumque Patrum commendatam capientes in Thebaidem, aliasque orbis solitudines secederent, ibique latitantes vitam ducerent sanctissimam sine præposito & sociis pro suo quisque arbitrio. A Græcis isti appellantur *eremitæ* & *monachi*, idest solitarii (*b*). Μόνος enim *solum*, & ἄχος *mæstum*, tristemve significat. Eorum princeps fuisse fertur diuus Paullus Thebæus (*c*).

III. Deinde quum aliquot Cæsarum lenitate furor persecutionum quiesceret aliquandiu, tum pacem accepisset vniuersa ecclesia Constantini M. beneficio: satius monachi duxerunt e speluncis & solitudinibus sese ad cœnobia in vnam societatem conferre, ibique sub communi tecto communem vitam colentes a conspectu populorum semotam, vni abbati velut omnium parenti obtemperare, vt vnum æternæ salutis negotium simul peragerent. Eosque sectati sunt permulti & virorum & mulierum, qui pristinum fidei feruorem ægreferentes in exundantibus Christianorum multitudinibus frigescere in diem, non dubitabant, vt in cœnobiis Christum tutius sequerentur, suos & omnia derelinquere, sese abnegare &

(a) Id monet Cassianus seculi V scriptor *collat.* 18 *cap.* 5. *Cœnobitarum disciplina*, ait, *a tempore prædicationis apostolicæ sumsit exordium.* S. Io. Chrysostomus contra vituperatores vitæ monasticæ *lib.* 3, *Apostoli*, ait, *huius philosophiæ documenta dederunt*. S. Marcum euangelistam Alexandriæ monachos instituisse tenent alii cum S. Epiphanio *hæres.* 29, & Eusebio *lib.* 2 *hist. cap.* 15, & 16. Alii S. Io. Baptistam monachorum principem prædicant cum Chrysostomo *hom. de S. Io. Bapt.* & Hieronymo *ep.* 22 *ad Eustochium*.

(b) Hinc illud Hieronymi ad Paulinum. *Si cupis esse, quod diceris, monachus, idest solus, quid facis in vrbibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* can. *si cupis* 5 C. 16 *qu.* 1.

(c) S. Hieronymus ad Paulinum *ep.* 3 *Hos enim habemus* ait, *propositi nostri principes Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macarios: & vt ad scripturarum auctoritatem redeam, noster princeps Elias, noster princeps Elisæus, nostri duces filii prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluenta Iordanis.*

crucem tollere. Iſtis cœnobitis adhæſit quidem, ſed minus propria nomenclatio *monachorum* & *monialium*, ipſorumque domus *monaſteria* inde nuncupata. Societatem huiuſcemodi monachorum primus omnium ineunte ſeculo IV inſtituit in Thebaide diuus Antonius abbas Ægyptius, qui obiit anno Æ.V. 356, vnde orti *Antoniani*, quorum plura ſunt monaſteria in Ægypto, & Syria. S. Pachomius paullo poſt fundauit monaſterium Tabennenſe in inſula Nili, cuius aſſeclæ ab Antonianis plerunque non diſtinguuntur. A B. Athanaſio Alexandrino, Antonii coæuo & ſocio, Romam e ſyluarum latebris inuectos in cœnobia monachos fuiſſe anno circiter 340, tradit Hieronymus (*a*). Inde ad alia occidentis loca ab aliis ſanctiſſimis viris propagatos conteſtantur Ambroſius & Auguſtinus (*b*). Mediolani priuſquam Romæ inſtitutum a S. Martino epiſcopo Turonenſi monaſterium anno circiter 356, quo S. Hilarius ab Arianis exul factus eſt, cum Seuero Sulpitio Lud. A. Muratorius adſtruit (*c*), additque teſtimonia SS. Ambroſii & Auguſtini (*d*). Priſca in regionibus noſtris, & pro-

(a) S. Hieron. *ep.* 28 *ad Principium. Nulla eo tempore*, ait, *nobilium fœminarum nouerat* Romæ *propoſitum monachorum. Hæc* Marcella *ab Alexandrinis prius ſacerdotibus, Papaque Athanaſio & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes Romam confugerant, vitam B. Antonii adhuc tunc viuentis, monaſteriorumque in Thebaide Pachomii, & virginum ac viduarum didicit diſciplinam; nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognouerat.*

(b) S. Aug. *lib.* 8 *confeſſ. cap.* 6, & *lib. de morib. eccl. cap.* 33, S. Ambr. *ep.* 82 *lib.* 2, tum S. Gregorius M. *in dialogo*. In Capraria inſula nihilominus opinione vetuſtiorem ſtetiſse monachorum ſedem, innuit Oroſius *lib.* 7 *cap.* 36, et Rutilius Numantianus *in itinerario lib.* 1, dum cecinit.

Proceſſu Pelagi iam ſe Capratia tollit, Squallet lucifugis Inſula plena viris.
Ipſi ſe monachos Græco cognomine dicunt, Quod ſoli nullo viuere teſte nolunt.

(c) Murator. *diſſert.* 65, ex Sulpitio in *vita S. Martini cap.* 4 hæc habet. *Italiam repetens, quum intra Gallias quoque diſceſſu S. Hilarii, quem ad exilium hæreticorum vis coegerat, turbatam eccleſiam comperiſſet, Mediolani ſibi monaſterium ſtatuit.*

(d) S. Ambroſ. *ep. ad Vercellenſ.* ait. *Fuerunt nobiſcum ſed non fuerunt ex nobis . . . Sed heic poſiti ieiunabant, intra* monaſterium *continebantur.* S. Aug. *lib. de morib. eccl. cath. video ego diuerſorum*, ait, *ſanctorum* Mediolani *non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat vir optimus &* do-

prouinciis Samnitum, Calabriæ & Apuliæ, alibique cœnobia & monasteria, eorumque subiectionem episcopis diœcesanis paulatim inde excussam, inferius exponam (*a*). Duplex hinc genus *monachorum* in veteri ecclesiæ disciplina, videlicet *cœnobitarum*, quos & *synoditas* vocant (*b*) ideft consociatos, & *anachoretarum*, quos latini *inclusos* & *reclusos* (*c*) nuncupant, solitariam omnino vitam colentes episcopi & abbatis permissu in cella ab aliis semota, atque a monasterio accipientes alimenta.

IV. Primaria cœnobitarum regula non alia, quam cuiusque abbatis vox & voluntas fuit, eo collineans mores omnium, vt consilia euangelica seruarentur adamussim. Nonnullis deinde SS. Patrum placuit monachos suos ad religionem litteris informare. Pachomius fertur primus omnium regulam (*d*) Tabennensibus scripto tradidisse, ceteras per orbem alii, quas collegit in *codice regularum* Lucas Holstenius. Præcipuos nihilominus regularum conditores in oriente *S. Basilium* M. (*e*), in Africa *S. Augustinum* (*f*), in occidente *S. Benedictum* fuisse consentiunt scriptores, quippe quas innumeræ vtriusque sexus religiosæ familiæ pro communi lege

 ser-

doctissimus. Romæ *etiam plura cognoui*. His autem verbis quæstio de antiquitate susceptæ vitæ monasticæ inter Romanos & Mediolanenses non satis eliquatur. Videsis dicta inferius *lib.* 3 *tit.* 12 *num.* 3.

(a) Hoc *tit. num.* 5, 53, 67, & 68.

(b) Arcadius & Honorius Imp. *in l. addictos 6 C. de episcop. audientia.*

(c) *Secessores* appellat Cassianus, de quibus Trullana synodus VI *can.* 42, & Aurelianensis I *can.* 22.

(d) Plura eiusdem capita recenset Sozomenus *lib.* 3 *hist. eccles. cap.* 14.

(e) Qui duos *asceticorum* libros edidit circa medietatem seculi IV.

(f) Ad vnius Παρθενῶνος, seu virginum cœnobii, cui præfuit S. Augustini soror, regulam scripsisse S. Doctorem, putat cum Erasmo & aliis Daniel Papebrochius *ad vitam S. Alberti die* 8 *Aprilis*, eamque viris aptatam nonnisi seculo IX fuisse a B. Benedicto Ananiensi abbate in *concordia regularum* contendit contra P. Sebastianum a S. Paulo Carmelitam aliter sentientem *in exhibitione errorum Papebrochii art.* 13. Christianus Lupus in *not. ad Tertull. lib. de præscript* ita scribit. *Vsque ad Augustini episcopatum Africana ecclesia & virorum & virginum cœnobia penitus ignorauit. Nam & ipse Augustinus, cum in Italia doceret Rhetoricam, ignorauit vocem* monasterium.

seruant. Id vero vnum præstitit præ ceteris S. Benedictus, quod monachis antiquam coërcuit libertatem mutandæ regulæ, deque vna ad aliam transeundi. Is porro suis primum discipulis præcepit, ne susceptam semel regulam, a qua discedere nefas esset, derelinquerent; & ita primus solemnis professionis formam instituit (*a*).

V. Ad extirpandos *Sarabaitas* (*b*), *furua tunica pullatos*, qui scilicet iugum regularis disciplinæ abiicientes marte suo viuere sine abbate & sine claustro malebant, nec non *gyrouagos* & *circumcelliones* (*c*), cautum merito fuit generali synodo Chalcedonensi (*d*), vt monasteria & monachi omnes dioecesano episcopo subiicerentur, qui curam disciplinæ regularis haberet, & vagantes ad claustra vel inuitos reuocaret. Aliis præterea canonibus antiquis (*e*) constitutum, vt abbates a monachis electos episcopus institueret, indignos causa cognita remoueret, vtilitatibus monasteriorum consuleret, causasque cognosceret. Canonica tot monimenta patefaciunt vim fuisse antiquis regulis monasticis tributam non priuato solum cuiusque abbatis arbitrio, quod putat Vanespenius (*f*): sed publica episcoporum auctoritate vel expressa vel tacita, a quibus olim regulas monachorum & probatas & & emendatas fuisse rectius affirmat Fr. Florens (*g*).

VI. Quid ergo mirum, si gliscente in dies varietate regularum, præualuit inter vniuersas episcopalis auctoritas SS. Basilii & Augustini, posthabitis tot aliis & sanctitate & do-

(a) Id obseruat Io. Mabillonius *præfat. ad par.* 1 *sec. IV Benedictinorum*.

(b) Eos Ægyptiaco vocabulo ita dictos monet, simul & eorum instituta describit Cassianus *collat.* 18 *cap.* 17, & sæpe carpit B. Hieronymus.

(c) Quippe qui (vt scribit S. August. *in psalm.* 132) *circum cellas vagantur: solent enim ire hac atque illac nunquam habentes sedes* sub habitus monachorom hypocritæ.

(d) *Can. qui vere* 12, *&* *can. quidam monachi* 17 *C. XVI. qu.* 1. Id ipsum firmauit Iustinianus *Nou.* 133 *cap.* 4.

(e) A Gratiano congestis C. *XVIII qu.* 2.

(f) Van-Espen *par.* 1 *tit.* 14 *cap.* 1 *num.* 13.

(g) Florens *par.* 2 *in tract. de statu monachorum ad qu.* 2 C. 18.

doctrina eximiis? Octauo seculo synodus VII (*a*) nonnisi secundum Basilii regulam monasteria dupla institui permisit. Tum Augustini regula in synodo Rhemensi sub Eugenio II commendata anno 823. Cumque iamdiu accessisset tertia S. Benedicti, confirmatione pontificia S. Gregorii M. suffulta: Innocentius II in concilio Lateranensi II anno 1129 (*b*) religiosa virginum cœnobia, quæ neque *Benedicti* neque *Basilii* neque *Augustini* regulam haberent, abolenda decreuit. Quartam *mendicantium* a B. Francisco Assisiate inuentam probauit Innocentius III anno 1215. Interea in immensum excrescebat multitudo religionum adeo difformium habitu, moribus & regulis, vt alia aliam haud semel supplantaret, pellibusque ouium lupi non raro contecti perniciem animabus inferrent. In his fuere *Vualdenses* hæretici, alias dicti *pauperes de Lugduno*, qui catholicam fidem multis fædantes erroribus iactabant sese veros Christi discipulos & religiosos euangelicæ doctrinæ sectatores. Iis vt hæreticis a Lucio III damnatis (*c*), occasionem arripuit concilium Lateranense IV sub Innocentio III constituendi (*d*), nequis nouam inueniret religionem, religiosamue domum fundaret, eam nisi vni ex approbatis regulis subiiceret. Tum Gregorius X in concilio Lugdunensi (*e*) cunctas religiones mendicantium post concilium Lateranense adinuentas, nullaque Sedis apostolicæ confirmatione probatas, deleuit: saluis quatuor ordinibus *prædicatorum*, *minorum conuentualium*, *eremitarum S. Augustini*, & *carmelitarum*, rite iam institutis ante canonem Lateranensem. Postremis hisce canonibus reseruata Sedi apostolicæ est approbatio ordinum regularium.

VII. Vt clarius mox innotescat vigens regularium omnium vtriusque sexus disciplina, operæ pretium est in plura eos

(a) Syn. VII in *can. diffinimus* 21 C. 18 *qu.* 1.
(b) Innoc. II in *can. perniciosum* 25 *eadem C. & qu.*
(c) Lucius III in *cap. ad abolendam* 9 *de hæreticis*.
[d] Innoc. III in conc. Lat. IV *cap. ne nimia* 9 *de religios. domibus*.
[e] Greg. X in *cap. religionum vn. eodem tit. in 6.*

eos genera partiri. Prima partitio eruitur ex quatuor præcipuis regulis *SS. Basilii*, *Augustini*, *Benedicti*, *&* *Francisci*, aliisque recentioribus. Secunda ex duplici *non mendicantium*, & *mendicantium* instituto. Tertia ex solemnium votorum diuerso numero & genere.

VIII. *S. Basilii* regulam profitentur in primis *Basiliani* S. Saluatoris monachi ritu Græco adhuc vtentes in hoc etiam regno & Sicilia, a Græcis orientalibus huc propagati seculo XI. Iique in Germania, alibique ritum latinum amplexi sunt. Gregorius XIII cunctos ordinis S. Basilii monachos in vnam congregationem sub vnius abbatis regimine redegit, officia triennalia fore statuit, & capitulum generale quolibet triennio cogendum pro moribus reformandis & regulari obseruantia, priuilegia Casinensium eis indulsit, ab ordinariis locorum & commendatariis abbatibus regulam ipsorum non professis exemit, & mensam conuentualem in monasteriis commendatis ab abbatis commendatarii mensa separatam fore iussit (*a*). Eorumque statuta a protectore reuisa confirmauit Clemens VIII (*b*). Idemque reformatis Basilianis tria communia vota æque profitentibus duo addidit præcepta speciatim seruanda, orationem & manuum laborem (*c*). II. *Carmelitæ* in monte Carmelo intra Ptolemaidis & Galileæ fines, in quo spectatur Eliæ prophetæ spelunca, a Bertoldo Calabro primum in societatem collecti ex Eliæ reuelatione anno 1156, tum a B. Alberto Hierosolymitano patriarcha initio subsequentis seculi regulam ex S. Basilii, aliorumque institutis concinnatam acceperunt, quam iis comprobauit Honorius III anno 1226 (*d*). Eorum alii dicuntur Fratres Carmelitæ *maiores* siue *calceati*, alii *mitigati* ob regulæ

[a] Greg. XIII in *const. benedictus* 58, edita an. 1579, *to.* 2 Bullarii. Idque firmauit Clemens VIII in *const. altissimi* 103, tum Paulus V in *const. iniuncti* 17 *to.* 3. Bullarii.

(b) Clemens VIII in *const. quæ ad restituenda* 14 *to.* 3 Bull.

(c) Idem *const.* 1, *&* *cit. const.* 103.

(d) Honorius III *const. vt viuendi* 8, *to.* 1 Bull.

gulæ mitigationem ab Innocentio IV (*a*) & Eugenio IV (*b*) & Xyſto IV (*c*) ipſis indultam, alii demum *diſcalceati* nedum viri ex conſtitutionibus Gregorii XIII, aliorumque Pontificum, ſed *diſcalceatæ* etiam virgines Carmelitanæ ex reformatione S. Thereſiæ anno 1562 (*d*).

IX. *S. Auguſtini* regula vtuntur primum *Canonici regulares*, quos ab inſtitutis Apoſtolorum declinatos ad officium reduxit ſanctus epiſcopus, pluriesque relapſos vſque ad ſeculum X, reformarunt vſque adeo nonnulli abbatum religioſiſſimi, vt eorum ordo ſeculis X, & XI maxime floruerit in multis nedum monaſteriis, ſed cathedralibus etiam eccleſiis (*e*), præſertim congregationes Lateranenſis (*f*), Lucenſis, Mortarien-

(a) Innoc. IV *conſt. quæ honorem* 6 *to.* 1 Bull.

(b) Eugen. IV *conſt. Romani* 3 *eod. to.* 1.

(c) Xyſt. IV *conſt. dum attenta* 11 *eod. to.* 1.

(d) Hanc confirmauit Gregorius XV *conſt. omnipotens* 20 *to.* 3 Bull.

(e) Cum vero temporum iniuria ſenſim Regularibus Canonicis deſtituerentur cathedralium monaſteria, ratio poſtulauit, vt ad ſeculares Canonicos & clericos transferrentur. Hos enim eam ob rem in eis ordinari & inſtitui reſcripſit Innocentius III *in cap. inter quatuor* 5 *de religioſ. domib.*

(f) Paſchalis II in *conſt. quanto Lateranenſis eccleſia* 2, an. 1106, *to.* 1. Bull. Canonicis regularibus baſilicæ Saluatoris & S. Ioannis Baptiſtæ, ac S. Io. Euangeliſtæ, quæ *Conſtantiniana* dicebatur, ordinis S. Auguſtini totam parochiam Lateranenſis eccleſiæ in perpetuum conceſſit. Anaſtaſius IV *conſt. poteſtatem* 1, anno 1154 *eod. to.* 1, eorum ordinem & priuilegia & poſſeſſiones confirmauit, & nonnulla ad ipſorum clauſtralem diſciplinam ſtatuit. Benedictus XII anno 1339 in *conſt. ad decorem* 6 *eod. to.* 1, hanc ipſam religionem in primitiua eccleſia ſacris inſtitutionibus ſtabilitam reformare ſategit, peculiaresque ei conſtitutiones dedit & explicuit. Clemens III in *cap. ſuper quodam* 4 *de ſtatu monachor.* de rebus canonicorum regularium reſignandis in articulo mortis cauit. Innocentius III canonicum regularem parochiali eccleſiæ etiam ſeculari poſſe præfici reſcripſit in *cap. quod Dei* 5 *eod. tit.* Martinus V in *conſt. ſollicitudinis* 7 *to.* 1 Bull. canonicos regulares in vnam congregationem redegit, conſtitutiones innouauit, priuilegia explicuit. Eugenius IV baſilicam Lateranenſem iiſdem Canonicis regularibus reſtituit, & congregationis Lateranenſis nomen indidit. Nicolaus V idipſum confirmauit. Dein ipſos quum a baſilicæ Lateranenſis regimine eieciſſent nonnulli ciues Romani: Calixtus III iuſſit, vt ab ea curanda & gubernanda regulares deſiſterent, in eaque inſtituerentur canonici ſeculares. Tum a Paulo II in eam reſtituti regulares, eo defuncto amoti denuo fuere auctoritate Xyſti IV. Nam Xyſtus IV in *conſt.* *dum*

riensis, S. Sepulcri, & S. Spiritus in Italia, S. Rufi, S.Victoris, & Præmonstratensis in Gallia, cetera eiusdem Ordinis Capita. II. His adduntur *clerici regulares*, puta *Somaschorum* congregatio anno 1531 ab Hieronymo Æmiliano Veneto senatore fundata inter Mediolanum & Bergomum, quam probauit S. Pius V, sub regula S. Augustini pro erudiendis orphanis, & cura seminariorum gerenda anno 1568 (a). Altera *S. Pauli decollati*, seu *Barnabitarum* in basilica S. Barnabæ iuxta Mediolanum erecta anno 1533 auctoritate Clementis VII (b). Alia *clericorum minorum* a Xysto V probata anno 1588, quam fundauit Iohannes Augustinus Adomus

dum ad vniuersos 10 *eod. to.* 1, expositas Canonicorum regularium vicissitudines memorans iis titulum congregationis Lateranensis & priuilegia omnia seruauit. Sed nouum in vrbe templum S Mariæ de Pace eis construxit, in quod Lateranenses canonici regulares tandem abierunt relicta secularibus basilica S. Saluatoris & S. Io.

(a) Paulus III *societatem* ecclesiasticorum & secularium inseruientem hospitali *pauperum orphanorum* & mulierum conuertitur S. M. Magdalenæ, quod in suburbio S. Leonardi Bergomens. & Mediolanens. instituerat Hieronymus Mianus Venetus, aliisque alibi pariter fundatis, probauerat anno 1540, *const. ex iniuncto* 21 *to.* 1 Bull. Ea inde transiit in congregationem *clericorum regularium de Somascha* quod ad erudiendos orphanos auctoritate S.Pii V, *const. iniunctum* 78 *to.* 2 Bull. cui nonnulla priuilegia largiti sunt Gregorius XIII, tum Xystus V in *const. æquum* 4, & Clemens VIII *const. decet* 22: & speciatim priuilegia Mendicantium Paulus V *const.* 37. Idemque ipsis vniuit clericos doctrinæ Christianæ, *const.* 96 *to.* 3 Bullarii. Oratoria priuata in collegiis Vrbanus VIII *const.* 181 *to* 5 Bull. Libertatem confitendi cuiuis presbytero ab ordinariis licorum probato, & sepeliendi cadauera alumnorum sine Patochi interuentu Alexander VII in *const.* 64, & *const.* 175 *to.* 5 Bull. Idemque eos in tres prouincias diuisit *const.* 119.

(b) Clemens VII Bartholomæo Ferrario, & Antonio Mariæ Zachariæ presbyteris Mediolan. & Cremonens. tribusque sociis indulsit facultatem emittendi tria regularia vota in manibus Archiepiscopi Mediolanensis, & congregationem religiosam intra eandem diœcesim instituendi, futuris vero assectis suis profitendi in Præpositi sui manibus, vt liquet ex *const. vota* 37, an. 1433, *to.* 1 Bull. Paulus III eandem Congregationem firmauit *const. dudum* 5. Iulius III conseruatores ei dedit *const. ad hoc* 10. Gregorius XIII transitum ad alios ordines vetuit *clericis ipsis regularibus*, eorumque Congregationem *S. Pauli decollati* primus appellauit *const. in specula* 48. Idemque ad professiones publicas accedere inuitos noluit. Hoc etiam placuit Xysto V in *const. rationi* 5, qui formam recipiendi nouitios eis imperauit *const. exigit* 77.

mos (*a*). Congregationem *clericorum doctrinæ Christianæ* cum arbitrio emittendi votum ſpontaneum, elapſo tyrocinii anno, in ea perpetuo manendi Gregorius XV probauit anno 1621 (*b*). *Scholas pias* ad pauperes erudiendos & gratis inſtituendos in vrbe Paulus V erexit anno 1614, *congregationi clericorum pauperum Matris Dei* demandatas, quibus poſt biennium probationis indulſit tria vota ſimplicia paupertatis, caſtitatis & obedientiæ eo pacto emittere, vt ſola Romani Pontificis diſpenſatione diſſolui ea poſſint [*c*]. Tum Gregorius XV eos vota ſolemnia profiteri vt ceteros probatarum religionum alumnos maluit [*d*], & priuilegiis mendicantium frui [*e*], eorumque conſtitutiones probauit (*f*). *Clericorum regularium infirmis miniſtrantium* congregationem probauit Xyſtus V (*g*) anno 1586, regulam firmauit cum priuilegiorum largitione Gregorius XV anno 1591 (*h*), eamque reformauit Clemens VIII (*i*).

X. Eandem regulam ſpecialius nomine ac re profitentur *fratres eremitæ S. Auguſtini*, ante concilium Lateranenſe IV iam vigentes, quos nonnullis ab Innocentio III priuilegiis auctos in vnam ex pluribus congregationibus ſocietatem vni ſuperiori generali obtemperantem redegit Alexander IV anno 1256. Nam ægre Pontifex ferens eremitarum titulos veſteſque magis, quam ipſorum profeſſionem religioſam diſpares, congregationeſque diuerſas S. Guilielmi, S. Auguſtini, Fratris Ioannis Doni de Fabalis, & de Britinis ſimul

(a) Xyſtus V in *conſt. ſacræ* 81 *to.* 2 Bull. Tribus votis regularium communibus addunt quartum de non petendis prælaturis extra religionem, a Clemente VIII probatum *conſt. quæcunque* 115. Gregorius XIV in *conſt. Romanus* 2 eis indulſit priuilegia Theatinorum a Clemente VIII deinde firmata.

(b) Greg. XV in *conſt. ex incumbenti* 12 *to.* 3 Bull.

(c) Paulus V in *conſt. inter paſtoralis* 81, & *conſt. ad ea* 101 *to.* 3. Bull.

(d) Greg. XV in *conſt. in ſupremo* 14 an. 1621, *to.* 3.

(e) Idem in ſeq. *conſt. ad vberes*, anno 1622.

(f) Idem in *conſt. ſacri apoſtolatus* 17, anno 1621.

(g) Xyſtus V in *conſt. ex omnibus* 25 *to.* 2.

(h) Greg. XV in *conſt. illius* 17 *to.* 2.

(i) Clemens VIII in *conſt. ſuperna* 78 *to.* 3.

mul vniuit, vnique generali totius ordinis Priori omnes subiiciens ad vniformem habitum & cucullas nigri coloris gerendum obstrinxit, atque a baculis, ferulisque deportandis exemit (*a*). Congregationem Siciliæ postmodum cum ordine toto vniuit Paulus V (*b*). Bonifacius VIII anno 1295 vetuit aliis mendicantibus noua monasteria, ecclesias, oratoria ædificare prope ecclesias & conuentus fratrum eremitarum S. Augustini intra spatium cannarum 140 (*c*) præterquam in eremis absque licentia Sedis apostolicæ (*d*). Aliorum ordinum gratias & priuilegia mendicantium eis largitus est Iulius II anno 1508 (*e*). Sacrarii pontificii administrationem perpetuo concessit Alexander VI (*f*). Facultatem alienandi bona ordinis Gregorius XIII (*g*). Ambitum vetuere Clemens VIII (*h*) & Paulus V (*i*). Formam eligendi magistros theologiæ in Italia eisdem præscripsit Gregorius XIII (*l*). Eodem ex ordine prodiuit congregatio *Augustinianorum discalceatorum* anno 1585 in Hispania.

XI. *Prædicatorum* ordinem insignem S. Dominicus Hispanus (*m*) canonicus regularis ecclesiæ Oxomensis, seculo XIII ineunte instituit, eumque confirmauit primum Innocentius III in concilio Lateranensi IV anno 1215, secundum B. Augustini regulam: quum præcipua ordinis Præmonstratensis Canonicorum regularium statuta fundator ipse ore

(a) Alexand. IV in *const. licet ecclesiæ 6 to.* 1 Bullar. Lanfranco totius ordinis eremitarum S. Augustini primo generali, & vniuersis fratribus eiusdem data 4 Maii 1256. (b). Paulus V in *const. exponi 99 to. 3* Bull.

(c) Bonif. VIII in *const. ad consequendam 2 to.* 1 Bull.

(d) Idem in *cap. 1 de excess. prælator. in 6.* Aliam in eiusmodi licentiis concedendis formam recentiorem vsu vigentem super minorum conuentuum & monasteriorum ædificatione statuit Clemens VIII in *const. quoniam 99 to.* 3. Bull. (e) Iulius II in *const. etsi ad benemerendum 18 to.* 1 Bull.

(f) Alex. VI in *const. ad sacram 5 eodem to.* 1.

(g) Greg. XIII in *const. dum ad vberes 5 to.* 2 Bull.

(h) Clem. VIII in *const. quoniam 114 to.* 3 Bull.

(i) Paul. V in *const. admonemur 30 to.* 1.

(l) Greg. XIII. in *const. dominicum 83 to.* 2.

(m) Gregorius IX eum in Sanctorum catalogo adscripsit in *const. fons 8 to.* 1 Bull.

ore & exemplo tradiderit, comitiis deinde generalibus declarata & aucta (*a*).

XII. *Cruciferos* Innocentius IV Augustinianæ item regulæ subiecit (*b*).

XIII. *Iesuatos* B. Hieronymi a Ioanne Columbino Senensi ortos Vrbanus V anno 1367 (*c*).

XIV. *Ioannitas* Fratres *Charitatis* S. Io. de Deo Lusitani S. Pius V anno 1572 (*d*). *Trinitarios* redemtionis captiuorum auctore S. Io. de Matha Gallo Innocentius III anno 1209 (*e*).

XV. Mox ordinem S. M. de Mercede redemtionis quoque ca-

(a) Honorius III in *const. religiosam* 2 *to.* 1 Bull. eundem ordinem confirmauit, & sub apostolicæ Sedis protectione suscepit. Vere mendicantem declarauit S. Pius V *const. Romanus* 44, eumque omnibus Mendicantium ordinibus præcedere, in *const. diuina* 71 *to.* 2 Bull. Clemens IV multa ei priuilegia indulsit in *const. prouidentia* 11, & *const. ordinis to.* 1, tum Bonifacius VIII *const. ad augmentum* 4, Gregorius XI *const. virtute* 7, & Xystus V *const. regimini* 7, & *const. sacri* 19 *to.* 1, nec non S. Pius V *const. dum ad vberes* 11 *to.* 2. Clemens VIII habitum ei peculiarem præfiniuit *const. ex iniuncto* 104, ambitumque prohibuit *const. religiosos* 7 *to.* 1. Fratres & Sorores tertii ordinis eidem addidit Innocentius VII *const. Sedis* 1 *eod. to.* 1.

(b) Ab Alexandro III probatam Cruciferorum regulam iuxta disciplinam B. Cleti, ab Innocentio VIII officia eis ad triennium reducta, a Clemente VII formam eligendi officiales indictam, a Paulo III plura pro eodem ordine conseruando imperata tradit S. Pius V in *const. nihil* 59 *to.* 2 Bull. qua abusus reformauit circa proprietatem, administrationem & munus officialium.

(c) Eos Martinus V probauit *const. pia* 11, & Alexander VI *const. ad sacram* 9 *to.* 1. Clemens VII ipsis priuilegia eremitarum S. Augustini indulsit, ipsorum regulam profitentibus, *const. sacræ* 36 *to.* 1. Mox priuilegia mendicantium S. Pius V *const. Romanus* 50 *to.* 2. Promotionem ad sacros ordines Paulus V *const. religiosos* 16 *to.* 3. Facultatem audiendi confessiones in parochialibus ecclesiis suæ congregationis præuia Ordinariorum approbatione Gregorius XV *const. ex iniuncto* 35 *to.* 3. Habitum & caputium reformauit Vrbanus VII *const. onerosa* 33 *to.* 4 Bull.

(d) S. Pius V in *const. licet* 143 *to.* 2 Bull. Pro Italis Ioannitis nonnulla speciatim statuit Clemens VIII *const. Romani* 44 *to.* 3; ex iis promoti ad sacros ordines facti sunt inhabiles ad religionis munera & dignitates a Paulo V *const. inter alias* 55 *to.* 3. Eorumque Sacerdotes disponere non posse in vsus proprios de missarum eleemosynis edixit Vrbanus VIII *const. circumspecta* 84 *to.* 4.

(e) Innoc. III in *const. operante* 1 *to.* 1 Bull. Gregorius XV Trinitariis priuilegia omnia & indulta confirmauit *const. iniuncti* 22 *to.* 3 Bull.

captiuorum a S. Petro Nolasco fundatum Greg.IX anno 1235 (*a*).

XVI. Sacræ item virgines *Augustinianæ*, *S. Catharinæ Senensis*, *Pænitentes S. M. Magdalenæ*, *S. Vrsulæ*, *Visitationis B. Mariæ*, & si quæ sunt aliæ, vt regulam S. Augustini profiteantur, placuit Sedi apostolicæ.

XVII. Sub S. Benedicti Regula militant in primis *monachi nigri*, inter quos præcellit ordo *Casinensium* a diuo ipso Benedicto Nursino institutus in monte Casino, vnde nomen accepit anno circiter 520, confirmatus a diuo Gregorio M. in Romana synodo anno 595, dein reformatus a Lud. Balbo Abbate S. Iustinæ ciuitatis Patauiæ anno 1410. Ab eo multiplices promanarunt religiosæ familiæ, nimirum ordo *Camaldulensium* anno 997 a B. Romualdo Rauennate editus anno 1060, ab Alexandro II probatus anno 1073 (*b*). Tum *Vallisumbrosæ* anno 1060 (*c*). Et *Cisterciensium* a quodam Stephano vel Roberto Abbate anno 1098 institutus, in quo vnus omnium maxime floruit anno circiter 1120 diuus Bernardus Claraual-lensis (*d*). Congregatio *Montisuirginis* a diuo Guilielmo eremita

(a) Greg. IX *const. deuotionis 9 to.* 1. Eos ad ordines mendicantium transire vetuit Calistus III *const. super gregem 3 to.* 1. Nec vicissim ad ipsos licet Fratribus minoribus S.Francisci de Obs. transire ex Clementis VIII *const. nuper 46 to.* 3. Clemens VIII *const. infirma 4 to.* 3 Bull. eis induisit facultatem faciendi generalem benedictionem & absolutionem in diebus S. Catarinæ, Cinerum, & Cœnæ Domini.

(b) Alex. II *const. nulli fidelium* 1 *to.* 1 Bullarii M.

(c) Vrban. II *const. cum vniuersis eod. to.* 1 Bull. hanc congregationem probauit, & immediata sub protectione Sedis apostolicæ suscepit, a S. Io. Gualberto institutam. Vni eam abbati subiecit Innoc. VIII in *const. alto* 2. Tum priuilegia confirmarunt Iulius II in *const. militantis* 13, & S.Pius V *const. etsi mendicantium* 41.

(d) Paschalis II in *const. desiderium* 1, anno 1100 data ad Albericum abbatem Cistercii in Cabilonensi parochia seu diœcesi nouam Cisterciensem congregationem, abbatiam, & cœnobii monachos sub apostolicæ Sedis protectione suscepit, *salua Cabilonensis ecclesiæ canonica reuerentia*. Eugenius III in *const. sacrosancta 2 to.* 1 Bull. anno 1152 constitutiones ord. Cisterc. quos *chartam charitatis* appellant, confirmauit. Mox Clemens IV *const. partus* 3, Benedictus XII *const. fulgens* 3, Greg. IX *const. quia* 7, Innoc. IV *const. deuotioni* 4, Eugenius IV *const. ad vniversalis* 14, & *regularem* 16 Innoc.VIII *const. ad Romani 4 cap.*5, & *const. si cunctis*, Xystus V *const. Pontifex* 34.

mita Vercellensi erecta anno 1124 (*a*). Et *Guilielmitarum* in Tuscia ortorum ab alio Guilielmo, postremo Aquitaniæ Duce ac Pictonum Comite anno 1152. Ordo *Cælestinorum* a B. Petro de Morrhone, qui ad solium pontificium elatus Cœlestini V nomen assumsit anno 1194 (*b*). Congregatio *Montis Olineti* in Aretina diœcesi a Bernardo Ptolomæo anno 1319 (*c*). Alia Sylvestrinorum (*d*). His adduntur sacræ virgines *Benedictinæ*, *& S. Bernardi*.

XVIII. Regulam *S. Francisci* teneat *Fratres minores* seu *conuentuales* a fundatore ipso præscriptam anno 1208, & ab Innocentio III probatam anno 1216 (*e*). Tum *Fratres minores* re-

(a) Eam probault Cœlestinus III anno 1147 *const. religiosam* 3 *to.* 1 Bull. Exemptiones & priuilegia plurima ei indulserunt Vrbanus IV *const. ecclesia* 6 *to.* 1, & Xystus V *const. dudum* 85 *to.* 2. De oblatorum tyrocinio anuali, & Abbatum prinilegiis & iure suffragiorum, & Doctoratus insignis plura statuit Paulus V *const. postulat* 89 *to.* 3. Mitram, baculum, pontificalia cetera indulsit Abbatibus Montis Virginis Vrbanus IV *const. ecclesia* 6 *to.* 1.

(b) Cœlestinis priuilegia Casinensium communicauit Vrbanus VIII *const. sacrosancti* 26, & constitutiones emendatas probauit altera *const. sacrosanctum* 56 *to.* 4 Bull.

(c) Hanc probauit Ioannes XXII *const. cum a nobis* 15 *to.* 1 Bull. A decimis, aliisque oneribus exemit Pius II *const. licet* 9. A processionibus Iulius II *const. etsi ad vniuersas* 12. Priuilegia Casinensinm indulsit Pius II *ibidem*. Ab Ordinariis exemit Iulius II *const.* 13. Visitatoribus alienare bona in euidentem Congr. vtilitatem indulsit Leo X *const. ex debito* 18. Abbatibus facultatem absoluendi monachos ab irregularitatibus, exceptis casibus quatuor, Pius IV indulsit in *const. votis vestris* 7 *to.*2 Bull. Baldacchino & pontificalibus vtendi formam & ritum statuit Vrbanus VII *const. exponi* 97 *to.* 4.

(d) Hanc congregationem in eremo S. Benedicti de monte Fano a Sylvestro Guzzolino Abbate Auximano fundatam probauit Innocentius IV *const. religiosam* 5 *to.* 1 Bull. Priuilegiis mendicantium frui, aliisque gratiis statuit Paulus III *const. exposcit* 38 *to.*1, & Paulus V *const. sanctorum* 106 *to.*3.

(e) Honorius III in *const. solet* 5 *to.* 1 Bull. inseruit regulam Fratrum Minorum, & testamentum B. Francisci, & vtrumque probauit. Innocentius IV in *const. cum tanquam* 7 *eod. to.* 1 Bull. decreuit, vt Ecclesiæ Fratrum minorum *omnes*, *vbi Conuentus* existunt, *Conuentuales vocentur*. Martinus V an. 1430 eandem declarauit regulam ad totius Ordinis Conuentualium reformationem, in *const. cum generale capitulum* 13, *& const. peruigilis* 16 *to.* 1 Bull. Tum Pius IV in *const. Sedis apostolicæ* 103 *to.* 2. Multa eis priuilegia & exemptiones indulsit Clemens IV *const. virtute* 4, & Xystus IV *const. regimini* 6 *to.* 1 Bull. Hanc Xysti IV constitutionem amplissimam *mare* ma-

reformati seu *strictioris obseruantiæ* seu *recollecti*; quorum congregationem Clemens VII approbauit anno 1232 (*a*). *Capucini* a Fr. Matthæo de Bassio ex Vmbria oriundo ord. Min. Obseru. instituti, & a Clemente VII confirmati anno 1538 (*b*). Sacræ item virgines *S. Claræ* ab ipso B. Francisco institutæ. *Vrbanistæ* eiusdem ordinis, quæ ab Vrbano Papa IV regulam Franciscana mitiorem acceperunt, & *Capucinæ*.

XIX. Mistas ex iisdem antiquis regulas nonnullæ religiones, aliæ nouas adhibent. *Carthusiani* in eremo *Carthusiæ* diœcesis Gratianopolitanæ anno 1086 a B. Brunone Coloniensi eorum parente regulam ex SS. Augustini & Benedicti institutis decerptam seruant, quam probauit primum anno 1090 Vrbanus II (*c*) tum Alexander III eam priuilegiis auxit (*d*), & Honorius III (*e*), Gregorius IX (*f*), Vrbanus V (*g*), Bonifacius IX (*h*), Martinus V (*i*). Priuilegia Mendicantium communicauit Gregorius XV (*l*). Vni eam Abbati, scilicet Priori Maioris Domus Carthusiæ & generali Priorum Capitulo subiecerunt in perpetuum Innocentius VIII (*m*), & Iulius

magnum vulgo appellant. Eam moderatus est Leo X in *const. dum intra* 22, & Pius IV in *const. in principis* 94. At alias eidem Ordini gratias largitus est S. Pius V in *const. dum ad vberes* 11.

(a) Reformationem eorum semel, iterumque statuit, edixitque S. Pius V in *const. ad extirpandos* 61, & *const. illa 66 to.* 2 Bull. Reformatos istos *Minores de obseruantia* cum Capuccinis Tridentina Synodus excepit nominatim ab indulto possidendi immobilia in *cap. concedit* 4 *sess.* 25 *de regularib.*

(b) Clem. VII in *const. religionis rebus* 21 *to.* 1 Bull. *Minores* Conuentualium *eremitas*, seu de vita eremitica, quos *Capuccinos* dicimus, in peculiarem Congregationem redegit, iisque habitum cum caputio quadrato & barbam deferre, indulsit speciatim, simul & priuilegia Camaldulensium. Cum vero ipsi Fratres minores sint, Vicarium sibi generalem eligunt, qui a Magistro Generali Ord. Min. Conuent. confirmatur, ex Pauli III *const. exponi* 11 *to.* 1 Bull.

(c) Vrban. II in *const. cum vniuersis* 1 *to.* 2 Bull.

(d) Alex. III in *const. cum vos* 7.

(e) Honor. III in *const. cum dilecti* 3.

(f) Greg. IX *in const. quoties* 3. (g) Vrbanus V in *const. sincera* 2.

(h) Bonif. IX in *const. sacrosancta* 3. (i) Martin. V in *const. fons* 4.

(l) Greg. XV in *const. ad vberes* 42 *to.* 4.

(m) Innoc. VIII in *const. alto* 2 *to.* 1.

Iulius II (*a*). *Brigidanis* ſub titulo S. Saluatoris & viris & fœminis S. Brigida circa annum 1363 in Suecia regulam, quæ conſonat cum Baſiliana & Auguſtiniana, tradidit, confirmatam ab Vrbano V anno 1370.

XX. Nouam regulam *euangelicis conſiliis & canonicis Patrum ſanctionibus conformem* in paucos articulos diſtinctam S. Ignatius de Loyola cum nouem ſociis lectiſſimis conſcripſit pro clericis regularibus Societatis Ieſu, videlicet de voto caſtitatis, de præpoſiti munere & auctoritate, de obedientia erga Romanum Pontificem, de miſſionibus non procurandis nec vitandis, de paupertatis voto priuatim & communiter exceptis collegiis, de officio diuino priuatim recitando, de diuturna probatione tyronum. Eam Paulus III probauit anno 1540 (*b*), indulgens iiſdem ſociis facultatem condendi particulares conſtitutiones, non obſtantibus concilii generalis & Gregorii X, aliiſque apoſtolicis conſtitutionibus. Mox Iulius III anno 1550 (*c*). Tridentina ſynodus anno 1563 ſub Pio IV de reformatione regularium plura conſtituens, *per hæc tamen*, ait, *non intendit aliquid innouare aut probibere, quin religio clericorum* Societatis Ieſu *iuxta pium eorum inſtitutum a S. Sede apoſtolica approbatum Domino & eius eccleſiæ inſeruire poſſint* (*d*). S. Pius V eam inter ordines mendicantium eſſe, ipſorumque priuilegiis frui declarauit anno 1571 (*e*). Gregorius XIII anno 1584 conſtitutiones eiuſdem Societatis de nouitiis biennio probandis, iiſque ad tria vota publica ſed ſimplicia dein admittendis, de coadiutoribus & ſcholaribus cooptandis, de quatuor vota ſolemniter profeſſuris & hæreditatum

(a) Iul. II in *conſt. dum ad fructus* 17 *eod. to.* 1. Ordinem Carthuſianum ex eo maxime collaudat Bened. XIV, quod plures ſanctos nedum patefecit, ſed & ipſe fecit: in his B. Nicolaum Albergatum Card. Epiſcopum Bononienſ. ord. Carthuſ. quem vulgo appellarunt *Cardinalem Pacis*, Bened. XIV in *conſt. quoniam* 108 §. 13 de cultu B. Nicol. Albergati *to.* 1 Bull. ſui.

(b) Paul. III in *conſt. regimini* 25 *to.* 1 Bullarii.

(c) Iul. III in *conſt. expoſcit* 9 *eodem to.* 1 Bull.

(d) Trid. in *cap. nulla quoque* 16 *ſeſſ.* 25 *de regular. & monial.*

(e) S. Pius V in *conſt. dum indeſeſſæ* 131 *to.* 2 Bull.

tatum incapacibus, de apostatis sine licentia discedentibus, de communi vita post nouitiatum, de paupertate seruanda quamuis dominium bonorum non professi retineant, de fruitione priuilegiorum æqua inter omnes post biennium probationis confirmauit, multis circa ea dubiis explicitis & amotis (*a*). Cumque multa contra eiusmodi institutum obiecta essent libellis ad Xystum V delatis, rebus maturo Cardinalium consilio discussis, Gregorius XIV & regulam & constitutiones & priuilegia Societatis confirmauit anno 1591 (*b*). Tum alias eidem gratias alii Pontifices indulserunt.

XXI. Altera inter regulares differentia segregat a mendicantibus non mendicantes. Prisca monachorum institutio vniuersos adegit victum sibi quærere labore manuum suarum, ne otium in cœnobiis vitia gigneret, nec desidiosos alendi onus ferret respublica, iandudum officio prædicationis, ministerioque Sacramentorum expertes. Verum Constantini M. lex (*c*) nedum cunctis ecclesiis, sed etiam collegiis monachorum largita cum esset capacitatem adipiscendi hæreditates, legata, fideicommissa: latifundiis, opimoque censu religiosas domus eatenus ditauit liberalitas piorum disponentium, vt cura quærendi victum labore manuali cunctis ferme regularibus sensim ademta, assiduam eorum operam verterit ad litterarum studia, prædicationem, ceteras animarum vtilitates multimodas. Ineunte seculo XIII beatos pauperes spiritu æmulatus diuus Franciscus Assisiensis, extremamque mendici-

(a) Greg. XIII in *const. ascendente Domino* 89 *to.* 2.

(b) Greg. XIV in *const. ecclesiæ catholicæ* 10 *eod. to.* 2.

(c) L. 1 C. *de sacros. eccles.* Cumque Valentinianus II in *l.* 27 *C.Th. de episc. & clericis* fraudulentas circumcellionum cupiditates cohibendi studio sanxisset, ne viduæ vel diaconissæ quidquam religionis intuitu testarentur: S. Hieronymus *ep.* 2 ad Nepotianum: *pudet dicere*, scripsit, *sacerdotes idolorum, mimi & aurigæ & scorta hæreditates capiunt; solis clericis ac monachis hac lege prohibetur, & prohibetur non a persecutoribus, sed a Principibus Christianis . . . nec de lege conqueror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem*. Dein Valentinianus ipse Tatiano præfecto rescribens eam prorsus deletam voluit, vt patet ex *l.* 28 C. *Th. eod. tit.*

dicitatem professus, regulam recentiorem Fratribus suis indixit, vt ii bonis omnibus, reditibusque in communi etiam destituti vitam eleemosynis tantum sustentarent. Eandem regulam Franciscanorum mendicantium mox amplexi sunt *Dominicani*, *Augustiniani*, & *Carmelitæ*. Deinde alii, nimirum *Serui B. Mariæ*, *Minimi* B. Francisci de Paula, *Iesuitæ*, & *Hieronymitæ*.

XXII. Quo tempore duos primo dictos mendicantium ordines iam clarificabant sanctitate, doctrinaque insignes diui Thomas de Aquino & Bonauentura, ambo vniuersitatis Parisiensis magistri, contra insurrexit primus omnium Willelmus de S. Amore theologus Parisiensis (*a*), qui inter alios errores asserere non dubitauit improbam prorsus & euangelicæ perfectioni aduersantem esse in regularibus mendicitatem; quos veluti pseudo prophetas & nuntios antichristi diffamabat, quod Christus loculos habuisset; iisque corpore validis alimenta necessaria nonnisi labore, vel communibus, firmisque monasterii prouentibus accipienda, nefas esse ostiatim mendicare. Eum Alexander IV damnauit quum proscriptione libelli *de periculis nouissimorum temporum* (*b*), tum promulgatione (*c*) probatæ ab ecclesia sententiæ, quod status mendicitatis propter Christum sit salutis & perfectionis; quodque religiosi pauperes, qui omnia propter Christum reliquerunt, mendicando possint quærere victum suum sine labore manuum, etiamsi validi corpore sint, maxime qui student verbo Dei, legendo, disputando & prædicando: adiecitque plures vtriusque ordinis alumnos gratia miraculorum a Deo auctos & catalogo Sanctorum rite adscriptos obtrectantem seditiosumque scriptorem aperti mendacii redarguere.

(a) Willelmus de S. Amore in concione *de publicano & pharisæo*, in libro *de periculis nouissimorum temporum*, & in quæstione *de valido mendicante*.

(b) Alex. IV 3 nonas Octobris 1256 in *const. Romanus 7 to.*1 Bull.

(c) Anagniæ die 23 Octobris 1256, de qua N. Alexander in *sec. 13 hist. eccles. cap.* 3 *art.* 7. Idipsum Nicolaus III condocuit in *cap. exiit qui seminat* 3 *de verb. signif. in* 6 §. *porro, & seqq.*

XXIII. Mendicantium duplex olim genus: alterum *ex regula*, alterum *ex constitutionibus*. Qui B. Francisci Assisiensis regulam profitentur, prohibentem nequid prædiorum, censusue in communi, neuo quidquam omnino proprium haberent: ii *ex regula* quidem mendicantes sunt. Ceteri vero *ex constitutionibus*. Nam S. Dominicus ordinem suum probantibus Innocentio III, & Honorio III (*a*) regulæ S. Augustini primum subiecit, communes possessiones indulgenti; mox anno 1220 in primis comitiis generalibus Bononiæ asseclas suos possessionibus omnino abdicatos maluit. Reliquos mendicantium profecto non regula, quam vouent S. Augustini, sed constitutiones manifestius ad paupertatem communem obstrinxere vsque ad Tridentini concilii promulgationem.

XXIV. Deinde comperto quotidianas eleemosynas tot tantisque religiosorum copiis non sufficere: alimentaria necessitas postulauit vt synodus Tridentina tandem cunctis regularium ordinibus vtriusque sexus etiam mendicantium bona immobilia, censusque in communi possidere tandem fineret; præterquam Fratribus Capuccinis, & minoribus de Obseruantia in prisco mendicitatis statu relictis (*b*): simul cautum, vt personarum numerus cuiusque monasterii facultates non exsuperet. Eo ex tempore Minorum conuentualium religiosæ domus Franciscana inopia solutæ, non secus quam ceteræ omnes aliorum ordinum nedum fundos obtinent in limine fundationis: sed hereditates etiam & fideicommissa ex cujusque professi personis, qui ante vota solemnia successiones consanguineis non renunciauerit, iure capiunt quum testamentis tum ab intestato delatas. Eaque bona soli monasteriorum & conuentuum officiales, nutu superiorum eligendi, amouendique administrant: quum nemini regularium sine officio quoduis prædium liceat sibi ad vsumfructum vel commendam annuen-

(a) Hon. III in const. *religiosam vitam*, 11 Cal. Ian. 1216, religiosum Ordinem, simul possessiones, decimas & parochiales ecclesias Dominicanis confirmauit.

(b) Trid. *in cap. concedit 3 sess. 25 de regular.*

nuentibus quoque superioribus habere (*a*). Verum ordinarii locorum, Regularesque nunc veri mendicantes nequeunt Fratribus conuentualibus S. Francisci prohibere, quin eleemosynas quærant in locis, vbi suos hi conuentus habent (*b*).

XXV. At Mendicantes nullius omnino rei immobilis quouis titulo capaces etiam in communi vix poterunt per idoneum deputatum seu procuratorem in vsus ipsorum necessarios conuertere pretium alicujus prædii, quod iis sit nonnisi sub hac sola conditione vtiliter legatum (*c*). S. Congregatio cismontanæ familiæ Fratrum minorum de obseruantia negotiis præposita, secundum S. Bonauenturæ sententiam censuit die 4 Iunii 1628, licere iisdem Fratribus annua legata cum onere missarum, officiorumque, siue gratis relicta sibi recipere tuta conscientia, quatenus hæres voluntate libera maluerit ea dare in elemosynam, iisque missarum, officiorumque celebrationem committere. Cum vero tribunal Fabricæ S. Petri contenderet ad eam eiusmodi legata spectare vti caduca ob Fratrum eorundem incapacitatem: eadem S. Congregatio Vrbano VIII probante simul & iubente decreuit die 14 Februarii 1663, *proprietatem*, sortemque talium legatorum supremo tantum Papæ arbitrio esse in alios vsus pios applicandam, irritamque fore quamlibet de ea transactionem, reductionem, extinctionemque a ministris etiam Fabricæ & quibuslibet aliis absque speciali Sedis apostolicæ auctoritate gestam. Postquam dies solutionis cesserit, lapso inde biennio tribunal Fabricæ posse a morosis vel inuitis debitoribus annuos legatorum fructus duntaxat exigere, sine vllo sortis detrimento, donec & nisi aliter de hac, iisque Pontifex disposuerit. Fratribus autem minoribus interea nefas esse ab inuitis debitoribus aut sortem aut fructus annuos postulare in iudicio, vel extra iudicium petere ab inuitis debitoribus: sed ipsis tan-

(a) Trid. in *cap. nemini 2 eadem sess. 25 de regul.*
(b) Vrban. VIII in *const. cum sicut 279 §. 2 to. 5* Bull.
(c) Nicol. III in *cap. exiit 3 de verb. sign. in 6 §. ad hæc*.

tum licere annuas fructuum præstationes in eleemosynam a sponte dantibus accipere. Quemadmodum nec apochas nisi de quantitatibus reapse acceptis conscribere, diemque inibi ipsum, quo solutio spontanea facta sit, obsignare sine fraude ac simulatione; nec vllo vnquam pacto pontificias de iisdem fructibus aut forte dispositiones impedire, sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda (*a*).

XXVI.

(a) Verba decreti S. Congregationis ita se habent. *I. Quod huiusmodi legata per debitores vel heredes non extinguantur vel reducantur per compositionem cum Ministris Fabricæ faciendam vel alio quouis modo, sed illorum capitale siue sors principalis vel proprietas absque aliqua diminutione conseruetur semper & perpetuo ad effectum, vt in vsus Romano Pontifici pro tempore existenti bene visos possint aplicari: ita tamen vt quandiu applicationem specialem auctoritate apostoica fieri non contigerit, heredes vel debitores possint libere si velint dictis Fratribus dare dicta annua legata per eosdem Fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda. Et quod quæuis extinctio, reductio seu diminutio capitalis seu proprietatis aliter absque speciali Romani Pontificis permissione facta, eo ipso nulla sit, nec debitoribus aut aliis quibuscunque suffragetur. 2. Quodque commissarii, aliique ministri ven. Fabricæ super huiusmodi capitale seu proprietate supradicta se de cætero non intromittant, nec dictos heredes seu debitores aliquo modo molestent, nisi ad effectum reinuestiendi in casu reinuestimenti, seu prouidendi, vt conseruetur vt supra, aut alias in executionem applicationis auctoritate apostolica factæ vel faciendæ. 3. Quod nolentibus dictis heredibus vel debitoribus dare supradictis Fratribus dictas eleemosynas seu annuas præstationes siue legata vt supra soluere, vel illas seu illa non soluentibus: tunc & eo casu lapsis duobus annis a die obitus testatorum, si fuerit maturatum legatum, vel a die maturatæ illius solutionis eadem Fabrica & illius commissarii & ministri totum, quod solutum non fuerit pro præterito, pro rata tamen, in qua fuerit vt supra elapsum biennium vel vltra, possint & valeant annuas præstationes huiusmodi exigere, exigique facere ad sui beneficium iuxta suas facultates & priuilegia: saluo semper capitali seu proprietate vt supra ad effectum. 4. Quod heredes vel debitores (dummodo de eis per Romanum Pontificem pro tempore existentem aliter non fuerit dispositum, nec prædicta legata in alios vsus eius auctoritate applicata fuerint vel applicari contigerit) possint, si velint, etiam quandocunque futuris temporibus & sic deinceps in perpetuum dare dictis Fratribus dicta annua legata in eleemosynam vt supra, nec Fabrica eosdem heredes vel debitores molestare possit & valeat toties, quoties casus contigerit, nisi pro præterito, & tunc in illis terminis tantum, post quorum maturationem fuerit elapsum biennium vel vltra vt supra; salua semper erectione beneficiorum & applicatione legatorum seu quorumcunque bonorum & redituum ac iurium eisdem beneficiis seu aliis vsibus piis auctoritate apostolica facta vel in posterum quandocunque & quemodocunque facienda, & executione lite-*

XXVI. Tertium, quod proposui, discrimen oritur ex *votis*, iisque sollemnibus (*a*). Tria præcipua *paupertatis*, *castitatis*, & *obedientiæ* vota cunctis regularibus adeo sunt communia, vt sine illis nequeat status regularis consistere (*b*). *Quia*

literarum apostolicarum desuper expeditarum seu expediendarum ; itaut præfata ad illas nequaquam se extendant, sed illæ semper firmæ & illæsæ remaneant, ac suos plenarios & integros effectus sortiri debeant, itaquod neque Fabrica, neque heredes vel debitores præfati vllo modo illis impedire, retractare vel conuertere valeant, & saluis semper Sedis apostolicæ auctoritate, ac facultatibus competentibus S. Congregationi ven. Fabricæ. 5 Prohibuit tamen eadem S. Congregatio Fratribus supradictis sub pæna excommunicationis ipso facto incurrenda, ne audeant seu præsumant, nec quilibet eorum audeat seu præsumat per se nec per alios sindicos, ministros seu procuratores tam seculares, quam regulares dictas annuas præstationes seu legata nec iudicialiter tam coram quocumque Iudice ecclesiastico quam seculari ordinario vel delegato nec alias, nisi iuxta formam dicti decreti Congregationis Fratrum Minorum de Obseruantia S. Francisci Cismontanæ Familiæ a Sanctissimo Domino Vrbano VIII deputatæ, ab heredibus seu quibusuis aliis eorum debitoribus petere, minusque di iis heredibus seu debitoribus facere aliquas receputas pro dictis annuis præstationibus, nisi pro rata & pecuniis seu eleemosynis supradictis cum effectu ac vere & realiter eisdem Fratribus data vel soluta, seu datis vel solutis, nec sub alia data, nisi sub ea, qua vere fuerit iisdem Fratribus aut aliis pro eis facta realis satisfactio; & insuper, ne prouisos apostolicos pro tempore de beneficiis, quibus legata supradicta fuerint applicata, vel eorum procuratores & ministros super exactione dictorum legatorum directe vel indirecte impedire vel molestare quouis quæsito colore vel prætextu audeant, vel præsumant. Huius decreti exemplum authenticum ex registro S. Congr. R. Fabricæ S. Petri de vrbe *fol.* 118 desumptum est, regiumque *Recipiatur* super eo expeditum in Regali Camera S. Claræ die 5 Martii 1705.

(a) *Votum* dicimus cum diuo Thoma deliberatam promissionem Deo factam de meliori bono, ad quod homines iura diuina & naturalia non obstringunt. *Cum votum voueris Deo, non tardabis reddere; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*, ait Dominus Deuteronomii *cap.* 23 *vers.* 21: nisi irritetur per dispensationem vel status mutationem vel conditionem non impletam vel dissensum eius, cui alterius votum damna inferret. Diuino iure par omnibus votis obligatio. Ius humanum vota *sollemnia* distinguit a *simplicibus*, vti monuit Biturricensem episcopum Bonifacius VIII in *cap. vn. de voto in 6*, simul docens solemne votum contrahi aut susceptione sacri ordinis, aut professione regulari non modo expressa, verum etiam tacita: quod nonnisi apostolica dispensatione dissolui potest. At simplicia vota episcopi etiam quum permutando tum dispensando relaxant, exceptis *quinque* præcipuis summo Pontifici reseruatis, videlicet *perpetuæ castitatis*, *religionem* adprobatam *ingrediendi*, & *peregrinandi* ad terram sanctam, vel ad Apostolorum limina, aut ad S. Iacobum Compostellanum, *Extrauag.* 2 *de pænit. & remiss.*

(b) *Cap. cum ad monasterium 6 de stat. monach.* Trid. *cap.* 1 *sess.* 25 *de regularib.*

Quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulae monasticae, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere, inquit Innocentius III (*a*): scilicet vt solutus votis statum adhuc regularem retineat professus religiosus. At vtrumque nexum & professionis & votorum sollemnium simul dissoluere proculdubio valet suprema Pontificis maximi auctoritas: propterea quod votorum sollemnitatem statuit sola ecclesiae constitutio humana (*b*). Hinc canonica episcopi electio monachum a iugo regulae eximit (*c*): quum nemo valeat episcopatus munia obire, & sui simul ordinis regulam tenere (*d*). Nonnullique Principum feruntur non sine scriptorum dissensione, ex apostolicae Sedis indulto fecisse transitum e regulari statu ad coniugalem. Ramirus II Alphonsi IV Aragonii regis frater e monasterio Tomeriensi ordinis Benedictinorum adprobante Innocentio II eductus, vt solium Aragoniae ascenderet, filiam ex accepta coniuge progenuit (*e*). Casimiro Cluniacensi monacho Poloni ab Sede apostolica dispensationem a regulari professione, facultatemque ducendae vxoris, antequam ad regium solium efferrent, impetrarunt (*f*). Constantiam Rogerii Siciliae regis natam emissis primum in coenobio Panormitano S. Mariae votis, exinde

(a) Ad Abbatem & Conuentum Sublacensem in *cit. cap. cum ad monasterium*. S. Pius V in *const. lubricum 76. to.* 2 Bullarii itidem cautum voluit, vt statum religiosum amplectentes debeant in solemni professione tria vota substantialia emittere, & perpetuum Altissimo famulatum ferre sub vna ex probatis Regulis, quam semel elegerint.

(b) Vti rescripsit ad Bituricensem episcopum Bonifacius VIII in *cap. vn. de voto in 6, gl. in cap. ad monasterium 6 de stat. monachor.*

(c) *Can. statutum* 1 C. 8. *qu.* 1.

(d) Inquit diuus Gregorius M. in *can. nemo potest* 2 C. *XVI qu.* 1. Quia etiamsi episcopi regulares ad claustra redeant suo dimisso episcopatu, officia & dignitates claustrales obtinere adhuc prohibentur ex Pauli IV *const. in sacra* 21 *to.* 1 Bullarii.

(e) Scribunt Hieronymus Zurita, Odericus Vitalis, Guillelmus Neubrigensis, & Robertus de Monte, a quibus dissentit N. Alexander in *hist. sec. XII cap. XI art.* 4.

(f) Ex Martino Cromero *lib. 4 de reb. Polonor.* refert Altaserra *de iurisdict. eccles. lib.* 10 *cap.* 15.

inde illis a Cœlestino III absolutam nupsisse Henrico V Imperatori sunt, qui ex lapideis monimentis affirmant (*a*). Alexandri III dispensatione fertur etiam Nicolaus Iustinianus a claustro monachorum ad secularia vota rediisse, vt nobilem inter Venetos stirpem, quæ parum abfuit quin defecisset, propagaret; qui sex maribus, tribusque fœmellis progenitis ad monasterium remigrauit, concordi vxoris animo, quæ virum æmulata vitæ reliquum in regulari statu peregit sanctissime. Equitibus religiosorum ordinum Alcantaræ & Calatrauæ, simul Commendatariis Christi in regno Lusitaniæ indultum à Sede apostolica, vt vxores ducerent, castitatem simplicem, sed non coniugalem vouentes, testantur Molina & Rodericus (*b*).

XXVII. *Paupertatis* votum non communitates, domosque religiosas, si duæ iam dictæ Mendicantium familiæ superstites excipiantur: sed singulas regularium personas adeo abdicat rerum omnium proprietate ac dominio, vt quicquid post professionem lucratur monachus, monialisue aut labore aut legitima successione (*c*) aut legato, aliaue qualibet causa; id non sibi sed monasterio suo perinde acquirat, ac seruus domino (*e*); nullusque suum quidquam habeat, sed omnia cunctis vnius eiusdem monasterii sint communia (*d*). Quinimmo ne abbatis quidem concessione potest quilibet proprietatem sibi habere (*f*), nec etiam bona stabilia, nisi officialis erit monasterii sui, administrare (*g*). Vsum tantummodo eorum, quæ sunt vitæ ac studiis cuiusque necessaria, & supellectilem statui paupertatis conuenientem, superioris per-

(a) Iis tamen Cardinalis Baronius fidem prorsus denegat ex silentio historicorum illius æui.

(b) Roderic. *to.* 1 *quæst. regular. qu.* 25 *art.* 3.

(c) *L. Deo nobis* 58 §. 1 *C. de episc. & cler. Nov.* 123, *can. siqua mulier* 9, *& can. non liceat* 10 C. 19 *qu.* 3.

(d) Innoc. III in *cit. cap. cum ad monasterium 6 de stat. monach.*

(e) Vti mos fuit primitiuæ multitudinis credentium in ecclesia Ierosolymitana, traditus in Apostolorum Actis *cap.* 2, *&* 4.

(f) *Cit. cap. cum ad monasterium.* (g) Ex ante dictis *num.* 15.

permiſſu habent ſinguli, ea ſtatim ac ſuperior iuſſerit, reli-ċturi (*a*). Siquid vero ſibi proprium aliquis inuito vel inſcio ſuperiore detineat: fraċti voti reus vtriuſque ſuffragii iure ad biennium priuabitur, vel depoſitionem ab officio, aut eieċtionem de monaſterio, aliaſque pœnas regula ſancitas pro modo præuaricationis feret; morienſque niſi res omnes numerato dimiſerit, ſepellıetur extra cœmeterium (*b*). Nihil itaque ſuum habentes regularium perſonæ quum dare aliis nihil valeant: improba & inanis erit quæuis ipſorum diſpoſitio tam inter viuos, quam cauſa mortis (*c*), niſi communi collegialium conſenſu & accedente Sedis apoſtolicæ auċtoritate fiat ob euidentem monaſterii neceſſitatem, vel vtilitatem (*d*). Ad epiſcopatum promoti cunċta ante conſecrationem quomodolibet quæſita, delataque ad monaſterium, quærenda dehinc pertinent ad eccleſiam (*e*). Res quidem remigrantis ad ſecularem vitam illi, a quo receſſerit, monaſterio adiudicat Iuſtinianus (*f*): niſi irrita ob vim, aliamue cauſam fuerit profeſſio (*g*). De vno ad aliud monaſterium quoque ſponte ſua tranſiens non defert ſecum, quæ ad primum antea detulerit: in tranſitu coaċto & neceſſario vix vſusfruċtus poſteriori monaſterio ad vitam ipſius tranſeuntis conceditur (*h*). Quod vero ad iura ſanguinis naturalia, quæ nequit humana ſtatus religioſi lex dirimere, in his eſt iuſpatronatus gentilitium & familiare a perſonis ad monaſterium non tranſiliens (*i*).: ea monachi annuente ſolum ſuperiore probe exercent.

XXVIII.

(a) Trid. in *cap. nemini 2 ſeſſ. 25 de regular.*
(b) *Cap. ſuper 4 de ſtatu monach.* & Trid. in dicto *cap. 2 ſeſſ. 25 de regul.*
(c) *Can. quia 7 C. XIX qu. 3. Auth. ingreſſi C. de epiſc. & cler.*
(d) Extrauag. *ambitioſæ de reb. eccl. alien.* Clement. 1 *eod. tit. & cap. vn. §. confirmatos de religioſ. domib. in 6.*
(e) *Can. ſtatutum 1 C. XVIII qu. 1.* Fagnan. in *cap. quæ in eccleſiis num. 80 de conſt.* (f) *Cit. l. Deo nobis §. 2 C. de epiſ. & cler.*
(g) *Cap. cum ſimus 14 de regularibus.*
(h) Roderic. *quæſt. Regular. to. 2 qu. 79.*
(i) Ex iis, quæ diſſerui in *tract. de iurepatronatus cap. II n. 23.*

XXVIII. Voto *castitatis* tanta vis est, vt ipso iure dirimat matrimonium, quod professus vel professa post illud iniuerit. Si priscos ecclesiæ mores inquiramus, patefiet non interruptum fuisse Patribus studium tuendi sacram huiusce voti fidem inuiolabilem. Apostolico, totoque martyrum æuo ecclesiasticas & virgines & viduas extitisse, quæ castitatem profitebantur, dum ecclesiæ ministerio manciparentur, regularibus earum claustris nondum extructis, exploratata res est (*a*). Timotheum monuit Apostolus (*b*) ne viduas adolescentiores ministerio ecclesiæ dedicaret: *cum enim* (ait) *luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt . . . . iam enim quædam conuersæ sunt retro satanam*. Quæ itaque semel Deo se deuouisset, mox eam fracta fide ad seculares nuptias demigratam proculdubio damnauit Apostolus (*c*). S. Cyprianus sacram virginem, quæ infida Christo fuerit, vti adulteram censuris pœnisque grauioribus corripiendam censuit (*d*). Sacrilegas eiusmodi nuptias in viris pariter castitatem professis execrati semper sunt canones (*e*). Qui dixerint castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, eos anathemate contundit synodus Tridentina (*f*).

XXIX. Illicita solum, non irrita fuisse olim coniugia monachorum & monialium contendit cum suo protestantium agmine Binghamus (*g*) quum ex vetusto pœnæ irritantis silen-

(a) Eas Christi sponsas appellat S.Cyprianus *ep.*4, alias 62 ad Pomponium, *can. nec aliqua* 4, *& seq. C. XXVII qu. I.* Sozomenus *lib.* 8 *hist. cap.* 23, virgines ecclesiasticas, Socrates *lib.* 1 *cap.* 17 virgines in matricula ecclesiarum descriptas. (b) *I ad Timoth. cap.* 5 *vers.* 12, *&* 15.

(c) Eamque damnationem anathemate innouarunt Patres Carthaginenses in *can. sicut bonum I C.* 27 *qu.* 1, & S. Hieronymus *in can. si nupserit* 3 *dist.* 27. (d) S. Cyprian. *in cit. can.* 4, *&* 5 *eadem C. & qu.*

(e) Synodi Ancyrana, Eliberitana, Carthagin. Aurelian. Toletan. ceteræ apud Gratianum *eadem C. XXVII qu.* 1 per totam. S. Augustinus, *nubendi licentia* (inquit) *quibusdam tribuitur : illis videlicet, qui virginalem vel vidualem castimoniam nequaquam professi sunt ; quibusdam autem non tribuitur, illis videlicet, qui virgines vel continentes esse decreuerunt*.

(f) Trid. *can.* 9 *de Sacram. matr. sess.* 24.

(g) Bingham. *tom.* 3 *lib.* 7 *cap.* 4 §. 2, *& seqq.*

tio, tum ex eo, quod synodus Chalcedonensis, tametsi *non licere* virgini Deo sacræ, monachoue nuptias contrahere, indicta excommunicatione sanxit: tamen episcopo loci auctoritatem concesserit largiendi *confitentibus misericordiam*, *humanitatemque* (*a*). At quoniam nuptias illas ipsamet œcumenica synodus (*b*) perpetua separatione, pœnitentiaque acerbiore ita dissoluendas iussit, vt *nunquam amplius coniugali vinculo religari possent*: palam est (pace tanti viri) eas generali ecclesiæ lege quinto saltem abhinc seculo fuisse inualidas. Id vnum verosimilius crediderim in prisco more positum, antequam disciplina regularium robur, protectionemque ab apostolica Sede acciperet, nonnullos episcoporum vsos aliquando fuisse potestate soluendi vota religiosa, tunc episcopali solum auctoritate ac nexu colligata. Iique sequebantur sententiam diui Augustini (*c*) coniugia vouentium castitatem minime dissoluentis: contradicente in primis B. Hieronymo (*d*), qui apostolica damnatione vituperabat nubentes post votum virgines, tanquam adulteras & incestas. Nisi dissentientes Patres in concordiam cum Gratiano (*e*) redigere velimus, distinguendo votum professione religionis vel sacra ordinatione emissum a voto simplici, vt locus in hoc sententiæ Augustini, in illo autem detur Hieronymi.

XXX. Ratum quoque matrimonium, ante quam consummetur, subsequens professio religiosa dissoluit inuito etiam coniuge, cui licebit ad secundas nuptias transire (*f*). Post consummationem mutuo vterque consensu ad religionem migrare possunt; vnus vel altera non item, si coniux suspectæ continentiæ in seculo remanserit: tunc enim de mona-
ste-

(a) Chalcedonensis *can.* 16, in *can. virginem* 12 C. 27 *qu.* 1.
(b) *Can. hi ergo* 13 *eadem* C. & *qu.*
(c) *Can. quidam* 2 *dist.* 27, & *can. nuptiarum* 41 C. 27 *qu.* 1.
(d) Hieron. *in can. si nupserit* 5, & *can. virgines* 9 & *vlt. dist.* 27.
(e) Gratianus *post can.* 8 *eiusdem dist.* 27.
(f) Alex. III ad Salernit. archiep. in *cap. verum* 2 *de conuers. coniugator*.

ſterio reuocabitur ad ſocietatem coniugalem (*a*).

XXXI. Obedientiam non modo baptizati omnes communibus eccleſiæ præceptis, verum etiam ſubditi prælato quiſque ſuo debent iure diuino. *Obedite præpoſitis veſtris & ſubiacete eis; ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*, inquit Apoſtolus (*b*). Hanc vero ſpondentes ſpeciatim ſinguli regularium obſtringuntur voto facere cuncta ſuperiorum iuſſa tam externos mores, quam interiorem animæ directionem ſpectantia: quotieſcunque iuri diuino, legibus, aut regulæ ſtatutis ea non aduerſantur. Beguardos & Beguinas in Alemania delirantes eos, qui ſunt in gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, non eſſe humanæ ſubiectos obedientiæ, nec ad aliqua eccleſiæ præcepta obligari; detortis in falſum illis Apoſtoli verbis, (*c*) *vbi ſpiritus Domini, ibi libertas;* profligauit in concilio Vienneſi Clemens V (*d*). Apoſtolus porro de libertate a iugo legis Moſaicæ, peccatorumque ſeruitute loquutus inibi eſt, ſicut & alibi (*e*). *Nunc autem ſoluti ſumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita vt ſeruiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.* Pariter ſa. me. Innocentius XI execratus eſt non abſimile Michaelis Molinoſi deliramentum (*f*) ſic conceptum ſtultiſſime. *Præpoſitis obediendum eſt in exteriore; & latitudo voti obedientiæ religioſorum tantummodo ad exterius pertingit: in interiore vero res aliter ſe habet, quo ſolus Deus & director intrant.*

XXXII. Cum itaque religioſum obedientiæ votum profitentes renuncient voluntati ſuæ & voluntariam ſubeant ſeruitutem religionis, vt libertate ſpiritus æternæ ſaluti ſolummodo vacent: nec velle nec nolle in humanis actibus fori exterioris habere dicuntur, & nihil probe aut valide, niſi ex

(a) *Cap.* 1, 3, & 4 *eodem tit.*
(b) *Ep.* ad Ebræos *cap.* 13 *verſ.* 17. (c) *Ep.* 2 ad Corinth. *cap.* 3.
(d) Clementin. *ad noſtrum* 3 *de hæreticis.*
(e) *Ep.* ad Romanos *cap.* 7 *verſ.* 5, & 6.
(f) Inter propoſitiones ab Innoc. XI damnatas *num.* 65.

ex placito, nutuque superiorum agunt in iudicio; quia mundo mortui putantur instar seruorum.

XXXIII. Tribus hucusque expositis votis communibus *Iesuitarum* Societas addit quartum propagandæ fidei apud infideles, animarumque salutis procurandæ; eamque ob rem ii specialem Romano Pontifici obedientiam spondent migrandi ad Indos, aliasue regiones vel remotissimas etiam Turcarum vel hæreticorum & quarumuis gentium, statim ac iusserit Pontifex aut Præpositus generalis (*a*). Aliud præterea votum habet de non acceptandis extra religionem dignitatibus, nisi præuia Romani tantum Pontificis dispensatione (*b*).

XXXIV. Clerici regulares *Teatini* ab episcopo Teatino Io. Petro Caraffa, qui solium pontificium adeptus Pauli IV nomen sumsit, & a S. Caietano Tienæo instituti anno 1524, strictiorem paupertatem vouent, quatenus nec possessionum fructibus, nec mendicando eleemosynas, sed spontaneis tantum oblationibus vitam alere suam; diuinaque prouidentia confidentes solum Deum & iustitiam eius quærere debeant.

XXXV. Hospitalitatis cura, ferendique opem peregrinis, infirmis,

(a) Eiusmodi institutum S. Ignatii probarunt Paulus III const. *regimini*, 5 cal. Octobris 1540, Iulius III const. *exposcit* 12 cal. Augusti 1550, Synodus Trid. in *cap. nulla 16 sess. 25 de regularibus*, Gregorius XIII const. *ascendente Domino* 8 cal. Iunii 1584, Gregorius XIV const *ecclesiæ catholicæ*, 4 cal. Iunii 1591, & Paulus V *const.*84. Innocentius X in *const. prospero, felicique statui*, 1 Ian. 1646 statuit Congregationem generalem in Societate Iesu singulis novenniis celebrari omnino debere cum nouis assistentibus: cetera officia triennium non excessura, & neminem dimisso officio ad aliud posse nisi post annum cum dimidio assumi. Alexander VII instante congregatione generali an. 1661 litteras Innocentii X quoad triennalem officiorum durationem, cessationemque ab officiis exacto triennio abrogauit, const. *debitum pastoralis officii*, 1 Ian. 1663. Iteratas dein postulationes Societatis pro abroganda necessitate conuocandi nouennalem Congregationem generalem, nouosque in ea assistentes deputandi Benedictus XIV maturo examine expendens, & incommoda frequentium eiusmodi congregationum, antedictas Innocentii X litteras quod etiam ad nouennales congregationes reuocauit, easque ad normam statutorum S. Fundatoris reduxit, celebrandas cum nouis semper assistentibus, const. *deuotam* 24, data 17 *Decembris* 1746, *to.* 2 Bullarii sui. Videsis dicta paullo superius *num.* 13.

(b) Vrban. VIII in *const. vota* 173 *to.* 5 Bullarii Cherub.

infirmis, pauperibus, captiuis secernit *Hospitalarios* & *Eleemosynarios* diuersorum ordinum. In his primo fuere monachi & moniales Hospitalis S. Io. Hierosolymitani Eleemosynarii iuxta sepulcrum Christi Domini, Abbati S. Mariæ de Latina obedientes, qui infirmos, egenosque peregrinantium ad loca sancta fouebant: mox adscitis militibus ad ea contra Saracenos tuenda equestrem ipsimet ordinem condidere. *Trinitarii* deinde pro redimendis a potestate paganorum captiuis tertiam partem rerum vndecunque sibi obuenientium erogandi onus susceperunt. Mox *Congregatio S. M. de Mercede* ad idem redemtionis officium superaddita alumnos suos paganis obsides offert pro liberandis captiuis in fide periclitantibus. Eleemosynariæ, hospitalesque domus *S. Antonii* Viennensis in ordinem monasticum redactæ ab Honorio III anno 1215 ægros igne potissimum sacro tactos suscipiunt curandos. Fratres *Charitatis S. Io. de Deo* peculiari voto infirmos iuuant, eorumque corpora reficiunt (*a*). *Clericique regulares ministrantes infirmis* (*b*) in extremo præsertim agone moribundis animos erigunt contra nequissimum humani generis hostem.

XXXVI. *Clericos regulares* S. Maioli de Papia siue *Somaschos* educationi orphanorum, iisque ad pietatem, simul & litteras, artesque mechanicas informandis mancipatos voluit fundator annuentibus Paulo III, & IV (*c*). *Fratres*, siue *clerici vitæ communis* a Gerardo magno Canonico Vltraiectino & Aquisgranensi primum collecti, probante Gregorio XI anno 1376, percelebres olim in Belgio, & Germania scholas habuere, postea Iesuitis commendatas in catholicorum regionibus.

XXXVII.

(a) Supra laudati *num.* 8.

(b) A B. Camillo de Lellis instituti, adprobante Xysto V die 18 Martii 1585, Gregorio XIV die 21 Sept. 1591, & Clemente VIII cal.Ian.1600.

(c) Paul. III in *const. ex iniuncto* 21 *to.* 1 Bull. Pius V eos Regulæ Augustinianæ subiecit *const. iniunctum* 78. Mox multa ipsis priuilegia indulsere Greg. XIII *const.* 4, Xystus V *const. æquum to.* 2, & Clemens VIII *const. decet* 22 *to.* 3. Bull. Cher.

XXXVII. *Minimis fratribus* S. Franciscus de Paula cibos esuriales perpetuo indixit, præterquam grauiter ægrotantibus. Eamque austeritatem *Carthusiani* etiam, & *Camaldulenses* tenent, superaddito solitariæ vitæ instituto in semotis cellis ducendæ.

XXXVIII. *Equestres* præterea ordines permulti quum *militares*, tum *hospitalarii*, vt vel religionis causam vel regionum catholicarum fines contra barbarorum incursiones armis tuerentur vel hospitalitatem sacra potissimum loca visitantibus, infirmisque exhiberent: a Christianis Principibus summorum Pontificum consensione fundati sunt. *S. Georgii* equites imperiales Romæ primum a Constantino magno feruntur instituti anno 312 post debellatum cum Massentio tyranno: id quod negant recentiores. Ab eoque item Hierosolymis creatus ordo equitum *S. Sepulcri* ad illius custodiam anno 326, quem alii Carolo M., aliique Godefrido Bullionio, aut Balduino I fratri eius tribuunt. De Constantinianis eiusmodi ordinis equitibus aliquot hoc in regno creatis nuperrime dicam inferius.

XXXIX. *S. Lazari* Hierosolymitani equites hospitalarii primum curandis infirmis, præsertim leprosis solummodo addicti, in oriente diui Basilii regulam profitentes, sedem seculo IV in Pelopponeso adepti sunt, mox ad occidentis loca propagati. Ob ereptam barbaris Ptolemaidem anno 1104 Balduino Rege Constantinop. primariam inibi fixere domum totius Ordinis caput, iamtunc equestri dignitate adaucti. Eos in Italia vel suppressos ab Innocentio III, vel aggregatos Melitensibus cum redintegrasset Leo X ineunte seculo XVI, & S. Pius V Hierosolymitano S. Io. Ordini æquasset omnino (*a*), & paullo post in Sabaudia Gregorius XIII adnexuit equitibus *S. Mauritii* a Duce Emmanuele Filiberto ortum ducentibus: iam inde Sabaudiæ Dux Magistri Ordinis SS. Mauritii & Lazari personam induit. Hoc in regno Neapolitano vt religiosis S. Lazari fratribus liceret leprosos a sanis segre-

(a) S. Pius V *const.*43 §. 12, in Bullario M. *to.* 4.

gregare, eosque vel inuitos in hospitalibus suis clausos alere, rescripsit Rex Robertus die 29 Aprilis 1311. Tum Comes S. Seuerinæ D. Andræas Caraffa Prorex die 18 Decembris 1525 mandauit regni officialibus, vt ius redderent Vicario Alphonsi Azziæ eiusdem Ordinis Magistri, postulanti bona, hæreditatesque leprosorum ad eam religionem ex priuilegiis Sedis apostolicæ pertinentia. Dein Dux Alcalensium Prorex quum retulisset Philippo II litteras S. Pii V nonnulla eisdem equitibus contra iurisdictionem regiam largiri, in diemque immodicos extra regulam creari equites S. Lazari, qui sibi exemptionem a foro laico etiam coniugati arrogabant: Rex die 12 Iulii 1568 rescripsit eos non admittendos amplius fore, deletisque cunctis antea gestis insignia, vestemque Ordinis cuique interdixit (a). Itaque abhinc omnino eliminati.

XL. In regionibus quoque Palestinæ seculo XI equestris Ordo *SS. Cosmæ & Damiani* plura extruxit infirmorum hospitia, aliusque itidem militaris *S. Catarinæ* in monte Sinai protegendis peregrinis sepulcrum Domini visitantibus deuouit sese. Vterque versa ibi Christiani regni fortuna defecit.

XLI. *Melitensium equitum* Ordo S. Io. Baptistæ adhuc florentissimus ortum Hierosolymis habuit faustiorem. Ecclesiam & monasterium S. Mariæ de Latina Ord. S. Benedicti, simul & hospitale ad peregrinos, infirmosque fouendos, & Capellam S. Io. Baptistæ quum ea in vrbe fundassent Neapolitani potissimum mercatores anno 1048; restituto post Christianæ reipublicæ regno Hierosolymitano ab legionibus Cruciatæ anno 1099; earum Dux Godefridus Bullionius, ceteri illius successores piam liberalitatem æmulati hospitale S. Ioannis plurimis bonis, censuque ditarunt opissimo, cuius regimen Fratres hospitalarii S. Ioannis consentientibus S. Mariæ de Latina monachis suscepere, specialem Sedis apostolicæ protectio-

(a) Hæc liquent ex monimentis Archiu. regii apud Bart. Chioccarell. *to.* 10 *tit.* 3.

ctionem adepti a Paschale II anno 1113, tum regulam a Calisto II probatam anno 1120, quæ eos tripartita est in *equites* fidem simul & peregrinos armis propugnaturos, in *fratres capellanos* ad sacra facienda, & *fratres servientes*. Anastasius IV anno 1154 hospitale ac religionem S. Ioannis Hierosolymitani sub immediata protectione Sedis apostolicæ suscepit, priuilegium exemptionis indulsit, electionemque Præpositi seu Magistri concessit fratribus eiusdem professis (*a*). Ioannes XXII anno 1318 eidem religioni militum S. Ioannis Hierosolymitani tunc habenti annalia beneficiorum vacantium accrescere fructus non residentium statuit (*b*). Pius IV anno 1560 priuilegia plurima, immunitates, exemptiones, iurisdictionem, ecclesias, & loca innumera a Xysto IV, Bonifacio VIII, Clemente V, Martino V, Pio II, Innocentio VIII, Alexandro VI, Leone X largita confirmauit, ampliauitque (*c*). Tum S. Pius V (*d*) eos ab Ordinariis locorum exemit citra curam animarum, sacramentorumque administrationem (*e*). Non nulla circa professionem & habitum declarauit, statuitque Gregorius XIII anno 1550 (*f*), nec non circa iurisdictionem Ordinariorum in corrigendis prauis moribus familiarium, ministrorumque (*g*), & præceptorias vacaturas per promotionem ad episcopatum (*h*). Xystus V cunctos beneficia, pensionesque militaris Ordinis S. Io. Hier. obtinentes etiam S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales ad soluenda communis ærarii iura obstrictos voluit (*i*). Gregorius XIV exemptionem a soluendis decimis, aliisque oneribus confirmauit, ampliauitque M. Magistro & Conuentui facultatem de beneficiis disponendi: salua Or-

(a) Anast. IV in *const. christianæ* 2 *to.* 1 Bullar.
(b) Io. XXII in *const. exhibita* 5 *to.* 1 Bull.
(c) Pius IV in *const. circumspecta* 9, *&* *const. Romani* 29 *to.* 2 Bullar.
(d) S. Pius V *const. etsi cuncta* 77.
(e) Idem *const. exposuit* 136 *to.* 2 Bullar.
(f) Gregor. XIII *const. quo magis* 60 *to.* 2 Bull.
(g) Idem in *const. circumspecta* 67.
(h) Idem in *const. controuersia* 81, *to.* 2 Bull.
(i) Xystus V *const. æquum* 43 *eodem to.* 2.

Ordinariis locorum iurisdictione quoad personas curam animarum exercentes (*a*). Clemens VIII in crimine assassinii, antequam iudex laicus sententiam ferret, vel pœnis afficeret sanxit declarationem eiusmodi criminis pertinere quoad milites S. Io. Hierosſ. ad Superiores ordinis (*b*). Vrbanus VIII priuilegia eis omnia confirmauit (*c*). Regressis ad loca sancta barbaris ipsi Cyprum demigrarunt, inde Rhodum incoluere annos tredecim supra ducentos, vnde *Rhodii* equites olim dicti, Cretam postea, hinc Viterbium, denique in Melitensem Insulam translati eis traditam a Carolo V Imperatore anno 1530. In octo linguas seu nationes distribuuntur, vnam Italiæ; duas Hispaniarum, scilicet Castellæ, & Aragoniæ; tres Gallicanas, nimirum Prouinciæ, Aluerniæ, & Galliæ; aliam Germaniæ, postremamque Angliæ: quarum singulæ plures prioratus, baliatus, commendasque habent.

XLII. *Templarios* Terra sancta item protulit seculo XII, ita dictos a templo Domini iuxta palatium Balduini II Hierosolymorum Regis erecto, qui Patriarchæ Hierosolymitano anno 1118 polliciti viarum, peregrinorumque tutelam a prædonibus, regulam noui Ordinis militaris habuere a synodo Trecensi anno 1128 (*d*), crucemque ab Eugenio III rubram candidæ vesti adsutam (*e*). Sensim dein eos aggeratis diuitiis nimium abusos, simul & in flagitiosa facinora collapsos quum extirpasset in concilio Viennensi Clemens V vrgente Philippo Pulcro Galliarum Rege: eorum domos religio-

(a) Greg. XIV *const. quanta* 5. (b) Clem. VIII *const. æqua* 37.

(c) Vrban. VIII *const. vniuersalis* 16 *to.* 4 Bull. Cher.

(d) Ei synodo præsedit Matthæus Cardinalis episcopus Albanensis Honorii II a latere Legatus, adfuitque S. Bernardus.

(e) Magistro & Fratribus militiæ Templi in Italia constitutis, vt Præceptores Domorum eius sua in iudicio iura experiri ne prohiberentur, Innocentius III rescripsit in *cap. cum deputati 16 de iudiciis*. De iisdem Templariis sermo est in *cap. ad sedem* 15 *de restit. spoliat. cap. patentibus* 10, *& cap. petistis* 20 *de priuilegiis*. Honorius III Templariorum Ordinem in Liuonia propagatum memorat in *cap. vlt. de purgat. vulgari*, quos ab Hierosolymitanis diuersos putat Cironius in *cap.* 1 *eod. tit. in quinta Decretalium compil.* ex eo quod inibi post Viennense Concilium perdurauerint ad hæresim vsque Lutheranam.

ligiosas, commendas & bona partim equites Rhodii seu Melitenses obtinuere, partim Theutonici, alibique partim alii mox recensendi.

XLIII. *Theutonicorum Ordinis S. Mariæ*, declinante seculo XII, auctores fuere aliquot Germanorum nobiles, qui Hierosolymitanum B. Mariæ factum Xenodochium construxerunt emisso voto hospitandi nationis suæ pauperes, peregrinos & ægros, Cœlestino III adprobante, qui cuncta eis priuilegia Templariorum & equitum S. Ioannis largitus est. Redux e Palestina Fridericus II nonnullis Theutonicorum eum comitatis Prussiam eo pacto, vt illinc ipsi extruderent idolatriam, concessit; ad eos ceteris e Syria profugis dein illuc commigratis. Mox a Borrussis res ipsorum sæpe turbatæ sic cecidere, vt dimissa Casimiro Poloniæ Regi *Prussia Regia* idcirco dicta, illius regionis reliquum sibi retinuerint. Demum plerisque ad Lutheri sectam execrabilem descitis pauci catholicam fidem seruantes in Alemaniam remearunt, domorum Ordinis sui commendarumque inibi ditissimarum potituri, in eorumque sodalitatem nonnisi magnorum Germaniæ Principum iuniores nati cooptantur.

XLIV. Gallia militum *Pacis & Fidei* Ordinem in Vasconia contra turbidos bonorum ecclesiæ, laicorumque direptores Auxitanus Archiep. Amaneuus I, adsentientibus Honorio III, & Gregorio IX fundauit (*a*).

XLV. Maurorum incursionibus Hispania tres præcipuos equitum Ordines *Calatrauæ* (*b*), *S. Iacobi de Spatha*

(a) De quo Cironius in V *compil. Decretal.* ad *cap.* 1 *de treuga & pace*.

(b) Sangius III Castellæ Rex vrbem *Calatrauæ*, finium Hispaniæ propugnaculum, sibi a Templariis iam eneruatis, desidibusque restitutam, concredidit B. Raymundo abbati *Fiterii*, celebris in regno Nauarræ monasterii Cisterciensium, & Fr. Didaco Velasquio bellica virtute clarissimo, primis religiosæ *Calatrauensis* militiæ institutoribus, ab Alexandro III confirmatæ, Bolland. *ad diem* 1 *Febr. de B. Raymundo Fiterii abbate*, P. Labbe in *originibus ordin. equestr.* Robertus Miræus, ceteri.

tha (*a*), & *Alcantaræ* (*b*) obiecit seculo XII. Supremumque omnium magisterium sibi, suisque successoribus vindicauit Ferdinandus V, cognomento Catholicus anno 1495. Hadrianus VI administrationem trium eiusmodi militiarum S. Iacobi de Spatha, de Calatraua & de Alcantara in regnis Hispaniarum Ord. S. Aug. & Cisterciensis Regiæ Coronæ concessit cum omnibus iuribus, quæ magni ipsarum Magistri consueuerunt habere (*c*). *Calatrauensibus* Ordo *Montesiæ* (*d*), qui dudum in regno Valentiæ floruit, mox adnexus. In Albigenses, qui Tolosam in primis lethifera lue inuaserant, sacram *S. Dominici* militiam crucesignatam indixit Innocentius III anno 1210, cui ducem dedit Simonem Monfortii Comitem (*e*): eique vires adiunxit suas S. Ludouicus Galliæ Rex cohortante Gregorio IX (*f*). Aliamque *S. Mariæ Rosarii* simul equestrem adiecit Fridericus archiepiscopus Toletanus anno 1235. In Aragonia extinctis Templariis equites *SS. Saluatoris Montisregalis* sunt continuo suffecti eodem synodi Vien-

Hhhh 2 nensis

(a) Alexander III anno 1175 militarem Ordinem S. Iacobi de Spatha probauit *const. Benedictus* 5 *to.* 1 Bullar. Ad magistrum & Fratres militiæ S. Iacobi de Spatha (qui scilicet tuerentur armis Compostellanam S. Iacobi peregrinationem) Innocentius III rescripsit in *cap. vestra* 7 *de cohabit. cleric. & mulier.* ibique Gonzalez. Sunt, qui antiquiorem putant institutionem equitum S. Iacobi, eam tribuentes Ramiro Castellæ Regi an. 846. Huius militiæ fratribus facultatem testandi ac disponendi indulsit Clemens VII *const. ex apostolicæ* 32 *to.* 1 Bull. Cherub.

(b) Hos *S. Iuliani de Pereira* primo nuncupatos voluit Gomesius Fernandez, a Ferdin. II Aragonio protectos, probatosque ab Alex. III an. 1177, quoadusque vrbis *Alcantaræ* potiti sunt beneficio equitum Calatranæ. Iisdem de Alcantara militibus & ecclesiis Leo X omnia indulta, priuilegia, indulgentias ordinis Cisterciensis largitus est, in *const. in apostolicæ* 44, *to.* 1 Bullarii.

(c) Hadrian. VI in *const. dum intra* 1, data 4 Maii 1526 *to.* 1 Bullarii.

(d) A Ioanne XXII, postulante Aragonio Rege, fundatos anno 1317, sub titulo *S. Mariæ & S. Georgii*, qui primarium in *Montesiæ* vrbe Aragonensi domicilium habuit, vti tradit Mariana *lib.* 15 *cap.* 16. Alium id genus Ordinem *S. Georgii*, qui iamdudum desiuit, Ridolphus Auspurgensis Imp. I Austriacus instituit anno 1280, ad fines Alemaniæ, Vngariæque propugnandos, vel Fridericus IV Imp. vt ferunt alii, exeunte seculo XV.

(e) De ea N. Alexander in *hist. sec. XIII cap.* 3 §. 4.

(f) Raynald. *in annalib. ecclesiast. ad an.* 1228.

nensis anno 1311, quibus postmodum defectis bona ad Aragonios Reges cuncta obuenere. Ad interitum alii quoque Hispani properarunt Ordines equitum *Columbæ* a Ioanne I Castellæ Rege, & *Draconis euersi* contra hæreses ab Alphonso V Aragonio instituti anno 1420.

XLVI. *Aurei velleris* ordinem amplissimum die 10 Ianuarii 1429 fundauit Burgundiæ Dux Philippus, cognomento *Bonus*, instituitque ad fidei christianæ tuitionem celebrem societatem eiusmodi nobilium militum sub titulo *velleris aurei* pro triginta fratribus militibus, & vno capite seu Primate, qui pro tempore Dux Burgundiæ, & heres suus legitimus, ac in ordine trigesimus primus foret; cum vno Cancellario, Thesaurario, Secretario, ac Heraldo; eamque diuersis honoribus, priuilegiis exemptionibus & libertatibus decorauit; & ad incitandum animum illius fratrum militum ad virtutem, probitatem, fortitudinem, moresque componendos, & vitia detestanda, nonnulla laudabilia statuta & ordinationes, inter cetera, quod numerus fratrum dicti Ordinis numerum maiorem quam triginta non excederet; & nihil quod ad forum, vel iudicium ecclesiasticum spectet continentia, quæ singuli Confratres in eorum assumptione sub fide & verbo nobilis viri obseruare promitterent, fecit & edidit; illaque apostolica auctoritate confirmari procurauit. Tum postulante Carolo V Hispaniarum & vtriusque Siciliæ Rege, Burgundiæ Duce, & Archiduce Austriæ Leo X auctoritate apostolica societatem eiusmodi equestrem, eiusque statuta confirmauit, & numerum triginta ad *quinquaginta* fratres ipsius Ordinis præter illius Primatem extendi posse decreuit. Simul indulsit *Primati*, *Cancellario*, *Thesaurario*, *Secretario*, *&* *Heraldo eiusdem Ordinis præsentibus*, *&* *futuris*, *eorumque coniugibus*, *&* *vtriusque sexus liberis*, *vt Cancellarius ipsius Ordinis pro tempore existens ad sacerdotium rite promotus*, *seu presbyter idoneus per ipsum ad hoc deputandus ipsos & eorum singulos ab omnibus & sin-*

& singulis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a iur vel ab homine latis & promulgatis, ac votorum quorumcunque, & mandatorum ecclesiæ transgressionibus, manuum violentarum in quasuis personas, non tamen pontificali, aut superiori dignitate fulgentes iniectionibus, ieiuniorum & pœnitentiarum eis iniunctarum in toto vel in parte omissionibus, & periuriorum, & homicidii voluntarii, mentalis, seu casualis, non tamen presbytericidii seu clericidii, necnon adulterii, incestus, sacrilegii, & fornicationis reatibus, & omnibus & singulis aliis eorum peccatis, criminibus, excessibus & delictis, quantumcunque grauibus & enormibus, & dictæ Sedi qualitercunque reseruatis, exceptis contentis in Bulla in die cœnæ Domini legi consueta; de quibus ore confessi & corde contriti fuerint; de reseruatis videlicet semel in anno, & in mortis articulo; de aliis vero eidem Sedi non reseruatis casibus, quoties opus fuerit, absoluere; *ac eis & eorum cuilibet pro commissis debitam absolutionem impendere, & pœnitentiam salutarem iniungere, necnon* vota *quæcunque per eos pro tempore emissa (vltramarinæ visitationis liminum Beatorum Apostolorum, ac S. Iacobi in* Compostella, *necnon castitatis, & religionis votis exceptis) in alia pietatis opera commutare, ac* iuramenta *quæcunque, ex quorum relaxatione alteri præiudicium non generetur, relaxare; necnon semel quolibet anno, & in mortis articulo, etsi mors non subsequatur,* plenariam *omnium peccatorum suorum* remissionem & absolutionem, *ita vt huiusmodi plenaria remissio in ipso mortis articulo eis suffragetur, dicta auctoritate apostolica impendere possit, quodque liceat eis & eorum singulis habere* altare portatile *cum debitis reuerentia & bonore, super quo in locis ad hoc congruentibus & honestis, & etiam ecclesiastico interdicto ordinaria vel apostolica auctoritate suppositis, dummodo caussam non dederint eiusmodi interdicto, nec eis specialiter interdictum sit, ac fecerint quantum in eis fuerit, vt in his, propter quæ interdictum ipsum dicta auctoritate apostolica pro tem-*

tempore appositum fuerit, paritio fiat, & ea executioni debitæ demandentur, ac per eos non steterit quominus pareatur; & etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem, *ac etiam* circa vel post meridiem, *per proprium, vel alium sacerdotem idoneum in sua, & cuiuslibet, & ipsorum familiarium domesticorum, parentum, consanguineorum pro tempore existentium præsentia* missas, & alia diuina officia *celebrari facere, & tempore interdicti huiusmodi in ecclesiis ianuis clausis diuinis Officiis interesse, & illa (vt præmittitur) celebrari facere; nec non si eos tempore interdicti huiusmodi decedere contingat, eorum corpora ecclesiasticæ* sepulturæ (*sine tamen funerali pompa*) *tradi; ipsisque Eucharistiam, & alia ecclesiastica sacramenta a quocunque presbytero idoneo, vbicunque voluerint, saluis iuribus parochialium ecclesiarum, & in die Paschatis recipere, ac sacerdotibus eligendis huiusmodi, vt Missas & alia diuina Officia (vt præmittitur) celebrare libere & licite possint; quodque vnam vel duas ecclesias, seu vnum vel duo altaria vnius vel diuersarum ecclesiarum in partibus, vbi singulos eorum residere contigerit, per eos & eorum quemlibet eligendas seu eligenda, Quadragesimali & aliis diebus stationum ecclesiarum vrbis & extra muros, eas visitando, omnes & singulas* indulgentias, & *peccatorum remissiones tam plenarias consequantur, quam consequerentur, si eisdem diebus omnes & singulas stationum huiusmodi, ac septem principales, necnon* S. Mariæ de Populo, & *Sancti Gregorii intra; ac capellæ Scalæ Cœli extra muros huiusmodi Vrbis ecclesias personaliter visitarent. Necnon* tam quadragesimalibus butyro, caseo, & lacte, *quam aliis anni temporibus &* diebus prohibitis *eisdem* butyro, caseo, ovis, lacte, & aliis lacticiniis; *ac tempore necessitatis de vtriusque medici consilio* carnibus *absque conscientiæ scrupulo vti &* vesci *libere & licite valeant, apostolica auctoritate prædicta*, de speciali gratia indulsit. *Ac singulorum prædictorum* vxoribus, & filiabus, *vt cum aliquibus aliis honestis mulieribus* monasteria Monialium *S.Claræ, & aliorum Ordinum quorum-*

rumcunque, & etiam inclusarum ter, aut quater in anno, de licentia tamen earum, quæ dictis Monasteriis præfuerint, ingrediendi, *& cum eisdem Monialibus refectionem suscipiendi (dummodo ibi non pernoctent) auctoritate apostolica licentiam & facultatem* concessit (*a*).

XLVII. Sacros *milites Christi* adhuc habet Lusitania, a Dionysio I Lusitano Rege in Castromarino Algarbiorum primo locatos, translatosque inde Tomarium, crucem rubram albis intersectionibus intextam ferentes (*b*), quibus bona Templariorum eius regionis addixit Ioannes XXII anno 1319, Regemque Lusitanum Iulius III dedit supremum perpetuo Magistrum anno 1550.

XLVII. Non vnus pariter in Italia stetit Ordo militaris in hostes Romanæ ecclesiæ, fideique propugnaturus, quoad eorum vires deprimerentur. *Fratres gaudentes S. Mariæ gloriosæ*, qui pacem tuerentur aduersus Ghibellinorum, Guelforumque turbas, a Bartholomæo Ord. Præd. Vicentino episcopo delecti anno 1233, ab Vrbano IV ad regulam Augustinianam redacti anno 1261 (*c*). Equites *SS. Petri & Pauli* Leo X primum anno 1520, tum Paulus III anno 1540 conscripsere in hæreses tunc temporis maxime grassantes. Ceteri, quos longum esset singulatim cunctos memorare (*d*).

XLIX. Vt innumeros tot regnorum Ordines eximios prætercam abs re nostra quidem alienos: haud iniucundum erit cursim percurrere Neapolitanos insigniores. In primis equites *Lunæ* Carolus I Andegauensis delegit anno 1268, instauratos post ab Ioanne Andegauensi Renati filio anno 1448. II, Ordinem *Nodi* a Ludouico Rege, Ioannæ I secundo viro, ornatum laqueo aureo & argenteo vel pectus (*e*), vel bra-

(a) Leo X in *const. præclaræ*, quam dedit Romæ 6 idus Decembris 1516.
(b) Mariana *lib.* 15 *cap.* 16.
(c) Videsis Girardacium *in hist. Bononiensi*.
(d) De iis est consulendus Petrus Eliot in *hist. Ord. monast. religios. & militar. & Congr. secular. vtriusq. sexus*.
(e) Constantius *lib.* 6 *hist. Neap.*

brachium circumdante (*a*). III, Alium *Nauis* S. Nicolao archiepiscopo Mirensi sacrum condidit Carolus III Dyrrachiensis anno 1381. Quartum *Ergatæ* Ladislaus, & Margarita parens eius anno 1388. Quintum *Leænæ*. Sextum *Arrellini* Ferdinandus I Aragonensis anno 1483.

L. Nouissimum *diui Ianuarii* huius vrbis, regnique patroni eximium Ordinem LX equitum, egregio *Velleris aurei* similem, instituit anno 1741 Rex Carolus D. N. semetipsum, suosque successores Caput eorum & Primatem faciens, ad religionis catholicæ tutelam & propagationem, Christianæque pietatis augmentum: multis ab apostolica Sede gratiis auctum, scilicet eligendi sibi Confessarium ab Ordinariis adprobatum, ab eoque absolutionem a casibus Sedi apostolicæ reseruatis semel in vita & in mortis articulo, atque a non reseruatis qualibet vice obtinendi; nec non commutationem votorum simplicium, exceptis quinque superius enumeratis (*b*); & plenariam tum in mortis articulo indulgentiam, tum cunctis per annum diebus S. Ianuarii festis, etiam infra Octauas, audiendi Missam in priuato Oratorio quisque suo, vna etiam ante auroram vel post meridiem hora, dum aliqua vrgeat necessitas; lucrandi quoque indulgentias visitantibus stationes Basilicarum Romæ largitas, quotiescunque vnam, pluresue ecclesias, Capellasue vbicunque positas ii visitauerint; & comedendi nedum oua & lacticinia, sed carnes etiam adhibito vtriusque medici consilio cunctis Quadragesimæ diebus, præterquam die cinerum, hebdomada maiore, vigiliis Natiuitatis Domini, Pentecostes, SS. Petri & Pauli, & Assumptionis B. M. V. & quatuor temporibus. Hæc liquent ex apostolicis literis in forma breuis a Benedicto XIV datis die 30 Iunii 1741, ad quas regium accessit placitum.

LI. *Constantiniani* etiam Ordinis equites aliquot creauit idem Rex noster Carolus, tanquam Dux Parmensium. Tametsi

(a) Eugenius in *Neap. sacr. de Ord. Nodi*.
(b) *Hoc tit. num. 46 pag. 615.*

metsi non liquere satis ordinem istum a Constantino M. institutum paulo superius præmonui: tamen in aula Imperatorum Orientis effulsisse imperantibus præsertim Palæologis tradit historia. Tum euersa inibi Christiani nominis fortuna, Ionnes Andræas Angelus Flauius Comnenus ex Palæologis ortus, Macedoniæ Princeps nuncupatus, & Magnus Magister Militiæ aureatæ Constantinianæ sub titulo S. Georgii & regula S. Basilii M. solus familiæ suæ Angelæ Flauiæ Comnenæ superstes sine spe liberorum, cupiens dari successorem sibi prævalidum, Francisco Farnesio Parmensium Duci, eiusque successiue natis, nepotibus, descendentibus, aliisque ipsius Francisci, familiæ Farnesiæ successoribus Parmæ & Placentiæ Ducibus pro tempore existentibus, officium seu munus prædictum Magni Magistri seu perpetui administratoris aureatæ militiæ Constantinianæ, reseruato Sedis Apostolicæ beneplacito, resignauit. Cuiusmodi resignationem Innocentius XII confirmauit pontificiis litteris in forma Breuis die 24 Octobris *1699*. Exinde Parmensium Dux Franciscus summum se ipsius ordinis Magistrum & Primatem gerens, nonnullas fundauit commendas equitibus distribuendas. Cumque Dux idem sacro bello in Turcas contulisset duo millia equitum anno 1716: factum inde est, vt eo flagitante Papa Clemens XI qui Cardinalis Protector ipsius Militiæ Sacræ fuerat, iterum probauerit auctoritate apostolica an. 1718 equestrem huiusmodi Ordinem Constantinianum sub tit. S. Georgii martyris confirmarit eidem Duci Parmensium, eiusque successoribus in perpetuum dignitatem Primatis, supremique Magistri cum arbitrio deligendi equites Confratres. Simul indulsit perpetuam ei, eiusque successoribus iamdictis facultatem erigendi & instituendi nouas etiam commendas, Cappellas & ecclesias, easque eidem Militiæ perpetuo incorporandi, nec non reseruandi fundatoribus ac dotatoribus commendarum iuspatronatus, & instituendi auctoritate apostolica personas idoneas ab his præsentandas: exemptionemque ab Ordinariis loco-

rum. Præterea erexit Parmensem Ecclesiam B. Mariæ della Steccata in ecclesiam & Sedem Conuentualem eiusmodi sacræ equestris Religionis Constantinianæ, aliaque plura concessit, quæ sacras Magni Magistri vestes & insignia, & ritus celebrandi diuina attinent (*a*). Tum Pontifex idem die 15 Iunii 1720 plenariam perpetuo indulgentiam concessit omnibus vtriusque sexus fidelibus visitantibus eam conuentualem Ecclesiam Parmensem B. M. della Steccata in festis diebus Conceptionis & Annunciationis B. M. V. & SS. Georgii & Basilii (*b*). Farnesianis iuribus ad Regem nostrum Carolum materno sanguine delatis Rex idem Constantiniani Ordinis Magnus Magister plures Equites in eundem Ordinem cooptauit. Nec non perpetuam commendam annuorum ducatorum tercentum a Tullio Canale ciue Cauense fundatam sibi, suisque descendentibus masculis lineæ tantum virilis erexit anno 1762: eo pacto vt iis deficientibus ad Ordinem Constantinianum deuoluatur, in eaque ipsum equitem dotantem primo instituit (*c*).

LII. Huiuscemodi equestres Ordines & religioso & seculari statu *mistos* dixerim, discreturus eosdem ab Ordinibus Equitum sincere profanis, licet sacra cærimoniarum specie, decorisque insigniis & priuilegiis ab apostolica quoque Sede concessis vtentium. Hos quippe nullis regularibus votis, nec sacræ militiæ obstrictos instituendi mos Regibus ideo fuit, vt vel discrimen haberent stirpes procerum nobiliores, vel virtuti stimulus, premiumque honoris accederet.

LIII. Status religiosi leges inspiciendæ supersunt. Forma re-

(a) Hæc omnia liquent ex Clementis XI *const. militantis*, data 6 Cal. Iunii 1718, quam exscriptam habet Io. Christ. Lunig *to.* 4 Codicis diplomatici Italiæ *sect.* 4 *num.* 9 *pag.* 1439, & ex *to.* 7 historiæ *delle guerre di Europa*, quam conscripsit Comes & Marchio Franciscus Maria Ottieri a typis Romæ editam anno 1756.

(b) Ex aliis Clementis XI litteris datis die 15 Iunii 1730, apud Lunig *ibidem num.* 10 *pag.* 1446.

(c) Id liquet ex Regis rescripto die 18 Octobris 1762 dato ad Comites Maratianum & Tarasconem.

regiminis initio monarchica summum abbatibus arbitrium tribuens (*a*) paulatim in aristocraticam deflexit, maxime firmatam ab Innocentio III in concilio Lateranensi IV (*b*): dum constituit vt comitia regularium generalia singulis trienniis haberentur, obseruantiam regularem instauratura & moderatura collatis abbatum, priorum, aliorumque vocalium consiliis & suffragiis. Tametsi vero quisque professus debet obedientiam singulis ordine præpositis suis exhibere: tamen isti communes monasteriorum res agere, eoque minus distrahere sine fratrum consensu nequeunt (*c*).

LIV. Abbates, aliaque monasteriorum officia obeuntes eligebant olim episcopi (*d*), quoadusque diuus Gregorius M. & Pelagius iusserunt non alios fore abbates præficiendos, nisi quos concors fratrum societas delegerit (*e*), expers arbitrio eos canonice semel electos amouendi (*f*). Priores etiam canonica capituli electione institutos destitui sine causa interdixit Alexander III in concilio Lateranensi (*g*). Secus est in aliis ministeriis, quippe quæ nutu superiorum vti conferuntur, ita reuocantur: eaque idcirco *obedientias* appellant. Modum celebrandi electiones in capitulis regularium præscripsere primum synodus IV Lateranensis (*h*), & Tridentina (*i*) mox peculiares cuiusque ordinis pontificiæ constitutiones; quibus fundatorum regulæ probatæ, reformatæque sunt.

LV. Hac etiam synodo cautum, vt episcopus, aliusue superior præsit electionibus abbatissarum, secreta singularum monialium suffragia audiens vel accipiens ante fenestellam

 clau-

(a) Vti superius dictum *hoc tit. n.* 4.
(b) Innoc. III in *cap. in singulis 7 de statu monachorum*.
(c) S. Greg. M. in *can. questi nobis* 41 C. *XVII qu.* 4, Alex. III *in cap. continebatur 2 de his fiunt a prælatis sine consensu capituli*. Conc. Later. sub Alex. III *in cap. 1 de his quæ fiunt a maiori parte Capituli*.
(d) Toletana Synodus IV. in *can.* 1, & Aurelian. in *can. monasterium* 17 C. 18 *qu.* 2.
(e) *Can.* 2, 3, & 4 *eadem C. & qu.*
(f) Pelagius *in can.* 9 *eadem C. & qu.*
(g) *Cap. monachi 2 de stat. monacho.*
(h) *Cap. in singulis 7 eod. tit.*
(i) Trid. in *electione 6 sess. 25 de regularibus*.

clausuræ cancellis munitam: vtque non minores annis 40, quæ a professione octo annos probe vixerit; iisque deficientibus tricenariæ saltem spectatis per quinquennium moribus religiosis deligantur (*a*).

LVI. In regularia superiorum munia, dignitatesque non paucis extra ordinem per Curiæ Romanæ rescripta irrepentibus, qui nimirum votis Fratrum in electionibus canonicis diffiderent: intercessit Rex Carolus D. N. ad postulata Fratrum Minimorum, mandauitque cl. me. Troiano Cardinali Aquauiuæ suo apud Sedem apostolicam legato die 26 Septembris 1741, vt summo Pontifici panderet suum Regis studium pro libertate regularium capitulorum tuenda in electionibus. Pontifex autem optimus animum suum ea in re esse Regi concordem, & illuc pronum, vt integra semper sit regularium Ordinibus libertas eligendi superiores, & cuiusque statuta seruentur adamussim, respondit. Hæc habet epistola pontificia a Secretis Status ad eundem Cardinalem Aquauiuam data die 7 Octobris 1741, cuius exemplum est regio rescripto ad Curiam Capellani Maioris transmissum die 28 eiusdem mensis (*b*). Sunt ita pertupti hoc in regno cuniculi ambientium regularia contra regulam officia.

LVII. Professio religiosa quum habeat vim contractus vltro

(a) Idem in sequenti *cap. abbatissa 7.*

(b) Verba epistolæ sunt. *Dalla lettera del Signor Duca di Salas de' 26 Settembre scritta a V. Em. d'ordine del Re delle due Sicilie, e ch' ella si è compiaciuta di comunicare al Signor Cardinale Segretario di Stato, ha questi preso motiuo di riferire a nostro Signore i regali sentimenti degni della giustizia e pietà della M. S. la quale tanto s' interessa, perchè i religiosi Minimi, ed altri Ordini regolari de' suoi dominii si lascino in piena libertà di eleggere ne' loro rispettivi capitoli i proprj superiori, e procedere alle provuiste dalle cariche senza restrizioni, in virtù di Brevi Apostolici: e S. Beatitudine, la quale ha goduto di simil rappresentanza, si è con tutta benignità spiegata d'essere egualmente propensa a secondare nelle future occasioni quelle savie massime della M. S. le quali concordano appunto coi sensi dell' animo appostolico della Santità sua inclinata sempre al mantenimento della libertà delle sudette elezioni, e della osservanza delle costituzioni di ciascuna Religione. Si partecipa dunque all' E. V. in tal guisa la sovrana mente Pontificia, perchè possa servirle di norma in dar risposta alla detta lettera che si rimanda &c.*

vltro citroque obligantis: nonnisi mutuo singulorum profitentium & religionis consensu perficitur. Hunc vero consensum dare vel ad monasterii seu conuentus capitulum, vel ad solum pertinet abbatem, seu superiorem conuentus (*a*).

LVIII. Vicissim fieri monachos nedum professione propria, sed paterna quoque deuotione canones iubebant antiqui (*b*): adeout impuberes a parentibus monasterio traditi prohiberentur ad seculum regredi (*c*), eosque insciis, inuitisue parentibus ingressos isti ad se auocandi potestatem haberent (*d*). Disciplina recentior minorennes, nisi post pubertatem sponte sua ipsi paternam firmassent oblationem, noluit nexu religionis obstrictos (*e*). Maioremque annis 18 ætatem præfixit profitentibus regulam duriorem (*f*). Demum Triuentina synodo constitutum, vt in quauis religione qua virorum, qua virginum nonnisi post decimum sextum ætatis annum expletum, decursumque simul probationis annum professio fiat, alias habeatur irrita (*g*). Hocce decretum abrogauit decretales Innocentii III (*h*), & Bonifacii VIII (*i*) non irritantes vota professorum solemnia vel intra curriculum tyrocinii emissa, vel neglecta claustrali probatione: quemadmodum nec tacitam professionem ex spontaneis professorum gestis officiis, eorumque habitus gestatione præsumtam (*l*).

LIX. Inuitos profitentes ad statum religiosum retinendum lex non cogit (*m*): sed professionem vi, metuue graui, qui vel constantem virum perterreat, admissam dissoluit. Quique virum vel mulierem ad statum religiosum adegerint,

(a) *Cap. vlt. de regularib. in 6.* (b) Apud Gratianum *Causa XX qu. 1.*
(c) *Can. 3, & seqq. eadem C. & qu.* (d) *Can. 1, & seqq. C. XX qu. 2.*
(e) Alex. III in *cap. ad nostrum 8, & cap. significatam 11 de regular.* Alex. IV in *cap. 1 eod. tit. in 6.* (f) *Cap. quia 6 de regularibus.*
(g) Trid. in *cap. in quacunque 15 sess. 25 de regular.*
(h) *Cap. ad apostolicam 16, & cap. sicut nobis 17 de regular.*
(i) *Cap. constitutionem 9 eod. tit. in 6.*
(l) Honor. III in *cap. ex parte tua 22, & cap. vidua 4 de regular. cit. cap. constitutionem 3, & cap. vn. de statu regular. in 6.*
(m) *Can. 1, & seqq. C. XX qu. 3.*

rint, vel contra diuertant ab eo, in excommunicationem ipso facto incidunt (*a*).

LX. Per vim ac metum, vel ante legitimam ætatem, aliamue ob causam (*b*) lege aut statuto probatam irrita vota professis non licet proprio marte in seculum abscedere: sed ipsimet debent intra quinquennium a die professionis iudicium nullitatis coram diœcesano episcopo, sociue ordinario, simul & superiore monasterii, in quo sint professi, rite instruere (*c*): expensas interea litis, alimentaque a monasterio suo accepturi, non secusquam a parentibus filii, & a dominis serui de statu colligitantes iure accipiunt. Postea non audiuntur, nisi ab apostolica Sede restitutionem in integrum obtinuerint aduersus lapsum quinquennii, quæ solet re cognita indulgeri. Scilicet reclamantis preces ad S. Congregationem Concilii Papa remittit, hæc ad diœcesanum episcopum litteris mandantibus, vt is cum regulari superiore monasterii iudiciarias probationes expositæ nullitatis rite accipiat, easdem cum relatione ac voto suo ad eam inde transmissurus. Et vbi res ita postulauerit, secundum S. Congregationis sententiam apostolicæ litteræ in forma Breuis expediuntur, in integrum restituentes oratorem, vt sua valeat iura experiri apud eosdem loci ordinarium, superioremque regularem, non obstante quinquennali silentio. Sed obstat haud semel reclamantibus ratihabitio professionis quum expressa, tum tacita (*b*). Qui religiosam abiecerit vestem arbitratu suo, nedum non auditur, sed eam resumere atque ad monasterium redire cogitur vt fugitiuus vel apostata (*d*).

LXI. Benedictus XIV saluberrimam edidit constitutionem de ordine seruando in causis super nullitate professionis re-

(a) Trid. in *cap. anathemati* 18 *sess.* 25 *de regular.*

(b) Puta ob furorem, mentemque non sanam, ex *cap. sicut* 25 *de regular*, aut eam corporis infirmitatem, morumque noxam, quæ iuxta regulam inhabiles, ineptosque reddit ad statum religiosum.

(c) Trid. in *cap. quicunque* 19 *eadem sess.* (b) Cap. 1 *de regularibus in* 6.

(d) *Cit. cap. vn. de stat. reg. in* 6.

regularis. In primis enim decreta vniformia S. Congregationis Concilii probans declarauit caufas eiufmodi tam a regulari profeffo, quam a religione ob aliquod impedimentum dirimens a profitente non reuelatum, deductas in iudicium intra quinquennium cognofcendas effe ab Ordinario loci vna cum Superiore regulari. Quinquennium vero computandum femper a die profeffionis, etiamfi metus vltra quinquennium perfeuerauerit, impediens profeffo liberam interea facultatem reclamandi. Quod cœptum femel iudicium, ferioque intentatum a reclamante intra quinquennium, dein defertum diu poffint iidem ambo iudices poft quinquennium cognofcere ac definire. Quod fuperior cum loci Ordinario coniudex cenfeatur non generalis ordinis moderator, nec prouinciæ rector, fed abbas vel guardianus vel prior vel quouis nomine præpofitus feu rector illius cœnobii, in quo reclamans profeffionem emifit, quique regimen ipfius cœnobii exerceat, dum caufa nullitatis profeffionis in iudicium defertur. Monialium vero intra quinquennium reclamantium caufas, vbi monafterium Ordinario loci fubiectum immediate fit, quum nullus adfit fuperior regularis, Ordinarium folum audire ac iudicare. Si autem regularium regimini fubfit monafterium: tunc vna cum Ordinario regularem fuperiorem ipfius monafterii, non confeffarium regularem partes coniudicis adfumere. Quod fuperior regularis nequeat fefe ab officio coniudicis abdicare, folique Ordinario loci illud dimittere: fed poffit pro fe alium fubrogare vel *regularem*, vel *ecclefiafticum fecularem* iuris canonici peritum, qui vna cum Ordinario iudicis partes exerceat. Diffentientibus inter fefe iudicibus ipfis caufam tunc deuolutam cenferi ad Sedem apoftolicam (*a*).

LXII. Moniales præfertim in Italia contra profeffionem fuam aut raro aut nunquam reclamare confueuerunt. Muliebri porro libertati fatis confuluit Tridentina fynodus cauens, vt fingularum Deo dicandarum voluntas, conditionefque ne-

(a) Benedict. XIV in *conft. fi datam* 47 *to.* 2 Bull.

necessariæ, antequam ad profitendum accedant, ab episcopis explorentur diligentissime (*a*). At perinde fœminis atque viris professis ius reclamandi contra suam nulliter initam professionem a synodo Tridentina datum, aperte docet Benedictus XIV. Quia *licet in littera* Tridentini decreti (ait) *virorum regularium duntaxat mentio fiat*, nihilominus etiam fœminæ religionem professæ comprehenduntur: quum ex regulis iuris masculinum genus etiam fœmininum includat, vbi vna eademque causa pro fœminis æque ac pro masculis militat (*b*).

LXIII. Ceterum ficuti cunctis nouitiis fas est, quandocunque libuerit, ad seculum dimissa veste religiosa remeare (*c*): ita semel professis nefas, quippe qui perpetuo manere in vocatione sua eatenus obstringuntur, vt aufugientes, aut secularem adpetentes vitam pœnas apostatarum peracerbas subeant (*d*). Quin prohibentur omnino regulares a conuentibus suis prætextu etiam adeundi superiores, nisi ab his vocati aut missi, discedere (*e*). Superioribus vicissim non licet nisi processu rite instructo secundum canones & constitutiones quemlibet regularem professum eiicere (*f*). Verum apostatas, fugitiuos, eiectos quoque quotannis vt redeant, monendos iussit Gregorius IX (*g*).

LXIV. Vix transitum ad strictiorem religionem, petita quamuis non obtenta superiorum licentia, indulgent canones (*h*): secus ad laxiorem (*i*), nisi ex speciali apostolicæ Sedis dispensatione (*l*). Si vero quis vouisset simpliciter stri-

ctio-

(a) Trid. *cit. cap. quicunque* 19.
(b) Bened. XIV in *cit. const. si datam* 47 *to.* 2 Bull.
(c) Trid. in *cap. libertati* 17 *eadem sess.*
(d) *Cap. consulti* 20 *de regular.* Trid. in *cap. nulla quoque* 16 *loc. cit.*
(e) *Cap.* 1, *&* *seqq. de apostatis.* Trid. in *cap. quicunque* 19.
(f) Puniendos, non eiiciendos fore delinquentes Regulares sanxit Trid. in *cap.* 14 *sess.* 25 *de regul.* ibique Gallemart. Bened. XIV in *const. si datam* 47 *to* 2 Bull. (g) Trid. *ibidem in cap. prohibet* 4.
(h) *Cap. de religiosi* 24, *&* *vlt. de regularibus.*
(i) *Cap. sane* 10 *eod. tit.*
(l) *Cap. licet quibusdam* 18 *eod. tit.* & Trid. in *cap. quicunque* 19 *sess.* 2.

ctiorem: valida eius, sed illicita erit sequens professio in laxiori (*a*).

LXV. Moniales perpetuæ clausuræ voto iam detentæ nunquam sine sacrilegii crimine pedes extra monasterii claustrum promouent quauis causa ad tempus vel breuissimum. Vix in extrema necessitate terræmotus, incendii, lepræ, epidemiæ, aliusue id genus periculi communis poterit loci episcopus eas alio, qua par est tutela, transferre (*b*). Septa earum ingredi licet nemini cuiusuis generis, gradus, sexus, ætatis sub anathematis pœna latæ sententiæ, nisi cui ob necessitatem permiserit scripta licentia episcopus vel superior, puta medico, pomarii cultori, cæmentariis, ægrotantium confessariis, ceteris (*c*). Accessum quoque ad eas interdixit Bonifacius VIII (*d*), nempe collocutionem, præterquam præseferentibus manifestam, probamque causam, simul & episcopi permissum.

LXVI. Clausuræ inuiolabilis custodiam in monasteriis etiam exemtis cum demandasset Tridentina synodus (*e*) episcopis auctoritate Sedis apostolicæ delegata: horum idcirco edictis, synodorumque decretis parere coguntur exemtæ quoque sanctimoniales. At quæ ab regularibus, capitulorumque generalium deputatis reguntur, regularibus ipsis earum & cura & custodia relicta est (*f*). Quomodo autem regularis superior cum sociis istæc monasteria visitare debeat: Alexander VII constituit (*g*). Gregorius XV exempta etiam monasteria monialium in iis, quæ animarum curam, sacram entorum administrationem, confessarios, & prædicatores verbi Dei episcopis locorum tanquam Sedis apostolicæ delegatis subiecit (*h*).

(a) Quam Romano solum Pontifici reseruauit Benedictus XIII in *const. licet sacra*; idibus Febr. 1726.

(b) S. Pius V in *const. circa pastoralis* 8, & *const. decori to.* 2 Bull.

(c) *Cap. vn. de statu regul. in* 6, Trid. in *cap. Bonifacii* 5 *ead. sess.* 25.

(d) Trid. *ibidem*. (e) Trid. in *cit. cap. Bonifacii*.

(f) Idem in *cap. monasteria* 9 *ead. sess.* 15 *de regul.* Vide Greg. XV *const.* 18 *to.* 3 Bull. §. 2 & 6.

(g) Alex. VII in *const. felici* 156 *tom.* 5. Bull. & Greg. XIII in *const. vbi gratiæ* 23 *to.* 2 Bull. (h) Greg. XV in *const. inscrutabili* 18 *to.* 3 Bull.

LXVII. Benedictus XIV sanctiones ecclesiasticas pro clausura monialium sanctius custodienda confirmauit, & extraordinarias facultates circa ingressum & egressum ex ea reuocauit, salua Ordinariorum auctoritate (*a*). Idemque statuit pro clausura virorum regularium: saluis tamen priuilegiis, quæ Sedes apostolica rite concesserit fundatoribus siue insignibus benefactoribus, eorumque consanguineis (*b*).

LXVIII. Cuncta olim monasteria, omnesque monachos, & sacras virgines, non secus quam clericos iurisdictioni episcoporum paruisse iam liquet (*c*). Cunctosque interea monachos ab ordinibus ecclesiasticis, & ministerio Sacramentorum ac prædicationis plerunque semotos; perinde ac laicos esse (*d*), paucis exceptis ad clericatum arbitrio episcoporum assumtis (*e*). Nonnullis deinde regularibus ecclesias & sacerdotalia munia paulatim conferre satius duxerunt episcopi (*f*), tum episcopalia quandoque iura cathedratici & synodatici & visitationis & decimas etiam remittere: harum rerum immunitatem eousque adolescere passi, vt eam vbi vellent conuellere, amplius nequissent, iure præscriptionis defensam initio (*g*), mox tutatam apostolica diui Gregorii M. (*h*), & suc-

(h) Bened. XIV in *const. salutare* 40, *to.* 1 Bullarii.

(h) Idem in *const. regularis disciplinæ* 39, *eod. to.* 1 Bullar. Ambas eiusmodi constitutiones quum promulgari hoc in regno rescripsisset primum Rex Carolus cum clausula *quoad ecclesiasticas personas tantum:* altero deinde rescripto die 28 Iulii 1742 ad Regalem Cameram S. Claræ, & Curiam Capellani maioris dato permissa earundem publicatio est hac lege, *que con las mismas bulas non se entienda inferido periuicio alguno a la razon y derecho de las fundatrices de los monasterios de uno y otro sesso en el caso, que estas se hallen en posesion de entrar en los enunciados monasterios de su fundacion.*

(a) Ex supradictis, *hoc tit. num.* 5, & infra dicendis *lib.* 3 *num.* 11, *& seq.* (b) *Can.* 1, *& seqq. C. XVI qu.* 1.

(c) *Si populus vel episcopus te in clericum elegerit: age ea, quæ clerici sunt*, scripsit S. Hieronymus ad Rusticum monachum in *can. sic vive* 26 *eadem C. & qu.* (d) *Can. visis I eadem C. XVI qu.* 2.

(e) *Can. I, & seqq. XVI qu.* 5, *&* 7.

(f) Quod diuus Gregorius primum monachos exemerit ab episcoporum potestate quod ad electiones abbatum, solutionesque cathedratici & decimarum, putat Thomasin. *to.* 1 *de vet. & nov. eccl. discipl. lib.* 3 *cap.* 30, *& seq.*

& ſuccedentium Romanorum Pontificum auctoritate.

LXIX. Poſthac iugum iuriſdictionis, correctioniſque epiſcopalis paulatim excuſſerunt monachi, immediatam Sedi apoſtolicæ ſubiectionem adepti, & perſonalem ab epiſcopo exemtionem, ſeu ſi dicere mauis *emancipationem*, quam alii cum diuo Bernardo (*a*) oderant, probabant alii cum Petro Cluniacenſi (*b*). Multum diuque in conciliis Lateranenſi III, Viennenſi, Conſtantienſi & Tridentino ea de re conqueſtis epiſcopis iuriſdictionem ſuam exemtionibus & perturbari & deſtrui, exemtiſque occaſionem laxioris vitæ præberi: præualuit ſententia moribus probatiſſima, vt cunctos regularium ordines, perſonaſque ſummus Pontifex immediate ſibi ſubiectos retinens ordinariam in eos iuriſdictionem Superioribus regularibus dimitteret, delegatam Sedis apoſtolicæ Conſeruatoribus (*c*), aliiſue Iudicibus mandaret ad libitum ſuum. Nonnullæ vix excipiuntur cauſæ, in quibus vel relicta vel mandata epiſcopis eſt iuriſdictio in Regulares a Patribus Tridentinis, vel Pontificiis conſtitutionibus, alibi opportunius edisſerenda (*d*). Propterea non valent nunc Epiſcopi Regularibus vetare prædicationem in propriis ſuorum Ordinum eccleſiis: tametſi licentiam prædicandi teneantur ii petere (*e*).

LXX. Hinc abbatibus Ordinum regularium, qui iuriſdictionem quaſi epiſcopalem in monaſteriis, perſoniſque ſibi ſubiectis obtinent, Benedictus XIV facultatem perinde ac epiſcopis eſſe probauit impertiendi pontificiam benedictionem ſu-

(a) S. Bernardus *ep.* 42. *Abbates*, inquit, *ſpoliant eccleſias, vt emancipentur; redimunt ſe, ne obediant.*

(b) Petrus Cluniacenſis *in apologia, hunc vnum ſolum & maximum*, reſpondit, *nos habere epiſcopum gloriamur, huic ſoli ſpecialiter obedimus, ab hoc ſolo, ſi cauſa quod abſit, exigeret, interdici, ſuſpendi atque excommunicari poſſumus.* Et Goffridus Vindocinenſis *lib.* 2 *ep.*27. *Acephali*, ait, *non ſumus, quia Chriſtum Saluatorem caput habemus, & poſt ipſum Romanum Pontificem.*

(c) De iis loquitur textus *in cap.* 1, *& vlt. de offic. deleg. in* 6, & Trid. *ſeſſ.* 14 *de reform. cap.* 5, & nonnulla dixi *tit.* 35.

(d) *Lib.* 3 harum Inſt. *tit.* 12 *num.* 40, *& ſeqq.*

(e) Ex Clem. X *conſt. ſuperna* 7 §. 3 *to.* 3 Bull.

per populum statis diebus a Sede apostolica indultis (*a*).

LXXI. Clerici seculares de Oratorio, aliique id genus quamuis in congregationem & collegium redacti nullam habent ab Ordinariis locorum exemptionem. S. Philippi Nerii Florentini tanquam Præpositi, & presbyterorum clericorum ipsius instituta sectantium precibus indulgens Gregorius XIII anno 1475 *Congregationem presbyterorum, clericorumque secularium de Oratorio sine alicuius præiudicio* erexit & instituit, in parochiali ecclesia S. M. Vallicellæ regionis pontis seu parionis de vrbe, quam eidem Congregationi concessit cum omnibus bonis, redditibus & iuribus, vt curam animarum ei imminentem presbyteri ipsi ab apostolica Sede, eiusue Vicario generale approbandi exercerent, eique inseruirent: & statuta sibi condendi facultatem indulsit (*b*). Mox Paulus V anno 1612 eiusdem Congregationis instituta probauit (*c*). In his cautum speciatim, vt siquæ aliorum locorum collegia & congregationes eadem instituta seruare voluerint & obtinuerint, non sint Romanæ Congregationi adnexa, eorumque clerici non sint e Congregatione Oratorii Romani, vt vnaquæque domus aut familia eandem formam sectata separatim se ab aliis regnat & moderetur. Vota regularium solemnia non profitentes vt arbitrium habent redeundi ad suas domos seculares, & ita iudicio duarum ex tribus partium expelluntur. Neapolitana Congregatio eiusmodi Presbyterorum secularium instituta istæc S. Philippi Nerii dudum amplexa tenet adhuc.

LXXII. Libertas cuique legibus nostris data eligendi sepulturam in causa quidem est, vt Regulares corpora defunctorum saluo parochiali iure deferre, suisque in ecclesiis tumu-

(a) Bened. XIV in *const. exemplis prædecessorum nostrorum* 48, die 19 Martii 1748, *to.* 2 Bullarii, cuius publicationem Rex Carolus permisit regio rescripto ad Regalem Cameram S. Claræ, & Curiam Cap. Mai. date die 19 Aprilis 1748.

(b) Greg. XIII in *const. copiosus* 101 *to.* 2 Bulla Cherub.

(c) Paul. V in *const. Christifidelium* 92 *to.* 3 Bull.

mulare non prohibeantur. Vrbanus VIII speciatim statuit non posse Regularibus vetari, quominus cadauera fidelium associent (*a*). Et Clemens X probauit S. Congr. Episc. & Regul. decreta, quod sacras functiones & officia funebria super corporibus defunctorum, qui sunt in ecclesiis Regularium tumulandi, ipsi tantum Regulares obirent, nec parochis cadauera sociantibus licere ecclesias Regularium ingredi, sed ea debere ad ianuam earundem ecclesiarum dimittere (*b*).

Explicit Liber I.

Cuius recusio auctore ipso curante absoluta est mense Augusto 1766.

(a) Vrban. VIII in *const. nuper* 188 §. 2 *to.* 5 Bull.
(b) Clem. X in *const. nuper* 55 §. 2, & 3, & *const. alias* 58 §. 2 *to.* 5 Bull. Cherub.

Dile-

Dilecto Filio Carolo Gagliardo Neapolim.

B*Enedictus PP. XIV. Dilecte Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem*. Riceviamo il primo tomo delle ſue Iſtituzioni del Jus Canonico, che ha dedicate a Noi, del che diſtintamente la ringraziamo: ed ella può reſtar ſicura, che lo leggeremo a tempo e luogo, eſſendo la materia di noſtro genio, e del noſtro meſtiere. Circa poi l' entrar nel fondo delle diſpute fra il Sacerdozio e l' Imperio, e ſe ella ſi ſia contenuta colla dovuta moderazione, diremo che lo crediamo atteſa la di lei probità: ma che inſino ad ora nulla di ſicuro poſſiam dire, non avendo letto, chè la dedicatoria indirizzata a Noi, piena di lodi da Noi non meritate, e l' idea dell'opera, ch'è eſpreſſa nelle prime pagine. Deſideriamo occaſioni da poter fare apparire ad ognuno la noſtra riconoſcenza per la bontà uſata verſo di Noi: terminando intanto coll'Apoſtolica benedizione. *Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 27 Decembris 1757. Pontificatus noſtri anno XVIII.*

Dilecto Filio Carolo Gagliardo Neapolim.

C*LEMENS XIII. PP. Dilecte Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem*. Con molto piacere abbiamo accolto il quinto volume della ſua opera accompagnato d' una lettera piena d' oſſequioſi ſentimenti per la S.Sede, e per la Noſtra Perſona. Vogliamo credere, che il pregio di quella ſarà accreſciuto non meno per queſto proſeguimento, che per le abbondanti aggiunte fatte nella preſente ſeconda edizione, mentre Noi fra la moltiplicità delle Noſtre occupazioni non poſſiamo che bramare di aver qualche ripoſo per guſtare il frutto delle ſue fatiche, e rilevarne maggiormente il di lei valore nell'eccleſiaſtiche ſcienze. Intanto eccitandola a continuare d' impiegare i ſuoi talenti con propria lode, ed altrui vantaggio, l' aſſicuriamo ſempre più del Noſtro gradimento, e del deſiderio,

che

che abbiamo di confermarglielo negl'incontri, che s' offerissero. In ripruova de' quali Nostri sentimenti, e della speciale Paterna affezione, con cui vien ella da Noi riguardata, le concediamo l'Appostolica benedizione. *Datum Romæ apud S. Mariam Majorem XIV. Kal. Aug. MDCCLXV. Pontificatus Nostri anno octavo.*

Lettera di Monf. Boschi Arcivescovo di Atene, già ora Cardinale.

DAl Signor Avvocato Pugliesi di Rivera nello stesso tempo, ch'egli si è portato ad umiliare a Nostro Signore le Istituzioni Canoniche, ultimamente stampate da V. S. Illustris., è stata per di lei parte a me regalata una copia delle medesime in quattro volumi, coll'accompagnamento della di Lei lettera in data de' 22 Decembre prossimo passato, con cui rende più obbligante il dono, quanto più gentili sono, e per me onorevoli l'espressioni, delle quali si è compiaciuta fornirla. Del gradimento di Sua Santità non occorre che io entri a parlare, quando V. S. Illustris. ne avrà in dirittura il Pontificio riscontro. Onde mi restringo a renderlo io, come debbo, i miei particolari ringraziamenti; assicurandola d'avere sommamente gradita un'Opera, che per la chiarezza del metodo, per la cultura dello stile, e per l'abbondanza delle cognizioni più adattate a' nostri tempi e costumi non può non essere ricercatissima; ed a me servirà certamente per richiamare alla memoria, ed estender di molto la notizia di quelle cose, che da qualche tempo s'erano lasciate a dietro, per dar luogo alle altre più confacenti alla presentanea situazione. E quì offerendo a VS. Illustris. colla maggior candidezza d'animo la riverente servitù mia, pieno di stima pel suo merito, divotamente mi rassegno. Roma 22 del 1765.

Di VS. Illustris. Divotiss. ed Obblig. Servit.
G.C. Arcivescovo d'Atene.

Di-

Dilecto Filio Carolo Gagliardo Neapolim.

CLEMENS XIII. PP. Dilecte Fili, salutem & Apostolicam Benedictionem. Con ispecial gradimento abbiamo ricevuti i quattro to mi delle sue Istituzioni Canoniche, le quali a Noi ha dedicate con anche accompagnarle colla sua lettera a parte, ripiena di espressioni d'ossequio e d'attaccamento per la S. Sede, e per la Nostra Persona. Ancorchè per la brevità del tempo e per le gravi nostre occupazioni non abbiam potuto leggere la sua Opera: ad ogni modo la di lei probità unita alla saviezza dell'intendimento suo ci somministrano un abondante argomento dell'integrità e rettitudine delle sue dottrine, e ci persuadono che i sentimenti del libro interamente corrisponderanno, e saranno uniformi alle dichiarazioni dell'animo suo, con cui ha voluto prevenirci. Sul fondamento d'una tale fiducia possiamo seco lei rallegrarci dell'onore, e del credito, che giustamente verrà a conseguire colle sue dotte fatiche, e nel tempo istesso la confortiamo a render sempre maggiormente chiaro il suo nome con altre opere dirette all'istruzione altrui ne' buoni e profittevoli studj. In fine ringraziandola di cuore per la bella offerta fattaci, l'assicuriamo di un particolar desiderio di palesarle all'occasione la parzialità, con cui la riguardiamo; in riprova della quale intanto con paterno animo le diamo l'Appostolica Benedizione. *Datum Romæ apud S. Mariam Majorem XI. Kal. Febr. MDCCLXV. Pontificatus nostri anno septimo*.

